

Programmabegroting 2021

Programmabegroting

2021

Maastricht, 6 november 2020

Inhoud

Inleiding	5
Deel 1 Programmaplan.....	9
Structuur begroting	11
1.1. Investeringsklimaat	15
1.2. Innovatiekracht	31
1.3. Onderwijs en arbeidsmarkt	57
2.1. Sociale agenda, zorg en veiligheid	67
2.2. Cultuur	77
2.3. Sport	89
2.4. Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra	95
3.1. Openbaar vervoer en railagenda	111
3.2. Bereikbaarheid en mobiliteit	121
3.3. Wonen in Limburg	135
3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit	141
3.5. Hoogwaterbescherming langs de Maas.....	155
3.6. Water	161
3.7. Energie, circulaire economie en milieu	169
3.8. Natuur	187
4.1. Bestuur	201
4.2. Overhead	219
4.3. Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën	221
4.4. Provinciale Staten en Griffie	225
Verplichte paragrafen.....	227
1. § Lokale heffingen	233

2. § Weerstandsvermogen en risicobeheersing	239
3. § Onderhoud kapitaalgoederen	255
4. § Financiering	259
5. § Bedrijfsvoering	271
6. § Verbonden partijen	287
7. § Grondbeleid	341
Deel 2 Financiële begroting	347
Bijlagen	385
Bijlage 1: Overzicht baten en lasten 2020-2024	387
Bijlage 2: Wijzigingen begrotingsstructuur t.o.v. 2020	389
Bijlage 3: Overzicht reserves en voorzieningen 2020-2024	391
Bijlage 4: Overzicht incidentele baten en lasten 2021-2024	393
Bijlage 5: Benchmark dashboard BBV	397
Bijlage 6: Legesverordening Provincie Limburg 2021	401
Bijlage 7: Grondwaterheffingsverordening Provincie Limburg 2021	413
Bijlage 8: Lijst met afkortingen	415
Bijlage 9: Rollen Provincie	423
Bijlage 10: Aangenomen moties en amendementen	425

Inleiding

Voor u ligt de Programmabegroting 2021. Deze programmabegroting maakt onderdeel uit van een totaal dossier dat bestaat uit:

- de Memorie van toelichting;
- de voorliggende Programmabegroting 2021;
- de Financiële begroting 2021 in één oogopslag.

In de voorliggende programmabegroting zijn bovendien opgenomen:

- de Legesverordening Limburg 2021;
- de Grondwaterheffingsverordening 2021.

Deze maken onderdeel uit van de beslispunten van het Statenvoorstel.

Financieel perspectief

Zoals uit onderstaande verkorte meerjarenraming blijkt, bedraagt het begrotingsvolume 2021 € 550,9 mln.

	2021		2022		2023		2024	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Baten en lasten begrotingsprogramma's	332,4	77,9	305,4	71,7	271,5	52,4	251,3	52,5
Overhead	51,8	0,5	51,8	0,5	51,4	0,5	51,3	0,5
Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën	17,8	303,0	40,1	308,5	31,4	312,5	5,6	316,2
Provinciale Staten en Griffie	3,8	0,0	3,8	0,0	3,8	0,0	3,8	0,0
Totaal baten en lasten	405,7	381,3	401,1	380,7	358,1	365,4	312,1	369,2
Saldo baten en lasten	-24,3		-20,4		7,3		57,1	
Mutatie reserves	144,7	169,5	113,7	134,1	116,3	123,4	100,1	87,1
Totaal	550,4	550,9	514,8	514,8	474,4	488,8	412,2	456,3
Resultaat	0,5		0,0		14,4		44,1	
Totaal Begroting	550,9	550,9	514,8	514,8	488,8	488,8	456,3	456,3

De Programmabegroting 2021 en de bijhorende meerjarenraming zijn sluitend en kennen een structureel evenwicht. Het verwachte begrotingsresultaat 2021 bedraagt € 0,5 mln. Wij beschikken over voldoende weerstandsvermogen om de financiële risico's te dekken en er is een ruime onbenutte belastingcapaciteit als gevolg van het opnieuw bevrozen van de opcenten MRB, terwijl het wettelijke aantal te heffen opcenten stijgt. Wij hebben een sterke vermogenspositie.

Onze financiële positie is weliswaar gezond, maar kan niet los worden gezien van de nieuwe financiële werkelijkheid zoals deze ook is verwoord in de Voorjaarsnota 2020. En zoals ook in de Memorie van toelichting bij deze programmabegroting is vermeld, werken de corona-maatregelen stevig door binnen het financiële raamwerk.

Inzet van onze middelen voor onze doelen en resultaten in 2021

Onderstaande tabel geeft op hoofdlijnen inzicht in de begrotingsprogramma's waar wij in 2021 onze middelen inzetten. Het betreft zowel exploitatiebudgetten in de vorm van reguliere middelen als investeringen.

€ x 1 mln.

Begrotingsprogramma	Exploitatie		Investeringen	
	Lasten	Baten	Uitgaven	Bijdragen
1.1. Investeringsklimaat	14,2	0,9	0,3	
1.2. Innovatiekracht	12,4	2,6	5,7	
1.3. Onderwijs en arbeidsmarkt	2,2	0,4		
2.1. Sociale agenda, zorg en veiligheid	15,7			
2.2. Cultuur	44,8	5,5		
2.3. Sport	4,6			
2.4. Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra	3,0			
3.1. Openbaar vervoer en railagenda	76,2	16,2	52,2	16,9
3.2. Bereikbaarheid en mobiliteit	62,8	1,0	31,7	24,2
3.3. Wonen in Limburg	2,1			
3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit	7,8	1,8		
3.5. Hoogwaterbescherming langs de Maas	1,8	10,3	1,5	1,5
3.6. Water	16,4	4,5		
3.7. Energie, circulaire economie en milieu	17,0	3,1	17,3	2,5
3.8. Natuur*	33,3	31,2	10,0	9,2
4.1. Bestuur	18,2	0,4		
4.2. Overhead	51,8	0,5		
4.3. Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën	17,8	303,0		
4.4. Provinciale Staten en Griffie	3,8			
	405,7	381,3	118,7	54,2

In deel 2, de Financiële begroting, wordt inzicht gegeven in de resterende intensiveringsmiddelen van deze coalitieperiode.

Leeswijzer

De Programmabegroting 2021 is onderverdeeld in zestien inhoudelijke begrotingsprogramma's, die opgebouwd zijn uit beleidsproducten. Ieder beleidsproduct bestaat uit een of meerdere resultaten, waaraan indicatoren zijn gekoppeld.

Daarnaast zijn er nog drie overige begrotingsposten: overhead, algemene dekkingsmiddelen en Provinciale Staten en Griffie. Dit zijn begrotingsposten die zich niet direct richten op maatschappelijke doelen, maar wel relevante kosten- of opbrengstenposten in de begroting vormen.

De structuur van de begroting 2021 is ten opzichte van 2020 qua naamgeving op enkele plekken gewijzigd, zodat de naam beter de nieuwe lading dekt. Daarnaast is er een nieuw product m.b.t. de regiodeal Noord-Limburg en zijn producten m.b.t. de Buitenring Parkstad en de N266 opgegaan in het reguliere product voor provinciale wegen. De wijzigingen zijn aangebracht met als uitgangspunt dat de politieke herkenbaarheid in stand blijft. In dit kader is ook vanuit financieel perspectief een vergelijking met eerdere jaren te maken. In bijlage 2 is een overzicht opgenomen met de wijzigingen, inclusief een inhoudelijke onderbouwing van deze wijzigingen.

Alle programma's kennen een vergelijkbare structuur (conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)). De begrotingsprogramma's geven antwoord op de zogenaamde 3 W-vragen, die de inhoud met de begrote middelen moeten verbinden: Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? en Wat gaat het kosten?

Voor ieder begrotingsprogramma wordt de relevante informatie kort samengevat. Zo kunt u in één oogopslag zien wat de thematische indeling binnen de begroting is. Alle programma's zijn op dezelfde manier geschreven. De eerste alinea vertelt waar het beleidsprogramma over gaat: wat is de scope en wat zijn de belangrijkste onderwerpen binnen dit programma. In de tweede alinea wordt de maatschappelijke opgave in kaart gebracht: wat zijn de belangrijkste trends en ontwikkelingen rondom onderwerpen die relevant zijn voor dit programma.

In de volgende alinea beantwoorden we de 1e W-vraag: **Wat willen we bereiken?** Hier is het doel breed geformuleerd om recht te doen aan de maatschappelijke opgaves waar de Provincie aan werkt. Hier wordt de richting geformuleerd die door de Provincie is gekozen om aan een maatschappelijke opgave te werken of een bepaalde ontwikkeling te stimuleren. Deze wordt nader aangescherpt door de criteria, die in de volgende alinea zijn geformuleerd. De criteria geven antwoord op de vraag "Wat vinden we daarbij belangrijk?" en geven daarmee de politieke accenten aan. Daarmee worden de door uw Staten aangegeven prioriteiten inzichtelijk gemaakt. Criteria beschrijven de 'ideale' situatie in Limburg om duidelijk te maken waar wij voor gaan.

Vanwege onze rol is het echter niet altijd aantoonbaar wat de maatschappelijke outcome van onze inspanningen is. De provincie is in veel maatschappelijke opgaven partieel betrokken en daarmee "slechts één van de spelers in het veld". Daarom is ervoor gekozen om meer te focussen op producten en op de wijze waarop zij bijdragen aan de hogere maatschappelijke doelen.

Beleidsproducten

In navolging van de 1e W-vraag **Wat willen we bereiken?** geven we antwoord op de 2e W-vraag: **Wat gaan we daarvoor doen?** Alle beleidsproducten moeten een bijdrage leveren aan een of meerdere criteria uit dat begrotingsprogramma. Daarmee geven de producten invulling aan de ambities van het College en uw Staten. Ieder product begint met een korte contextbeschrijving, waarin voor dit product relevante ontwikkelingen en beslismomenten worden samengevat. Daarna worden de resultaten voor de komende periode beschreven. Bij ieder resultaat is de rol van de Provincie vermeld. Dit om aan te geven in welke mate resultaatgebieden door de Provincie beïnvloed kunnen worden.

Verantwoording vindt plaats op basis van wat bereikt is binnen de resultaten.

Na de samenvatting van actuele resultaten volgt een tabel met prestatie-indicatoren. Prestatie-indicatoren zijn voor zo ver mogelijk op output gericht: gebaseerd op harde afspraken die door de Provincie met haar partners gemaakt zijn en concrete acties. Deze indicatoren laten de voortgang zien van zaken die aantoonbaar door de Provincie beïnvloed kunnen worden. Voor meerdere producten is het momenteel echter (nog) niet mogelijk om indicatoren aan te geven die op de afspraken zijn gebaseerd, omdat beleid nog ontwikkeld en/of vastgesteld moet worden.

Het beleid is continu in ontwikkeling en de begroting moet dit proces kunnen reflecteren. Daarom zijn in deze begroting zowel resultaten als indicatoren niet voor 4 jaar 'bevrozen' maar kunnen ze geleidelijk herzien worden. Op het moment dat er beslissingen worden genomen, moeten er wijzigingen in de begroting komen (door middel van bijstellingen, niet alleen financieel maar ook inhoudelijk). Op zo'n manier zal de begroting ook beter zijn rol kunnen vervullen als kaderstellend document in de organisatie.

Kostenplaatje: investeringen in beeld

Daarnaast, in de 3e W-vraag: **Wat mag het kosten?** staat in de Programmabegroting 2021 bij ieder beleidsproduct een specificatie van de financiële middelen. Per programma wordt ook de verdeling van kapitaallasten en personele lasten inzichtelijk gemaakt. Ook de vergelijkende cijfers van de Begroting na wijziging 2020, stand 2^e Afwijkingenrapportage 2020, zijn opgenomen. Daarmee is de begroting zo actueel mogelijk gepresenteerd. Ook zijn nog uit te voeren investeringen opgenomen (excl. het verstrekken van leningen). Dit is geen wettelijke verplichting, maar het bevordert wel de transparantie. De grondslag voor deze uitgaven ligt vast in reeds eerder genomen besluiten van Provinciale Staten, met uitzondering van de investeringen die zijn opgenomen in het bij het Statenvoorstel opgenomen kredietbesluit. De wijze waarop de Provincie haar financieel beleid voert is complexer geworden. Waar voorheen exploitatiebudgetten het belangrijkste waren, is de afgelopen jaren ingezet op revolverende investeringen. Dat vraagt om een andere manier van presenteren van onze middeleninzet. Ook hebben wij in de financiële toelichtingen zoveel mogelijk onderliggende besluitvorming vermeld. Daardoor wordt helder op basis van welke besluiten budgetten in de begroting tot stand zijn gekomen.

Ook reeds verstrekte leningen en investeringen in deelnemingen zijn met behulp van een relatietabel opgenomen bij de betreffende begrotingsprogramma's. Indien er sprake is van een risico van materieel belang is er ook een verwijzing naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Op deze wijze wordt er een integraal financieel beeld van een begrotingsprogramma gepresenteerd.

Volledigheidshalve merken wij op dat er in de financiële tabellen sprake kan zijn van afrondingsverschillen.

De leges- en grondwaterheffingsverordening

In deze begroting zijn ook de leges- en grondwaterheffingsverordening opgenomen in bijlage 6 en 7. Omdat de financiële consequenties van de verordeningen reeds bij de primitieve begroting worden vastgesteld zijn ook de onderliggende verordeningen opgenomen in deze begroting.

Overige bijlagen

In de reeds eerder genoemde bijlagen kan een aantal algemene bijlagen worden aangetroffen, zoals een totaaloverzicht van de verschillende rollen van de provincie, afkortingen, verwerkte en aangenomen moties en wijzigingen in structuur.

Deel 1 Programmaplan

Structuur begroting

1.1. Investeringsklimaat	1.1.1. Economische samenwerking
	1.1.2. Acquisitie en LIOF
	1.1.3. MKB
	1.1.4. Brightlands Kennis/As
	1.1.5. Maastricht Aachen Airport
1.2. Innovatiekracht	1.2.1. Chemie en Materialen Brightlands Chemelot Campus
	1.2.2. Life Sciences Brightlands Maastricht Health Campus
	1.2.3. Greenport Venlo & Brightlands Campus Greenport Venlo
	1.2.4. Brightlands Smart Services Campus
	1.2.5. Logistiek
	1.2.6. Industrie
	1.2.7. Toerisme en recreatie
	1.2.8. Innovatieve landbouw
	1.2.9. Regiodeal Noord-Limburg
1.3. Onderwijs en arbeidsmarkt	1.3.1. Arbeidsmarkt
	1.3.2. Onderwijs
2.1. Sociale agenda, zorg en veiligheid	2.1.1. Sociale agenda en Zorg
	2.1.2. Veiligheid
2.2. Cultuur	2.2.1. Cultuur
	2.2.2. Erfgoed
	2.2.3. Monumenten
	2.2.4. Archeologie
	2.2.5. Regionale Media
2.3. Sport	2.3.1. Sport
2.4. Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra	2.4.1. Stedelijke ontwikkeling
	2.4.2. Kwaliteitsimpuls Limburgse centra
	2.4.3. IBA
	2.4.4. Regiodeal transformatie Parkstad
3.1. Openbaar vervoer en railagenda	3.1.1. Openbaar vervoer en concessie management
	3.1.2. Railagenda
3.2. Bereikbaarheid en mobiliteit	3.2.1. Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen
	3.2.2. Fiets
	3.2.3. Verkeersveiligheid
	3.2.4. Logistieke netwerken
	3.2.5. Onderhoud, beheer en rehabilitaties provinciale wegen
	3.2.7. Project N280- West
3.3. Wonen in Limburg	3.3.1. Wonen in Limburg
3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit	3.4.1. Omgevingsvisie
	3.4.2. Uitvoering ruimtelijk beleid
	3.4.3. Werklocaties
	3.4.4. Integrale gebiedsontwikkelingen landelijk gebied en stad-landzones
	3.4.7. Grondzaken
3.5. Hoogwaterbescherming langs de Maas	3.5.1. Programma Maasvallei
	3.5.2. Ooijen-Wanssum
3.6. Water	3.6.1. Water
3.7. Energie, circulaire economie en milieu	3.7.1. Energie
	3.7.2. Duurzaamheid en Circulaire economie
	3.7.3. Milieu
	3.7.4. Bodem en ondergrond
	3.7.5. Mijnbouwschade
	3.7.11. Coördinatie RUD
	3.7.12. Vergunningen
	3.7.13. Handhaving
	3.8. Natuur

4.1. Bestuur	4.1.1. Rijks- en veiligheidstaken CdK
	4.1.2. Bestuurskracht en bestuurlijke organisatie
	4.1.3. Integriteit
	4.1.4. Coördinatie Interbestuurlijk toezicht
	4.1.5. Toezicht gemeentefinanciën
	4.1.6. IPO
	4.1.7. Internationalisering
	4.1.8. Euregiobestuur; Managementautoriteit Interreg EMR
	4.1.9. Strategische Public affairs
	4.1.10. Branding
4.1.13. Overige bestuurlijke zaken	

Overige begrotingsonderdelen

4.2. Overhead	4.2.0. Overhead
4.3. Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën	4.3.1. MRB
	4.3.2. Provinciefonds
	4.3.3. Overige eigen middelen
	4.3.4. Reservering nieuw beleid
	4.3.5. Stelposten
	4.3.6. Vennootschapsbelasting
4.4. Provinciale Staten en Griffie	4.4.1. Provinciale Staten en Griffie

1.1. Investeringsklimaat

In het Missiegedreven Economisch Beleidskader (MEB) presenteren wij een visie voor een gezonde Limburgse economie op de middellange termijn. In de kern beoogt het kader om het aanpassingsvermogen van de regionale economie te versterken op veranderingen die steeds sneller op ons afkomen. Kortom we zetten in op de vergroting van de wendbaarheid en weerbaarheid van onze economie. En dat doen we met twee maatschappelijke missies als stip op de horizon. Onze missies: 'Limburg maakt gezond!' en 'Limburg maakt energiek!' bepalen de komende jaren onze koers.

Deze missies zijn juist nu relevant, nu de economie hard is getroffen door de Coronacrisis is het van belang, dat de provincie koersvast stuurt op haar economisch beleid. Het belang van gezondheid voor het functioneren van onze economie is door de huidige crisis scherp zichtbaar geworden. En ook het belang van een gezond klimaat blijft relevant. Investeringsklimaat gaat over de aantrekkelijkheid van Limburg voor ondernemingen en investeerders in een snel veranderende wereld. Dit programma richt zich op de voorwaarden die nodig zijn om van Limburg een attractieve, innovatieve en duurzame provincie te maken.

De activiteiten in het kader van het Missiegedreven Economisch Beleidskader (MEB, PS 29 juni 2020) zijn dan ook daarop gericht. We blijven werken aan het versterken van de leercultuur om de Limburgers wendbaar te maken in hun carrière. Daarnaast zetten we in op het toeristisch vermarkten van Limburg en het versterken van innovatie in het MKB via LIOF (Limburgs Instituut voor Ontwikkeling en Financiering) (incl. de toeristische sector) en de acquisitie van nieuwe bedrijven.

Hiermee bouwen we aan een provincie die kan anticiperen op transitie en andere ontwikkelingen. De internationale ligging en bereikbaarheid van Limburg biedt kansen om het investeringsklimaat ook grensoverschrijdend te verbeteren.

Wat willen we bereiken?

Limburg streeft naar een attractieve, duurzame en innovatieve kennis- en diensteneconomie. Een economie, die bestendig is geëquipeerd voor de vestiging en groei van ondernemingen die bijdragen aan onze missies. Wij bouwen aan een beter toegankelijk, eenduidig en transparant instrumentarium voor het bedrijfsleven en het midden- en kleinbedrijf (MKB) in het bijzonder, met een sterke internationale focus. Hiervoor richten we een nieuw en integraal innovatieprogramma in bij LIOF, gericht op het ondersteunen van innovatie in het MKB, en dan vooral op innovaties die bijdragen aan de missies 'Limburg maakt gezond' en 'Limburg maakt energiek'.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: In onze samenwerking op zowel regionaal als nationaal en internationaal niveau en in de samenwerkingsverbanden tussen ondernemers, onderwijs, onderzoek en overheid (vier O's), die we aangaan, staan de missies 'Limburg maakt gezond' en 'Limburg maakt energiek' centraal.

Criterium 2: De economische structuur in Limburg is versterkt door het stimuleren van starters, het aantrekken van nieuwe bedrijven en uitbreiding van bestaande bedrijven die bijdragen aan één of beide missies 'Limburg maakt gezond!' en 'Limburg maakt energiek!'.

Criterium 3: De (innovatieve) kracht van het bedrijfsleven is vergroot, ook door het benutten van internationale relaties.

Criterium 4: De dienstverleningsstructuur voor het bedrijfsleven is toegankelijk, eenduidig, transparant en efficiënt georganiseerd.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Product	1.1.1. Economische samenwerking
Portefeuillehouder	Van den Akker

In de doorontwikkeling naar een attractieve en duurzame kennis- en diensteneconomie met voldoende ruimte voor innovatie en ondernemerschap, is het essentieel om de krachten met stakeholders blijvend te bundelen. Dat kunnen stakeholders in eigen provincie zijn, net over de grens, of verder weg. Zolang er inhoudelijke raakvlak en draagvlak is, willen we investeren in relaties en netwerken en daarmee de economische samenwerking bevorderen. Hiermee willen we ook zorgen voor optimale gebruikmaking van mogelijkheden voor Europese financiering.

Samenwerking moet uiteindelijk resulteren in succesvolle projecten en business cases, die aanspraak kunnen maken op financiering van Rijksoverheid of Europa. In 2021 willen we daarom starten met een meer proactieve aanpak van projectontwikkeling. Dat wil zeggen, inhoudelijk gebaseerd op het MEB en in goede samenwerking met onze stakeholders. Het gaat daarbij om het structureel samen optrekken met allerlei relevante sleutelpartijen in het veld om te komen tot goede projecten. Daarnaast willen we dat proces ondersteunen met de nodige randvoorwaarden, zoals netwerkvorming, cofinanciering en praktische ondersteuning bij het indienen van aanvragen. We starten met de economische projecten en rollen op basis van deze pilot het concept waar nodig uit naar andere beleidsthema's, die voor Europese financiering in aanmerking komen.

We spelen voorts actief in op de kansen vanuit diverse subsidieprogramma's, fondsen en regelingen, zoals o.a. MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT), OP-Zuid, Interreg, Just Transition Fund en Horizon Europe. Langs deze kanalen kunnen we onze doelstellingen en projecten in financiële zin helpen te realiseren. Hiermee geven we ook invulling aan de collegedoelstelling om meer EU-middelen naar Limburg te halen (zie ook product 4.1.7. Internationalisering). Belangrijk hierin is de relatie met het Rijk. Omdat daar vaak de landelijke regie en besluitvorming ligt voor de opzet van de diverse programma's. Met behulp van het cofinancieringsbudget kunnen we partijen actief bewegen deel te nemen aan projecten, die aansluiten op het MEB en de Regionale Innovatie Strategie-3 (RIS-3). In afstemming met andere beleidsvelden dragen we bij aan de opzet van de nieuwe Europese programma's en onze betrokkenheid daarin, en houden we de ontwikkelingen rond nieuwe Europese investeringskansen in de gaten.

Tegelijkertijd zijn we actief in allerlei netwerken, zoals Economisch Netwerk-Zuid, IPO, de triple helix verbanden (Economische Samenwerking Zuid Limburg, Keyport en Crossroads), ECRN en Vanguard, om de Limburgse economische belangen te behartigen. Verder investeren we in grensoverschrijdende en Europese ecosystemen zoals met Vlaanderen, Wallonië en Noord-Rijn Westfalen en in internationale economische relaties zoals China. Hiermee willen we onze Limburgse stakeholders ondersteunen in het leggen en onderhouden van contacten met interessante regio's, om zo gebruik te maken van elkaars kennis en mogelijkheden. In samenwerking met Brightlands en op basis van het MEB willen we een vraaggestuurde marktscan uitvoeren om inzicht te krijgen in mogelijke nieuwe kansen voor grensoverschrijdende en internationale samenwerking met andere regio's. Daar waar marktpartijen kansen zien, kunnen we vanuit de Provincie Limburg door middel van een faciliterende rol mee helpen investeren in internationale relaties.

Economische en maatschappelijke uitdagingen die landsgrenzen overstijgen, vragen steeds meer om internationale benadering en samenwerking. Het versterken van kennis en dialoog speelt hierbij een

belangrijke randvoorwaardelijke rol. Het programma Maastricht Working on Europe (zie product 4.1.7. Internationalisering) draagt bij aan de positionering van Limburg als sterke kennis- en innovatieregio ('centre of excellence') en daardoor aan economische structuurversterking. Dit door het zichtbaar maken en maatschappelijk valoriseren van excellente (wetenschappelijke) kennis van en over Europa, het faciliteren van dialoog en initiatieven die het vestigingsklimaat van Limburg in een Euregionale, Europees en internationale context versterken.

Dit product draagt bij aan de criterium 1, 2 en 3 van dit programma. Maar ook aan criterium 1 t/m 4 van programma 1.2. Innovatiekracht en criterium 1, 2 en 3 van programma 1.3. Onderwijs en Arbeidsmarkt.

Beoogde resultaten	
1.	Uitvoering van projectenmachine i.r.t. Europese programma's Rol Provincie: <i>subsidiënt, partner, procesmanager</i>
2.	Mee uitvoering geven aan OP-Zuid en Interreg-programma's Rol Provincie: <i>subsidiënt, partner</i>
3.	Opstellen van een marktscan Rol Provincie: <i>procesmanager</i>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Pilot projectenmachine uitvoeren.	0	1	2021
2	Start OP-Zuid en Interreg-programma's.	0	1	2021
3	Marktscan economische diplomatie is opgesteld en in uitvoering.	0	1	2021

Product	1.1.2. Acquisitie en LIOF
Portefeuillehouder	Van den Akker

LIOF is de voornaamste uitvoeringsorganisatie van het provinciaal economisch beleid, zowel op het gebied van MKB-financiering, als op het gebied van innovatiebevordering en acquisitie in onze aandeelhoudersrol. Middels de subsidierelatie worden de resultaten van de bedrijfstakken 'Business Development' en 'Participaties & Financiering' gestuurd en gemonitord.

Ook in het kader voor landbouw ('Koers voor Limburg') (PS 29 juni 2020) en het nog door PS vast te stellen kader Circulaire Economie is het missiegedreven MKB-innovatieprogramma via LIOF als onderdeel in de uitvoering opgenomen. Als uitvloeisel van de beleidskaders zal LIOF een meerjarig integraal MKB-innovatieprogramma opstellen. De uitvoering hiervan vindt plaats in de periode 2020-2023. De twee missies 'Limburg maakt energiek!' en 'Limburg maakt gezond!' staan daarbij centraal. Onderdeel van het programma is het versterken van de aansluiting van het MKB op de Brightlands campussen en het stroomlijnen van de verschillende MKB-loketten (Motie 2583 IJpelaar inzake Naar één innovatie en advies plek voor het brede MKB PS 29 juni 2020). In het programma zullen concrete doelen en resultaten worden opgenomen.

Ook zal LIOF specifiek voor Toerisme een programma voor MKB-innovatie opstellen en uitvoeren. De uitgangspunten, zoals opgenomen in het MEB, vormen de basis voor dit innovatieprogramma.

In het streven naar een attractieve, duurzame en innovatieve kennis- en diensteneconomie draagt de komst van nieuwe bedrijveninnovatie én uitbreiding/groei van gevestigde bedrijven bij aan de

noodzakelijke dynamiek in de economische structuur en de maatschappelijke uitdagingen waar Limburg voor staat, zoals verwoord in het MEB (PS, 29 juni 2020). Nieuwe investeringen en het aantrekken en verankeren van bedrijven dragen bij aan de werkgelegenheid en versterking van ons vestigingsklimaat. Door coördinatie van het acquisitieproces en versterking van de proactieve acquisitie door onze partners kan effectiever en efficiënter worden ingezet op groei van bedrijvigheid in Limburg. De samenwerking binnen het convenant *Acquisitie in Limburg*, tussen de zeven grote stedelijke gemeenten (Maastricht, Heerlen, Sittard-Geleen, Roermond, Weert, Venlo en Venray), LIOF, de Provincie en alsmede overleg met de campusorganisaties zorgt voor een consistente aanpak van het acquisitieproces. Het convenant wordt eind 2020 geëvalueerd met als uitgangspunt om de samenwerking te continueren. Hierin wordt gezien of het noodzakelijk is de focus en scope aan te passen op basis van de ambities in het MEB. De regie en coördinatie van het proces rondom de strategische acquisitiedossiers ligt bij de Provincie. LIOF is verantwoordelijk voor de uitvoering van het proces en de relatie met het Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA).

Om het innovatiepotentieel bij het Limburgse bedrijfsleven/MKB te vergroten biedt grensoverschrijdend ondernemen veel kansen. LIOF zal ondernemers daarbij ondersteunen, o.a. met het (alleen of met derden) organiseren van handelsmissies. Ook zal in gezamenlijk overleg met relevante organisaties ruimte worden gezocht voor grensoverschrijdende investeringen. Het congresstoerisme biedt groeipotentieel voor Limburg. Hierbij biedt de luchthaven ook goede mogelijkheden om het inkomend (congres)toerisme naar Limburg te versterken. Wij zullen hiertoe een verkennend onderzoek doen.

LIOF biedt op het gebied van MKB-financiering meerdere faciliteiten aan, waaronder specifiek in opdracht van de Provincie het Limburg Business Development Fund (LBDF) en MKB-Leningenfonds (MKBL). Voor het LBDF is een uitbreiding voorzien in het MEB. Continuering van het MKB-Leningenfonds wordt gezien in het licht van bestrijding van de effecten van de Coronapandemie. De Provincie zorgt, vanuit haar rol als aandeelhouder en als opdrachtverstrekker, voor monitoring van de resultaten en de voortgang van deze financiële instrumenten.

Dit product draagt bij aan criterium 1, 3 en 4. Maar ook aan criterium 1, 3 en 5 van programma 1.2. Innovatiekracht en criterium 4 van programma 3.7. Energie, circulaire economie en milieu.

Beoogde resultaten	
1.	Integraal en missiegedreven MKB-innovatieprogramma is door LIOF opgesteld en in uitvoering. Rol Provincie: <i>toetsers, subsidiënt, partner</i>
2.	MKB-innovatieprogramma Toerisme is door LIOF opgesteld en in uitvoering. Rol Provincie: <i>toetsers, subsidiënt, partner</i>
3.	Convenant acquisitie wordt samen met de gemeenten geëvalueerd en vernieuwd. Rol Provincie: <i>toetsers, procesmanager, subsidiënt, partner</i>
4.	Uitbreiding LBDF is gerealiseerd en in werking. Rol Provincie: <i>toetsers, subsidiënt, financier, partner, ondernemer</i>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Integraal en missiegedreven MKB-innovatieprogramma is door LIOF opgesteld en in uitvoering.	0	1	2021
2	MKB-innovatieprogramma Toerisme is door LIOF opgesteld en in	0	1	2021

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
	uitvoering.			
3	Convenant acquisitie is geëvalueerd en herijkt.	0	1	2021
4	Opstellen plan van aanpak uitbreiding LBDF.	0	1	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

1. een GS-besluit en subsidiebeschikking met resultaatverplichtingen op basis van een concreet programma; PS wordt geïnformeerd via mededeling portefeuillehouder.
2. een GS-besluit en subsidiebeschikking met resultaatverplichtingen op basis van een concreet programma; PS wordt geïnformeerd via mededeling portefeuillehouder.
3. een GS-besluit met (resultaat)afspraken; PS wordt geïnformeerd via mededeling portefeuillehouder.
4. een GS-besluit met resultaatverplichtingen op basis van een fondsplan, waarvoor een apart voorstel aan de Staten wordt voorgelegd en zij hun wensen en bedenkingen kenbaar kunnen maken.

Product	1.1.3. MKB
Portefeuillehouder	Van den Akker

Het midden- en kleinbedrijf (MKB) is de banenmotor van de Limburgse economie en kan een belangrijke rol vervullen als plek waar toepassing van nieuw ontwikkelde kennis plaatsvindt. Vooral in de nasleep van de Covid-19 crisis en in het licht van herstelmaatregelen vervult het MKB een essentiële rol als werkgever, innovator, en als samenwerkingspartner voor grote bedrijven, overheden en onderwijs/kennis voor het realiseren van maatschappelijke opgaven.

Het groeivermogen van ondernemingen wordt sterk bepaald door de wijze waarop ze inspelen op internationalisering, digitalisering, ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en op duurzaamheid.

Transparantie en toegankelijkheid van het financiële instrumentarium is daarbij essentieel, zoals ook is verwoord in de motie Ijpelaar inzake naar één innovatie en advies plek voor het brede MKB (motie 2583). Om het Limburgse MKB te faciliteren is niet alleen consistentie in beleid nodig, maar ook voortdurend optimalisering van het ondersteunings-instrumentarium om het innovatie- en groeivermogen van het Limburgse bedrijfsleven maximaal te benutten. We maken daarbij ook optimaal gebruik van de ondersteuningsinstrumenten van het Rijk en de EU.

Belangrijke uitdaging is, er voor te zorgen dat het bedrijfsleven innovatief blijft. Voor de ondersteuning van het MKB bij vernieuwing en innovatie hebben meerdere partijen een rol, zoals LIOF, de Brightlands campusorganisaties en de onderwijsinstellingen. LIOF heeft de opdracht om zich daarbij te richten op de bijdrage die bedrijven kunnen leveren aan de twee missies 'Limburg maakt gezond!' en 'Limburg maakt energiek!', zoals genoemd in het MEB en de transities op het gebied van o.a. digitalisering, gezond voedsel, duurzaamheid en energie.

Exporterende bedrijven blijken in het algemeen prima overlevers te zijn. Grensoverschrijdend ondernemen zal derhalve voor meer ondernemers een normale zaak moeten worden. Zowel met voorlichting en handelsmissies, alsook begeleiding zullen ondernemers o.a. door LIOF ondersteund worden. MKB-bedrijven hebben in toenemende mate te maken met een tekort aan adequaat opgeleid personeel. Betere samenwerking tussen bedrijven en onderwijsinstellingen vanuit ieders verantwoordelijkheid moet een deel van het probleem oplossen.

Tevens willen we MKB actief blijven betrekken in grensoverschrijdende en Europese projecten. Zij vormen immers een belangrijke schakel in de valorisatie van innovatieve toepassingen. Door MKB nauw betrokken te houden stimuleren we tevens dat zulke projecten vraaggericht zijn en uiteindelijk een grotere kans op marktimpact hebben.

Dit product draagt bij aan criterium 2, 3 en 4 van dit programma. Maar ook aan criterium 1, 3, 4 en 5 van programma 1.2. Innovatiekracht en criterium 3 van programma 1.3. Onderwijs en Arbeidsmarkt.

Beoogde resultaten	
1.	Vergroting van het gebruik van financieringsinstrumenten door het Limburgse MKB, waaronder ook landelijke regelingen, zoals MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT), en de Europese programma's (zie ook producten 1.1.1. Economische samenwerking en 4.1.7. Internationalisering). Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt</i>
2.	Vergroten van het aantal bedrijven dat grensoverschrijdend onderneemt. Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt</i>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Aantal Limburgse bedrijven dat een aanvraag heeft ingediend voor de MIT-regeling.	0	100	2021
1	Aantal Limburgse bedrijven dat deelneemt in een projectaanvraag binnen een Europees programma.	10	25	2021
2	Aantal bedrijven dat deelneemt aan door LIOF/Provincie georganiseerde of ondersteunde exportactiviteiten.	0	40	2021

Toelichting prestatie-indicatoren	
1.	De streefwaarde is gebaseerd op het gemiddeld aantal bedrijven dat in de afgelopen jaren betrokken was bij de MIT-regeling.
2.	De streefwaarde is gebaseerd op het jaarlijkse gemiddeld aantal bedrijven betrokken in de Europese programma's.
3.	De streefwaarde is gebaseerd op het actieplan Internationalisering van LIOF.

Product	1.1.4. Brightlands Kennis/As
Portefeuillehouder	Van den Akker

Versterking van de economische structuur van Limburg vanuit de Brightlands campussen en een uitstekend vestigingsklimaat voor bedrijf en burger blijven de kern voor het economisch beleid. In een nieuw en missiegedreven economisch kader dat gericht zal zijn op de grote opgaven, zoals digitalisering (onder meer aan de hand van de 'Verkenning Digitale Samenleving' uit februari 2019), elk talent benutten en circulariteit, zal de ambitie, de aanpak en de rolopvatting van de Provincie worden vastgesteld. Het MEB vormt de basis en de vier Brightlands campussen staan hierin centraal, samen met andere instrumenten als LIOF, de diverse fondsen en onze partners.

Brightlands en de Brightlands campussen zijn centrale elementen in het MEB (zie ook product 1.2.1. t/m 1.2.4. waar de afzonderlijke campussen staan benoemd). We willen de samenhang en

samenwerking tussen de vier Brightlandscampussen versterken en stroomlijnen. De economische kansen vanuit het verbinden op inhoudelijke missiegedreven thema's zijn leidend. Om de effectiviteit van de governance te bevorderen is in het collegeprogramma 'Vernieuwend Verbinden 2019-2023' opgenomen om een uitwerking te maken om de aanwezige kennis per campusorganisatie in te kunnen zetten voor de meerdere Brightlandscampussen. Het betreft daarbij onder meer samenwerking op initiërende, dienstverlenende en ondersteunende activiteiten als business development, communicatie, venturing, community building en public affairs.

De investeringsfondsen zijn belangrijke instrumenten in het open innovatie ecosysteem van Brightlands. Met de uitwerking van mogelijkheden tot uitbreiding van het Limburg Business Development Fonds (LBDF) BV (zie ook product 1.1.2. Acquisitie en LIOF) en Chemelot Ventures dragen wij bij aan een totaalpakket aan financieringsinstrumenten.

De nadruk van de projecten in het kader van de Kennis As Limburg, een partnerschap van de Universiteit Maastricht, Maastricht Universitair Medisch Centrum, Zuyd Hogeschool en Fontys, ligt sinds Kennis As 2.0 (2015) op het versterken van de ontwikkeling van de vier Brightlandscampussen en daarmee op de bijdrage aan Brightlands als geheel. In 2021 blijven we nieuwe projecten voorbereiden en de voortgang van de lopende projecten volgen. Tevens bereiden we een nieuw bestuurlijk akkoord met de Limburgse kennispartners voor de komende jaren voor. Het doel is om bij te dragen aan de versterking van de economische structuur met name door aansluiting op en versterking van de ontwikkelingen van de campuslocaties en door deze onderling op inhoud te verbinden. De investeringen in kennis, onderwijs en onderzoek moeten -via innovatie, goed opgeleide medewerkers en valorisatie van kennis, die uitmondt in nieuwe bedrijvigheid- een bijdrage leveren aan het nieuwe missiegedreven economisch beleid.

Dit product draagt bij aan criterium 1, 2, 3 en 4 van dit programma. Maar ook aan criterium 1 en 3 van programma 1.2. Innovatiekracht

Beoogde resultaten

1. De samenhang en samenwerking tussen de Brightlands campussen op initiërende, dienstverlenende en ondersteunende activiteiten versterken en de effectiviteit van de governance bevorderen.
Rol Provincie: *procesmanager, subsidiënt, partner, ondernemer*
2. Uitbreiding Chemelot Ventures.
Rol Provincie: *toetsers, financier, ondernemer*
3. Op basis van inzicht in de aanwezige kennis- en onderzoeksinfrastructuur maken wij een roadmap om onze rol en positie daarin te kunnen bepalen vanuit de provinciale beleidskaders (waaronder het missiegedreven economische beleidskader, het landbouw-kader en het kader circulaire economie).
Rol Provincie: *procesmanager, partner*
4. Voorbereiding nieuwe Kennis-As projecten en monitoring van de voortgang bij ieder lopend Kennis-As project afzonderlijk.
Rol Provincie: *toetsers, subsidiënt, partner*
5. Een nieuw bestuurlijk akkoord met de Limburgse kennispartners dat bijdraagt aan het nieuwe Missiegedreven Economisch Beleid.
Rol Provincie: *procesmanager, partner*
6. In 2021 wordt het proces om te komen tot een uitrol van snel Internet in het buitengebied van Zuid-Limburg gefaciliteerd door tussen gemeenten in Zuid-Limburg, te verdelen in drie clusters – cluster Sittard, cluster Parkstad en cluster Heuvelland – werkafspraken te maken waarbij wordt gestreefd om alle buitengebied in Zuid-Limburg van een toekomst vaste snelle internetinfrastructuur te voorzien.
Rol Provincie: *facilitator*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Besluitvorming ter bevordering van de governance van de Brightlandscampussen en ter stimulering van samenwerking tussen de campussen op gezamenlijke activiteiten en opgaven, o.a. betreffende communicatie, public affairs, ecosysteem, communitybuilding, ondersteuning van starters, en business development.	0	1	2023
2	Uitbreiding Chemelot Ventures onderzocht en indien met andere partners overeengekomen in werking.	0	1	2021
3	Formulering Brightlands roadmap.	0	1	2021/ 2022
4	Aantal verleende subsidies voor nieuwe Kennis-As projecten en voor tweede tranches bij lopende Kennis-As projecten.	0	PM	2021
4	Tweejaarlijks monitoren van de voortgang bij de realisatie van de resultaat en inspanningsverplichtingen conform de subsidiebeschikkingen van de individuele lopende Kennis-As projecten.	0	2	2021
5	Nieuw bestuursakkoord met de Limburgse kennisinstellingen is opgesteld.	0	1	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

1. Continue activiteit, die tot uitdrukking kan komen in GS-besluiten als de Provincie een bijdrage levert.
2. Een GS-besluit met resultaatverplichtingen op basis van een fondsplan; PS wordt geïnformeerd via mededeling portefeuillehouder.
3. Een roadmap als uitgangspunt voor toekomstige provinciale bijdragen gericht op versterking van de (kennis)infrastructuur.
4. Continue activiteit, die tot uitdrukking komt in besluitvorming (GS en eventueel PS) over subsidie voor nieuwe Kennis-As projecten en eventuele tweede tranches voor lopende Kennis-As projecten (bij verstrijken eerste tranche subsidieperiode). Het precieze aantal gerealiseerde subsidies in 2021 is mede afhankelijk van toepasselijke businesscases/projectvoorstellen (passend binnen het missiegedreven economische beleid) en door Kennis-partners ingediende subsidieaanvragen. De hierbij behorende streefwaarde is derhalve als PM in de Programmabegroting 2021 opgenomen. In de Jaarstukken 2021 wordt over het daadwerkelijke aantal verantwoord.
4. Monitoring van de voortgang bij de individuele Kennis-As projecten middels Jaarplannen (over het komende jaar) en Voortgangsrapportages (met behaalde resultaten over het verstreken jaar). Naast ambtelijk overleg vindt hierover op bestuurlijk niveau tussen de betreffende Kennis-partners en de Provincie 2 maal per jaar een Geregeld Overleg (GO) plaats. Ook zijn in 2021 de resultaten van de tussenmeting met interim-evaluatie van het Kennis-As programma beschikbaar.
5. Een GS-besluit waarin het bestuursakkoord wordt vastgesteld; PS wordt geïnformeerd via mededeling portefeuillehouder.

Product	1.1.5. Maastricht Aachen Airport
Portefeuillehouder	Van den Akker

De luchthaven Maastricht Aachen Airport (MAA) draagt al 75 jaar bij aan logistieke en toeristische sectoren van de economie in Limburg (vracht- en passagiersvervoer). Daarnaast biedt het ook werkgelegenheid en leidt het tot samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs in Aviation Competence Center. De luchthaven is een belangrijk onderdeel van onze internationale en regionale (lucht)infrastructuur.

Bij de luchthaven zetten wij in op een proactieve communicatie met de omgeving, een balans tussen de economische verankering in de regio en behoud van de leefkwaliteit voor de omgeving. Wij geven meer eigen sturing in de te maken afwegingen en de aanpak van de overlast.

Vanuit omgevingsmanagement zijn in dialoog met de omgeving omgevingsafspraken uitgewerkt. Omgevingsmaatregelen die we nemen, zijn onder andere de investering in systemen die grondgebonden geluidsoverlast in de directe omgeving van MAA aanzienlijk reduceren en het inrichten van Sensornet, waarmee structureel geluid gemeten wordt op een aantal vaste punten rondom de luchthaven.

Wij zullen een communicatietool implementeren en maatschappelijke effecten van de luchthaven in kaart brengen, met oog voor de duurzame toekomst op de lange termijn. Dit ook in het licht van de nationale Luchtvaartnota 2020-2050, die in 2021 wordt vastgesteld door het Rijk en de nieuwe aanvraag voor een luchthavenbesluit voor MAA in 2021. In dit verband zijn de volgende uitgangspunten belangrijk voor ons:

1. Eén luchthavensysteem: Samenwerking tussen de luchthavens kan leiden tot synergie en betere benutting van de bestaande capaciteit.
2. Eén holding: In het kader van de verdere verdieping van één luchthavensysteem dient serieus onderzocht te worden of een samenwerking van de luchthavens van nationaal belang in een holding meerwaarde heeft voor alle partijen en dus voor de BV Nederland.
3. Luchthavens van nationaal belang: Wij zien dat Maastricht Aachen Airport als tweede vrachtluchthaven van Nederland niet alleen een regionale betekenis heeft, maar van nationaal belang is.
4. Gelijk speelveld: Een gelijk speelveld houdt in dat er niet met twee maten gemeten wordt met betrekking tot financiële bijdragen en milieu- en veiligheidsregels tussen de luchthavens van nationaal belang en Schiphol. Wij pleiten ervoor de regels van Schiphol landelijk te hanteren.

Ter voorbereiding van de aanvraag van het luchthavenbesluit wordt in 2020 een onafhankelijk advies over de ontwikkelrichting van de luchthaven opgesteld. Wij zetten in op een vergroening en hinderbeperking van de luchtvaart.

Wij onderkennen de kansen die de luchthaven biedt voor het versterken van inkomend (congres)toerisme naar Limburg en willen deze kansen verzilveren. Wij zullen hiertoe in 2021 een verkennend onderzoek doen.

Per 1 november 2019 is de Provincie Limburg via NV Holding Businesspark Luchthaven Maastricht (HBLM) enig aandeelhouder geworden van de werkmaatschappij Maastricht Aachen Airport B.V. (MAA BV) waar de exploitatie van de luchthaven plaatsvindt. Het exploitatierisico is hiermee (indirect) bij de Provincie komen te liggen. Een herinrichting van het programma MAA is derhalve aan de orde. Speerpunten van deze herinrichting zijn: nieuw perspectief en kaders, hoogwaardige doorontwikkeling, robuust maken van de exploitatie en het vinden van nieuwe strategische partners. In dit verband wordt ook gekeken naar de governance en wordt in de loop van 2020 een Raad van Commissarissen ingesteld bij MAA B.V.

De komende jaren staan in het teken van verdere ontwikkeling, hetgeen er toe moet leiden dat MAA wordt gemoderniseerd en vanuit een nieuw elan de functie van regionale luchthaven kan versterken. De koers voor MAA zal in 2021 worden bepaald door Provinciale Staten en de gebruiksregels voor de luchthaven die door de Rijksoverheid worden vastgelegd in het luchthavenbesluit. De gevolgen van de Coronacrisis, die ingrijpend zijn voor de luchtvaartsector, kunnen ook van invloed zijn op de toekomstige ontwikkelrichting van MAA.

Er wordt in 2021 een grond- en vastgoedstrategie ontwikkeld inzake de strategisch ruimtelijke ontwikkeling van MAA en haar omgeving. Deze strategie dient faciliterend te zijn aan het hoofddoel van het programma MAA: het zorgen voor condities die een duurzame toekomst voor MAA mogelijk maken, om op deze wijze bij te dragen aan het Limburgs vestigingsklimaat en werkgelegenheid. Verduurzaming van MAA zal een belangrijk onderdeel worden van de strategie waarbij verduurzamingsopties die zich reeds aandienen, zoals de aanleg van zonneparken, in de loop van 2020 verkend worden.

Het beheer van het concessiecontract en de luchthaveninfrastructuur alsmede het beheer van het niet cruciale vastgoed vindt plaats vanuit de vennootschap "MAA Beheer en Infrastructuur BV" (MAAB&I), die indirect volledig eigendom van de Provincie is. In de eerste helft van 2018 is de passagiersterminal door MAAB&I gemoderniseerd. Verder is MAAB&I de investeringsplannen voor de aanleg van een nieuwe parkeerplaats (2.500 parkeerplaatsen) aan het voorbereiden. Mede in relatie tot andere ontwikkelingen aan de Vliegveldweg (onder meer hotel en ontsluiting passagiersterminal) zal op basis van een verkeerskundige studie bezien worden of een integrale verkeerskundige aanpak van de A2-zone wenselijk is.

Tevens zal in 2021 besluitvorming over en uitvoering van de renovatie van de start- en landingsbaan aan de orde zijn. De voorbereiding van deze renovatie is door MAAB&I in het voorjaar van 2020 gestart.

De kwantitatieve en kwalitatieve groei die de luchthaven heeft ingezet, heeft onder andere ook geleid tot hogere kwaliteitseisen en fors hogere kosten op het gebied van veiligheidsvoorzieningen.

Provinciale Staten hebben ingestemd met het verstrekken van een extra bijdrage van € 100.000 per maand (€ 1.200.000 per jaar) vanwege de stijging van de vaste kosten in de afgelopen jaren van de zogenaamde Niet Economische Diensten van Algemeen Belang (NEDAB-kosten: security en brandweer). Conform PS van 13 december 2019 is de NEDAB- bijdrage voor de periode januari 2019 tot en met augustus 2023 structureel met € 100.000 per maand verhoogd.

Zoals in de Voorjaarsnota 2016, 2017 en 2018 is opgenomen, zijn onderhoud en instandhouding van de luchthaveninfrastructuur structureel onderdeel van de provinciale basisinfrastructuur. Hiervoor, en ook voor de bijbehorende gebouwen, zijn in 2017 meerjarige onderhoudsplannen voor de luchthaven opgesteld en vervolgens in uitvoering genomen. In maart 2021 zal een uitgewerkt voorstel voor de renovatie van de start- en landingsbaan aan PS worden voorgelegd. De uitvoering van de werkzaamheden is voorzien in de tweede helft van 2021.

Op de Maastricht Maintenance Boulevard is vliegtuigonderhoudsbedrijf SAMCO verder uitgebreid, waardoor de Maastricht Maintenance Boulevard verder is versterkt. In verband met het proefdraaien bij SAMCO hebben de gemeenten Beek en Meerssen de Provincie verzocht om een provinciaal inpassingsplan te maken (PIP), dat gecoördineerd met een omgevingsvergunning wordt opgesteld.

Dit product draagt bij aan criterium 2 van dit programma.

Beoogde resultaten

1. Het laten exploiteren van de luchthaven en het beheren en onderhouden van de luchthaveninfrastructuur en het niet cruciale vastgoed, om hierbij bij te dragen aan de versterking van het (luchthaven)vestigingsklimaat.
Rol Provincie: *procesmanager, bevoegd gezag, financier, partner (aandeelhouder), ondernemer*
2. Een nieuwe aanvraag voor een luchthavenbesluit voor Maastricht Aachen Airport.
Rol Provincie: *procesmanager, partner (aandeelhouder)*
3. PS besluit inzake renovatie van de start- en landingsbaan.
Rol Provincie: *procesmanager, financier, partner (aandeelhouder)*
4. Ontwikkelen van een grond- en vastgoedstrategie inzake de ruimtelijke ontwikkeling van MAA en haar omgeving.
Rol Provincie: *procesmanager, financier, partner (aandeelhouder)*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	De luchthaven op een marktconforme wijze exploiteren binnen de kaders van de verleende vergunning.	0	1	2026
1	Uitvoering onderhoudsplannen, die erop gericht zijn de luchthaveninfrastructuur in zodanige staat te brengen en te houden dat de exploitatie conform de concessie optimaal ondersteund wordt.*	1	1	2021
2	Een nieuwe aanvraag voor een luchthavenbesluit voor Maastricht Aachen Airport.	0	1	2021
3	Besluitvorming over en uitvoering van de renovatie van de start- en landingsbaan.	0	1	2021
4	Ontwikkeling van een grond- en vastgoedstrategie inzake de strategisch ruimtelijke ontwikkeling van MAA en haar omgeving	0	1	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

1. Verschillende marktsegmenten moeten bediend worden; zowel vrachtvervoer als passagiersvervoer vindt plaats. Daarnaast maken de bedrijven aan de Maastricht Maintenance Boulevard gebruik van Maastricht Aachen Airport evenals General Aviation. Over de uitvoering en de exploitatie van de luchthaven wordt gerapporteerd via de Regeling Grote Projecten en de reguliere P&C-cyclus.

* Continu proces. De onderhoudsplannen zijn gereed en in uitvoering. De nadruk ligt op consistente uitvoering van de plannen. Hierover wordt gerapporteerd via de Regeling Grote Projecten en de reguliere P&C-cyclus.

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

1.1. Investeringsklimaat	Begroting ná wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Lasten					
1.1.1. Economische samenwerking	6.205	2.152	2.270	2.260	1.000
1.1.2. Acquisitie en LIOF	11.188	3.854	3.849	3.849	3.664
1.1.3. MKB	4.089	136	136	176	76
1.1.4. Brightlands Kennis/As	1.931	1.130	870	550	400
1.1.5. Maastricht Aachen Airport	6.141	4.617	4.612	4.213	3.315
<i>Personele lasten</i>	1.989	1.985	1.981	1.982	1.950
<i>Kapitaallasten</i>	296	296	296	296	296
Totaal lasten	31.838	14.171	14.015	13.326	10.701
Baten					
1.1.1. Economische samenwerking	1.750	0	0	0	0
1.1.2. Acquisitie en LIOF	1.000	0	0	0	0
1.1.5. Maastricht Aachen Airport	2.087	896	905	915	925
Totaal baten	4.837	896	905	915	925
Totaal saldo van baten en lasten	-27.002	-13.275	-13.109	-12.411	-9.776
Mutatie reserves					
<i>Toevoeging reserves</i>					
Bestemmingsreserve NEDAB Luchthaven MAA	3.532	4.048	4.048	3.648	0
Risicoreserve financieel instrumentarium SiS	3.783	2.994	3.591	1.590	1.590
	7.314	7.042	7.640	5.238	1.590
<i>Aanwending reserves</i>					
Bestemmingsreserve NEDAB Luchthaven MAA	4.248	4.048	4.048	3.648	0
Reserve aandelentransactie LIOF	262	0	0	0	0
Egalisatiereserve DU-uitkeringen bedrijventerreinen	60	0	0	0	0
	4.570	4.048	4.048	3.648	0
Saldo mutatie reserves	-2.744	-2.994	-3.591	-1.590	-1.590
Resultaat	-29.746	-16.269	-16.701	-14.001	-11.366

Financiële toelichting

1.1.1. Ten behoeve van de economische samenwerking is in 2021 een bedrag opgenomen van € 2,15 mln. Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

- Voor de technische bijstand Europese programma's is er structureel € 1 mln. in de begroting opgenomen (conform 1e Afwijkingenrapportage 2020 PS 29 juni 2020).
- Voor de uitvoering van het Missiegedreven Economisch Beleidskader (MEB) (PS 29 juni 2020) is € 1,15 mln. gereserveerd, namelijk:
  - Uitvoeringsthema Brightlands en de Campussen onderdeel nieuwe initiatieven € 0,09 mln.;
  - Uitvoeringsthema Ondernemingen € 1 mln. ten behoeve van de MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT);
  - Uitvoeringsthema grensoverschrijdend/internationaal € 0,06 mln.

Het verschil in de lasten ten opzichte van de begroting 2020 bedraagt € 4,05 mln. Dit betreft met name de in 2020 gereserveerde middelen voor de bijdrage van de MIT-regeling. Verder is in de begroting vanaf 2021 de bijdrage van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat nog niet meegenomen. Deze zal verwerkt worden na berichtgeving van het Rijk.

1.1.2 Het budget van het product acquisitie en LIOF bedraagt € 3,85 mln. Dit budget bestaat uit een aantal structurele budgetten namelijk:

- bijdrage in de exploitatie en apparaatskosten LIOF € 2,6 mln. conform eerdere programmabegrotingen;
- acquisitie € 0,76 mln. conform eerdere programmabegrotingen;

- partnership Tefaf € 0,3 mln. (2018-2027) conform Programmabegroting 2019 (PS 9 november 2018).

Verder is er voor de uitvoering van het MEB € 0,19 mln. gereserveerd voor het uitvoeringsthema Acquisitie.

Het verschil in de lasten ten opzichte van de begroting 2020 (€ 7,34 mln.) betreft met name de Einstein Telescoop € 5 mln. (PS 9 november 2019), hierbij ontvangt de Provincie in 2020 eenmalig een subsidie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) van € 1 mln. voor de Research en Development van de Pathfinder van de Einstein Telescoop (conform Jaarstukken 2019 PS 29 juni 2020). Daarnaast betreft het cofinanciering van verschillende projecten (€ 1,55 mln.).

- 1.1.3. In de Programmabegroting 2021 is voor het product MKB € 0,14 mln. gereserveerd. Dit bestaat uit een structureel budget van € 0,07 mln. ten behoeve van het uitvoeringsprogramma Economie en Innovatie en voor de uitvoering van het MEB uitvoeringsthema Ondernemingen € 0,06 mln.

Het verschil ten opzichte van 2020 bedraagt € 3,95 mln. Dit verschil betreft met name de vanuit het MEB (PS 29 juni 2020) beschikbaar gestelde middelen ten behoeve van het uitvoeringsthema Brightlands en de campussen onderdeel risicoreservering uitbreiding LBDF en het uitvoeringsthema Ondernemingen.

- 1.1.4. In 2021 zijn er voor het product Brightlands Kennis-As € 1,13 mln. lasten gereserveerd. Dit betreft:

- het project Institute for Transnational and Euregional cross border coöperation and Mobility (ITEM) € 0,7 mln. in 2021 (€ 0,6 mln. in 2022, € 0,5 mln. in 2023 en € 0,4 mln. in 2024);
- vanuit het MEB gereserveerde middelen voor het uitvoeringsthema Brightlands en Campussen onderdeel procesmiddelen en communicatiemiddelen € 0,28 mln. in 2021 (€ 0,27 mln. in 2022, € 0,05 mln. in 2023);
- de procesmiddelen fiberverbindingen € 0,15 mln. zoals opgenomen in de Memorie van Toelichting die ten laste komen van de intensiveringsmiddelen Onvoorzien.

Het verschil van 2021 ten opzichte van 2020 bedraagt € 0,8 mln. Dit verschil betreft met name een hogere raming van de proceskosten Brightlands ten behoeve van communicatie, coördinatie en tussenmeting Kennis-As en de hogere bijdrage aan het project ITEM in 2020.

- 1.1.5. Het benodigd budget voor MAA in 2021 bedraagt € 4,61 mln. Dit bedrag is grotendeels bestemd voor 'niet' economische diensten van algemeen belang (NEDAB) ad. € 4,05 mln. Deze NEDAB bijdrage van € 4,05 mln. wordt gedekt uit de hiervoor bestemde NEDAB reserve. De overige lasten betreffen met name de jaarlijkse exploitatie bijdragen van de drie gemeenten (Heerlen, Maastricht en Sittard-Geleen) van in totaal € 0,4 mln.. De gemeentelijke bijdragen betreffen zowel inkomsten (baten) als de doorbelasting (lasten) aan de luchthaven. De overige baten hebben voornamelijk betrekking op de huuropbrengst van de cargoloods ad € 0,49 mln.

Conform besluitvorming rondom de luchthaven (PS 16 mei 2014) wordt er jaarlijks een bedrag van € 2,75 mln. aan de reserve NEDAB toegevoegd. In de Eindejaarsbijstelling 2019 (PS 13 december 2019) is de toevoeging aan de reserve verhoogd naar € 4,05 mln. ten behoeve van de aanvullende bijdrage NEDAB.

Ter afdekking van het risico inzake kapitaalstortingen (deelneming HBLM) wordt in plaats van afschrijvingen jaarlijks een bedrag aan de risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking toegevoegd, namelijk € 2,99 mln. in 2021, € 3,59 mln. in 2022, € 1,59 mln. in 2023 en € 1,59 mln. in 2024. Daarbij is vanaf 2021 rekening gehouden met afschrijvingen op de rehabilitatie van de start- en landingsbaan ad € 0,64 mln., in lijn met de

Voorjaarsnota 2017. Hierover zal t.z.t. een apart besluit aan Provinciale Staten worden voorgelegd waar Provinciale Staten hun wensen en bedenkingen kenbaar kunnen maken. Het verschil van zowel de baten als lasten ten opzichte van 2020 betreft met name de ontvangen gemeentelijke bijdragen van € 1,2 mln. voorgaande jaren.

€ x 1.000

1.1. Investeringsklimaat	Begroting na wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
<i>Investeringen</i>					
<u>Uitgaven</u>					
1.1.2. Acquisitie en LIOF	21.265	282	394	0	0
1.1.5. Maastricht Aachen Airport	4.328	0	0	0	0
Totaal uitgaven	25.593	282	394	0	0

Toelichting investeringen/financiering

- 1.1.2. Financiering van het MKB leningfonds (incl. voormalig krediet kredietunies) en financiering van het Limburg Business Development Fonds (LBDF) B.V., conform PS-besluit 20 juni 2014;
- 1.1.5. Rehabilitatie van de luchthaven, conform PS-besluit 7 februari 2014 en extra agiostorting Conform PS-besluit 7 juli 2016 en een extra impuls MAA 2016, PS 30 juni 2017. In de risicoreservering is rekening gehouden met de rehabilitatie van de landingsbaan. Hierover zal t.z.t. een apart besluit aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Weerstandsvermogen en risicobeheersing	Onderhoud kapitaalgoederen	Financiering	Verbonden partijen
			MKB-L B.V.
			LBDF B.V.
		Lening aan Medace B.V.	N.V. Industriebank LIOF
		Lening aan Gerli Venlo B.V.	
		Lening aan Data Valley Group B.V.	
		Lening aan deelneming Limburgse Herstructureringsmaatschappij B.V.	LHB B.V.
Europese programma's			
	Infrastructuur en panden MAA		
			Land Development AviationValley Maastricht N.V.
		Lening aan Land Development Aviation Valley Maastricht C.V.	Land Development AviationValley Maastricht C.V.
		Lening aan deelneming Aviation Valley Commandiet B.V.	Provincie Limburg AviationValley Commandiet B.V.
		Lening aan MAABI realisering Platform	N.V. ALTMAA
			N.V. Holding Businesspark Luchthaven Maastricht

De in de tabel opgenomen verbonden partijen dragen bij aan de doelen van programma 1.1. Investering en export bevordering. LIOF, MKB-L en LBDF vervullen gezamenlijk de financieringsfunctie gericht op stimulering van bedrijfsinvesteringen, start-ups en doorontwikkeling van het MKB. Elk van deze verbonden partijen is gericht op een specifieke doelgroep.

LHB B.V. draagt bij aan de opwaardering van de Limburgse bedrijventerreinen. LDAVM C.V. en de daaraan gelieerde entiteiten richten zich specifiek op de ontwikkeling van het bedrijventerrein aangrenzend aan Maastricht Aachen Airport.

Tot slot dragen HBLM en N.V. Altmaa bij aan de beoogde groei van het exportvolume in Limburg middels de exploitatie van de luchthaven Maastricht Aachen Airport.

Zie voor nadere informatie de paragraaf Verbonden partijen.

1.2. Innovatiekracht

In het Missiegedreven Economisch Beleidskader (MEB) (PS 29 juni 2020) presenteren wij een visie voor een gezonde Limburgse economie op de middellange termijn. Juist nu is het belangrijk om voor de komende jaren een betrouwbare regionale economische koers te varen. Het missiegedreven beleidskader biedt hiervoor de juist handvatten. Immers, dit kader beoogt om het aanpassingsvermogen van de regionale economie te versterken waarmee wendbaar en weerbaar kan worden omgegaan met veranderingen die op steeds hoger tempo op ons afkomen. In het kader staan twee maatschappelijke opgaven als stip op horizon; onze missies 'Limburg maakt gezond!' en 'Limburg maakt energiek!' bepalen de komende jaren onze koers. We houden vast aan deze koers ook in de huidige Coronacrisis, omdat de opgaven onveranderd relevant zijn.

Het MEB levert bijdragen aan enerzijds het bestrijden van de gevolgen van de crisis en anderzijds de start van het economisch herstel. Denk hierbij aan de acquisitie van nieuwe bedrijven, het versterken van leercultuur om de Limburgers weerbaarder en wendbaarder te maken voor de veranderingen die op ons afkomen, het toeristisch vermarkten van Limburg, het versterken van innovatie in het MKB via LIOF, of het begeleiden van internationale studenten en werkers.

We zetten met LIOF in op innovatiekracht van de toeristische en recreatieve sector in Limburg. We participeren actief op nationaal niveau in het kader van herstel van het bestemmingstoerisme en we voegen daarbij gerichte activiteiten voor de toeristische sector in Limburg. We beogen hiermee het herstel op de korte termijn te ondersteunen en tegelijkertijd de weerbaarheid en wendbaarheid van de sector te vergroten.

Open innovatie en verdere samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven, ook over de provinciegrens heen, om het concurrentievermogen op termijn te behouden, zal versterkt worden. De toegankelijkheid van bestaande instrumenten en regelingen wordt geoptimaliseerd en tekortkomingen worden verbeterd.

Wat willen we bereiken?

Wij streven naar een sterke Limburgse kenniseconomie die gezond, vernieuwend en duurzaam is. Wij zetten in op innovatie, de verbinding tussen de Brightlands campussen en actoren in de sociaaleconomische structuur van Limburg zoals het MKB en onderwijs en tussen de Brightlands campussen onderling gericht op de maatschappelijke opgaven van de gezondheids- en energietransitie.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: De bedrijven binnen de kennisintensieve sectoren en de sectoren die behoren tot het DNA van Limburg kennen open innovatie en hoogwaardige groei. De economische sectoren zijn via crossovers goed met elkaar verbonden en dragen bij aan de twee missies.

Criterium 2: De Brightlands campussen zijn onderling goed verbonden richting een open ecosysteem met (inter)nationale reputatie.

Criterion 3: MKB is goed aangehaakt bij de Limburgse campussen en heeft een Euregionale oriëntatie (kennis, arbeidskrachten, handel en samenwerking). Het MKB-instrumentarium is goed ontsloten en toegankelijk (zie ook programma 1.1. Investeringsklimaat).

Criterion 4: Bij het versterken van de Limburgse innovatiekracht wordt optimaal gebruik gemaakt van de samenwerkingsmogelijkheden met bedrijven en kennisinstellingen in de Euregio en daarbuiten.

Criterion 5: Bij de economische ontwikkeling van bedrijven staat bijdrage aan de missie 'Limburg maakt gezond' en 'Limburg maakt energiek' centraal.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Product	1.2.1. Chemie en Materialen Brightlands Chemelot Campus
Portefeuillehouder	Burlet

Brightlands Chemelot Campus

Brightlands Chemelot Campus is een initiatief van de Provincie, DSM en Universiteit Maastricht (UM). De Chemelot Campus B.V. is in 2011 door de partners opgericht. Sinds 2011 heeft de nadruk gelegen op het opzetten van een campus-ecosysteem rond duurzame materialen; een samenhangend geheel van innovatieve bedrijven, kennisinstituten, Research & Development (R&D) faciliteiten, opleidingen en de daartoe benodigde investeringen in vastgoed en fysieke infrastructuur.

De Provincie is aandeelhouder van de Chemelot Campus B.V. (en tevens van de Chemelot Vastgoed C.V. en Chemelot Research Facilities (CRF) en Chemelot Scientific Participations (CSP) en heeft als zodanig geen direct sturende rol.

De Brightlands Chemelot Campus heeft als doel:

- excellent vestigingsklimaat en structuurversterking Limburgse economie;
- het vergroten van de onderwijs- en onderzoeksbasis met een sterke relatie tussen onderwijs en bedrijfsleven;
- het richten en versnellen van kennistransformatie naar business (valorisatie);
- het creëren van een ondernemende en open innovatieomgeving met optimale en aantrekkelijke faciliteiten en infrastructuur.

Acties liggen onder meer op het gebied van gezamenlijke aanpak van acquisitie en begeleiding van start-ups, de doorontwikkeling van kennisinstituten met een koersbijstelling naar duurzaamheid, en de fysieke uitbreiding van de campus. De Chemelot Campus werkt hierbij samen met de andere drie campussen onder de Brightlands vlag.

De Provincie heeft een faciliterende rol om Chemelot de meest veilige, competitieve en duurzame site van West-Europa te maken. Daarnaast is de Provincie bevoegd gezag voor de koepelvergunning van Chemelot.

In 2016 is samen met betrokken stakeholders van het Chemelot Industrial Park de visie 'Chemelot 2025' opgesteld om de economische en ruimtelijke motorfunctie voor Zuid-Limburg - afgestemd op haar omgeving - verder te versterken.

Sloop- en bouwprogramma

In 2021 wordt het sloop- en bouwprogramma gecontinueerd en worden de vestigingsmogelijkheden voor nieuwe bedrijven en start-ups vergroot. Door PS is op 3 april 2020 ingestemd met uitbreiding van de campus naar het Noordelijk gelegen terrein waarop uitbreiding zal plaats vinden met ca 13 tot 15 nieuwe gebouwen met hierbij de kanttekening dat de campus tegen de grenzen van haar financiële mogelijkheden aanloopt. De mogelijkheden van externe financiering van het campusvastgoed zal onderzocht worden.

Daarnaast worden de opleidingsmogelijkheden op de campus versterkt en wordt samen met het Chemelot Industrial Park de schouders gezet onder de verduurzaming van het Industrial Park en de chemische processen.

Een aandachtspunt blijft, zoals ook in de 9^e Voortgangsrapportage (peildatum 1 januari 2020) aangegeven, de achterblijvende groei van het aantal MKB bedrijven/start ups op de Campus.

Provinciale Staten heeft ten behoeve van de voortzetting van Brightlands Materials Centre (BMC) in een tweede fase, op 19 december 2019 met inachtneming van “Amendement 48 Gewijzigd Depondt-Olivers cs inzake Aanpassing subsidietermijn Brightlands Materials Center”, ingestemd met het in totaal beschikbaar stellen van € 6 mln., waarvan in 2020 de eerste tranche ad € 3 mln. en in 2022 de tweede tranche ad € 3 mln. mits alsdan voldaan is aan de volgende KPI's:

- een positieve uitkomst van de strategische review TNO;
- een positieve uitslag van een externe review over de financiële continuïteit van BMC.

Koppeling met Transitie Chemelot en Brightsite

Investeren in de verduurzaming van Chemelot is noodzakelijk om in de komende decennia de positie als chemiecluster van nationale betekenis vast te houden. Zonder de noodzakelijke investeringen in innovaties, infrastructuur en human capital is de overgang naar een klimaatneutraal en circulair chemiecluster niet te maken. Dat heeft geleid tot het initiatief 'European Circular Hub', waarbij bedrijven op Chemelot Industrial Park, de Chemelot Campus (gericht op systeeminnovatie, productinnovatie en valorisatie) het volledige onderwijsveld in Zuid-Limburg en de overheden een propositie ontwikkelen om in 2050 volgens de klimaatdoelstellingen te opereren d.w.z. met nul uitstoot van CO2 en duurzaam circulair gebruik van materialen.

Het kennisinstituut Brightsite (verder beschreven in product 1.2.6. Industrie) is een van de instrumenten die een essentiële rol zullen spelen in de transitieopgave op Chemelot waarbij de ontwikkelde kennis en kunde ook beschikbaar zal worden gesteld aan andere chemische bedrijven in Nederland en daarbuiten.

Er is vanuit het product 1.2.1. Chemie en Materialen Brightlands Chemelot Campus een duidelijke koppeling met de producten 1.2.6. Industrie en 3.7.2 Duurzaamheid en Circulaire Economie. De hierboven genoemde transitie Chemelot en Brightsite staan hier verder toegelicht. Via deze producten zal ook verder worden gerapporteerd.

Dit product draagt bij aan criterium 1, 2, 3, en 4 van dit programma, maar ook aan criteria 1, 3 en 4 van programma 1.1. Investeringsklimaat.

Beoogde resultaten

1. Kennisinfrastructuur

Vervolg van de kennisinstututen Brightlands Materials Center (BMC) en Aachen-Maastricht Institute for Biobased Materials (AMIBM) met het oog op samenhang binnen de context van de vier Brightlands campussen en Chemelot Industrial Park. Evaluatie en eventueel vervolg van instituut InSciTe. Brightsite is een nieuw initiatief van Sitech, UM, TNO en Chemelot Campus en zal dienen als kenniscentrum om de duurzaamheidstransitie van Chemelot en met de beoogde innovaties ook van Nederland op gang te brengen.

Rol Provincie: *subsidiënt, partner*

2. Meer bedrijvigheid en open innovatie

Continueren acquisitie van innovatieve bedrijven passend binnen de focus van de campus. Scouting, selectie en begeleiding van startup's.

Hierover wordt in het kader van de Regeling Grote Projecten in de voortgangsrapportage van de Chemelot Campus aan PS gerapporteerd. Wat de impact van de Coronacrisis op de groei van en de bestaande bedrijvigheid op de campus zal zijn, is nog onduidelijk.

Rol Provincie: *financier, subsidiënt*

Beoogde resultaten

3. Hoogwaardige infrastructuur
 Continueren sloop- en bouwprogramma:
 In 2021 wordt het sloop- en bouwprogramma gecontinueerd. Het besluit tot uitbreiding van de campus naar het Noordelijk gelegen terrein en de financiering daarvan is op 3 april 2020 door PS genomen en zal de komende jaren zijn beslag vinden. In 2020/2021 zal een start gemaakt worden met de verplaatsing van de vrachtwageningang en de realisatie van Brighthouse 3 zal in 2021 worden afgerond.
 Rol Provincie: *financier, partner*
4. Onderwijs op de campus
 Versterking onderwijsaanbod op de campus.

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1, 2, 3	Aantal kenniswerkers werkzaam op de Brightlands Chemelot Campus	2.581	2.970	2023
1, 2, 3	Totaal aantal bedrijven op de campus: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Multinationals ▪ MKB/startup's 	8 33	60 (totaal)	2023
1, 4	Aantal kennis- en onderwijsinstellingen	6	5	2023
4	Aantal studenten (MBO, HBO/WO)	1.173	1.000	2023
1, 2, 3	Oplevering Bright House 3	0	1	2021
1, 2, 3	Een positieve uitkomst van de strategische review TNO i.h.k.v. BMC	0	1	2022
1, 2, 3	Een positieve uitslag van een externe review over de financiële continuïteit van BMC	0	1	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Voortgangsbewaking op de prestatie-indicatoren vindt sinds 2013 naast de P&C-cyclus tweemaal per jaar plaats via de voortgangsrapportages in het kader van de Regeling Grote Projecten.

2. In de begroting 2017 is de streefwaarde van het aantal studenten verhoogd van 300 naar 1000.

1, 4. Voor wat betreft het aantal kennis- en onderwijsdoelstellingen is de streefwaarde reeds behaald en zetten we in op consolidatie en kwaliteitsborging.

De huidige waarden van de prestatie indicatoren hebben als peildatum 1 januari 2020.

Product	1.2.2. Life Sciences Brightlands Maastricht Health Campus
Portefeuillehouder	Van den Akker

De campusorganisatie: Brightlands Maastricht Health Campus B.V

Brightlands Maastricht Health Campus B.V. (BMHC B.V.) is een initiatief van de Provincie, de Universiteit Maastricht (UM) en het MUMC+, allen voor 1/3 aandeelhouder. De campusorganisatie BMHC B.V. is in 2013 opgericht (PS, 11 en 12 oktober 2012) en heeft als doelstelling ervoor te zorgen dat de kennis, kunde, faciliteiten en ziektebeelden (veelal met een hoge frequentie in Limburg) die het meest economisch potentieel hebben, benut worden voor economische ontwikkeling in de vorm van werkgelegenheid en nieuwe bedrijven.

De Maastricht Health Campus werkt hierbij samen met de andere drie campussen onder de Brightlandsvlag.

De aandeelhouders hebben in 2016 de BMHC B.V een ruimer mandaat en bijbehorende middelen tot 2023 toegekend (Programmabegroting 2017 PS 4 november 2016). Universiteit Maastricht en MUMC+ hebben hun campus-gerelateerde valorisatie activiteiten ondergebracht in de BMHC B.V., wat een zeer substantiële impuls is voor de economische campusontwikkeling. Dit vormt tevens de grondslag voor het toekomstig verdienmodel van deze B.V., waardoor deze B.V. op termijn mogelijk deels zelfstandig kan gaan functioneren. Hiertoe hebben UM en MUMC+ de rechten op aandelen die volgen uit het intellectueel eigendom van de Life Sciences overgedragen aan de BMHC BV. De Provincie heeft eenmalig € 5 mln. revolverend ingebracht, met dit geld worden spin off bedrijven gefinancierd (conform PS besluit 28 september 2018).

Grote BMHC projecten

De Provincie heeft in het kader van de campusontwikkeling de afgelopen jaren geïnvesteerd (als financier, aandeelhouder en/of subsidieverstrekker) in kennisinstellingen en onderzoeksfaciliteiten van en voor de UM en het MUMC+. Hieronder vallen de Maastricht Studie, Limburg Investeert in Kenniseconomie (LINK), Brains Unlimited, Protonen Therapie Centrum (PTC), Brightlands e-Infrastructure for Neurohealth (BReIN) en samen met Chemelot in Biotechnologie, waardoor o.a. het initiatief MEDACE gefinancierd is.

Gebiedsontwikkeling

Tegelijkertijd wordt naast de activiteiten van de campusorganisatie en de ontwikkeling van relevante kennis-/onderzoeksfaciliteiten, met de partners UM, MUMC+ en gemeente Maastricht ingezet op de gebiedsontwikkeling van de campus. De fysieke realisatie van een campus wordt gezien als een belangrijke randvoorwaarde om community building en open innovatie te stimuleren, omdat mensen, vragen en ideeën elkaar dan makkelijker vinden.

De gebiedsontwikkeling gebeurt in samenhang met de ontwikkeling van het MECC (vanuit gemeente Maastricht) en wordt bestuurlijk- en projectmatig getrokken door de gemeente Maastricht. Rol Provincie is regisseur in dit proces en bij de door ontwikkeling van het MECC subsidieverstrekker.

Dit product draagt bij aan criterium 1, 2, 3 en 4 van dit programma, maar ook aan criteria 1,3 en 4 van programma 1.1. Investeringsklimaat.

Beoogde resultaten	
1.	Kennisinfrastructuur. Met betrekking tot de kennisinfrastructuur op het gebied van elektronenmicroscopie en regeneratieve geneeskunde, loopt het programma Limburg Investeert in haar Kenniseconomie (LINK) door in 2021 en zal

Beoogde resultaten

daarna bestendig worden binnen de reguliere UM activiteiten.

Op 29 juni 2020 hebben Provinciale Staten besloten een subsidie van € 1,5 mln. ter beschikking te stellen voor het Kennis-As project "De Maastricht Studie 2" voor de termijn van drie jaren. Het project betreft een grootschalig bevolkingsonderzoek op het gebied van diabetes type 2 en is een vervolg op "De Maastricht Studie 1"

Rol Provincie: *subsidiënt, financier*

2. Meer bedrijvigheid en open innovatie

Vanuit de BMHC B.V. wordt fors ingezet op campus-gerelateerde valorisatie activiteiten om de gestelde doelen te behalen, waarbij community building met kennisinstellingen en MKB-bedrijven een belangrijke voedingsbodem vormt. De BMHC B.V. zal in 2021 doorgaan met de spin off vorming binnen de focusgebieden van de campus, ook in relatie tot en in samenwerking met alle Brightlands campussen en internationale relevante partners.

Zo wordt op het gebied van regeneratieve geneeskunde samengewerkt met Brightlands Chemelot Campus en een aantal andere (nationale en regionale) overheden, universiteiten, bedrijven en gezondheidsfondsen aan de totstandkoming van het initiatief RegMed XB.

Het gaat daarbij om een grootschalig Vlaams-Nederlands onderzoeks- en valorisatieprogramma op basis van een langdurig samenwerkingsprogramma.

Rol Provincie: *partner (aandeelhouder voor 1/3 in de BMHC B.V.), financier, procesmanager*

3. Hoogwaardige infrastructuur

In het kader van de gebiedsontwikkeling (getrokken door de gemeente Maastricht) wordt door UM, MUMC+, de gemeente Maastricht, MECC en de BMHC BV samengewerkt om gezamenlijk te komen tot de fysieke dimensie campusontwikkeling.

Rol Provincie: *subsidiënt, financier*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1, 2	Aantal nieuwe arbeidsplaatsen.	1.485	1.100	2023
2, 3	Aantal nieuwe bedrijven.	129	40	2023

Toelichting prestatie-indicatoren

1, 2, 3: De huidige waarde zijn gebaseerd op de eindwaarde 2019 (31-12-2019) zoals gerapporteerd in de Jaarstukken 2018. De doelstelling van het aantal te realiseren arbeidsplaatsen en nieuwe bedrijven is vroeger dan verwacht gerealiseerd. Nu deze doelstelling bereikt is, zullen we deze blijven volgen. De streefwaarde is gebaseerd op hetgeen de partners UM, MUMC+, gemeente Maastricht en Provincie hebben afgesproken bij de start van de campusorganisatie in januari 2013.

De huidige waarden van de prestatie indicatoren hebben als peildatum 31 december 2019.

Product	1.2.3. Greenport Venlo & Brightlands Campus Greenport Venlo
Portefeuillehouder	Mackus

Het "Plan van aanpak Greenport Venlo" (PS 31 oktober 2014) beschrijft drie programmalijnen die met elkaar verbonden zijn en waar in de periode 2015-2025 in geïnvesteerd zal worden:

1. het Kennislandschap;
2. het Werklandschap;
3. Infrastructuur & faciliteiten.

Naar aanleiding hiervan hebben Provinciale Staten op 13 mei 2016 het Campusplan Greenport Venlo vastgesteld en op 16 december 2016 ingestemd met de 'vervlechting' van de grond- en vastgoedbedrijven binnen Greenport Venlo. Deze vervlechting is begin 2017 geëffectueerd met de oprichting van B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo en de B.V./C.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo. Najaar 2017 is de Brightlands Campus Greenport Venlo B.V. opgericht en is de campus formeel van start gegaan.

Brightlands Campus Greenport Venlo

Het doel van de Brightlands Campus Greenport Venlo is het stimuleren van open innovatie ten behoeve van kennisbehoud en kennisontwikkeling in de regio, met als doel aansluiting en verbreding van de as onderwijs -onderzoek (wetenschappelijk en toegepast) en business. Een belangrijke taak is het ontwikkelen van de Brightlands Campus Greenport Venlo tot een Research & Development (R&D) Campus, met als thema's gezonde en veilige voeding, future farming en biocirculaire economie, door middel van Business development en Community activiteiten waaronder ook acquisitie en acceleratie.

De Campus Greenport Venlo werkt hierbij samen met de andere drie campussen onder de Brightlandsvlag.

Het voorgaande betekent het opzetten, ondersteunen en uitbouwen van een gemeenschap van bij de campus betrokken partijen en het bevorderen van interactie tussen die partijen.

De community vorming en innovatie op en rond de campus wordt in samenhang opgepakt met de provinciebrede aanpak van de agrofood community, waartoe LIOF opdracht heeft gekregen.

De campus werft nieuwe gebruikers voor de binnen de campus aangeboden huisvestingsmogelijkheden en andere diensten en er worden op de campus, op het vlak van Research & Development (R&D), shared facilities ontwikkeld.

Het Business Plan 2020-2023 (gebaseerd op het Campusplan uit 2016) is vastgesteld door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders in mei 2019 en vormt het kader voor de ontwikkeling van de campus de komende jaren. Het Business Plan beschrijft de samenwerking met de drie andere Brightlands campussen en de cross overs tussen de campussen. Centrale elementen zijn:

- een acquisitie- en investeringsstrategie voor realisering van de noodzakelijke R&D-infrastructuur en vestiging van relevante bedrijven op de campus. Doel van de strategie is om zowel robuuste kennisdragers als innoverende ondernemers aan de campus te binden en investeringen in R&D-infrastructuur en vastgoed los te maken;
- een uitwerking van road maps voor de thema's van de campus, te weten: 'gezonde en veilige voeding', 'future farming' en 'alternatieve grondstoffen en voedingsbronnen (biobased)';
- de uitbouw van netwerken en communities;
- aanpak om start-ups en scale-ups te faciliteren;

- visie op wijze waarop de regierol van de campus voor de totale ontwikkeling zal worden ingevuld.

Momenteel wordt er gewerkt aan een gezamenlijk Strategisch plan (Brightlands Campus Greenport Venlo en Campus Vastgoed) om de doorontwikkeling van de campus te realiseren. Dit zal in de loop van 2021 verder vorm krijgen.

De Brightlands Campus Greenport Venlo heeft een koppeling met het product 1.2.8. Innovatieve landbouw (ondersteunen innoverende ondernemers) en het product 1.2.9. Regiodeal (thema 1 'Future Farming').

Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo

De opgave voor het Ontwikkelbedrijf is de uitgifte van bedrijfsterreinen en de versnelde ontwikkeling van nieuwe bestemmingsplannen, met het oog op het creëren van nieuwe arbeidsplaatsen. Een nadere toelichting is opgenomen in product 3.4.3. Werklocaties.

Campus Vastgoed Greenport Venlo

Campus Vastgoed Greenport Venlo faciliteert de campusorganisatie. Anders gezegd: de Campus Vastgoed gaat over de 'hardware' en de Brightlands Campus Greenport Venlo over de 'software'. Beide ondernemingen hebben de opdracht om uitvoering te geven aan de business cases die ten grondslag hebben gelegen aan de besluitvorming in het kader van het 'vervlechtingstraject'. Bij de uitvoering van de taken van Campus Vastgoed zijn de inhoudelijke doelstellingen van het kennislandschap leidend.

Op basis van het Business Plan 2020-2023 van de campus is voor de komende jaren uitgegaan van een groei van de campus met 20% per jaar (m² huisvesting). Om te voorzien in deze ontwikkeling heeft Provinciale Staten op 4 oktober 2019 ingestemd met het Statenvoorstel 'Brightlands Campus Greenport Venlo: ontwikkeling nieuw vastgoed', waarmee Bright House & Bright Works Greenport Venlo gerealiseerd zal worden. De bouw wordt gefaciliteerd door Campus Vastgoed, is gestart in 2019 en oplevering zal plaatsvinden in 2021.

Wat de eventuele impact van de Coronacrisis zal zijn op de daadwerkelijke groei van de campus op basis waarvan voorgenoemd besluit is genomen, is nog onduidelijk.

Dit product draagt bij aan criterium 1, 2, 3 en 4 van dit programma, maar ook aan criteria 1,3 en 4 van het programma 1.1. Investeringsklimaat.

Beoogde resultaten

1. Kennislandschap:

Ontwikkeling van de Brightlands Campus Greenport Venlo door het creëren van een samenhangend aanbod in onderwijs en onderzoek. Onder andere door het aantrekken van bedrijven en een toename van het aantal R&D faciliteiten. Daarbij het creëren van een 'ecosysteem' op en rond de campus wat bijdraagt aan een toename van de werkgelegenheid, aantal studenten en onderzoekers die zijn verbonden aan de campus.

Rol Provincie: *subsidiënt, financier, partner*

2. Werklandschap:

Het creëren van een goed toegerust en qua organisatie en exploitatie adequaat 'werklandschap' door de uitgifte van gronden en verhuur van campus vastgoed.

Rol Provincie: *subsidiënt, financier, partner*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Toename aantal bedrijven op de campus.	70	129	2023
1	Werkgelegenheid in aantal arbeidsplaatsen.	660	1.495	2023
1	Aantal studenten (MBO, HBO/WO) en onderzoeksstudenten.	680	900	2023
1	Aantal aan de campus verbonden regionale agrifoodondernemers.	875	1000	2023
2	Realiseren uitgifte verhuur campus vastgoed (in vierkante meters).	14.026	32.684	2023
2	Uitgifte van gronden (in hectares).	269	466	2034
2	Oplevering Bright House Venlo.	0	1	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

De huidige waarden van de prestatie indicatoren hebben als peildatum 1 januari 2020.

Product	1.2.4. Brightlands Smart Services Campus
Portefeuillehouder	Van den Akker

Brightlands Smart Services Campus Heerlen

De Brightlands Smart Services Campus in Heerlen (BSSC) is een initiatief van Algemene Pensioen Groep (APG Groep) N.V., Universiteit Maastricht (UM) en de Provincie Limburg. Deze drie founding fathers hebben in 2014 het initiatief genomen voor het oprichten van een campus speciaal gericht op de zakelijke en financiële dienstverlening en daarbij een commitment voor minimaal tien jaar (tot 2025) uitgesproken. De feitelijke opening van de campus heeft op 12 september 2016 plaatsgevonden.

De focus van de campus ligt op de ontwikkeling van slimme diensten. De campus moet verder uitgroeien tot een broedplaats voor nieuwe bedrijvigheid, innovaties en talentontwikkeling. De campusontwikkeling draagt tevens bij aan het verankeren van bestaande bedrijvigheid. Daarnaast worden er op de campus studenten opgeleid, waardoor er naast bedrijvigheid ook een dynamiek ontstaat tussen het bedrijfsleven en de kennisinstellingen.

De Brightlands Smart Service Campus werkt hierbij samen met de andere drie campussen onder de Brightlandsvlag.

De BSSC heeft zich de afgelopen jaren verder ontwikkeld. Op 1 juli 2019 werd zichtbaar dat de resultaten van de campusorganisatie achterbleven bij de verwachtingen zoals opgenomen in het toenmalige business plan. Ten aanzien van de achterblijvende resultaten van de campusorganisatie hebben de aandeelhouders in september 2019 de interim directeur de opdracht gegeven een heroriëntatie voor de campus op te stellen. In de AvA van 18 december 2019 is de eerste opzet van de 'Herijking strategie BSSC' ter informatie aan de aandeelhouders voorgelegd.

Tijdens de aandeelhoudersvergadering van Campus Heerlen Management & Development BV op

27 maart 2020 is de 'Herijking strategie' met de onderliggende ambities door de aandeelhouders vastgesteld.

Herijking strategie

In samenwerking met Brightlands Institute for Smart Services (BISS), Open Universiteit, Zuyd en TNO (zie ook 'kennisinfrastructuur') zijn drie nieuwe focusgebieden onderzocht en ontwikkeld:

- Smart operations;
- Smart customer interactions;
- Smart products and services.

Deze focusgebieden vormen de strategische speerpunten van de campus en de campus activiteiten, zoals bijvoorbeeld het programma Techruption.

De campus gaat terug naar haar rol als infrastructuur en het verbinden van partijen en inhoudelijke partners, inclusief acquisitie van nieuwe leden voor het ecosysteem. Zij vervult daarmee nadrukkelijk geen inhoudelijke rol meer.

Kennisinfrastructuur

BISS, CAROU en Expertisecentrum Digital Economy

Het kennis-as project Brightlands Institute for Smart Services (BISS), een belangrijke pijler voor de ontwikkeling van BSSC, heeft in 2019 in een gewijzigde vorm haar doorstart gemaakt. Waar de drie kennisinstellingen Universiteit Maastricht, Zuyd Hogeschool en Open Universiteit oorspronkelijk waren gestart in één organisatorische eenheid, voeren zij met ingang van 1 januari 2019 dit project ieder individueel uit, respectievelijk BISS 2.0, Center for Actionable Research of the Open University (CAROU) en Expertisecentrum Digital Economy. De projecten worden door de partijen op de campus uitgevoerd en waar mogelijk wordt samenwerking opgezocht.

De kennisinstellingen zijn vanaf nu verantwoordelijk voor het bieden van de inhoudelijke kennis op de campus. De campus is de verbinder van vraag en aanbod. BISS en CAROU zijn de aanbieders van kennis. Hierbij heeft BISS ook nog expliciet de rol van kennismakelaar, oftewel knowledge broker binnen de campusontwikkeling.

Techruption

Het programma Techruption is een belangrijk onderdeel van BSSC. Het programma is gestart in 2017. Het doel van Techruption is om bedrijven een veilige innovatieve experimenteeromgeving te bieden waarin zij met hun ideeën aan de slag kunnen. De focusgebieden zoals hierboven genoemd zijn ook opgenomen in het programma Techruption. Daarnaast zijn er wijzigingen aangebracht in de tariefstructuur van het programma zodat het programma toegankelijker is gemaakt voor potentiële deelnemers.

Dit product draagt bij aan criterium 1, 2, 3 en 4 van dit programma, maar ook aan criteria 1,3 en 4 van programma 1.1. Investeringsklimaat.

Beoogde resultaten

1. In lijn met de heroriëntatie wordt in 2021 gewerkt aan het systematisch doorvoeren uitrollen van nieuwe activiteiten.
Rol Provincie: *subsidiënt, aandeelhouder*
2. Verdere uitbouw kennisinfrastructuur. Bij de ontwikkeling en doorgroei van de kennisinfrastructuur op en rond de campus, speelt het programma Brightlands Techruption en de projecten BISS, CAROU en Expertisecentrum Digital Economy een belangrijke rol.
Rol Provincie: *subsidiënt*

Beoogde resultaten

3. Meer bedrijvigheid en open innovatie. Door het, onder andere in het kader van het programma Brightlands Techruption, organiseren van events door Campus Heerlen Management & Development B.V. voor studenten van de diverse onderwijsinstellingen en voor de bewoners van de Campus ontstaat een dynamiek die voor de Campus en voor het onderwijs van belang is.
Rol Provincie: *subsidiënt, aandeelhouder*
4. Infrastructuur / huisvesting. De inspanningen zijn erop gericht om te komen tot volledige verhuur van het campusgebouw en daarmee tot een sluitende exploitatie van Campus Heerlen Huisvesting B.V.
Rol Provincie: *financier, aandeelhouder, bestuurder*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1, 2, 3	Aantal organisaties verbonden aan de campus, middels projecten of als huurder. Tevens Techruption deelnemers.	70	Groei 3 - 5% per jaar	2021
1, 2, 3	Werkgelegenheid (aantal arbeidsplaatsen).	PM	PM	2021
1, 2, 3	Aantal bezoekers van events op de campus.	25.000 bezoekers	Groei 3 - 5% per jaar	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

1,2,3. Er wordt vanuit de campusorganisatie geen streefdatum met een einddatum gegeven, maar er wordt gesproken over een jaarlijkse toename in procenten ten opzichte van de gestelde beginwaarde.

De hierboven genoemde prestatie-indicatoren zijn niet compleet en bevatten alleen de prestatie-indicatoren vanuit de campusorganisatie. Tijdens de aandeelhoudersvergadering van Campus Heerlen Management & Development BV op 27 maart 2020 is de 'Herijking strategie' met de onderliggende ambities door de aandeelhouders vastgesteld. Op basis van de 'Herijking strategie' moeten nieuwe prestatie indicatoren worden opgesteld, dit in samenwerking / afstemming met de kennisinstellingen aanwezig op de campus. Echter, door de Coronacrisis en de prioriteit die de instellingen als gevolg daarvan hebben moeten leggen bij het uitvoeren van hun onderwijsactiviteiten, is dit proces niet per 1 juli 2020 afgerond. Naar verwachting zullen de nieuwe prestatie indicatoren in september/ oktober 2020 zijn opgesteld en zijn derhalve niet meegenomen in de Programmabegroting 2021. Zodra ze prestatie-indicatoren bekend zijn worden deze middels de Eindejaarsbijstelling 2020 toegevoegd aan de begroting.

Product	1.2.5. Logistiek
Portefeuillehouder	Van den Akker

Logistiek is een belangrijke sector die voor veel werkgelegenheid zorgt in Limburg. Om de concurrentiepositie te behouden en verder uit te breiden moeten in de logistieke sector andere verdienmodellen ontwikkeld worden, die inspelen op de transitie zoals beschreven in het MEB. Om verder te verduurzamen zal de logistieke sector steeds meer moeten digitaliseren en concepten voor multimodaal transport ontwikkelen, en tevens een bijdrage leveren aan de twee missies. Het innovatieprogramma van het LIOF, zoals beschreven in product 1.1.2. Acquisitie en LIOF wordt ingezet om innovaties in de logistieke sector verder aan te jagen. Met deze inspanningen geven wij nadere invulling aan het Scenario 3 voor de toekomst van de logistieke sector in Limburg, zoals omschreven in het BCI-rapport uit 2019. De basisgedachte van scenario 3 van BCI is het tot stand brengen van economisch toegevoegde waarde in de logistieke sector door middel van innovatie, met als resultaat een toekomstbestendige en duurzame sector. Scenario 3 van BCI ziet vooral kansen in de cross-overs tussen de sectoren logistiek, de maakindustrie en de agrosector.

In 2021 zal tevens verder gewerkt worden aan de uitbreiding en verbreding van het instituut Brightlands Institute for Supply Chain Innovation (BISCI) na succesvolle afronding van de opstartfase in 2020. BISCI heeft een spilfunctie in de ontwikkeling van hoogwaardig wetenschappelijk innovatief onderzoek. Deze kennis moet vervolgens worden gebruikt om de logistieke sector toekomstbestendig te maken. Verder liggen er ook kansen voor de logistieke sector in het verkrijgen van Europese middelen, zoals beschreven in product 1.1.1. Economische Samenwerking.

Tenslotte is binnen de Regiodeal (1.2.9.) ook voorzien in versterking van innovatie en samenwerking binnen de logistieke sector.

Dit product draagt bij aan criterium 1 en 4 van dit programma.

Beoogde resultaten	
1.	Doorontwikkeling van het Brightlands Institute for Supply Chain Innovation. Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt</i>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Goedgekeurd projectplan voor het Brightlands Institute for Supply Chain Innovation.	0	1	2021

Product	1.2.6. Industrie
Portefeuillehouder	Van den Akker

Met de vaststelling van het Missiegedreven Economisch Beleidskader (MEB) staat niet langer het versterken van afzonderlijke (top)sectoren centraal, maar is de inzet van de Provincie primair gericht op het bereiken van de doelen van onze Limburgse missies (1) Limburg maakt Energiek! en (2) Limburg maakt gezond!. Door en over sectoren heen, is het economisch beleid gericht op de aanpak van deze twee grootste maatschappelijke opgaven en het verzilveren van economische kansen. Het bundelen van krachten tussen ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden is de manier om gezamenlijke doelen te bereiken.

Een sterke (maak)industrie is in deze aanpak voor Limburg van belang, omdat de industrie voor de hele provincie cruciaal is voor het realiseren van deze missies. De industrie levert met slimme productiemethoden en –technieken (smart industry) een noodzakelijke bijdrage aan het realiseren van, zowel de voedseltransitie, als de energietransitie waarbij nadrukkelijk gekeken wordt naar circulariteit.

Met name door de inzet van de (LIOF) innovatieprogramma's koersen wij op innovatie- en ondernemerschapstimulering (ondernemerschap, kennis, community, bewustwording) gericht op de bijdrage aan de missies vanuit de kracht van eigenheid van de industrie. Bedrijven (klein en groot), projecten en consortia, die aantoonbaar (kunnen) bijdragen aan de missies, komen in aanmerking voor ondersteuning en financiering. Essentieel daarbij is de bewustwording over de transitieopgaven in het MKB. We nemen de samenhang in onze uitvoeringskaders (meer in het bijzonder de Landbouw (zie ook product 1.2.8. Innovatieve Landbouw) en het door Provinciale Staten vast te stellen kader Circulaire Economie (zie ook product 3.7.2. Duurzaamheid en Circulaire Economie) en de binding van het regionale bedrijfsleven met de campussen daarbij als uitgangspunt.

Daarnaast blijft de bijdrage aan het verdienvermogen, de aanzienlijke werkgelegenheid en de rol van de industrie voor het valoriseren van innovaties in andere sectoren en op de Brightlands campussen van economisch belang, met prioriteit bij het Chemelot cluster. Dit staat verder beschreven bij product 1.2.1. Chemie en Materialen Brightlands Chemelot Campus.

Chemelot 2025/2050

Brightlands Chemelot Campus & Chemelot Industrial Park, samen Chemelot, vormen een sterk kennis- en chemiecluster in Zuid-Limburg. In mei 2016 is door Chemelot de visie Chemelot 2025 gepresenteerd. Deze visie heeft als doel de economische en ruimtelijke motorfunctie voor Zuid-Limburg - afgestemd op haar omgeving - verder te versterken.

Chemelot koerst erop om de meest competitieve, veilige en duurzame chemie- en materialensite van West-Europa te worden in 2025. In juni 2020 kwam hier de Strategische Visie Chemelot 2050 bij, waarbij het doel uitgesproken is om in 2050 geheel klimaatneutraal te zijn. Investeren in de verduurzaming van Chemelot is noodzakelijk om in de komende decennia de positie als chemiecluster van nationale betekenis vast te houden.

Klimaatneutraal betekent voor Chemelot van 6 megaton broeikasgassen in 2020 naar 0 in 2050. Dit doet Chemelot verduurzaming van hun grondstoffen en elektrificatie van hun processen. De prioriteiten zijn voor Chemelot als volgt:

1. Koester de bestaande bedrijven
2. Zekerstellen hernieuwbare grondstoffen en energie
3. Verbreding circulariteit
4. Verlenging en sluiting van ketens
5. Licentiëring.

Een sterk en duurzaam multimodaal logistiek netwerk is essentieel, waaronder de ontwikkeling van een integraal en kosteneffectief buisleidingnetwerk tussen kust en achterland, goede scheepvaart, rail- en wegverbindingen en versterking van de Haven Stein als belangrijke modal shift knooppunt voor de Chemelot site. Chemelot is een van de deelproducten van de Gebiedsverkenning Westelijke Mijnstreek en de integrale Mobiliteitsaanpak, die verder beschreven staan in 3.2.1.

Zonder de noodzakelijke investeringen in innovaties, infrastructuur en human capital is de overgang naar een klimaatneutraal en circulair chemiecluster niet te maken. Dat heeft geleid tot het initiatief 'European Circular Hub', waarbij bedrijven op Chemelot Industrial Park, de Chemelot Campus (gericht op systeeminnovatie, productinnovatie en valorisatie) het volledige onderwijsveld in Zuid-Limburg en

de overheden een propositie ontwikkelen om in 2050 volgens de klimaatdoelstellingen te opereren d.w.z. met nul-uitstoot van CO2 en duurzaam circulair gebruik van materialen.

Vanuit de visie Chemelot 2050 en de daaruit voortvloeiende acties en projecten, werken we gezamenlijk, ieder vanuit de eigen rol, aan de toekomst van Zuid-Limburg. Een omgeving waar economische groei plaatsvindt, werkgelegenheid is en waar mensen veilig en duurzaam willen kunnen (blijven) wonen en werken. Het daartoe in 2019 opgerichte kennis- en innovatiecentrum Brightsite bevordert dat de klimaatdoelstellingen van 2030 en 2050 realiseerbaar zijn op de Chemelot site, waar de volgende generatie wetenschappers, onderzoekers en ontwikkelaars worden opgeleid.

Het kennisinstituut Brightsite is een samenwerkingsverband tussen Sitech (de technische dienstverlener op Chemelot), TNO, Universiteit Maastricht en de Brightlands Chemelot Campus, met als missie om te demonstreren dat de chemische industrie de voor 2030/2050 gestelde klimaatdoelen kan realiseren. Dit door op Chemelot nieuwe technologie te verkennen, te ontwikkelen en toepasbaar te maken en het hiertoe benodigde talent aan te trekken en op te leiden.

Brightsite is een van de instrumenten die een essentiële rol zullen spelen in de transitieopgave op Chemelot waarbij de ontwikkelde kennis en kunde ook beschikbaar zal worden gesteld aan andere chemische bedrijven in Nederland en daarbuiten.

Om de missie en ambities waar te maken beschikt Brightsite over een basisfinanciering vanuit de deelnemende partners (m.u.v. BCC) van elk € 2 mln. jaarlijks tot 2023 (totaal € 30 mln.), cash en in-kind. Daarnaast hebben PS ingestemd met een provinciale bijdrage van € 10 mln. aan de basisfinanciering (tot 2023), waarvan € 1 mln. reeds is toegekend in de kwartiermakersfase. Bij het Rijk wordt een claim neergelegd van € 20 mln. bijdrage tot 2023.

Voor specifieke projectfinancieringen (begroot € 30 mln.) zal gebruik worden gemaakt van reguliere instrumenten die het Rijk en de EU beschikbaar stelt.

Opvolging gevend aan een van de aanbevelingen in het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid van 21 juni 2018 is eind 2019 een integrale 'Veiligheidsvisie Chemelot e.o.' door het college van GS vastgesteld. Deze integrale visie is 18 december 2019 ter kennisname aan Provinciale Staten aangeboden. De implementatie van de hierin opgenomen actiepunten is ter hand genomen. Dit betreft ondermeer de inrichting van een zogenoemde Technische VeiligheidsCommissie (TVC). Deze TVC bestaat uit drie externe, onafhankelijke deskundigen en heeft als opdracht het ontwikkelen van een 'bovenwettelijk veiligheidskader'. Dit bovenwettelijk veiligheidskader zal gaan dienen als uitgangspunt en afwegingskader. Op basis hiervan worden activiteiten en ontwikkelingen (nieuwe initiatieven, bestaande functies), zowel binnen als buiten de site Chemelot en zowel voor risicobronnen als voor risico-ontvangers, in de (plan)voorbereidingsfase alsook in de vergunningfase c.q. besluitfase beoordeeld en worden eventuele condities en randvoorwaarden bepaald. In 2021 wordt dit gecontinueerd en in goede samenspraak met relevante partijen, de veiligheidssituatie op en rondom de site verder geoptimaliseerd.

Dit product draagt bij aan criterium 1, 2, 3, 4 en 5 van dit programma.

Dit product hangt samen met de Brightlands campussen (product 1.2.1. t/m 1.2.4.), Veiligheid (2.1.2.), Circulaire Economie (3.7.2.), Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen (3.2.1.), Energie (3.7.1.) en Acquisitie en LIOF (1.1.2.)

Beoogde resultaten

1. Veiligheid

De veiligheidsvisie (conform mededeling portefeuillehouder van 18 december 2019) is tot stand gekomen in

Beoogde resultaten

samenwerking met de gemeenten Sittard-Geleen, Stein en Beek, de Veiligheidsregio Zuid-Limburg en de RUD Zuid-Limburg.

De gezamenlijk onderschreven ambitie is het creëren van een veilige leefomgeving op en rondom de site Chemelot, door het beschermen van de fysieke leefomgeving en omgevingskwaliteit tegen een ongewoon ongeval op de site Chemelot. Met de inzet van de betrokken partijen wordt gewerkt aan verbeteringen op de volgende hoofddoelstellingen:

1. het (verder) reduceren van bestaande risico's binnen en buiten de inrichting;
2. het verantwoord combineren van risicovolle activiteiten;
3. het treffen van (aanvullende) maatregelen in de omgeving van de risicovolle activiteit;
4. het continue verbeteren van de beheersbaarheid van de risico's.

Rol Provincie: *bevoegd gezag*

2. Strategische Gebiedsvisie Chemelot

De strategische gebiedsvisie Chemelot biedt een integraal ruimtelijk perspectief voor het gebied rondom Chemelot en is richtinggevend voor de toekomstige ontwikkeling van de kernwaarden: een veilige en leefbare (woon)omgeving in een waardevol landschap, Chemelot als economische motor, een goede multimodale bereikbaarheid, duurzame ontwikkeling en aandacht voor de cultuurhistorie en identiteit van het gebied.

Rol Provincie: *ondersteuner, procesmanager, financier, partner*

3. Verduurzaming Chemelot

Er wordt gewerkt aan het doel de meest competitieve, veilige en duurzame industriële site van West-Europa te worden. Om te kunnen voldoen aan het Klimaatakkoord heeft Chemelot en de regio de propositie opgesteld om de European Circular Hub te ontwikkelen, binnen het kader van het Rijksinitiatief van InterBestuurlijke Proeftuinen (IBP). Hierbij wordt gestreefd naar een klimaatneutrale site, waarbij fossiele grondstoffen worden vervangen door groene grondstoffen of hergebruikte materialen, en fossiele energiebronnen worden vervangen door duurzame bronnen (elektriciteit).

Rol Provincie: *toetser, ondersteuner, subsidiënt*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	▪ Het bovenwettelijk veiligheidskader is opgeleverd door de Technische VeiligheidsCommissie alsmede verankerd in een door de samenwerkende partijen te ondertekenen convenant.	0	1	2021
	▪ Het plan van aanpak 'Samen communiceren' is in uitvoering ter verbetering van de communicatie met de omgeving.	0	1	
	▪ De rol van CSP wordt versterkt door: Het kader over het toepassen van de volmacht en de stappen hierin is door CSP ontwikkeld.	0	1	2021
	▪ Het systeem, waarbij site-breed van elkaar geleerd wordt, is geïmplementeerd waardoor herhaling van incidenten sterk verminderd wordt.	0	1	2021
	▪ De aandachtsgebieden zijn aangewezen en uitgewerkt ten behoeve van het vast te leggen omgevingsdeelplan Chemelot door de lokale overheden.	0	1	2022
2	Strategische gebiedsvisie is opgesteld.	0	1	2021
3	Propositie European Circular Hub en lobbyagenda is ontwikkeld en in uitvoering.	0	1	2021

Product	1.2.7. Toerisme en recreatie
Portefeuillehouder	Van den Akker

Toerisme en recreatie zijn belangrijk voor de Limburgse economie en het leef- en vestigingsklimaat. We willen dat deze sector een bijdrage levert aan onze twee economische missies, aan de ruimtelijke inpassing en aan de kwaliteit van het landschap. Onze troeven – landschap, gastvrijheid, cultureel erfgoed en onze Euregionale ligging – gaan we maximaal benutten vanuit een bovenregionale aanpak. Lokale, provinciale, nationale en Europese initiatieven, plannen en middelen worden aan elkaar gekoppeld, voor zover ze structuurversterkend en schaalbaar zijn. We leggen de focus op kwalitatief toerisme en op het herstel van de sector van de geleden verliezen vanwege de maatregelen ter bestrijding van het Coronavirus.

We haken aan op de in oktober 2019 gepresenteerde Actieagenda Perspectief 2030 'Bestemmingen Nederland' van de twaalf provincies en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Op regionaal niveau ondersteunen we initiatieven die een bijdrage leveren aan onze missies en het herstel van de toeristische sector en/of passen binnen de door de gemeenten opgestelde regiovisies vrijetijdseconomie voor Noord-, Midden- en Zuid-Limburg.

Goede werknemers en goed vakmanschap in gastvrijheid zijn cruciaal voor de vrijetijdseconomie. Het is dan ook belangrijk dat werknemers hun hele werkzame leven blijven ontwikkelen. Daarnaast is strategisch ondernemerschap, gericht op vernieuwing en innovatie, nodig om als onderneming aantrekkelijk te blijven voor personeel (en gasten).

Innovatie/vernieuwing is voor het brede bedrijfsleven een must om te kunnen overleven, dus ook voor de sector toerisme en recreatie. Echter is het bedrijfsleven hard getroffen door de COVID-19 crisis, waardoor overleven momenteel de enige prioriteit is voor bedrijven. Investeringsplannen, die gepland stonden, zijn financieel niet meer haalbaar/mogelijk of worden op de lange baan geschoven. Via een meerjarenprogramma van LIOF zullen we de ondernemers hierin stimuleren en begeleiden. Als inspiratie zullen Limburgse iconen en koplopers uit de sector dienen. Specifiek punt van aandacht blijft de vitalisering van de verblijfrecreatie.

De kwaliteitsverhoging van de sector staat of valt met goede samenwerking. Een bruisend ecosysteem kan alle partijen (ondernemers, overheden en kennisinstellingen) verder helpen. Netwerken en communities die bijdragen aan onze missies, het herstel van de sector en een bovenlokale infrastructuur kennen, zullen verder worden uitgebouwd. Aanhaken van de banden met onze aanpalende grensregio's hoort daar ook bij. Goede data moeten helpen om de beleidsbeslissingen te kunnen nemen en de concurrentiekracht van ondernemingen te vergroten. De profilering van Limburg als aantrekkelijk gebied om gezond en veilig te verblijven, vraagt ook een uitgekende marketingstrategie die o.a. in samenwerking met de Samenwerkende VVV's in Limburg wordt uitgevoerd. We richten ons niet op massatoerisme, maar vooral op bezoekers, die zoeken naar toegevoegde waarde, uit het binnenland en zodra het weer mogelijk én veilig is, op bezoekers uit het buitenland. Er wordt rekening gehouden met spreiding: spreiding van bezoekersstromen door 'veilig' en 'nog onontdekt' aanbod te tonen richting de potentiële bezoeker alsook de spreiding door het jaar heen, om drukte op bepaalde momenten te stabiliseren. Zodat Limburg een bestemming wordt die 365 dagen per jaar de moeite waard is om te bezoeken. In de toekomst zal een goede balans tussen drukte en rust, nog meer dan nu, een rol spelen in de verdere ontwikkeling van toerisme en recreatie in Limburg. Uitgekende routestructuren kunnen daarbij behulpzaam zijn.

Dit product draagt bij aan criterium 1 en 4 van dit programma.

Beoogde resultaten

1. Innovatie in de vrijetijdssector is gestimuleerd met het ondersteuningsprogramma van het LIOF en eventuele andere programma's van het Rijk.
Rol Provincie: *subsiënt*
2. Ondernemers in de verblijfsrecreatiesector hebben ondersteuning gekregen om de vitaliteit van hun bedrijf te vergroten.
Rol Provincie: *ondersteuner, procesmanager, subsiënt*
3. Overleg met stakeholders en monitoring van de uitvoering van de toeristische campagne "inLimburg"
Rol Provincie: *procesmanager, opdrachtgever, partner*
4. De wandel- en fietsroutestructuur is verder uitgebouwd.
Rol Provincie: *ondersteuner, subsiënt*
5. De samenwerking met partners uit grensregio's is versterkt.
Rol Provincie: *ondersteuner, procesmanager, subsiënt, partner*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Aantal bedrijven dat deelneemt aan het LIOF innovatieprogramma.	0	25	2021
2	Evaluatie van project vitaliteit verblijfsrecreatie.	0	1	2021
2	Aantal bedrijven die ondersteuning hebben gekregen bij het maken van een plan van aanpak om de vitaliteit van hun bedrijf te vergroten.	0	40	2021
2	Organisatie van een brede bijeenkomst voor toeristische ondernemers.	0	1	2021
3	Deelname aan onderzoek van de Landelijke data-alliantie.	0	2	2021
4	Aantal ondersteunde bovenlokale wandel- en fietsroutes.	2	4	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

1. Het betreft bedrijven die deelnemen aan het ondersteuningsprogramma voor innovatie van LIOF, dan wel deel gaan uitmaken van een community voor de vrijetijdssector. Het streefcijfer is gebaseerd op de gesignaleerde behoefte bij bedrijven in de sector en de ervaringen met voorgaande innovatieprogramma's van LIOF, zoals LimburgMakers en LimburgLogistiek.
2. De door de Provincie in samenwerking met de regio's uit te voeren evaluatie moet een basis bieden voor een besluit over al dan niet voortzetten van het programma.
3. Om de positie van Limburg op de toeristische kaart te beoordelen en eventueel aanvullende beleidsmaatregelen te nemen zijn data belangrijk. NBTC voert i.s.m. andere partners regelmatig onderzoek uit.

Product	1.2.8. Innovatieve landbouw
Portefeuillehouder	Mackus

Op 29 juni 2020 hebben Provinciale Staten ingestemd met 'Koers naar de Toekomst'; het Provinciale beleidskader voor de Limburgse landbouw- en agrifoodsector. Daarmee zijn de beleidsmatige uitgangspunten vastgesteld voor de ondersteuning van de sector in de transitie naar een meer duurzame en circulaire kringlooplandbouw. Centraal staat de ambitie om de positie van Limburg verder te versterken, als toonaangevende agrarische regio die duurzame oplossingen voor maatschappelijke opgaven biedt. Koers naar de Toekomst richt zich in eerste instantie op de ontwikkeling van ondernemers en ondernemingen en zoekt van daaruit de ondernemers die de verbinding naar de maatschappelijke opgaven maken.

De Provinciale inzet vindt plaats langs vier investeringslijnen. In de eerste lijn *missiegedreven innoveren* ondersteunt de inzet van hoogstaande kennis en kunde voor de duurzame ontwikkeling van de Limburgse agrifoodsector. Naast de doorontwikkeling en versterking van de Brightlands Campus Greenport Venlo (die al onder product 1.2.3 Greenport Venlo & Brightlands Campus Greenport Venlo van deze begroting aan bod is gekomen) staat de ondersteuning van innoverende ondernemers centraal. De tweede investeringslijn *circulair produceren* ondersteunt de sector in de transitie naar kringlooplandbouw, waarmee wordt bijgedragen aan hergebruik van reststromen, terugdringing van uitstoot van bijvoorbeeld stikstof en CO2 en aan klimaat- en energiebewust ondernemen. Concepten als kringloop-, natuurinclusieve en biologische landbouw staan centraal en ook wordt de uitvoeringsagenda vitale veehouderij versterkt doorgezet. De derde lijn *sterker in de marktketen* stimuleert initiatieven die de marktpositie van de agrarisch ondernemer in de marktketen versterken. De vierde investeringslijn *grensoverschrijdend verbinden* ondersteunt nieuwe samenwerking en samenwerkingsverbanden, niet alleen landsgrensoverschrijdend, maar ook met Noord- Brabant en de Gelderse burens en in de verbinding en lobby naar Den Haag.

Ook vanuit andere beleidskaders en andere overheidslagen komen instrumenten en middelen beschikbaar die de transitie in de agrifood ondersteunen. Om hier steeds goed op aan te kunnen sluiten wordt gewerkt met een Rollende Uitvoeringsagenda waarmee Provinciale Staten elk najaar separaat wordt geïnformeerd over resultaten en voorziene beleidsinzet.

Dit product draagt, in samenhang met de investeringen die vanuit 'Koers naar de Toekomst' onder product 1.2.3 Greenport Venlo & Brightlands Campus Greenport Venlo zijn opgenomen, bij aan criterium 1, 3, 4 en 5 van dit programma.

Beoogde resultaten	
1.	Rollende uitvoeringsagenda 'Koers naar de Toekomst'. Rol Provincie: <i>procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner</i>
2.	Ondersteuning projectinitiatieven (missiegedreven innoveren, circulair produceren, sterker in de marktketen en grensoverschrijdend verbinden). Rol Provincie: <i>toetsers, ondersteuner, procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner</i>
3.	Ondersteuning/coaching individuele agrifood ondernemers bij maken van bedrijfskeuzes en vraagarticulatie (in relatie tot maatschappelijke opgaven). Rol Provincie: <i>toetsers, ondersteuner, procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner</i>
4.	Doorontwikkeling agrofoodcommunity als thuisbasis voor Limburgse agrifoodondernemers die met de maatschappelijke opgaven aan de slag gaan. Rol Provincie: <i>toetsers, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner</i>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Het opstellen van Jaarlijkse rollende uitvoeringsagenda Koers naar de Toekomst.	0	3	2023
2	Aantal ondersteunde projectinitiatieven.	130	300	2023
3	Aantal ondersteunde/gecoachte ondernemers bij het maken van bedrijfskeuzes en vraagarticulatie.	215	800	2023
4	Aantal Limburgse agrifoodondernemers betrokken bij agrofoodcommunity.	936 (450)	1.600 (800)	2023

Toelichting prestatie-indicatoren

1. Najaar 2020, 2021 en 2022 zal een rollende uitvoeringsagenda aan PS worden aangeboden. PS wordt geïnformeerd via mededeling portefeuillehouder.
- 2, 3 en 4. Indicatoren: omvat deels instrumenten die een doorloop kennen vanuit de vorige coalitieperiode. Huidige waarde weerspiegelt de realisatie in 2019 en eerste helft 2020 (peildatum 1 juli 2020).
4. Het getal tussen haakjes betreft de leden met actieve betrokkenheid (actieve leden Kiempunt; frequente deelnemers fysieke bijeenkomsten).

Product	1.2.9. Regiodeal Noord-Limburg
Portefeuillehouders	Koopmans (coördinatie regiodeals), Mackus (landbouw, BCGV), Housmans (sociale agenda, veiligheid), v/d Akker (onderwijs), Driitty (Europa), Brugman en Burllet (duurzaamheid en energie)

De Provincie en de Regio Noord-Limburg (acht samenwerkende gemeenten) hebben eind november 2019 met steun van vele partners in de regio, een gezamenlijke propositie om te komen tot een Regiodeal voor Noord-Limburg ingediend bij het coördinerende ministerie van LNV. Op 14 februari 2020 heeft het Kabinet besloten om dit voorstel te selecteren als een van de veertien nader uit te werken regiodeals in de 3^e en laatste tranche regiodeals. Tevens is een rijksbijdrage uit de Regio Envelop van € 17,5 mln. in het vooruitzicht gesteld. Provincie en Regio samen stellen tenminste een gelijk bedrag ter beschikking aan regionale cofinanciering. Voor de zomer 2020 is er door Provincie, Regio en Rijk overeenstemming bereikt over de uitgewerkte regiodeal en is er een overeenkomst ondertekend voor de periode van 2020-2023. Tevens is er overeenstemming over de eerste 1^e tranche van regiodeal projecten. U bent hierover separaat geïnformeerd via de mededeling portefeuillehouder van juli 2020 (2020/25512).

Met de Regiodeal Noord-Limburg wordt een stevige impuls gegeven aan de realisatie van de ambitie van samen op weg naar een gezond, ondernemend en veilig Noord-Limburg. Samen met de Regio, vele regionale partners en het Rijk is deze ambitie verder uitgewerkt in een vijftal thema's:

- Thema 1: 'Future Farming';
- Thema 2: 'Vitaal en gezond';
- Thema 3: 'Talent aantrekken en behouden';
- Thema 4: 'Veilige en leefbare omgeving';
- Thema 5: 'Grensoverschrijdende samenwerking'.

Deze thema's sluiten zeer nauw aan bij de provinciale prioriteiten en criteria zoals deze in de verschillende beleidskaders zijn geformuleerd. Het gaat daarbij o.a. om het kader voor de Limburgse Landbouw en Agrifoodsector (1.2.8. Innovatieve Landbouw), het Missiegedreven Economisch Beleid (1.2.3. Greenport Venlo & Brightlands Campus Greenport Venlo en 1.3.2. Onderwijs), Uitvoeringskader Sociale Agenda (2.1.1. Sociale Agenda en Zorg), de Veiligheidsagenda Limburg (2.1.2. Veiligheid), het kader Internationalisering (4.1.7. Internationalisering) en de Uitgangspunten Provinciale Energiestrategie (3.7.1. Energie).

In de Beleidsbrief Regiodeals (2019/86840) van 3 december 2019 is het nationale afwegingskader voor regiodeals uitgebreid beschreven, evenals onze Limburgse inzet gericht op twee regiodeals (Parkstad en Noord-Limburg). Wat betreft het provinciale aandeel in de cofinanciering van de regiodeals zal dit per project worden gezien, in nauw overleg met de desbetreffende regio-gemeenten, waarbij de vastgestelde inhoudelijke en financiële kaders van uw Staten leidend zijn. Met het vaststellen van de Herfstbrief 2019 en de hierboven genoemde provinciale beleidskaders zijn er voldoende mogelijkheden voor inhoudelijke cofinanciering voor de regiodeal Noord-Limburg beschikbaar en deze bieden voldoende financiële armslag. Daar waar aanvullende middelen nodig zijn, wordt conform de financiële spelregels en reguliere P&C-cyclus gehandeld. De Provinciale inzet beoogt tevens een grotere investering (hefboomwerking) teweeg te brengen, door bijdragen van andere overheden, semi-publieke partijen en private partners.

Beoogde resultaten

1. Als partner in de Regiodeal in nauw bestuurlijk en ambtelijk overleg met de Regio Noord-Limburg (ondersteund door het Regiobureau) de voortgang bewaken in de uitvoering van de 'eerste tranche' van achttien Regiodeal-projecten en het behalen van de gestelde resultaatafspraken per thema zoals vastgelegd in de Regiodeal-overeenkomst.
Rol Provincie: *partner, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt*
2. Zorgdragen in nauw overleg met de Regio Noord-Limburg voor de jaarlijkse inhoudelijke en financiële voortgangsrapportages van de Regiodeal richting rijksoverheid, Provinciale Staten en Raden. De Provincie vervult daarin de rol van 'kassier' en zorgt voor de administratief-financiële ondersteuning.
Rol Provincie: *partner, procesmanager*
3. Het mede met de Regio Noord-Limburg zorgdragen voor een selectie van projecten voor de 2e en laatste tranche van Regiodeal-projecten voor de zomer van 2021 en zowel ambtelijke als bestuurlijke participatie in de afgesproken overlegstructuren (governance) met Rijk, regio en maatschappelijke partners.
Rol Provincie: *partner, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt*
4. Het mede met de Regio Noord-Limburg zorgdragen voor versterking van de financiële impact van de Regiodeal (hefboomwerking), door voor de projecten ook investeringen van andere overheden, semi-publieke partijen en private partners uit te lokken.
Rol Provincie: *partner, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt*
5. Er wordt zorggedragen, in nauw overleg de Regio Noord-Limburg, voor een eindevaluatie van de Regiodeal Noord-Limburg uiterlijk 1 september 2024.
Rol Provincie: *partner, procesmanager*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1, 2	Opstellen van een jaarlijkse voortgangsrapportage voor Rijk, Provinciale Staten en Raden in nauwe samenwerking met de Regio	0	3	2021-2023

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
	Noord-Limburg.			
3	Selectie van een 2e en laatste tranche aan Regiodeal-projecten in 2021 waarvan de rijksbijdrage via een Specifieke Uitkering aan de Provincie wordt uitgekeerd.	1	2	2021
4	Financiële multiplier op de Provinciale bijdrage.	9,6	8,0	2021
5	Opstellen van eindevaluatie uiterlijk 1 september 2024 voor Rijk, Provinciale Staten en Raden in nauwe samenwerking met de Regio Noord-Limburg.	0	1	2024

Toelichting prestatie-indicatoren

- 1 en 2. Voortgangsrapportage-verplichting op basis van Regiodeal-overeenkomst.
3. Rijksmiddelen zullen via een Specifieke Uitkering (twee voorschotten in 2020 en 2021) aan de Provincie worden uitgekeerd na overleg in de daarvoor afgesproken bestuurlijke gremia.
4. De eerste tranche van achttien Regiodeal-projecten heeft geleid tot een investering van ruim € 58 mln., waarvan ongeveer € 21,9 mln. door de overheden en ruim € 36,2 mln. door semi-publieke en private partners. De Provinciale cofinanciering bedraagt € 5,66 mln. Daarmee is via de eerste tranche een hogere multiplier gerealiseerd dan gemiddeld voor de totale Regiodeal Noord-Limburg wordt nagestreefd.
5. In de Regiodeal-overeenkomst is afgesproken om na afloop van de regiodeal (looptijd 2020 t/m 31-12-2023) uiterlijk voor 1 september 2024 een evaluatie op te stellen.

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

1.2. Innovatiekracht	Begroting ná wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Lasten					
1.2.1. Chemie en Materialen Brightlands Chemelot Campus	2.785	1.332	1.272	0	0
1.2.2. Life Sciences Brightlands Maastricht Health Campus	4.561	500	500	125	0
1.2.3. Brightlands Greenport Campus Venlo	5.569	844	0	0	0
1.2.4. Services & Brightlands Smart Services Campus	1.399	400	400	0	0
1.2.5. Logistiek	1.770	0	0	0	0
1.2.6. Industrie	2.284	2.000	2.000	2.000	1.000
1.2.7. Toerisme en recreatie	3.865	1.475	1.475	1.468	0
1.2.8. Innovatieve landbouw	6.223	2.857	0	0	0
1.2.9. Regiodeal Noord-Limburg	5.510	0	0	0	0
<i>Personele lasten</i>	3.491	2.933	2.927	2.928	2.880
<i>Kapitaallasten</i>	94	94	94	65	65
Totaal lasten	37.551	12.435	8.667	6.586	3.945
Baten					
1.2.1. Chemie en Materialen Brightlands Chemelot Campus	2.113	2.600	0	0	0
1.2.2. Life Sciences Brightlands Maastricht Health Campus	118	0	0	0	0
1.2.3. Brightlands Greenport Campus Venlo	704	0	0	0	0
1.2.6. Maakindustrie	55	0	0	0	0
1.2.8. Innovatieve landbouw	155	0	0	0	0
Totaal baten	3.145	2.600	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	-34.406	-9.835	-8.667	-6.586	-3.945
Mutatie reserves					
<i>Toevoeging reserves</i>					
Risicoreserve financieel instrumentarium SiS	7.745	4.595	2.445	1.800	300
	7.745	4.595	2.445	1.800	300
<i>Aanwending reserves</i>					
Reserve Campusorganisatie Chemelot	1.000	750	0	0	0
Immunisatiereserve	12.913	1.889	1.045	0	0
Reserve Stikstof & N2000	88	0	0	0	0
	14.001	2.639	1.045	0	0
Saldo mutatie reserves	6.256	-1.956	-1.400	-1.800	-300
Resultaat	-28.150	-11.791	-10.067	-8.386	-4.245

Financiële toelichting

- 1.2.1. Het budget voor het product 1.2.1. Chemie en Materialen Brightlands Chemelot Campus bedraagt in 2021 € 1,33 mln. lasten. PS hebben op 13 december 2019 besloten bij te dragen aan Aachen Maastricht Institute for Biobased Materials (AMIBM) voor € 4 mln. (2020 € 1,4 mln., 2021 € 1,33 mln. en 2022 € 1,27 mln.). De geraamde baten van € 2,6 mln. hebben betrekking op de vrijval Leegstandsfonds Chemelot (conform PS besluit inzake Ontwikkeling nieuw vastgoed Brightlands Campus Greenport Venlo) waarvan € 1,4 mln. wordt toegevoegd aan de risicoreserve Financieel instrumentarium Sturing in Samenwerking (risicoreserve SIS) ter afdekking van het risico inzake de financiering nieuw vastgoed Brightlands Campus Greenport Venlo (conform Eindejaarsbijstelling 2019 PS 13 december 2019). Daarnaast wordt er in 2021 ter afdekking van het risico inzake de kapitaalbreng Chemelot Campus Vastgoed CV € 0,75 mln. aan de risicoreserve SIS toegevoegd. Deze toevoeging van € 0,75 mln. wordt gedekt uit toepassingen reserve campusorganisatie Chemelot.
- Conform PS besluit van 7 februari 2020 wordt er ter afdekking van de kapitaalstorting ten behoeve van de vervolfinanciering Brightlands Materials Center € 6 mln. (jaarlijks € 1,5 mln. voor de periode 2020-2023) toegevoegd aan de risicoreserve met inachtneming van

“Amendement 48 gewijzigd Depondt-Ovivers cs inzake Aanpassing subsidietermijn Brightlands Materials Centre”.

Dit alles resulteert in een totale toevoeging aan de risicoreserve SIS van € 3,65 mln. in 2021. Het verschil ten opzichte van 2020 bedraagt per saldo € 1,94 mln. nadelig (€ 1,45 mln. hogere lasten en € 0,48 mln. lagere baten) Dit betreft met name vanuit het MEB gereserveerde middelen ten behoeve van risicoreservering Chemelot Ventures (conform PS besluit van 29 juni 2020) € 1 mln. en incidenteel geraamde dividend opbrengsten Chemelot Campus Vastgoed CV en Chemelot Participaties BV van totaal € 2,09 mln. versus de incidentele vrijval van het leegstandsfonds Chemelot van € 2,6 mln. in 2021.

- 1.2.2. Het budget voor het product 1.2.2. Life Sciences Brightlands Maastricht Health Campus 2021 bedraagt € 0,5 mln. Deze middelen worden ingezet voor het Kennis-As project De Maastricht Studie 2. Provinciale Staten hebben 29 juni 2020 ingestemd met een bijdrage van € 1,5 mln. Deze bijdrage is gefaseerd in de begroting verwerkt, namelijk € 0,375 mln. in 2020, € 0,5 mln. in 2021 en 2022 en € 0,125 mln. in 2023.
- Ter afdekking van het risico inzake kapitaalstortingen (aandelenkapitaal Maastricht Health Campus) wordt jaarlijks € 0,64 mln. aan de risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking toegevoegd. De toevoeging aan deze reserve wordt gedekt uit een aanwending van de Immunisatiereserve.
- Het verschil in lasten ten opzichte van 2020 bedraagt € 4,06 mln. Dit betreft met name de bijdrage aan het project Limburg Investeert in haar Kenniseconomie (LINK) van € 3,25 mln. en het Brightlands project BREIN van € 0,5 mln. (conform MEB PS 29 juni 2020 uitvoeringsthema Brightlands en de campussen).
- 1.2.3. Het benodigde budget voor het product 1.2.3. Greenport Venlo & Brightlands Campus bedraagt € 0,84 mln. ten behoeve van de Businesscase Healthy Eating and Food Innovation (HEFI) conform Programmabegroting 2019 (PS 9 november 2018) en Jaarstukken 2018 (PS 21 juni 2019). Dit komt ten laste van de Immunisatiereserve.
- Ter afdekking van het risico inzake kapitaalstortingen (deelneming Brightlands Campus Greenport Venlo) wordt er jaarlijks € 0,3 mln. voor de periode 2020 t/m 2024 aan de risicoreserve SIS toegevoegd (conform Eindejaarsbijstelling 2019 PS 13 december 2019). Het verschil ten opzichte van 2020 bedraagt € 4,73 mln. en dit betreft met name:
- University College € 3,04 mln. conform Programmabegroting 2019 (PS 9 november 2018) en 1e Afwijkingenrapportage 2019 (PS 21 juni 2019);
  - Beleidskader voor de Limburgse Landbouw en Agrifoodsector lijn missiegedreven innoveren: campus € 1,06 mln. (PS 29 juni 2020).
- 1.2.4. In 2021 bedraagt het budget van het product 1.2.4. Brightlands Smart Services Campus € 0,4 mln. Dit budget wordt ingezet voor het project Center for Big Data Statistics (Voorjaarsnota 2017 PS 7 juli 2017) en komt ten laste van de immunisatiereserve. Het verschil ten opzichte van 2020 is bijna € 1 mln. en betreft met name de provinciale bijdrage ten behoeve van het Kennis-As project Limburg Meet (LIME) ad € 0,89 mln. (PS 7 juli 2016).
- 1.2.5. Voor de uitvoering van het product 1.2.5. Logistiek zijn in 2021 geen middelen gereserveerd. In 2020 bestaat het budget uit:
- MEB uitvoeringsthema Ondernemingen onderdeel LIOF 0,27 mln.;
  - MEB uitvoeringsthema Logistiek € 1,5 mln.
- Dit is conform PS besluit van d.d. 29 juni 2020.
- 1.2.6. In de Statenvergadering van 29 juni 2020 hebben Provinciale Staten ingestemd met een begrotingssubsidie van in totaal maximaal € 9 mln. aan CSP BV (100% dochter van de Provincie Limburg) ten behoeve van Brightsite voor de komende vijf jaar. Hiervoor is in de begroting jaarlijks € 2 mln. voor de jaren 2020 t/m 2023 en € 1 mln. in 2024 gereserveerd.

1.2.7. Vanuit het MEB (PS 29 juni 2020) is voor het jaar 2021 € 1,48 mln. beschikbaar gesteld voor het thema Toerisme en Recreatie, namelijk voor de uitvoering van de actielijnen:

- Bruisende ecosysteem € 1,35 mln.;
- Vakmanschap op peil € 0,13 mln.

Het verschil ten opzichte van 2020 bedraagt € 2,39 mln. Dit betreft met name in de begroting 2020 gereserveerde middelen ten behoeve van het MEB, thema Toerisme en Recreatie actielijn Strategisch Ondernemerschap.

1.2.8. Het budget voor het product 1.2.8 Innovatie Landbouw bedraagt € 2,86 mln. Dit betreft uitsluitend de provinciale cofinanciering voor de transitieperiode van POP3 in 2021. Najaar 2020 zal een rollende uitvoeringsagenda aan PS worden aangeboden. PS worden geïnformeerd via mededeling portefeuillehouder. Op basis van deze rollende uitvoeringsagenda wordt de voorziene beleidsinzet 2021 toegevoegd aan de begroting 2021. De verwerking hiervan is voorzien in de Eindejaarsbijstelling 2020.

Het verschil ten opzichte van 2020 bedraagt € 3,36 mln. Dit verschil wordt met name veroorzaakt doordat in de begroting 2020 de uitvoering van het beleidskader Limburgse Landbouw en Agrifoodsector is verwerkt.

1.2.9. Op dit moment zijn voor de begroting 2021 nog geen middelen beschikbaar voor dit product. Via de afwijkingenrapportages 2020 en 2021 vindt op grond van actuele ontwikkelingen concrete informatieoverdracht en beschikbaarheid van middelen in de begroting 2021 plaats.

€ x 1.000

1.2. Innovatiekracht Investerings	Begroting na 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Uitgaven					
1.2.1. Chemie en Materialen Brightlands Chemelot Campus	31.942	1.500	0	0	0
1.2.2. Life Sciences Brightlands Maastricht Health Campus	645	645	645	0	0
1.2.3. Brightlands Greenport Campus Venlo	4.279	3.600	1.352	4.132	0
1.2.4. Services & Brightlands Smart Services Campus	300	0	0	0	0
Totaal uitgaven	37.166	5.745	1.997	4.132	0
Bijdragen					
3.2.5. Onderhoud, beheer en rehabilitaties Provinciale wegen	12.940	0	0	0	0
Totaal bijdragen	12.940	0	0	0	0

Toelichting investeringen/financiering

1.2.1. Deelneming in Limburg Ventures conform PS-besluit d.d. 2 maart 2012; Basecase financiering Chemelot Campus conform PS-besluit 28-3-2013.

1.2.2. Deelneming Maastricht Health Campus, conform PS-besluit 20 juni 2017.

1.2.3. Vervlechting Greenport, conform PS-besluit 16 december 2016.

1.2.4. Deelneming Campus Management & Development BV conform PS-besluit d.d. 31 oktober 2014.

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Financiering	Verbonden partijen
	Chemelot Campus Vastgoed C.V.
	Chemelot Campus B.V. (dochter CH. Participaties B.V.)
	Chemelot Participaties B.V.
	Chemelot Ventures B.V.
	Enabling Technologies B.V.
	Chemelot Research Facilities B.V. (dochter CH. Participaties B.V.)
	Chemelot Scientific Participations B.V.
	Brightlands Maastricht Health Campus B.V.
Lening aan ZON PTC B.V.	
	B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo
Lening aan B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo	B.V./C.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo
Lening aan Campus Vastgoed Greenport Venlo	Brightlands Greenport Venlo B.V.
	Brightlands Agro/Food fonds
Lening aan Californië Wijnen Geothermie B.V.	
Lening aan CHV B.V.	CHV B.V.
Geldlening Campus Heerlen Huisvesting BV	CMD B.V.
Lening aan Toverland Holding B.V.	
Lening aan Gebru B.V. recreatiepark Kasteel Ooijen	

De in de tabel opgenomen verbonden partijen dragen bij aan de doelen van programma 1.2. Innovatiekracht. Deze verbonden partijen vormen de spil in het topsectorenbeleid.

De Chemelot entiteiten beogen een versterking van de sector Chemie en materialen door de investeringen in vastgoed en innovatie ontwikkelingen op de campus. Brains Unlimited en MHC B.V. zetten in op de doorontwikkeling van de sector life sciences. Greenport Venlo in samenhang met het plan van aanpak GPV versterken de sector Tuinbouw en Agrofood. De entiteiten CMD en CHV focussen gezamenlijk met het instituut BISS op de sector Smart Services.

Zie voor nadere informatie de paragraaf Verbonden partijen.

1.3. Onderwijs en arbeidsmarkt

Dit onderdeel van de programmabegroting richt zich op de uitwerking van de drie doelen van het thema "Talent" van het Missiegedreven Economisch Beleidskader (MEB), namelijk kwalitatief goed, breed en toekomstbestendig onderwijs (MEB, onderdeel 3.3.4.1), een veerkrachtige en wendbare Limburgse beroepsbevolking door leven lang ontwikkelen (MEB, onderdeel 3.3.4.2) en economische aantrekkelijkheid door een sterk ecosysteem (MEB, onderdeel 3.3.4.3). Daarnaast wordt vanuit dit thema de relatie gelegd met het Uitvoeringskader Sociale Agenda waarbij nadrukkelijk de verbinding wordt aangegaan met programmalijn 2 "Kans op ontwikkeling en werk".

Het beschikbaar hebben van voldoende, juist geschoolde en wendbare werknemers (het menselijk kapitaal, talent) is een noodzakelijke voorwaarde voor de sterke economische regio die Limburg wil zijn. De huidige situatie heeft een grote impact op de beroepsbevolking, op korte en lange termijn. Op korte termijn zien we stijgende werkloosheid en afnemende werkzekerheid. De impact verschilt sterk per sector. De effecten op lange termijn zijn nog onzeker, maar zal zeker in een aantal sectoren groot zijn. Met onze partners in overheid, bedrijfsleven en onderwijs houden we vinger aan de pols met het Bestuurlijk Overleg Arbeidsmarkt Limburg dat naar aanleiding van deze crisis is opgezet.

Los van de huidige situatie krijgen werkenden, werkzoekenden en werkgevers te maken met steeds snellere veranderingen (transities), zoals digitalisering, toepassing van (digitale) technologie en flexibilisering van de arbeidsmarkt, waardoor bestaande banen veranderen of verdwijnen maar ook nieuwe banen ontstaan. Tegelijkertijd beschikt Limburg nog over een stevig onbenut arbeidspotentieel, waarbij een te grote groep Limburgers nog langs de kant staat. We willen vanuit economisch en maatschappelijk perspectief een samenleving bereiken waarin iedereen meedoet, ertoe doet en zoveel mogelijk gelijke kansen binnen het onderwijs en op de arbeidsmarkt krijgt.

Het MEB benoemt dat de Provincie Limburg gaat voor een Limburg waar goed opgeleide vakmensen en kenniswerkers aanwezig zijn, ondersteund door een kwalitatief goed, breed en toekomstbestendig onderwijsaanbod. Wij stimuleren de veerkracht en wendbaarheid van onze beroepsbevolking. Door een sterke leercultuur tijdens en na de opleiding leren en ontwikkelen mensen zich bij voorkeur een leven lang, waardoor ze beter toegerust zijn om mee te kunnen (blijven) doen op de steeds sneller veranderende arbeidsmarkt en duurzame inzetbaarheid van werknemers wordt verhoogd. Door de huidige situatie is het belang van Leven Lang Ontwikkelen sterker geworden. Een groter deel van de beroepsbevolking moet veranderen. Scholing en ontwikkeling wordt steeds belangrijker als voorwaarde voor ondersteuning en noodzaak voor een goed werkende arbeidsmarkt. Met 'Limburg Leert' wordt het Limburgs scholingsaanbod afgestemd op de behoeften van de beroepsbevolking en ontsloten via een digitaal platform.

Tot slot werken werkgevers, onderwijsinstellingen, overheden (o.a. via arbeidsmarktregio's) en andere relevante stakeholders goed samen (verbinden en afstemmen) en is er een bloeiend ecosysteem waarin kennis en kunde wordt gedeeld. Schaarste aan menselijk kapitaal vraagt immers om een gezamenlijke inzet op de kwaliteit van talent. Voor werkgevers is het belangrijk dat ze over voldoende en goed personeel kunnen beschikken, voor Limburgers is het hebben van werk een belangrijke factor in het verhogen van de zelfredzaamheid en het welzijn (brede welvaart).

Hierbij ligt er ook een koppeling tussen het MEB en de Sociale Agenda. De Sociale Agenda heeft als doel: "Het vergroten van de zelfredzaamheid en de samenredzaamheid van Limburgers in een

kwetsbare positie en het verbeteren van hun participatie in de samenleving.” Binnen programmalijn 2 “Kans op ontwikkeling en werk” van het Uitvoeringskader Sociale Agenda wordt ingezet op structuurversterkende maatregelen specifiek op samenwerkingsverbanden die een bijdrage kunnen leveren in het vergroten van de zelfredzaamheid van jongeren die van belang zijn voor de vitaliteit van de Limburgse samenleving en in het bijzonder voor onze Limburgse economie. Daarom wordt in deze programmalijn de nadruk gelegd op het verhogen van de participatie van jongeren.

Op de korte termijn en de komende periode is er de noodzaak om te gaan met de gevolgen van de maatregelen tegen de verspreiding van het Coronavirus op bredere groepen op de arbeidsmarkt en in het onderwijs. In aanvulling op de verantwoordelijkheden en inzet van werkgevers (ondernemers), werknemers, onderwijsinstellingen, Rijksoverheid en gemeenten, heeft de Provincie Limburg een primaire verantwoordelijkheid voor de economische ontwikkeling van Limburg als geheel. We zoeken proactief en vernieuwend met hen naar verbindingen en afstemming van inzet en ondersteuning, zoals via de arbeidsmarktregio's. In aansluiting hierop wordt vanuit de Sociale Agenda ingezet op extra aandacht voor jongeren in een kwetsbare positie zodat zij, juist in deze tijd waarin jeugdwerkloosheid sterk toeneemt, blijvend aandacht krijgen en kansen kunnen pakken om actief deel te nemen aan de arbeidsmarkt.

Wat willen we bereiken?

Limburg heeft kwalitatief goed, breed en toekomstbestendig onderwijs, een veerkrachtige en wendbare beroepsbevolking die zich een leven lang ontwikkelt, is economisch aantrekkelijk door een sterk ecosysteem en grotere zelfredzaamheid van jongeren. Op de korte termijn en de komende periode is er de noodzaak om te gaan met de gevolgen van de maatregelen tegen de verspreiding van het Coronavirus op bredere groepen op de arbeidsmarkt en in het onderwijs.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Bijdragen aan kwalitatief goed, breed en toekomstbestendig onderwijs dat recht doet aan de talenten van onze inwoners en is afgestemd op de toekomstige arbeidsmarktbehoefte en het DNA van werkgevers in Limburg.

Criterium 2: Vergroten van de veerkracht en wendbaarheid van onze beroepsbevolking (inclusief werkzoekenden).

Criterium 3: Overheden (o.a. via arbeidsmarktregio's), onderwijs, kennisinstellingen, werkgevers en andere relevante stakeholders werken maximaal samen (verbinden en afstemmen) en er is een bloeiend ecosysteem waarin kennis en kunde wordt gedeeld.

Criterium 4: Iedereen verdient een kans op de arbeidsmarkt zodat mensen hun talenten maximaal benutten en leveren daarmee een bijdrage aan zowel de economische als sociale structuurversterking.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Product	1.3.1. Arbeidsmarkt
Portefeuillehouder	Van den Akker

In het MEB, thema “Talent”, zijn twee doelen voornamelijk gerelateerd aan arbeidsmarkt, namelijk een veerkrachtige en wendbare Limburgse beroepsbevolking door een leven lang ontwikkelen (MEB, onderdeel 3.3.4.2) en economische aantrekkelijkheid door een sterk ecosysteem (MEB, onderdeel 3.3.4.3).

We stimuleren de veerkracht en wendbaarheid van de Limburgse beroepsbevolking via drie actielijnen, namelijk Leo Loopbaan (actielijn 2.1), het bevorderen van de leercultuur (actielijn 2.2) en regionale veerkracht en wendbaarheid (actielijn 2.3). Ten eerste zetten we in om Leo Loopbaan door te ontwikkelen tot een duurzame ruggengraat van de leercultuur in de Limburgse arbeidsmarkt. Op basis van een positieve evaluatie van het eerste coöperatiejaar van Leo Loopbaan (uit te voeren in het eerste kwartaal van 2021) en een solide business case kan worden besloten de coöperatie verder naar de toekomst financieel te borgen. Ten tweede, we bevorderen de leercultuur op verschillende manieren, zoals het tot 1 maart 2022 financieel ondersteunen van de Techniekcoalitie Limburg. De Techniekcoalitie Limburg levert in 2022 resultaten op met betrekking tot – onder andere – het opstellen van strategische HRM-plannen bij bedrijven, het bijscholen van werknemers en het opleiden van praktijkopleiders. Ten slotte versterken we de regionale veerkracht en wendbaarheid door het organiseren van structurele samenwerking en regulier overleg tussen overheden (o.a. via arbeidsmarktregio's), onderwijs, kennisinstellingen, werkgevers en andere relevante stakeholders, als vervolg op de beoogde “conjunctuuroverleggen” en het Bestuurlijk Overleg Arbeidsmarkt Limburg. We versterken het ecosysteem via drie actielijnen, namelijk datagedreven arbeidsmarktbeleid (actielijn 3.1), Limburg in de Euregio (actielijn 3.2) en boeien en binden van hoogopgeleid talent aan de regio (actielijn 3.3). Ten eerste, we werken aan datagedreven arbeidsmarktbeleid door verder te bouwen aan een sterke basis met het platform Arbeidsmarkt in Zicht en de ontwikkeling van nieuwe indicatoren binnen de reguliere samenwerking tussen Provincie Limburg en CBS. Ten tweede zetten we in op de duurzame borging van dienstverlening voor grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling op basis van een solide business case. Ten slotte zetten we in op duurzame borging van dienstverlening aan hoogopgeleid internationaal talent op basis van een solide business case, bijvoorbeeld via Expat Centre Maastricht Region.

Ook is er samenhang met de acties in programmalijn 2 van het Uitvoeringskader Sociale Agenda “Kans op ontwikkeling en werk”. Hierbij zetten we in op het bereiken van sociaal maatschappelijke effecten. Door vanuit de domeinen onderwijs, jeugd en zorg samenwerkingsverbanden te ondersteunen bereiken we versterking in de breedte. Zoals bijvoorbeeld opgenomen bij prestatie-indicator 14 van het product 2.1.1. Sociale Agenda en Zorg. De concrete acties en resultaten in relatie tot deze programmalijn zijn opgenomen onder product “1.3.2. Onderwijs”.

Dit product draagt bij aan criterium 2, 3 en 4 van dit programma.

Beoogde resultaten
1. Leo Loopbaan (MEB, 3.3.4.2, actielijn 2.1) – Uitvoeren evaluatie, beoordelen businessplan en besluit door Provincie en partners over duurzame borging van de coöperatie. Rol Provincie: <i>subsidiënt, partner</i>
2. Bevorderen van de leercultuur (MEB, 3.3.4.2, actielijn 2.2) – Realiseren van resultaten door Techniekcoalitie Limburg.

Beoogde resultaten

Rol Provincie: *subsidiënt, partner*

- Regionale veerkracht en wendbaarheid (MEB, 3.3.4.2, actielijn 2.3) – Structurele samenwerking en regulier overleg tussen overheden (o.a. via arbeidsmarktregio's), onderwijs, kennisinstellingen, werkgevers en andere relevante stakeholders.

Rol Provincie: *ondersteuner, partner*

- Datagedreven arbeidsmarktbeleid (MEB, 3.3.4.3, actielijn 3.1) – Continu proces van doorontwikkeling van datagedreven arbeidsmarktbeleid, bijvoorbeeld door ontwikkeling van nieuwe indicatoren.

Rol Provincie: *subsidiënt, partner*

- Limburg in de Euregio (MEB, 3.3.4.3, actielijn 3.2) – Besluit door Provincie en partners over duurzame borging van de dienstverlening voor grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling in Zuid-Limburg.

Rol Provincie: *subsidiënt, partner*

- Binden en boeien van hoogopgeleid talent aan de regio (MEB, 3.3.4.3, actielijn 3.3) – Besluit door Provincie en partners over duurzame borging van de dienstverlening aan hoogopgeleid internationaal talent.

Rol Provincie: *subsidiënt, partner*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Leo Loopbaan – Uitvoeren evaluatie en besluit door Provincie Limburg en partners over duurzame borging van de coöperatie.	0	1	2021
2	Bevorderen van de leercultuur – Realiseren van resultaten door Techniekcoalitie Limburg.	0	1	2021
3	Regionale veerkracht en wendbaarheid – Structurele samenwerking en regulier overleg tussen relevante partijen.	0	PM	2021
4	Datagedreven arbeidsmarktbeleid – Continu proces van doorontwikkeling van datagedreven arbeidsmarktbeleid, bijvoorbeeld door ontwikkeling van nieuwe indicatoren.	0	PM	2021
5	Limburg in de Euregio – Besluit door Provincie Limburg en partners over duurzame borging van de dienstverlening voor grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling in Zuid-Limburg.	0	1	2021
6	Binden en boeien van hoogopgeleid talent aan de regio – Besluit door Provincie Limburg en partners over duurzame borging van de dienstverlening aan hoogopgeleid internationaal talent.	0	1	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

- MEB, onderdeel 3.3.4.2, actielijn 2.1.

- MEB, onderdeel 3.3.4.2, actielijn 2.2.

- MEB, onderdeel 3.3.4.2, actielijn 2.3.

Het is op voorhand niet in te schatten wat de frequentie van de reguliere overleggen zal zijn, we rapporteren hierover in de Jaarstukken 2021.

- MEB, onderdeel 3.3.4.3, actielijn 3.1.

Het is op voorhand niet in te schatten wat de doorontwikkeling concreet voor 2021 inhoudt, omdat dit wordt gebaseerd op een inventarisatie van de behoefte van de Provincie en andere partners. We rapporteren hierover in de Jaarstukken 2021.

Toelichting prestatie-indicatoren

5. MEB, onderdeel 3.3.4.3, actielijn 3.2.
6. MEB, onderdeel 3.3.4.3, actielijn 3.3.

Product	1.3.2. Onderwijs
Portefeuillehouder	Van den Akker

In het Missiegedreven Economisch Beleidskader (MEB), thema “Talent”, is een doel voornamelijk gerelateerd aan onderwijs, namelijk kwalitatief goed, breed en toekomstbestendig onderwijs (MEB, onderdeel 3.3.4.1). Daarnaast geldt in zijn algemeenheid ook hiervoor dat overheden (o.a. via arbeidsmarktregio’s), onderwijs, kennisinstellingen, werkgevers en andere relevante stakeholders maximaal samenwerken (verbinden en afstemmen) in een bloeiend ecosysteem waarin kennis en kunde wordt gedeeld. Samenwerking in triple helix verband (onderwijs, overheid en bedrijfsleven) is hierbij het uitgangspunt.

Via twee actielijnen dragen we bij aan kwalitatief goed, breed en toekomstbestendig onderwijs dat recht doet aan de talenten van onze inwoners en is afgestemd op de toekomstige arbeidsmarktbehoefte en het DNA van werkgevers in Limburg, namelijk breed toekomstbestendig en kwalitatief goed (beroeps)onderwijs (actielijn 1.1) en Euregionaal onderwijs (actielijn 1.2). Binnen actielijn 1.1 zetten we ons – onder andere – in op het versterken van de structurele samenwerking tussen Brightlands en het Limburgse onderwijs. We bouwen verder aan de goede samenwerking tussen de Limburgse onderwijsinstellingen door duurzame borging van de Educatieve Agenda Limburg en we ondersteunen STEAM Limburg (een project op gebied van wetenschap en technologie) ter overbrugging richting duurzame borging van deze activiteiten. Op het gebied van Euregionaal onderwijs (actielijn 1.2) stimuleren we onderwijsinstellingen om Euregionaal onderwijs – voor het vervolg op de tot juli 2021 lopende subsidieregeling – naar een volgend niveau te brengen met een nieuwe impuls rondom buurtalen (zoals integratie in andere vakken) en het bevorderen van kennis over culturen aan weerszijde van de landsgrenzen; Provincie en partners besluiten in 2021 over voortzetting van de ondersteuning van Euregionaal onderwijs op basis van een solide projectplan, waarbij we zoeken naar duurzame (inhoudelijke en financiële) borging van deze activiteiten binnen de onderwijsinstellingen zelf en – onder andere via het voeren van een lobby in Den Haag en Brussel – in het reguliere curriculum.

In programmaliijn 2 van het Uitvoeringskader Sociale Agenda “Kans op ontwikkeling en werk” zetten we in op het ondersteunen van samenwerkingsverbanden zodat er structuurversterking en meer samenhang gerealiseerd wordt in de domeinen onderwijs, jeugd en zorg. Voor nadere toelichting hierover verwijzen wij u naar het product 2.1.1. Sociale Agenda en Zorg. De algemene coördinatie wordt opgepakt vanuit het MEB.

Ten slotte worden in 2021 twee projecten afgerond die zijn ondersteund in het kader van het landelijke “Regionaal Investeringsfonds mbo” (RIF), namelijk “Talent in Bedrijf” (onder leiding van Gilde Opleidingen) en “Voordeel & Vervolg” (onder leiding van VISTA College). “Talent in Bedrijf” heeft een (verlengde) looptijd tot 1 augustus 2021, waarbij de verworvenheden van de samenwerking tussen gemeenten (werkgeversservicepunten en leerwerkloketten), onderwijs en inburgeringsinstanties zijn geborgd voor de toekomst; einde schooljaar 2019-2020 zijn meer dan 900 scholingstrajecten gerealiseerd “Voordeel & Vervolg” kent een looptijd van 1 juli 2017 tot 1 september 2021 met als doelstelling het realiseren van meer dan 1.200 scholingstrajecten, waarbij ook hier de

verworvenheden worden geborgd in de (reguliere) werkprocessen van de betrokken partijen; einde schooljaar 2019-2020 zijn circa 900 scholingstrajecten gerealiseerd. In dit project wordt nadrukkelijk de relatie met Leo Loopbaan aangegaan zodat leerlingen en studenten een account en e-portfolio aanmaken in Leo Loopbaan, tools aangeboden worden, begeleiding en coaching door docenten plaatsvinden op basis van workshops voor docenten.

Dit product draagt bij aan criterium 1, 3 en 4 van dit programma.

Beoogde resultaten	
1.	Breed, toekomstbestendig en kwalitatief goed (beroeps)onderwijs (MEB, 3.3.4.1, actielijn 1.1) – De verbindingsofficier voor versterking van samenwerking tussen het Limburgse onderwijs en Brightlands heeft actief verbindingen weten te leggen tussen de verschillende initiatieven. Rol Provincie: <i>subsidiënt, partner</i>
2.	Breed, toekomstbestendig en kwalitatief goed (beroeps)onderwijs (MEB, 3.3.4.1, actielijn 1.1) – Voortzetting van de Educatieve Agenda Limburg door Provincie en partners. Rol Provincie: <i>subsidiënt (mogelijk op basis van solide projectplan), partner</i>
3.	Breed, toekomstbestendig en kwalitatief goed (beroeps)onderwijs (MEB, 3.3.4.1, actielijn 1.1) – Besluit door Provincie en partners voor ondersteuning van STEAM Limburg ter overbrugging richting duurzame borging. Rol Provincie: <i>subsidiënt, partner</i>
4.	Euregionaal onderwijs (MEB, 3.3.4.1, actielijn 1.2) – Besluit door Provincie en partners over ondersteuning duurzame voortzetting en borging van Euregionaal onderwijs. Rol Provincie: <i>subsidiënt (mogelijk op basis van solide projectplan), partner</i>
5.	Kans op ontwikkeling en werk (Uitvoeringskader Sociale Agenda, programmalijn 2) – Starten met uitvoering VSV-plannen 2020-2024 en realisatie van bijbehorende doelstellingen, het reduceren van het aantal NEET-jongeren (Not in Education, Employment or Training) met 758, het (mede) realiseren van 8.000 leerwerkplekken en het implementeren van mbo-knooppunten. Deze drie onderdelen worden ingevuld vanuit de Sociale Agenda (zie product 2.1.1. Sociale Agenda en Zorg). De overall coördinatie wordt opgepakt vanuit het MEB. Rol Provincie: <i>partner</i>
6.	Afronding van RIF-projecten “Talent in Bedrijf” en “Voordeel & Vervolg” waarbij geformuleerde doelstellingen zijn behaald en de verworvenheden geborgd. Rol Provincie: <i>subsidiënt, partner</i>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Versterking verbindingen tussen onderwijs en Brightlands.	0	1	2021
2	Voortzetting van de Educatieve Agenda Limburg door Provincie en partners.	0	1	2021
3	Besluit door Provincie en partners voor ondersteuning van STEAM Limburg ter overbrugging richting duurzame borging.	0	1	2021
4	Besluit door Provincie en partners over ondersteuning duurzame voortzetting en borging van Euregionaal onderwijs.	0	1	2021
6	Aantal RIF-projecten (“Talent in Bedrijf” en “Voordeel & Vervolg”) dat geëvalueerd is.	0	2	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

1. MEB, onderdeel 3.3.4.1, actielijn 1.1
2. MEB, onderdeel 3.3.4.1, actielijn 1.1
3. MEB, onderdeel 3.3.4.1, actielijn 1.1
4. MEB, onderdeel 3.3.4.1, actielijn 1.2
5. Uitvoeringskader Sociale Agenda, programmalijn 2 "Kans op ontwikkeling en werk"

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

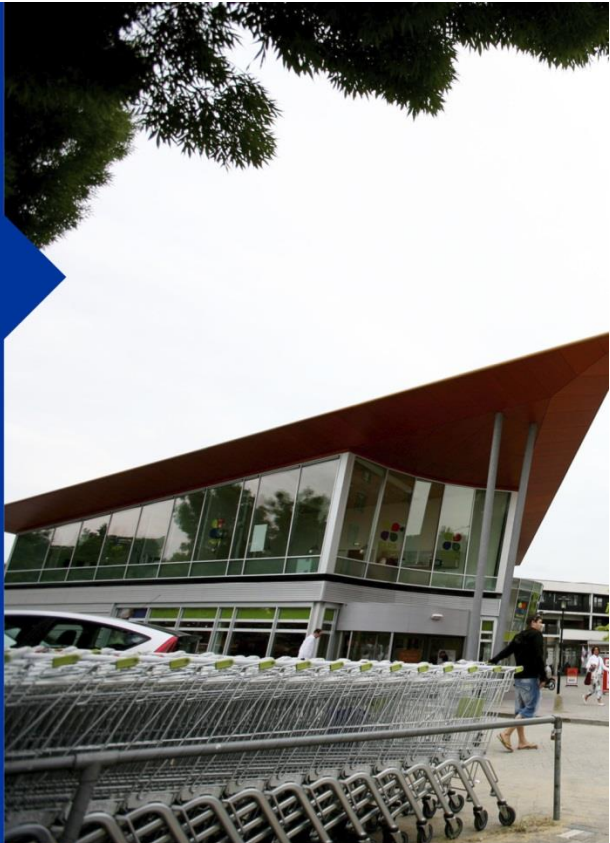
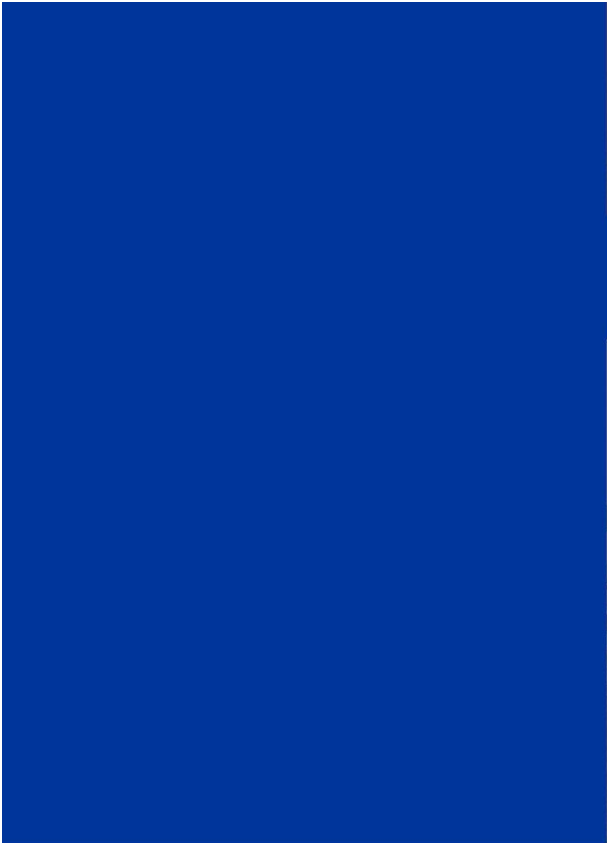
1.3. Onderwijs en arbeidsmarkt	Begroting ná wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Lasten					
1.3.1. Arbeidsmarkt	1.932	938	1.014	1.014	564
1.3.2. Onderwijs	1.375	760	760	260	0
<i>Personele lasten</i>	1.116	452	452	452	444
Totaal lasten	4.423	2.151	2.225	1.726	1.008
Baten					
1.3.1. Arbeidsmarkt	384	372	372	372	372
Totaal baten	384	372	372	372	372
Totaal saldo van baten en lasten	-4.039	-1.779	-1.854	-1.354	-636
Mutatie reserves					
Saldo mutatie reserves	0	0	0	0	0
Resultaat	-4.039	-1.779	-1.854	-1.354	-636

Financiële toelichting

- 1.3.1. In de begroting 2021 is voor het product 1.3.1. Arbeidsmarkt € 0,94 mln. lasten opgenomen. Dit budget wordt structureel ingezet voor de grensinfopunten ad € 0,56 mln. (conform Herfstbrief 2019 PS 4 oktober 2019). Dit wordt deels vergoed uit een bijdrage van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (€ 0,37 mln. baten). De overige lasten van € 0,37 mln. zijn in 2021 bestemd voor het uitvoeringsthema Talent van het Missiegedreven Economisch Beleidskaders (PS 29 juni 2020). Het verschil met 2020 bedraagt € 0,99 mln. Dit verschil betreft met name:
- Restant middelen van de uitvoeringsstrategie aanvalsplan Zo Werkt Limburg € 0,21 mln. (conform Eindejaarsbijstelling 2019 PS 13 december 2019 en Jaarstukken 2019 PS 29 juni 2020);
  - De gereserveerde bijdrage ten behoeve van een loopbaan- en ontwikkelcentrum voor alle Limburgers, genaamd "Leo" € 0,5 mln. (conform Eindejaarsbijstelling 2019 PS 13 december 2019);
  - Een hogere bijdrage uit het MEB voor 2020 € 0,19 mln.
- 1.3.2 In de begroting 2021 is voor het product 1.3.2. Onderwijs € 0,76 mln. opgenomen. Dit betreft de exploitatiesubsidie aan Chemelot Innovation and Learning Labs BV (CHILL) € 0,5 mln. (PS 3 november 2017) en de bijdrage vanuit het Missiegedreven Economische Beleidskader voor het thema Talent € 0,26 mln. Het verschil met het budget van 2020 ad € 0,62 mln. betreft met name de in 2019 gereserveerde middelen voor de 3^e tranche HAS Hogeschool Venlo van € 0,4 mln. (Jaarstukken 2019 PS 29 juni 2020) en de subsidieregeling Euregionaal onderwijs van € 0,18 mln. (Eindejaarsbijstelling 2019 PS 13 december 2019).

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Bedrijfsvoering	Financiering
SROI	Lening aan stichting HAS

2.1. Sociale agenda, zorg en veiligheid

Iedereen in Limburg doet ertoe en moet kunnen participeren in een veilige en leefbare samenleving. De Limburgse samenleving vraagt om een resultaatgerichte sociale agenda die ervoor zorgt dat iedereen kan meedoen, zich vitaal en gezond voelt en een gelijke kans krijgt. Vitale, gezonde en participerende burgers die op eigen verantwoordelijkheid kunnen worden aangesproken, zijn in Limburg nodig voor een veilige, leefbare en economisch sterke omgeving.

De sociale agenda draagt hieraan bij en richt zich op het vergroten van zelfredzaamheid en individuele ontplooiing van Limburgers en met name Limburgers in een kwetsbare positie. Juist in deze bijzondere tijd blijkt dat de zelfredzaamheid en samenredzaamheid van belang is. Limburg scoort slechter dan de rest van Nederland als het gaat om (arbeids)participatie, onderwijs, gezondheid, opvoeding en sociaal kapitaal, zo blijkt uit de “Eerste integrale effectmeting Sociale Agenda Limburg 2025” (2018). Deze achterstand is hardnekkig. Voor het realiseren van een trendbreuk is een integrale aanpak nodig, omdat deze factoren met elkaar samenhangen en niet los van elkaar kunnen worden gezien. Het lukt niet alle Limburgers om actief en ondernemend in het leven te staan of aan te sluiten bij de kansen en ontwikkelingen die zich voordoen. Soms hebben zij extra ruimte en ondersteuning nodig om mee te kunnen doen. De sociale agenda draagt bij aan het bevorderen van een samenleving waarin iedereen naar vermogen mee doet.

Een belangrijke taak van de overheid is om veiligheid te bieden voor haar inwoners. Door tal van maatschappelijke ontwikkelingen staan deze onder druk. Leefbare en veilige wijken en buurten in de steden en dorpen zijn belangrijke voorwaarden voor een samenleving waarin iedereen naar vermogen mee kan doen en ertoe doet.

Wat willen we bereiken?

We willen een samenleving bereiken waarin iedereen meedoet, ertoe doet en zoveel mogelijk een gelijke kans krijgt. Uit de effectmeting van Sociale Agenda Limburg 2025 uit de vorige coalitieperiode is gebleken dat we de brede open aanpak nu met meer focus moeten voortzetten. Wij leggen deze focus met name op Limburgers die in armoede leven, eenzaam zijn, een ongezonde levensstijl hebben, in onveiligheid leven, een slechte levensstart hebben, laaggeletterd of digibeet zijn. De problemen waar burgers in dergelijke kwetsbare situaties mee te maken hebben, staan vaak niet op zichzelf maar zijn met elkaar verbonden. Het is daarom van belang om onze samenwerkingspartners niet alleen te ondersteunen, maar ook met elkaar te verbinden. Samen met onze partners, zoals (on)georganiseerde burgergroepen, gemeenten, maatschappelijke en particuliere organisaties, zetten we ons in op het vergroten van de zelfredzaamheid en participatie van Limburgers. We leggen thematische verbindingen met onder meer economische structuurversterking, onderwijs & arbeidsmarkt, veiligheid en leefbaarheid waarmee versterkt bijgedragen wordt aan een samenleving waarin iedereen gelijkwaardig is, naar vermogen mee doet en beoordeeld wordt op gedrag.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Behalen van resultaten dicht bij de burgers: ruimte voor het bereiken en betrekken van burgers in kwetsbare positie en inzet van actief burgerschap en burgerparticipatie.

Criterium 2: Inzetten en uitvoeren van bewezen interventies: deze interventies leveren resultaten op, die meetbaar, reproduceerbaar en opschaalbaar zijn. Hierbij ligt de trekkersrol bij andere partners.

Criterium 3: Verbinden: innovatieve voorbeeldprojecten gericht op een samenwerking/verbinding met andere thema's die leiden tot meer synergie en/of multipliers.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Product	2.1.1. Sociale agenda en Zorg
Portefeuillehouder	Housmans/ Koopmans (MO's gericht op integratie)

Om de achterstanden op het gebied van gezondheid en participatie te verkleinen, gaan we de koers van de Sociale Agenda uit de vorige coalitieperiode met versterkte focus voortzetten. Doelgroepen en thema's voor de Sociale Agenda zijn burgers die zich in een kwetsbare positie bevinden, van jongeren tot senioren en een versterkte koppeling met economische structuurversterking en onderwijs & arbeidsmarkt. Samenwerking is hierbij van belang, met burgers, GGD'en, gemeenten en organisaties uit verschillende sectoren. De samenwerking is gericht op inhoudelijke verbindingen met als doel wederzijdse versterking en kan zowel binnen als buiten de provinciale grenzen gezocht worden. Positieve Gezondheid kan hierin de leidraad zijn, omdat dit gedachtengoed mensen, organisaties en domeinen met elkaar verbindt.

Wij geven invulling aan het, op basis van het Collegeprogramma 'Vernieuwend Verbinden', vastgesteld uitvoeringskader Sociale Agenda (PS 7 februari 2020). In het jaar 2020 hebben wij conform de Voorjaarsnota (PS 26 juni 2020) ingezet op enkele maatregelen die de negatieve effecten op sociaal-maatschappelijk vlak als gevolg van de maatregelen tegen COVID-19 tegengaan. Hiervoor wordt € 1 mln. versneld ingezet. De genomen maatregelen lopen door in het jaar 2021.

Wij ondersteunen initiatieven die gericht zijn op het vergroten van de zelfredzaamheid en samenredzaamheid van Limburgers (met name in een kwetsbare positie) en het verbeteren van hun participatie in de samenleving. Te denken valt aan mensen die in armoede leven, eenzaam zijn, een ongezonde levensstijl hebben, in onveiligheid leven, een slechte levensstart hebben, een afstand tot de arbeidsmarkt hebben, een taalachterstand hebben, laaggeletterd of digibeet zijn. Daarbij hebben wij bijzondere aandacht voor senioren, junioren, de jongste generaties, veteranen en nieuwe Limburgers. We zetten onze kracht in daar waar wij een aanvullende waarde hebben, de trekkersrol ligt bij onze partners. We werken samen met en ondersteunen (provinciale of regionale) organisaties die de belangen van burgers voorop stellen, zoals de GGD'en, gemeenten, de maatschappelijke organisaties, Burgerkracht Limburg en het Actiecentrum Limburg Positief Gezond.

Inzet op kinderen en de jongste generatie is van belang voor het realiseren van een trendbreuk in de met elkaar samenhangende achterstanden op het gebied van (arbeids-)participatie, onderwijs/opleidingsniveau, gezondheid, opvoeding en sociaal kapitaal in de volgende generaties. We werken hiervoor samen met partners voor het realiseren van de beste levensstart en het verbeteren van het welbevinden van kinderen en de jongste generatie, zodat iedereen een gelijke kans heeft om zijn/haar talenten maximaal te kunnen ontwikkelen en zich hiermee te kunnen voorbereiden op deelname aan de samenleving en de arbeidsmarkt. We doen ook een beroep op de eigen verantwoordelijkheid en voorbeeldfuncties voor het vergroten van waarden en normen in de maatschappij.

De inzet vanuit cultuur, erfgoed, monumenten, sport en andere domeinen dragen bij aan de leefbaarheid en het veiligheidsgevoel in wijken en buurten. Dergelijke evenementen bevorderen daarnaast de participatie van burgers. Verbondenheid in een wijk of buurt verbetert de levenskwaliteit van burgers in een kwetsbare positie, waardoor de mogelijkheid ontstaat dat ze langer thuis kunnen blijven wonen in hun eigen omgeving en actief mee kunnen blijven doen aan de samenleving.

Waar het gaat om het stimuleren van de leefbaarheid heeft de Provincie de afgelopen jaren geïnvesteerd in een integrale wijkenaanpak (vanuit de Sociale Agenda Limburg), in de grotere

Limburgse steden (stedelijke ontwikkelingsafspraken) en in de regio Parkstad door de 'Regiodeal' en de IBA-aanpak. Deze integrale aanpak wordt gecontinueerd.

Dit product draagt bij aan criterium 1 t/m 3 van dit programma, deels aan product 1.3.2. Onderwijs en product 3.3.1. Wonen in Limburg.

Beoogde resultaten

1. Kansrijke Start is geïnitieerd in 16 gemeenten in Limburg aan het einde van de coalitieperiode 2016-2019. In 2021 zetten we in op het realiseren van minimaal 20 gemeenten in Limburg. Daarbij zetten we vanwege de effecten van de maatregelen van COVID-19, daar waar mogelijk, versneld in op een uitrol van deze interventies binnen alle gemeenten in Limburg en op het sneller behalen van dit resultaat conform de Voorjaarsnota 2020.
Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, financier, partner*
2. De blauwdruk voor 'De Gezonde Basisschool van de Toekomst' is ontwikkeld met als doel de mogelijkheid voor scholen om deze interventie duurzaam te implementeren. Hiervoor zetten wij in op lobby, verlagen van de kostprijs en fiscale optimalisatie.
Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, financier, partner*
3. De interventie De Gezonde Basisscholen van de Toekomst is uitgerold over de Limburgse basisscholen, we streven naar minimaal 30 basisscholen die deze interventie hebben geïmplementeerd.
Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner*
4. Interventies gericht op een gezonde leefstijl, veilige jeugd, een veilige basis en een stabiele gezinssituatie zijn ondersteund binnen het onderwijs, verenigingen en in het netwerk rondom een kind en een gezin. Te denken valt aan: uitrol van Jongeren in Goede Gezondheid, online trainingstools voor professionals in de opvang en/of het onderwijs gericht op een signaleringsfunctie van huiselijk geweld en kindermishandeling, aanpak van armoede en eenzaamheid onder jongeren. De uitrol van de Credo-huizen in Limburg voor dak- en thuisloze jongeren en de inzet van het versterken van de genoemde signaleringsfunctie voor professionals zijn versneld ondersteund conform de Voorjaarsnota 2020.
Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, subsidiënt, partner*
5. 10% van de Neet jongeren, zijnde 758 jongeren die begeleiding hebben ontvangen met als doel teruggeleiden naar onderwijs dan wel werk, als onderdeel van de 8.000 leerwerkplekken in samenwerking met de twee Limburgse RMC-regio's, via de uitvoering van VSV-programma's 20-24 en gemeenten. Hierbij wordt ook gekeken naar de samenwerking met het Platform Defensie Bedrijfsleven Limburg (voor leerwerkplekken) en de maatschappelijke diensttijd.
Rol Provincie: *ondersteuner, subsidiënt, partner*
6. 8.000 leerwerkplekken worden in samenwerking met de arbeidsmarktregio's, het onderwijs, werkgevers en maatschappelijke partners gerealiseerd.
Rol Provincie: *ondersteuner, subsidiënt, partner*
7. Implementatie bevorderen van Knooppunten in het MBO, waarbij ingezet wordt op het realiseren van initiatieven gericht op leren en ontwikkelen van jongeren, zoals De Jeugdarts 18+' structureel borgen in de M@ZL aanpak. De resultaten 5, 6 en 7 zijn nauw verbonden aan product 1.3.2. Onderwijs. Deze worden ingevuld vanuit de Sociale Agenda. De overall coördinatie wordt opgepakt vanuit het Missiegedreven Economisch Beleidskader.
Rol Provincie: *ondersteuner, subsidiënt, partner*
8. Professionals werkzaam in Limburg zijn geschoold in het toepassen van het gedachtegoed van Positieve Gezondheid. In de praktijk vanuit het scholingsplan Positieve Gezondheid, financieel ondersteund door de Provincie Limburg. Hiermee is de tweede fase van het scholingsplan in gang gezet. Daaraan gekoppeld is het Actiecentrum Limburg Positief Gezond bij een bestaande maatschappelijke organisatie ondergebracht.
Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, subsidiënt, partner*

Beoogde resultaten

9. Initiatieven gericht op het versterken van de samenredzaamheid en de participatie van kwetsbare doelgroepen in Limburg zijn ondersteund met inzet van activiteiten ontplooid uit andere (culturele) beleidsdomeinen.
Rol Provincie: *toetser, ondersteuner, subsidiënt*
10. Initiatieven van gemeenten in samenwerking met andere partners gericht op gemeenschapsofbouw zijn ondersteund.
Rol Provincie: *toetser, ondersteuner, subsidiënt, partner*
11. Aanvragen voor ondersteunen t.a.v. van gemeenschapsaccommodaties vanuit de nadere subsidieregeling Gemeenschapsaccommodaties zijn ondersteund.
Rol Provincie: *toetser, ondersteuner, subsidiënt, partner*
12. Lage Sociaal Economische Structuur (SES-)wijken zijn langjarig ondersteund vanuit een integrale wijkenaanpak, zoals op dit moment de Donderberg en Vastenavondkamp.
Rol Provincie: *toetser, ondersteuner, subsidiënt, partner*
13. Proeftuinen waar professionals, woningcorporaties samenwerken aan vernieuwende huisvesting en integrale ondersteuning van senioren in de wijk met als doel om de zelfredzaamheid zo lang mogelijk te bevorderen, zijn ondersteund. Vanuit dit resultaat wordt een verbinding verkend met 3.3.1. Wonen in Limburg.
Rol Provincie: *toetser, ondersteuner, subsidiënt, partner*
14. Initiatieven gericht op het aanpakken en bestrijden van de negatieve sociaal- en economisch maatschappelijke effecten als gevolg van de maatregelen van COVID-19 zijn vanuit het Platform Defensie Bedrijfsleven Limburg (PDB Limburg) geïnventariseerd en gecoördineerd met de betreffende partners. Dit is een maatregel opgenomen in de Voorjaarsnota 2020. Dit resultaat heeft raakvlakken met het Missiegedreven Economische Beleidskader zoals genoemd in 1.3.1. en draagt bij aan het creëren van werkgelegenheid.
Rol Provincie: *toetser, ondersteuner, partner*
15. Maatschappelijke Organisaties, inclusief twee samenwerkingsverbanden verbonden aan het netwerk van de Maatschappelijke Organisaties (Stichting Maatschappelijke Organisaties Limburg en Netwerk Senioren Limburg), Stichting Burgerkracht Limburg en Cubiss Limburg en de Provinciale Veteranenvereniging Limburg zijn ondersteund. Zij vormen de provinciale basisinfrastructuur en dragen bij aan ons leef- en vestigingsklimaat en aan het participeren van de Limburger (in met name een kwetsbare positie) aan de maatschappij.
Rol Provincie: *toetser, ondersteuner, subsidiënt, partner*
16. Initiatieven gericht op het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid en taalachterstanden zijn ondersteund. Deze initiatieven bevatten preventieve en curatieve activiteiten voor het verbeteren van de taalvaardigheid, de leesbevordering en daarmee ook de participatie aan de samenleving.
Rol Provincie: *toetser, ondersteuner, subsidiënt*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Aantal gemeenten in Limburg waarin de aanpak Kansrijke Start (Nu niet zwanger, Voorzorg en Stevig Ouderschap) is geïnitieerd.	16	31	2023
2	De realisatie van de blauwdruk om 'De gezonde basisschool van de toekomst' voor elke school betaalbaar en haalbaar te maken en te implementeren c.q. op te schalen naar andere scholen.	0	1	2021
3	De interventie de Gezonde Basisschool van de Toekomst is uitgerold over minimaal 30 basisscholen.	4	30	2023

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
4	Aantal ondersteunde interventies gericht op een gezonde leefstijl, veilige jeugd, een veilige basis en een stabiele gezinssituatie binnen het onderwijs, verenigingen en in het netwerk rondom een kind en een gezin.	2	8	2023
5	Aantal Neet jongeren die begeleiding hebben ontvangen met als doel teruggeleiden naar onderwijs dan wel werk.	0	758	2023
6	Aantal gerealiseerde leerwerkplekken in samenwerking met de arbeidsmarktregio's, het onderwijs, werkgevers en maatschappelijke partners.	1.400	8.000	2023
7	Het knooppunt Noord- en Midden Limburg en het knooppunt Zuid-Limburg zijn ondersteund.	0	2	2023
8	Aantal professionals werkzaam in Limburg zijn geschoold in het toepassen van het gedachtengoed van Positieve Gezondheid vanuit het scholingsplan Limburg Positief Gezond	500	10.000	2022
9	Aantal ondersteunde interventies met inzet van brede (culturele) activiteiten gericht op het versterken van de samenredzaamheid en de participatie van kwetsbare doelgroepen in Limburg	15	50	2022
10	Aantal gemeenten die in samenwerking met andere partners ondersteund zijn bij het realiseren van gemeenschapsopbouw.	1	5	2023
11	Aantal ondersteunde gemeenschapsaccommodaties vanuit de Nadere subsidieregels Gemeenschapsaccommodaties	10	14	2023
12	Aantal lage SES wijken die vanuit een integrale wijkenaanpak blijvend ondersteund zijn (continu proces).	2	2	2023
13	Aantal proeftuinen inzake vernieuwde huisvesting en ondersteuning van senioren in de wijk die ondersteund zijn.	0	5	2023
14	Aantal geïnventariseerde en gecoördineerde initiatieven gericht op het aanpakken en bestrijden van de negatieve sociaal-maatschappelijke effecten als gevolg van de maatregelen van COVID-19 vanuit het Platform Defensie Bedrijfsleven Limburg (PDB Limburg).	1	2	2023
15	Aantal maatschappelijke organisaties in de provinciale sociale basisinfrastructuur dat ondersteund wordt (continu proces).	30	30	2023
16	Aantal initiatieven gericht op het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid en taalachterstanden.	2	20	2023

Toelichting prestatie-indicatoren

11. Naar verwachting wordt het plafond van deze Nadere subsidieregels in het eerste kwartaal van 2021 bereikt.

Product	2.1.2. Veiligheid
Portefeuillehouder	Housmans

Een belangrijke taak van de overheid is om veiligheid te bieden voor haar inwoners. Door tal van maatschappelijke ontwikkelingen staat deze onder druk. Ongeacht of dat nu gaat om het bestrijden van criminaliteit in wijken (ook van belang voor de veiligheidsbeleving i.r.t. leefbaarheid), buurten of in het buitengebied, veiligheid rondom grote bedrijven, rampenbestrijding, verkeersveiligheid, milieucriminaliteit of cybercrime. Leefbare en veilige wijken en buurten in steden en dorpen zijn belangrijke voorwaarden voor een inclusieve, open en participatieve samenleving. Een samenleving waarin iedereen naar vermogen mee kan doen en ertoe doet.

Juist in Limburg zien wij, op het terrein van veiligheid, dat de problematiek al enkele jaren afwijkt van het nationale beeld. Door onze grensligging is Limburg extra gevoelig voor criminaliteit en ondermijnende activiteiten. Een grensoverschrijdende aanpak is daarom cruciaal.

Een sterke toename van de criminele en ondermijnende activiteiten wordt steeds vaker zichtbaar in onze wijken en buurten (hennep, drugkoeriers, witwasbedrijven). Door de afvaldumping, drugsafval en criminele activiteiten in vrijkomende agrarische bebouwing staat de kwaliteit van ons landschap in het Limburgse buitengebied onder druk. De Groene Brigade in Limburg heeft het drukker dan ooit. Andere maatschappelijke ontwikkelingen, die een stempel drukken op de leefkwaliteit, zijn de afname van voorzieningen in buurten en kernen, de ontgroening van de bevolking en een groeiend aantal ouderen. Daarmee komt de veiligheid en leefbaarheid van onze steden, dorpen en buitengebied in het gedrang.

Juist omdat veiligheid een overheidstaak is, is de onderlinge samenwerking tussen de verschillende overheidsinstanties en organisaties belangrijk. We doen dit door aan te sluiten bij de kracht die al in Limburg aanwezig is. De veiligheidspartners in Limburg werken in diverse gremia met elkaar samen.

Gemeenten hebben een wettelijke taak, vormgegeven in de veiligheidsregio's, bij rampenbestrijding en crisisbeheer. In het Regionale Informatie- en Expertise Centrum Limburg (RIEC), werken politie, Openbaar Ministerie, gemeenten en Belastingdienst samen in het kader van de ondermijnende criminaliteit. Als het gaat om de Provincie vervult de Commissaris van de Koning (CdK) Rijkstaken (o.a. toezichhoudende, ondersteunende en intermediaire taken) in relatie tot de verantwoordelijke veiligheidspartners (zie product 4.1.1.). De Provincie is verantwoordelijk voor de zwaardere industrie en de bedrijvigheid in het kader van de Wet Milieubeheer en de Omgevingswet.

We richten ons de komende 3 jaar op het, in nauwe samenwerking met onze veiligheidspartners en ieder vanuit zijn eigen rol, complementair versterken van de veiligheidsketen. Daarbij verdiepen wij de samenwerking tussen alle handavingspartners, nemen wij verantwoordelijkheid voor onze taken op het gebied van veiligheid en werken wij intensief samen met o.a. gemeenten, corporaties, instellingen en burgers aan een integrale aanpak van de leefbaarheid.

Beoogde resultaten	
1.	Aanstellen ketenregisseur Milieu RIEC Rol Provincie: <i>financier, partner</i>
2.	Tijdelijke ondersteuning ketenregisseur Drugs RIEC Rol Provincie: <i>financier, partner</i>
3.	Verkenning verdere benutting bestuursrechtketen

Beoogde resultaten

- Rol Provincie: *procesmanager, bevoegd gezag, financier, partner*
4. Opstellen verdieping integraal Ondernijingsbeeld Provincie Limburg
Rol Provincie: *financier, partner*
5. Organiseren van minimaal 2 bewustzijn sessies voor doelgroepen (zoals sportverenigingen en/of notarissen)
Rol Provincie: *financier, partner*
6. Wij leveren een gerichte bijdrage aan het vergroten van de weerbaarheid van ouderen in wijken.
Rol Provincie: *procesmanager, bevoegd gezag, financier, partner*
7. Oprichting Provinciale Veteranen organisatie Limburg (relatie met Uitvoeringskader Sociale Agenda)
Rol Provincie: *procesmanager, financier, partner*
8. Intensivering samenwerkingsverband Samen Sterk in Limburg
Rol Provincie: *procesmanager, financier, partner, bevoegd gezag*
9. Plan van aanpak om veiligheid op verblijfsrecreatie te vergroten.
Rol Provincie: *subsidie, bevoegd gezag, financier*
10. 1 Keurmerk Veilig Ondernemen in Limburg
Rol Provincie: *subsidie, bevoegd gezag, financier*
11. 1 samenwerkingsgerichte actie in buitengebied met Noord Brabant en/of Gelderland
Rol Provincie: *bevoegd gezag, financier*
12. Continuering subsidieregeling opruimen drugsafval Limburg
Rol Provincie: *subsidie*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1, 2, 4, 5	Actieveld 1: 6 projecten ten behoeve van het gezamenlijk optreden en/of informatiedeling onder de veiligheidspartners (waarvan 2 t.b.v. ondersteuning van vergroten maatschappelijke weerbaarheid).	0	6	2023
3, 6, 7	Actieveld 2: ondersteuning van gemeenten en maatschappelijke organisaties via 5 (innovatieve) breed toepasbare en opschaalbare projecten gericht op het verbeteren van de veiligheid van de wijken en de weerbaarheid van de (kwetsbare) Limburgers.	0	5	2023
8, 9, 10	Actieveld 3: minimaal 1 project uitvoeren per vermeld deeltraject om te komen tot het verbeteren van de veiligheid in het Limburgs buitengebied.	0	4	2023
11	2 samenwerkingsgerichte acties (onder andere ten behoeve van lobby) naar aanleiding van het samenwerkingsverband met de provincies Gelderland en Noord-Brabant.	0	2	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Beleidskader Veiligheidsagenda Limburg (PS 29-06-2020).

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

2.1. Sociale agenda, zorg en veiligheid	Begroting ná wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Lasten					
2.1.1. Sociale agenda en zorg	15.149	13.218	13.878	10.136	7.867
2.1.2. Veiligheid	524	935	935	695	0
<i>Personele lasten</i>	1.526	1.564	1.561	1.562	1.536
<i>Kapitaallasten</i>	4	0	0	0	0
Totaal lasten	17.203	15.717	16.374	12.393	9.403
Baten					
Totaal baten	0	0	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	-17.203	-15.717	-16.374	-12.393	-9.403
Mutatie reserves					
<i>Toevoeging reserves</i>					
Risicoreserve financieel instrumentarium SIS	104	0	0	0	0
<i>Aanwending reserves</i>					
Reserve DU bodemsanering	60	60	60	20	0
Saldo mutatie reserves	-44	60	60	20	0
Resultaat	-17.247	-15.657	-16.314	-12.373	-9.403

Financiële toelichting

- 2.1.1. Het budget voor 2021 bedraagt € 13,22 mln. Een groot deel van dit budget ad € 7,36 mln. heeft een structureel karakter en is o.a. bestemd voor het Burgerkracht Limburg (€ 2,49 mln.), Maatschappelijke organisaties (€ 3,07 mln.) en bibliotheekwerk (€ 1,80 mln.). Op 7 februari 2020 hebben PS het uitvoeringsprogramma Sociale Agenda 2020-2023 vastgesteld. Voor de diverse thema's is € 5,22 mln. aan de begroting toegevoegd. Voor amendement 52 Armoede is € 0,38 mln. beschikbaar. Het verschil ten opzichte van 2020 ad € 1,93 mln. betreft met name de restantmiddelen van het Uitvoeringsprogramma 2018-2019 Sociale Agenda Limburg en het restant budget van de nadere subsidieregels structuurversterkende investeringen in gemeenschapsaccommodaties.
- 2.1.2. Het budget in 2021 bedraagt € 0,94 mln. Een bedrag van € 0,88 mln. wordt ingezet voor de uitvoering van de Veiligheidsagenda. Daarnaast wordt een bedrag van € 0,06 mln. ingezet voor de uitvoering van de Subsidierегeling opruimen drugsafval Limburg. Dekking van deze middelen komt uit de reserve DU bodemsanering.

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Financiering
Lening aan Stichting Zuyderland MC (Atrium)
Lening aan Stichting Beringe Buiten
Lening aan Stichting Plattelandshoés

2.2. Cultuur

Dit programma zet in op de verbindende kracht van cultuur, waarbij cultuur niet alleen de hedendaagse cultuuruitingen (kunsten en creatieve industrie) betreft, maar ook immaterieel erfgoed, monumenten en archeologie. Regionaal mediabeleid maakt eveneens deel uit van dit programma.

Cultuur in die brede betekenis bepaalt voor een belangrijk deel onze (Eu)regionale identiteit en draagt bij aan de sociale cohesie en participatie, biedt kansen voor economie en toerisme en kan de aantrekkingskracht van onze provincie vergroten.

De Coronacrisis heeft deze waarde van cultuur en erfgoed op uitzonderlijke wijze voelbaar gemaakt. De cultuursector is zwaar getroffen door de Coronacrisis, maar is hierdoor ook uitgedaagd om haar creatieve denk- en daadkracht te tonen. De kracht van de culturele en creatieve sector is in deze bijzondere tijd van extra waarde. Realisatie van cultureel aanbod, publieksbereik en een gezonde bedrijfsvoering hebben een compleet andere dimensie gekregen. De exacte gevolgen van de Coronacrisis voor de cultuursector moeten nog blijken.

Voor het behoud van ons monumentaal erfgoed betekent de Coronacrisis dat we met restauratieprojecten de bouwsector kunnen (blijven) stimuleren. Het ondersteunen van eigenaren bij restauratieprojecten blijft onverminderd belangrijk in deze tijd.

Voor de erfgoedsector blijven we ons onverminderd inzetten voor de transitie van onze erfgoedinstellingen, waarin een gezonde bedrijfsvoering juist nu van groot belang is.

Ook de archeologische sector ondervindt de gevolgen van de Coronacrisis. Naar verwachting blijft dit de komende jaren voelbaar. Wij kijken waar we programmatisch kunnen versnellen om tegemoet te komen aan de actuele behoeften.

Wat willen we bereiken?

Cultuur en erfgoed is van en voor alle Limburgers. Wij dragen bij aan de versterking van de maatschappelijke waarde van de cultuur- en erfgoedsector voor een breed publiek en de samenleving. Wij willen dat zoveel mogelijk inwoners en bezoekers van Limburg deze waarde leren kennen en kunnen ervaren, zich ook erin herkennen. Met speciale aandacht voor groepen mensen die minder snel met cultuur en erfgoed in aanraking komen. Het behoud van de plekken en gebouwen die onze geschiedenis vertellen is daarbij van belang. Wij stimuleren cultuurparticipatie en cultuureducatie en streven naar een betere (be)leefbaarheid van de omgeving. Cultuur en erfgoed werken daartoe over grenzen heen en er ontstaan meer en nieuwe verbindingen, zoals op het gebied van toerisme, economie, welzijn, sport, natuur en ontwikkeling van stad en platteland. Wij bewerken het gezamenlijk krachtenveld om zoveel mogelijk Rijks-, en zo mogelijk Europese middelen voor cultuur naar Limburg te halen. Daarbij ondersteunen wij de sector binnen onze mogelijkheden in het zich herpakken en het omgaan met de gevolgen van de Coronacrisis.

Geïnvesteed wordt in de samenwerking met en de ondersteuning van het archeologische veld om publieksgerichte activiteiten te genereren. De doorontwikkeling van de Vondst, het centrum voor Archeologie in Limburg, vervult daarbij een spilfunctie.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Verbreden en vernieuwen van de provinciale (basis)infrastructuur op het gebied van cultuur: deze weerspiegelt de diversiteit van cultuur in Limburg, biedt ruimte aan nieuwkomers, draagt bij aan een evenwichtige geografische spreiding van het cultuuraanbod over Limburg en past de Governance Code Cultuur, de Fair Practice Code en de Code Culturele Diversiteit zoveel mogelijk toe.

Criterion 2: Bieden van ruimte aan cultuuraanbieders: ruimte voor het bereiken en betrekken van een nieuw en meer divers publiek (publieksbereik), voor het werken in samenwerkingsverbanden en voor het nemen van eigen verantwoordelijkheid en het zelfstandig bereiken van doelen.

Criterion 3: Verbinden: genieten van en deelnemen aan cultuur, met name culturele evenementen, verbindt mensen en versterkt de verbinding van de cultuursector met andere sectoren binnen het sociaal, ruimtelijk en economisch domein, waarbij aandacht voor een evenwichtige wederzijdse versterking.

Criterion 4: Vertellen van het verhaal: ter bescherming, zichtbaar maken en behoud van ons cultureel erfgoed, ter stimulering van publieksbereik door onder andere herbestemming en ter stimulering van participatie.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Product	2.2.1. Cultuur
Portefeuillehouder	Koopmans

De Limburgse samenleving vraagt om mogelijkheden voor iedereen om kennis te maken met, te genieten en te leren van en deel te nemen aan cultuur. Het gaat dan om zowel de meer gevestigde vormen als nieuwe vormen van cultuur. Mensen willen cultuur in Limburg beleven en zich erin herkennen. Daarvoor zijn regionaal maatwerk, laagdrempelig bereik en ruimte voor vernieuwing van belang. Naast intrinsieke waarde heeft cultuur nadrukkelijk een sociaaleconomische meerwaarde voor samenleving en publiek.

De Coronacrisis heeft de behoefte hieraan en deze waarde van cultuur op uitzonderlijke wijze voelbaar gemaakt. De cultuursector is zwaar getroffen door de Coronacrisis, maar is hierdoor ook uitgedaagd om haar creatieve denk- en daadkracht te tonen. De kracht van de culturele en creatieve sector is in deze bijzondere tijd van extra waarde. Realisatie van cultureel aanbod, publieksbereik en een gezonde bedrijfsvoering hebben een compleet andere dimensie gekregen. De exacte gevolgen van de Coronacrisis voor de cultuursector moeten nog blijken.

In 2021 zoeken wij de balans tussen:

- enerzijds het ondersteunen van de cultuursector bij het zich herpakken en het omgaan met de gevolgen van de Coronacrisis, door onze coulantemaatregelen, flexibiliteit in de beleidsuitvoering, de inzet van beschikbare “vrije” middelen binnen het Beleidsprogramma Cultuur en door ons sterk te blijven maken voor een gerechtvaardigd en dus veel groter deel van de middelen van het Rijk en van de landelijke cultuurfondsen voor de Limburgse cultuursector; en
- anderzijds het bieden van continuïteit en zekerheid aan de cultuursector, door zoveel mogelijk uitvoering te geven aan het d.d. 13 december 2019 vastgestelde Beleidsprogramma Cultuur 2020-2021 “Ruimte voor Cultuur”.

Hierbij blijven wij inzetten op samenwerking binnen en tussen de cultuurregio's, gericht op het versterken, verbreden en vernieuwen van de culturele infrastructuur in héél Limburg, met bijzondere aandacht voor Noord- en Midden-Limburg. Ook het stimuleren van cultuurparticipatie, mede door ons evenementenbeleid, en van cultuureducatie, waaronder muziekonderwijs, blijven belangrijke beleidsspeerpunten.

Dit product draagt bij aan criterium 1 t/m 3 van dit programma.

Beoogde resultaten

1. Het Beleidsprogramma Cultuur 2020-2021 “Ruimte voor Cultuur” is zoveel mogelijk uitgevoerd. Daarbij ondersteunen wij de cultuursector onder de noemer “Investeren in overleven” in het zich herpakken en het omgaan met de gevolgen van de Coronacrisis, door coulantemaatregelen, flexibiliteit bij de beleidsuitvoering, de inzet van hiervoor beschikbare “vrije” middelen binnen het Beleidsprogramma Cultuur en door ons sterk te blijven maken voor een gerechtvaardigd en dus veel groter deel van de middelen van het Rijk en van de landelijke cultuurfondsen voor de Limburgse cultuursector. Wij:
  - sturen bij de begrotingsinstellingen op het gebied van Cultuur op inhoudelijk en zakelijk ondernemerschap, met aandacht voor cultuurparticipatie en cultuureducatie en voor de Governance Code Cultuur, de Fair Practice Code en de Code Culturele Diversiteit;
  - ondersteunen de provinciale culturele basisinfrastructuur door (monitoring door de Cultuurtank Limburg van) de subsidieverleningen in het kader van het Cultuurplan 2021-2024 en de Subinfrastructuur 2021-2022;
  - ondersteunen initiatieven ter versterking van de culturele werking van de Cultuurregio Noord-Limburg,

Beoogde resultaten

van de Stedelijke Cultuurregio Zuid, en van hun onderlinge samenwerking, zoveel mogelijk in samenwerking met de gemeenten, het Rijk en de Rijksfondsen. De Cultuurregio Noord-Limburg heeft hierbij onze bijzondere aandacht;

- continueren subsidieregelingen op het gebied van Cultuur, waarbij aandacht voor evenementen, voor Euregionale culturele samenwerking, en voor (cultuur)participatie (met name van groepen die minder snel met cultuur in aanraking komen);
- continueren en ondersteunen de regionale aanpak voor Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024;
- borgen cultuurparticipatie, verenigingsondersteuning en cultuureducatie, waaronder muziekonderwijs, via het werkplan van en op basis van het consulentenschap van het Huis voor de Kunsten Limburg;
- continueren de samenwerking met crowdfundingplatforms Voordekunst en Cinecrowd.

2. Wij besluiten eind 2021 over het vervolgbeleid Cultuur voor de jaren 2022-2023.

Rol Provincie: *subsidiënt, ondersteuner, partner, procesmanager*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Aantal goedgekeurde werkplannen en begrotingen van de begrotingsinstellingen op het gebied van Cultuur	0	8	2021
1	Aantal ondersteunde instellingen binnen het Cultuurplan 2021-2024 en de Subinfrastructuur 2021-2022	0	42	2021
1	Aantal ondersteunde initiatieven ter versterking van de culturele werking van de cultuurregio's, met bijzondere aandacht voor Cultuurregio Noord-Limburg	0	5	2021
1	Aantal ondersteunde initiatieven in het kader van subsidieregelingen op het gebied van Cultuur	0	150	2021
1	Aantal subsidieverleningen t.b.v. het programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024	0	6	2021
1	Aantal subsidieverleningen t.b.v. samenwerking met crowdfundingplatforms voordekunst en Cinecrowd	0	2	2021
2	Vervolgbeleid Cultuur voor de jaren 2022 en 2023 is vastgesteld.	0	1	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

Bron: Beleidsprogramma Cultuur 2020-2021 "Ruimte voor Cultuur" (vastgesteld door PS d.d. 13 december 2019).

Product	2.2.2. Erfgoed
Portefeuillehouder	Koopmans/ Housmans (Schutterijen)

Als onderdeel van het erfgoeddrieluik heeft immaterieel erfgoed, samen met monumenten en archeologie ten doel om ons cultureel erfgoed zoveel mogelijk te behouden voor Limburg en voor een breed publiek te ontsluiten. Erfgoed verbindt en vormt daarnaast een belangrijke toeristische en economische trekker. Natuur en landschap worden er door gevormd en archeologische vindplaatsen/monumenten kunnen zelfs een maatschappelijk doel dienen. Wij willen een breed

publiek, waaronder jongeren, meer bewust maken en deelgenoot maken van de Limburgse omgeving en het Limburgse verleden. Dit doen we door het stimuleren van de Limburgse taal, onderwijs vanuit de Canon van Limburg en bijzondere plekken uit het Limburgse verleden te bezoeken. Door verbindingen te leggen en georganiseerd samen te werken kan de effectiviteit en efficiëntie worden vergroot. Op het gebied van (immaterieel) erfgoed zetten wij hierbij in op de ingezette lijn om de verantwoordelijkheid voor verdere doorontwikkeling binnen het erfgoedveld neer te leggen bij het veld zelf. De Coöperatie Erfgoed Limburg en de doorontwikkeling hiervan vervullen hierin een belangrijke rol.

Verschillende Limburgse taalorganisaties maken zich hard voor het behoud van onze dialecten, waarbij de recente Rijkserkenning van het Limburgs als volwaardige streektaal een belangrijke steun in de rug is. In dat verband komen de partners op het gebied van de Limburgse taal tot een integrale gezamenlijke aanpak die leidt tot een professionaliseringslag van het Limburgse taalveld.

De ambitie is dat alle erfgoedorganisaties die ondersteund worden door de Provincie Limburg hun erfgoedcollecties op een effectieve en efficiënte wijze ontsluiten. De digitaliseringsopgave speelt hier een grote rol in. Daarnaast is van belang, dat zij zich actief inzetten om de verhalen verbonden aan het erfgoed zichtbaar te maken en te houden, hun kennis en ervaring te delen met bijvoorbeeld vrijwilligersorganisaties. Tenslotte zullen zij actieve verbindingen realiseren met andere sectoren om onze tradities, zoals het schutterijwezen, levend te houden. De activiteiten vanuit het schutterswezen kunnen eveneens als middel worden ingezet om actief burgerschap en burgerparticipatie te stimuleren en een bijdrage leveren aan het vergroten van de sociale cohesie en leefbaarheid in de dorpen in dorpen en kernen. We ondersteunen de OLS Federatie en de aangesloten schutterijen in hun streven om te komen tot een transitie. En wij nemen de vermindering van regeldruk bij schutterijen mee in het dereguleringsproject dat integraal wordt opgepakt.

De Coronacrisis heeft ook gevolgen voor de erfgoedsector. Wij continueren daarom de ingezette transitie bij onze begrotingsinstellingen erfgoed om hun erfgoedcollecties op een effectieve en efficiënte wijze te ontsluiten met behulp van een gezonde bedrijfsvoering. Wij kijken waar we programmatisch kunnen versnellen om tegemoet te komen aan de actuele behoeften. We vragen onze partners om een proactieve en flexibele houding aan te nemen ten aanzien van de projecten en processen.

Publieksbereik, het verhaal vertellen en participatie zijn thema's die onder andere worden meegenomen in de uitwerking van het nieuwe beleid voor 2020-2023.

Dit product draagt bij aan criterium 1 t/m 4 van dit programma.

Beoogde resultaten

1. Continueren van de transitie van de begrotingsinstellingen ten behoeve van een gezonde bedrijfsvoering.
Rol Provincie: *ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, financier, partner*
2. Stimuleren van de doorontwikkeling Coöperatie Erfgoed Limburg.
Rol Provincie: *ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, financier, partner*
3. Uitvoering van de subsidieregelingen lokale en regionale musea en participatie.
Rol Provincie: *toetser, ondersteuner, subsidiënt, financier, partner*
4. Uitvoering geven aan het Convenant Limburgse taal.
Rol Provincie: *ondersteuner, subsidiënt, financier, partner*
5. Wij besluiten eind 2021 over het vervolgbeleid voor de jaren 2022-2023.
Rol Provincie: *toetser, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, financier, partner*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Aantal goedgekeurde werkplannen en begrotingen van de begrotingsinstellingen erfgoed.	0	4	2021
2	Goedgekeurd werkplan en begroting t.b.v. doorontwikkeling Coöperatie Erfgoed Limburg.	0	1	2021
3	Aantal ondersteunde initiatieven binnen de subsidieregelingen 'lokale en regionale musea' en participatie.	0	20	2021
4	Aantal ondersteunde initiatieven stimuleren Limburgse taal als uitwerking van het Convenant.	0	4	2021
5	Vervolgbeleid Erfgoed voor de jaren 2022 en 2023 is vastgesteld.	0	1	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

1. Beleidsbrief Erfgoed 2020-2021 *Erfgoed leeft!* (PS commissie CS 10 januari 2020).

Product	2.2.3. Monumenten
Portefeuillehouder	Mackus

Als onderdeel van het erfgoeddrieluik heeft monumenten, samen met archeologie en immaterieel erfgoed ten doel om ons cultureel erfgoed zoveel mogelijk te behouden voor Limburg en voor een breed publiek te ontsluiten. Erfgoed verbindt en vormt daarnaast een belangrijke toeristische en economische trekker. Natuur en landschap zijn erdoor gevormd en archeologische vindplaatsen/monumenten kunnen zelfs een maatschappelijk doel dienen. Dit erfgoed is ook kwetsbaar waardoor instandhouding niet vanzelfsprekend is.

Ook voor monumentaal erfgoed heeft de Coronacrisis gevolgen. Voor monumenten met een restauratiebehoefte blijft de opgave onverminderd. Om de bouwsector te blijven stimuleren is het van belang om Limburgse restauratieprojecten te versnellen. Dit doen we door eigenaren actief te benaderen, restauratie tijdelijk los te koppelen van herbesteding, zodat (casco)restauratiewerkzaamheden reeds kunnen starten en middelen binnen het budget van de restauratieregeling naar voren te halen indien nodig. Daarnaast vragen we partners om een proactieve en flexibele houding aan te nemen ten aanzien van projecten en processen.

In Limburg ondersteunen we zowel rijks- als gemeentelijke monumenten. Speciale aandacht blijft ons religieus erfgoed houden. Hiervoor is een nieuw kerkenprogramma voor de periode 2020-2023 opgesteld. Ook geven we, samen met partners zoals het Rijk en Gemeenten, invulling en uitvoering aan andere belangrijke onderdelen uit het beleidsprogramma. Dit zijn onder andere: instandhouding, toegankelijkheid, en duurzaamheid van het monument. Daarnaast hebben we oog voor participatie, inzet van vrijwilligers, historische interieurs, klein- en groen erfgoed.

Dit product draagt bij aan criterium 1, 2, 3 en 4 van dit programma.

Beoogde resultaten

1. Invulling en uitvoering geven aan het beleidsprogramma Monumenten 2020-2023 'Monumenten behouden, benutten én beleven'.

Rol Provincie: *initiator, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner*

Beoogde resultaten

2. Bijdragen aan de instandhouding van rijks- en gemeentelijke monumenten door de restauratie van deze gebouwen financieel te ondersteunen.
Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, subsidiënt, partner*
3. Invulling en uitvoering geven aan het kerkenprogramma inclusief subsidieregeling waarbij kerken in Limburg worden ondersteund bij de restauratie, herbesteding en verduurzaming van het gebouw.
Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, subsidiënt, financier, partner*
4. Bijdragen aan het noodzakelijk onderhoud van gebouwen voor openbare godsdienstuitoefening (ongeacht het geloof), molens en groene monumenten door middel van de Monulisa-regeling.
Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, subsidiënt, partner*
5. Uitvoering van de subsidieregeling Archeologie en Klein Erfgoed waarbij kleine Limburgse erfgoedprojecten ondersteund worden en de inzet van vrijwilligers daarbij wordt beloond.
Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, subsidiënt, partner*
6. Uitvoering van de subsidieregeling Participatie waarbij, in navolging van het collegeprogramma, projecten ondersteund worden die de Limburgse samenredzaamheid en/of participatie in de maatschappij van kwetsbare doelgroepen vergroot door middel van activiteiten op het gebied van cultuur (monumenten, kunsten, archeologie en/of immaterieel erfgoed).
Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, subsidiënt, partner*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Uitvoeren beleidsprogramma Monumenten 2020-2023 'Monumenten behouden, benutten én beleven'.	0	1	2021
2	Aantal ondersteunde monumenten in het kader van de restauratieregeling 2020-2022.	0	15	2022
3	Aantal ondersteunde kerken in het kader van het kerkenprogramma 2020-2023.	0	15	2023
4	Aantal ondersteunde projecten in het kader van de Monulisa-regeling 2020-2022.	0	15	2022
5	Aantal ondersteunde projecten in het kader van de regeling Archeologie en Klein Erfgoed 2020-2021.	0	5	2021
6	Aantal ondersteunde projecten in het kader van de regeling Participatie vanuit monumenten.	0	1	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

Bron: Collegeprogramma Vernieuwend Verbinden en beleidsprogramma Monumenten 2020-2023 'Monumenten behouden, benutten én beleven' (PS 13 december 2019).

Product	2.2.4. Archeologie
Portefeuillehouder	Burlet

Als onderdeel van het erfgoeddrieluik heeft Archeologie, samen met monumenten en immaterieel erfgoed ten doel om ons cultureel erfgoed zoveel mogelijk te behouden voor Limburg en voor een breed publiek te ontsluiten. Erfgoed verbindt en vormt daarnaast een belangrijke toeristische en economische trekker. Natuur en landschap worden erdoor gevormd en archeologische vindplaatsen/monumenten kunnen zelfs een maatschappelijk doel dienen.

Ook de archeologische sector ondervindt de gevolgen van de Coronacrisis. Naar verwachting blijft dit de komende jaren voelbaar. Wij kijken waar we programmatisch kunnen versnellen om tegemoet te komen aan de actuele behoeften. We vragen onze partners om een proactieve en flexibele houding aan te nemen ten aanzien van de projecten en processen.

Op het gebied van archeologie geven wij uitvoering aan het beleidsprogramma Archeologie 2020-2023 'De kracht van Archeologie, ontsluiten vertellen verbinden en toepassen'. Wij stimuleren daarbij verbindingen tussen partijen in projectmatige samenwerking en onderlinge kennisuitwisseling. Het verhaal vertellen en presenteren zijn de belangrijkste doelstellingen, waarbij De Vondst, het centrum voor archeologie in Limburg, waarbinnen de depot- en publieksfunctie zijn geborgd, een spilfunctie inneemt.

Daarnaast geldt in een krachtenveld waar meerdere belangen samenkomen de wettelijke verplichting om bij ruimtelijke ontwikkelingen zorgvuldig te werk te gaan. Hierbij ligt onze focus op doelgericht en efficiënt onderzoek waarbij de resultaten zoveel mogelijk worden benut. Om daartoe te komen treden we per project in overleg met initiatiefnemers om gezamenlijk uitgangspunten te formuleren voor een doelgerichte en efficiënte aanpak.

Archeologie heeft ook een maatschappelijke waarde. Wij ondersteunen projecten gericht op de participatie van kwetsbare doelgroepen. Dit doen wij onder andere door aansluiting te zoeken bij de nieuwe laagdrempelige participatieregeling die wordt uitgevoerd in het kader van de Sociale Agenda.

Dit product draagt bij aan criterium 1 t/m 4 van dit programma.

Beoogde resultaten	
1.	Wij geven invulling en uitvoering aan het beleidsprogramma Archeologie 2020-2023 'De kracht van Archeologie, ontsluiten vertellen verbinden en toepassen'. Rol Provincie: <i>initiator, ondersteuner, procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, partner</i>
2.	De bekendheid van Limburgers met het archeologisch verleden wordt vergroot door bruikleenovereenkomsten af te sluiten met andere partijen, waaronder heemkundekringen, (streek)musea en gemeenten. Rol Provincie: <i>houder en beheerder Provinciaal depot voor bodemvondsten</i>
3.	Uitvoering van de subsidieregelingen archeologie en klein erfgoed en de participatieregeling waarmee in samenwerking met partners in het werkveld (gemeenten, vrijwilligers, musea, bedrijfsleven) publieksgerichte activiteiten worden ontwikkeld en ondersteund en o.a. wordt ingezet op actieve betrokkenheid van de burgers. Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt, financier, partner</i>
4.	Uitvoeren convenant Via Belgica 2020-2023 in samenwerking met gemeenten, bedrijfsleven en musea. Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt, financier, partner</i>
5.	In samenwerking en afstemming met de gehuisveste partners wordt de publieksgerichte programmering van De Vondst doorontwikkeld in relatie tot de functies opslag, restauratie, onderzoek & onderwijs, ondersteuning, archeohotspot, netwerkvorming en informatievoorziening. Rol Provincie: <i>initiator, ondersteuner, procesmanager, financier, partner, ondernemer</i>

Beoogde resultaten

- Uitbreiding en duurzame borging van de Archeoroute.
Rol Provincie: *initiator, ondersteuner, subsidiënt, financier, partner*
- De archeologische verplichtingen binnen de archeologische monumentenzorg worden per project ingevuld vanuit een kostenbewuste en efficiënte opstelling, waarbij invulling wordt gegeven aan Amendement 49 Tegels c.s. inzake Verdere efficiency bij archeologie (PS 7 februari 2020).
Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Uitvoering beleidsprogramma Archeologie 2020-2023 De kracht van Archeologie, ontsluiten vertellen verbinden en toepassen.	0	1	2021
2	Aantal gesloten bruikleenovereenkomsten met andere partijen.	0	12	2021
3	Aantal ontwikkelde en/of ondersteunde publieksgerichte activiteiten binnen subsidieregelingen archeologie en participatie.	0	8	2021
4	Uitvoeren convenant Via Belgica.	0	1	2021
5	Doorontwikkeling publieksfunctie De Vondst; aantal publieksgerichte activiteiten in relatie tot functies opslag, restauratie, onderzoek & onderwijs, archeohotspot en informatievoorziening.	0	5	2021
6	Uitbreiding ArcheoRoute.	0	12	2021
7	Bevoegd gezag rol wordt ingevuld vanuit een kostenbewuste en efficiënte opstelling (1 nieuw project).	0	1	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

Bronvermelding Collegeprogramma Vernieuwend Verbinden en beleidsprogramma Archeologie 2020-2023, De kracht van Archeologie, ontsluiten vertellen verbinden en toepassen (PS 12 maart 2020).

Product	2.2.5. Regionale Media
Portefeuillehouder	Burlet

In de collegeperiode 2019-2023 zet de Provincie zonder autonoom beleid en ambitie in op regionale media.

In 2021 geven wij vanuit onze wettelijke taak goedkeuring aan de Stichtingsraad van de regionale omroep L1.

Beoogde resultaten

- Goedkeuring geven aan de samenstelling van Stichtingsraad van L1.
Rol Provincie: *bevoegd gezag*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Goedkeuring geven aan de samenstelling van Stichtingsraad van L1	0	1	2021

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

2.2. Cultuur	Begroting ná wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Lasten					
2.2.1. Cultuur	29.110	29.447	25.010	24.356	24.654
2.2.2. Erfgoed	2.819	2.675	2.195	2.237	2.279
2.2.3. Monumenten	10.894	7.600	7.350	7.350	3.366
2.2.4. Archeologie	1.811	1.211	810	734	739
2.2.5. Regionale media	0	0	0	0	0
<i>Personele lasten</i>	2.704	2.477	2.472	2.473	2.433
<i>Kapitaallasten</i>	1.414	1.401	1.401	1.401	1.365
Totaal lasten	48.751	44.811	39.239	38.552	34.835
Baten					
2.2.1. Cultuur	3.579	3.579	3.579	3.579	3.579
2.2.3. Monumenten	1.939	1.939	1.939	1.939	1.939
Totaal baten	5.518	5.518	5.518	5.518	5.518
Totaal saldo van baten en lasten	-43.233	-39.294	-33.722	-33.035	-29.318
Mutatie reserves					
<i>Aanwending reserves</i>					
Bestemmingsreserve Culturele kansen	218	0	0	0	0
Bruteringsreserve Limburgs Museum	206	206	206	206	206
Reserve bruting Creative City Limburg	706	706	706	706	706
Reserve bruting duurzaamheid Provinciale gebouwen	81	83	83	83	83
	1.212	996	996	996	996
Saldo mutatie reserves	1.212	996	996	996	996
Resultaat	-42.021	-38.298	-32.726	-32.039	-28.322

Financiële toelichting

2.2.1. Het budget voor dit product in 2021 bedraagt € 29,45 mln., deze middelen zijn als volgt verdeeld: € 16,37 mln. voor de musea, € 2,53 mln. voor het Huis voor de Kunsten, € 2,86 mln. voor de Cultuurplaninstellingen, € 1,92 mln. voor philharmonie zuidnederland, en een bedrag van € 0,09 mln. voor beleidsontwikkeling, € 1,00 mln. voor de subsidieregeling Subinfrastructuur, € 0,57 mln. voor Cultuureducatie met Kwaliteit 2017-2020 en een bedrag van € 0,41 mln. voor Stichting Popmuziek Limburg. Daarnaast zijn de Stichting Van Eijck (€ 0,18 mln.) en Stichting Opera Zuyd (€ 0,40 mln.) vanaf 2021 structureel opgenomen in begroting.

Het resterende bedrag van € 3,0 mln. wordt ingezet voor de uitvoering van het Beleidsprogramma Cultuur 2020-2021. Voor 2021 is hiervan € 0,55 mln. gekoppeld aan onze inzet voor de Cultuursector vanwege de gevolgen van de Coronacrisis onder de noemer "Investeren in overleven".

Ten opzichte van de begroting 2020 zijn de lasten in 2021 € 0,31 mln. lager, dit wordt onder andere verklaard door incidentele lasten die wel in 2020 zijn geraamd en niet in 2021, zoals de subsidieregels bibliotheek en maatschappij.

De baten van € 3,58 mln. hebben betrekking op de huuropbrengsten van de drie provinciale musea.

2.2.2. Het beschikbare budget in 2021 bedraagt € 2,68 mln. Een bedrag van € 1,99 mln. is bestemd voor aan erfgoed gerelateerde instellingen. Voor erfgoed en het beleidskader erfgoed is een bedrag beschikbaar van € 0,60 mln. En een bedrag van € 0,09 mln. is bestemd voor het schutterijwezen. Het verschil met de begroting 2020 van € 0,14 mln. wordt onder andere verklaard door de subsidieregeling struikelstenen.

2.2.3. Het budget voor 2021 bedraagt € 7,61 mln. Een bedrag van € 1,43 mln. is voor de uitvoering Monulisa-regeling. Vanuit het Rijk ontvangen wij een uitkering voor de restauratie van rijksmonumenten van € 1,94 mln. Een bedrag van € 4,24 mln. wordt ingezet voor de uitvoering van het beleidskader Monumenten.

Het verschil met de begroting 2020 van € 3,29 mln. wordt grotendeels verklaard door de bijdrage aan grote projecten en het kerkenprogramma.

2.2.4. Het budget in 2021 bedraagt € 1,21 mln. Dit bedrag wordt ingezet voor uitvoering archeologiebeleid € 0,23 mln., voor het depot bodemvondsten € 0,10 mln., archeologisch onderzoek Maaspark Well € 0,05 mln., Publieksfunctie de Vondst € 0,08 mln. Een bedrag van € 0,75 mln. wordt ingezet voor de uitvoering van het kader Archeologie.

Het verschil met de begroting 2020 van € 0,65 mln. is grotendeels te verklaren door het Uitvoeringsprogramma Archeologie in de Etalage € 0,13 mln., het project Via Belgica € 0,12 mln. en het archeologisch onderzoek maaspark Well € 0,40 mln.

2.2.5. Voor regionaal mediabeleid is er (vooralsnog) geen budget nodig.

€ x 1.000

2.2 Cultuur Investerings	Begroting na 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
<u>Uitgaven</u>					
2.2.2. Erfgoed	33	0	0	0	0
Totaal uitgaven	33	0	0	0	0

Toelichting investeringen/financiering

De investering in 2020 betreft aflopende investeringen in energiebesparende maatregelen.

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Onderhoud kapitaalgoederen
(Provinciale) musea Voormalige Burgemeesterswoning Venlo

2.3. Sport

Het programma Sport zet in op het stimuleren van deelname aan sport- en beweegactiviteiten en het stimuleren van talentontwikkeling en zet haar verbindende kracht in ten behoeve van andere beleidsvelden. 20% van de Limburgers is lid van een sportbond of –vereniging terwijl er daarnaast ook een steeds grotere groep mensen individueel/ongeorganiseerde sport bedrijven. Sport is daarmee een bindende factor binnen onze samenleving met een grote betrokkenheid van vele vrijwilligers.

Maatschappelijke ontwikkelingen als vergrijzing-ontgroening-krimp, globalisering, polarisering, individualisering, verduurzaming en digitalisering zijn van invloed op de vraag naar en het aanbod van sport en bewegen. Aandachtspunten hierbij zijn dat de Limburger een relatief slechte gezondheid heeft en dat de gemeenten de afgelopen jaren forse bezuinigingen op het gebied van sportbeleid hebben doorgevoerd. De verwachting is dat de situatie gemeenten ten gevolge van de Coronacrisis voor grote financiële opgaven stelt. Wellicht betekent dit nog forsere bezuinigingen voor de toekomst. Een vernieuwende aanpak is nodig om (boven)lokale vraagstukken op het gebied van bijvoorbeeld sportparticipatie, sportaccommodatiebeleid, grote (internationale)sportevenementen en gehandicaptensport op te pakken.

Door te investeren in sport en bewegen via de sporttakplatforms waarbij breedtesport, talentontwikkeling, topsport en evenementen in samenhang worden versterkt, dragen we eraan bij dat meer Limburgers de mogelijkheid krijgen om te sporten en bewegen. Daarnaast kan de Limburgse jeugd haar talent ontplooiën in de eigen omgeving. We sluiten hierbij, evenals de gemeenten en sportbonden, ook aan bij de uitgangspunten van het Nationaal Sportakkoord om de sportinfrastructuur in Nederland op lange termijn te borgen en te versterken.

Wat willen we bereiken?

We willen dat alle Limburgers door sport en bewegen mentaal en fysiek gezond blijven en zich positief kunnen ontwikkelen. We streven ernaar om sport te verbinden met andere maatschappelijke activiteiten en sectoren zoals toerisme, economie/innovatie, openbare ruimte, natuur en onderwijs. Het uitgangspunt hierbij is dat een sporttakplatform zelf de verantwoordelijkheid neemt hoe zij in Limburg een sporttak wil versterken. Ook streven we ernaar om de kracht van sport in te zetten bij de branding van Limburg en wordt de (top)infrastructuur benut om samenwerking aan te gaan op euregionaal en internationaal niveau.

Op basis van de opgedane ervaringen de afgelopen jaren bij de ontwikkeling van de Sportzones in Noord-, Midden- en Zuid-Limburg zullen we nieuwe afspraken maken met de gemeenten over de wijze waarop de samenwerking op het terrein van sport tussen de gemeenten en de Provincie wordt vormgegeven. We focussen in de Sportzones op talentontwikkeling en daarnaast zetten we, in samenwerking met gemeenten op regionaal niveau, in op kansrijke ontwikkelingen en op uitvoering van Amendement 45 'Sport maakt alle Limburgers sterker' zoals vastgesteld bij de behandeling van het beleidskader Sport 2020 – 2023.

(Top)sport wordt vanuit één efficiënte onafhankelijke sportondersteuningsstructuur ingericht, die vraaggericht steun geeft aan de talentontwikkeling/topsport en de breedtesport in Limburg, voor zover dit publieke taken betreft en aansluit bij het nieuwe provinciale sportbeleid.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: De provinciale sportinfrastructuur op het terrein van breedtesport en talentontwikkeling is zo efficiënt mogelijk ingericht via één sport-ondersteuningsorganisatie, zodat sporters, verenigingen, vrijwilligers, gemeenten en andere betrokken stakeholders optimaal worden ondersteund om de maatschappelijke waarde van sport en bewegen te behouden en te versterken.

Criterium 2: Speerpunt-, kern- en kanssporten krijgen in Limburg via de sporttakplatforms maximale aandacht, mede vanwege de verbondenheid met andere sectoren. De inhoudelijk en financiële keuzes bij deze sporten dienen door de sport(takplatforms) zelf genomen te worden.

Criterium 3: Limburg is een euregionale/internationale topregio op het gebied van trainingsfaciliteiten voor talentontwikkeling en topsport en op het gebied van organisatie van evenementen.

Criterium 4: Gemeentelijke ambities op het terrein van sport met provinciale ondersteuning, worden op regionaal/sportzone niveau afgestemd. Bij deze mogelijke samenwerking in de sportzones in Noord-, Midden- en Zuid-Limburg is de aanwezigheid van talentontwikkeling, verbonden aan een Topsport Talentschool (voorheen LOOT-school) een voorwaarde.

Criterium 5: Sport en bewegen moet toegankelijk zijn voor 'kansarme' doelgroepen in de Limburgse samenleving.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Product	2.3.1. Sport
Portefeuillehouder	Van den Akker

Onder andere via de sporttakplatforms, de sportzones en via Team Limburg Sport als ondersteuningsorganisatie zetten wij in op een efficiënte en kwalitatieve verbetering van de sportinfrastructuur in Limburg. Daarbij zijn we als Provincie in control via de bestaande subsidiestromen en overige sturingsprincipes die ons ter beschikking staan.

Dat draagt ook bij aan positieve effecten op het gebied van gezondheid, sociale cohesie, het onderwijs, de economie/innovatie, toerisme/recreatie en de branding van Limburg. De sportsector wordt hierbij uitgedaagd om een antwoord te geven op een aantal maatschappelijke vraagstukken, trends en ontwikkelingen. Om de waarde van sport en bewegen optimaal te benutten worden er inhoudelijke (euregionale) verbindingen gelegd met andere beleidsterreinen en verbonden partijen.

Insteek en uitgangspunt hierbij is dat een sporttak zelf bepaalt en verantwoordelijkheid neemt hoe zij de betreffende sporttak versterkt. Qua ondersteuning van het sportveld streven we daarbij naar een efficiëntere sturing en werkwijze waardoor meer geld bij de sport zelf terecht komt. Het sportaanbod dient vernieuwend te zijn en beter in te spelen op maatschappelijke behoeften en trends. In 2020 zijn de resultaten van de tot en met 2019 ondersteunde sporttakplatforms geëvalueerd om inzicht te krijgen of de provinciale beleidsdoelen op het terrein van sport via deze sporttakken zo optimaal mogelijk behaald worden en om zo nodig andere potentiële sporttakken een kans te geven. Gedurende de totstandkoming van deze programmabegroting is dit proces lopende.

Ter ondersteuning van doelgroepen voor wie sport en bewegen geen vanzelfsprekendheid is, zullen wij ondersteuning geven aan het Jeugdfonds Sport Limburg. Tevens wordt uitvoering gegeven aan het door de Limburgse gemeenten opgestelde plan van aanpak voor een vernieuwde provinciale infrastructuur voor sport en bewegen van burgers met een beperking. Ook geven we uitvoering en invulling aan Amendement 45 ten aanzien van de doelgroepen jeugd en senioren en de motie 2515 inzake de steun voor jeugdtrainers bij verenigingen.

Limburg werkt samen met andere provincies actief mee aan het Nationaal Sportakkoord van het Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport, NOC*NSF en Vereniging Sport en Gemeenten, dat erop gericht is om het goede sportklimaat in Nederland en daarmee ook in Limburg te borgen en te versterken. Ook de Limburgse gemeenten zijn partner van het Nationaal Sportakkoord. Via de trekkende gemeenten in de sportzones in Noord, Midden- en Zuid-Limburg zullen wij met ondersteuning van de provinciale ondersteuningsorganisatie komen tot afspraken en verder invulling geven aan die afspraken over de samenwerking op het terrein van sport en bewegen.

De ondersteuning op het gebied van sport en bewegen (breedtesport en talentontwikkeling/topsport) in Limburg zal vraaggericht, aansluitend bij het nieuwe provinciale sportbeleid, vanuit één onafhankelijke organisatie gaan plaatsvinden.

Op bovenstaande wijze geven wij invulling en uitvoering aan het, op basis van het Collegeprogramma Vernieuwend Verbinden, eind 2019 vastgestelde beleidskader sport voor de periode 2020-2023.

Dit product draagt bij aan de criteria 1, 2, 3, 4 en 5.

Beoogde resultaten

Wij geven invulling en uitvoering aan het, op basis van het Collegeprogramma Vernieuwend Verbinden, eind 2019 vastgestelde beleidskader sport voor de periode 2020–2023. Dit betekent dat:

1. Het Beleidskader Sport 2020-2023 wordt uitgevoerd op basis van een Uitvoeringsprogramma Sport.
Rol Provincie: *partner, initiatiefnemer, procesmanager, subsidiënt*
2. De nieuwe provinciale uitvoeringsorganisatie is gerealiseerd en de uitvoering is gestart.
Rol Provincie: *partner, initiatiefnemer, procesmanager, subsidiënt*
3. De uitvoering van het sportbeleid bij alle sporttakken loopt via de werkplannen van de provinciale sporttakplatforms.
Rol Provincie: *partner, initiatiefnemer, procesmanager, subsidiënt*
4. De uitvoering van de provinciale infrastructuur voor sport en bewegen voor gehandicapten loopt via het werkplan van het provinciale sporttakplatform voor gehandicaptensport.
Rol Provincie: *partner, initiatiefnemer, procesmanager, subsidiënt*
5. Met de gemeenten (in de sportzones) afspraken zijn gemaakt over de samenwerking met de Provincie en de provinciale sportorganisaties op het terrein van sport en bewegen.
Rol Provincie: *partner, initiatiefnemer, procesmanager, subsidiënt*
6. Samen met andere provincies geven wij invulling aan de uitvoering van het Nationaal Sportakkoord en in het bijzonder aan de deelakkoorden 2 (‘Duurzame sportinfrastructuur’) en 6 (‘Topsport die inspireert’)
Rol Provincie: *partner, initiatiefnemer, procesmanager, subsidiënt*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Het in het Beleidskader Sport 2020 – 2023 opgestelde Uitvoeringsprogramma Sport is uitgevoerd.	0	1	2021
2	Beoordeling en beschikking van werkplan en begroting van de provinciale uitvoeringsorganisatie Team Limburg Sport.	0	1	2021
3	Beoordeling en beschikking van werkplan en begroting van het Jeugdfondssport Limburg.	0	1	2021
4	Beoordeling en beschikking van werkplan en begroting van het provinciale sporttakplatform voor gehandicaptensport iedereen kan Sporten, inclusief Stichting Bijzonder in Beweging.	0	1	2021
3, 5, 6	Aantal goedgekeurde werkplannen en begroting van de sporttakplatforms van de speerpunt- kern- en kanssporten.	0	13	2021
1, 5	Het amendement 45 – ten aanzien van de doelgroepen jeugd en senioren – wordt uitgevoerd	0	1	2021
1	De motie 2515 Helden inzake ‘Steun voor jeugdtrainers bij sportverenigingen’ wordt uitgevoerd.	0	1	2021
1	Het uitvoeringsprogramma sport voor 2022-2023 is opgesteld.	0	1	2021

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

2.3. Sport	Begroting ná wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Lasten					
2.3.1. Sport	5.179	4.127	4.148	4.162	1.327
<i>Personele lasten</i>	446	508	507	507	499
Totaal lasten	5.624	4.635	4.655	4.669	1.825
Baten					
Totaal baten	0	0	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	-5.624	-4.635	-4.655	-4.669	-1.825
Mutatie reserves					
Saldo mutatie reserves	0	0	0	0	0
Resultaat	-5.624	-4.635	-4.655	-4.669	-1.825

Financiële toelichting

2.3.1. Het budget voor 2021 bedraagt € 4,13 mln. Deze middelen worden ingezet voor de structurele bijdragen voor Huis voor de Sport Next, Ondersteuning Talentontwikkeling, Bijzonder in beweging, Topsport Expertise en Innovatiecentrum en Jeugd sportfonds (€ 1,25 mln.). Het resterend bedrag van € 2,88 mln. wordt ingezet voor de uitvoering van het beleidskader Sport. Het verschil met de begroting 2020 (€ 1,05 mln.) is grotendeels te verklaren door afrekening talentontwikkeling Sportzone WM, ondersteuning overige sportdossiers en het Wielerdossier.

2.4. Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra

Dit programma richt zich op de ontwikkeling van, kleine kernen, wijken, buurten en dorpen in Limburgse gemeenten ter versterking van het woon-, vestigings- en leefklimaat voor onze inwoners.

Met het vernieuwen c.q. toekomstbestendig maken van kleine kernen, wijken, buurten en dorpen spelen we in op de dynamiek in onze samenleving. Onder invloed van tal van ontwikkelingen (gedrag, bevolkingssamenstelling, klimaat, economie, inzichten in de stedenbouw etc.) veranderen de eisen aan de functionele en ruimtelijke inrichting voortdurend. De beschikbaarheid van betaalbare woonruimte, de inrichting van de openbare ruimte en de bereikbaarheid van voorzieningen zijn enkele belangrijke thema's waar continu aan gewerkt moet worden om de leefomgeving en leefkwaliteit van onze inwoners, zowel per wijk als in regionaal verband, aantrekkelijk en veilig te houden en te laten voldoen aan de opgaven die voortvloeien uit de ontwikkelingen op het gebied van energie en klimaat. Deze ambitie vraagt niet alleen om een integrale en gebiedsgerichte aanpak, maar ook om een aanpak op verschillende niveaus: zowel op de schaal van een centrum, kern of wijk, als ook op regionale schaal. Verder vraagt de al genoemde dynamiek –naast beleid op hoofdlijnen- om flexibel opereren om optimaal in te kunnen spelen op kansen die zich voordoen. We zetten in op plannen waarvoor de beschikbaarheid van financiële middelen bij betrokken partijen, zowel overheden als eigenaren van vastgoed en potentieel investerende partijen is verzekerd. Daarbij houden we ten aanzien van een adequate uitvoeringskracht bij gemeenten de vinger nauwgezet aan de pols d.m.v. periodieke bestuurlijke voortgangsoverleggen, zodat we tijdig en actief kunnen (bij)sturen.

Wat willen we bereiken?

Wat betreft leefbaarheid heeft de Provincie de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in wijken, de grotere Limburgse steden en in de transformatie van parkstad met IBA en de Regiodeal Parkstad. Maar de leefbaarheid in wijken, dorpen en kernen staat nog steeds onder druk. Door vergrijzing en ontgroening is het op sommige plekken lastig om voorzieningen en verenigingen te behouden. Daarnaast is er te weinig doorstroming op de woningmarkt en zijn vraag en aanbod niet altijd in balans.

Limburg streeft naar aantrekkelijke vitale kleine kernen, wijken, buurten en dorpen in regionaal verband ter versterking van de leefomgeving en het vestigingsklimaat en de complementariteit tussen gemeenten onderling, ook grensoverschrijdend. Met een gerichte, gezamenlijke inzet vanuit alle beleidsvelden willen we ook in de in eerdere bestuursperiodes benoemde herstructureringswijken samen met relevante partners en burgers de leefbaarheid verbeteren en de mismatch in de woningvoorraad terugdringen. Daarbij maken we gebruik van de IBA Parkstad aanpak evenals van de in 2019 gemaakte afspraken met het Rijk voor de Regiodeal Parkstad.

Centraal in de aanpak staat daarbij de woonopgave: doorstroming, betaalbaarheid, koop en huur, doelgroepen (starters, jonge gezinnen, ouderen, arbeidsmigranten, statushouders, beschermd wonen), versnellen, afstemmen vraag/aanbod, preventief sturen op kwaliteit. Onvoldoende doorstroming is een belangrijke bottleneck in de huisvesting. Het versneld beschikbaar komen van de juiste woonruimte op de juiste plaats draagt bij aan een oplossing. Dat veronderstelt maatwerk en dus kennis van vraag en aanbod op verschillende niveaus. Maar ook verkennen van en inspelen op nieuwe woonvarianten (flexwonen, tiny houses, hofjeswoningen, tijdelijke woonruimte, kluswoningen), technische innovaties (digitale ondersteuning in zorgvragen/domotica) en sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen (nabijheid van voorzieningen c.q. faciliteiten op gebied van welzijn en leefbaarheid).

Huisvesting van doelgroepen zoals, jongeren, ouderen en arbeidsmigranten is een belangrijk aandachtspunt.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

criterium 1:

Limburg heeft aantrekkelijke en krachtige centra, kernen en wijken in regionaal verband.

criterium 2:

Via gebiedsgerichte investeringen in centra, kernen en wijken wordt een bijdrage geleverd aan passende en betaalbare woonruimte in een veilige, aantrekkelijke en gezonde omgeving met voldoende voorzieningen

Wat gaan wij daarvoor doen?

Product	2.4.1. Stedelijke ontwikkeling
Portefeuillehouder	Dritty

Dit product richt zich op de ontwikkeling van steden en stedelijke regio's ter versterking van het vestigings- en leefklimaat. Het gaat om het samen met de gemeenten realiseren van gemaakte afspraken gericht op het ontwikkelen van een helder profiel van de vier grote Limburgse steden en van de middelgrote steden en centra met een regionale centrumfunctie.

Het gaat hierbij om de volgende steden en centra: Maastricht, Heerlen, Sittard (gem. Sittard-Geleen), Roermond, Weert, Venlo, Venray, Horst (gem. Horst aan de Maas), Panningen (gem. Peel en Maas), Brunssum, Simpelveld, Gulpen (gem. Gulpen-Wittem) en Valkenburg (gem. Valkenburg aan de Geul). Hiermee is in totaal een bedrag van ca. € 69 mln. gemoeid. Via regelmatig bestuurlijk overleg houden we t.a.v. de voortgang de vinger nauwlettend aan de pols. In de loop van 2021 zal een groot deel van de werkzaamheden zijn afgerond. In verband met Corona hebben we bij diverse gemeenten ingestemd met verschuiving van de einddatum. In 2022 (en deels in 2023) zullen alle verschillende bijdragen (definitief) worden vastgesteld.

Dit product draagt bij aan criterium 1 en 2 van dit programma.

Beoogde resultaten	
1.	Uitvoering door gemeenten van het totaalpakket aan maatregelen en resultaten, zoals opgenomen in de voorjaar 2019 herijkte beschikkingen op basis van het kader Stedelijke Ontwikkeling (beschikkingen collegeperiode 2015-2019). Rol Provincie: <i>subsidiënt, partner</i>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Programma's van 13 steden / centra zijn in uitvoering (= doorloop uit vorige collegeperiode)	13	13	2022/ 2023

Toelichting prestatie-indicatoren	
1.	Met dertien (13) Limburgse steden en centra met een regionale centrumfunctie zijn in de periode 2017-2019 afspraken gemaakt gericht op de versterking van het vestigings- en leefklimaat en het ontwikkelen van een helder profiel. Deze afspraken zijn vastgelegd in beschikkingen. De plannen zijn bij de gemeenten in uitvoering. Voltooiing van deze plannen is voorzien in de periode 2020-2023, waarna vaststelling/ afrekening van de beschikkingen zal plaatsvinden.

Product	2.4.2. Kwaliteitsimpuls Limburgse centra
Portefeuillehouder	Dritty

Als partner van gemeenten en andere belanghebbenden dragen wij bij aan het ontwikkelen van kleine kernen, wijken, buurten en dorpen” met eigen kracht en (historische) identiteit.

Uitgangspunt hierbij is het bevorderen van de doorstroming en bereikbaarheid van de woningmarkt (de juiste woning op de juiste plek). Dit vraagt tevens om een integrale benadering vanuit verschillende beleidsterreinen zoals bijvoorbeeld wonen, ruimte, sociale agenda, klimaat en energie, mobiliteit, monumenten en archeologie, economie, toerisme, onderwijs en cultuur (zoals de in het kader Kwaliteit Limburgse Centra (KLC) hoofdstuk 3 genoemde thema’s).

Zo moeten aantrekkelijke, leefbare en veilige woon- en verblijfsgebieden ontstaan met een mix van wonen en bijbehorende functies: voldoende en bereikbare voorzieningen -passend bij het profiel van een centrum, kern of wijk- op het gebied van winkels, sport, cultuur, onderwijs, OV en toerisme en met passende aandacht voor klimaatadaptatie. De gemeentegrens hoeft hierbij niet leidend te zijn.

Op 15 november 2019 hebben Provinciale Staten (PS) ingestemd met het kader Kwaliteit Limburgse Centra (KLC) en de hiervoor beschreven aanpak gericht op leefbaarheid in Limburgse centra. Verder hebben PS ingestemd met de inzet, in twee tranches, van € 25 mln. uit de intensiveringsmiddelen “regiodeals, IBA/Parkstad, verstedelijking, leefbaarheid” voor de uitvoering van dit kader onder de voorwaarde dat PS een nader afwegingskader goedkeuren. Op 7 februari 2020 hebben PS ingestemd met het Nader Afwegingskader KLC.

Per brief zijn alle gemeenten uitgenodigd om hun interesse kenbaar te maken en voorstellen te doen. Met 26 gemeenten die hun interesse kenbaar hebben gemaakt om aan een eerste tranche KLC deel te nemen, zijn we in overleg om de totstandkoming van samenwerkingsagenda’s te onderzoeken. En bij een aantal gemeenten (zie voor de namen van de betreffende gemeenten hierna bij ‘korte toelichting op de prestatie-indicatoren) heeft dat inmiddels reeds geleid tot het ondertekenen van samenwerkingsagenda’s. Begin 2021 zullen we met gemeenten in overleg treden over projecten voor de tweede tranche KLC.

In de samenwerkingsagenda’s met de woonopgave als uitgangspunt worden initiatieven beschreven die in hun samenhang bijdragen aan overige opgaven in het fysieke, sociale en economische domein en tegemoetkomen aan het realiseren van zowel de provinciale als de gemeentelijke ambities. Na ondertekening van de samenwerkingsagenda’s werken de gemeenten deze binnen een half jaar verder uit.

Omwille van herkenbaarheid en uniformiteit is een standaard samenwerkingsagenda “Versterken centra, kernen en wijken gemeente” opgesteld waarin alle (maatwerk-)afspraken kunnen worden vastgelegd.

Dit betekent ook dat initiatieven (aanvullend) financieel ondersteund kunnen worden vanuit andere portefeuilles naarmate ze deel uitmaken van een samenhangend pakket aan maatregelen.

In de samenwerkingsagenda’s wordt tevens rekening gehouden met afspraken die met andere partijen zijn gemaakt, zoals in het kader van bijvoorbeeld de Regiodeal, IBA en/of Ruimte voor Ruimte (RvR) initiatieven.

In de samenwerkingsagenda’s wordt rekening gehouden met alle in het nader afwegingskader Kwaliteit Limburgse Centra genoemde aspecten en criteria, zoals bereikbaarheid en doorstroming op de woningmarkt, duurzaamheid, leefbaarheid in kleine kernen (conform het gestelde in Amendement 44, Bastiaans c.s. inzake Stellen van kaders in “statenvoorstel Kwaliteit Limburgse Centra”)

natuurinclusiviteit (Motie 2532 Jenneskens cs inzake Ga voor groen - bouw natuurinclusief en versterk ook de natuur in de Limburgse centra), flexwonen (Motie 2533 Gewijzigd Plusquin cs inzake Stimuleren Flexwonen) bereikbaar en toekomstbestendig houden van voorzieningen en gemeenschapsaccommodaties, het geheel ingebed in het herkenbare Limburgse cultuurhistorische landschap.

Van belang is dat de feitelijke realisatie van de gemeentelijke initiatieven binnen deze bestuursperiode start en dat de gemeente onomkeerbare (financiële) verplichtingen is aangegaan.

Deze fase (de looptijd van de samenwerkingsagenda) wordt afgerond door besluitvorming (go/ no-go) met betrekking tot het verlenen van een eventuele provinciale bijdrage. Indien binnen de in de samenwerkingsagenda genoemde periode de overeengekomen afspraken niet door de gemeente ingevuld zijn (binnen een nader te bepalen periode uitwerken van het voorstel), dan komt de samenwerkingsagenda en de hieraan gekoppelde reservering(en) van middelen, zoals overeengekomen middelen een intentie in de samenwerkingsagenda, te vervallen.

Na ondertekening worden de samenwerkingsagenda's gepubliceerd op:

<https://www.limburg.nl/onderwerpen/wonen/kwaliteit-limburgse/>

Dit product draagt bij aan criterium 1 en 2 van dit programma.

Beoogde resultaten

- Opstellen en (doen) uitvoeren van samenwerkingsagenda's met gemeenten ter versterking van hun woon, werk- en leefklimaat.

Rol Provincie: *subsidiënt, partner*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Samenwerkingsagenda's met gemeenten opgesteld en in uitvoering.	4 *)	12	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

- Per september 2020 zijn 4 samenwerkingsagenda's met gemeenten vastgesteld en ondertekend. De gemeenten werken deze agenda's vervolgens uit zodanig dat de in de agenda's opgenomen projecten en resultaten in uitvoering gebracht kunnen worden.

*) Voerendaal, Simpelveld, Venray, Beesel

Product	2.4.3. IBA
Portefeuillehouder	Dritty/ Koopmans

Na een intensief proces van ophalen, rangschikken en onderzoek, ligt de focus op de uitvoering en realisatie van de projecten. Vanwege de Coronacrisis is besloten het Expojaar een jaar te verplaatsen naar juli 2021 (start Parade) tot en met augustus 2022 (afsluiting Cultura Nova). In de periode tot de start van het Expojaar zal de IBA organisatie zich onverminderd voor de regio blijven inzetten.

IBA staat voor Internationale Bau Ausstellung, een ontwikkelinstrument dat meer dan 100 jaar geleden in Duitsland is ontstaan. Wat begon als een tentoonstelling voor de moderne bouw, ontwikkelde zich tot een succesvolle formule die in een regio of stad een krachtige impuls geeft aan economie, ruimte en samenleving.

De Provincie is voor 50% aandeelhouder in de IBA Parkstad BV, de overige 50% is in handen van de Parkstad gemeenten. Als partner van IBA Parkstad BV ondersteunen wij, samen met alle andere aandeelhouders, de initiatiefnemers en IBA Parkstad BV om de gewenste doelen te bereiken, zodanig dat de resultaten vanaf het Expojaar zichtbaar zijn.

Op 13 mei 2016 hebben Provinciale Staten ingestemd met het beleidskader IBA, waarmee de inzet van middelen aan IBA Parkstad BV wordt afgewogen. Aansluitend is in juni 2016 door de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA) het uitvoeringsprogramma IBA 2016-2020 vastgesteld, welke samen met een overzicht van 50 IBA-projecten ter kennisname aan Provinciale Staten is verstuurd.

Dit uitvoeringsprogramma, deze IBA(top)50, vormt de leidraad voor de directie van IBA Parkstad BV bij de doorontwikkeling van de initiatieven, waarbij in de verdere uitwerking en ontwikkeling van de projecten interactie met (signalen uit) de samenleving mogelijk blijft. Binnen deze Top 50 is een aantal sleutelprojecten gedefinieerd. Dit zijn de grote, structurerende projecten die symbool staan voor de transformatie van de regio Parkstad. Deze sleutelprojecten geven niet alleen invulling aan de thematische doelstellingen van IBA Parkstad, maar verbinden ook veel andere projecten met elkaar.

Om naast onze inzet als aandeelhouder extra kracht bij te zetten aan de IBA doelen, hebben wij een extra voorziening in ons beleidskader getroffen onder de noemer flankerend beleid.

Dankzij dit budget hebben wij meerdere initiatieven die raakvlak hebben met de IBA of IBA-projecten ondersteund, die uiteindelijk een extra zetje nodig hadden om deze tot een succes te kunnen maken.

In het expojaar worden de resultaten van de fysieke transformatie van de regio Parkstad, waarbinnen IBA de rol van katalysator heeft gespeeld, tentoongesteld. Het expojaar is een boeiend en interessant jaar voor zowel professioneel en bestuurlijk betrokkenen als de lokale bevolking. Het expojaar is belangrijk om alle gerealiseerde projecten en projecten die nog in uitvoering zijn of opgestart worden te kunnen laten zien, maar er is echter ook meer dan dat. Er wordt ook kennis gedeeld op congressen en exposities, er vinden culturele publieksevents plaats en er is ruimte voor discussie over de verdere ontwikkelingen binnen Parkstad op het vlak van ruimtelijke, economische en sociale ontwikkelingen. Alle Parkstadgemeenten krijgen in het programma een plek, waarbij iedere maand een groot publieksevenement in één van de Parkstad gemeenten plaats gaat vinden. Als Provincie blijven wij vanuit communicatie en inhoud IBA en de initiatiefnemers daar waar mogelijk ondersteunen bij evenementen, exposities, congressen, participatietrajecten en publicaties in (de aanloop naar) het expojaar.

In de periode juni 2016 - juli 2020 heeft de AvA ingestemd met 21 programmavoorstellen (ca. 40 projecten) met een investeringsvolume van ca. € 243 mln. waarvoor aan IBA een bijdrage werd gevraagd van in totaal € 24 mln. De projecten worden in onderstaande tabel weergegeven.

Projectstatus (zomer 2020)		
Project gereed		
2d	Archeologisch Depot De Vondst	5d Zuidplein
17	Woontuin Hoensbroek	23b BMV Hoensbroek Zuid
28b	Cultuurhuis Landgraaf/ Heilige familiekerk	30 Elisabeth Stift
32	C-City en IBA Scoop	36a Herontwikkeling Loretoklooster Simpelveld
39	Kerk Kunrade	40 Zorgboulevard/ Buitenplaats Benzenrade
42b	Brug Provinciale weg N274 Onderbanken	42 a Historische grachten van kasteel Etzenrade
Project in uitvoering		
1a	Schinkel Zuid	2b Digitale Ontsluiting US-R bestanden
3a	Nieuwe NOR	3b Luciushof
4	Stadskantoor Heerlen	5b Royal Heerlen (tijdelijke invulling)
5c	Gevelfonds / Rooftop	5e Aurorafat
7a	Brightlands Smart Service Campus, inhoudelijk programma	9 Ikgroenhet Landgraaf
11	Slot Schaesberg	12a Gebrookerbos
14	Leisure Ring (bijzondere verlichting in BPL)	19 Brunssum Centrum – Noord
20	Treebeek / Brunssum West	26 Hogerop Heerlerbaan
27	C-Mill 2.0	29 Center Court
31	Super Local	35a Kunradersteengroeve
38	Romeins Villalandschap	
45	De Reus van Schimmert	46 Zorgplein Schinveld
47	Gebiedsontwikkeling Thull	
Project loopt – rol IBA afgerond		
2c	Raadhuisplein	2e Thermenmuseum
2f	Mijnmuseum	5a Bongerd
6	Studentencampus	12b Kasteel Hoensbroek
13	Endless Summer	21 NATO Brunssum
33	Rolduc	42c Poort van Parkstad Onderbanken Zweefvliegveld
43	Poort van Parkstad Nuth / stationsomgeving	
Project in voorbereiding		
1b	Burgemeester Van Grunsvenplein	1c Promenade
2a	Belevingsconcept Romeins Kwartier	5b Royal / Maxim / Rivoli (herbestemming)
7b	Fysieke verbinding Brightlands SSC stad	8 Wilhelminaberg: lichtkunstwerk, trap / aanlanding en integraal plan
10a	Rondje Groeves	10b2 L'Ortye Hoensbroek
14	Leisure Lane	15 Herbestemming RWZI Terworm
22	Sint Servatiuskerk Vaesrade	24 Bekkerveld / voormalige HTS
25	Lauradorp	35c Land van Kalk Mingersborg, Bernardushoeve
35d	Open Club Klimmen	37 Gebiedsontwikkeling ZLSM

42d	Poort van Parkstad Onderbanken Clemensdomein		
49	IBA Labor/ Ondernemers Maken Parkstad	50a	GTB-Lab
50b	Resource House		
Project is afgefallen			
10b1	L'Ortye Landgraaf	10b3	L'Ortye Hommert
16	Emma Safety Footwear	18	Nature Wonder World
23a	Paulusschool Passart	28a	Michaelkerk Schaesberg
34	Energiek Heilust	35b	Land van Kalk Villa de Proosdij
36b	Huize Damiaan Simpelveld	41	Historische Hoeves
42e	Poort van Parkstad Onderbanken Feldbissbreuk	44	Nul op de meter Nuth
48	Scholen Kleine Kernen		

Bovenstaande tabel is een presentatie op basis van projectstatus, zoals die door IBA beschikbaar gesteld is. In onderstaande tabel is de financiële status van IBA middelen (op hoofdlijnen) per 29 juni 2020 opgenomen. Dit betreft alleen het Provinciale deel, dus 50% van het totale budget van de IBA BV voor wat betreft apparaats- en projectkosten. Flankerend beleid is een budget dat voor 100% uit provinciemiddelen bestaat.

Conform het beleidskader IBA 2016-2019 heeft PS in totaal € 30,5 mln. beschikbaar gesteld. Hiervan was € 27,2 mln. beschikbaar voor projectmiddelen en subsidies inclusief Flankerend Beleid en € 3,3 mln. voor proces- en projectmiddelen. In onderstaande tabel worden de middelen weergegeven die door GS aan IBA zijn toegekend ('besloten door GS'). Verder wordt er een doorkijk gegeven van de middelen die naar verwachting nog toegekend gaan worden door GS ('geraamd').

€ x mln.

Status	Procesmiddelen	Projectmiddelen en -subsidies	Flankerend	Totaal
Besloten door GS	3,8	18,5	6,3	
Geraamd	0,3	0,372	1,2	
Resterend	-0,8	0,9	- 0,1	
Totaal	3,3	19,8	7,4	30,5

Peildatum 30/06/2020

De begrote kosten voor het verschoven Expojaar als gevolg van de Coronacrisis brengen een geraamd tekort voor de Provincie Limburg met zich mee ter hoogte van € 0,126 mln. op het Flankerend Beleid. In de mededeling portefeuillehouder zoals verzonden op 1 juli 2020 met kenmerk 2020/25706, hebben wij reeds aangegeven dat het resterende tekort na besluitvorming door GS gedekt zal worden uit de begroting 2021. GS heeft deze dekking gevonden in de Beleidspost Intensiveringsmiddelen, Proceskosten Onvoorzien en Cofinanciering EU.

Dit product draagt bij aan criterium 1 en 2 van dit programma. Dit product draagt daarnaast bij aan meerdere thema's in het nieuwe Collegeprogramma 2019-2023, waaronder leefbaarheid, stedelijke ontwikkeling, circulaire economie, regiodeals en sociale agenda.

Beoogde resultaten

1. Realisatie van projecten welke zich onder meer richten op de herbestemming van gebouwen, de ontwikkeling van ruimte, flexibele stedelijke concepten, alternatieve energie, energiebesparing, duurzame

Beoogde resultaten

mobiliteit en hergebruik van materialen. Deze projecten hebben een gezamenlijke multiplier groter dan 3.

Rol Provincie: *partner*

2. Vergroten van draagvlak en haalbaarheid door het verbinden van initiatiefnemers, burgers, bedrijfsleven en maatschappelijk middenveld en deze betrekken bij (de verbetering van) IBA initiatieven door het organiseren van meerdere publieksevents, waaronder evenementen, exposities, congressen en participatietrajecten, tijdens het Expojaar van IBA Parkstad.

Rol Provincie: *partner*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Gerealiseerde multiplier > 3.	10,1	3	2021
2	Organiseren van meerdere publieksevents tijdens het IBA Expojaar	0	30	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

Deze prestatie-indicatoren zijn gebaseerd op de eerdere prestatie-indicatoren uit de Programmabegroting 2020. Vanwege de Coronacrisis en het verschuiven van het Expojaar zijn de prestatie-indicatoren één jaar opgeschoven. Deze indicatoren zijn mede opgesteld aan de hand van door IBA opgestelde beleidskaders en rapportages, zoals het IBA handboek, het uitvoeringsprogramma en de IBA 50 placemat.

De multiplier geeft de verhouding aan tussen de totale IBA-bijdrage en de totale door derden ingebrachte middelen. Dit betreft niet de procesbijdragen voor bijvoorbeeld inzet of inhuur van expertise bij de totstandkoming van initiatieven.

Product	2.4.4. Regiodeal transformatie Parkstad
Portefeuillehouder	Koopmans (coördinatie regiodeals), Drippy (Wonen, KLC, Europa), Housmans (sociale agenda, veiligheid), Brugman en Burlet (duurzaamheid en energie)

In november 2018 heeft het Kabinet bekend gemaakt dat het voorstel om te komen tot een Regiodeal voor de Transformatie van de regio Parkstad is gehonoreerd met een rijksbijdrage van € 40 mln. De Provincie werkt hier zeer nauw samen met de Stadsregio Parkstad Limburg, de Parkstad-gemeenten en IBA Parkstad (de 'regio'). Er wordt meerjarig samengewerkt in gezamenlijk partnerschap met de Rijksoverheid vastgelegd in een regiodeal-overeenkomst. De 'regio' zal de komende jaren een minimaal gelijke publieke cofinanciering opbrengen voor de regiodeal. De Stadsregio Parkstad vervult de rol van programmabureau voor de regiodeal. Met de Regiodeal Parkstad Limburg wordt een noodzakelijke impuls vanuit het rijk en de regio gegeven om dit gebied vanuit een achterstandspositie structureel richting het gemiddelde van de provincie Limburg te brengen. Daarbij gaat het om de belangrijkste kerncijfers voor brede welvaart zoals leefbaarheid, opleiding, inkomen en arbeidsparticipatie, woonkwaliteit en groenvoorzieningen, leegstand, vastgoedwaarde en investeringsbereidheid private partijen. Via een monitoring worden deze kerncijfers in beeld gebracht. Een gezamenlijke aanpak van Rijk, Provincie, gemeenten, Stadsregio Parkstad, regionale instanties en marktpartijen, die een impuls en versnelling geeft aan de uitvoering van het brede investeringsprogramma in Parkstad Limburg en bewoners perspectief geeft op werk en inkomen en

bijdraagt aan de aantrekkelijkheid van deze regio om in te wonen, werken en leven. De maatregelen die op grond van de gekozen thema's zijn voorzien dragen allen bij aan de leefbaarheid en verbetering van de brede welvaart in het hele gebied.

Het doel van de Regiodeal Transformatie Parkstad is om gedurende de looptijd 2019 - 2022 een versnelling en extra inzet op de volgende zes thema's te plegen:

- 1) Sociaal-economische structuurversterking;
- 2) Wonen en leefbaarheid;
- 3) Veiligheid;
- 4) Voorzieningen en retail;
- 5) Grensoverschrijdende samenwerking (GROS);
- 6) Regionale centrumfunctie Heerlen.

Deze zes thema's dragen bij aan het realiseren van de ambitie om de achterstanden in het gebied aan te pakken en de leefbaarheid te verbeteren. Ze hangen onderling met elkaar samen en zijn met elkaar verbonden. Investerings in wonen en leefbaarheid zijn een aanjager voor investeringen in het sociale domein. De aanpak van ondermijning draagt bij aan een aantrekkelijk leefmilieu en veilig ondernemen en de versterking van de grensoverschrijdende samenwerking vergroot de kansen op de arbeidsmarkt. Goed onderwijs draagt bij aan beter perspectief op werk en de vraag vanuit het regionale bedrijfsleven. Het versterken van de regionale centrumfunctie van Heerlen draagt bij aan de onderscheidende kwaliteit en identiteit van de hele Parkstadregio en de binding van bewoners.

In 2019 is in een eerste termijn € 13,9 mln. afgeroepen bij het Rijk voor vier projecten waarvan € 8 mln. voor Central Park en Landsfort Herle, € 5,5 mln. voor Rolduckerveld en € 0,4 mln. voor Integrale Dorpsontwikkeling (IDOP) Bocholtz.

Regiodeal 1 ^e termijn	Investerings- omvang	Regiodeal bijdrage Rijk	Cofinanciering Parkstad	Cofinanciering Provincie
Subtotaal¹	€ 190 mln.	€ 13,9 mln.	€ 34 mln.	€ 10,5 mln.

Voor de tweede termijn zijn in februari 2020 bij het ministerie van LNV 26 projectvoorstellen ingediend die in totaal een investering vertegenwoordigen van € 337 mln. Voor deze projecten is een bijdrage van € 18,2 mln. aan het Rijk gevraagd. Feitelijk zijn voor deze tweede termijn regiodeal slechts € 13,1 mln. aan Rijksmiddelen in 2020 beschikbaar. De resterende gelden zullen in januari 2021 (derde termijn regiodeal) beschikbaar komen. Dit hoeft echter niet tot vertraging in de uitvoering te leiden. De Provincie zal zorgdragen voor bevoorschotting van de betreffende projecten indien er vóór het beschikbaar komen van de 3e termijn rijks gelden (mei 2021) liquiditeitsproblemen bij deze projecten ontstaan. In lijn met de uitvoeringsregels zoals vastgelegd in het eerste (2020/12951) en tweede (2020/14446) informerend stuk van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten 'Provinciale maatregelen tegen gevolgen Coronavirus' d.d. 24 maart 2020 respectievelijk 31 maart 2020, valt de bevoorschotting aan de regiodeal onder Provinciale subsidiemogelijkheden tegen gevolgen Coronavirus (maatregel 3, versnelde bevoorschotting en flexibiliteit).

¹ Afgeronde bedragen

Regio Deal 2 ^e termijn	Investerings- omvang	Regio Deal bijdrage Rijk	Cofinanciering Parkstad	Cofinanciering Provincie *1
totaal²	€ 337 mln.	€ 13,1mln. + € 5,1 mln.	€ 47 mln.	€ 14 mln.

Via de mededeling portefeuillehouder van 15 juli 2019 (2019/53967) en van 23 april 2020 (2020/15401) bent u over voorgaande geïnformeerd.

Beoogde resultaten

- Als partner in de regiodeal in nauw overleg met het programmabureau Regiodeal Parkstad (Stadsregio Parkstad) met inachtneming van ieders verantwoordelijkheid, de voortgang bewaken van de uitvoering van de 'eerste termijn' en 'tweede termijn' regiodeal-projecten.
Rol Provincie: *partner, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt*
- In nauw overleg met het programmabureau Regiodeal Parkstad zorgdragen voor een jaarlijkse voortgangsrapportage van de regiodeal richting rijksoverheid, Provinciale Staten en Raden. De Provincie vervult daarin de rol van 'kassier'.
Rol Provincie: *partner, procesmanager*
- Het mede met het programmabureau Regiodeal Parkstad zorg dragen voor een selectie van projecten voor de 3e en laatste termijn regiodeal Parkstad Limburg in 2021. We zullen zowel ambtelijk als bestuurlijk participeren in de afgesproken overlegstructuren met rijk en regio.
Rol Provincie: *partner, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt*
- In het kader van deze regiodeal is een Rijksbijdrage van 40 miljoen euro beschikbaar voor projecten in Parkstad passend in de regiodeal, mits daar tegenover ook (minimaal) eenzelfde cofinanciering van 40 miljoen euro vanuit de regio (Provincie Limburg, Stadsregio Parkstad Limburg, IBA Parkstad en de Parkstad-gemeenten) staat. Conform de propositie draagt de regio zorg voor een regionale cofinanciering van tenminste €100 miljoen. De eventuele provinciale cofinancieringsvraag voor de derde termijn projecten, zal per project vanuit de beschikbare middelen worden bekeken. Rijk en regio spannen zich in voor versterking van de financiële impact van de regiodeal (hefboomwerking) door een koppeling met andere investeringen (publiek en privaat).
Rol: *partner, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt*
- Zorgdragen in nauw overleg met het programmabureau Regiodeal Parkstad voor een evalueatie van de Regiodeal Parkstad in 2023.
Rol: *partner, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1, 2	Opstellen van een jaarlijkse voortgangsrapportage voor het Rijk, Provinciale Staten en Raden, in nauwe samenwerking met het programmabureau Regiodeal Parkstad.	1 (2020)	3	2021 2022
3	Selectie van een 3e termijn aan regiodeal-projecten waarvan de rijksbijdrage via het Provinciefonds uitgekeerd zal worden.	2	3	2021
4	Per project zal worden bekeken of eventuele provinciale cofinanciering vanuit de beschikbare middelen aan de orde is. Voor de gehele Regiodeal Parkstad Limburg wordt een financiële	21	16-18	2021

² Afgeronde bedragen

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
	multiplier op de provinciale bijdrage nagestreefd tussen 16 en 18.			
5	Opstellen van eindevaluatie in 2023 voor Rijk, Provinciale Staten en Raden in nauwe samenwerking met het programmabureau Regiodeal Parkstad.	0	1	2023

Toelichting prestatie-indicatoren

1. en 2. Voortgangsrapportage-verplichting op basis van regiodeal-overeenkomst.

3. Rijksmiddelen zullen via Decentralisatie-uitkeringen (periode 2019-2021) in het Provinciefonds gestort worden na besluitvorming in de daarvoor afgesproken bestuurlijke gremia.

4. De Regiodeal Parkstad brengt nu (eerste en tweede termijn) een half miljard aan investeringen in beweging. Elke door de Provincie ingebrachte euro in de cofinanciering maakt tot nu toe 21 euro aan investeringen in de regio mogelijk. Daarmee is voor de eerste en tweede termijn een hogere multiplier gerealiseerd dan gemiddeld voor de totale Regiodeal Parkstad Limburg wordt nagestreefd.

5. In de regiodeal-overeenkomst is afgesproken om na afloop van de regiodeal (looptijd 2019 t/m 31-12-2022) een evaluatie op te stellen.

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

2.4. Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra	Begroting ná wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Lasten					
2.4.1. Stedelijke ontwikkeling	1.699	0	0	0	0
2.4.2. Kwaliteitsimpuls Limburgse centra	2.062	1.050	50	50	0
2.4.3. IBA	13.616	626	0	0	0
2.4.4. Regiodeal transformatie Parkstad	23.697	0	0	0	0
<i>Personele lasten</i>	1.089	1.339	1.336	1.337	1.315
Totaal lasten	42.164	3.015	1.386	1.387	1.315
Baten					
2.4.4. Regiodeal transformatie Parkstad	13.077	0	0	0	0
Totaal baten	13.077	0	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	-29.087	-3.015	-1.386	-1.387	-1.315
Mutatie reserves					
<i>Toevoeging reserves</i>					
Reserve DU Regiodeal Parkstad	13.077	0	0	0	0
	13.077	0	0	0	0
<i>Aanwending reserves</i>					
Reserve Transitiefonds	2.570	0	0	0	0
Reserve DU Regiodeal Parkstad	9.872	0	0	0	0
	12.442	0	0	0	0
Saldo mutatie reserves	-635	0	0	0	0
Resultaat	-29.721	-3.015	-1.386	-1.387	-1.315

Financiële toelichting

2.4.1. In de begroting 2021 zijn voor de uitvoering van het product 2.4.1. Stedelijke ontwikkeling geen middelen opgenomen. In de periode 2017-2019 zijn met de dertien Limburgse steden en centra met regionale centrumfunctie afspraken gemaakt. De hierbij behorende subsidie verlening is reeds in die jaren verstrekt.

In 2020 bedroeg de begroting € 1,70 mln. Dit betreft met name middelen die bestemd zijn voor:

- de eindafrekening van de businesscases herstructurering Parkstad € 0,76 mln.;
- het bestuurlijke afspraken kader Venlo € 0,73 mln. (conform Eindejaarsbijstelling 2019 PS 13 december 2019);
- de centrumontwikkeling Nuth € 0,2 mln. (conform 1^e Afwijkingenrapportage 2020 PS 29 juni 2020).

2.4.2. In 2021 is een bedrag van € 1,05 mln. beschikbaar. Hiervan is € 1 mln. gereserveerd voor de Oranjerie Roermond. Deze komt ten laste van het begrotingsresultaat en wordt nader toegelicht in de Memorie van Toelichting. De overige € 0,05 mln. betreft de procesmiddelen Kwaliteit Limburgse Centra.

Het verschil ten opzichte van 2020 bedraagt € 2,16 mln. Dit budget wordt met name ingezet voor de uitvoering van kader Kwaliteit Limburgse Centra ten behoeve van de samenwerkingsagenda's van diverse gemeenten.

2.4.3. Het budget voor IBA 2021 bedraagt € 0,63 mln. Dit budget wordt ingezet voor apparaatskosten van IBA Parkstad BV en de uitvoering van IBA projecten conform besluiten eerdere programmabegrotingen en 2e Afwijkingenrapportage 2020 (PS 6 november 2020). Het verschil ten opzichte van 2020 bedraagt € 13,12 mln. Voor de uitvoering van het kader IBA Parkstad is met name in eerdere programmabegrotingen en 1e Afwijkingenrapportage 2020 (PS 18 juni 2020) de provinciale cofinanciering beschikbaar gesteld voor de inzet van IBA projecten in 2020.

2.4.4. Op dit moment zijn er nog geen middelen beschikbaar in de begroting 2021. Via de afwijkingenrapportages in 2020 en/of 2021 vindt op basis van actuele ontwikkelingen informatieoverdracht en besluitvorming plaats ten aanzien van de benodigde middelen in 2021.

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Verbonden partijen
IBA-Parkstad

De in de tabel opgenomen verbonden partij draagt bij aan de doelen van programma 2.4. Stedelijke ontwikkeling. IBA Parkstad spitst zich specifiek toe op de realisatie van een aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat in Zuid-Limburg, middels ondersteuning van toonaangevende projecten zoals nader toegelicht onder product 2.4.3.

Zie voor nadere informatie de paragraaf Verbonden partijen.

3.1. Openbaar vervoer en railagenda

In de dagelijkse mobiliteit speelt het openbaar vervoer een belangrijke rol, zeker in combinatie met de fiets. Die rol (en het belang) van openbaar vervoer zal in de toekomst verder veranderen en groter worden, zo is althans de verwachting in het Toekomstbeeld OV 2040. Het openbaar vervoer heeft echter door COVID 19 te maken met een grote terugval in het aantal reizigers. De sector is zwaar getroffen en de verwachting is dat het aantal reizigers in 2021 achterblijft bij de verwachte groei. Onze vervoerder Arriva zal mogelijk te maken krijgen met inkomstenderving. In samenspraak tussen vervoerders, Rijk en decentrale overheden wordt bekeken welke effecten optreden in 2021 en in hoeverre afspraken gemaakt kunnen worden over mogelijke inkomstenderving. Arriva is opbrengstverantwoordelijk en zal mogelijk maatregelen treffen binnen de dienstverlening aan reizigers. Hierover zullen ze in gesprek treden met de Provincie. Het jaar 2021 zal gebruikt moeten worden om het openbaar vervoer weer aantrekkelijk te maken voor de reiziger. De belangrijkste vraag is hoe reizigers weer gebruik gaan maken van het openbaar vervoer. Het openbaar vervoer draagt bij aan de economische en sociale structuurversterking, waarbij het belang van de reiziger voorop staat. De railagenda kent lopende projecten met een belangrijke regionale en internationale component. De investeringen in het openbaar vervoer (OV) en de spoorinfrastructuur moeten onder andere leiden tot een betere ontsluiting van de arbeidsmarkt, bijdragen aan de Limburgse Topsectoren, de Limburgse Kennis-As en het vergroten van de agglomeratievoordelen in onze stedelijke grensregio's. De vraag zal zijn of reizigers weer gebruik gaan maken van het openbaar vervoer in het "nieuwe normaal" en het aantal reizigers op het zelfde niveau komt als voor de crisis.

Wat willen we bereiken?

We willen voor Limburg werken vanuit één multimodaal Mobiliteitsplan, één afwegingskader en één financieel kader voor alle investeringen en risico's. Twee keer per jaar met peildata 1 januari en 1 juli wordt hierover gerapporteerd via het Integraal Programma Mobiliteitsopgave Limburg (IPML) 2020-2024. De invulling van het programma is gebiedsgericht, integraal en internationaal. Verder onderzoek is noodzakelijk om te komen tot een samenhangende uitwerking van het regionale mobiliteitssysteem met een nadrukkelijke rol voor hoogwaardig openbaar vervoer, bus, fiets en "mobility-hubs". De reiziger mag (en moet) daarbij nog meer centraal komen te staan dan dat nu het geval is. Meer service en een hogere kwaliteitsbeleving zijn daarom medebepalend bij de invulling en uitwerking van het mobiliteitssysteem. De OV concessie is ademend, dat wil zeggen dat wijzigingen mogelijk zijn, waarbij de gemaakte afspraken met Arriva binnen het contract niet uit het oog mogen worden verloren.

Binnen de Provincie Limburg wordt invulling gegeven aan verschillende mobiliteitsdiensten die zorgen voor het bereikbaar houden van steden, bereikbaar houden van krimpgebieden voor mensen zonder auto en verminderen van knelpunten met de leefomgeving. Binnen de Mobiliteitsaanpak zijn we op zoek naar nieuwe initiatieven en diensten waarbij meerdere mobiliteitsdiensten beter worden verbonden met de OV concessie. Hierbij valt te denken aan:

- de mogelijke doorontwikkeling van vraaggestuurde mobiliteitsdiensten zoals de Wensbus;
- het ontwikkelen van knooppunten;
- het doorontwikkelen van de pilot MaaS (Mobility as a Service);
- het ontwikkelen van nieuwe proposities voor ticketing gericht ook op de introductie van het nieuwe betalen binnen openbaar vervoer;
- de verdere verkenning naar en mogelijke introductie van deel(fiets)systemen;

- het herijken van vraaggestuurde mobiliteitsdiensten;
  - het verbeteren van het veiligheidssysteem op het spoor door European Railway Traffic Management System;
  - het verbeteren van de grensoverschrijdende verbindingen tussen Limburg, België en Duitsland.
- Bovenstaande aandachtsgebieden worden opgenomen in een Uitvoeringsplan voor het Openbaar Vervoer. Het Uitvoeringsplan laat maatregelen voor de korte termijn (tot 2023), middellange termijn (tot 2030) en lange termijn (tot 2040) zien. Vanzelfsprekend is en blijft het aansturen van de OV-Concessie ook een belangrijk thema. Bij het op te stellen Uitvoeringsplan worden uw Staten actief betrokken.

Over de realisatie van de elektrificatie van de Maaslijn zijn in 2020 afspraken gemaakt met het Rijk en de regionale partners. Deze zijn vastgelegd in een Bestuursovereenkomst Maaslijn. In de periode tot en met elektrificatie (voorzien in 2024) zal de bestaande dieseexploitatie moeten worden voortgezet. In februari 2020 hebben de leden van Provinciale Staten ingestemd met de definitieve vergoeding Meerkosten voor een waarde van € 49 mln. als gevolg van deze vertraging. In 2019 is een aanvullende subsidietoekenning 2019 uit hoofde van de aan Arriva verstrekte concessie 2016-2031 van € 7,0 mln. betaald over boekjaar 2019, gefinancierd vanuit het Meerjarenkader Mobiliteit. Eind 2020 is een aanvullende subsidietoekenning 2020 uit hoofde van de aan Arriva verstrekte concessie 2016-2031 ad € 26,8 mln. betaald en gedekt uit het meerjarenkader Mobiliteit. Tevens wordt de afschrijvingstermijn voor de elektrische treinen van 25 jaar naar 30 jaar verlengd. Deze verlenging vertegenwoordigt een waarde van € 15,2 mln. In 2020 is het onderzoek gestart van het proces, gericht op het komen tot het verlengen van de concessieperiode, teneinde het genoemde bedrag van in totaal € 33,8 mln. (€ 7,0 mln. + € 26,8 mln.), vermeerderd met de jaarlijkse prijsindex, terug te verdienen uit door Arriva extra te genereren baten als gevolg van de verlenging van de concessie, dan wel het uitwerken van overige compenserende maatregelen. De uitkomsten van dit proces zullen ter nadere besluitvorming aan Provinciale Staten worden voorgelegd. Indien de vermelde beheersmaatregelen niet leiden tot het volledig dekken van de betaalde vergoedingen ad € 33,8 mln., zal het restantbedrag worden gedekt uit de Bereikbaarheidsmiddelen, zoals voorzien in het Meerjarenkader Mobiliteit.

Op langere termijn speelt het Toekomstbeeld OV 2040. Daarvoor zijn begin 2019 de contouren gepresenteerd waarin de ambities van het Rijk, Provincies, metropoolregio's, vervoerders en ProRail (met als horizon 2040) zijn beschreven. In 2020 is een ontwikkelagenda opgesteld, waarin de urgentie wordt benadrukt voor brede maatschappelijke opgave en OV maatregelen en waarbij (beslis)informatie is opgeleverd over een kansrijk stapsgewijs ontwikkelpad met OV maatregelen. In het najaar van 2020 is deze ontwikkelagenda van het Toekomstbeeld OV richting 2040 vastgesteld. Dit gaat over alle onderwerpen die deel uitmaken van het Toekomstbeeld OV zoals: de inrichting van het OV netwerk, deur-tot-deurreis vanuit ketens en knooppunten, maar ook nieuwere concepten zoals Bus Rapid Transit en mogelijkheden voor alternatieve bekostiging. In het afgelopen jaar is gewerkt aan de werkstromen 'landelijke netwerkuitwerking spoor' en 'Ketens en Knooppunten'. In de landelijke netwerkuitwerking spoor worden de mogelijke ontwikkelrichtingen als bouwstenen van een OV netwerk in 2040 beoordeeld. De resultaten zijn in het najaar van 2020 gepresenteerd. Bij de afhankelijkheden wordt zowel gekeken naar de plekken waar de capaciteit op het spoor gaat knellen als de ambities om op andere delen van het netwerk het OV product te verbeteren. De uitkomsten worden in het najaar ook samen beoordeeld met onderzoeken naar Bus, Tram en Metro. In de werkstroom Ketens en Knooppunten is aandacht voor de cruciale rol van het knooppunt in de deur-tot-deurreis. Er is aandacht voor drie soorten opgaven Basis op Orde, Kwaliteitssprong en Schaalessprong. Deze volgen uit lopende onderzoeken naar diverse type knooppunten en het toepassen van de werkwijze van het Handelingsperspectief OV knooppunten op 50+ locaties. Dilemma's rondom besluitvorming over knooppunten hangen samen met het gebruik van schaarse ruimte (hoeveel ruimte

voor reizigers, (fiets)parkeren, nieuwe mobiliteitsvormen en ook zaken als woningbouw op en rondom de knooppunten) en de financiële ruimte om niet alleen aan capaciteitsknelpunten maar ook aan de kwaliteit van knooppunten te werken

Met het 'Mobiliteitsplan Limburg. Slim op weg naar morgen' zijn in 2018 hoofdlijnen geschetst voor een toekomstbestendige, toegankelijke, slimme, schone en grenzeloze mobiliteit, waarbij mensen zich naar wens en behoefte vrij kunnen bewegen. Dit doen wij op basis van gebiedsopgaven met vijf mobiliteitsdoelen (fysieke en digitale bereikbaarheid):

- wij houden onze stedelijke gebieden aantrekkelijk;
- wij houden ons platteland vitaal dankzij goede fysieke en digitale bereikbaarheid;
- wij versterken onze economie dankzij de ontwikkeling van economische clusters;
- wij willen een internationale koploper blijven in de logistiek en agri-business;
- wij versterken de vrijetijdseconomie.

De Railagenda van Limburg kent lopende projecten met een belangrijke regionale en internationale component. In het kader van het Trans- Europees Netwerk is onderzoek gedaan naar de vereenvoudiging van tarifiering, reisinformatie en ticketingsystemen. De regionale trein tussen Maastricht en Aken rijdt sinds 2020 en momenteel wordt onderzocht of deze trein in 2023 ook kan doorrijden naar Luik. Een belangrijke randvoorwaarde is dat voldaan wordt aan het Europese veiligheidssysteem. De grensoverschrijdende verbinding Eindhoven - Düsseldorf is gegund door onze Duitse partner Verkehrsverbund Rhein Ruhr waarbij in 2025 wordt gestart met een directe snelle treinverbinding tussen Eindhoven en Düsseldorf. Ten aanzien van de Intercityverbinding naar Aken zijn de onderzoeken in 2020 afgerond en zal de verbinding onderdeel gaan uitmaken van de Hoofdrailnetconcessie. De treinverbinding van Weert - Hamont (- Antwerpen) is afhankelijk van de marktanalyse die door NMBS wordt uitgevoerd.

Met de regionale Railagenda werken we resultaatgericht aan de spoorverdubbeling tussen Heerlen en Landgraaf. Station Maastricht-Noord fase 2 wordt heroverwogen middels de afwegingssystematiek met als aanleiding een nieuwe actuele raming waaruit blijkt dat de beschikbare middelen ontoereikend zijn. Station Kerkrade-west wordt in een brede bereikbaarheidsverkenning Regio Parkstad - Stadt Aachen (conform het Mobiliteitsplan) verder onderzocht. Daarbij kijken we ook naar de relatie met de Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij (ZLSM) en de Leisure Lane.

Kansen liggen op het gebied van de verduurzaming van de chemie, emissieloos transport en vervoer. In de ontwikkeling van knooppunten wordt zorgvuldig omgegaan met de schaarse ruimte en wordt op basis van een duurzaamheidsladder de ruimtelijke inpassing afgewogen.

Bovengenoemde ambities vertalen we naar de provinciale mobiliteitsdoelen. Dit doen we via een gebiedsgerichte aanpak. Met deze aanpak zorgen we ervoor dat de verbinding wordt gezocht met andere provinciale doelstellingen.

Het afwegingskader Mobiliteitsopgaven en -ambities helpt ons daarbij om te kiezen voor de meest effectieve oplossingen. We werken komend half jaar toe naar een uitvoeringsprogramma OV waarbij we van beleid naar acties en uitvoeringsprojecten komen. Ook de gebiedsverkenningen en de landelijke trajecten zorgen voor input.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Limburg beschikt over een (inter)nationaal openbaar vervoer en railsysteem met snelle, frequente robuuste verbindingen.

Criterion 2: Openbaar vervoer dient een deel van de mobiliteitsgroei op te vangen waarbij in stedelijke gebieden de verschillende aanbieders van openbaar vervoer de belangrijkste vervoersmiddelen worden en complementair zijn aan elkaar.

Criterion 3: De kwaliteitsbeleving van het openbaar vervoer binnen Limburg dient verhoogd te worden.

Criterion 4: De Limburgse concessie is uiterlijk in 2025 zero emissie.

Criterion 5: Drempelloos van deur - tot - deur.

Criterion 6: Reisinformatie, betrouwbaarheid en punctualiteit voor de reiziger binnen het openbaar vervoer dient verbeterd te worden met prioriteit op de Maaslijn.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Product	3.1.1. Openbaar vervoer en concessie management
Portefeuillehouder	Brugman-Rustenburg

Op langere termijn speelt het Toekomstbeeld OV 2040. Daarvoor zijn begin 2019 de contouren gepresenteerd waarin de ambities van het Rijk, Provincies, metropoolregio's, vervoerders en ProRail (met als horizon 2040) zijn beschreven. In 2020 is een ontwikkelagenda opgesteld waarin de urgentie wordt benadrukt voor brede maatschappelijke opgave en OV maatregelen en waarbij (beslis)informatie is opgeleverd over een kansrijk stapsgewijs ontwikkelpad met OV maatregelen. Dit gaat over alle onderwerpen die deel uitmaken van het Toekomstbeeld OV zoals: de inrichting van het OV netwerk, deur-tot-deurreis vanuit ketens en knooppunten, maar ook nieuwere concepten zoals Bus Rapid Transit en mogelijkheden voor alternatieve bekostiging. Aan de landelijke OV- en Spoortafel in november 2020 zijn afspraken gemaakt over de ambities en het minimumniveau dat we in 2040 voor deze opgaven nastreven. De ambities en de afspraken in de Ontwikkelagenda vertalen we in 2021 naar een Actie-agenda OV knooppunten. De uitvoering van deze actie-agenda wordt landelijk en programmatisch opgepakt met een vertegenwoordiging van partijen uit de OV sector.

Wij zijn concessieverlener voor het regionaal openbaar vervoer, waarbij Arriva voor de periode 2016-2031 het regionaal trein- en busvervoer verzorgt. In 2021 zullen wij de focus leggen op de uitwerking van een viertal ambities namelijk:

1. Versnellen & Verstrakken

Vanuit de Limburgnet-evaluatie zien we dat het versnellen en verstrakken van lijnen een positieve impact heeft gehad op de reizigersontwikkeling. Wel concluderen we dat de synergie met overstappunten moet worden verbeterd. De alternatieve haltes moeten ten minste conform het basis op orde niveau worden ingericht, hiervoor zijn ook financiële middelen nodig. Het versnellen en verstrakken van lijnen zorgt voor een beter product voor de meeste reizigers, doorgaande reizigers zijn sneller op hun bestemming en de betrouwbaarheid verbetert. Voor een gedeelte van de reizigers zorgt de langere loopafstand voor een barrière om gebruik te kunnen maken van het OV. Hiervoor moeten we buiten het klassieke OV een passende oplossing zoeken. Dit kan door middel van een betere integratie met Omnibuzz.

2. Maatwerk

In het huidige OV netwerk worden op plekken en momenten met nauwelijks vervoersvraag een fors aantal voorzieningen geboden. Dan gaat het over inzet van 8-persoonsbusjes, OV-lijntaxi (belbus) of OV-shuttles (bellen). Vooral het gebruik van de OV-Shuttles is zeer laag. Vrijwel alle OV-Shuttles worden voor maximaal 5% van het totaal geplande aantal ritten gereserveerd. De vaste kosten (standby-kosten) voor deze shuttles staan daardoor niet in verhouding tot het gebruik. Er zal inzichtelijk worden gemaakt welke investeringen elders in het netwerk kunnen worden gedaan met het besparen van de ritten door OV Shuttles. Wij zullen onderzoeken of het haalbaar is om deze verbindingen om te zetten in het nieuw te ontwikkelen product met andere aanbieders.

3. Grensoverschrijdend OV

De Railagenda van Limburg kent lopende projecten met een belangrijke regionale en internationale component. In het kader van het Trans- Europees Netwerk is onderzoek gedaan naar de vereenvoudiging van tarifiering, reisinformatie en ticketingsystemen. De regionale trein tussen Maastricht en Aken rijdt sinds 2020 en momenteel wordt onderzocht of deze trein in 2023 ook kan doorrijden naar Luik. Een belangrijke randvoorwaarde is dat voldaan wordt aan het Europese veiligheidssysteem. De grensoverschrijdende verbinding Eindhoven - Düsseldorf is gegund door onze Duitse partner Verkehrsverbund Rhein Ruhr waarbij in 2025 wordt gestart met een directe snelle

treinverbinding tussen Eindhoven en Düsseldorf. Ten aanzien van de Intercityverbinding naar Aken zijn de onderzoeken in 2020 afgerond.

Op basis van de bovenstaande ambities zal in 2021 het Uitvoeringsplan voor Openbaar Vervoer worden gepresenteerd. Vanuit beleid werken wij toe naar concrete maatregelen voor de korte, middellange en lange termijn. Het Uitvoeringsprogramma OV moet concrete richting en invulling geven aan alle ambities en kaders uit deze bronnen. Het Uitvoeringsprogramma gebruiken we voor:

- het verschaffen van inzicht en overzicht in bestaande ambities, doelen en projecten;
- het ontwikkelen stapsgewijs van het OV richting de toekomst;
- de samenhang en integraliteit, Mobiliteitsbreed en ook daarbuiten;
- de verbinding tussen de strategische en operationele wereld, middels de nieuwe beleidskaders die we hier opschrijven.

In 2021 zal verdere invulling worden gegeven aan het overkoepelende Limburgbrede Ontwikkelteam en de Regionale Ontwikkelteams. Provincie, Arriva en andere partijen geven aandacht aan de doorontwikkeling van het Uitvoeringsplan Openbaar vervoer.

Het openbaar vervoer heeft door COVID 19 te maken met een grote terugval in het aantal reizigers. Het jaar 2021 zal gebruikt moeten worden om het openbaar vervoer weer aantrekkelijk te maken voor de reiziger. De versnellingsagenda kan een bijdrage hieraan leveren met aandacht voor:

1. het versnellen en verstrakken van lijnen;
2. het verbeteren van de kwaliteit van de haltes;
3. deelfietsen op kleine stations;
4. onderwijsaanpak.

In 2020 is door Arriva en de Provincie het onderzoek gestart van het proces gericht op het komen tot het verlengen van de concessieperiode, teneinde het bedrag van in totaal € 33,8 miljoen, vermeerderd met de jaarlijkse prijsindex, terug te verdienen uit door Arriva extra te genereren baten als gevolg van de verlenging van de concessie, dan wel het uitwerken van overige compenserende maatregelen. De uitkomsten van dit proces zullen ter nadere besluitvorming aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

Ten aanzien van marketing en communicatie zal invulling worden gegeven aan het strategisch communicatieplan gericht op de Maaslijn. Tevens is het van groot belang dat door actieve marketing en communicatie aandacht komt voor het aantrekkelijk maken van het openbaar vervoer voor de reizigers. Communicatie, reisinformatie en promotie zijn essentiële onderdelen voor het functioneren van het openbaar vervoersysteem. Een verdere verduurzaming is noodzakelijk mede gelet op de afspraken binnen het collegeprogramma. Arriva heeft hierin al grote stappen genomen door de introductie van de zero-emissie bussen, maar de mogelijkheden van verduurzaming dienen verder uitgewerkt te worden, ook kijkende naar andere vervoersmodaliteiten. Het ontwikkelteam dient ook oog te hebben voor de drie pijlers binnen de contouren voor het toekomstbeeld OV 2040.

De pilot Mobility as a Service, kortweg MaaS, is een initiatief van de Provincie Limburg en het Ministerie van I&W. De Provincie werkt voor de realisatie samen met Programmabureau Zuid-Limburg Bereikbaar. Via-Go is een app die in 2020 is gelanceerd voor reizigers in Limburg. De reis wordt gepland, geboekt en betaald met één app, ook als het gaat om een grensoverschrijdende verplaatsing. Naast gebruiksgemak biedt de app reizigers informatie over verschillende vervoersmogelijkheden om snel en comfortabel van deur tot deur te reizen. Denk aan (deel)auto's, openbaar vervoer, (deel)fietsen en taxi's. Zo worden alternatieven voor de auto gestimuleerd, reizen gemakkelijker gemaakt en de bereikbaarheid verbeterd. De app geeft reizigers actueel en persoonlijk

reisadvies en updates over vertragingen, files en alternatieve routes. De MaaS-pilot zal lopen tot en met eind 2021.

Dit product draagt bij aan criteria 1 t/m 6 van dit programma.

Beoogde resultaten	
1. Vaststellen van het Uitvoeringsplan Openbaar Vervoer	Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>
2. Verlengen concessie Arriva	Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>
3. Evalueren Pilot MaaS	Rol Provincie: <i>partner</i>

Product	3.1.2. Railagenda
Portefeuillehouder	Mackus

Het doel van de realisatie van de Railagenda is het waarmaken van de provinciale ambities met betrekking tot de optimale ontsluiting van het regionale, nationale en internationale railnet en de aansluiting van Limburg daarop, zowel qua noord-zuid- als qua oost-westverbindingen. De Railagenda versterkt de positie van het spoor als drager van het Openbaar Vervoer-systeem. Met de regionale Railagenda werken we resultaatgericht aan de realisatie van de elektrificatie van de Maaslijn, station Maastricht-noord fase 2 en de spoorverdubbeling tussen Heerlen en Landgraaf. Station Kerkrade-west wordt in een brede bereikbaarheidsverkenning Regio Parkstad – Stadt Aachen (conform het Mobiliteitsplan) verder onderzocht. Daarbij kijken we ook naar de relatie met de Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij. We zijn eigenaar van de spoorlijn (ZLSM) tussen Schin op Geul en Kerkrade, en daarmee verantwoordelijk voor het onderhoud en de instandhouding van deze spoorlijn. De internationale railverbindingen geven het grensoverschrijdend denken, handelen én doen inhoud. Daarom continueren wij, in nauwe samenwerking met relevante partners, onze lobby voor betere internationale spoorverbindingen. Binnen de grensoverschrijdende ambitie wordt ook gewerkt aan de realisatie van de Tramverbinding Maastricht-Hasselt.

Bij de realisatie van het project opwaardering Maaslijn zal in de periode tot en met 2024 de relatie goed bewaakt worden tussen de concessie (3.1.1.) en het infraproject (3.1.2). Met het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en de Provincies Noord-Brabant en Gelderland zijn afspraken vastgelegd in een Bestuursovereenkomst Maaslijn. Daarin is onder meer de governance met betrekking tot het project opwaardering Maaslijn geregeld. In aanvulling hierop zullen met het Ministerie nog aanvullende afspraken over de realisatiefase van het project worden gemaakt.

In november 2017 is de Europese Connecting Europe Facility (CEF)-overeenkomst getekend, waarbij Europees geld beschikbaar is gesteld voor infrastructurele maatregelen op de corridor Heerlen-Aken. Aan Nederlandse zijde betreft dit de projecten 'elektrificatie Landgraaf-grens' en 'spoorverdubbeling Heerlen-Landgraaf'. De elektrificatie tussen Landgraaf en de grens met Duitsland is in 2019 gerealiseerd. De verdubbeling van het spoor is essentieel voor een snelle verbinding tussen Eindhoven en Köln, maar biedt op de korte termijn ook de mogelijkheid voor een 2^e grensoverschrijdende regionale trein tussen Herzogenrath en Maastricht binnen de OV concessie met Arriva. In de ontwikkelopgave van onze regionale concessiehouder is opgenomen dat gestreefd wordt

naar twee keer per uur een trein tussen Luik, Maastricht, Heerlen en Aken (de zogenaamde Drielandentrein).

Extra aandacht blijft uitgaan naar de gevolgen van extra treinbewegingen (omleiding Betuweroute) op de Brabantroute vanuit Rotterdam via Noord-Brabant en Venlo naar Duitsland, alsook op de zuidelijke omleidingsroute via Heerlen naar Duitsland. Verder wordt ook in de Railagenda nadrukkelijker de koppeling gelegd met het goederenvervoer.

Dit product draagt bij aan criteria 1 t/m 6 van dit programma.

Beoogde resultaten	
1.	Realisatie opwaardering infrastructuur Maaslijn. Het Rijk als opdrachtgever en ProRail als opdrachtnemer zullen het ontwerp voor de infrastructuur afronden en de contractering voorbereiden. Het Provinciaal Inpassingsplan wordt in 2021 vastgesteld. Rol Provincie: <i>toetsers, ondersteuner, financier, partner</i>
2.	Gunning van het project spoorverdubbeling Heerlen – Landgraaf vindt eind 2020 plaats. In 2021 start de aannemer met voorbereidende conditionerende werkzaamheden (verleggen kabels en leidingen, verkrijgen vergunningen) en het bouwen van 2 kunstwerken. Rol Provincie: <i>toetsers, ondersteuner, procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner</i>
3.	Realisatie 2 ^e fase Station Maastricht Noord. Hierdoor extra bediening op de lijn Maastricht – Sittard en daarmee het gebied rondom station Maastricht Noord.

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

3.1. Openbaar vervoer en railagenda	Begroting ná wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Lasten					
3.1.1. Openbaar vervoer en concessie management	104.262	61.207	62.028	62.945	64.233
3.1.2. Railagenda	9.312	12.339	19.742	249	249
<i>Personele lasten</i>	1.071	1.016	1.014	1.014	997
<i>Kapitaallasten</i>	1.258	1.604	2.332	4.192	5.435
Totaal lasten	115.902	76.166	85.116	68.399	70.915
Baten					
3.1.1. Openbaar vervoer en concessie management	12.031	8.065	8.099	8.134	8.169
3.1.2. Railagenda	14.102	8.123	19.776	283	283
Totaal baten	26.133	16.188	27.875	8.417	8.452
Totaal saldo van baten en lasten	-89.769	-59.978	-57.241	-59.983	-62.463
Mutatie reserves					
<i>Toevoeging reserves</i>					
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	17.910	8.065	8.099	8.134	8.169
Bestemmingsreserve ZLSM	34	34	34	34	34
	17.944	8.099	8.133	8.168	8.203
<i>Aanwending reserves</i>					
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	101.808	67.650	64.513	67.341	69.873
Bestemmingsreserve ZLSM	115	0	0	0	0
Reserve realisatie N266	3.900	0	0	0	0
	105.823	67.650	64.513	67.341	69.873
Saldo mutatie reserves	87.879	59.551	56.380	59.173	61.670
Resultaat	-1.890	-427	-861	-809	-793

Financiële toelichting

3.1.1. Het benodigde budget ten behoeve van het Openbaar Vervoer en concessie management bedraagt € 61,21 mln. Een groot deel van dit bedrag is nodig voor de dekking van de OV concessie en concessie management (€ 58,88 mln.). Voor de beoogde Ontwikkelagenda is een bedrag van € 0,50 mln. gereserveerd, € 0,10 mln. voor OV projecten in het kader van het concessie management en contractbeheer, € 0,29 mln. voor monitoring en bedrijfsvoering, € 0,44 mln. voor beheer en onderhoud spoor. Voor het leveren van een kwaliteitsimpuls vanuit Nederland aan de tramhaltes aan Vlaamse zijde is een bedrag van € 1,00 mln. gereserveerd (Tramverbinding Maastricht Hasselt). Dekking van deze middelen inclusief de afschrijvingen vindt plaats uit de Reserve Bereikbaarheidsmiddelen (conform PS-besluit Voorjaarsnota 17 juni 2016).

Het verschil in de lasten tussen 2020 en 2021 heeft vooral betrekking op de meerkosten die in 2020 aan Arriva zijn uitgekeerd als gevolg van vertraging van de electrificatie van de Maaslijn (PS 14 februari 2020). Daarnaast heeft het verschil betrekking op de Pilot Mobility as a Service (MaaS) en de subsidieregeling Wensbus.

3.1.2. Het benodigde budget 2021 ten behoeve van Rail bedraagt € 12,34 mln. Een groot deel van dit bedrag betreft de Rijksbijdrage voor de Tram Maastricht Hasselt (€ 5 mln.). Een ander groot deel (€ 3,09 mln.) is bestemd voor Station Maastricht Noord fase 2. Voor het realiseren van een snelle treinverbinding tussen Weert, Hamont en Antwerpen is een bedrag van € 4 mln. beschikbaar. Voor de exploitatiesubsidie voor de ZLSM is een bedrag van € 0,25 mln. geraamd. Het beheer en onderhoud van de spoorlijn is onderdeel van product 3.2.5. Onderhoud, beheer en rehabilitaties Provinciale wegen.

€ x 1.000

3.1. Openbaar vervoer en railagenda <i>Investerings</i>	Begroting na 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Uitgaven					
3.1.1. Openbaar vervoer en concessie management	109	0	0	0	0
3.1.2. Railagenda	15.103	52.232	115.190	74.000	4.065
Totaal uitgaven	15.213	52.232	115.190	74.000	4.065
Bijdragen					
3.1.2. Railagenda	5.490	16.853	27.168	24.266	0
Totaal bijdragen	5.490	16.853	27.168	24.266	0

Toelichting investeringen/ financieringen

3.1.1. DRIS (digitale reisinformatiesystemen conform diverse PS besluit 2016 en 2018).

3.1.2. Tramverbinding Maastricht-Hasselt conform PS-besluit 6 februari 2015 (P-14-024), Railagenda Maaslijn conform PS-besluit 21 juni 2019 en overige kredieten zijn besloten op 6 november 2015.

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Weerstandsvermogen en risicobeheersing	Onderhoud kapitaalgoederen	Financiering
Omvorming Prorail naar een publiekrechtelijk ZBO	Stationsgebouw ZLSM	Lening aan Stichting Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij

3.2. Bereikbaarheid en mobiliteit

Het programma richt zich op het tot stand brengen van een toekomstbestendige, toegankelijke, slimme, schone en grenzeloze mobiliteit, zodat mensen zich naar wens en behoefte vrij kunnen bewegen. Dit doen we in de context van vijf centrale gebiedsopgaven die aansluiten op de ambities, zoals geformuleerd in het collegeprogramma:

1. bereikbare stedelijke gebieden;
2. een vitaal platteland;
3. sterke economische clusters;
4. een concurrerende logistieke sector;
5. een veerkrachtige vrijetijdseconomie.

Binnen de gebiedsopgaven werken we aan zes strategische doelen om 'Slimme mobiliteit zonder grenzen' mogelijk te maken in Limburg. De mobiliteitsdoelen zijn: doorstroming, leefbaarheid, veiligheid en duurzaamheid. Daarnaast zijn er twee leidende principes die richting geven aan hoe we ons werk uitvoeren:

- grenzeloos - we verbinden mensen en systemen, we werken over de geografische grenzen heen, we zijn innovatief in techniek en ons handelen;
- effectief en efficiënt - de moeite en/of de financiën die we er in steken en het resultaat dat het oplevert zijn in balans.

We spelen daarbij in op belangrijke trends en toekomstige ontwikkelingen, zoals digitalisering, personalisering en maatwerk, globalisering en internationalisering, verduurzaming en een andere rol van de overheid. We richten ons op het beter en anders benutten van de beschikbare vervoersvoorzieningen en we zorgen dat de basis op orde is. Via innoveren en experimenteren spelen we in op maatschappelijke en technologische veranderingen en de wensen die daaruit naar voren komen ten aanzien van mobiliteit. We werken samen met alle relevante stakeholders en shareholders via diverse regionale en (inter)nationale platforms.

We besteden aandacht aan knelpunten op het nationale wegennet in combinatie met de aansluiting daarvan op het lokale, regionale, provinciale en internationale wegennet en tevens aan de multi-modale vervoersketens en knooppunten. Grensoverschrijdende verbindingen en grensoverschrijdende samenwerking zijn daarbij integraal onderdeel van het programma. Fietsverkeer, verkeersveiligheid, verkeers- en vervoersmanagementprogramma's, gedragsbeïnvloeding en duurzaamheid behoren ook tot dit programma. Met actuele verkeersmodellen en adequate monitoring en data-verzameling ondersteunen, onderbouwen en evalueren we het mobiliteitsbeleid.

De Provincie Limburg beheert en onderhoudt in totaal circa 455 kilometer weg en 570 kilometer fietspad inclusief de bijbehorende kunstwerken, groen, wegmeubilair en bermen. Tevens is de Provincie Limburg verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de railinfrastructuur ten behoeve van de Zuid Limburgse Stoomtrein Maatschappij.

De vervangingswaarde van al deze infrastructurele kapitaalgoederen bedraagt bijna € 1,4 miljard. Het onderhouden en deels vervangen van het areaal vindt voornamelijk plaats in de vorm van infrastructurele projecten. Voor onderhoudswerkzaamheden aan verhardingen, kunstwerken, wegmeubilair, bermen, openbare verlichting en verkeersregelinstanties wordt gebruik gemaakt van raamovereenkomsten. Met de geactualiseerde nota infrastructurele kapitaalgoederen zorgen we dat het kwaliteitsniveau basis gehandhaafd blijft voor al ons provinciaal areaal.

Bij de uitwerking van de mobiliteitsopgaven zoeken we afstemming met aanpalende beleidsthema's, zoals de verduurzaming, de energie-infrastructuur en de ontwikkeling van de regionale economie.

Wat willen we bereiken?

We willen voor Limburg, in de (inter)nationale context, toe naar een vlot, veilig, betrouwbaar, duurzaam, leefbaar en efficiënt vervoer van mensen en goederen, door een gericht aanbod van mobiliteitsvoorzieningen.

Dit doen we via een gebiedsgerichte aanpak. Met deze aanpak zorgen we ervoor dat de verbinding wordt gezocht met andere provinciale doelstellingen.

Het afwegingskader Mobiliteitsopgaven en –ambities helpt ons daarbij om te kiezen voor de meest effectieve oplossingen. Alleen deze worden opgenomen in het Integraal Programma Mobiliteitsopgaven Limburg 2020 – 2024. Twee keer per jaar met peildata 1 januari en 1 juli wordt gerapporteerd via dit IPML 2020-2024.

De in het voorjaar 2020 ingestelde intelligente lock-down vanwege de Coronacrisis heeft nadelige gevolgen voor de (Limburgse) economie. De komende periode maar zeker ook in de komende jaren zal er een grote druk worden gelegd op de bestaanszekerheid van ondernemingen. Een van de invalshoeken is om vanuit mobiliteitsopgaven en –ambities te verkennen welke keuzes mogelijk zijn om een orderportefeuille aan de markt voor te leggen, waarbij een aantal reeds voorziene investeringen versneld en gericht naar voren worden gehaald. Met als doel enerzijds de (Limburgse) advies- en bouwondernemingen continuïteit en bestaanszekerheid voor de periode tot 2024 te verschaffen en anderzijds, als positief bijkomend effect, het eerder bereiken van doelstellingen van onderdelen van het collegeprogramma.

De Coronacrisis heeft bovendien gevolgen voor de inhoud van de mobiliteitsopgaven. Omdat het mobiliteitssysteem anders wordt gebruikt kunnen de opgaven ook anders zijn. De mobiliteitstransitie van modaliteit naar mobiliteit is met de vaststelling van het Mobiliteitsplan 'Slim op weg naar Morgen' al in gang gezet. De Coronacrisis zorgt ervoor dat deze ontwikkeling sneller gaat en de focus niet meer bij het bouwen van (nieuwe) infrastructuur, maar bij het beter benutten van het bestaande mobiliteitssysteem ligt. Of deze ontwikkeling beklijft is op dit moment nog onduidelijk.

Als antwoord op de Coronacrisis geven we via de versnellingsopgave een gerichte impuls aan de regionale economie, door waar mogelijk investeringen in (infrastructurele) projecten naar voren te halen en de Limburgse markt eerder te betrekken bij onze aanbestedingen. Op 2 oktober 2020 wordt deze versnellingsopgave ter besluitvorming en gelijktijdig met het IPML 2020 – 2024 aan Provinciale Staten voorgelegd.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Limburg is lokaal, regionaal en (inter)nationaal vlot en betrouwbaar bereikbaar via alle modaliteiten en kent een goed functionerend netwerk van vervoerssystemen.

Criterium 2: Verkeer en vervoer in Limburg is veilig.

Criterium 3: Mobiliteit vindt in Limburg plaats op een toegankelijke, duurzame, toekomstbestendige en efficiënte wijze. Vervoerssystemen met een geringe belasting van de omgeving worden breed gebruikt.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Product	3.2.1. Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen
Portefeuillehouder	Mackus

Om de groei en veranderingen in de mobiliteit in goede banen te leiden, is het noodzakelijk om het totale verkeers- en vervoerssysteem zo efficiënt mogelijk en in optimale samenhang te gebruiken. Verduurzaming van de mobiliteit vraagt steeds meer aandacht, net als de toepasbaarheid van allerlei (technische) innovaties en data. Wij geven onze bijdrage aan het Klimaatakkoord verder inhoud en bespreken de voortgang daarvan in MIRT-verband. Wij investeren in 'smart mobility' en 'smart logistics' vanuit het nieuwe uitvoeringskader 'Slim, Veilig, Duurzaam'. Wij creëren ruimte om hiermee innovatief aan de slag te gaan met de langere termijn voor ogen. Daarbij kijken wij ook naar de kansen van digitale infrastructuur, inspelend op de mogelijkheden van de digitale communicatievormen in onze samenleving.

Verkeersmanagement zorgt ervoor dat het gebruik van de mobiliteitsnetwerken en de doorstroming daarop zo optimaal mogelijk is. Vervoersmanagement zorgt ervoor dat de vervoersalternatieven goed ontwikkeld zijn en beter worden gebruikt, door gerichte reisinformatie en door gedragsbeïnvloeding. Wij werken samen in succesvolle programma's als SmartwayZ.NL, Trendsportal, Roermond Bereikbaar en Zuid-Limburg Bereikbaar.

In een aantal gevallen is uitbreiding of aanpassing van de weginfrastructuur wenselijk. We kijken daarom kritisch naar ons eigen wegennet, en continueren de lobby en reeds vastgestelde betrokkenheid bij de Rijksbesluitvorming (MIRT) over onder meer de A2-verbreding, A67 en knooppunt Zaarderheiken.

Wij trekken samen op met Zuid-Nederlandse (grens)Provincies in de samenwerking met Noordrijn Westfalen en zijn een actieve partner binnen het Interprovinciaal Overleg (IPO). Wij dragen vanuit de Limburgse programma's bij aan grensoverschrijdende agendavorming en ontwikkeling van projecten. Daartoe zijn wij ook actief lid van de Euregio's en de Grenslandagenda. Waar mogelijk maken we bij projecten gebruik van de Europese fondsen. Onze focus ligt bij de buurregio's en buurlanden. Samen met onze partners geven we verder invulling aan onze nieuwe mobiliteitsaanpak op basis van het Mobiliteitsplan Limburg "Slim op weg naar morgen". We rapporteren hierover via het Integraal Programma Mobiliteitsopgave Limburg. Met onze verkeersmodellen en monitoring voorspellen we verkeersontwikkelingen en onderbouwen we projectvoorstellen.

Dit product draagt bij aan criterium 1 en 3 van dit programma en indirect aan criterium 2.

Beoogde resultaten

1. Slim, veilig, duurzaam

In het uitvoeringskader Slim, Veilig, Duurzaam worden de mobiliteitsdoelen doorstroming, leefbaarheid, veiligheid en duurzaamheid, in onderlinge samenhang, verder uitgewerkt. In het plan worden voor verschillende onderdelen ambitie, doel en stappen/acties benoemd. In samenwerking met de betrokken partners wordt een periodiek actieprogramma samengesteld waarbij tevens afspraken worden gemaakt over de scope, inzet en financiering van de verschillende acties.

Onderdeel van dit kader en het actieprogramma is verkeers- en vervoersmanagement. Vanuit de gedachte 'basis op orde' werken we samen met onze regionale partners aan een goede en betrouwbare doorstroming op het regionale verkeersmanagement netwerk. Dit doen we via continue processen, zoals de afstemming van wegwerkzaamheden en evenementen en het informeren van reizigers (via data knooppunten en service providers).

Belangrijk onderdeel van het werkveld is de adaptatie van nieuwe technologische ontwikkelingen. Hiertoe

Beoogde resultaten

bouwen we de benodigde kennis en ons netwerk op. Op basis hiervan zoeken we actief naar mogelijkheden voor toepassing van innovaties in onze projecten en programma's.

Bij het besluitvormingsproces (PS 2 oktober 2020) voor het uitvoeringskader Slim, veilig, duurzaam wordt nader inzicht gegeven in de verschillende acties.

Rol Provincie: *procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner*

2. Weginfrastructuur

In paragraaf 3.2.5, onderhoud, beheer en rehabilitatie van het provinciale wegennet, zijn alle benodigde technische aanpassingen aan de provinciale weginfrastructuur opgenomen. Aanpassingen van de provinciale weginfrastructuur welke nodig zijn vanwege doorstromings-, veiligheids- of leefbaarheidsknelpunten worden tevens meegenomen in deze technische programmering. Nieuwe provinciale weginfrastructuur zoals de geplande omleiding bij Baexem is opgenomen in paragraaf 3.2.7. N280 West.

In de verplichte paragraaf Kapitaalgoederen zijn de overige kleinschaligere aanpassingen van de provinciale weginfrastructuur weergegeven.

We sluiten aan bij de MIRT-programmering van het Rijk (Rijksinfrastructuur A2 verbreding Kerensheide – Het Vonderen, de parallelbaan A73 bij Zaarderheiken en de A67 Eindhoven – Venlo – Duitse Grens) en de daarbij horende afspraken met het Rijk over de voorbereiding en realisatie van deze Rijksopgaven.

Rol Provincie: *financier, partner*

3. Samenwerking en internationalisering

In het Bestuurlijk Overleg over het MIRT (BO-MIRT) blijven we richting het Rijk lobbyen voor Limburgse projecten. Daarnaast beslissen we gezamenlijk in dit overleg over te nemen stappen in gezamenlijke projecten en programma's en volgen we de voortgang van de invulling van het Klimaatakkoord. Verder werken we samen in IPO-verband aan gemeenschappelijke thema's en onderwerpen. We zetten het grensoverschrijdend mobiliteitsoverleg met Noordrijn-Westfalen (NRW) voort en dragen bij aan de Grenslandagenda. We gaan ook door met de thematische samenwerking in de Euregio via participatie in de reguliere overleggen. We werken met onze partners samen in een vernieuwde governance-structuur op basis van het Mobiliteitsplan Limburg "Slim op weg naar morgen" via een gezamenlijke strategische agenda. Waar mogelijk verwerven we EU-fondsen voor Limburgse mobiliteitsprojecten en –programma's.

Rol Provincie: *ondersteuner, procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner*

4. Verkeersmodellen en monitoring

De doorontwikkeling van de verkeersmodellen is in 2021 in volle gang, zodat ze vanaf begin 2022 operationeel zijn voor gebruik. Voor deze gezamenlijke opdracht van de Provincie en de Limburgse regio's/gemeenten treedt de Provincie als opdrachtgever op. De verkeersmodellen worden hiermee multimodaal en geschikt voor bredere toepassingen.

De verkeersmeetnetten voor gemotoriseerd wegverkeer en fiets zijn in 2021 operationeel en leveren de eerste telgegevens. De gegevens worden digitaal ontsloten via de Nationale Databank Wegverkeersgegevens (NDW). Er wordt ook een begin gemaakt met tellingen met onderscheid naar voertuigkenmerken. Deze tellingen worden o.a. gebruikt voor de monitoring van het vervoer gevaarlijke stoffen.

Rol Provincie: *procesmanager, financier, partner*

5. Mobiliteitsplan

Samen met onze partners geven we verder invulling aan onze nieuwe mobiliteitsaanpak, op basis van het Mobiliteitsplan Limburg "Slim op weg naar morgen" dat door GS op 19 september 2017 is vastgesteld. Daarbij hebben we speciale aandacht voor de ontwikkeling van "smart mobility". Met innovaties en experimenten willen we nieuwe mogelijkheden uittesten, en bij succes daarvan schalen we ze op.

Gebiedsverkenningen

In gebieden met een cumulatie van activiteiten die van invloed zijn op de bereikbaarheid werken we in

Beoogde resultaten

programma's samen met partners aan een gebiedsgerichte aanpak ten behoeve van de bereikbaarheidsopgave.

Met het Mobiliteitsberaad Limburg geven we invulling aan een nieuwe vorm van overleg, waarin de Limburgse regio's en organisaties op het gebied van mobiliteit de voortgang van de nieuwe mobiliteitsaanpak met elkaar bespreken.

Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner, ondernemer*

6. Minder hinder

In het BO-MIRT zijn afspraken gemaakt over de Minder hinder aanpak samen met RWS en SmartwayZ.NL. In 2021 gaan we aan de slag met de uitkomsten van de Minder Hinder Tool die een globale inschatting geven van de regionale minder hinder opgaves. We gaan de uitkomsten gebruiken om regionaal afspraken te maken hoe we de hinder gaan beperken. Hier hebben we verschillende organisaties en methodes voor.

Product	3.2.2. Fiets
Portefeuillehouder	Brugman-Rustenburg

In Limburg nemen we met z'n allen nog massaal de auto om naar werk te gaan. Helaas ook nog veel voor de korte afstanden. Met verkeersopstoppingen, files en veel stress tot gevolg. Limburg kent zelfs het laagste fietsgebruik van Nederland.

Om het fietsgebruik te stimuleren is in de vorige statenperioden het Beleidsplan Fiets 2014-2022 en het Uitvoeringsprogramma Fiets 2016-2019 vastgesteld. In deze statenperiode is op 14 februari 2020 het Provinciaal Fietsbeleidskader 2019-2023 "Focus op fiets" vastgesteld, als opvolger van het Uitvoeringsprogramma Fiets 2016-2019.

Het fietsbeleid voorziet in deze statenperiode in het stimuleren van fietsgebruik middels:

- de aanleg van snelfietsroutes;
- het verbinden van de Limburgse grote steden;
- het waar nodig veiliger maken en behouden van de provinciale fietspaden, waarbij extra aandacht besteed wordt aan de zwakkere verkeersdeelnemers;
- het realiseren van een gesloten Euregioonaal fietsnetwerk en;
- het waar mogelijk provinciale wegen voorzien van fietspaden, waar deze nog niet aanwezig zijn.

Ook fietsparkeren bij OV knooppunten en ketenmobiliteit (denk aan o.a. deelfietsen) heeft onze volle aandacht.

Verder speelt ook gedragsbeïnvloeding een grote rol, teneinde enerzijds meer Limburgse inwoners door fietsstimulering op de fiets te krijgen en anderzijds de verkeersveiligheid verder te vergroten (geagendeerd in PS 2 oktober 2020).

Succesvolle programma's van Roermond en Zuid-Limburg 'Bereikbaar' zullen wij ondersteunen.

Gebleken is dat we niet beschikken over voldoende monitoringsgegevens om het fietsgebruik in beeld te brengen. Dit zal op strategische punten in beeld gebracht worden. Daarnaast zullen we de fiets, naast de auto en het openbaar vervoer, ook in de verkeersmodellen gaan opnemen. Door een betere monitoring van het fietsgebruik te kunnen nemen, kunnen fietsmaatregelen beter onderbouwd worden.

Een nieuwe ontwikkeling is het groeiende multifunctionele gebruik van fietspaden (wandelen, fietsen, bakfiets, e-bike en speed-pedelec), wat van invloed kan zijn op de dimensionering ervan. Onderzocht zal worden hoe we hiermee moeten omgaan.

Wij trekken samen op met het landelijke IPO-programma "Tour de Force", dat eveneens inzet op meer fiets in de stad, fiets in de keten, snelfietsroutes en gedragsbeïnvloeding.

Wij stellen hierbij de integrale multimodale aanpak voorop.

Beoogde resultaten	
1.	Het (verder) realiseren van een Euregionaal en bovenregionaal Limburgs utilitair fietsrouten netwerk tussen de grote steden, liefst via snelfietsroutes. Rol Provincie: <i>subsidiënt en financier</i>
2.	Het (beter) bereikbaar maken van regio's, de campussen, de economische toplocaties en de in de Euregio gelegen universiteiten, waarbij eveneens ingezet wordt op ketenmobiliteit (bijvoorbeeld OV fietsparkeren, leenfietsen, goede fietsparkeervoorzieningen en OV overstappunten voor zowel bus als trein). Rol Provincie: <i>subsidiënt en financier</i>
3.	Meer mensen op de fiets door gedragsbeïnvloeding en fietsstimulering. Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, financier en partner</i>
4.	Opstellen van een monitoringstool voor fiets dat inzicht moet geven in het gebruik van fietsroutes. Rol Provincie: <i>procesmanager en financier</i>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Aantal fietsroutes aangelegd of veiliger gemaakt.	6	11	2023
1	Aantal kilometers fietsverbinding aangelegd of veiliger gemaakt.	16	16,8	2021
1	Aantal oversteeklocaties veiliger gemaakt.	0	2	2021
2	Uitbreiding fietsparkeren (+300 fietsparkeerplaatsen) bij station van Weert.	0	300	2021

Toelichting prestatie-indicatoren
<p>Toelichting op nr. 1: In 2021 wordt de fietsroute "Fietsverbinding Raaieind, Venlo" met een lengte van 0,8 kilometer gerealiseerd.</p> <p>Verder worden in 2021:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ de fietsoversteeklocatie "N276 Echt-Susteren, oversteek snelfietsroute ter hoogte van de Pissummerweg" te Echt-Susteren en; ▪ de fietsoversteeklocatie "Schaafsebos-Lankerseweg te Gennep, ter plaatse van N271" veiliger gemaakt.

Product	3.2.3. Verkeersveiligheid
Portefeuillehouder	Brugman-Rustenburg

Wij bevorderen maatregelen gericht op het vergroten van de verkeersveiligheid van onze provinciale wegen en fietspaden en stimuleren verkeersveilig gedrag in algemene zin.

In de Mobiliteitsaanpak wordt verkeersveiligheid benoemd als één van de doelen. De dalende trend in het aantal verkeersslachtoffers van de afgelopen jaren is helaas onder druk komen te staan. Reden te meer om ook de komende jaren in te blijven zetten op verkeersveiligheid, gedragsbeïnvloeding en bewustwording. Via een jaarlijkse monitoring wordt dit in beeld gebracht. Het ideale eindbeeld blijft: geen (ernstige) verkeersslachtoffers.

De verkeersveiligheidsaanpak blijft gericht op het oplossen van gevaarlijke situaties op het regionale wegennet. Daarbij hebben we speciale aandacht voor de zwakkere verkeersdeelnemers. Met behulp van de aanpak Duurzaam veilig en de CROW-richtlijnen (Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechiek), wordt in elk project een afweging gemaakt op basis van de mogelijkheden en het draagvlak.

Daarnaast richten we ons op gedragsbeïnvloeding en bewustwording, onder andere via permanente verkeerseducatie en het creëren van bewustwording via campagnes.

We werken nauw samen met onze partners in ROVL-verband (Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Limburg).

Dit product draagt bij aan criterium 2 van dit programma.

Beoogde resultaten	
1.	<p>Infrastructuur en techniek</p> <p>Landelijk worden de ontwikkelingen rondom Duurzaam Veilig gevolgd en daar waar wenselijk en mogelijk beïnvloed. Tevens worden de principes van Duurzaam Veilig in de realisatie en reconstructies van Provinciale wegen zoveel mogelijk toegepast.</p> <p>Rol Provincie: <i>procesmanager</i></p>
2.	<p>Educatie en bewustwording</p> <p>Het doorontwikkelde educatiebeleid voor het basis- en voortgezet onderwijs wordt verder geïmplementeerd en vanaf de zomer 2021 geactiveerd. Ten slotte verzorgen wij het ontwikkelen en (laten) uitvoeren van de campagnekalender.</p> <p>Rol Provincie: <i>procesmanager</i></p>
3.	<p>Handhaving</p> <p>Overleg en afstemming met het Openbaar Ministerie en Politie.</p> <p>Rol Provincie: <i>partner</i></p>
4.	<p>Governance Verkeersveiligheid en Uitvoeringsprogramma Verkeersveiligheid Limburg</p> <p>Gaan werken in de aangepaste governance waarbij een goede afstemming met partners plaats vindt over de gecombineerde aanpak van verkeersveiligheid op het gebied van gedragsbeïnvloeding, handhaving en infrastructuur waarbij het Uitvoeringsprogramma Verkeersveiligheid Limburg het uitgangspunt vormt.</p> <p>Rol Provincie: <i>partner</i></p>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
2	Aantal verkeersactieve basisscholen (%).	0 %	80 %	2021

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
2	Aantal verkeersactieve voortgezet onderwijs scholen (%).	0 %	80 %	2021
2	Aantal gedragscampagnes uitgevoerd.	5	6	2021
3	Aantal Stuurgroep Verkeer.	2	2	2021
4	Aantal bijeenkomsten ROVL.	3	4	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

1 en 2 zijn nieuwe indicatoren als gevolg van de doorontwikkelde verkeerseducatie. Deze komen in plaats van de oude indicatoren "het aantal basisscholen en voortgezet onderwijs met een verkeersveiligheidsconvenant en het aantal basisscholen met een Limburgs verkeersveiligheidslabel".

Product	3.2.4. Logistieke netwerken
Portefeuillehouder	Van den Akker

Bij logistiek kijken wij in het bijzonder naar de ontwikkeling van Limburg binnen het Europese en wereldwijde logistieke netwerk, inclusief de kansen voor verdere ontwikkeling van vervoer op water, barge terminals en binnenhavens.

Logistiek is in het "Mobiliteitsplan Limburg, Slim op weg naar morgen" aangemerkt als een belangrijke gebiedsopgave. De logistieke (top)sector en het groeiende goederenvervoer vragen om een optimale bereikbaarheid via logistieke netwerken. Het gaat dan om de modaliteiten weg, water, spoor, lucht en bus. De kwaliteit van de wegverbindingen met de mainports en de belangrijke internationale bestemmingen willen we optimaliseren. Daarbij is er aandacht voor voldoende en veilige parkeergelegenheid voor vrachtwagens. Door onze inspanningen met betrekking tot de Railagenda verbeteren we tegelijkertijd de vervoersmogelijkheden per spoor. Verder richten we onze aandacht op de Maasroute als hoofdtransportas en de versterking van de samenwerking van de binnenhavens in Limburg (Blueports Limburg), verbonden met die van Rotterdam, Antwerpen, Luik en Duisburg. De modaliteit lucht wordt behandeld in het product 1.1.5. Maastricht Aachen Airport.

Voor de buisleidingen wordt in het kader van de Adviescommissie Buisleidingen Chemelot verkend welke uitbreiding van het huidige buisleidingenstelsel noodzakelijk is voor de aanvullende goederenstromen als gevolg van de circulaire economie. Dit pakken we internationaal op binnen de trilaterale energiestrategie met Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen. Tevens bieden nieuwe buisleidingen kansen voor het terugdringen van overschrijding van de normen voor vervoer van gevaarlijke stoffen per spoor (externe veiligheid).

We leggen onze focus daarnaast op de multimodaliteit van de logistieke knooppunten Noord- en Zuid-Limburg via het faciliteren van een optimale bereikbaarheid en realisatie van rail- en bargeterminals. We stimuleren daarbij actieve samenwerking in het bedrijfsleven om lading te bundelen en gebruik te maken van alternatieve mogelijkheden voor wegvervoer. 'Slim, veilig en duurzaam' gelden daarbij als uitgangspunt.

Samen met andere Provincies, het Havenbedrijf Rotterdam en het Rijk werken wij in het Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (MIRT) - Programma Goederenvervoercorridors aan het optimaliseren van de corridors Oost en Zuidoost. Het doel van dit programma is dat deze corridors meer toegevoegde waarde gaan genereren voor onze logistieke

knooppunten, met minder negatieve effecten voor gebruikers en omgeving. De logistieke knooppunten Noord- en Zuid-Limburg zullen wij verder ontwikkelen als besturingscentra voor mondiale logistieke ketens, die voorop lopen met innovatieve en duurzame oplossingen.

Ook werken wij samen met de regio's langs de Rhine-Alpine Corridor om maximaal te profiteren van deze corridor met de grootste dichtheid aan economische activiteiten van Europa.

De verbetering van de samenwerking in de sector logistiek met onze partners (o.a. op basis van het LIOF-programma dat uitvoering geeft aan ons Missiegedreven Innovatie Beleid) wordt uitgewerkt in product 1.2.5. Logistiek.

Dit product draagt bij aan criteria 1 en 3 van dit programma.

Beoogde resultaten	
1.	<p>MIRT-Programma Goederenvervoercorridors (portefeuillehouder Mackus)</p> <p>In BO MIRT Goederenvervoercorridors zijn afspraken gemaakt over de inzet en beoogde resultaten. Het betreft de volgende zaken:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Innovatie; uitrollen digitale tool over corridor in Limburg; ▪ Europese cofinanciering van projecten in Limburg; ▪ Sturingsafspraken knooppunten: afstemming ruimtelijk economisch beleid met overige Provincies; ▪ Afspraken over vervoer afvalstromen over water; ▪ Knooppunt Venlo: afspraken over maatregelenpakket; ▪ Knooppunt Sittard-Geleen/Stein: afspraken over maatregelenpakket; ▪ Uitbreiding (aantal) beveiligde vrachtwagen parkeerplaatsen in Limburg; ▪ Clean Energy Hubs (locaties voor het beroepsgoederenvervoer (vrachtwagen, scheepvaart) waar schone brandstoffen kunnen worden getankt): mede opstellen landelijke aanpak voor lokaal of regionaal afwegen waar en waarom een Clean Energy Hub toelaten of stimuleren. Op termijn: afspraken over realisatie 2 clean energy hubs; ▪ Robuuste vaarwegen: afspraken met Rijk over extra maatregelen/onderhoud vaarwegen.
2.	<p>Met betrekking tot samenwerking Limburgse binnenhavens, Blueports Limburg (portefeuillehouder: van den Akker):</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Afspraken over meerjarige samenwerking ook na 2021; ▪ Samenwerkingsagenda voor: digitalisering- modal shift-duurzaamheid-economie-grensoverschrijdende samenwerking/lobby; ▪ Uitbreiding samenwerking met binnenhavens Noord-Brabant, Gelderland, België; ▪ Organisatie congres van de Nederlandse Vereniging van Binnenhavens in Venray; ▪ Samenwerking Inzetten op EU subsidie (CEF). <p>Rol Provincie: <i>procesmanager</i></p>
3.	<p>Met betrekking tot EGTC Rhine-Alpine Corridor (portefeuillehouder: Mackus)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Lobby om Limburgse infra op het TEN-T Core-network te krijgen; ▪ Modal Shift Study. <p>Rol Provincie: <i>partner, financierder</i></p>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Europese cofinanciering van projecten in Limburg.	0	3	2022
1	Uitbreiding (Aantal) beveiligde vrachtwagen parkeerplaatsen in Limburg.	2	4	2024
1	Aantal Clean Energy Hubs in Limburg.	0	2	2023

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
2	Aantal leden Blueports Limburg.	12	16	2022

Toelichting prestatie-indicatoren

1. Vrachtwagen parkeerplaatsen

Huidige waarde: 2 (James Cookweg te Venlo en Venray).

Streefwaarde: 4 (bovengenoemde locaties aangevuld met een locatie in de regio Venlo en een in Midden-Limburg).

2. Clean Energy Hubs

Te combineren met beveiligde vrachtwagen parkeerplaatsen.

Product	3.2.5. Onderhoud, beheer en rehabilitaties Provinciale wegen
Portefeuillehouder	Mackus

De Provincie is eigenaar van infrastructuur bestaande uit globaal 450 km. weg (inclusief naastgelegen voorzieningen) en is wettelijk verantwoordelijk voor het beheren, onderhouden en rehabiliteren hiervan. Dit gebeurt conform de door Provinciale Staten op 14 februari 2020 vastgestelde Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen Provincie Limburg 2020. Deze nota beschrijft het benodigde kwaliteitsniveau. Met dit kwaliteitsniveau wordt een goed functionerend provinciaal (wegen)netwerk nagestreefd en is het risico op het ontstaan van achterstallig onderhoud (zie ook de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen) beheersbaar. Deze nota is afgestemd op het in 2018 vastgestelde Mobiliteitsplan. Door deze integrale benadering kan de planning van rehabilitaties wijzigen en wordt er rekening gehouden met ontwikkelingen zoals slimme mobiliteit.

Dit product draagt bij aan criterium 1, 2 en 3 van dit programma. Dit product hangt samen met product 3.2.7. (Project N280-West).

Beoogde resultaten

1. Structureel beheerde, onderhouden en gerehabiliteerde provinciale infrastructuur conform kwaliteitsniveau 'basis' conform de vastgestelde Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen.

Rol Provincie: *bevoegd gezag*

Product	3.2.6. Project Buitenring Parkstad Limburg
Portefeuillehouder	Mackus

Omdat het project BPL in 2021 is afgerond en het overgaat naar "beheersfase" en er bovendien in het kader van de Regeling grote projecten in 2021 geen rapportages meer volgen, verliest dit product vanaf dat moment haar financiële en politieke relevantie om een separaat product in stand te houden. De onderhoudskosten van de weg zijn reeds geprogrammeerd onder product 3.2.5. Onderhoud, beheer en rehabilitaties provinciale wegen. Vanaf 2021 worden ook de kapitaallasten van de BPL

onder dit product ondergebracht en zal het product 3.2.6. Project Buitenring Parkstad Limburg komen te vervallen.

Product	3.2.7. Project N280- West
Portefeuillehouder	Mackus

Het project N280-West maakt deel uit van de Gebiedsontwikkeling Midden-Limburg (GOML). De provinciale weg N280 verbindt Weert met Roermond en is de belangrijkste Oost-Westverbinding in Midden-Limburg. Op een aantal locaties op de N280-West staat de doorstroming onder druk; onder meer ter hoogte van de aansluiting met de A2, bij Baexem en bij de aansluitingen Buitenop en Mijnheerkensweg in Roermond. Daarnaast leidt het verkeer op de N280-West op een aantal locaties tot leefbaarheids- en verkeersveiligheidsproblemen met name ter hoogte van de kern Baexem waar de N280-West deels door de bebouwde kom gaat.

Bij de nadere uitwerking is het project N280-West opgesplitst in 2 wegvakken:

- Het wegvak Leudal: vanaf de aansluiting met de A2 tot en met de aansluiting met de Napoleonsweg N273. Verwachte oplevering 2023;
- Het wegvak Roermond: vanaf de aansluiting op de A73 tot het Lateraalkanaal. Verwachte oplevering 2021.

Doelstelling van het project is de herinrichting van de provinciale weg, met als uitgangspunten:

- een stimulans geven aan de regionaal-economische ontwikkeling van Midden-Limburg;
- de doorstromings-, de leefbaarheids- en verkeersveiligheidsproblemen op en rond de N280-West oplossen;
- op korte termijn realiseerbaar zijn, kosteneffectief zijn, de maatschappelijke welvaart verhogen, duurzaam van karakter zijn, bijdragen aan behoud en verdere ontwikkeling van natuur en landschap. De effecten van de voorkeursoplossingsrichting voor de land- en tuinbouw moeten beperkt blijven.

Dit product draagt bij aan criterium 1, 2 en 3 van dit programma. Dit product hangt samen met product 2.4.1. Stedelijke ontwikkeling.

Beoogde resultaten
1. Wegvak Roermond: oplevering van de nieuw aangelegde infrastructuur Rol Provincie: <i>procesmanager, financier, partner</i>
2. Wegvak Roermond: overdracht van de nieuw aangelegde infrastructuur aan provinciale en gemeentelijke wegbeheerders Rol Provincie: <i>procesmanager, financier, partner</i>
3. Wegvak Leudal: Bestuurlijke vaststelling MER en ontwerp PIP door GS Rol Provincie: <i>procesmanager, bevoegd gezag, financier</i>
4. Wegvak Leudal: Bestuurlijke vaststelling definitief PIP door GS Rol Provincie: <i>procesmanager, bevoegd gezag, financier</i>

Product	3.2.8. Project N266
Portefeuillehouder	Mackus

Na een lange voorbereidingstijd met verschillende geanalyseerde alternatieven en frequente bestuurlijke interventies is op 29 juni 2020 door Provinciale Staten ingestemd met het voorkeursalternatief voor de mobiliteitsopgave in Nederweert. Instemming bleek mogelijk vanwege het draagvlak voor dit alternatief bij gemeente Nederweert en andere stakeholders in deze regio. Hiermee verliest deze mobiliteitsopgave haar politieke relevantie om specifiek te benoemen in de financiële producten. In de begroting 2021 is deze opgave terug te vinden in de reguliere mobiliteitsopgaven weginfrastructuur en zijn de kapitaallasten van de N266-N275 Nederweert ondergebracht in paragraaf 3.2.5. Onderhoud, beheer en rehabilitaties provinciale wegen. Het product 3.2.8. Project N266 Nederweert komt hierdoor te vervallen.

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

3.2. Bereikbaarheid en mobiliteit	Begroting ná	Begroting	Meerjarenraming		
	wijz. 2020	2021	2022	2023	2024
Lasten					
3.2.1. Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen	8.613	5.388	5.238	2.988	2.488
3.2.2. Fiets	13.579	11.608	625	625	0
3.2.3. Verkeersveiligheid	985	1.121	1.121	1.121	1.121
3.2.4. Logistieke netwerken	2.296	303	2.790	110	0
3.2.5. Onderhoud, beheer en rehabilitaties Provinciale wegen	17.595	17.940	18.280	18.626	19.479
3.2.6. Project Buitenring Parkstad Limburg	0	0	0	0	0
3.2.7. Project N280- West	0	0	0	0	0
3.2.8. Project N266	0	0	0	0	0
<i>Personele lasten</i>	7.780	8.276	8.259	8.263	8.127
<i>Kapitaallasten</i>	13.407	18.146	18.010	18.573	19.357
Totaal lasten	64.255	62.782	54.324	50.305	50.572
Baten					
3.2.1. Voorbereiding en uitvoering mob.maatregelen	1.818	0	0	0	0
3.2.2. Fiets	1.074	461	0	0	0
3.2.3. Verkeersveiligheid	0	65	65	65	65
3.2.5. Onderhoud, beheer en rehabilitaties Provinciale wegen	489	495	501	508	514
Totaal baten	3.381	1.021	566	573	579
Totaal saldo van baten en lasten	-60.874	-61.761	-53.757	-49.733	-49.993
Mutatie reserves					
<i>Toevoeging reserves</i>					
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	7.867	0	0	0	0
Risicoreserve Bereikbaarheidsmiddelen	8.147	8.359	8.830	9.381	9.728
Bestemmingsreserve realisatie N280	5.100	0	0	0	0
	21.114	8.359	8.830	9.381	9.728
<i>Aanwending reserves</i>					
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	34.134	23.008	15.400	11.126	10.529
Bestemmingsreserve overdracht Napoleonsweg	1.965	1.965	1.965	1.965	0
Bestemmingsreserve realisatie N280	1.082	1.672	2.043	2.226	2.593
Bruteringreserve VDL Nedcar	10	1.021	1.021	1.021	1.021
Reserve realisatie N266	4.099	0	0	0	0
	41.290	27.666	20.428	16.338	14.143
Saldo mutatie reserves	20.176	19.306	11.598	6.957	4.415
Resultaat	-40.698	-42.454	-42.159	-42.776	-45.578

Financiële toelichting

- 3.2.1. Het benodigde budget 2021 ten behoeve van beleidsvoorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen bedraagt € 5,39 mln. Voor de bereikbaarheid van Zuid-Nederland (Smartwayz) is een bedrag van € 1 mln. begroot. Voor verkeers- en vervoersmanagement is een bedrag van € 0,72 mln. beschikbaar. In het kader van de afspraken in het BO-MIRT is in totaal binnen dit product een bedrag van € 2,4 mln. beschikbaar (€ 1,7 mln. voor Limburg Bereikbaar, € 0,1 mln. voor Minder Hinder Aanpak, € 0,4 mln. voor Nationale Agenda Laadinfrastructuur en € 0,2 mln. voor Digitalisering). Voor urgente verkeersveiligheidszaken is een bedrag van € 0,12 mln. beschikbaar. Voor de doorontwikkeling van verkeersmeetnet en verkeersmodel is € 0,59 mln. gereserveerd. Daarnaast is er een bedrag geraamd van € 0,35 mln. voor jaarlijkse lidmaatschappen en activiteiten die aan de basis staan voor provinciaal mobiliteitsbeleid (IPO, thema's mobiliteit en binnenvaart). Voor de uitvoering van het beleid is aan procesmiddelen € 0,2 mln. beschikbaar. Dekking van deze middelen komt uit de Reserve Bereikbaarheidsmiddelen. Het verschil ten opzichte van 2020 heeft vooral betrekking op de bijdrage Rotonde Museumplein (N300 Voorterweg), procesmiddelen voor gebiedsverkenningen en dwarsverbindingen voor het project A2 't Vonderen.
- 3.2.2. Voor 2021 is voor Fiets in de begroting een bedrag van € 11,61 mln. beschikbaar. Een groot deel (€ 10,61 mln.) is beschikbaar voor fietsprojecten. Voor gedragsbeïnvloeding is € 0,62 mln. gereserveerd. Daarnaast is voor onderzoek een bedrag van € 0,38 mln. beschikbaar. Dekking vindt plaats uit de Reserve Bereikbaarheidsmiddelen.
- 3.2.3. Voor verkeersveiligheid wordt voor 2021 een bedrag van € 1,21 mln. begroot. Dit heeft betrekking op de financiering van de activiteiten in het kader van ROVL. Dekking vindt plaats uit de Reserve Bereikbaarheidsmiddelen.
- 3.2.4. Voor logistieke netwerken is een bedrag begroot van € 0,30 mln. In het kader van het BO-MIRT is in totaal € 0,28 mln. beschikbaar (€ 0,1 mln. voor de Goederencorridor, € 0,08 mln. voor Model shift aanpak en € 0,1 mln. voor Clean Energy Hubs). Het overige bedrag is beschikbaar voor de proceskosten EGTC Rhine-Alpine Corridor (€ 0,01 mln.) en de Samenwerkingsovereenkomst Blueports (€ 0,01 mln.). Het verschil ten opzichte van 2020 heeft betrekking op de Truckparkings Venlo. Dekking vindt plaats uit de Reserve Bereikbaarheidsmiddelen.
- 3.2.5. Voor onderhoud, beheer en rehabilitaties van provinciale wegen wordt een bedrag van € 17,94 mln. begroot. Conform het instellingsbesluit met betrekking tot de bestemmingsreserve Napoleonsweg als bijdrage van het Rijk aan de kosten, wordt jaarlijks deze reserve aangewend voor € 1,97 mln. (looptijd t/m 2024). Daarnaast wordt een deel van de afschrijvings- en onderhoudskosten gedekt uit de Reserve Bereikbaarheidsmiddelen.
- 3.2.7. Alle uitgaven ten aanzien van het project N280-West worden als investering verantwoord.

€ x 1.000

3.2. Bereikbaarheid en mobiliteit <i>Investerings</i>	Begroting na 2020	Begroting 2021	Meer jarenraming		
			2022	2023	2024
Uitgaven					
3.2.3. Verkeersveiligheid	235	0	0	0	0
3.2.4. Logistieke netwerken	2.500	0	0	0	0
3.2.5. Onderhoud, beheer en rehabilitaties Provinciale wegen	142.106	22.351	18.213	20.402	14.039
3.2.7. Project N280- West	18.085	9.307	5.000	10.000	40.000
Totaal uitgaven	162.926	31.658	23.213	30.402	54.039
Bijdragen					
3.2.5. Onderhoud, beheer en rehabilitaties Provinciale wegen	26.531	23.569	0	173	0
3.2.7. Project N280- West	2.000	612	0	0	0
Totaal bijdragen	28.531	24.181	0	173	0

Toelichting investeringen/financieringen

- 3.2.4. In 2020 staat de investering in de Zuidelijke Spoor aansluiting Chemelot geprogrammeerd (PS besluit 18 december 2009).
- 3.2.5. In de uitgaven is het jaarlijkse investeringskrediet opgenomen ten behoeve van de vervangingsinvesteringen en rehabilitaties van provinciale wegen, met daarnaast lopende projecten, zoals VDL Nedcar (zie product 3.4.3 Werklocaties), conform PS-besluit 21 juni 2019 en Voorjaarsbrief 2019. En de BPL, conform PS-besluit 9 oktober 2015.
- 3.2.7. N280-West, conform PS-besluit 17 juni 2016.

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Onderhoud kapitaalgoederen

Provinciale wegen, drie steunpunten

3.3. Wonen in Limburg

Als gevolg van demografische, maatschappelijke en macro-economische ontwikkelingen bereiken de Limburgse gemeenten binnen afzienbare tijd de top van het aantal huishoudens. Daarbinnen zien wij wel een groeiend aantal eenpersoonshuishoudens, een toenemende vergrijzing, ontgroening en verkleuring. Achter de berichten van tekorten op de woningmarkt, in met name de (sociale en middeldure) huursector voor starters, senioren en nieuwe Limburgers gaat een hele wereld schuil. Er is in Limburg een overzichtelijke uitbreidingsbehoefte van het totaal aantal woningen (ca. 2.000 woningen per jaar, huishoudensgroei betreft 13.000 – 15.000 tot 2031). Desondanks is er behoefte aan woningen in specifieke segmenten. De liggende planvoorraad voorziet kwantitatief en kwalitatief in te veel en bovendien hele andere nieuwbouwplannen. Deze aspecten belemmeren op dit moment de doorstroming op de woningmarkt en hiervoor zullen openingen gevonden moeten worden. Prettig wonen gaat verder dan een passende woning alleen. Een infrastructuur die past bij de levensfase, huishoudens- en werksituatie en de gewenste levensstijl, een gezonde en veilige woonomgeving, waar verloedering geen kans krijgt en een omgeving waar inwoners een eigen inbreng kunnen hebben, dragen bij aan het “woongeluk”. Naast de inwoners zijn daar diverse partijen bij betrokken. De Provincie kan partijen bij elkaar en tot samenwerking brengen. De betaalbaarheid van wonen staat onder druk. Een grote groep inwoners ziet de kansen op de woningmarkt als gevolg van stijgende huur- en koopprijzen en strengere hypotheekvereisten afnemen. Investeringsvolume neemt af als gevolg van prijsstijgingen in combinatie met ongunstig rijksbeleid (heffingen, toewijzingsbeleid).

Wat willen we bereiken?

Samen met onze partners willen we toewerken naar ‘een voortreffelijke woon- en leefomgeving, waar mensen zich prettig voelen. Een toekomstbestendige Limburgse woningmarkt biedt voldoende woningen van de juiste kwaliteit op de juiste plek en op het juiste moment beschikbaar en (financieel) bereikbaar’. Dat wil zeggen een woningmarkt die voldoende mogelijkheden biedt door doorstroming (wooncarrière), die toekomstbestendig (duurzaam en klimaatbestendig) en betaalbaar (zowel voor corporaties als voor kopers en huurders) is en flexibel kan inspelen op veranderende woonwensen en -behoeften.

Woningcorporaties, overheden, beleggers en particuliere eigenaren zijn zich bewust van hun belangrijke rol op de woningmarkt. Het bijdragen aan het mogelijk maken én realiseren van vernieuwende initiatieven is belangrijk. Juist nu liggen er kansen op de woningmarkt en vraagt de huisvesting van (tijdelijke en blijvende) nieuwkomers op de arbeidsmarkt meer dan ooit om innovatieve en duurzame oplossingen. Daarnaast verwachten we dat kwetsbaren en starters, vanwege onzekerheid over de toekomst en het ontbreken van financiële buffers, het juist nu moeilijker kunnen krijgen op de woningmarkt.

Daarbij zien wij dat onze rol zowel agenderend, stimulerend, meesturend en verbindend is, zowel via samenwerking met partners als via de inzet van (financieel) instrumentarium. Op die manier willen wij bereiken dat partijen vervolgens meer mogelijkheden (instrumenten en eigen kracht) inzetten om gezamenlijk de transitieopgave vorm te geven.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Bij het opstellen van kaders en het verruimen van mogelijkheden op de woningmarkt stellen we de inwoner en diens mogelijkheden centraal.

Criterium 2: Wij zoeken naar regionaal en/of lokaal maatwerk in de context van de Limburgse woningmarkt als de situatie ter plekke daarom vraagt.

Criterium 3: Wij acteren vanuit toegevoegde waarde. Als wij een rol pakken en instrumenten inzetten, dan zijn deze aanvullend aan die van onze partners.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Product	3.3.1. Wonen in Limburg
Portefeuillehouder	Dritty

Limburg heeft te maken met een inhaalslag voor wat betreft de realisatie van woningen. Urgent te realiseren woningen betreffen segmenten als seniorenwoningen en woningen voor bijzondere doelgroepen (internationale werknemers, spoedzoekers, kwetsbare inwoners, statushouders) en woningen in de (sociale en middeldure) huursector. Wij faciliteren partners met het versneld uitvoeren van woningbouwplannen die aantoonbaar voldoen aan een urgente behoefte. Dit doen we samen met en in aanvulling op het kader Kwaliteit Limburgse Centra (zie product 2.4.2 Kwaliteit Limburgse Centra).

Naast het toevoegen van de juiste woningen aan de woningvoorraad, ligt er een grote opgave op het terrein van het verduurzamen en levensloopbestendig maken van de bestaande woningvoorraad (Verordening Duurzaam Thuis, zie product 3.7.1 Energie) en vraagt de (harde) plancapaciteit om een aanpak m.b.t. versnelling, omkatten en opruimen.

Wij willen de realisatie van een woningvoorraad (toe te voegen én bestaand) die toegesneden is op de toekomst stimuleren, door corporaties en marktpartijen (ontwikkelaars en investeerders/beleggers/burgerinitiatieven) te verleiden in deze segmenten te bouwen en te transformeren. Tevens dagen wij initiatiefnemers uit met de bouw van deze woningen, ook andere provinciale doelen te dienen (zorggeschikte woningen, duurzaamheid, circulariteit, natuur inclusief bouwen, tijdelijke concepten, innovatieve bouwwijzen, enz.)

In de koopsector zorgen wij, middels Starterslening, ervoor dat koopstarters op de woningmarkt geholpen worden in het financieren van hun eerste koopwoning.

Wij zorgen voor een stevig fundament, op basis waarvan steeds een voor Limburg juiste en op feiten gebaseerde afweging gemaakt kan worden. Wij investeren in die basis en verbinden partijen met elkaar om er voor te zorgen dat woonopgaven gezamenlijk én in samenhang worden opgepakt.

Beoogde resultaten

1. Wij gaan gemeenten hulp bieden bij het versneld tot uitvoering brengen van woningbouwplannen (in samenwerking met KLC) en scheppen met gemeenten samen ruimte voor nieuwe woningbouwinitiatieven door kritisch naar de bestaande planvoorraad te kijken.
Rol Provincie: *ondersteuner, bevoegd gezag, partner*
2. We stimuleren, aanvullend op/parallel aan het kader Kwaliteit Limburgse Centra (KLC), wenselijke woonprojecten die de doorstroming op de woningmarkt bevorderen. De focus ligt daarbij op sociale en middeldure huur.
Rol Provincie: *ondersteuner, subsidiënt, financier*
3. Alle Limburgse gemeenten bieden de Starterslening aan.
Rol Provincie: *ondersteuner, procesmanager, financier, partner*
4. Wij verkennen de wenselijkheid van het inzetten van de Verzilverlening ter versterking van de Startersleningen, in samenwerking met een aantal Limburgse pilotgemeenten.
Rol Provincie: *ondersteuner, procesmanager, financier, partner*
5. Wij continueren ons monitoringsysteem met (jaarlijks) actuele woencijfers.
Rol Provincie: *ondersteuner, procesmanager, financier, partner*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Afstemming met alle Limburgse gemeenten over mogelijkheden versnelde uitvoering plannen en de uitvoering herijking planvoorraad. Juiste woning, op de juiste plek, op het juiste moment beschikbaar.	0	31	2023
2	Met de Stimuleringsregeling Wonen brengen we 40 à 50 projecten (samen 400 – 500 woningen) tot uitvoering.	0	40	2023
3	Alle Limburgse gemeenten bieden de Starterslening aan.	29	31*	2021
4	Verkennen wenselijkheid en draagvlak Verzilverlening.	0	1	2021
5	Actueel Limburgbreed monitoringsysteem wonen.**	1	1	2023

* Afhankelijk van positieve besluitvorming gemeenteraden Heerlen en Valkenburg a/d Geul.

** Het betreft een kwaliteitsverbetering, reeds bestaande monitoringssysteem wonen wordt gecontinueerd en doorontwikkeld.

Toelichting prestatie-indicatoren

Limburgse Agenda Wonen 2020 - 2023

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

3.3. Wonen in Limburg	Begroting ná wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Lasten					
3.3.1. Wonen in Limburg	2.825	1.161	1.136	1.036	13
<i>Personele lasten</i>	1.143	905	903	903	889
Totaal lasten	3.968	2.065	2.039	1.939	902
Baten					
Totaal baten	0	0	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	-3.968	-2.065	-2.039	-1.939	-902
Mutatie reserves					
<i>Aanwending reserves</i>					
Reserve Transitiefonds	951	0	100	0	0
Saldo mutatie reserves	951	0	100	0	0
Resultaat	-3.017	-2.065	-1.939	-1.939	-902

Financiële toelichting

3.3.1. Het budget in 2021 bedraagt € 1,16 mln. Dit bedrag wordt ingezet voor de uitvoering van de Agenda Wonen Limburg en voor de continuering van de Nadere subsidieregels Stimulering Wonen 2020 – 2023. Het verschil ad € 1,66 mln. ten opzichte van 2020 heeft betrekking op de bijdrage voor versnelling Flexwonen en afronden projecten conform kader Transitie Limburgs Woningmarkt 2015-2019.

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Financiering
Startersleningen voor huiseigenaren
SvN Stimuleringsleningen
Lening aan Stichting Happiness
Transitiefonds compartiment 1a zakelijke financieringen
Lening aan SineMetU Vastgoed B.V.
Lening aan Stichting woonzorg Elisabeth Stift

3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit

Dit programma beslaat de activiteiten op het gebied van ruimtelijke ordening en ruimtelijke inrichting, inclusief de onderdelen werklocaties en integrale gebiedsontwikkeling landelijk gebied en stad-landzones.

De grote maatschappelijke opgaven die voor ons liggen kennen in veel gevallen ook een ruimtelijke dimensie. De energievoorziening wordt in de toekomst kleinschaliger en zichtbaarder. Deze transitie loopt samen met andere ruimtewensen in Limburg, bijvoorbeeld de omslag naar een circulaire economie, de groei van de logistieke en de toeristische sector, woningbouw, de transitie en schaalvergroting van de landbouw en adaptief water- en grondbeheer. Sommige ruimtegebruikers vragen in de toekomst waarschijnlijk juist minder ruimte, zoals de Retail. Ook agrarische gebouwen en (grote) monumenten staan leeg of komen vrij. Daar komt nog bij dat de sociale tweedeling ook in Limburg steeds meer een ruimtelijke tweedeling is. En op de achtergrond speelt overal de digitalisering, met al zijn kansen en uitdagingen, ook voor ruimtelijke kwaliteit (bijvoorbeeld smart mobility, smart cities, smart villages). Zeker in tijden waarin al deze ontwikkelingen om voorrang vragen, is het belangrijk om vanuit samenhang, sociale context en in samenwerking met andere partijen te werken aan ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling.

De Omgevingswet, die naar verwachting op 1 januari 2022 in werking zal treden, heeft nadrukkelijk een tweeledige doelstelling. Enerzijds het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. En anderzijds het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften. In die geest vinden we het belangrijk om het vormgeven van de verschillende transities en het faciliteren van de economische en sociale dynamiek zoveel mogelijk samen te laten gaan met ruimtelijke kwaliteitsimpulsen. Zo werken we via deze ontwikkelingen ook aan een beter functionerend, duurzamer en mooier Limburg. Dit sluit aan bij de brede benadering van 'omgevingskwaliteit' uit de nieuwe Omgevingswet waarbij er ook aandacht is voor gezondheid, circulariteit en de sociale impact van keuzes op de samenleving.

Inmiddels wordt breed het besef gedeeld dat veel fysiek-ruimtelijke ontwikkelingen van regionale betekenis zijn. De afgelopen jaren zijn met het oog daarop belangrijke stappen gezet in het versterken van de regionale samenwerking en de regionale afstemming van ruimtelijke initiatieven met bovenlokale impact. Dit sluit ook aan bij de ambitie van het Rijk om de opgaven centraal te stellen en daarbij samen te werken als één overheid, samen met de samenleving, waarbij ieder een bijdrage levert vanuit de eigen verantwoordelijkheid en mogelijkheden. Dit verbindt overheden en belanghebbenden en sluit aan bij de kracht en dynamiek van de maatschappij. Een (gemeente-, regio- en lands-) grensoverschrijdende insteek is daarbij van groot belang.

Wat willen we bereiken?

Onze ambitie is om van de verschillende transities ook een ruimtelijke kwaliteitsimpuls te maken door samen met partners te gaan voor een integrale gebiedsgerichte benadering zowel in stedelijk als landelijk gebied, waarbij we opgaven in samenhang aanpakken met oog voor een goede balans tussen planet, people en profit. Dit betekent bijvoorbeeld: dat wij rekening houden met de bestaande kwaliteit en identiteit van gebieden, dat wij met nieuwe ontwikkelingen aansluiten bij netwerken van infra, energie en digitaal, dat wij gaan voor zuinig en meervoudig ruimtegebruik (ook ondergronds: 3D-

ordening) en voor meer verschillen tussen locaties (van drukke ontmoetingsplek tot rustig landschap). Als wij dit doen, biedt dat meer perspectief op duurzame, kosteneffectieve oplossingen met een groter maatschappelijk rendement en draagvlak.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: In lijn met de gedachte van de Omgevingswet willen we ruimte geven aan initiatieven vanuit de samenleving, in balans met een veilige en gezonde leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat wij als Provincie de regio's en gemeenten actief willen faciliteren in het maken van ruimtelijke keuzes en bij gebiedsontwikkelingen. Waar nodig en vereist geven we richting.

Criterium 2: In Limburg wordt bij fysiek-ruimtelijke ontwikkelingen zoveel mogelijk gehandeld vanuit een grensoverschrijdend perspectief (internationaal, buurprovincies, tussen regio's of bovenlokaal), inspeland op kansen over de grens.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Product	3.4.1. Omgevingsvisie
Portefeuillehouder	Dritty

In 2018 zijn de voorbereidingen gestart voor de Omgevingsvisie Limburg (POVI) die begin 2021 het Provinciaal Omgevingsplan Limburg 2014 (POL2014) moet gaan vervangen. Er is gewerkt aan een visie die volledig aansluit bij de eisen die de Omgevingswet stelt, die de grote transities en maatschappelijke opgaven schetst en beschrijft hoe deze in de ruimte en de omgeving samenkomen. Daarbij worden meerdere schaalniveaus onderscheiden: Limburg in euregionaal perspectief, visies op de regio's Noord- Midden- en Zuid-Limburg en specifieke gebieden daarbinnen. In de Omgevingsvisie worden provinciale belangen en rollen vastgelegd, en wordt ingegaan op de wijze van realisatie, stimulering en waar nodig doorwerking, bijv. in de vorm van samenwerkingsafspraken met de regio's of via de Omgevingsverordening. De totstandkoming van de omgevingsvisie heeft plaatsgevonden in een co-creatief proces met de regionale partners en met burgerparticipatie, in samenhang met lopende trajecten als RESSen (Regionale Energiestrategieën), Deltaprogramma's en provinciale Beleidskaders, mede o.b.v. een plan-MER (milieueffectrapportage).

Na vaststelling van de POVI door Provinciale Staten begin 2021 zal ook de provinciale Omgevingsverordening aangepast worden. Dat impliceert het ombouwen van deze verordening tot een verordening die volledig aan de eisen van de Omgevingswet voldoet én het verwerken van de gewenste/ noodzakelijke aanpassingen die voortvloeien uit de keuzes die in de POVI gemaakt worden.

Aangezien de inwerkingtreding van de Omgevingswet door de wetgever uitgesteld is tot (naar verwachting) 1 januari 2022, is er meer ruimte om de beoogde inhoudelijke aanpassingen en aanscherpingen op een zorgvuldige wijze te verwerken. Vanwege het ontbreken van een overgangsregeling blijft het overigens noodzakelijk dat de nieuwe Omgevingsverordening vóór inwerkingtreding van de Omgevingswet is vastgesteld en gepubliceerd.

In het proces zijn/worden de Staten op meerdere momenten meegenomen, onder andere via sonderende notities. De vaststelling van Omgevingsvisie en Omgevingsverordening is een verantwoordelijkheid van PS.

Zoals de Provincie een omgevingsvisie (POVI) opstelt, doen ook Rijk (NOVI) en gemeenten (GOVI's) dat. Voor de GOVI's kent de Omgevingswet een overgangstermijn. De NOVI is na de zomer van 2020 vastgesteld, samen met een Uitvoeringsagenda NOVI. En heeft de basis gevormd voor Samenwerkingsafspraken NOVI tussen Rijk en koepelorganisaties. Concretisering vindt vanaf 2020, doorlopend in 2021 en daarna plaats in nationale programma's, in omgevingsagenda's en in NOVI-gebieden. Een belangrijk gebiedsgericht programma is de Omgevingsagenda, die een schakel moet gaan vormen tussen NOVI, POVI en GOVI's, en uitvoering (programma's/projecten). Op basis van eerste schetsen van de Omgevingsagenda Brabant Limburg in 2020, zal in 2021 door Rijk en regio een eerste Omgevingsagenda voor dit gebied worden vastgesteld. Op basis van plannen van aanpak voor een achttal in 2020 door het Rijk aangewezen voorlopige NOVI-gebieden, waaronder Zuid-Limburg en De Peel, is eind 2020 de aanwijzing hiervan al dan niet definitief geworden en is de koers voor 2021 bepaald. Op dat moment kunnen ook de beoogde resultaten nader worden geformuleerd.

In 2021 zullen we verder vorm en inhoud geven aan de doorwerking van de POVI. Naast de Omgevingsverordening, de Omgevingsagenda en NOVI-gebieden spelen daarbij ook thematische programma's (bv. Waterprogramma) en door gemeenten in regionaal verband op te stellen thematische programma's een belangrijke rol. We zullen het bestaande samenspel van

doorwerkingsdocumenten samen met de regio's en stakeholders herijken, tegen de achtergrond van vastgestelde POVI en nieuwe Omgevingswet. E.e.a kan ook leiden tot bijstelling/omvorming van de Bestuursafspraken POL tot Bestuursafspraken POVI.

Onder de noemer van 'Expeditie Ruimte' werkt de Provincie samen met de partners (gemeenten en stakeholders) aan kennisuitwisseling over de aanpak van Limburgse omgevingsvraagstukken. Het digitaal platform Expeditie Ruimte vervult daarbij een centrale rol. Expeditie Ruimte omvat activiteiten gericht op kennisoverdracht (bv over experimentele aanpak en proeftuinen) en informatievoorziening, attitudeverandering en urgentiebesef, vanuit onze faciliterende rol als Provincie. Expeditie Ruimte is een belangrijk communicatiekanaal over de omgevingsvisie. De voorbereiding op en implementatie van de inwerkingtreding van de nieuwe Omgevingswet (met naast omgevingsvisie/verordening de sporen wetgevingstraject, veranderingsprocessen, digitaal stelsel) is eveneens een belangrijk aandachtspunt.

Dit product draagt bij aan criterium 1 en 2 van dit programma. Vanwege het brede karakter zijn er raakvlakken met een groot aantal andere onderdelen uit de programmabegroting.

Beoogde resultaten	
1.	Begin 2021 wordt door de Staten de Omgevingsvisie Limburg vastgesteld, die tot stand is gekomen in een co-creatief proces met gemeenten en andere (eu)regionale partners en die volledig aansluit bij de eisen en geest van de Omgevingswet. Rol Provincie: <i>partner, bevoegd gezag</i>
2.	Geactualiseerde Omgevingsverordening wordt eind 2021 vastgesteld door de Staten. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>
3.	Met Rijk en (eu)regionale partners wordt een omgevingsagenda opgesteld, die NOVI, provinciale omgevingsvisie en GOVI's verbindt en een schakel met toegevoegde waarde vormt tussen deze visies en de uitvoering in programma's en projecten. De opgaven staan hierbij centraal, de agenda sluit daar qua opzet en schaalniveau bij aan. Rol Provincie: <i>partner</i>
4.	Het bestaande samenspel van POVI, verordening en doorwerkingsdocumenten wordt in 2021 samen met de regio's en stakeholders herijkt, tegen de achtergrond van vastgestelde POVI en nieuwe Omgevingswet, mogelijk resulteren in bijstelling/ omvorming van de Bestuursafspraken POL tot Bestuursafspraken POVI.
5.	Via Expeditie Ruimte wordt invulling gegeven aan kennisoverdracht en informatievoorziening, attitudeverandering en vergroten van urgentiebesef op het vlak van omgevingsvraagstukken, aansluitend bij de behoeften van onze regionale partners. Rol Provincie: <i>procesmanager, partner</i>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Omgevingsvisie Limburg is vastgesteld door PS.	0	1	2021
2	Geactualiseerde Omgevingsverordening Limburg is vastgesteld door PS.	0	1	2021
3	Omgevingsagenda gereed.	0	1	2021
4	Samenspel van POVI, verordening en doorwerkingsdocumenten herijkt.	0	1	2021
5	Digitaal platform Expeditie Ruimte is up-to-date.	1	1	2023

Product	3.4.2. Uitvoering ruimtelijk beleid
Portefeuillehouder	Dritty

Het gaat hier om het (mede) richting en uitvoering geven aan concrete maatschappelijke initiatieven en ruimtelijke ontwikkelingen. Hierbij worden steeds verbindingen gelegd tussen het beoogde initiatief met het achterliggend idee, maatschappelijke opgaven, provinciale belangen en kaders zoals verankerd in de provinciale omgevingsvisie, (provinciale en regionale) uitwerkingen, bestuursafspraken en wettelijke kaders.

De uitvoering van het ruimtelijk beleid loopt langs twee sporen. Aan de ene kant door invulling te geven aan wettelijke taken of gebruik te maken van wettelijke bevoegdheden (medebewindstaken). Aan de andere kant door inspanningen zonder directe wettelijke grondslag, met name in de vorm van gebiedsontwikkelingen. De beoogde resultaten in het eerste spoor (wettelijke taken en bevoegdheden) komen hier aan bod.

De gebiedsontwikkelingen, het tweede spoor, zijn onder te verdelen in stedelijke gebiedsontwikkelingen (met als nadere onderverdeling binnenstedelijke ontwikkelingen en ontwikkeling werklocaties), gebiedsontwikkelingen in landelijk gebied en gebiedsontwikkelingen op het grensvlak van stad en land.

De beoogde resultaten m.b.t. (binnen)stedelijke gebiedsontwikkelingen worden beschreven in programma 2.4., product 3.4.3. ontwikkeling werklocaties (Chemelot in 1.2.6. Industrie), en product 3.4.4. integrale gebiedsontwikkelingen in landelijk gebied en in stad-landzones.

De wettelijke taken op het gebied van uitvoering ruimtelijk beleid zijn verankerd in de Wet ruimtelijke ordening (Wro). Deze gaat naar verwachting op 1 januari 2022 over in de Omgevingswet (Ow; medio 2020 is tot een jaar uitstel besloten). De huidige werkwijze met vooroverleg, advisering over en beoordeling van plannen, met de mogelijkheid voor reactieve aanwijzing, bezwaar en beroep blijven in essentie gelijk. Wel zal de focus verder verschuiven naar de voorkant van het planproces en zich toespitsen op de provinciale belangen. Er worden meer eisen gesteld aan de onderbouwing van het provinciaal belang en aan de vraag waarom dit belang niet op een doelmatige en doeltreffende wijze door het gemeentebestuur kan worden behartigd. Er zal ingespeeld worden op de veranderingen op gemeentelijk vlak, met name de omslag van bestemmingsplannen naar omgevingsplannen met een bredere scope.

Sturing (ruimtelijk, maar ook breder op het vlak van bijvoorbeeld water en milieukwaliteit) vindt ook plaats door uitvoering te geven aan de bepalingen in de Omgevingsverordening.

Bij diverse gebiedsontwikkelingen (bijvoorbeeld VDL-Nedcar en Proefdraaien MAA) wordt door de Provincie een Provinciaal Inpassingsplan (PIP) opgesteld. Dat is een wettelijke bevoegdheid. Het instrument PIP komt niet terug in de Omgevingswet. In plaats daarvan krijgt de Provincie de mogelijkheid om te gaan werken met projectbesluiten. Zo'n besluit regelt niet alleen de ruimtelijke inpassing, maar meteen ook de omgevingsvergunning.

Tot de wettelijke taken op het gebied van uitvoering ruimtelijk beleid behoren ook de wettelijke adviesrol van Gedeputeerde Staten op grond van de Mijnbouwwet (voor bijvoorbeeld geothermieprojecten) en de bronhoudersverplichtingen die Gedeputeerde Staten dienen na te komen ingevolge de Basisregistratie ondergrond (BRO).

Wat betreft de Mijnbouwwet is de minister van EZK het bevoegd gezag om beslissingen te nemen. Door middel van de adviesbevoegdheid worden, tegen de achtergrond van de maatschappelijke

opgaven, de provinciale belangen ingebracht die in het kader van de besluitvorming door de minister van EZK behoren te worden afgewogen.

De BRO (vallende onder de wet BRO) is een centrale registratie met publieke gegevens over de Nederlandse ondergrond en draagt daarmee bij aan de informatievoorziening die nodig is voor de uitvoering van de Omgevingswet. Bestuursorganen (gemeenten, provincies, waterschappen en rijksorganisaties) hebben als bronhouder wettelijk verplichtingen. De BRO wordt in tranches stapsgewijs ingevoerd. Ieder jaar worden steeds meer ondergrondgegevens (registratieobjecten) in de BRO opgenomen en voor iedereen toegankelijk gemaakt. De BRO maakt onderdeel uit van de bredere inspanningen op het gebied van monitoring, nodig met het oog op een goede onderbouwing en beoordeling van initiatieven.

Dit product draagt bij aan criterium 1 en 2 van dit programma.

Beoogde resultaten

1. De Provincie beoordeelt ruimtelijke plannen van gemeenten met focus op de provinciale belangen. Deze beoordeling/ beïnvloeding verschuift daarbij in toenemende mate naar de voorkant van het planproces, in lijn met het gedachtegoed van de Omgevingswet.
Rol Provincie: *bevoegd gezag*
2. Daar waar nodig en doelmatig zet de Provincie het instrumentarium van het provinciaal inpassingsplan (na inwerkingtreding Omgevingswet: projectbesluit) in om gebiedsontwikkelingen te faciliteren.
Rol Provincie: *partner, facilitator, bevoegd gezag*
3. Implementatie van de Basis Registratie Ondergrond (BRO)
De registratieobjecten die per ingevoerde tranche in de BRO zijn opgenomen, zijn geïmplementeerd.
Rol provincie: *bevoegd gezag*
4. Advisering op grond van de Mijnbouwwet
Gedeputeerde Staten brengen op verzoek van de minister van EZK advies uit met focus op de provinciale belangen.
Rol provincie: *adviseur*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1, 4	De genomen besluiten in het kader van de medebewindstaken zijn te herleiden naar de provinciale belangen.	1	1	2023
3	Implementatie van de in 2021 vastgestelde BRO-registratieobjecten.	0	1	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

3. Iedere tranche bevat registratieobjecten die betrekking hebben op de uitvoering van specifieke werkzaamheden die ondergrond-gerelateerd zijn. In 2021 zal een nieuwe tranche in werking treden.
4. Het is van belang om alle verzoeken om advies van de minister van EZK voor mijnbouwactiviteiten te benutten om de provinciale belangen te behartigen.

Product	3.4.3. Werklocaties
Portefeuillehouder	Van den Akker/ Driitty

De afgelopen periode zijn de ambities en uitgangspunten t.a.v. bedrijventerreinen en kantoren uit POL2014 per regio uitgewerkt in een regionale (structuur)visie voor bedrijventerreinen en kantoren. Deze visies geven richting aan de beoogde kwaliteitsslagen en regionale programmering. Het REBIS (Regionaal Economisch Bedrijventerreinen-Informatiesysteem) vormt de basis voor de programmering van werklocaties.

In het kader van de voorbereiding van de Omgevingsvisie Limburg worden deze ambities en uitgangspunten en de wijze van doorwerking (via samenwerkingsafspraken, met borging in de Omgevingsverordening) tegen het licht gehouden. Aandachtspunten daarbij zijn onder meer de beschikbaarheid van voldoende geschikte huisvesting, ruimte voor ontwikkeling ook op middellange termijn, de digitale bereikbaarheid en het benutten van de buisleidingen-infrastructuur.

De feitelijke ontwikkeling van werklocaties is meestal een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Voor een aantal werklocaties van groot provinciaal/bovenregionaal economisch belang (zoals VDL Nedcar, Greenport Venlo, MAA en Chemelot) verrichten we activiteiten gericht op de ruimtelijke (door)ontwikkeling van werklocaties. Dit biedt kansen om verbindingen te leggen met de ambities op het terrein van ruimte, onderwijs, arbeidsmarkt en economie. Dit kan gaan om bijdragen aan planologische procedures, maar ook om de opstelling van PIP's (vanaf inwerkingtreding Omgevingswet: projectbesluiten).

Bijzondere aandacht krijgt hier de gebiedsontwikkeling Swentibold (VDLNedcar) en gebiedsontwikkeling Oostflank Brunssum. Chemelot komt aan bod in product 1.2.6. Industrie.

Gebiedsontwikkeling Swentibold (VDLNedcar)

Voor de verankering en een duurzame concurrentiepositie van VDL Nedcar is een pakket aan ruimtelijk-logistieke maatregelen nodig zoals de uitbreidingsruimte voor bedrijfsfuncties, de multimodale bereikbaarheid (mobiliteitsmaatregelen) en compensatiemaatregelen in de directe omgeving (mede via een regionale gebiedsaanpak). De basis hiervoor wordt gelegd in een integrale gebiedsvisie die vervolgens vertaald wordt in een planologisch kader. De Provincie is bevoegd gezag en verantwoordelijk om de maatregelen te borgen in het Provinciaal Inpassingsplan en heeft mede op grond hiervan, in samenwerking met VDL Nedcar en gemeenten, een regierol voor de kaderstelling en uitvoering van de maatregelen.

Gebiedsontwikkeling Oostflank Brunssum

Met het oog op het maatschappelijk en economisch optimaal laten renderen van de investeringen in de Buitenring Parkstad wordt ingezet op het faciliteren van nieuwe bedrijvigheid, waaronder logistiek en Leisure, in het gebied Oostflank in Brunssum. Het faciliteren en creëren van nieuwe bedrijfskavels in een passende omgeving, waarbij duurzaamheid en energietransitie een belangrijke factor vormt, draagt bij aan verbetering van het regionaal vestigingsklimaat en werkgelegenheid, en aan de sociaal-maatschappelijke ontwikkeling van de regio als geheel. In maart 2019 hebben Burgemeester en Wethouders van Brunssum, de bestuurscommissie Economie & Toerisme van Parkstad en Gedeputeerde Staten met het oog daarop een intentieovereenkomst ondertekend. Doel is te komen tot een Samenwerkingsovereenkomst (SOK) tussen deze drie partijen voor de integrale gebiedsontwikkeling waarbij als basis geldt de reeds door de partners vastgestelde gebiedsvisie.

Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo

De opgave voor het Ontwikkelbedrijf is de uitgifte van bedrijfsterreinen en de versnelde ontwikkeling van nieuwe bestemmingsplannen, met het oog op het creëren van nieuwe arbeidsplaatsen. Het Ontwikkelbedrijf houdt zich bezig met de exploitatie van het bedrijventerrein Greenport Venlo. Campus Vastgoed staat samen met de Brightlands Campus Greenport Venlo aan de lat om het 'kennislandschap' te ontwikkelen. Uit efficiency oogpunt voert de organisatie van het Ontwikkelbedrijf ook de taken van Campus Vastgoed (grondexploitatie campusterrein plus exploitatie Villa Flora, Innovatoren en het voormalige Raad van Arbeid gebouw (waarin thans het University College Venlo is gevestigd) uit.

Dit product draagt bij aan criterium 1 en 2 van dit programma.

Beoogde resultaten	
1.	In de Omgevingsvisie Limburg zijn de ambities en uitgangspunten m.b.t. bedrijventerreinen en kantoren in nauwe samenspraak met gemeenten en stakeholders vastgelegd. Via afstemming met gemeenten in regionaal verband zorgen wij voor regionale doorvertaling/doorwerking. Via de ruimtelijke procedures toetsen we of dit op beoogde wijze wordt vastgelegd in gemeentelijke bestemmingsplannen/omgevingsvisies. Rol Provincie: <i>bevoegd gezag, partner</i>
2.	REBIS-systeem (monitor / website bedrijventerreinen) en kantorenmonitor zijn periodiek geactualiseerd. Rol Provincie: <i>procesmanager</i>
3.	Gebiedsontwikkelingen voor werklocaties van provinciaal/bovenregionaal belang: initiëren en (mede) uitvoeren van deelonderzoeken en (het leveren van bijdragen aan) van planologische procedures op basis van gebiedsvisies (met inbegrip van eventuele spoor- en wegontsluitingen en compensatiemaatregelen). Rol Provincie: <i>regisseur, bevoegd gezag, financier, procesmanager</i>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	De opgenomen ambities, uitgangspunten, provinciale belangen en werkwijze voor (ontwikkeling, inrichting en beheer van) bedrijventerreinen en kantoren uit de Omgevingsvisie Limburg, vinden via afstemmingsprocedures hun doorvertaling naar regionale visies en bestemmingsplannen (t.z.t. ook gemeentelijke omgevingsvisies).	0	1	2021
2	Actuele gegevens voor werklocaties zijn beschikbaar.	1	1	2021

Toelichting prestatie-indicatoren	
2.	www.rebislimburg.nl (eigen monitoringstelsel).

Product	3.4.4. Integrale gebiedsontwikkelingen landelijk gebied en stad-landzones
Portefeuillehouder	Mackus/ Dritty

In het landelijk gebied en in stad-landzones wordt ingezet op integrale gebiedsontwikkeling om gewenste bewegingen en ontwikkelingen op gang te brengen. Het provinciale beleid richt zich - conform de nota "Landschap verbindt Limburg" daarbij met name op:

- het verhogen en uitdragen van de belevingswaarde van het landelijk gebied; het versterken van het economische potentieel van de regio;
- het versterken van landschappelijke kwaliteit door ruimtelijke opgaven op het gebied van energie, natuur, water, recreatie, toerisme, cultuurhistorie, industrie en landbouw in samenhang te realiseren;
- het bevorderen van de complementariteit tussen platteland en stedelijke kernen.

Centraal staat het eigenaarschap in de regio's. Met andere woorden, de energie van maatschappelijke organisaties, ondernemers, individuele burgers en andere overheden zijn de dragende elementen in de aanpak. Hierbij zijn concrete projecten de focus, en juist niet het proces er naar toe of er om heen. Het gaat om concrete actie en impact in de regio's creëren. Bij voorkeur wordt daarbij gewerkt met een regionale programmatische benadering. Dit betekent dat de Provincie in deze aanpak een agenderende, kaderstellende en faciliterende rol heeft.

Naast de integrale gebiedsontwikkeling wordt ook ingezet op aanpalende (kleinere) burgerinitiatieven als deze de gewenste beweging op gang kunnen brengen. In diverse pilots wordt ingestoken op het faciliteren van gemeenschapsinitiatieven.

In het landelijke gebied, bijvoorbeeld Nationaal Landschap Zuid-Limburg en de gebieden rondom de huidige Nationale Parken, worden regio's uitgenodigd om in samenwerking met de dragende gemeenschappen (burgers, MKB, bedrijfsleven, etc.) vernieuwende arrangementen te ontwikkelen om zo samen de ontwikkeling naar landschapsparken mogelijk te maken. Voor de duurzame financiering van deze ontwikkelingen wordt in samenhang en samenwerking gedacht en gewerkt. Dit betekent dat gestuurd wordt op inbreng (menskracht en financieel) van andere overheden, maatschappelijke partners en de gemeenschap. In deze gedachte past ook het opzetten van een landschapsfonds. Ook worden mogelijkheden om EU-middelen te koppelen aan opgaven optimaal benut (o.a. POP3, LEADER, INTERREG, IBP Heuvelland).

In stad-landzones komen opgaven van stad en landelijk gebied bij elkaar.

Gebiedsontwikkelingen in landelijk gebied en stad-landzones (al dan niet in bredere context) zijn niet zelden lands- of provinciegrensoverschrijdend (bijvoorbeeld Rivierpark Maasvallei, Drielandenpark, Maas-Swalm-Nette, Samenwerking Grensgebied de Kempen). Voor deze gebieden zal de samenwerking met partijen over de grens worden voortgezet.

Dit product draagt bij aan criterium 1 en 2.

Beoogde resultaten	
1.	Er zijn een viertal regio's waar in co-creatie een samenhangend pakket van projecten worden gerealiseerd. Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner</i>

Beoogde resultaten

2. De Nationale Parken en NLZL worden doorontwikkeld tot Regionale Landschappen en zijn klaar voor de aanvraag Nationaal Park Nieuwe Stijl.
Rol Provincie: *ondersteuner, subsidiënt*
3. Er worden concrete stappen gezet in de vergroening van de randen van de stad (stadslandszones).
Rol Provincie: *toetser, ondersteuner*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
2	Regionale plan van aanpak voor transitie.	0	4	2021
2	Vorming Regionale Landschappen.	0	2	2024

Toelichting prestatie-indicatoren

1. In het kader van de transitie Nationale Parken dient ieder gebied een plan van aanpak vorm te geven.
2. Het onder 1 genoemde proces moet uiteindelijk leiden tot de vorming van Regionale Landschappen.

Product	3.4.7. Grondzaken
Portefeuillehouder	Koopmans

Provinciale Staten hebben ervoor gekozen om een actief grondbeleid te voeren. Daarbij zijn onder meer de door Provinciale Staten vastgestelde kaders “Erfpacht”, “nota herijking Grondbeleid” en “Sturen in samenwerking 2.0” van kracht. De ontwikkelingsgerichte rol wordt met name op ruimtelijk economisch gebied (selectief) opgepakt maar ook voor mobiliteits-, sociale en duurzaamheidsvraagstukken voor die locaties in Limburg waar een integrale aanpak vanwege het grote economische belang noodzakelijk is.

Door positie te nemen en risicodragend te participeren, kunnen we met diverse instrumenten, bijvoorbeeld erfpacht een impuls geven aan het realiseren van projecten. Afgeleide activiteit is het beheren en exploiteren van de provinciale vastgoedposities.

Voor de volledige beschrijving van de beleidsmatige doelstellingen en resultaten van het grondbeleid wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.

Opgave Ruimte voor Ruimte (RvR)

Door de uitvoering van de Ruimte voor Ruimte-regeling is een ruimtelijke kwaliteitsverbetering van het landelijk gebied bewerkstelligd (er zijn subsidies verstrekt voor het inleveren van mestrechten en het slopen van veestallen). Hiermee is de primaire doelstelling behaald. De maatschappelijke opgave van de Ruimte voor Ruimte is voor de komende jaren gelegen in het terugverdienen van door de Provincie Limburg verstrekte stallensloopsubsidies ad € 36,3 mln.

RvR B.V./C.V. heeft in mei 2020 aangegeven dat zij in 2019 haar resultaat in de GREX heeft verbeterd van € 12,3 mln. negatief naar € 8,7 mln. negatief (op eindwaarde 31-12-2023). In dit negatieve resultaat is een buffer opgenomen van € 4,2 mln. voor mogelijke tegenvallers.

Dit negatieve saldo is in de crisisjaren na 2008 met name veroorzaakt door een achterblijvende vraag naar bouwkavels (omzet) waardoor met name de financieringslasten op de door NWB verstrekte lening hoger uitvielen dan oorspronkelijk geraamd. Met als doel dit voorzien tekort op de einddatum in 2023 te verkleinen hebben GS na de aandelenovername van Bouwfonds Property Development (BPD) de beleidsruimte voor RvR verruimd, nadat PS in de gelegenheid waren gesteld wensen en bedenkingen te uiten (PS-voorstel 2018/32040 d.d. 15 juni 2018 en mededeling portefeuillehouder 2018/38544 d.d. 12 juni 2018). Naast het realiseren van ruime bouwkavels kan RvR ook aanvullend opbrengend vermogen genereren door middel van het uitbreiden van haar scope:

- realiseren van 115 extra kavels (uitbreiding totaal van 785 naar 900 kavels);
- differentiatie in RvR-plannen (woningtypologie, kavelomvang) gericht op huidige marktvraag;
- duurzame energieopwekking.

Het verdienpotentieel van de uitbreiding van de scope van RvR is niet meegerekend in het resultaat. Indien het negatieve resultaat van € 8,7 mln. blijft, betekent dat uiteindelijk in 2023 naar verwachting € 27,6 mln. van de verstrekte sloopsubsidies (RBV-2) zal zijn terugverdiend door RvR.

Ons college stuurt strak op de realisatie van de RvR-opgave. Uitgaande van die opgave en de actuele vraag uit de woningmarkt maken wij met de directie van RvR en de betrokken gemeentebesturen waar mogelijk afspraken over de tijdige realisatie van de gehele RvR-opgave. Voor verder toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen onderdeel Ruimte voor Ruimte (Provincie Limburg Commandiet BV, RvR Limburg Beheer B.V. en RvR Limburg CV).

Beoogde resultaten	
1.	<p>Ter uitvoering van motie 2607 (Jenneskens cs inzake Ruimte voor verbetering – onafhankelijk onderzoek) zal een evaluatie plaatsvinden naar de Ruimte voor Ruimte-regeling. Een evaluatie met enerzijds het doel het vervolg van Ruimte voor Ruimte te verbeteren en anderzijds het leren/betrekken van de evaluatie bij bijvoorbeeld het aanvalsplan stikstof. Besluitvorming door de Staten is naar aanleiding van de resultaten van de evaluatie voorzien medio 2021.</p> <p>Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, partner</i></p>
2.	<p>Er wordt een nieuwe Nota Grond- en Vastgoedbeleid opgesteld. Deze zal begin 2021 ter besluitvorming aan PS worden voorgelegd, waarin ook de aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer, inzake het onderzoek fabriekscomplex Meerssen meegenomen worden.</p> <p>Rol Provincie: <i>procesmanager</i></p>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Evaluatie naar de Ruimte voor Ruimte-regeling is opgesteld.	0	1	2021
1	PS heeft een besluit genomen naar aanleiding van de resultaten van de evaluatie Ruimte voor Ruimte-regeling.	0	1	2021
2	Nieuwe Nota Grond- en Vastgoedbeleid is opgesteld en ter besluitvorming aan PS voorgelegd.	0	1	2021

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit	Begroting ná wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Lasten					
3.4.1. Omgevingsvisie	312	185	200	200	200
3.4.2. Uitvoering ruimtelijk beleid	311	150	153	156	159
3.4.3. Werklocaties	564	0	0	0	0
3.4.4. Integrale gebiedsontwik. landelijk gebied en stad-landzones	9.674	1.164	814	611	12
3.4.7. Grondzaken	17.469	441	449	458	467
<i>Personele lasten</i>	5.882	5.783	5.771	5.774	5.679
<i>Kapitaallasten</i>	72	72	52	0	0
Totaal lasten	34.284	7.795	7.439	7.198	6.516
Baten					
3.4.1. Omgevingsvisie	97	0	0	0	0
3.4.4. Integrale gebiedsontwik. landelijk gebied en stad-landzones	4.000	250	0	0	0
3.4.7. Grondzaken	16.396	1.520	1.547	1.574	1.602
Totaal baten	20.493	1.770	1.547	1.574	1.602
Totaal saldo van baten en lasten	-13.791	-6.025	-5.892	-5.624	-4.913
Mutatie reserves					
<i>Toevoeging reserves</i>					
Risicoreserve grondexploitatie	615	0	0	0	0
Bruteringreserve VDL Nedcar	2.735	0	0	0	0
	3.350	0	0	0	0
<i>Aanwending reserves</i>					
Risicoreserve grondexploitatie	4.136	0	0	0	0
Bestemmingsreserve herontwikkeling Tapijnkazerne	1.000	0	0	0	0
Immunisatiereserve	64	0	0	0	0
Reserve stikstof & N2000	2.250	0	0	0	0
	7.450	0	0	0	0
Saldo mutatie reserves	4.099	0	0	0	0
Resultaat	-9.692	-6.025	-5.892	-5.624	-4.913

Financiële toelichting

- 3.4.1. Het budget 2021 bedraagt € 0,19 mln. Dit structurele budget ondersteunt het beleid met reguliere procesmiddelen (zoals juridische ondersteuning, bijeenkomsten, conferenties en advisering).
- 3.4.2. Het budget 2021 bedraagt € 0,15 mln. aan structurele procesmiddelen die jaarlijks bij de begroting worden vastgesteld.
- 3.4.3. In de begroting 2021 zijn geen middelen gereserveerd. Eventueel zal dit veranderen op basis van nadere besluitvorming.
- 3.4.4. Het budget voor 2021 bedraagt € 1,16 mln.
Deze middelen worden grotendeels ingezet ter dekking van Landschapsinterventies € 0,60 mln. (t/m 2023), de Samenwerkingsovereenkomst met het RivierPark Maasvallei € 0,09 mln. (t/m 2022), de samenwerking met het Grenspark Maas-Swalm-Nette € 0,06 mln. (t/m 2022), de grensoverschrijdende samenwerking in het Drielandenpark € 0,03mln. (t/m 2023). Daarnaast is een bedrag van € 0,01 mln. opgenomen voor verzekering, wegenbelasting en leasetermijnen van een dienstauto.

In 2020 staan € 4 mln. baten geraamd, dit zijn voor € 3,75 mln. inkomsten afkomstig van het Rijk ter cofinanciering van de Propositie Heuvelland. In 2020 en 2021 staan de inkomsten geraamd van het Waterschap eveneens ter cofinanciering van de propositie Heuvelland voor een bedrag van € 0,25 mln.

3.4.7. Het budget bedraagt € 0,44 mln. lasten en € 1,52 mln. baten in 2021. De lasten betreffen de structurele (gemeenschappelijke belastingen, waterschapslasten, energiekosten, verzekeringen) en incidentele beheerkosten (taxatie, kadaster, juridische advisering). De dekking van de beheerskosten vindt plaats uit inkomsten, o.a. pacht-opbrengsten en (tijdelijke) huur van provinciale eigendommen ad € 0,59 in 2021. Overige baten in 2021 zijn de verwachte opbrengst erfpachtcanons € 0,83 mln. en netto-opbrengst van verkoop gronden € 0,10 mln. Om risico's af te dekken is er binnen de begroting een Risicoreserve financieel instrumentarium SIS 2.0 waar het grond- en vastgoedinstrumentarium integraal onderdeel van uitmaakt. Derhalve is er geen afzonderlijke Risicoreserve Grondexploitatie nodig en komt de huidige Risicoreserve Grondexploitatie in de Jaarstukken 2020 te vervallen. Het verschil met 2020 is € 17,03 mln. lasten en € 14,89 mln. baten. Dit verschil betreft met name de volgende posten:

- de boekwaarde van de ingebrachte gronden € 11,88 mln. (lasten) en opbrengst van verkoop van deze gronden € 14,61 mln. in het kader van de gebiedsontwikkeling VDL Nedcar. De netto-opbrengst van de verkoop van deze gronden wordt gestort in de bruteringsreserve VDL Nedcar € 2,73 mln. (conform Jaarstukken 2019 PS 29 juni 2020);
- de provinciale bijdrage van € 1 mln. aan de Universiteit Maastricht voor de gebiedsontwikkeling Tapijnkazerne. Deze komt ten laste van de reserve herontwikkeling Tapijnkazerne (conform 1e Afwijkingenrapportage 2020 PS 29 juni 2020);
- de provinciale bijdrage van € 4,04 mln. voor achterstallig onderhoud en brandveiligheid van Marsna Paper. Deze wordt gedekt uit de risicoreserve grondexploitatie.

€ x 1.000

3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit <i>Investerings</i>	Begroting na 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
<u>Uitgaven</u>					
3.4.4. Integrale gebiedsontwikkeling landelijk gebied en stad-landzondes	750	0	0	0	0
Totaal uitgaven	750	0	0	0	0
<u>Bijdragen</u>					
3.4.7. Grondzaken	750	0	0	0	0
Totaal bijdragen	750	0	0	0	0

Toelichting investeringen/financiering

3.4.4. Routenetwerk Gebiedsontwikkeling Maastricht-Valkenburg PS d.d. 1-10-2010.

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Weerstandsvermogen en risicobeheersing	Financiering	Verbonden partijen	Grondbeleid
	Lening aan Stichting Ontwikkelingsmaatschappij ENCI		
	Lening aan Parvus Avez B.V.		
Grondbeleid	Lening aan deelneming Commandiet B.V./RvR Limburg beheer B.V.	Provincie Limburg Commandiet B.V.	
	Garantie aan Ruimte voor Ruimte Limburg C.V.	RvR Limburg C.V.	
	Garantie aan Ruimte voor Ruimte Limburg C.V. inzake rekening courant	Ruimte voor Ruimte Limburg Beheer B.V.	
	Regresvordering Ruimte voor Ruimte		
			Laerbroeck
			IPS / Yard
			Grondbedrijf Californië II
			Marsna Paper
			Brunssum Centrumplan Noord
			Grondbedrijf Anticiperende Aankopen
			Erfpacht railterminal Tradeport Noord
			Erfpachtgronden tuinbouwgebied Siberië
			Erfpachtgronden Trade Port Noord
			Erfpacht Watersley
			Erfpacht Natures Green
			Erfpacht Leeuwbrouwerij Valkenburg
			Erfpachtgronden vm Andeno terrein Venlo
			Erfpachtgronden restant krediet
			Erfpachtgronden Haven Wanssum
			Voorraad ruilgronden/anticiperende aankopen

De in de tabel opgenomen verbonden partijen dragen bij aan de doelen van programma 3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit. Door de uitvoering van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV) en de Ruimte voor Ruimte (RvR) via de verbonden partijen PLC B.V., RVR C.V en RVR Beheer B.V., is inmiddels een ruimtelijke kwaliteitsverbetering van het Limburgse landelijk gebied gerealiseerd.

Zie voor nadere informatie de paragraaf Verbonden partijen.

3.5. Hoogwaterbescherming langs de Maas

Het programma Hoogwaterbescherming langs de Maas richt zich op de hoogwaterbeschermingsopgaven in de Limburgse Maasvallei. Voor een ruimtelijk-economisch optimaal gebruik van rivier en gebied nu en in de toekomst.

De hoogwaterproblematiek van 1993 en 1995 gaf aanleiding tot het treffen van maatregelen. Deze zijn nog niet allemaal gerealiseerd. Door de klimaatverandering is de in het Nationaal Deltaprogramma neergelegde opgave vergroot. Waar mogelijk worden via het versterken van gebiedskwaliteiten meekoppelkansen verkend tussen hoogwaterbescherming en andere doelen. Zoveel mogelijk respecteren we daarbij de voor Nederland unieke ruimtelijke kwaliteit van de Maasvallei.

Veranderingen in het klimaat vragen aandacht waar het gaat om de hoogwateropgave. Daarbij gaat het om toenemende hoeveelheden water, toenemende piekafvoeren in de winterperiode en de robuustheid en klimaatbestendigheid van ons watersysteem. Beleid, middelen en maatregelen zijn tot op heden vastgelegd in het provinciale Waterplan Limburg 2016-2021. Daarbij houden wij ook de regie op de uitvoering van het programma voor Ooijen-Wanssum conform het Provinciale Inpassingsplan.

Daarnaast hebben wij besluiten genomen inzake de Lob van Gennep, Oeffelt, de systeemmaatregelen Well, Arcen, Baarlo – Hout-Blerick en Thorn-Wessem en het Lateraalkanaal. Voor de hoogwaterveiligheid Maas zijn in 2019 de bestaande normen geëvalueerd. Naar aanleiding daarvan zijn in 2020 in gezamenlijkheid met regionale partners en het Rijk afspraken gemaakt in het Afsprakenkader Vervolg Bestuursopdracht. Dit heeft uitgemond in drie sporen: 1) de Deltacommissaris komt in 2021 met een advies over de waterveiligheidsnormen voor de lange termijn; 2) concrete afspraken over de lopende HWBP-projecten en 3) een afspraak tussen Rijk en regio over het vervallen van de status van het winterbed en een gelijke schade-behandeling. In het collegeprogramma 2019-2023 hebben wij gesteld dat dijkverleggingen waarbij woningen buitendijks komen te liggen, zoveel mogelijk moeten worden vermeden.

Wat willen we bereiken?

We willen de hoogwaterveiligheid in Limburg op de korte, middellange en lange termijn in stand houden. In dit verband evalueren we de waterveiligheidsnormen zoals die voor de Limburgse dijkkringen is vastgesteld. (Waterwet 1-1-2017).

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Wij hebben de norm geëvalueerd zoals die is vastgelegd voor de Limburgse dijkkringen en bezien of en waar de norm moet worden bijgesteld.

Criterium 2: Wij vinden een integrale en realistische benadering van hoogwaterbescherming langs het hele stroomgebied van de Maas belangrijk.

Criterium 3: Dijkverleggingen waarbij woningen buitendijks komen te liggen, willen wij zoveel mogelijk vermijden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Product	3.5.1. Programma Maasvallei
Portefeuillehouder	Brugman-Rustenburg

Het hoogwaterveiligheidsbeleid voor de Maas is neergelegd in het Provinciale Omgevingsplan (POL) 2014 en wordt neergelegd in de ontwikkeling zijnde Provinciale Omgevingsvisie. Daarnaast is het beleid vastgelegd in hoofdstuk 3 van het Provinciaal Waterplan 2016-2021. Ook zijn de afspraken over het vervolg van de Bestuursopdracht waternormen van belang. Veel van de verantwoordelijkheden inzake hoogwaterbescherming liggen niet bij de Provincie, maar bij Waterschap en Rijk. De Provincie acteert als middenbestuur.

Voor 2021 zijn de volgende activiteiten relevant:

1. Na het evalueren van de norm zoals die voor de Limburgse dijkringen is vastgelegd en waar en wanneer daar aanleiding toe is, bevorderen dat deze wordt bijgesteld in het door de Deltacommissaris op te stellen advies voor de lange termijn. Betreft doorloop uit 2020. (criterium 1);
2. Na het beschikbaar zijn van het advies van de Deltacommissaris: doorwerking geven aan het advies van de Deltacommissaris teneinde te komen tot een herijking van het waterveiligheidsbeleid voor de Limburgse Maasvallei als vervolg op de Bestuursopdracht: evaluatie van de waterveiligheidsnormen voor de dijktrajecten in Limburg. Betreft doorloop uit 2020 (criterium 1, 2, 3);
3. Binnen het kader van het Collegeprogramma 2019-2023 bijdragen aan het nationaal Deltaprogramma (via Stuurgroep Delta Maas), het regioproces en het programma Integraal Rivier Management (IRM)³ mede op basis van de in 2020 gemaakte afspraken in het Afsprakenkader Vervolg Bestuursopdracht (criterium 1, 2, 3);
4. Goedkeuren dijkverbeteringsprojectplannen (criterium 1, 2, 3).

Dit product draagt bij aan criterium 1, 2 en 3 van dit programma. Maar ook aan criteria van de programma's 2.4. Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra, 3.2. Bereikbaarheid en mobiliteit, 3.8. Natuur en product 1.2.7. Toerisme en recreatie.

Beoogde resultaten
1. Uitvoering geven aan de in gezamenlijkheid met regionale partners en het Rijk gemaakte afspraken in het Afsprakenkader Vervolg Bestuursopdracht in afstemming met partnerpartijen (Rijk, Waterschap Limburg, Rijkswaterstaat en Limburgse Maasgemeenten). Rol Provincie: <i>partner</i>
2. Duidelijkheid scheppen over het versterken van de gebiedskwaliteiten in diverse projecten met een hoogwatercomponent (vier systeemmaatregelen, Lob van Gennep, Oeffelt, dam Lateraalkanaal). Rol Provincie: <i>financier, partner</i>
3. Faciliteren van programmabureau Delta Maas, deelname overlegstructuren en leveren van input in netwerkstructuur IRM en Regioproces Maasvallei.

³ Het programma IRM is de opvolger van de Lange Termijn Ambitie Rivieren (LTAR) Het doel van het IRM is om samen met partnerpartijen samen te komen samen tot betere en meer samenhangende oplossingen te komen voor waterveiligheid, waterkwaliteit, zoetwater, scheepvaart en natuur. De huidige aanpak van waterveiligheid, met het krachtige samenspel van dijkversterking en rivierversuiming, verschuift daarmee naar een brede aanpak waarin opgaven gezamenlijk en integraal worden aangepakt.

Beoogde resultaten

Rol Provincie: *ondersteuner, financier, partner*

4. Beoordeling dijkverbeteringsplannen die door Waterschap Limburg ter goedkeuring worden voorgelegd, inclusief rol als bevoegd gezag (ter inzagelegging, e.d.).

Rol Provincie: *bevoegd gezag (Waterwet)*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Invulling geven aan een herijking van het waterveiligheidsbeleid: minder strenge normen voor een aantal Limburgse dijktrajecten.	0%	50%	2024
2	Versterken van gebiedskwaliteiten voor de hoogwaterprojecten waar de Provincie Limburg in participeert.	10%	100%	2021
3	Leveren van kennis en middelen in netwerkstructuren en ondersteunen Regioproces (doorlopend).	100%	100%	2021
4	Juiste en tijdige binnen de daarvoor geldende wettelijke termijn afdoening van door het waterschap ingediende dijkverbeteringsplannen (doorlopend).	100%	100%	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

Nu er in gezamenlijkheid met regionale partners en het Rijk afspraken zijn gemaakt over het vervolg van de Bestuursopdracht is de energie gericht op het uitvoering geven aan de uitvoering van deze afspraken. Deze afspraken zijn gericht op de lange termijn (advies van de Deltacommissaris), de lopende projecten (herontwerp van een aantal dijktrajecten) en de afspraken over het winterbed (vervallen van de status achter de versterkte kering).

Ook wordt verder invulling gegeven aan het versterken van de gebiedskwaliteiten in een aantal aan hoogwater gerelateerde projecten, waar de Provincie Limburg in participeert.

Daarnaast wordt een bijdrage geleverd aan het programma Integraal Riviermanagement (IRM). Het IRM moet in de komende jaren leiden tot richtinggevende keuzes met niet alleen aandacht voor waterveiligheid, maar ook aandacht voor scheepvaart, waterkwaliteit, waterkwantiteit en rivierbodembeheer.

Product	3.5.2. Ooijen-Wanssum
Portefeuillehouder	Brugman-Rustenburg

De verruiming van de 'Oude Maasarm', gecombineerd met en verbonden aan andere ruimtelijke ingrepen, biedt het meeste perspectief voor de veiligheid, vitaliteit én leefbaarheid van het gebied rondom Ooijen-Wanssum en tot ver stroomopwaarts (realiseren hoogwaterveiligheid 1:250). De verruiming is de reactie op de gebeurtenissen in 1993 en in 1995, toen de zogenaamde 'Oude Maasarm' tussen Ooijen en Wanssum volstroomde en voor veel wateroverlast zorgde. Door de ruimtelijke ingrepen in onderlinge verbinding integraal aan te pakken, zal de realisatie naar verwachting sneller, goedkoper en beter verlopen. Hierdoor wordt een belangrijk rivierkundig knelpunt opgelost en ontstaat weer ruimte voor ruimtelijke en economische ontwikkelingen.

De Provincie voert regie (d.w.z. dat zij in opdracht van en namens de stuurgroep Ooijen-Wanssum verantwoordelijk is voor het inrichten van een projectorganisatie en de realisatie) op een integrale

aanpak bij de hoogwateropgave in relatie tot natuur en ruimtelijk-economische ontwikkelingen en met draagvlak in de omgeving. In de plannen is ook opgenomen het realiseren van een rondweg vanwege de omlegging van de Provinciale weg N270 om de kern Wanssum. Daarnaast wordt in het gebied 370 ha nieuwe natuur gerealiseerd. De MIRT-Bestuursovereenkomst Realisatie Gebiedsontwikkeling Ooijen Wanssum (GOW) werd op 12 oktober 2016 ondertekend door de Minister en de regionale bestuurders.

Het taakstellend budget werd door Provinciale Staten in de vergadering van 16 december 2016 beschikbaar gesteld.

In de PS-vergadering van 15 december 2017 is een herziening van het Provinciaal Inpassings Plan (PIP) vastgesteld. In deze herziening zijn ontwerpoptimalisaties vanuit de opdrachtnemer doorgevoerd en aanvullende wensen vanuit Provincie en omgeving meegenomen. Door de uitspraak van de Raad van State van 6 juni 2018 is deze PIP herziening onherroepelijk, met uitzondering van één kleine partiële vernietiging, welke alsnog bij PS-besluit van 9 nov 2018 planologisch is gerepareerd. Tegen dit besluit werd beroep aangetekend (behandeld door de Raad van State op 22 mei 2019). Op 14 augustus 2019 is het beroep door de Raad van State ongegrond verklaard, waardoor het PIP Ooijen – Wanssum 100% onherroepelijk is geworden. Verder heeft de Kroon in april 2019 de procedure opgestart om te komen tot het noodzakelijke Koninklijk Besluit (KB) om de onteigening van de nog niet in eigendom verkregen gronden mogelijk te maken. Op 4 juli 2019 heeft ter zake een hoorzitting plaatsgevonden. Het KB werd op 21 januari 2020 gepubliceerd in de Staatscourant, waarna voor 2 dossiers de onteigeningsprocedure werd opgestart door middel van het doen van een laatste bod. In beide dossiers is alsnog een minnelijke schikking getroffen. Naar het zich per 30 juni 2020 laat aanzien wordt de gehele Gebiedsontwikkeling gerealiseerd zonder één daadwerkelijke onteigening. Verder wordt per 30 juni 2020 (peildatum Q2-2020) nog steeds verwacht, dat het project binnen tijd, budget en kwaliteit wordt gerealiseerd.

Het (regelen van het) eindbeheer van de gerealiseerde onderdelen valt buiten de scope van het project. De onderdelen worden derhalve overgedragen aan de lijnorganisaties van de eindbeheerders op basis van de in 2015 getekende Eindbeheerdersverklaringen.

Door de Stuurgroep Ooijen – Wanssum zijn t.a.v. het beheer wel kwaliteitscriteria vastgesteld. Bij de kwaliteit van de natuur die door GOW wordt gerealiseerd hoort een bepaald type beheer. Het door de Stuurgroep vastgestelde Beheerplan Groen – Blauw is een advies van het Projectbureau dat wordt meegegeven aan de drie partijen (waaronder de Provincie) die verantwoordelijk zijn voor het integrale eindbeheer van het natuurgebied. In de indertijd gesloten Bestuursovereenkomst is een passage opgenomen waarin alle partijen de intentie uitspreken om conform het beheerplan te gaan werken.

Dit product draagt bij aan criterium 1, 2 en 3 van dit programma.

Beoogde resultaten

1. Provincie behartigt de belangen van inwoners en bedrijven in Maasdal, als partner bij de bestuursovereenkomst Waterveiligheid Maas.
Rol Provincie: *partner, opdrachtgever*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	De uitvoeringswerkzaamheden zijn per 1 januari 2021 gereed. De restpunten n.a.v. de oplevering worden in Q1-2021 afgewerkt.	0	1	2021
1	De gerealiseerde onderdelen van de Gebiedsontwikkeling zijn	0	1	2021/

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
	overgedragen aan de eindbeheerder(s).			2022
1	De Gebiedsontwikkeling is als project succesvol afgerond en per 1 juli overgedragen aan de opdrachtgever Provincie Limburg.	0	1	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

1. Door middel van Systeemgerichte Contractbeheersing wordt erop toegezien, dat de opdrachtnemer de werkzaamheden conform contract uitvoert;

2. De Gebiedsontwikkeling is vóór 1 januari 2021 gerealiseerd; de ingerichte natuurgebieden en de gerealiseerde infrastructurele en waterveiligheidswerken worden alsdan in beheer overgedragen aan de desbetreffende eindbeheerders (Provincie Limburg, Waterschap Limburg, Gemeente Venray, Gemeente Horst aan de Maas, Rijkswaterstaat/Ministerie I&W).3. Het project wordt uiterlijk 1 juli 2021 overgedragen aan de opdrachtgever Provincie Limburg. Noodzakelijk is daarbij, dat vóór die tijd conform de bepalingen in de Bestuursvereinkomst door de Stuurgroep aan de opdrachtgever décharge wordt verleend.

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

3.5. Hoogwaterbescherming langs de Maas	Begroting ná wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Lasten					
3.5.1. Programma Maasvallei	13.950	0	0	0	0
3.5.2. Ooijen-Wanssum	22.734	1.100	0	0	0
<i>Personele lasten</i>	662	665	663	664	653
Totaal lasten	37.346	1.765	663	664	653
Baten					
3.5.2. Ooijen-Wanssum	40.426	10.328	0	0	0
Totaal baten	40.426	10.328	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	3.080	8.563	-663	-664	-653
Mutatie reserves					
<i>Toevoeging reserves</i>					
Reserve DU-uitkering Gebiedsontw.Ooijen-Wanssum	38.926	10.328	0	0	0
	38.926	10.328	0	0	0
<i>Aanwending reserves</i>					
Reserve DU-uitkering Gebiedsontw.Ooijen-Wanssum	21.234	1.100	0	0	0
Reserve Waterveiligheid Maas	3.000	0	0	0	0
	24.234	1.100	0	0	0
Saldo mutatie reserves	-14.692	-9.228	0	0	0
Resultaat	-11.612	-665	-663	-664	-653

Financiële toelichting

- 3.5.1. Voor 2021 is op dit moment nog niets begroot in afwachting van de bestuurlijke ontwikkelingen in 2020.
- 3.5.2. Volgens de verslagleggingsregels BBV vindt een deel van de verantwoording van het project Ooijen-Wanssum (PS 16 december 2016) binnen de exploitatie plaats en een deel in de investeringen (gronden/wegaanleg). Het exploitatiebudget voor 2021 bedraagt € 1,1 mln. en de te activeren kosten 2021 bedragen € 58,5 mln. negatief (zie tabel investeringen) als gevolg

van afwaardering van gronden en de inrichtingskosten hiervan tot natuurwaarde in verband met overdracht aan een Terrein Beherende Organisatie.

Begroot in de exploitatie voor 2021 is de laatste bijdrage van het Rijk en derden ad € 10,3 mln. De bijdrage van het Rijk wordt in de reserve DU-Ooijen Wanssum gestort en dient vervolgens (mede) als dekkingsbron voor de afschrijvingen/ afwaarderingen en exploitatie-uitgaven op dit project.

€ x 1.000

3.5. Hoogwaterbescherming langs de Maas <i>Investerings</i>	Begroting na 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Uitgaven					
3.5.2. Ooijen-Wanssum	12.849	1.500	0	0	0
Totaal uitgaven	12.849	1.500	0	0	0
Bijdragen					
3.5.2. Ooijen-Wanssum	12.849	1.500	0	0	0
Totaal bijdragen	12.849	1.500	0	0	0

Toelichting investeringen/financiering

Project Ooijen-Wanssum, oorspronkelijk besluit PS d.d. 6-11-2015; vervolgens bijgesteld middels een herijkt kredietbesluit PS d.d. 14-12-2016.

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Weerstandsvermogen en
risicobeheersing

Gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum

3.6. Water

De Provincie Limburg is (wettelijk) verantwoordelijk voor het beleid voor de regionale grond- en oppervlaktewater-systemen en de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen ten behoeve van openbare drinkwatervoorziening, voor grotere industriële onttrekkingen en voor energieopslagsystemen. De Provincie heeft een specifieke taak ten aanzien van de bescherming van het grondwater voor de drinkwaterwinning. Water vormt een basislaag in de ruimtelijke ordening. Voor het optimaal functioneren van ruimtelijke functies als wonen en werken is een robuust en adaptief functionerend watersysteem een belangrijke randvoorwaarde. Een robuust en adaptief watersysteem is tevens een belangrijke abiotische voorwaarde voor het realiseren van een goede natuurkwaliteit en biodiversiteit. Voldoende water van een goede kwaliteit is tenslotte van groot belang voor een duurzame drinkwatervoorziening, de (grond)waterafhankelijke natuur, het productievermogen in de landbouw en de waterafhankelijke industrie.

Voor onze inzet met betrekking tot het programma onderdeel 3.6. Water is het vastgestelde Provinciaal Waterplan (PS 11 december 2015) leidend. Het Provinciaal Waterplan Limburg 2016-2021 'Samen werken aan water' richt zich via vier sporen op het op orde brengen van het watersysteem in Limburg. Het eerste spoor: 'Een veilige en aantrekkelijke Maasvallei' is in programma 3.5. van deze programmabegroting uitgewerkt. De overige drie sporen: 'Een veerkrachtig en klimaatbestendig watersysteem', 'Behoud en herstel van de natte natuur en verbetering waterkwaliteit' en 'Duurzame drinkwaterwinning en grondwaterbeheer' worden in dit programma van de begroting behandeld.

De uitvoering van het Provinciaal Waterplan 2016-2021 richt zich op het realiseren van een robuust natuurlijk functionerend veerkrachtig watersysteem, behoud, herstel en ontwikkeling van de natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten van onze beken en natte natuurgebieden en de beschikbaarheid van voldoende water van de vereiste kwaliteit voor een duurzame drinkwatervoorziening. Deze doelstellingen worden gerealiseerd door verschillende partners, zoals het Waterschap Limburg, de Waterleiding Maatschappij Limburg, de terreinbeherende organisaties als Limburgs Landschap, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten, gemeenten en andere partners via beleidskaders, overeenkomsten en subsidies.

Het huidige Provinciaal Waterplan loopt tot en met het jaar 2021. We beginnen nu aan het laatste jaar van de uitvoering, waarbij we tegelijkertijd vooruitkijken naar het nieuwe waterprogramma voor de periode 2022-2027. We zijn in 2020 gestart met de voorbereidingen van dit nieuwe waterprogramma. In 2021 zal dit ter vaststelling aan Provinciale Staten worden toegezonden

De afgelopen jaren is er, mede door de uitvoering van het provinciaal waterprogramma, veel bereikt. Maar we zijn er nog niet. Er is ca 171 kilometer beekherstel uitgevoerd, maar in het programma 2022-2027 is nog ca 75 kilometer te gaan. Tegelijkertijd zien we dat het weer extremer wordt en dat we meer te maken krijgen met perioden van droogte en wateroverlast, wat onze opgave beïnvloedt. In deze omstandigheden zal er een grotere inspanning verricht moeten worden om te zorgen voor voldoende en schoon water voor de diverse waterafhankelijke functies en voor het tegengaan van wateroverlast. De Limburgse zandgronden zijn extra gevoelig voor aanhoudende droogtes met o.a. watertekorten en productiedaling in de landbouw en verlies van natuurwaarden als gevolg. Het Zuid-Limburgse heuvelland is extra gevoelig voor erosie en wateroverlast bij hevige regenval.

Monitoring van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit toont aan dat de waterkwaliteit verbeterd is, maar dat het behalen van de EU-normen voor nutriënten (stikstof/nitraat en fosfor/fosfaat) nog een probleem vormt. De nutriëntenbelasting van bodem en water vormt een probleem voor het bereiken van de gewenste waterkwaliteit en voor het bereiken van de natuurdoelen en een bedreiging voor de drinkwaterwinning. Verder worden farmaceutica en andere zgn. opkomende (niet-genormeerde) stoffen veelvuldig in oppervlaktewater en recent ook in grondwater aangetroffen.

Wat willen we bereiken?

We willen zorgdragen voor een meer klimaatbestendig watersysteem d.w.z. robuust en adaptief genoeg om situaties met regionale wateroverlast en watertekorten zoveel mogelijk te beperken. Dit is conform het Bestuursakkoord Deltaplan Hoge Zandgronden Zuid-Nederland (DHZ) en het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). Wij willen de waterkwaliteit van onze beken en het grondwater verbeteren om normoverschrijdingen terug te dringen, om het ecologisch functioneren te verbeteren en om schoon en voldoende water voor landbouw, industrie, drinkwater en natuur te garanderen, waarmee we voldoen aan de vereisten van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW).

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Het watersysteem in Limburg is op orde en klimaatbestendig: de gestelde normen ten aanzien van wateroverlast, waterkwaliteit en ecologische kwaliteit en de ambities ten aanzien van watertekort, droogte en hittestress en het klimaatakkoord zijn gerealiseerd.

Criterium 2: In Limburg is voorzien in voldoende (grond)water voor een duurzame drinkwatervoorziening en voor andere waterafhankelijke functies.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Product	3.6.1. Water
Portefeuillehouder	Brugman-Rustenburg

Doel is om per 2021 de maatregelen uit het vigerend waterplan gerealiseerd te hebben. We doen dit door de inzet van een combinatie van instrumenten, zoals subsidies en regelgeving.

Met partners als het Waterschap Limburg, gemeenten, terreinbeheerders, LLTB, stichting Ark en anderen wordt gewerkt aan een klimaatbestendig watersysteem, waarbij watertekort, wateroverlast en kwaliteitsverbetering zo veel mogelijk integraal worden meegenomen. Belangrijke instrumenten hierin zijn het partnercontract tussen Provincie en Waterschap en subsidieregelingen zoals Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ) en Plattelands Ontwikkelings Programma (POP-3).

Ten behoeve van het verkrijgen van inzicht in de realisatie van onze doelen, onderhouden en monitoren wij zes grondwatermeetnetten. Daarmee geven we invulling aan de wettelijke eisen. Ten behoeve van beleidsvorming en vergunningverlening beheren wij het grondwatermodel 'Ibrahym' (Integraal Beheergebieddekkend Regionaal Hydrologisch Modelinstrumentarium).

In 2020 zijn we gestart met de voorbereidingen op een nieuw provinciaal Waterplan voor de periode 2022-2027, dat onder de nieuwe Omgevingswet 'Waterprogramma' zal gaan horen. In 2021 zullen we dit plan ter vaststelling aan Provinciale Staten aanbieden.

Dit product draagt bij aan criterium 1 en 2 van dit programma. Maar ook aan programma 2.4. Stedelijke Ontwikkeling en Limburgse Centra, aan criteria 1, 2 en 3 van programma 3.5. Hoogwaterbescherming langs de Maas en criteria 2, 3 en 4 van programma 3.8. Natuur.

Beoogde resultaten

1. Uitvoeren maatregelen regionaal watersysteem

In 2016 is met behulp van subsidie uit het Delta Plan Hoge Zandgronden een meerjarenovereenkomst (partnercontract) voor de periode 2016-2021 met het Waterschap gesloten inzake de uitvoering van maatregelen op gebied van wateroverlast, watertekort/droogte en ecologie en beek(dal)herstel in de gehele provincie. In 2019 is een herziening van het partnercontract met het Waterschap geaccordeerd. De uitvoering loopt door tot en met 2021.

In 2017 is de Nieuwkomersregeling in het kader van het Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ) via een subsidieregeling met een openstelling in twee tranches afgerond, waarbij gemeenten en organisaties integrale maatregelen voor de aanpak van wateroverlast en watertekort uitvoeren. De doorlooptijden van de projecten variëren van 2019 tot 2022. In de periode 2016-2019 zijn POP-3 regelingen niet-productieve investeringen water en innovatieve maatregelen water opengesteld waarmee integrale maatregelen worden genomen om de waterkwaliteit en de klimaatbestendigheid van het Limburgs watersysteem te verbeteren. Deze lopen deels door tot en met 2021. In 2018 zijn partnercontracten met de terrein beherende organisaties gesloten over de realisatie van deze overige natte natuurplek. De realisatie door deze partijen vindt plaats tussen 2018 en 2021. Met Waterschap, Staatsbosbeheer en gemeenten wordt gewerkt aan het voorkomen van wateroverlast in het Gulpdal. Naar verwachting start de uitvoering van dit project in 2021.

Voor de verbetering van de waterkwaliteit realiseren wij vanaf 2019 tot 2022 een gebiedsgerichte aanpak in 12 grondwaterbeschermingsgebieden gebaseerd op de Bestuursovereenkomst "aanvullende aanpak nitraatuitspoeling uit agrarische bedrijfsvoering in specifieke grondwaterbeschermingsgebieden" in het kader van het 7e actieprogramma nitraat, om de nitraatbelasting te verminderen.

Beoogde resultaten

In een gebied van Bunde tot Voerendaal gaan we met de 'propositie Heuvelland; Verduurzaming van het water- en bodembeheer', in het kader van het Interbestuurlijk Programma (IBP) van het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) in 2020 met regionale en lokale partners aan de slag om afspoeling, run-off, wateroverlast en waterkwaliteit te verbeteren in een integrale aanpak.

In 2021 geven we samen met onze partners verder invulling aan het streven naar een robuust en adaptief watersysteem, zowel in het landelijk gebied als in het stedelijk gebied.

Rol Provincie: *bevoegd gezag, partner, subsidiënt*

2. Provinciaal waterbeleid: Waterplan en Waterprogramma

In 2020 zijn wij gestart met het opstellen van een nieuw provinciaal waterplan, dat onder de nieuwe Omgevingswet Provinciaal Waterprogramma zal gaan heten. In 2020 is daarvoor een participatietraject uitgevoerd met de betrokken partijen als Waterschap, Rijkswaterstaat, LLTB, gemeenten, terrein behorende organisaties en omliggende provincies, - landen en – waterschappen. In het derde kwartaal van 2020 is een uitgangspuntennotitie sonderend besproken in de Statencommissie RLN. In 2021 zal het ontwerp Provinciaal Waterplan ter visie worden gelegd en zal het participatietraject verder worden uitgevoerd, inclusief tervisielegging en de behandeling van zienswijzen. Naar verwachting zal het Provinciaal Waterprogramma in het laatste kwartaal van 2021 aan Provinciale Staten worden aangeboden ter vaststelling.

Het Waterprogramma vormt de basis voor het sluiten van uitvoeringsovereenkomsten met partners voor de periode 2022-2027. Ten behoeve van de evaluatie en monitoring van ons waterbeleid onderhouden en actualiseren wij een 6 tal watermeetnetten voor het grondwater en bodemvocht. Ten behoeve van de uitvoering en vergunningverlening onderhouden wij het hydrologisch model Ibrahim.

Rol Provincie: *bevoegd gezag, partner, subsidiënt*

3. Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ) fase 2

In 2021 wordt fase 1 van het Deltaprogramma Hoge Zandgronden, als onderdeel van het Deltaprogramma Zoetwater afgerond. Einde 2020 hebben de Provincies Limburg en Brabant en de inliggende waterschappen en gemeenten een bod gedaan aan het rijk met een maatregelenpakket met (integrale) droogte projecten voor subsidiering vanuit het Deltafonds als uitwerking van fase 2 van het Deltaplan Hoge Zandgronden welke in 2022 van start zal gaan. We richten ons op een integrale opgavegerichte gebiedsaanpak, waarbij we samenhang met het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en het Rijks natuurprogramma (stikstofaanpak) nastreven.

Rol Provincie: *partner, subsidiënt, ondersteuner*

5. DeltaPlan Ruimtelijke (klimaat) Adaptatie (DPRA)

In 2020 heeft de Provincie risicodialogen opgestart naar aanleiding van de stresstesten wateroverlast en droogte. Dit in lijn met de afspraken uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. De risicodialogen worden gevoerd over provinciale belangen, eigendommen en verantwoordelijkheden. Met name wegen, gebouwen, gronden en natuur. Ze worden in 2021, afgerond. De Provincie komt niet in aanmerking voor de impuls gelden die bij dit Deltaplan behoren, deze worden aan samenwerkende gemeenten uitgekeerd.

Rol Provincie: *partner, bevoegd gezag, ondersteuner*

6. Bescherming drinkwatervoorziening en grondwaterbeheer

Aan de duurzame zekerstelling van de drinkwatervoorziening is in 2019 invulling gegeven door het opstellen en bestuurlijk accorderen van Uitvoeringsprogramma's voor drinkwaterwinningen. De onderdelen hiervan worden in de jaren 2018-2022 uitgevoerd. Daarnaast onderzoeken wij de wenselijkheid van bescherming voor andere grondwaterwinningen ten behoeve van consumptie (bijvoorbeeld frisdrank en bier). In overeenstemming met de opdracht in de Structuurvisie Ondergrond, gaan wij na op welke wijze de drinkwatervoorziening op de lange termijn (2040-2050) kan worden zeker gesteld, zowel in kwantitatief als kwalitatief opzicht. De resultaten hiervan

Beoogde resultaten

zullen hun vertaling krijgen in (voorstellen voor) een passende bescherming in de provinciale Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening en het Provinciaal Waterprogramma.

Rol Provincie: *bevoegd gezag, partner*

7. Versterken grensoverschrijdende samenwerking waterbeheer.

Wij nemen deel aan de reguliere grenswateroverleggen met Duitsland, Vlaanderen en Wallonië. In 2018 zijn wij als leadpartner met 9 partners in de Euregio een internationaal Interreg project (LIVES) tegen plastic afval in de beken en rivieren gestart.

Rol Provincie: *bevoegd gezag, partner, subsidiënt*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Aantal gerealiseerde kilometers beekherstel.	132	171	2021
1	Aantal gebieden met gerealiseerde hydrologische maatregelen herstel natte natuur.	22	48	2021
2	Provinciaal waterprogramma (december 2021).	0	1	2021
4	Voorstel voor Deltaplan Hoge Zandgronden fase 2.	0	1	2021
6	Herijking bescherming drinkwater in omgevingsverordening.	0	1	2022
7	Gerealiseerd grensoverschrijdend regionaal waterproject.	0	1	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

Beekherstel

Het betreft hier streefwaarden o.g.v. ambities in het Provinciaal Waterplan Limburg 2016-2021, Waterbeheerplan 2016-2021 van de waterschappen en opgenomen als inspanningsverplichting in de meerjaren - uitvoeringsovereenkomst Provincie Waterschappen 2016-2021 (partnercontract waterschappen). In 2019 is er 6 km aan nieuwe beekherstelprojecten in voorbereiding.

Gebieden met hydrologische maatregelen natte natuur

Er zijn 48 natte natuurparels. In 22 daarvan zijn de benodigde maatregelen uitgevoerd. In een aantal van deze 22 zijn alsnog aanvullende maatregelen nodig. Deze zijn opgenomen in de Natura 2000 plannen van de desbetreffende gebieden en zullen als onderdeel van deze plannen worden uitgevoerd. Voor de overige 26 natte natuurparels is de uitvoering als volgt geregeld:

- 4 natte natuurparels zijn onderdeel van lopende gebiedsprojecten (o.a. Maasgaard, Ooijen-Wanssum) die uiterlijk in 2021 klaar zijn;
- 10 natte natuurparels zijn als onderdeel van de uitvoering van Natura2000 plannen geprogrammeerd, waarvoor de uitvoering uiterlijk in 2027 (tijdshorizon KRW) is afgerond;
- 12 natte natuur parels zullen worden uitgevoerd in het kader van DHZ met DHZ-financiering. De uitvoering is, met uitzondering van 3 projecten geprogrammeerd tot en met 2021. Deze 3 projecten zullen zo spoedig mogelijk na 2021 worden uitgevoerd.

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

3.6. Water	Begroting ná wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Lasten					
3.6.1. Water	9.008	15.032	4.591	5.344	1.348
<i>Personele lasten</i>	1.517	1.413	1.410	1.410	1.387
<i>Kapitaallasten</i>	4	0	0	0	0
Totaal lasten	10.529	16.444	6.001	6.755	2.735
Baten					
3.6.1. Water	4.509	4.522	1.014	1.034	1.053
Totaal baten	4.509	4.522	1.014	1.034	1.053
Totaal saldo van baten en lasten	-6.019	-11.923	-4.987	-5.721	-1.682
Mutatie reserves					
<i>Toevoeging reserves</i>					
Reserve DU Zoetwatermaatregelen	5.941	33	0	0	0
	5.941	33	0	0	0
<i>Aanwending reserves</i>					
Reserve Grondwaterbeheer	393	0	0	0	0
Reserve DU Zoetwatermaatregelen	5.337	5.907	0	0	0
Reserve DU-uitkering bodemsanering	150	50	50	25	0
Reserve stikstof & N2000	0	4.000	0	0	0
	5.880	9.957	50	25	0
Saldo mutatie reserves	-61	9.924	50	25	0
Resultaat	-6.080	-1.999	-4.937	-5.696	-1.682

Financiële toelichting

3.6.1 Het budget voor 2021 bedraagt € 15 mln.

Deze middelen worden grotendeels ingezet:

- ter financiering van de in 2016 afgegeven meerjarige subsidiebeschikking aan het Waterschap Limburg, de nieuwkomersregeling en de natte natuurparels voor in totaal € 12,54 mln. (alleen in 2021) ter realisatie van DHZ en POP3 gerelateerde werkzaamheden;
- voor de nieuwe planperiode Water 2022-2027 is in 2021 een raming van € 0,75 mln. opgenomen, voor 2022 € 3,25 mln. en voor 2023 € 4,00 mln.;
- voor onderzoeken naar grondwaterkwaliteit, grondwaterbeheer, oppervlaktewater, monitoring en onderzoek is structureel een bedrag opgenomen van € 1,27 mln. Hiervan is in 2021 een bedrag van € 0,50 mln. ingezet ter dekking van cofinanciering DHZ en POP3 water;
- In 2021 en 2022 is € 0,05 mln. beschikbaar voor de verbetering van ondergrondmodellen in Zuid-Limburg. In 2023 is dit € 0,03 mln.;
- voor het uitvoeren van monitoringswerkzaamheden voortvloeiend uit de DU grondwaterbeschermingsgebieden is in 2021 een bedrag van € 1,93 mln. beschikbaar;
- voor het Interreg LIVES EMR project is een bedrag van € 0,10 mln. opgenomen (2021);
- structureel is een bedrag van € 0,02 mln. opgenomen voor verzekering, wegenbelasting, brandstof en leasetermijnen van de auto waarmee metingen in het veld gedaan worden.

Het verschil met de begroting 2020 van € 6,02 mln. wordt onder andere verklaard, doordat

- vanuit 2020 een bedrag van € 5,91 mln. voor DHZ en POP3 is overgeboekt naar 2021;
- in 2021 voor het Waterprogramma 2022-2027 een bedrag van € 0,75 mln. is toegevoegd aan de begroting.

De baten van € 4,52 mln. hebben betrekking op:

- de inkomsten van het Rijk voor zoetwatermaatregelen voor € 3,17 mln.;
- de opbrengsten van de grondwaterheffing € 1 mln.;
- de cofinancieringsgelden vanuit Europa van het Interreg project LIVES EMR € 0,05 mln.;
- voor de uitvoering van de DU grondwaterbeschermingsgebieden ontvangen we van het Rijk een bijdrage van € 0,31 mln.

De reserve DU-uitkering bodemsanering wordt ingezet voor € 0,05 mln. (2021 en 2022), voor € 0,25 mln. (2023) ter dekking van de verbetering van ondergrondmodellen in Zuid-Limburg (uitgaven opgenomen onder grondwaterbeheer).

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Lokale heffingen	Financiering	Verbonden partijen
Grondwaterheffing	Lening aan N.V. Waterleiding Maatschappij Limburg	N.V. WML

De in de tabel opgenomen Verbonden partij draagt bij aan de doelen van programma 3.6. Water. WML beheert het leidingennetwerk en de drinkwatervoorziening in Limburg.

Zie voor nadere informatie de paragraaf Verbonden partijen.

3.7. Energie, circulaire economie en milieu

Nieuwe opgaven rondom verduurzaming van het energiesysteem, rondom klimaatverandering en het circulair maken van de economie zullen de komende jaren de inrichting van Nederland en Limburg mede bepalen. De Provincie werkt en bouwt samen met andere overheden, ondernemers, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en burgers aan deze transities. Hierbij zijn draagvlak, haalbaarheid en betaalbaarheid essentiële voorwaarden. Wij hanteren daarbij het uitgangspunt 6 uit het collegeprogramma Vernieuwend Verbinden. We zetten in op innovatie, bewustwording, eigen voorbeeldrol, lokaal initiatief en grensoverschrijdende samenwerking en houden rekening met leefbaarheid, natuur en landschap. Zodoende dragen wij bij aan de versterking van de economische structuur en werkgelegenheid in Limburg.

Wat willen we bereiken?

Onze ambitie is het realiseren van een voor Limburg passende energiemix voor de toekomst, waarbij draagvlak, haalbaarheid en betaalbaarheid bij burgers, organisaties en bedrijven belangrijke voorwaarden zijn. Hiervoor is een innovatief energietransitiebeleid nodig, dat inzet op samenwerking en ruimte biedt voor lokaal initiatief. Tevens dient de energietransitie bij te dragen aan werkgelegenheid en versterking van de economische structuur in Limburg. En ons minder afhankelijk te maken van fossiele grond- en brandstoffen uit het buitenland. Hiervoor zullen wij onze rol pakken bij de uitvoering van wetten en wettelijk geborgde afspraken, zoals het Klimaatakkoord en de Regionale Energie Strategieën (RES).

We blijven uitgaan van eigen kracht en laten de ingeslagen wegen niet los. We richten onze inzet nog meer op een circulaire economie, waarin energie, grondstoffen, materialen en componenten (halfproducten) zo lang mogelijk en weloverwogen van waarde blijven voor productie en consumptie. Samen met onze partners blijven wij inzetten op de energietransitie, een circulaire economie en een gezonde en veilige leefomgeving. In dit verband is er ook aandacht voor de uitvoering van het bodemconvenant, de problematiek van de mijnbouwschade, de inzet van vergunningverlening, toezicht en handhaving inclusief de taken die zijn ondergebracht in de Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD).

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Bij het realiseren van de energietransitie en circulaire economie stellen wij ons op als betrouwbare partner en houden rekening met haalbaarheid, betaalbaarheid en draagvlak van burgers en organisaties.

Criterium 2: Bij de ontwikkeling van duurzame energie projecten dient er ruimte te zijn voor lokaal initiatief en participatie.

Criterium 3: Bij de ontwikkeling van duurzame energie projecten dient zorgvuldig omgegaan te worden met schaarse ruimte en wordt op basis van een duurzaamheidsladder de ruimtelijke inpassing afgewogen.

Criterium 4: Bij het versterken van kennisontwikkeling en innovatiekracht wordt optimaal gebruik gemaakt van samenwerkingsmogelijkheden met bedrijven, Brightlands campussen (inclusief Brightsite) en kennisinstellingen, in de Euregio en daarbuiten.

Criterium 5: De Limburgse revolverende energiefondsen en stimuleringsregelingen zetten wij versterkt door.

Criterium 6: Limburgers wonen en werken in een gezonde en veilige leefomgeving en onacceptabele milieurisico's voor de Limburgers en hun omgeving (natuur) zijn vermeden.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Product	3.7.1. Energie
Portefeuillehouder	Brugman-Rustenburg

De energievoorziening in Nederland en Limburg gaat fors veranderen. De versnelde afbouw van gaswinning in Groningen, de plannen in het Klimaatakkoord, de opkomst van nieuwe energiebronnen en de behoefte aan een toekomstbestendig energienetwerk vragen veel van de Limburgse samenleving. Limburg wil zich opstellen als betrouwbare partner van het Rijk en gemeenten. Dit betekent dat wij onze rol pakken bij de uitvoering van wetten en wettelijk geborgde afspraken (zoals energiebesparing via het VTH-instrumentarium (Vergunningen, Toezicht en Handhaving) en de totstandkoming van de RES). Draagvlak, haalbaarheid en betaalbaarheid zijn voor ons belangrijke voorwaarden.

Het werken aan een innovatief beleid voor de energievoorziening in Limburg betekent dat er de komende jaren ook volop wordt ingezet op innovatie, nieuwe werkgelegenheid en ruimte voor lokaal initiatief waarbij draagvlak, haalbaarheid en betaalbaarheid belangrijke randvoorwaarden zijn. Op basis van een nieuwe energiestrategie en bijbehorend programma zullen de contouren worden geschetst van de voor Limburg passende energiemix voor de toekomst.

Dit product draagt bij aan criterium 1 t/m 5 van dit programma.

Beoogde resultaten	
1.	Met de Provinciale Energie Strategie (PES – december 2020 in vergadering PS) als richtsnoer geven wij uitvoering aan ons energiebeleid in samenwerking met onze partners. Rol Provincie: <i>toetser, ondersteuner, procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner</i>
2.	Met als uitgangspunt de Regionale Structuur Warmte (RSW) van beide RES-regio's verkennen wij met de betreffende gemeenten in beide RES-regio's, RVO, netbeheerder Enexis, Chemelot en andere bedrijven (Sappi, Smurfit Kappa, o.a.), RWE (Clauscentrale) en woningcorporaties de mogelijkheden voor het doen van een aanvraag bij het ministerie van EZK voor de aanwijzing van een warmtetransportbeheerder ten behoeve van het transport van warmte in het gebied Maasvallei ⁴ . Wij initiëren daartoe het overleg, doen een voorstel voor een passende project- en overlegstructuur en voeren de regie op het proces. Rol Provincie: <i>ondersteuner, procesmanager, subsidiënt</i>
3.	Samen met gemeenten en Waterschap, ondersteund door Enexis, werken wij de concept-RES'en op tot RES'en 1.0. De RES1.0 dient voor medio 2021 bij het Nationaal Programma RES ingediend te worden. Vaststelling door GS en PS heeft daarvoor plaatsgevonden. Vervolgens nemen wij ons deel van de uitvoering voor onze rekening. Rol Provincie: <i>ondersteuner, financier, partner</i>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
2	Een gesprek met het ministerie van EZK om de mogelijkheden voor de aanwijzing van een warmtetransportbeheerder in Zuid- en Midden-Limburg.	0	1	2021

⁴ Maastricht, Meerssen, Stein, Beek, Sittard-Geleen, Echt-Susteren, Maasgouw, Roermond

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
3	RES1.0 opstellen samen met andere Limburgse overheden.	0	1	2021

Product	3.7.2. Duurzaamheid en Circulaire economie
Portefeuillehouder	Burlet

Limburg heeft te maken met een aantal transitie op het gebied van energie, duurzaamheid, voedsel, gezondheid en digitalisering. In interactie zetten zij een veelheid aan ontwikkelingen de komende jaren versneld in beweging.

Wanneer we het Internationale, Europese en nationale speelveld van de circulaire economie overzien én de potentie en initiatieven uit de Limburgse samenleving in ogenschouw nemen, liggen hier veel kansen om actief op in te spelen. Met name de afgelopen vijf jaar is er veel beweging in de samenleving, zijn grote spelers hun eisen aan productie- en inkoopprocessen meer circulair aan het maken en groeit het bewustzijn en urgentie in het publieke debat. Tegelijkertijd is de circulaire economie zowel internationaal, nationaal als ook in Limburg vooralsnog een 'bescheiden' economische kracht. Het Limburgse potentieel ligt vooral in toepassingen in de industrie, de bouw, de afval-, land- en tuinbouwsector.

Wij werken aan een circulaire economie, waarin energie, grondstoffen, materialen en componenten (halfabricaten) zo lang mogelijk en weloverwogen van waarde blijven voor productie en consumptie. Daarmee leveren wij een duurzame en impactvolle bijdrage aan werkgelegenheid, innovatie en toegevoegde waarde voor Limburg.

Daarbij geldt dat circulair ondernemen zowel een lokale, (eu)regionale, alsook internationale aangelegenheid is enerzijds gezien de regionale ketens en partnerships, maar anderzijds ook een Europese/internationale dynamiek kent vanwege de benodigde schaalgrootte, volumes en de kwaliteit van grondstoffen.

Uit onze inventarisatie van de circulaire foto van Limburg blijkt dat verschillende knelpunten de ontwikkeling van een circulaire economie in de weg staan, het gaat o.a. onvoldoende marktontwikkeling, kennis en bewustwording, schaalniveau en samenwerking in de ketens.

Op basis van de circulaire foto worden de ambitie en uitgangspunten beschreven. Dit alles resulteert in een nieuw Beleidskader Circulaire Economie Limburg 2.0. Dit nieuwe kader wordt 2 oktober 2020 ter besluitvorming aan Provinciale Staten aangeboden. Na positief besluit van Provinciale Staten worden de financiële consequenties, resultaten en prestatie indicatoren van dit kader, middels de Eindejaarsbijstelling 2020, toegevoegd aan de begroting.

Dit product heeft een verbinding met de volgende producten: Brightlands campussen 1.2.1 t/m 1.2.4, Industrie 1.2.6, Innovatieve landbouw 1.2.8, Acquisitie en LIOF 1.1.2. en 3.7.1. Energie.

Dit product draagt bij aan criterium 1, 4 en 5 van dit programma.

Toelichting prestatie-indicatoren

1. Het beleidskader Circulaire Economie Limburg 2.0 wordt 2 oktober 2020 ter besluitvorming aan Provinciale Staten aangeboden. Na positief besluit van Provinciale Staten worden de in het beleidskader genoemde resultaten en prestatie-indicatoren, middels de Eindejaarsbijstelling 2020, toegevoegd aan de begroting.

Product	3.7.3. Milieu
Portefeuillehouder	Burlet/ Housmans

Onze ambitie is een gezonde en veilige leefomgeving in Limburg. Wij werken hieraan op de onderwerpen luchtkwaliteit, geluidhinder, geurhinder, bodem en ondergrond, externe veiligheid en een adequate uitvoering van onze VTH-taken (Vergunningen, Toezicht en Handhaving). Wij houden ons aan de normen die Europees en nationaal worden gesteld, zetten in op een efficiënte en professionele uitvoering van onze (wettelijke) kerntaken op het gebied van milieu en vinden dat bij grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen kansen voor verbetering van de leefomgevingskwaliteit volwaardig in de afwegingen moet worden meegenomen. Voor een duurzame inrichting bekijken wij bestaande activiteiten en nieuwe ontwikkelingen in samenhang. Daarbij differentiëren wij tussen locaties (van industriële activiteiten of 'levendige' ontmoetingsplekken tot woongebieden en rustig landschap), omdat het meer perspectief biedt op duurzame, kosteneffectieve oplossingen met een groter maatschappelijk rendement en draagvlak.

We zetten de grensoverschrijdende milieusamenwerking met NRW (Nordrhein-Westfalen) en 3 andere (grens)provincies voort, waarbij de nadruk ligt op grensoverschrijdende informatie-uitwisseling (milieu-atlas), kennisuitwisseling in het dossier 'milieu en gezondheid' en circulaire economie (met focus op recycling afvalstoffen, hergebruik van materialen en toepassing van secundaire grondstoffen).

Het is van belang om het aantal blootgestelden aan overmatige geluidbelasting, stikstofdioxiden (NO₂) en fijnstof rondom industriële activiteiten, rondom intensieve veehouderij en langs drukke wegen te blijven monitoren en beleid zo nodig aan te passen om Limburg aantrekkelijk te houden.

Tot de kerntaken op het gebied van luchtkwaliteit, geluid en externe veiligheid horen in ieder geval:

- een programmatische aanpak op het gebied van geluidhinder. Met het Actieplan Omgevingslawaaai provinciale wegen 2019 - 2023 verminderen wij geluidhinder langs provinciale wegen;
- kansen voor verbetering van de leefomgevingskwaliteit volwaardig in de afwegingen rond ruimtelijke ontwikkelingen mee te nemen. Door ruimtelijke ontwikkelingen duurzaam te laten plaatsvinden, vermindert geluidsoverlast, luchtverontreiniging, geurhinder en trillinghinder;
- monitoring van de luchtkwaliteit;
- uitvoering van (a) bevoegd gezag taken op het gebied van externe veiligheid en de Wet geluidhinder, (b) uitvoering van het stiltegebiedenbeleid en (c) uitvoering van metingen van luchtemissies en geluid bij bedrijven, een adequate implementatie van de Omgevingswet in het bijzonder voor wat betreft de beheersing van geluidemissies (geluidproductieplafonds voor provinciale wegen en regionale bedrijventerreinen).

De kerntaken met betrekking tot bodem en ondergrond zijn opgenomen in product 3.7.4. Bodem en ondergrond.

Het product draagt bij aan criterium 6 van dit programma.

Beoogde resultaten
1. Uitvoeren van het actieplan omgevingslawaaai provinciale wegen 2019-2023 (SC MD 24-04-2018). In het actieplan is beleid vastgelegd, gericht op het beheersen en zo nodig verminderen van de geluidbelasting om zo een gezonde woon- en leefomgeving te bevorderen. Daarvoor is in het actieplan opgenomen waar in de planperiode geluidreducerend asfalt wordt aangebracht op het moment dat groot onderhoud aan of

Beoogde resultaten

reconstructie van de weg plaatsvindt.

Rol Provincie: *toetsers, ondersteuner, bevoegd gezag*

2. Uitvoeren van bevoegd gezag taken milieu: het beheren van de geluidbelastingkaart, de luchtkwaliteitskaart en de geluidzones van Chemelot en VDL-Nedcar.

Rol Provincie: *bevoegd gezag*

3. Opstellen van het VTH-Uitvoeringsprogramma 2022.

Rol Provincie: *procesmanager, bevoegd gezag*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	De jaarschijven van het Actieplan omgevingslawaai provinciale wegen zijn gerealiseerd.	100%	100%	2021
3	Opstellen van het VTH Uitvoeringsprogramma 2022.	-	1	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

1. Het actieplan omgevingslawaai provinciale wegen is een meerjarenprogramma met een looptijd van 5 jaar, waarbij de resultaten en activiteiten binnen elk kalenderjaar worden aangeduid als jaarschijf. Een jaarschijf wordt als succesvol uitgevoerd beschouwd als al die resultaten en activiteiten zijn gerealiseerd dan wel de uitvoering van het meerjarenprogramma in relatie tot de bovenliggende doelstellingen op koers ligt.
2. GS stellen binnen de kaders van het VTH-beleidsplan jaarlijks een Uitvoeringsprogramma vast. De bestuurlijke prioriteiten die volgen uit het college programma worden verwerkt in het VTH-uitvoeringsprogramma 2022.

Product	3.7.4. Bodem en ondergrond
Portefeuillehouder	Burlet

Het Convenant bodem en ondergrond 2016 - 2020 is in 2015 door het Rijk, het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Unie van Waterschappen (UvW) vastgesteld. Het bevatte de afspraken die moeten leiden tot afronding van de bodemsaneringsoperatie en ontwikkeling naar een duurzaam en efficiënt beheer en gebruik van bodem en ondergrond. Afsproken is dat alle bekende locaties met verontreinigingen waaraan onaanvaardbare risico's zijn verbonden, in 2020 zijn gesaneerd dan wel beheerst. Anderzijds behelzen de afspraken het ontwikkelen en toepassen van beleid en instrumentarium, dat gericht is op de verdere inrichting van een duurzaam en efficiënt beheer en gebruik van bodem en ondergrond. De medebewindstaak Wet bodembescherming speelt hierbij een rol en zal geleidelijk overgaan in de Omgevingswet.

De 41 bevoegde gezagen (12 Provincies en 29 grotere gemeenten) hebben begin 2020 met het Rijk geconstateerd dat er nog saneringslocaties na 2020 (soms langdurig) in uitvoering zijn. Tevens is bekend geworden dat de Omgevingswet 1 jaar is uitgesteld, waardoor de bevoegde gezagen Wbb nog 1 jaar hun wettelijke taakuitvoering conform de huidige wet behoren te continueren. Het Rijk heeft toegezegd om eind 2020 hiervoor de beschikbaar te stellen middelen bekend te maken, zo mogelijk in

afstemming met de op samenwerking gerichte beleidsafspraken met het Rijk, volgend op de aflopende convenantsafspraken.

Dit product draagt bij aan criterium 6 van dit programma.

Beoogde resultaten
<p>1. Meerjarenprogramma bodem en ondergrond 2016 – 2021</p> <p>Rijk, IPO, VNG en UvW hebben afspraken gemaakt voor de periode 2016-2020 over de verdere ontwikkeling naar een duurzaam en efficiënt beheer en gebruik van de bodem en ondergrond. Aan de hand van het in 2015 door GS vastgestelde Meerjarenprogramma bodem en ondergrond 2016 – 2020 is jaarlijks, via een Actieprogramma invulling gegeven aan de in het convenant gemaakte afspraken. Dit programma is met 1 jaar verlengd vanwege nog in uitvoering zijnde saneringen van bodem- en grondwaterverontreinigingen alsmede vanwege het uitstel van de Omgevingswet. De overgang van de bodemtaak naar de gemeenten (voortvloeiend uit de Omgevingswet) zal in 2021 zorgvuldig voorbereid en begeleid worden met bijzondere aandacht voor kennisdeling en informatie-overdracht. Met het Actieprogramma bodem en ondergrond 2021 wordt afrondend invulling gegeven aan de transitie van bodemsanering naar duurzaam gebruik van bodem en ondergrond.</p> <p>Rol Provincie: <i>bevoegd gezag, partner</i></p>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Afronding Meerjarenprogramma bodem en ondergrond 2016-2021.	90%	100%	2021

Toelichting prestatie-indicatoren
<p>1. Het Meerjarenprogramma heeft een duur van 2016 tot en met 2020 en is met 1 jaar verlengd als gevolg van nog in uitvoering zijnde saneringen. In het door GS vast te stellen Actieprogramma (dat via een informerend Statenstuk aan de Statencommissie wordt toegestuurd) wordt eveneens geëvalueerd of de uitvoering van het meerjarenprogramma op koers ligt en op onderdelen als afgerond kan worden beschouwd.</p>

Product	3.7.5. Mijnbouwschade
Portefeuillehouder	Dritty

De na-ijlende effecten van de voormalige steenkoolwinning worden steeds meer zichtbaar in de voormalige mijnbouwregio in Limburg. Hoewel de verantwoordelijkheid voor deze na-ijlende effecten formeel ligt bij de voormalige mijnbouwexploitanten en bij het Rijk, zijn met de Minister van EZK, de betrokken tien Gemeenten en de Provincie afspraken gemaakt over een meerjarig uitvoeringsprogramma gericht op deze na-ijlende effecten. De voortgang ervan wordt jaarlijks besproken met het ministerie van EZK.

Het is belangrijk dat overheden bij ruimtelijke planontwikkeling, nieuwe bouwplannen en bij hun taken in kader van bouw- en woningtoezicht rekening houden met het mogelijk optreden van deze na-ijlende effecten, voor zowel bestaande als nog nieuw te realiseren bouwwerken en infrastructuur, zodat tijdig gepaste maatregelen kunnen worden genomen om eventuele risico's voor het ontstaan van schade te

voorkomen. Het bovengenoemde meerjarig uitvoeringsprogramma kan hiervoor de noodzakelijke informatie aanreiken.

Samen met de betrokken gemeenten van het voormalige mijnbouwgebied is in september 2019 gestart met een Informatiecentrum Nazorg Steenkoolwinning, die de betrokken overheden inhoudelijk ondersteunt bij dit onderwerp. Tevens maakt dit centrum de data eenvoudig raadpleegbaar voor de deelnemende partijen.

Voor de aanpak van de mijnbouwschades in Limburg komt er een landelijke schadevergoedingsregeling. De landelijke Commissie Mijnbouwschade zal hieraan uitvoering geven. Bij de inwerkingtreding van deze vergoedingsregeling voor Limburg vervallen de taken van de Stichting Calamiteitenfonds Mijn(water)schade.

Dit product draagt bij aan criterium 6 van dit programma.

Beoogde resultaten	
1.	Een door het Rijk opgestelde landelijke regeling voor vergoeding van mijnbouwschades in Limburg is beschikbaar. Rol Provincie: <i>ondersteuner</i>
2.	Invulling meerjarig uitvoeringsprogramma naar de na-ijlende effecten van de steenkoolwinning. Rol Provincie: <i>procesmanager</i>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Beschikbaarheid landelijke schadevergoedingsregeling voor Limburg.	0	1	2020/ 2021

Toelichting prestatie-indicatoren	
<p>De Minister van EZK heeft aan de Tweede Kamer aangegeven dat hij ernaar streeft dat een landelijke schadevergoedingsregeling voor mijnbouwschades in Limburg vóór het eind van 2020 beschikbaar komt (brief van de Minister van EZK van 12 juni 2020 met kenmerk DGKE/2013810). Tot het moment dat deze landelijke schadevergoedingsregeling voor Limburg inwerking treedt, kunnen eigenaren van woningen waar sprake is van een onveilige woonsituatie, dan wel dat dat op korte termijn te verwachten is, een aanvraag voor vergoeding van herstel van deze mijnbouwschade indienen bij de Stichting Calamiteitenfonds Mijn(water)schade Limburg. Als de landelijke schadevergoedingsregeling operationeel is, vervallen de taken van de Stichting Calamiteitenfonds Mijn(water)schade, omdat het Calamiteitenfonds een tijdelijk noodfonds is in afwachting van een landelijke schadevergoedingsregeling.</p>	

Product	3.7.11. Coördinatie RUD
Portefeuillehouder	Housmans

De Provincie Limburg heeft in lijn met de vereisten van de Wet VTH, de WABO, het Vuurwerkbesluit, de Wet Bodembescherming én omwille van de efficiënte uitvoering van taken op regionaal schaalniveau een aantal taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving en de uitvoering van meettechnische taken (met vergaand mandaat) op afstand geplaatst in de Regionale Uitvoerings Diensten (RUD's): de RUD Zuid Limburg [als eigenstandige organisatie op basis van een gemeenschappelijke regeling] en RUD Limburg Noord [functionerend als een netwerk-RUD vanuit de aangesloten leden in de gemeenschappelijke regeling]. De feitelijke werkzaamheden voor de provinciale inrichtingen in Midden- en Noord-Limburg zijn door Gedeputeerde Staten opgedragen aan de RUD ZL. Daar waar op basis van maatschappelijke ontwikkelingen en/of bestuurlijke prioriteiten andere of extra taken moeten worden uitgevoerd zal dit via separate opdrachtverlening plaatsvinden. Ook voor deze bij de RUD's ondergebrachte taken geldt dat zij in de breedste zin bijdragen aan de realisatie van doelstellingen van deze programmabegroting ten aanzien van zowel het realiseren van projecten, als aan een gezonde en veilige leefomgeving en meer specifiek aan de programma's Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit (programma 3.4.) en de producten 3.7.1. Energie, en 3.7.3. Milieu.

Op basis van het VTH-beleidsplan 2021-2024 en het daarop gebaseerde VTH-uitvoeringsprogramma, wordt vergunningverlening, toezicht en handhaving via een risicogerichte benadering (en beoordeling van het naleefgedrag) en tenminste op het vereiste wettelijk bepaalde minimumniveau uitgevoerd. Het collegeprogramma voegt daar de ambitie aan toe dat het toezicht op naleving van vergunningvoorschriften door (afvalverwerkende) bedrijven wordt geprioriteerd.

Voor de site Chemelot wordt in het kader van het Brzo en de Wabo, meer dan wettelijk verplicht is invulling gegeven aan het toezicht. Uitgangspunt is niet dat de site Chemelot één inrichting is in de zin van de Wet waarvoor het minimaal wettelijk vereist is om slechts één Brzo-inspectie en één Wabo inspectie uit te voeren bij een inrichting, maar wordt het uitgangspunt gehanteerd er per primaire site-bewoner en/of deelrichting een risico-gestuurde inspectiefrequentie wordt gevolgd. De RUDZL wordt nadrukkelijk meegenomen in het proces en de uitwerking van de –in IPO verband- op te stellen handleiding voor de provinciale implementatie van het instrument Besluit Financiële Zekerheid.

Als gevolg van het op afstand plaatsen van de bovengenoemde provinciale taken naar de RUDZL, geeft Gedeputeerde Staten invulling aan de verdere doorontwikkeling van zowel de eigenaars- als de opdrachtgeversrol.

Hiervoor wil GS beter zicht/grip krijgen op de opbouw, de realisatie en verantwoording van de begroting van de RUDZL om zo de relatie met de onderhavige provinciale begrotingspost transparant en steeds beter onderbouwd te krijgen. Hiervoor zijn en worden verschillende onderzoeken ingezet:

- het 217a onderzoek naar de uitvoering van VTH-taken voor Brzo/Rie-4-bedrijven door de RUD ZL;
- de conform de door GS voorgestelde zienswijze van PS op de begroting 2021 van de RUDZL geïnitieerde interne audit binnen en door de RUDZL;
- De via het Dagelijks Bestuur van de RUDZL geïnitieerde Toekomstagenda 2021-2025 RUDZL.

Daarnaast wordt de RUDZL meegenomen in een werk- en denkwijze die loskomt van het “uitvoeren van regels” en zich ontwikkelt naar “het leveren van een bijdrage aan het oplossen van

maatschappelijke vraagstukken”, e.e.a. conform het provinciale VTH-beleidsplan en VTH-Uitvoeringsprogramma. De afstemming met de overige partners wordt geïntensiveerd omdat de provincie wel de grootste opdrachtgever is (circa 60% van de financiële begroting) maar (met 30% stemrecht) slechts één van de 17 eigenaren is waar de RUDZL zich toe moet verhouden binnen de uniformiteit van de Gemeenschappelijke Regeling

Gelijktijdig met de verbetertrajecten van de RUDZL wordt het provinciale proces en samenwerking tussen cluster VTH en de RUDZL geoptimaliseerd zoals het eerder gereed hebben van het jaarlijkse VTH-Uitvoeringsprogramma, zodat ook de RUDZL in staat wordt gesteld haar werkprogramma tijdig op te kunnen stellen waardoor de opdracht voor het komende jaar tijdig kan worden verleend.

Dit product draagt bij aan criterium 6 van dit programma en aan criterium 1 van programma 3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit.

Beoogde resultaten	
1.	Oprichtverlening aan de RUD ZL op basis van het VTH-uitvoeringsprogramma. Rol Provincie: <i>toetser, bevoegd gezag, financier, partner</i>
2.	Monitoring en evaluatie van de door de RUD ZL uitgevoerde taken. Rol Provincie: <i>toetser, ondersteuner, bevoegd gezag, financier, partner</i>
3.	Prioriteren toezicht (afvalverwerkende) bedrijven Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>
4.	Prioriteren toezicht bedrijven op de Chemelot site conform VTH-taken in het kader van de Brzo en de Wabo Rol Provincie: <i>bevoegd gezag</i>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Oprichtverlening aan RUD ZL op basis van VTH-uitvoeringsprogramma.	0	1	2021
2	Monitoring en evaluatie van de door de RUD ZL verrichte werkzaamheden in relatie tot de verleende opdracht.	100%	100%	2021
3	Prioriteren toezicht (afvalverwerkende) bedrijven.	100%	100%	2021
4	Prioriteren toezicht bedrijven op de Chemelot site conform VTH-taken in het kader van de Brzo en de Wabo.	100%	100%	2021

Toelichting prestatie-indicatoren	
1.	De opdrachtverlening wordt jaarlijks in samenspraak met de RUD ZL opgesteld op basis van het VTH Beleidsplan en jaarlijks geactualiseerde VTH-Uitvoeringsprogramma.
2.	De overleggen met de RUD ZL worden benut om vanuit de opdrachtgeversrol de voortgang van de werkzaamheden te bespreken in relatie tot de opdracht en de ramingen zoals die in de begroting van enerzijds de RUD ZL en anderzijds de Provincie zijn opgenomen. Daarnaast zullen de resultaten van het 217a onderzoek en de intern door de RUDZL uitgevoerde audit worden meegenomen en verwerkt in zowel de verdere professionalisering van de samenwerking tussen provincie en RUDZL als ook de uitvoering en begeleiding van de bestuurlijk gevoelige dossiers.

Product	3.7.12. Vergunningen
Portefeuillehouder	Burlet/ Brugman-Rustenburg (Wnb soortenbescherming en houtopstanden)/ Mackus (Wnb gebiedsbescherming)

Het verlenen van vergunningen, ontheffingen en toestemmingen en het accepteren van meldingen zijn wettelijke taken en is noodzakelijk voor het voorkomen van activiteiten die bij wet verboden zijn. Deze activiteiten en handelingen worden onder afgewogen voorwaarden toegestaan. Op deze wijze draagt vergunningverlening in de breedste zin bij aan de doelstellingen van deze programmabegroting ten aanzien van zowel het realiseren van projecten, als aan een gezond en veilige leefomgeving en meer specifiek aan het programma 3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit, product 3.7.1. Energie, product 3.7.2. Duurzaamheid en Circulaire economie en product 3.7.3. Milieu.

Gedeputeerde Staten (GS) zijn het bevoegd gezag voor het verlenen van vergunningen op basis van de Ontgrondingenwet, de Waterwet, de Wet Luchtvaart, de Mijnbouwwet en de Omgevingsverordening Limburg. Verder zijn Gedeputeerde Staten bevoegd gezag in het kader van de Wet bodembescherming (onder product 3.7.4 Bodem en ondergrond in deze programmabegroting) en de Wet natuurbescherming). De provinciale bevoegdheden in het kader van de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO), het Vuurwerkbesluit en het toezicht op de naleving van de Wet bodembescherming hebben Gedeputeerde Staten in lijn met de Wet VTH ondergebracht bij de RUD ZL (onder 3.7.11 Coördinatie RUD in deze programmabegroting). Het verlenen van Hogere Waarden Wet geluidhinder wordt in die gevallen waarvoor Gedeputeerde Staten bevoegd zijn door de provinciale organisatie voorbereid.

Onder vergunningverlening voor de ontgrondingen valt ook het beoordelen van werk- en eindplannen. De wijze waarop mede invulling wordt gegeven aan de vergunningverlening is vastgelegd in/via het POL 2014, het VTH-Beleidsplan en het VTH-uitvoeringsprogramma. Het werkaanbod is voor het overgrote deel vraaggestuurd.

Dit product draagt bij aan criterium 1 van dit programma.

Vergunningverlening in het kader van de Omgevingsverordening Limburg (OVL) is een autonome taak (dus met beleidsvrijheid binnen relevante wettelijke kaders). Ook voor de OVL geldt het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL) als beleidskader.

De rol als bevoegd gezag in het kader van de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden (Whvbz) wordt vooral via het toezicht en handhaving ingevuld. Zie ook product Handhaving (3.7.13.).

Dit product draagt bij aan de realisatie van criterium 6 van dit programma en criterium 1 van programma 3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit.

Beoogde resultaten	
1.	Uitvoering van vergunningverlening Ontgrondingenwet, Mijnbouwwet, Luchtvaartwet, Waterwet, Omgevingsverordening, Wet Geluidhinder en Whvbz conform VTH Beleidsplan en VTH uitvoeringsprogramma. Rol Provincie: <i>toetsers, bevoegd gezag</i>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Het binnen de wettelijke termijn verlenen van beschikkingen en	70%	100%	2021

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
	ontheffingen en accepteren van meldingen, inclusief Wnb gebiedsbescherming.			

Toelichting prestatie-indicatoren

1. Voor het totaal aan vergunningverleningen, ontheffingen en toestemmingen varieert het percentage van de beschikkingen die binnen de wettelijke termijn worden verleend tussen de 40% en 100%; het streven blijft uiteraard gericht op 100% afdoening binnen de wettelijke termijn. Het verlenen van vergunningen op grond van de Wet natuurbescherming (onderdeel gebiedsbescherming, stikstof) verloopt vooralsnog echter moeizamer, omdat er geen enkele sprake mag zijn van een toename van stikstofdepositie op aangewezen, overbelaste Natura 2000-gebieden. Daar is ook de uitwerking van de stikstofaanpak op zowel rijksniveau als in zijn doorvertaling en nadere uitwerking op provinciaal niveau op afgestemd.
2. De druk op doorlooptijd groeit door. De doorlooptijden voor de overige vergunningentrajecten kunnen vooralsnog binnen de termijnen worden gehouden, In het kader van Wnb-soortenbescherming en de werkzaamheden in het kader van de Omgevingsverordening blijft alertheid zeker ook voor 2021 geboden om bij inzet die het stikstofdossier vraagt de proceduretermijnen te kunnen aanhouden.

Product	3.7.13. Handhaving
Portefeuillehouder	Housmans

Daar waar Gedeputeerde Staten het bevoegde gezag zijn voor het verlenen van vergunningen, ontheffingen en toestemmingen en het accepteren van meldingen, zijn zij ook verplicht om toe te zien op de juiste naleving van de wettelijke regelingen en de voorschriften van vergunningen en ontheffingen en om handhavend op te treden ingeval van naleving geen sprake is. Toezicht en handhaving dragen op deze wijze in de breedste zin bij aan de doelstellingen van deze programmabegroting ten aanzien van het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving en meer specifiek aan de programma's Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit (programma 3.4.), Energie, duurzaamheid en milieu (3.7.), product Natuur (3.8.1.) als ook product Veiligheid (2.1.2.). Provinciale taken op het gebied van toezicht en handhaving betreffen de Ontgrondingenwet, de Waterwet, de Wet luchtvaart, de Wet natuurbescherming, de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden (Whvbz), de Mijnbouwwet en de Omgevingsverordening Limburg 2014. De uitvoerende taken voor wat betreft de controle op de open zwemwateren (onderdeel van de provinciale taken in het kader van de Whvbz) zijn via een delegatiebesluit volledig gedelegeerd aan het Waterschap Limburg.

Verder zijn Gedeputeerde Staten bevoegd gezag in het kader van de Wet bodembescherming (onder 3.7.4. in deze programmabegroting); het toezicht op de naleving van regels van de Wet bodembescherming en alle daar uit voortvloeiende uitvoeringsbesluiten en regelingen voor alle provinciale inrichtingen is ondergebracht bij de RUD ZL (onder product 3.7.11. in deze programmabegroting). Dat laatste geldt ook voor de toezichthoudende en handhavende taken voor de provinciale bevoegdheden in het kader van het Vuurwerkbesluit en de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO). Het invorderen van een last onder dwangsom en het feitelijk effectueren van een via de RUD ZL opgelegde last onder bestuursdwang zijn taken die niet bij de RUD ZL zijn belegd en door de provinciale organisatie worden uitgevoerd.

In het VTH beleidsplan Limburg 2021-2025 en het daarop gebaseerde VTH uitvoeringsprogramma, die maatgevend zijn voor de uitvoering van toezicht en handhaving, is aangegeven dat we toezicht en handhaving via een risicogerichte benadering tenminste op het vereiste wettelijk bepaalde minimumniveau uitvoeren via diezelfde risicogerichte benadering (bv. bij de controle van ontgrondingenvergunningen) en via doordacht 'meedenken aan de voorkant' ("assistance compliance" in het kader van de Whvbz) vergroten we tevens de efficiëntie en de effectiviteit van het uitgevoerde toezicht. We volgen in onze handhavings-aanpak de landelijke afspraken zoals vertaald in de Landelijke HandhavingsStrategie (LHS).

In het collegeprogramma 2019-2023 zijn meerdere ambities opgenomen ten aanzien van veiligheid en kwaliteit, die maken dat dit college op basis van de beschreven maatschappelijke opgaven op onderdelen de lat ten aanzien van toezicht en handhaving beduidend hoger wenst te leggen dan het wettelijke minimum en waaraan in 2021 nog verdere invulling aan wordt gegeven ten aanzien van de samenwerking tussen alle toezicht- en handhavingspartners in het buitengebied verder te verbeteren (Groene Coördinatie en Samen Sterk in Limburg).

Die grotere ambitie op het gebied van toezicht en handhaving vertaalt zich in een provinciale rol om de mede door gemeenten en terrein behorende organisaties ingezette regionale samenwerking tussen toezichthoudende instanties in het kader van het buitengebied verder vorm te geven in de hele provincie en daar extra provinciale capaciteit, kennis en kunde aan toe te voegen. De Provincie gaat ook verder vorm geven aan de samenwerking tussen bevoegde instanties op het gebied van de milieuwetten organiseren en vormgeven middels het BPO (Bestuurlijk Platform Omgevingsrecht Limburg).

Naast het toezicht en de handhaving op grond van de wettelijke taken voeren wij ook toezicht uit op het juiste gebruik van toegekende "Natuur"subsidies.

Dit product draagt bij aan de realisatie van criterium 6 van dit programma, criterium 1 van programma 3.4. (Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit), criteria 1,2 en 3 van programma 3.8.1. (Natuur) en criterium 3 van programma 2.1.2. (Veiligheid).

Beoogde resultaten

1. Wettelijke taakuitvoering toezicht en handhaving in het kader van de volgende verordening en wetten:
  - Waterwet;
  - Wet natuurbescherming (gebiedsbescherming, soortenbescherming, houtopstanden);
  - Mijnbouwwet;
  - Ontgrondingenwet;
  - Wet luchtvaartwet;
  - Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden;
  - Omgevingsverordening Limburg 2014 (grondwaterbescherming, milieubeschermingsgebieden, stiltegebieden).

Rol Provincie: *bevoegd gezag*

2. Coördinatie van provinciebrede samenwerking van toezichthoudende en handhavende instanties met taken in het buitengebied (Groene Coördinatie en Bestuurlijk Platform Omgevingsrecht).

Rol Provincie: *procesmanager, partner*

3. Toezicht op de juiste aanwending van subsidies (op basis van een aselekt en select bepaalde steekproef).

Rol Provincie: *toetser*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Er wordt volgens het VTH uitvoeringsprogramma 2021 uitgevoerd en indien nodig gehandhaafd.	100%	100%	2021
2	Groene Coördinatie wordt gestimuleerd en gecoördineerd door samenwerkingsverband Samen Sterk in Limburg en Bestuurlijk Platform Omgevingsrecht.	1	1	2021
3	Uitvoeren toezicht op subsidies overeenkomstig het VTH uitvoeringsprogramma 2021.	100%	100%	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

1. en 3.: uitgangspunt is te voldoen aan alle afspraken uit het uitvoeringsprogramma VTH.

2: uitbreiden van de werking van het convenant, het samenwerkingsverband Samen Sterk in Limburg (SSIL) en het voeren van overleg met gemeenten en politie beschikbaarheid en inzet van capaciteit zijn concreet te benoemen stappen; het effect van SSIL en afspraken omtrent (vergrote/efficiënte[re]) inzet van toezicht- en handhavingcapaciteit zal merkbaar moeten gaan worden middels een andere intensiteit en effectiviteit van het toezicht/de handhaving, bijvoorbeeld door het afnemen van meldingen.

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

3.7. Energie, circulaire economie en milieu	Begroting ná wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Lasten					
3.7.1. Energie	4.738	0	117	0	0
3.7.2. Duurzaamheid en circulaire economie	613	0	0	0	0
3.7.3. Milieu	429	148	150	152	154
3.7.4. Bodem en ondergrond	3.801	25	25	25	25
3.7.5. Mijnbouwschade	1.406	1.344	630	630	630
3.7.11. Coördinatie RUD	8.146	7.099	7.230	7.362	7.498
3.7.12. Vergunningen	34	34	35	35	36
3.7.13. Handhaving	562	432	437	442	448
<i>Personele lasten</i>	7.687	7.881	7.865	7.868	7.739
<i>Kapitaallasten</i>	11	7	7	7	7
Totaal lasten	27.427	16.972	16.496	16.522	16.537
Baten					
3.7.3. Milieu	283	0	0	0	0
3.7.4. Bodem en ondergrond	1.675	0	0	0	0
3.7.5. Mijnbouwschade	1.361	647	647	647	647
3.7.11. Coördinatie RUD	1.357	1.369	620	632	644
3.7.12. Vergunningen	916	933	951	969	988
3.7.13. Handhaving	201	138	138	138	138
Totaal baten	5.793	3.087	2.356	2.386	2.416
Totaal saldo van baten en lasten	-21.634	-13.885	-14.140	-14.137	-14.120
Mutatie reserves					
<i>Toevoeging reserves</i>					
Risicoreserve financieel instrumentarium SiS	48	0	0	0	0
Egalisatiereserve DU-uitkering externe veiligheid	283	0	0	0	0
	331	0	0	0	0
<i>Aanwending reserves</i>					
Egalisatiereserve DU-uitkering externe veiligheid	283	0	0	0	0
Reserve DU-uitkering bodemsanering	1.880	0	0	0	0
Reserve DU Naijl-effecten mijnbouw	0	714	0	0	0
	2.163	714	0	0	0
Saldo mutatie reserves	1.832	714	0	0	0
Resultaat	-19.802	-13.171	-14.140	-14.137	-14.120

Financiële toelichting

- 3.7.1. In de begroting 2021 zijn voor dit product geen middelen opgenomen. Deze zullen na vaststelling van het kader Provinciale Energie Strategie (PES) deel 2 (voorzien eind 2020) volgen.
- 3.7.2. In de begroting 2021 zijn voor dit product geen middelen opgenomen. Deze zullen na vaststelling van het uitvoeringskader Circulaire Economie Limburg 2.0 volgen en zijn voorzien in de Eindejaarsbijstelling 2020.
De in 2020 geraamde lasten van € 0,61 mln. worden met name ingezet voor:
- interregproject Digital DeConstruction € 0,20 mln.
(PS 8 november 2019 2^e Afwijkingenrapportage 2019);
  - procesmiddelen Circulaire Economie € 0,10 mln.;
  - project HEEMWonen € 0,09 mln.;
  - Afval samenwerking Limburg € 0,20 mln.
- 3.7.3. Voor dit product is in 2021 een budget beschikbaar van € 0,14 mln. Dit betreft een structureel budget voor 2021 en volgende jaren. Het verschil ad € 0,28 mln. ten opzichte van 2020 heeft betrekking op het Programma Impuls Omgevingsveiligheid 2020.

- 3.7.4. Voor dit product is in 2021 thans een regulier budget van € 0,03 mln. beschikbaar ten behoeve van ondersteuning bodemsanering in eigen beheer. Het verschil met het budget 2020 wordt veroorzaakt door de formele afloop van het convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020 met het Rijk. In afwachting van bestuurlijke ontwikkelingen dienaangaande zullen evt. extra middelen voor de begroting 2021 via de afwijkingenrapportages 2020 en/of 2021 beschikbaar komen.
- 3.7.5. Het budget in 2021 bedraagt € 1,36 mln., deze middelen worden ingezet om samen met de 10 gemeenten uit de voormalige mijnbouwregio de (beheers) maatregelen uit te voeren. Dit betreft een doorlopend meerjarig uitvoeringsprogramma, op basis van het in opdracht van het Rijk uitgevoerd onderzoek naar de na-ijlende gevolgen van steenkoolwinning in Zuid-Limburg. Dekking vindt in 2021 (en volgende jaren) plaats vanuit de door het Rijk beschikbaar gestelde decentralisatie-uitkering na-ijleffecten steenkoolwinning € 0,65 mln. en vanuit de reserve DU-Na-ijleffecten Mijnbouw € 0,71 mln. Het verschil met de begroting 2020 € 0,05 mln. is te verklaren door onvoorziene activiteiten ten behoeve van inhoudelijke ondersteuning van het project.
- 3.7.11. Het lastenbudget in 2021 bedraagt € 7,10 mln. Het betreft uitsluitend de reguliere jaarlijkse budgetten voor de beide RUD's. Ten aanzien van de raming van het budget voor de RUD ZL moet worden aangegeven dat het AB van de RUDZL de begroting heeft goedgekeurd met daarin een financiële bijdrage van de provincie Limburg van € 8,53 mln. Dit bedrag wordt nu nog niet opgenomen in de provinciale begroting omdat PS middels een zienswijze hebben aangegeven in te stemmen met de ontwerpbegroting RUDZL 2021 onder de voorwaarde dat aanbevelingen en aandachtspunten voortkomend uit een op korte termijn uit te voeren operational audit, worden overgenomen en worden vertaald in een begrotingswijziging. Aanbevelingen van de directie van de RUD Zuid Limburg ten aanzien van mogelijke knoppen waaraan gedraaid kan worden om te komen tot een lagere begroting zullen, indien en voor zo ver Gedeputeerde Staten deze wensen over te nemen, eveneens in een begrotingswijziging worden vertaald. Op basis van deze eventuele begrotingswijzigingen zal, indien van toepassing, via de provinciale afwijkingenrapportage systematiek de provinciale begroting worden aangepast. De batenbegroting bedraagt € 1,37 mln. bestaande uit de verwachte legesopbrengst omgevingsvergunningen voor € 0,61 mln. en de ontvangst uit decentralisatie uitkering Besluit risicovolle en zware ongevallen (BRZO) via het Provinciefonds voor € 0,76 mln.
- 3.7.12. Het reguliere werkbudget is begroot op € 0,04 mln. De baten afkomstig van de genoemde reguliere leges en heffingen zijn begroot op € 0,93 mln.
- 3.7.13. Het lastenbudget in 2021 bedraagt € 0,43 mln. Het betreft uitsluitend reguliere middelen. Er worden op dit moment geen incidentele activiteiten (bijv. aanpak abrupte milieu-incidenten) begroot hetgeen het verschil met 2020 verklaard. De baten worden in 2021 begroot op € 0,14 mln. zijnde de te verwachten ontvangsten op grond van bestuursdwang voor € 0,11 mln. en de bijdrage naar aanleiding van gecontracteerde werkzaamheden van de Groene brigade voor 2 partners.

€ x 1.000

3.7. Energie, circulaire economie en milieu <i>Investerings</i>	Begroting na 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Uitgaven					
3.7.1. Energie	0	17.309	24.843	24.843	15.975
Totaal uitgaven	0	17.309	24.843	24.843	15.975
Bijdragen					
3.7.1. Energie	0	2.489	0	0	0
Totaal bijdragen	0	2.489	0	0	0

Toelichting investeringen/financiering

3.7.1. Betreft de investeringen in het Limburgs Energiefonds conform PS besluit d.d. 29-6-2020.

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Lokale heffingen	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	Financiering	Verbonden partijen
		Garantstelling aan LEF t.b.v. Mijnwater	Limburgs Energie Fonds (LEF) B.V.
		Leningen aan drie sportverenigingen t.b.v. verduurzaming maatschappelijk vastgoed	
		Lening aan Block Materials B.V.	
		Lening aan Richochet B.V.	
	Bodemsanering		
			RUD Noord
			RUD Zuid-Limburg
Heffing ontgrondingen			
Omgevingsvergunningen			

De in de tabel opgenomen Verbonden partijen dragen bij aan de doelen van programma 3.7. Energie en Duurzaamheid. LEF vervult hierin een financieringsfunctie, specifiek voor duurzame initiatieven. De RUD fungeert als uitvoerend orgaan voor het vergunningenbeleid.

Zie voor nadere informatie de paragraaf Verbonden partijen.

3.8. Natuur

Limburg kent een uniek landschap en prachtige natuurgebieden. Dit is niet vanzelfsprekend. Verschillende natuurbeheerorganisaties werken dagelijks aan het beheer en de kwaliteitsverbetering hiervan. Voor Natura2000-gebieden bestaan Europese afspraken. Het gaat dan om zowel kwantitatieve (aantal hectaren) als kwalitatieve (biodiversiteit) doelstellingen. Extremere weersomstandigheden (lange droogte, hevige neerslag) tasten de natuur aan. De in de programmabegroting opgenomen producten Innovatieve landbouw (1.2.8.), Toerisme en recreatie (1.2.7.), Monumenten (2.2.3.), Integrale gebiedsontwikkeling landelijk gebied en stad- landzones (3.4.4.) en Water (3.6.1) dragen in samenhang bij aan de leefbaarheid op het platteland.

We verwerven hectares ten behoeve van het Nationaal Natuurnetwerk en maken een kwaliteitsslag in bestaande natuur en het beheer daarvan. Ook investeren we in watersystemen en maken daarmee verbindingen met het Nationaal Natuurnetwerk. Het aankopen en inrichten van nieuwe natuurgronden is een kostbaar middel, maar kan in sommige gevallen nodig zijn om precies die gebieden te verwerven die cruciaal zijn voor het Natuurnetwerk. Via een kwaliteitsslag kan ook het beheer van de bestaande natuurgebieden bijdragen aan de biodiversiteitsdoelen. Daar zijn dan wel nieuwe investeringen voor natuurbeheer en soortenbescherming voor nodig om het beheer klaar te maken voor de toekomst. Dit doen wij samen met de natuurbeheerorganisaties.

Het planten van nieuwe bomen draagt bij aan landschappelijke kwaliteit en CO₂-reductie. In dit kader wordt het 1 miljoen bomenplan uitgevoerd.

We streven naar vermaatschappelijking van natuur. Wij stimuleren en ondersteunen burgerinitiatieven, vormen van zelfsturing en andere initiatieven. Dit betekent dat wij burgers en (toeristische) bedrijven uitdagen om bij te dragen aan het beheer van natuur en landschap en initiatieven op dit gebied zullen ondersteunen.

De Provincie is bevoegd gezag voor het vaststellen van Natura2000-beheerplannen en voor het verlenen van vergunningen en ontheffingen om activiteiten die invloed kunnen hebben op beschermde natuurwaarden mogelijk te maken. Negatieve invloeden worden zo veel mogelijk beperkt met mitigerende maatregelen en waarbij compensatie plaatsvindt.

De afgelopen jaren zijn in Limburg verschillende diersoorten opgekomen die schade veroorzaken, zoals de bever, het wild zwijn en de wasbeer. Boeren, omwonenden en andere dan eerder genoemde diersoorten ondervinden hier overlast van. Om de overlast tegen te gaan zijn faunabeheermaatregelen nodig.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

In het Natuurpact (2013) zijn afspraken gemaakt over de realisatie van het Nationaal Natuurnetwerk (NNN) (ontwikkelopgave natuur), de verhoging van de kwaliteit van natuur door extra inspanningen in (herstel)beheer en water- en milieucondities, aandacht voor soortenbescherming en een effectiever agrarisch natuurbeheer. De afspraken van het Natuurpact zijn vertaald in het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL2014) en de Natuurvisie Limburg 2016. In het POL2014 staat: 'onze ambitie is het in stand houden van de biodiversiteit'. Dat vraagt om een robuust grensoverschrijdend natuur en waternetwerk van goede kwaliteit ('goudgroene' natuurzone, het Limburgs deel van het Nationaal Natuurnetwerk), dat ook de effecten van klimaatverandering voor flora en fauna kan

opvangen'. Via de ontwikkelopgave natuur, een kwaliteitsslag in bestaande natuur, via actieve soortenbescherming en door watermaatregelen wordt bijgedragen aan deze doelstelling.

Ontwikkelopgave en de voorgenomen 'Kwaliteitsslag'

In de Natuurvisie Limburg 2016 is de biodiversiteitsdoelstelling centraal gesteld en uitgewerkt. Er wordt primair ingezet op de goudgroene natuurgebieden waar een kwaliteitsversterking van de natuurwaarden, met name wat betreft de bedreigde planten en diersoorten die in Nederland alleen of vooral nog in Limburg voorkomen, noodzakelijk is.

1 Miljoen Bomenplan

Eind 2019 is het 'Actieplan 1 Miljoen Bomen' door Provinciale Staten vastgesteld. In 2020 zijn via een opengestelde subsidieregeling reeds de eerste aanplant-initiatieven gehonoreerd en in 2021 krijgt dit een vervolg met de ambitie om deze bestuursperiode in ieder geval 500.000 bomen aan te planten. Wij sluiten hierbij aan bij initiatieven vanuit de maatschappij. Dit draagt onder meer bij aan de vergroening van de stedelijke omgeving. Wij zorgen voor extra bomen, brengen een versnelling van de aanplant en zorgen voor bomen en bos van een goede kwaliteit.

Beheeropgave

Naast de realisatie van natuur dient deze – en de reeds gerealiseerde natuur – ook beheerd te worden. Dit is de beheeropgave. Dezelfde kwaliteitsslag die doorgevoerd wordt bij de realisatie dient ook binnen de huidige natuur te worden gerealiseerd. Met de betreffende terrein beherende organisaties zal worden besproken hoe de kwaliteit (lees: hogere natuurtypen) kan worden verbeterd. Ook zal worden onderzocht welke gebieden niet of nauwelijks bijdragen aan de verbetering van de biodiversiteit in kwalitatieve zin. Waar nodig zal het natuurbeheerplan en de afspraken worden aangepast.

Vermaatschappelijking

Een van de pijlers onder het natuurbeleid is het inzetten op het proces van vermaatschappelijking van natuur. Het doel daarbij is meerledig. Het gaat enerzijds om de maatschappelijke betrokkenheid en het bewustzijn te vergroten door educatieve programma's, ondersteunen van burgerinitiatieven en andere publieksevenementen. Anderzijds is het doel ook om de Limburgse samenleving actief te laten bijdragen aan de versterking, realisatie en het behoud van natuur en landschap.

Faunabeheer

We willen bereiken dat populaties van beschermde diersoorten op een zodanig niveau zijn dat ze duurzaam kunnen voortbestaan, maar dat er geen onacceptabele schade aan belangen van mensen optreedt. Ook overlast en schade aan andere natuurwaarden willen we voorkomen. Om dit te bereiken worden preventieve maatregelen genomen en worden faunabeheerplannen opgesteld door de faunabeheereenheid. Ook wordt bij de inrichting van natuurgebieden rekening gehouden met populaties van dieren die in deze gebieden kunnen leven en het effect dat ze hebben op de omgeving. Wanneer schade aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen door de bescherming van diersoorten niet redelijkerwijs kan worden voorkomen, verleent de Provincie tegemoetkomingen in de schade.

Exotenbeheer

Onze natuur, de inheemse soorten en de biologische diversiteit kunnen worden geschaad wanneer nieuwe, door de mens hierheen gehaalde, uitheemse soorten de inheemse soorten verdringen, overwoekeren of op een andere manier schaden. Dit kan aanleiding zijn om deze invasieve exoten te bestrijden.

Natuur en de energietransitie

We werken aan een innovatieve en duurzame opwekking van energie. Om zorgvuldig om te gaan met de schaarse ruimte en bij het maken van de wenselijke keuzes wordt gebruik gemaakt van een duurzaamheidsladder die wordt vastgelegd in de nog op te stellen Omgevingsvisie. In de duurzaamheidsladder wordt rekening gehouden met biodiversiteit.

Door bij de ruimtelijke inpassing van energieopwekking de natuurbelangen aan de voorkant integraal mee te wegen worden procedures versneld, ontheffingsverlening makkelijker, het nemen van maatregelen goedkoper, risico's voor ontwikkelaars verminderd en de natuurwaarden tenminste behouden of bij voorkeur vergroot.

Stikstof

Op 1 juli 2015 ging de eerste periode (6 jaar) van het *Programma Aanpak Stikstof* (PAS) van start. De Provincie is toen gestart met het toekennen van ontwikkelingsruimte aan initiatiefnemers. Dit gaat 'vraaggestuurd'. Tevens is begonnen met de uitvoering van de PAS-herstelmaatregelen door subsidie te verlenen aan terrein behorende organisaties en waterschappen. Daarnaast wordt in integrale gebiedsprojecten de uitvoering van PAS-maatregelen meegenomen. Eind mei 2019 heeft de Raad van State het PAS vernietigd. Vanaf dat moment lag de vergunningverlening voor maatschappelijke en economische activiteiten stil. In januari 2020 is daartoe het Aanvalsplan Stikstof vastgesteld. Dit plan richt zich op 4 lijnen: versnellen en verankeren van natuurherstel, aanpak bij de bron en ruimte voor ontwikkeling, verlenen van houdbare vergunningen/ informatievoorziening hieromtrent en tot slot werken aan een nationaal en Europees gelijk speelveld. In 2021 zal, mede op nationaal niveau, verder vorm worden gegeven aan structurele oplossing voor de problematiek, waarvan helder is dat deze deels via een gebiedsgerichte aanpak wordt uitgewerkt.

Natuurprogramma 2021-2030

We werken aan een provinciaal Natuurprogramma voor de periode 2021-2030. Dit programma geeft uitwerking aan het te voeren beleid op het gebied van de biologische diversiteit en de natuur inclusieve samenleving en verbindt dit met andere maatschappelijke en economische domeinen. Het programma concretiseert de doelen uit het Landelijk Natuurprogramma dat in 2020 beschikbaar komt. Het is een actualisatie van de huidige Natuurvisie 2016 en dient ter nadere uitwerking van de nieuwe Provinciale Omgevingsvisie (POVI). Het sluit aan bij het Collegeprogramma 'Vernieuwend Verbinden' en past binnen de politiek-bestuurlijke en maatschappelijke context. Dit leidt tot een in 2021 beschikbaar Provinciaal Natuurprogramma dat het beleidskader Natuur vormt voor de periode 2021-2030. Om dit te bereiken werken we samen met o.a. de clusters Plattelandsontwikkeling, Ruimte, VTH, Economie en Innovatie aan de ontwikkeling van dit programma en betrekken we diverse externe stakeholders bij het proces. Het programma draagt bij aan de 4 onderstaande criteria.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: De karakteristieke Limburgse natuur- en landschapswaarden (habitattypen en soorten) worden behouden en verbeterd. Dit gebeurt zo veel mogelijk met actieve inbreng vanuit de Limburgse samenleving.

Criterium 2: Het beheer van natuurgebieden en het agrarisch natuur en landschapsbeheer is op orde en waar mogelijk zijn verbeteringen in kwaliteit doorgevoerd.

Criterium 3: Schade en overlast van wilde dieren, binnen en buiten natuurgebieden, blijven op een acceptabel niveau.

Criterium 4: Ruimtelijke ontwikkelingen, economische ontwikkelingen en de energietransitie gaan hand in hand met een adequate bescherming van natuurwaarden en leveren waar mogelijk een meerwaarde op voor de natuur.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Product	3.8.1. Natuur
Portefeuillehouder	Mackus/ Brugman-Rustenburg

Algemeen

Het natuurbeleid is een provinciale verantwoordelijkheid. Het Rijk en de Provincies sloten eind 2011 een akkoord, waarin werd afgesproken het natuurbeleid te decentraliseren. Over de hoofdlijnen van dit beleid en de financiering werd in september 2013 een Natuurpact gesloten tussen het Rijk, de Provincies en maatschappelijke organisaties. Provinciale Staten hebben in december 2013 ingestemd met de Bestuursovereenkomst Grond; de afspraken over de ontwikkeling en realisatie van de natuuropgave (2.600 ha vanaf 2013) met als tijdshorizon 2027 en over de financiële dekking hiervan. Met de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming in 2017 is de decentralisatie afgerond.

In de provinciale Natuurvisie Limburg 2016 is als doel het behoud en herstel van de biologische diversiteit en de vermaatschappelijking van de natuur genoemd. Dit wordt bereikt door realisering en instandhouding van de goudgroene natuur (het Limburgs deel van het Nationaal Natuurnetwerk) en de ondersteuning van bedreigde dier- en plantensoorten door middel van de actieve soortenbescherming. In de Natuurvisie wordt ook beschreven hoe de Provincie omgaat met de nieuwe wettelijke taken die zij op grond van de Wet natuurbescherming heeft gekregen. Op grond van de nieuwe Wet Natuurbescherming is de Omgevingsverordening aangepast door te voorzien in een nieuw hoofdstuk Natuur. Gedeputeerde Staten zijn het bevoegd gezag voor Natura 2000-vergunningen, kapvergunningen, herplantbeschikkingen, faunabeheerplannen, tegemoetkomingen in faunaschade en ontheffingen in het kader van soortenbescherming.

In vergelijking met de voorgaande periode gaan we de lat hoger leggen; dit gebeurt met name via de hierna beschreven kwaliteitsslag natuur, via uitvoering van het Bomenplan en via het tot uitvoering brengen van de plannen voor de Natura2000-gebieden.

Natuurbeheer en -ontwikkeling

Bij de ontwikkelopgave natuur wordt gekozen voor een kwaliteitsslag. De percelen die de komende periode worden aangekocht en ingericht krijgen een natuurdoeltype dat een hoogwaardige bijdrage kan leveren aan de biodiversiteitsdoelstellingen; met name voor de instandhoudingsdoelen voor Natura2000-gebieden. Dit houdt in dat er ecologisch waardevolle natuurdoeltypen, met name soortenrijke graslanden, worden ontwikkeld. Van de reeds ingerichte percelen is nader beschouwd welke verbeteringen mogelijk zijn, zodat de effectiviteit kan worden verhoogd. Er zijn binnen het Natura2000-budget middelen beschikbaar - ten minste € 3 mln. - om kwalitatief hogere natuurdoeltypen te realiseren en zo de biodiversiteit te verbeteren, ook in dit geval vooral ten behoeve van het bereiken van de Natura2000-doelen.

Daarnaast wordt onderzocht op welke manier hoogwaardige handhaving een bijdrage kan leveren aan de verbetering van de kwaliteit van de gerealiseerde natuur. In samenspraak met de terrein beherende organisaties zal worden ingezet op een kwalitatief hoogwaardig beheer en een optimalisering van het beheer ten behoeve van de biodiversiteitsdoelen. Ook bij het agrarisch natuur- en landschapsbeheer wordt aandacht gevraagd voor het optimaliseren van de bijdrage aan de biodiversiteitsdoelen. Jaarlijks zullen de veranderingen van natuurdoeltypen (en dus van het natuurbeheer) worden vastgelegd in het natuurbeheerplan.

Het afronden van de ontwikkelopgave natuur op een kwalitatief hoogwaardige manier legt een groter beslag op de middelen dan waar bij de start van de decentralisatie in 2011 rekening mee werd

gehouden. Dit is deels het gevolg van stijgende grondprijzen deels van bestuurlijke keuzes. We zullen met het Rijk in gesprek gaan over het inzetten van de beschikbare gedecentraliseerde middelen in relatie tot het halen van de biodiversiteitsdoelstellingen. Hierbij zullen we nadrukkelijk de tot nu toe (in het Natuurpact) afgesproken balans tussen kwaliteit en kwantiteit ter discussie stellen.

1 miljoen Bomenplan:

Door middel van bosaanleg en een andere manier van bosbeheer is het mogelijk om een bijdrage aan de CO₂ binding te leveren. Hierbij kan gedacht worden aan gronden die reeds zijn verworven en bestemd voor natuur, de zogenaamde goudgroene natuurgebieden, en de gronden die in bezit zijn bij overheden en gebieden buiten de bebouwde kom in bezit van agrariërs (waaronder agroforestry) en recreatieterreinen. Ook het voeren van een ander, meer CO₂-bewust bosbeheer in het reeds aanwezige bosareaal in Limburg kan een toename van CO₂ vastlegging betekenen. Deze ambities worden op basis van het vastgestelde 'Actieplan 1 miljoen bomen' tot uitvoering gebracht met het doel om binnen twee bestuursperioden 1 miljoen bomen aan te planten. We sluiten aan bij initiatieven uit de maatschappij. Hierdoor dragen we ook bij aan de stedelijke vergroening.

Vermaatschappelijking

Een van de speerpunten binnen de provinciale Natuurvisie is het nadrukkelijker inzetten op het proces van vermaatschappelijking van natuur en landschap. Het doel is tweeledig: enerzijds de maatschappij te betrekken bij natuur en landschap en anderzijds de Limburgse samenleving actief te laten bijdragen aan de versterking, realisatie en behoud van natuur en landschap. Naast concrete acties in de (integrale) gebiedsprojecten (product 3.4.4 Integrale gebiedsontwikkelingen landelijk gebied en stad-landzones), vraagt dit ook om aanpalende initiatieven waarmee deze beweging duurzaam op gang wordt gehouden. Afgelopen jaren zijn er diverse initiatieven geweest, zoals de Groene Helden-prijs (gericht op natuur-inclusieve MKB initiatieven) en Schone Maas (uitgevoerd door het Instituut Voor Natuureducatie (IVN) i.s.m. met gemeenten en anderen). In 2021 worden deze initiatieven gecontinueerd en wordt een impuls gegeven aan het stimuleren van voedselbossen, Green Academy (deskundigheidsbevordering groene vrijwilligers) en worden diverse (burger)initiatieven procesmatig ondersteund.

Actieve soortenbescherming

Met actieve soortenbescherming wordt invulling gegeven aan de provinciale verantwoordelijkheid om de nodige maatregelen te nemen om de staat van instandhouding van soorten met een internationale behoudsdoelstelling en soorten van de rode lijsten te behouden of te herstellen. Op grond van de provinciale Natuurvisie uit 2016 richten we ons met name op soorten waarvoor Limburg binnen Nederland van bijzonder belang is. Een aantal populaties is zodanig klein dat uitsterven dreigt wanneer geen maatregelen worden genomen. In de 2^e helft van 2019 is het programma actieve soortenbescherming opgesteld en afgestemd met beheerders van gebieden en maatschappelijke organisaties, waarbij is ingezet op een betere integratie van de inzet van het beleidsinstrumentarium. Vanaf begrotingsjaar 2020 is hiervoor € 1 miljoen per jaar beschikbaar (totaal € 4 mln.), in lijn met informerend stuk 2018/86812. In 2020 is onder de Subsidieverordening Inrichting Landelijk Gebied (SILG) een subsidieplafond van € 2 miljoen opengesteld voor de jaren 2020 en 2021.

Natuur en de energietransitie

De Provincies geven gezamenlijk en in overleg met andere overheden en de windsector vorm aan een nieuw beleidskader voor natuuraspecten van de energietransitie, waarbij wordt ingezet op wederzijdse voordelen. Om in het kader van de energietransitie een integrale afweging te kunnen maken, is het noodzakelijk om aan de voorkant ook te kunnen beschikken over voldoende informatie over het voorkomen van soorten (m.n. vogels en vleermuizen), de gunstige staat van instandhouding van hun

habitats en effecten van maatregelen. We zetten daarom in op het tijdig beschikbaar maken van deze gegevens.

Faunabeheer

De Provincie is bevoegd gezag voor het faunabeheer, inclusief de verantwoordelijkheid om tegemoet te komen in schade die wordt veroorzaakt door in het wild levende dieren. Op grond van de provinciale natuurvisie wordt ingezet op ondersteuning van agrariërs bij het nemen van preventieve maatregelen om faunaschade te voorkomen. Er is gestart met de ondersteuning van de 32 Limburgse wildbeheereenheden die de afstemming van het faunabeheer tussen de beheerders van het buitengebied verzorgen en die de uitvoering doen. In februari 2019 is de Maatschappelijke adviesraad faunaschade met een advies gekomen om het stelsel te veranderen, om zo meer aan te sluiten bij het normaal maatschappelijk risico van ondernemers en om een sterkere stimulans te creëren om tot schadepreventie en -bestrijding te komen. Deze transitie willen wij stapsgewijs vormgeven, met behoud van het draagvlak voor natuur. Van belang daarbij is dat er voor de agrariërs voldoende mogelijkheden zijn om schade te voorkomen. De adviesraad adviseert daarvoor in te zetten op gebiedsprocessen om schadepreventie en -bestrijding te organiseren. In deze processen kan de in het collegeprogramma aangekondigde inzet van de faunabeheerladder vorm krijgen, zodat afschot van dieren alleen wordt toegepast wanneer andere preventieve maatregelen onvoldoende soelaas bieden.

Op 29 juni 2018 is door Provinciale Staten motie 2399 inzake noodhulp en vervoer van zieke en gewonde dieren aangenomen. Naar aanleiding van deze motie is in 2019 € 100.000 beschikbaar gesteld voor het vervoer en de opvang van zieke en gewonde in het wild levende dieren. Eind 2020 zal dit worden geëvalueerd en een voorstel aan PS worden gedaan omtrent de continuering.

Exotenbeheer

Ten aanzien van exotische soorten is de inzet om uitvoering te geven aan de nieuwe provinciale verantwoordelijkheid voor bestrijding van dier- en plantensoorten die zijn opgenomen op de Europese lijst van invasieve exoten en andere niet inheemse soorten die problemen veroorzaken. Gedeputeerde Staten hebben op 3 december 2019 een beleidsbrief naar Provinciale Staten gestuurd met de hoofdlijnen van het provinciale exotenbeleid (GS 2019-86770) en beogen in november 2020 een plan van aanpak gereed te hebben. Dit zal tezamen met een begrotingswijzigingsvoorstel aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

Stikstofbeleid

Op 1 juli 2015 ging de eerste periode (6 jaar) van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) van start. De Provincie is toen gestart met het toekennen van ontwikkelingsruimte aan initiatiefnemers. Dit gaat 'vraaggestuurd'. Tevens is begonnen met de uitvoering van de PAS-herstelmaatregelen door subsidie te verlenen aan terrein beherende organisaties en waterschappen. Daarnaast wordt in integrale gebiedsprojecten de uitvoering van PAS-maatregelen meegenomen. Eind mei 2019 heeft de Raad van State het PAS vernietigd; de uitvoering van de natuurherstelmaatregelen gaat echter onverkort door. De nut en noodzaak van deze herstelmaatregelen, om verslechtering van natuurkwaliteit te voorkomen, staat namelijk niet ter discussie. Het uitvoeren van deze maatregelen leidt tevens tot een betere Ausgangssituatie voor een mogelijk nieuwe Stikstofaanpak. Direct na de uitspraak van de Raad van State wordt gezocht naar overgangso oplossingen voor de ad hoc ontstane vraagstukken. In de loop van 2020 zal via intensieve interbestuurlijke samenwerking ook vorm worden gegeven aan structurele oplossingen voor de stikstofproblematiek.

Beheerplannen Natura2000-gebieden

In 2020 wordt de vaststelling van de eerste volledige ronde beheerplannen voor de Natura2000-gebieden afgerond, d.w.z. een aantal inspraak- en mogelijk ook beroepsprocedures. Voorts zal in 2020 een begin worden gemaakt met de wettelijke 6-jaarlijkse herziening of verlenging van Natura2000-plannen. In Natura2000-beheerplannen worden alle N2000-instandhoudingsmaatregelen vastgelegd, die invulling geven aan de Aanwijzingsbesluiten van het Rijk. Na het vaststellen van deze plannen zal de uitvoering ervan (door de natuurbeheerders) in gang worden gezet. Deze verbeteringslag in de PAS/Natura2000-gebieden is het invullen van een verplichting in het kader van de Wet Natuurbescherming en is - conform de uitspraak van de Raad van State over de PAS van mei 2019 - nodig voor het nakomen van afspraken in het Decentralisatie-akkoord en het Natuurpact. Daarnaast worden in Natura2000-plannen andere handelingen en activiteiten in en rond Natura2000-gebieden in beeld gebracht en wordt er in de Natura 2000-plannen een toelatingsbeleid geformuleerd.

Dit product draagt bij aan criterium 1, 2, 3 en 4 van dit programma. Maar ook aan criterium 1 van programma 2.1. Sociale agenda, zorg en veiligheid, aan criteria 1 en 2 van programma 3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit, criteria 1, 2 en 3 van programma 3.5. Hoogwaterbescherming langs de Maas en criteria 1, en 2 van programma 3.6. Water.

Natuurprogramma 2021-2030

De Provincie Limburg werkt aan een nieuwe Provinciale Omgevingsvisie (POVI). Hierin worden de strategische visie, ambities en beleidsdoelen op het gebied van natuur voor de lange termijn vastgelegd. In het natuurprogramma worden de hoofdlijnen uit de omgevingsvisie verder uitgewerkt. Provincies en Rijk werken in 2020 samen aan een landelijk programma Natuur. Voortbouwend op het ambitiedocument Nederland Natuurpositief van Rijk en Provincies wordt ingezet op een structurele aanpak van de stikstofopgave en wordt samenhang gezocht bij beleidstrajecten zoals de bossenstrategie en klimaatverandering. In het provinciaal natuurprogramma 2021-2030 worden deze landelijke doelen voor Limburg verder geconcretiseerd. Daarnaast heeft de Provincie de afgelopen jaren nieuwe taken gekregen naar aanleiding van de Wet Natuurbescherming die nog niet volledig zijn uitgewerkt. Dit vraagt om een actualisatie van de huidige natuurvisie 2016.

De Omgevingswet kent het instrument 'programma'. In het natuurprogramma kunnen de hoofdlijnen uit de omgevingsvisie en de doelen uit het Landelijk Natuurprogramma -dat in 2020 beschikbaar komt- verder worden uitgewerkt. Het Natuurprogramma 2021-2030 is een actualisatie van de huidige Natuurvisie 2016 en dient ter nadere uitwerking van de nieuwe Provinciale Omgevingsvisie (POVI). Het sluit aan bij het Collegeprogramma en past binnen de politiek-bestuurlijke en maatschappelijke context. Dit leidt tot een in 2021 beschikbaar Provinciaal Natuurprogramma dat het beleidskader Natuur vormt voor de periode 2021-2030.

Dit product draagt bij aan criterium 1, 2, 3 en 4 van dit programma. Maar ook aan criterium 1 van programma 2.1. Sociale agenda, zorg en veiligheid, aan criteria 1 en 2 van programma 3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit, criteria 1, 2 en 3 van programma 3.5. Hoogwaterbescherming langs de Maas en criteria 1, en 2 van programma 3.6. Water.

Beoogde resultaten

1. Bijdrage aan de biodiversiteitsdoelstellingen door functieverandering en inrichting van landbouwgronden naar hoogwaardige natuur.
Rol Provincie: *voortrekker, toetsers, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner*
2. Bijdrage aan de biodiversiteitsdoelstellingen door het opwaarderen van de inrichting van bestaande natuur.

Beoogde resultaten

- Rol Provincie: *voortrekker, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner*
3. CO2 binding door aangepast bosbeleid. Opstellen 1 miljoen Bomenplan en uitvoeren.
Rol Provincie: *voortrekker, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner*
4. De bestaande natuurgebieden hoogwaardig beheren en daarbij inzetten op een kwaliteitsimpuls.
Rol Provincie: *toetsers, subsidiënt, partner*
5. De agrarische natuur en het landschap op een kwalitatief hoogwaardige manier beheren.
Rol Provincie: *procesmanager, subsidiënt, partner*
6. Het natuurbeheerplan sluit aan bij de doelen en de realisatie van natuurbeheer en aanleg.
Rol Provincie: *toetsers, bevoegd gezag, partner*
7. Subsidiëren van partners die bijdragen aan vermaatschappelijking.
Rol Provincie: *ondersteuner, subsidiënt, partner*
8. Uitvoering mogelijk maken van maatschappelijke initiatieven die bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen van vermaatschappelijking uit de natuurvisie.
Rol Provincie: *ondersteuner, subsidiënt, partner*
9. Uitvoeren van herstelmaatregelen in Natura2000-gebieden.
Rol Provincie: *ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1, 2	Aantal hectares blijvend beschikbaar voor natuur.	1.466 (31-12-19)	2.600	2027
1, 2	Aantal hectares ingericht voor natuur.	1.942 (31-12-19)	3.400	2027
3, 2	Oppervlakte natuurgebiedenbeheer.	32.909 ha (31-12-19)	33.000	2021
4, 2	Oppervlakte agrarisch natuur- en landschapsbeheer.	2.519 (31-12-18)	2.600	2021
5	Jaarlijkse actualisatie van het natuurbeheerplan is tijdig afgerond.	1	1	2021
8	Afwikkelen zienswijze en definitief vaststellen van de N2000 beheerplannen plus wettelijke herzieningsronde.	Ca. 24 (31-12-20)	24 def. + 3 herziening	2021
8	Percentage natuurherstelmaatregelen in uitvoering (betreft voor het overgrote deel stikstof gerelateerd natuurherstel).	60% (31-12-18)	80%	2021
4, 5	Uitvoering kwaliteitsslag nieuwe natuur i.s.m. natuurbeheerders.	1	1	2021
2, 3, 9	Uitvoering geven aan het 1 miljoen Bomenplan.	0	1 mln.	2027

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

3.8. Natuur	Begroting ná wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Lasten					
3.8.1. Natuur	43.454	29.356	24.661	22.202	20.415
<i>Personele lasten</i>	3.008	3.819	3.811	3.813	3.750
<i>Kapitaallasten</i>	109	109	41	0	0
Totaal lasten	46.571	33.284	28.513	26.015	24.165
Baten					
3.8.1. Natuur	31.313	31.217	31.174	31.174	31.174
Totaal baten	31.313	31.217	31.174	31.174	31.174
Totaal saldo van baten en lasten	-15.258	-2.067	2.661	5.159	7.009
Mutatie reserves					
<i>Toevoeging reserves</i>					
Reserve stikstof & N2000	4.000	9.390	9.390	9.390	9.390
	4.000	9.390	9.390	9.390	9.390
<i>Aanwending reserves</i>					
Reserve Natuur	615	0	0	0	0
Reserve stikstof & N2000	7.698	3.311	0	0	0
Reserve DU-uitkering bodemsanering	300	0	0	0	0
	8.613	3.311	0	0	0
Saldo mutatie reserves	4.613	-6.079	-9.390	-9.390	-9.390
Resultaat	-10.645	-8.146	-6.729	-4.231	-2.381

Financiële toelichting

3.8.1. Het budget voor 2021 bedraagt € 29,36 mln.

Deze middelen worden grotendeels ingezet voor:

- natuur- en landschapsbeheer € 15,24 mln.;
- het uitvoeren van PAS-maatregelen, monitoring en onderzoeken € 0,31 mln.;
- de uitvoering van de Wet Natuurbescherming € 1,57 mln.;
- subsidies aan natuurorganisaties € 1,72 mln.;
- de subsidieregeling kwaliteitsslag Natuur € 3,00 mln.;
- uitvoeringskosten POP3 € 1,40 mln.;
- de convenantlening € 0,84 mln. (t/m 2023);
- de administratieve verrekening met de ontwikkelopgave natuur € 4,32 mln.;
- actieve soortenbescherming € 0,40 mln.;
- uitgave voor het programma Interreg Europe Wildlife Economy € 0,05 mln.;
- voor het 1 miljoen bomenplan € 0,5 mln.

In het budget van 2022 zijn geen middelen opgenomen voor POP3 agrarisch beheer, omdat deze regeling dan is beëindigd, de hiermee gerelateerde dekking vanuit de ontwikkelopgave natuur vervalt ook (€ 3,13 mln. -/- € 2,50 mln.) in afwachting van een opvolgende regeling.

Het verschil met de raming in de begroting 2020 bedraagt € 14,05 mln. negatief. Dit wordt onder andere verklaard, doordat in 2021:

- geen subsidieplafond Stikstof & Natura2000 is ingesteld, € 6,33 mln.;
- voor de onderdelen stikstof & N2000 monitoring, organisatie, onderzoeken, hydrologische maatregelen en maatregelen gebiedsanalyse geen begrote middelen zijn opgenomen in 2021, € 6,61 mln.;
- de subsidie aan een van de natuurorganisaties (0,43 mln.) niet is geraamd;
- in 2020 is een raming van € 0,20 mln. opgenomen voor Vermaatschappelijking. Voor deze activiteiten is in 2021 geen raming opgenomen;

- de raming voor de Wet Natuurbescherming € 0,19 lager is;
- de raming voor Interreg Europe Wildlife Economy € 0,05 mln. lager is in vergelijking met 2020;
- voor de moties 759 en 2399 samen begroot op € 0,15 mln. meerjarig geen raming is opgenomen;
- het subsidieplafond fauna in 2020 begroot voor € 0,33 mln. alleen in 2020 is.

De baten van totaal € 31,21 mln. zijn afkomstig uit het Provinciefonds voor natuur gerelateerde doelen op basis van historische verdeling conform verdeling commissie Jansen I en II voor € 31,17 mln. Daarnaast is nog een inkomst begroot vanuit Interreg Europe voor het programma Wildlife Economy van € 0,04 mln.

De via het Provinciefonds te ontvangen middelen voor stikstof & natura2000 worden toegevoegd aan de gelijknamige reserve. Voor de inzet van deze middelen komt een aparte nota waarbij de middelen jaarlijks beschikbaar komen (€ 9,39 mln.).

Ontwikkelopgave Natuur

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<i>€ x 1.000</i>						
Ontwikkelopgave Natuur						
Uitgaven	49.230	9.986	8.216	8.169	8.090	8.090
Inkomsten	13.723	9.197	9.177	9.177	9.177	9.177

Voor een toelichting wordt verwezen naar de § Grondbeleid.

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Lokale heffingen	Financiering	Grondbeleid
Wet Natuurbescherming	Garantie aan Nationaal Groenfonds	Ontwikkelopgave Natuur
	Lening aan Coöperatie Natuurlijk Limburg	

4.1. Bestuur

Dit programma gaat over goed, krachtig, integer en transparant bestuur, waarbij vanuit onze strategische koers onze public affairs, focus op de relaties met de buurlanden, pro-actieve inzet op (inter)nationale fondsenwerving en samenwerking met onze bestuurlijke partners binnen en buiten Limburg voorop staan en waarbij inwoners op een vernieuwende manier bij het bestuur worden betrokken.

Wij voeren een actieve lobby in Den Haag, Brussel, Düsseldorf, Vlaanderen en Wallonië voor de belangen van Limburg.

Wij werken open en transparant met als uitgangspunt dat alle informatie openbaar is, tenzij er relevante redenen zijn informatie vertrouwelijk te houden.

Wij zijn een betrouwbare partner voor gemeenten en zullen kansen pakken om onze krachten te bundelen, maar wij zullen geen gemeentelijke taken overnemen. Regionaal maatwerk is het uitgangspunt.

Wij vervullen onze toezichhoudende taken met het oog op de kwaliteit van het lokaal bestuur.

Wij steunen alleen gemeentelijke herindelingen als alle betrokken gemeenten daarover een positief besluit hebben genomen en als voldaan wordt aan de criteria van het Rijksbeleidskader gemeentelijke herindeling.

Als internationale grensprovincie bij uitstek wil Limburg de kansen van de grensoverschrijdende samenwerking benutten, grensbarrières verminderen en een actieve rol in het Europese debat (Maastricht Working on Europe) en Europese netwerken spelen. Inzet van Europese fondsen in combinatie met de inzet van eigen middelen is nodig om onze provinciale beleidsambities te realiseren. Met het oog op een maximale effectiviteit zullen wij onze inzet op internationalisering, Euregio's, PA en IPO in onderlinge samenhang blijven ontwikkelen. Verwezen wordt naar de producten 4.1.6. tot en met 4.1.9.

Wat willen we bereiken?

We realiseren de bestuurlijke opgaven doelgericht, kostenbewust en transparant vanuit een actieve opstelling van eigen kracht en vanuit een grensoverschrijdend en internationaal perspectief.

Wat vinden we daarbij belangrijk?

Criterium 1: Limburg is een bestuurskrachtige provincie met sterke gemeenten.

Criterium 2: De Provincie Limburg communiceert op een zelfbewuste manier waarin inhoud, moment en plaats goed gekozen zijn en daarmee bijdragen aan een krachtige nationale en internationale reputatie.

Criterium 3: De Provincie Limburg zorgt voor een passend toezicht op de gemeentelijke financiën en voor een goede coördinatie en uitvoering van het interbestuurlijk toezicht.

Criterium 4: De Provincie Limburg en haar partners zetten zich in om kansen te benutten en partnerships te bouwen in zowel grensoverschrijdend als internationaal verband.

Criterium 5: De Provincie Limburg speelt in op de wensen van burgers en partners.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Product	4.1.1. Rijks- en veiligheidstaken CdK
Portefeuillehouder	Bovens

De Commissaris van de Koning (CdK) wordt ondersteund om op een adequate wijze zijn Rijkstaken te vervullen. Deze Rijkstaken worden separaat verantwoord aan de Rijksoverheid. Vanuit deze Rijkstaken is het versterken van de veiligheid en het veiligheidsgevoel een gezamenlijke verantwoordelijkheid, waarbij onder andere de veiligheidsregio's, opsporings- en vervolgingsinstanties, meer specifiek politie en justitie, een primaire verantwoordelijkheid hebben. De ondersteuning van deze verantwoordelijke veiligheidspartners, wordt primair ingevuld vanuit de Rijkstaken die de CdK vervult en in het verlengde van zijn coördinerende euronale verbindende, intermediaire en faciliterende rol.

De CdK vervult intern een coördinerende rol daar waar Gedeputeerde Staten vanuit hun wettelijke verantwoordelijkheden nader vorm geven aan veiligheid. De regering dan wel individuele ministers kan/kunnen de CdK als Rijksorgaan een specifieke opdracht geven.

De CdK draagt vanuit zijn taken en verantwoordelijkheden als Rijksorgaan bij aan criteria 1 en 4 van dit programma.

Beoogde resultaten
1. Adequaat toezicht op openbare orde en veiligheid (rampenbestrijding en crisisbeheersing). Rol CdK: <i>bevoegd gezag als Rijksorgaan: in voorkomende gevallen tevens verbinder, intermediair, subsidiënt of facilitator, subsidiënt en/of partner</i>
2. Stimulering van landsgrensoverschrijdende samenwerking op het gebied van openbare orde en veiligheid (rampenbestrijding en crisisbeheersing en criminaliteitsbestrijding). Rol CdK: <i>bevoegd als Rijksorgaan: in voorkomende gevallen tevens verbinder, intermediair, subsidiënt of facilitator, subsidiënt en/of als partner</i>
3. Afstemming tussen Rijksinitiatieven en behoeften op lokaal/regionaal niveau bij burgemeesters, via een intermediaire, verbindende dan wel faciliterende rol. Rol CdK: <i>bevoegd gezag als rijksorgaan</i>
4. Onderhouden rijksgrenspalen en grenskwesties (landsgrens). Rol CdK: <i>bevoegd gezag als rijksorgaan: bevoegd gezag</i>
5. De verdere implementatie van het programma Weerbare Overheid, waarvan Veilige Publieke Taak, Bibob, Integriteit onderdeel uitmaken. Rol CdK: <i>bevoegd als Rijksorgaan: in voorkomende gevallen tevens verbinder, intermediair, facilitator, subsidiënt en/of als partner</i>

Prestatie-indicatoren zijn voor dit product niet van toepassing.

Product	4.1.2. Bestuurskracht en bestuurlijke organisatie
Portefeuillehouder	Dritty

Wij zullen alleen gemeentelijke herindelingen steunen als alle betrokken gemeenteraden daarover een positief besluit hebben genomen en als voldaan wordt aan de vier criteria van het nieuwe beleidskader gemeentelijke herindeling (maart 2019) van het Kabinet: draagvlak, bestuurskracht, interne samenhang en nabijheid van bestuur en regionale samenhang.

Wij zijn bereid om gemeenten ondersteuning te bieden en te faciliteren bij initiatieven tot (onderzoek van) versterking van de bestuurskracht.

In algemene zin streven wij naar regionaal maatwerk om optimaal recht te doen aan regionale verschillen.

Met de regio Noord-Limburg is op 3 december 2019 een samenwerkingsconvenant ondertekend voor de uitwerking van de in juni 2019 gepresenteerde Investeringsagenda Noord-Limburg 2019 – 2023. De uitvoering van projecten op basis van deze agenda zal in 2021 verder ter hand worden genomen. Daarnaast zijn er samen met de Regio en het Rijk afspraken gemaakt over de Regiodeal Noord-Limburg, zie nieuwe begrotingsproduct 1.2.9.

De gemeenten in Midden-Limburg hebben de samenwerking in SML verband in 2019 geëvalueerd. Naar aanleiding daarvan zijn er in de structuur en werkwijze enkele aanpassingen aangebracht. SML is en blijft vooral een flexibel netwerk waarbij afstemming in bestuurlijke overleggen, ambtelijke inzet vanuit de gemeenten zelf en aanpak op projectmatige basis centraal staan.

Als speerpunten zijn benoemd verkenning meerwaarde intensievere samenwerking met Noord-Limburg op onderdelen, huisvesting internationale werknemers, landschap en omgeving.

Ook voor de gemeenten in Zuid- en Midden- Limburg geldt dat wij de regionale agenda's in ogenschouw zullen nemen in relatie tot onze programma's en op basis van regionaal maatwerk tot afspraken willen komen. De inhoud en wederzijdse meerwaarde zijn daarbij leidend.

In Zuid-Limburg ondersteunen wij een traject om te komen tot een gezamenlijke positionering van Zuid-Limburg in triple helix verband om een regionale agenda tot uitvoering te brengen en de regio nadrukkelijk te positioneren als krachtige partner voor het nieuwe kabinet. Wij betrekken hierbij de uitwerking van de aanpak van Zuid-Limburg als (voorlopig) NOVI-gebied die in het najaar van 2020 gereed moet zijn.

De gemeentebesturen Meerssen en Maastricht besluiten in de tweede helft van 2020 definitief over al dan niet de vorming van een regie gemeenteconstructie voor de gemeente Meerssen. De effectuering daarvan zal in 2021 plaatsvinden.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft naar aanleiding van het beëindigen van de herindelingsprocedure van de gemeenten Heerlen en Landgraaf verklaard dat de regering het van belang acht binnen afzienbare termijn te komen tot versterking van bestuurskracht in de regio Parkstad Limburg. De Minister verwacht dat medio 2020 een herijkte intergemeentelijke samenwerking voor Parkstad Limburg gereed is. De Minister gaat er vanuit dat de Provincie haar verantwoordelijkheid neemt voor een actieve, stimulerende rol in dezen. De Provincie neemt een actieve rol in de governance van de regiodeal als onderdeel van de intergemeentelijke samenwerking in Parkstad Limburg. De regio Parkstad Limburg heeft bij brief aan de Minister van BZK van 16 januari 2020 als volgt bericht: "in de komende maanden zullen wij starten met de implementatie van de afspraken zoals die gemaakt zijn in deze brief, zodat in het najaar de herijkte intergemeentelijke

samenwerking vorm zal krijgen. Voor ons zijn deze afspraken echter geen eindstation in verdergaande samenwerking maar een eerste fase in een langjarig traject waarin de Parkstadgemeenten de handen verder ineen slaan.”

De Minister heeft bij brief van 16 april 2020 in beginsel positief op gereageerd. De Minister zal het initiatief nemen “tot een tripartite overleg tussen stadsregio, provincie Limburg, ministerie van BZK. Onderwerp van gesprek hierbij zal zijn de stand van zaken met betrekking tot eenieders betrokkenheid bij de opgaven in het gebied en het -indien nodig- met elkaar in beeld brengen van verbeteringen en vervolgstappen.”

Wij zullen deelnemen aan dit overleg en de ontwikkelingen op de schaal van Zuid-Limburg daarbij betrekken.

Dit product draagt bij aan criterium 1 en 3 van dit programma.

Beoogde resultaten	
1.	Mede uitvoering samenwerkingsconvenant investeringsagenda Noord-Limburg 2019-2023. Rol Provincie: <i>subsidiënt, partner, ondernemer</i>
2.	Partner regionale agenda's Midden- en Zuid-Limburg. Rol Provincie: <i>subsidiënt, partner</i>
3.	Een gezamenlijke positionering van Zuid-Limburg in triple helix verband om een regionale agenda tot uitvoering te brengen en de regio nadrukkelijk te positioneren als krachtige partner voor het nieuwe kabinet. Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt, financier, partner</i>
4.	Definitieve besluitvorming regiegemeente constructie Meerssen-Maastricht. Rol Provincie: <i>ondersteuner, subsidiënt</i>
5.	Besluitvorming gemeenten inzake versterking regionale bestuurskracht. Rol Provincie: <i>ondersteuner</i>

Prestatie-indicatoren zijn voor dit product niet van toepassing.

Product	4.1.3. Integriteit
Portefeuillehouder	Bovens

De Commissaris van de Koning is ingevolge de Provinciewet belast met de zorgplicht voor bestuurlijke integriteit. Deze zorgplicht geldt ook ten aanzien van gemeenten, indien de integriteit in het geding is. De ontwikkeling van integriteitbeleid kent daarom een integrale aanpak, gericht op het vergroten van de integriteitsvolwassenheid binnen het ambtelijk, politiek en bestuurlijk domein.

Deze werkwijze heeft tot een herkenbaar gedeeld integriteitsbeeld geleid binnen het openbaar bestuur in Limburg. De samenwerking tussen Provincie, gemeenten en waterschappen in Limburg bij de ontwikkeling en implementatie van integriteitbeleid is uniek en geniet landelijke erkenning en navolging. De Commissaris van de Koning is voorzitter van de Provinciale Stuurgroep Integriteit.

Dit product draagt bij aan criterium 1 van dit programma.

Beoogde resultaten	
1.	Vergroten en borgen integriteitsvolwassenheid van de ambtelijke organisatie. Beleidsaanpassing doorvoeren naar aanleiding van de Wet Normalisering rechtspositie ambtenaren en borgen door middel van acties op het gebied van preventie, morele oordeelsvorming en handhaving.

Beoogde resultaten

Rol Provincie: *bevoegd gezag*

2. Borgen integriteitsbeleid in politiek-bestuurlijke omgeving.

Onverminderd voortzetten van het meerjarig integriteitsprogramma voor College en Staten. De invulling van het programma is belegd bij de Commissie Integriteit, ondersteund door de externe adviseur integriteit.

Rol Provincie: *ondersteuner*

3. Limburgs integriteitsbeleid ontwikkelen en uitdragen als Best Practice.

Het Limburgse samenwerkingsmodel als voorbeeld voor de overheid, ondersteund door een gezamenlijk ontwikkelde Serious Game Integriteit, met als doel het Limburgs integriteitsbeleid kenbaar en herkenbaar te maken.

Rol Provincie: *ondersteuner*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Gedragscodex en beleidsnotitie ambtelijke integriteit afgerond.	0	1	2021
2	Integriteitsprogramma Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten voltooid.	0	1	2021
3	Gemeenschappelijk integriteitskader ontwikkeld binnen openbaar bestuur Limburg.	0	1	2021

Product	4.1.4. Coördinatie Interbestuurlijk toezicht
Portefeuillehouder	Dritty

In 2012 is de Wet revitalisering generiek toezicht (Wrgt) in werking getreden. Dit is de wet, waarop het Interbestuurlijk Toezicht gebaseerd is. Provincies zijn, voortvloeiend uit deze wet, toezichthouder op de uitvoering van medebewindstaken door gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen binnen het ruimtelijk-fysieke domein. Er zijn vier toezichtdomeinen: 1. Ruimtelijke Ordening en Omgevingsrecht; 2. Informatie- en archiefbeheer; 3. Huisvesting verblijfsgevestigden; 4. Erfgoed.

De Provincie Limburg werkt sinds 2017 aan het optimaliseren van het Interbestuurlijk Toezicht (IBT). Dit begon met een rapport van de Zuidelijke Rekenkamer (februari 2017). Via een Verbeterplan IBT en een herijkte beleidsnota is het toezicht opnieuw vormgegeven. De belangrijkste omslag in de manier van uitvoering van het Interbestuurlijk Toezicht, is de aanvulling van het systeemtoezicht met inhoudelijke toetsen op basis van een risicogerichte benadering (conform het besluit van Provinciale Staten van 23 februari 2018). In december 2018 heeft de Zuidelijke Rekenkamer in het Vervolgonderzoek IBT geconstateerd dat de noodzakelijke verbeteringen zijn uitgevoerd.

De ambitie van het Limburgse Interbestuurlijk Toezicht blijft een goed functionerend openbaar bestuur dat bijdraagt aan de veiligheid, welvaart en welzijn van haar burgers. Volgens heldere criteria, op transparante wijze en in beginsel op basis van vertrouwen. Daar waar nodig zal de Provincie echter daadwerkelijk ingrijpen om gemeenten, waterschap en gemeenschappelijke regelingen te dwingen hun taken naar behoren uit te voeren in lijn met de daarvoor bedoelde wetgeving.

Dit product draagt bij aan criterium 3 van dit programma.

Beoogde resultaten

1. In 2020 voert de Provincie Limburg adequaat systeemtoezicht uit, aangevuld met inhoudelijke toetsen (zoals reality checks en verdiepingsonderzoeken) gebaseerd op risicoanalyses.
Rol Provincie: *toetsers*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	De gemeenten in Limburg hebben zowel kwalitatief als kwantitatief voldoende gegevens beschikbaar ten behoeve van de toetsing aan de IBT-criteria binnen de vier toezichtdomeinen (1. Ruimtelijke Ordening en Omgevingsrecht; 2. Informatie- en archiefbeheer; 3. Huisvesting verblijfsgerechtigden; 4. Erfgoed).	31	31	2021
1	Het Waterschap Limburg en de gemeenschappelijke regelingen in Limburg hebben, voor zover op hen van toepassing, zowel kwalitatief als kwantitatief voldoende gegevens beschikbaar ten behoeve van de toetsing aan de IBT-criteria binnen het toezichtdomein Informatie- en archiefbeheer.	27*	27*	2021
1	Reality checks op de, van alle onder toezicht gestelde bestuursorganen, ontvangen informatie hebben plaatsgevonden.	10	10	2021
1	Indien noodzakelijk heeft/hebben (een) verdiepingsonderzoek(en) plaatsgevonden.	PM	PM	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

* Het betreft het Waterschap en 26 gemeenschappelijke regelingen die gezien de taakstelling en omvang formatie onder het Interbestuurlijk Toezicht van de Provincie Limburg vallen.

Product	4.1.5. Toezicht gemeentefinanciën
Portefeuillehouder	Dritty

De Provincie, in de rol van financiële toezichthouder op gemeenten, bewaakt de financiële positie en functie van gemeenten met als doel deze financieel gezond te houden.

Dit product draagt bij aan criterium 3 van dit programma.

Beoogde resultaten

1. De begroting en jaarstukken van alle gemeenten en gemeenschappelijke regelingen, waar de Provincie Limburg financieel toezichthouder op is, beoordelen en de toezichtvorm bepalen voor het betreffende jaar.
Rol Provincie: *bevoegd gezag*
2. In het kader van financieel toezicht op de gemeenten en het bepalen van een (eventuele) meerjarige uitspraak omtrent de toezichtvorm voeren wij één keer in de vier jaar financiële verdiepingsonderzoeken uit bij elke Limburgse gemeente. In 2021 wordt de regio Midden-Limburg onderzocht.
Rol Provincie: *bevoegd gezag*
3. Adviesrol vanuit onze toezichthoudende taak naar gemeenten bij financiële onderwerpen in de vorm van kennisoverdracht.

Beoogde resultaten

Rol Provincie: *ondersteuner*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
2	Financieel verdiepingsonderzoeken in Midden-Limburg.	0	7	2021

Product

4.1.6. IPO

Portefeuillehouder

Burlet

IPO is een samenwerkingsverband in verenigingsvorm van de twaalf Nederlandse Provincies. Primair heeft het samenwerkingsverband de functie van belangenbehartiger van de Provincie naar de Rijksoverheid en 'Brussel'. Secundair die van kennis en informatie uitwisselaar. Tweemaal per jaar vergadert de Algemene Vergadering, waarin per provincie twee Statenleden zijn afgevaardigd. Het IPO-bestuur vergadert acht maal per jaar en Limburg wordt daarbij vertegenwoordigd door de IPO-portefeuillehouder vanuit het college van GS. Vanaf voorjaar 2018 levert Limburg de voorzitter van het IPO bestuur in de persoon van onze gouverneur. Deze IPO-bestuursvergaderingen worden voorbereid door een achttal bestuurlijke adviescommissie (BAC) en ambtelijke adviescommissies (AAC).

Dit product draagt bij aan criterium 2 van dit programma.

Beoogde resultaten

1. Vertegenwoordiging binnen IPO-verband. Zowel ambtelijk als bestuurlijk in de respectievelijke adviescommissies AAC (ambtelijk) en BAC (bestuurlijk).

Prestatie-indicatoren zijn voor dit product niet van toepassing.

Product

4.1.7. Internationalisering

Portefeuillehouder

Bovens/ Dritty/ Van den Akker

Algemeen

In de bestuurlijke taakverdeling is Commissaris van de Koning de heer Bovens als coördinerend portefeuillehouder aangewezen en zijn de gedeputeerden de heren Dritty en van den Akker respectievelijk verantwoordelijk voor Grensoverschrijdende thema's Europese programma's en Internationale economische relaties.

In het Kader Internationalisering, vernieuwend verbinden over grenzen heen, waarmee in juni 2020 werd ingestemd, zijn de grensoverschrijdende aspecten van de Provinciale koers bijeen gebracht. Met het vaststellen ervan is onze koers uit voorgaande bestuursperioden bevestigd en zijn de kaderstellende uitgangspunten en strategie, die leidend zijn voor onze grensoverschrijdende activiteiten, vastgelegd. Vertrekpunt is dat de eigen provinciale agenda leidend is voor onze activiteiten, evenals de focus en versterkte inzet op de relatie met de buurlanden. De

Coronapandemie heeft het belang van goede relaties met de buurlanden immers nogmaals voor het voetlicht gebracht.

Limburg en de buurlanden

De kern van het internationaliseringsbeleid van Limburg ligt in de brede samenwerking met de directe buurlanden Duitsland en België en hun grensregio's.

Allianties (strategisch en operationeel) worden gelegd tussen de agenda's van onze bureaus en die van Limburg. Doel hiervan is de ontwikkeling van een sterk en aantrekkelijk werk- en leefgebied in en rondom Limburg. Daartoe zijn wij ook actief lid van de Euregio's. Samenwerking met de buurlanden is een brede opgave waar vanuit meerdere provinciale programma's een bijdrage aan zal worden geleverd, zowel in agendavorming als projectontwikkeling. Zo ondersteunen wij de grensoverschrijdende inzet van de Limburgse campussen, LIOF en het Limburgse MKB.

Wij hebben zicht op de grensknelpunten en mogelijke oplossingen, met name bij grensoverschrijdend ondernemen, werken en leren. Daartoe ondersteunen wij het Institute for Transnational and Euregional cross-border cooperation and Mobility (ITEM). Deze kennis wordt gebruikt om knelpunten en mogelijke oplossingen te agenderen bij de rijksoverheid, in Brussel of ten behoeve van bilaterale agenda's zoals de Grenslandagenda. Ook vindt kennisoverdracht door ITEM plaats in workshops voor ondernemers bij organisaties die de grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit bevorderen (zoals de grensinformatiepunten of Servicepunten Grensoverschrijdende Arbeidsbemiddeling).

In de samenwerking met Noordrijn-Westfalen wordt – vastgelegd tijdens de eerste regeringsconsultatie tussen Nederland en NRW in november 2018 - in een breed partnerschap met Rijk, Land, grensprovincies, Bezirke en euregio's gewerkt aan de bilaterale samenwerking via onder andere een jaarlijkse Grenslandconferentie en Grenslandagenda. Limburg is nauw betrokken bij de voorbereiding en uitvoering hiervan. Als gevolg van de Coronapandemie is de tweede Grenslandconferentie verplaatst naar december 2020, dan wordt ook de nieuwe Grenslandagenda vastgesteld. In 2021 zal extra aandacht uitgaan naar de impact van de Coronapandemie op de grensoverschrijdende samenwerking, en hoe we hieruit lessen kunnen trekken voor de toekomst. In de komende periode zal de bilaterale samenwerking met Vlaanderen en Wallonië verder uitgebouwd worden. Voortkomend uit de Vlaams-Nederlandse Top is in 2019 een gezamenlijk onderzoekstraject gestart ('Berx/Donner') dat tot doel heeft om vergunningen, procedures en regelgeving tussen Vlaanderen en Nederland beter op elkaar af te stemmen met name met het oog op grensoverschrijdende infrastructuurprojecten.

Goede politiek-bestuurlijke contacten, zowel in de euregio als via het Public Affairs netwerk in de hoofdsteden (zie product 4.1.9. Strategische Public Affairs), alsmede de samenwerking met de relevante stakeholders in Limburg, zijn hierbij onontbeerlijk.

Limburg en Europa

Europese programma's

Wij benutten de kansen van Europese middelen in de nieuwe Europese programmaperiode 2021-2027 en continueren de huidige cofinancieringssystematiek. We zullen hiertoe een voorstel uitwerken voor GS. PS zullen hierover worden geïnformeerd. Evenals in voorgaande periode willen wij bevorderen dat Limburgse stakeholders, zoals gemeenten, bedrijfsleven en (kennis)instellingen, de komende collegeperiode zo goed mogelijk gebruik maken van, zowel de decentrale Europese programma's (EFRO, Interreg, POP) als de centrale Europese programma's zoals Horizon, TEN en LIFE. Daartoe trekken wij hierin gezamenlijk op met partners in Limburg en ondersteunen hen hierbij, met name waar deze bijdragen aan de realisering van provinciaal beleid.

We zijn nauw betrokken bij de voorbereiding van de hierboven genoemde decentraal uitgevoerde Europese programma's. De Interreg-programma's zijn een belangrijk instrument ter realisering van onze grensoverschrijdende agenda. Limburg is management-autoriteit voor het volgende Interreg-programma EMR (2021-2027).

In de periode 2014-2020 is er voor Limburgse projecten voor ca € 350 mln. aan middelen uit de EU ontvangen. Afgaande hierop zet de Provincie Limburg ook voor de aankomende nieuwe Europese Programma periode 2021-2027 in op hetzelfde bedrag van € 350 mln. aan Europese middelen die neerslaan in Limburg. Wij zullen hiertoe proactief samen met Limburgse partners, kennisinstellingen en bedrijfsleven inzetten op projecten die bijdragen aan de uitvoering van het provinciale collegeprogramma. Dit is ambitieus gelet op onzekerheden omtrent het MFK, Brexit en Corona. Voor deze bestuursperiode 2019-2023 zetten we in op de helft van deze € 350 mln. i.c. € 175 mln.

In het licht van Coronaherstel wordt vanuit de intensiveringsmiddelen voor Europese Programma's een bedrag van € 7 mln. vrijgemaakt voor provinciale cofinanciering. Dit betreft indicatief € 2 mln. voor de lopende calls in 2020 en € 5 mln. voor de calls die in 2021/ 2022 opstarten. Op deze manier willen we proactief de komende jaren voor het Limburgse veld de financiële drempel voor deelname aan Europese en/of grensoverschrijdende projecten verlagen met als inzet om ondanks de Coronacrisis vanuit Limburg een versnelling te kunnen geven aan succesvolle samenwerkingen binnen Limburg en over de grens.

Onder andere via het Comité van de Regio's zullen wij reageren op nieuwe beleidsvoorstellen en programma's van de Europese Commissie.

Maastricht Working on Europe (MWOE)

De Provincie Limburg, de gemeente Maastricht en de Universiteit Maastricht hebben medio 2017 de bestuurlijke ambitie uitgesproken om gezamenlijk een duurzaam vervolg te geven aan het programma 'Europe Calling' (EC, 2016-2017), ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het Verdrag van Maastricht. In 2018 heeft dit vorm gekregen met de oprichting van Studio Europa Maastricht en de uitwerking van het gezamenlijk meerjarig programma MWOE, met de UM als penvoerder. In december 2018 hebben de drie partners een bestuurlijk akkoord ondertekend betreffende een groeiscenario voor (MWOE) via een gezamenlijk meerjarig programma en daarop gebaseerde jaarplannen. Zoals vermeld in het collegeprogramma en in de begroting 2020, continueren wij onze bijdrage aan het programma. In juli 2020 heeft GS voor de periode medio 2020-dec. 2021 hiervoor een provinciale subsidie verstrekt (mededeling portefeuillehouder brief gedeputeerde Van den Akker van 15-7-2020 (GS 2020-28834)). Dit betreft een tussenfase. Voor de periode vanaf 2022 is nog geen provinciaal budget geregeld.

Maastricht Working on Europe (MWOE) is een programma dat, voortbouwend op de bekendheid die Limburg geniet dankzij het Verdrag van Maastricht, bijdraagt aan een actieve deelname van Limburg aan de Euregio en Europa en hiermee aan de internationale positionering van Limburg als Europese regio. Centraal in het programma staan:

- 1. Het verrichten van multidisciplinair en maatschappelijk impactvol onderzoek over Europa ('centre of excellence'). Dit inclusief het toegankelijk maken van academische kennis voor een zo breed mogelijk publiek en het betrekken van de burger bij onderzoek;
- 2. Een werk- en ontmoetingsfunctie voor een actief en kritisch debat en dialoog over actuele Europese vraagstukken. Daarbij is bijzondere aandacht voor de betrokkenheid van de burger: om discussie te voeren over Europa en via innovatieve initiatieven en projecten aan te sluiten bij de ambities van MWOE;

- 3. Het ontplooiën van initiatieven die voortvloeien uit het in maart 2018 verkregen prestigieuze Europees Erfgoedlabel (EHL) voor het Verdrag van Maastricht. Het label is een initiatief van de EU en kent het label toe aan locaties die een sleutelrol hebben gespeeld in de Europese geschiedenis en de totstandkoming van de EU en bereid zijn dit gedachtengoed verder uit te dragen.

Bijzondere aandacht gaat uit naar het slaan van bruggen tussen wetenschappelijk onderzoek en maatschappij (valorisatie), actief Europees burgerschap en het verbinden en versterken van initiatieven van verschillende partners/stakeholders rondom Europese thema's.

Inspelend op actualiteiten, maakt MWOE mogelijk het (laten) agenderen van onderwerpen in een kritisch debat over Europa/ Euregiole samenwerking.

De kernopgaven, zoals hierboven omschreven voor de grensoverschrijdende samenwerking, grenslandagenda, Euregio's en Europese programma's zullen in onderlinge samenhang met Public Affairs ontwikkeld worden. Hierbij zullen wij ook de kennis benutten die in Limburg aanwezig is over Europese samenwerking (Maastricht Working on Europe, alliantie Young Universities for the Future of Europe), Europees bestuur (EIPA) en over grensproblematieken (ITEM).

Limburg en de wereld

Ook voor het onderhouden van relaties met landen buiten Europa, waaronder onze formele band met de Chinese provincie Sichuan, is onze eigen agenda, waar mogelijk gekoppeld aan de nationale agenda, leidend en kiezen wij voor een aanpak waarbij marktkansen centraal staan. Samenwerking wordt gezocht met innovatieclusters in die landen die de innovatiekracht en kennispositie van de Brightlands campussen kunnen versterken. Op deze manier kan een bijdrage worden geleverd aan onze Limburgse economische missies. (zie ook product 1.1.1. Economische samenwerking)

Dit product draagt bij aan criterium 2, 4 en 5 van dit programma.

Beoogde resultaten

1. Buurlandenbeleid/grensoverschrijdende samenwerking

De samenwerking en de Public Affairs met de buurlanden/regio's in België en Duitsland is op resultaatgerichte wijze, in samenwerking met de Euregio's en Limburgse partners en gebruik makend van met name Interreg verder uitgebouwd.

Rol Provincie: *ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, partner*

2. Samenwerking met Noordrijn-Westfalen

Rekening houdend met Corona zal in december 2020 de tweede Grenslandconferentie plaatsvinden, en zal in 2021 uitvoering gegeven worden aan de uitvoering van de geactualiseerde Grenslandagenda 2020-2021. Een besluit zal genomen worden over waar en wanneer de derde Grenslandconferentie zal plaatsvinden.

Rol Provincie: *ondersteuner, procesmanager, partner*

3. Europese programma's

Europese programma's worden zo goed mogelijk benut om provinciaal beleid tot uitvoering te brengen en gemeenten/regio's hierbij te ondersteunen. De inzet van Europese middelen ter ondersteuning van Limburgse projecten wordt gemonitord en twee keer per jaar aan Provinciale Staten gerapporteerd.

Rol Provincie: *ondersteuner, subsidiënt, partner*

4. Maastricht Working on Europe (MWOE)

- a) Sterker internationaal profiel van de Limburgse hoofdstad Maastricht en de (Eu)regio als werk- en

Beoogde resultaten

- ontmoetingsplaats voor gesprek, debat, en kennis- en visieontwikkeling rondom Europese thema's;
- b) Een duurzaam internationaal en euregionaal netwerk waarbij Studio Europa Maastricht fungeert als accelerator bij de totstandkoming en versterking van projecten en evenementen ('hub-and-spoke-functie');
  - c) Een positieve evaluatie door de EU m.b.t. de inspanningen in het kader van het Verdrag van Maastricht als Europese Erfgoedlabelhouder.

Rol Provincie: *ondersteuner, subsidiënt, partner*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Duurzame relaties met de buurlanden zijn opgebouwd en versterkt.	N.v.t	N.v.t.	continue
2	Aantal Grenslandconferenties met Noordrijn-Westfalen.	1	4	2023
3	Streefwaarde toekenning EU-middelen aan partners/projecten in Limburg 2020-2023.	PM	€ 175 mln.	2023
4	a. Aantal Maastricht Europe Days (MED).	1	4	2023
	b. Minimum aantal overige (grensoverschrijdende) evenementen (naast MED) voor een brede doelgroep door MwoE.	1	7	2023
	c. Aantal stakeholders en relevante partners die verbonden zijn aan het programma MwoE.	PM	PM+	2023
	d. Positief oordeel m.b.t. monitoring EHL verdrag van Maastricht.	0	1	2021
	e. Tentoonstelling over het Verdrag van Maastricht in het Gouvernement is visueel en inhoudelijk aantrekkelijker gemaakt voor een brede doelgroep.	0	1	2021

Toelichting prestatie-indicatoren

1. Het opbouwen en versterken van goede relaties is een continu proces, dat over meerdere bestuursperioden heen gaat.
3. We monitoren de voortgang hiervan twee maal per jaar en rapporteren hierover aan GS.
4. a. Maastricht Europe Days (MED). Refererend aan de Europese Top in het Gouvernement aan de Maas in 1991, voorafgaand aan de ondertekening van het Verdrag van Maastricht organiseert Studio Europa de 3de editie van MED. Gedurende een weekend wordt een zeer divers aanbod aan activiteiten en evenementen aangeboden aan een breed doelgroep, van burgers tot Europese en Euregionale stakeholders, beleidsmaker en media.
- 4.d. De EU monitort vierjaarlijks de Europese Erfgoedlabelhouders op de ingediende activiteiten en plannen. Begin maart van dit jaar hebben wij voor het Verdrag van Maastricht de 1e monitoring (2020-2023) ingediend bij de EU.
- 4.e. Deze expositie in het Gouvernement is bedoeld om een breed publiek – variërend van scholieren en studenten tot volwassenen met een gevarieerde achtergrond te informeren over de achtergronden, betekenis en de totstandkoming van het Verdrag van Maastricht tijdens de Eurotop in december 1991. Deze activiteit is een belangrijk onderdeel van de inspanningen in het kader van de EHL.

Product	4.1.8. Euregiobestuur; Managementautoriteit Interreg EMR
Portefeuillehouder	Dritty/ Bovens

Limburg participeert actief in drie Euregio's, de Euregio Maas-Rijn, de Euregio Rijn-Maas-Noord en de Euregio Rijn-Waal.

1. De Euregio Maas-Rijn (EMR).

Dit is een grensoverschrijdend samenwerkingsverband van de Provincies Limburg (NL), Limburg (B), Luik (B), de Duitstalige Gemeenschap (B) en de regio Aken (D). De EMR is sinds april 2019 een Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking (EGTS).

Het bestuur van de EGTS streeft ernaar om de komende periode gemeenten in het werkgebied van de EGTS nauwer bij haar organisatie te betrekken.

2. De Euregio Rijn-Maas-Noord (ERMN).

Dit is een grensoverschrijdend samenwerkingsorgaan van Noord- en Midden-Limburgse en Duitse gemeenten en een aantal instanties uit het grensgebied. MKB-Limburg is in 2020 lid geworden van de Euregio Rijn-Maas-Noord. Haar contributie zal worden betaald door de Provincie Limburg. De Provincie Limburg is adviserend lid van het dagelijks bestuur en van de Algemene Ledenvergadering.

3. De Euregio Rijn-Waal (ERW).

Dit is een grensoverschrijdend samenwerkingsorgaan van Nederlandse en Duitse gemeenten en regionale instanties. De Provincie Limburg is adviserend lid van het bestuur.

De Euregio's bieden een platform voor bestuurlijke samenwerking met partners over de grens. Zij hebben een euregionale informatie- en verbindingfunctie. Een belangrijke taak van Euregio's is het ondersteunen van grensoverschrijdende 'people to people' ontmoetingen voor burgers, scholieren, verenigingen e.d. Tevens initiëren en ondersteunen de Euregio's de samenwerking van actoren en instellingen, die aan weerszijden van de grens bij een bepaald beleidsthema betrokken zijn.

Wij zien de Euregio's als een partner bij de realisering van onze grensoverschrijdende agenda zoals beschreven onder product 4.1.7. Internationalisering. Daartoe participeren wij actief in deze Euregio's. De Euregio Rijn-Maas-Noord heeft in 2020 de Visie2030 vastgesteld dat richting geeft aan de samenwerking tussen de partners onderling en met maatschappelijke actoren. De Euregio Maas-Rijn zal met hetzelfde doel in 2021 een nieuw visiedocument EMR 2030 vaststellen dat duidelijkheid moet geven welke taken de EMR zal oppakken.

De vier Euregio's langs de grens van Nederland met Noordrijn-Westfalen zijn opgenomen in de nieuwe governance-structuur NL-NRW en worden vandaar uit actief betrokken bij de voorbereiding en uitwerking van de jaarlijkse Grenslandconferentie en Grenslandagenda. Tevens zijn de Euregio's betrokken bij de uitvoering van de Interreg-programma's.

De Provincie Limburg participeert in drie Interreg-A programma's Duitsland-Nederland, Vlaanderen-Nederland en EMR. Van laatstgenoemd programma (Interreg-EMR) is de Provincie Limburg Managementautoriteit (MA). De MA beheert de uitvoering van het lopende EMR Interreg-V programma en heeft een initiërende rol bij de ontwikkeling van het nieuwe EMR Interreg-VI programma 2021-2027.

Dit product draagt bij aan criterium 2 en 4 van dit programma.

Beoogde resultaten

1. Vaststelling in 2021 van het Interreg-VI programma Euregio Maas-Rijn door het Comité van Toezicht; goedkeuring door de Europese Commissie. Opzetten van de nieuwe structuur van het Interreg-VI programma samen met alle personeelsgebonden materies.
Rol Provincie: *procesmanager, partner*
2. De 6de en waarschijnlijk laatste call zal in 2021 resulteren in de selectie van een aantal projecten waarmee het overblijvende budget volledig aan projecten gecommitteerd kan worden.
Rol Provincie: *toetsers, procesmanager*

Prestatie-indicatoren zijn voor dit product niet van toepassing.

Product	4.1.9. Strategische Public affairs
Portefeuillehouder	Koopmans/ Bovens

Als Provincie Limburg is het zaak veel contacten te onderhouden en benaderbaar te zijn. De Provincie voert daarom een actieve lobby. We onderhouden relevante contacten met onze buurlanden.

We werken vanuit de kracht van Limburg. Onze lobby kenmerkt zich door toegankelijkheid, betrouwbaarheid en warme relaties. In plaats van een opgehouden hand, hebben we een uitgestoken hand. Daarbij is het van belang concrete en ambitieuze proposities te doen. Limburg is een provincie die zich als een partner opstelt richting de Rijksoverheid in Den Haag, de Europese overheden in Brussel en onze buurlanden zoals Noordrijn-Westfalen, Vlaanderen en Wallonië. Dat doet de Provincie samen met andere (Limburgse) belanghebbenden, zoals kennis- en onderwijsinstellingen en maatschappelijke, culturele en economische organisaties. Want wat goed is voor Limburg is goed voor de Provincie Limburg. Concreet betekent dit dat we bestuurlijk zichtbaar en ambtelijk permanent vertegenwoordigd zijn in Brussel, Den Haag en Düsseldorf en we een sterk netwerk in Vlaanderen, Wallonië, Noordrijn-Westfalen ontwikkelen en onderhouden. We zoeken constant naar nieuwe en versterken bestaande allianties, zowel binnen als buiten Limburg.

Sterke Strategische Public Affairs kenmerkt zich door in te kunnen spelen op actuele kansen en bedreigingen. Evenals gericht zijn op lange termijn trends, waarvoor een stevig netwerk als basis belangrijk is. Het onderhouden van relevante contacten vraagt continu aandacht, zodat op het moment dat het nodig is snel gehandeld kan worden. Er moet daarom voldoende capaciteit zijn om duurzame relaties op te bouwen. Zo zorgen we dat de belangen van de Provincie Limburg op de korte en lange termijn onder de aandacht kunnen worden gebracht direct of via ons netwerk.

Beoogde resultaten

1. Vanuit één agenda (getiteld: *Limburg Verbinden; Agenda Public Affairs voor Rijksoverheid, Europese Unie en buurlanden*) voor grensoverschrijdende samenwerking en Public Affairs werken we aan de verdieping en versterking van ons netwerk als brede basis voor onze (lange termijn-) doelstellingen rondom Public Affairs en grensoverschrijdende samenwerking.
Rol Provincie: *ondersteuner, procesmanager*
2. We hebben een ambtelijke permanente vertegenwoordiging in Brussel, Den Haag en Düsseldorf, met een relevant en sterk (politiek) netwerk. Het team voor Public Affairs is het schakelpunt voor (politieke) lobbyacties vanuit de provincie en is in elke stad met een kantoorplek aanwezig. In goede afstemming met de provinciale organisatie worden diverse (netwerk-) activiteiten in de hoofdsteden en werkbezoeken in de

Beoogde resultaten

provincie georganiseerd. In 2021 zullen we gezamenlijk optrekken met de (grens-) provincies Gelderland, Overijssel en Zuid-Holland binnen het Consulaat-Generaal van Nederland in Düsseldorf. Daarnaast sluiten we op relevante lobbydossiers strategische allianties met andere provincies. In Den Haag en Brussel zullen we gezamenlijk optrekken binnen het samenwerkingsverband van provincies (IPO / HNP) ten behoeve van een goede positionering van het middenbestuur in Nederland en de EU. Een actieve opstelling van Limburg binnen de IPO organisatie – met de daarbij behorende stroomlijning van adviestrajecten – draagt bij aan een zelfverzekerde positionering van Limburg (zie ook product 4.1.6. IPO).

Rol Provincie: *procesmanager*

3. We brengen actief Limburgse proposities over naar daarvoor relevante partijen. Vanuit de gehele organisatie wordt op deze manier nagedacht over welke boodschap en projecten we onder de aandacht willen brengen van sleutelpersonen en overige (strategische) beleidsbepalers (denktanks / wetenschappelijke adviesraden). In 2021 spelen de landelijke verkiezingen en de kabinetsformatie daarin een speciale rol.
Rol Provincie: *ondersteuner, procesmanager*
4. Conform motie 2520 (Karin Straus 2019) verenigen we de Limburgse lobbykracht. We staan in open verbinding met gemeenten en andere partners om gezamenlijke lobbyacties te entameren (denk aan financiële middelen en grensoverschrijdende ambities). Ook zullen we hen, indien gewenst, voorzien van advies over een te voeren lobbytraject of op weg helpen naar extra inzet van derden. Er is een Public Affairs Forum actief waar Limburgse partijen elkaar kunnen treffen en allianties vormen in lobby activiteiten.
Rol Provincie: *ondersteuner, procesmanager*
5. Wij continueren de lobby voor de Einstein Telescoop in de grensregio Zuid-Limburg. De Einstein Telescoop is het initiatief tot het realiseren van een Europees onderzoekscentrum voor onderzoek naar zwaartekrachtsgolven. Een grote mogelijke impuls in het grensoverschrijdende ecosysteem van onderzoek, talentontwikkeling en innovatie én een grote impuls voor de werkgelegenheid, passend bij de nationale groeistrategie. Vanuit Nederland is NWO-Nikhef verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de Science Case. De Einstein Telescoop is opgenomen in de nationale Roadmap voor grootschalige wetenschappelijke infrastructuur. Daarin is ook opgenomen dat Einstein Telescoop mogelijk gevestigd zal worden in de grensregio Zuid-Limburg. De Provincie Limburg ondersteunt NWO-Nikhef in het onderzoeken van de kansen voor deze vestigingslocatie. Wij doen dit in goed overleg met NWO-Nikhef en de Rijksoverheid. Positieve haalbaarheidsstudies voor de economische casus en de bodemgeschiktheid zijn opgeleverd. Wij continueren onze steun bij het opzetten van een wetenschappelijk instituut (UM-Nikhef), de bouw van onderzoekscentrum (ETpathfinder te Maastricht) en de verdere geologische studies (E-TEST) in euregionaal verband. Met LIOF verlenen wij steun aan het bedrijfsleven om te participeren in de ontwikkeling van de innovatieve sleuteltechnologieën en het werven van orders voor de Einstein Telescoop. Indien de aanvraag voor de Europese Roadmap voor onderzoeksinfrastructuren (ESFRI) in 2021 wordt toegekend, zal de voorziene siteselectieprocedure starten tot en met 2024/2025 waarbij de grensregio Zuid-Limburg één van twee voorgestelde kandidaat-locaties is. Het Kabinet zal daarop vooruitlopend moeten beslissen over een kandidatuur.
Rol Provincie: *partner, ondersteuner*
6. Strategisch relatiebeheer: in 2021 wordt uitvoering gegeven aan de strategische netwerkcalender 2021. Naast de organisatie van strategische netwerkevenementen zorgen we dat we succesvol kunnen opereren in de netwerksamenleving, die eisen stelt aan het onderhouden en uitbouwen van goede relaties met volksvertegenwoordigers, medeoverheden, kennispartners, opkomende en bestaande ondernemers (startups / scale-ups) en (buitenlandse) investeerders.
Rol Provincie: *partner, ondersteuner*
7. Eren en gedenken: in Limburg willen we de tomeloze inzet van hen die zich voor de vrede en veiligheid hebben ingespannen, niet vergeten. Ook staan we bewust stil bij de krachten, die tijdens oorlog en

Beoogde resultaten

overheersing een vreedzaam samenleven zo gruwelijk ontwrichten.

In 2021 blijven we ons bewust van deze morele plicht om te eren en te gedenken. Ook denken we na over de wijze waarop we de mooie resultaten van 75 jaar bevrijding kunnen bestendigen, het nieuwe herdenken kunnen verduurzamen en de voortdurende dialoog over vrijheid kunnen continueren. Daarnaast willen we ook Limburgers van verdiensten in de huidige tijd blijven eren. Op deze manier dragen we bij aan een gedeelde Limburgse cultuur en staan we stil bij exceptionele prestaties van Limburgers.

Rol Provincie: *aanjager, ondersteuner, partner*

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	Er is een agenda voor grensoverschrijdende samenwerking en Public Affairs.	1	1	2020/2023
2	Vanuit de ambtelijke permanente vertegenwoordigingen in de verschillende bestuurscentra worden acties, zoals symposia, borrels, lezingen en werkbezoeken, ondernomen om duurzame relaties op te bouwen en te versterken.	n.v.t.	n.v.t.	Continu
3	We formuleren Limburgse proposities richting de diverse bestuurscentra op een veelheid van onderwerpen waar Limburg een uitgestoken hand kan en wil aanbieden.	n.v.t.	n.v.t.	Continu
4	Er worden activiteiten georganiseerd ontplooid om Limburgse partijen met verschillende belangen te verbinden via het Public Affairs Forum Limburg. We zetten ons in daar waar de belangen van de Provincie overeenkomen met anderen.	n.v.t.	n.v.t.	Continu

Toelichting prestatie-indicatoren

1 t/m 4. Bron: Limburg Verbinden; Agenda Public Affairs voor Rijksoverheid, Europese Unie en buurlanden.

Product	4.1.10. Branding
Portefeuillehouder	Bovens

Provinciale Staten hebben in 2018 de nieuwe integrale communicatie- en brandingsstrategie geaccordeerd.

De aanpak is uitgewerkt in respectievelijk:

1. een overkoepelend merkverhaal voor Limburg;
2. de hoofdpunten van de strategie om dit verhaal succesvol te kunnen uitdragen;
3. het uitvoeringsmodel, een conceptreglement voor de beoogde branding-adviescommissie.

In 2019 is dit plan verder uitgewerkt, waarbij tevens de gewenste bezuiniging is doorgevoerd. De voor 2019 begrote middelen uit het budget zijn o.a. besteed aan het Bidbook Songfestival en Young European Talents. En verder zijn de middelen grotendeels ingebracht voor de generieke taakstelling.

Op het programma voor 2019 stond de voorbereiding van een nog op te richten Adviescommissie

Branding Limburg. Met alle aandacht en investering in het Bid voor het Songfestival, is ervoor gekozen om de volgende impuls voor de branding van Limburg te verschuiven naar 2020.

In 2020 is het bouwwerk afgerond en zullen 2 calls zijn uitgevoerd met als thema 'promotie van Limburg voor bewoners en bezoekers'. In 2021 worden 3 calls uitgezet, voorzien van door de brandingscommissie nader te bepalen thema's.

In de tweede helft van 2020 is de brandingscommissie samengesteld. De toetsingscriteria voor positieve dan wel negatieve advisering over subsidieaanvragen voor deze calls worden in een aparte door GS vastgestelde subsidieregeling beschreven.

Dit product draagt bij aan criterium 2, 4 en 5 van dit programma.

Beoogde resultaten	
1.	Het positioneren van Limburg als aantrekkelijke, onderscheidende regio om te wonen, werken, studeren, ondernemen, innoveren en recreëren. Rol Provincie: <i>toetser, procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt</i>

	Prestatie-indicatoren bij bovenstaande resultaten	Huidige waarde	Streef waarde	Jaar
1	3 thematische calls uitzetten in de markt.	0	3	2021

Toelichting prestatie-indicatoren	
1.	Het uitzetten van zgn. 'calls' behoort tot de kernopgave van de Adviescommissie Branding Limburg. Het vormt de start van een proces van toetsing, besluitvorming, subsidiëring en evaluatie, zoals in de werkwijze en reglement staat beschreven.

Product	4.1.13. Overige bestuurlijke zaken
Portefeuillehouder	Koopmans

Onder dit product worden de overige algemene lasten met betrekking tot het bestuur (€ 1,4 mln.) opgenomen (zie tabel en toelichting bij de 3^e W-vraag).

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

4.1. Bestuur	Begroting ná wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Lasten					
4.1.1. Rijks- en veiligheidstaken CdK	444	605	617	629	641
4.1.2. Bestuurskracht en bestuurlijke organisatie	1.292	69	70	71	72
4.1.3. Integriteit	37	38	39	40	40
4.1.4. Coördinatie interbestuurlijk toezicht	1	39	42	45	48
4.1.5. Toezicht gemeentefinanciën	4	4	5	5	5
4.1.6. IPO	1.918	2.400	2.422	1.691	1.714
4.1.7. Internationalisering	2.560	2.635	2.635	135	100
4.1.8. Euregiobestuur: Managementautoriteit Interreg EMR	528	504	507	511	486
4.1.9. Strategische Public affairs	1.527	936	944	967	1.041
4.1.10. Branding	825	950	950	950	1.200
4.1.13. Overige bestuurlijke zaken	1.614	1.770	1.788	1.806	1.827
<i>Personele lasten</i>	7.424	8.208	8.194	8.197	8.087
Totaal lasten	18.176	18.158	18.213	15.046	15.261
Baten					
4.1.1. Rijks- en veiligheidstaken CdK	5	5	5	5	5
4.1.7. Internationalisering	50	0	0	0	0
4.1.8. Euregiobestuur: Managementautoriteit Interreg EMR	429	401	401	401	401
Totaal baten	483	406	406	407	407
Totaal saldo van baten en lasten	-17.692	-17.752	-17.806	-14.639	-14.854
Mutatie reserves					
Saldo mutatie reserves	0	0	0	0	0
Resultaat	-17.692	-17.752	-17.806	-14.639	-14.854

Financiële toelichting

- 4.1.1. Deze middelen ad € 0,61 mln. hebben betrekking op de wettelijke taken van de CdK waaronder toezicht op rampenbestrijding en crisisbeheersing.
- 4.1.2. Jaarlijks wordt budget ad € 0,07 mln. ter beschikking gesteld om te kunnen voorzien in het ontwikkelen en delen van kennis ter versterking van de bestuurskracht. In 2020 is het productbudget € 1,22 mln. hoger door extra investeringen in de gemeente Beekdaelen ad € 0,87 mln. (PS 15 december 2017), € 0,20 mln. voor ontwikkelingen bestuurlijke organisaties Zuid-Limburg en € 0,15 mln. voor onderzoek extraparlamentaire bestuursvorm.
- 4.1.3. Jaarlijks wordt budget ad € 0,04 mln. ter beschikking gesteld ter voortzetting van het ingezette integriteitsprogramma voor politiek en bestuur.
- 4.1.4. Voor de uitvoering van de wettelijke taken op het gebied interbestuurlijk toezicht is jaarlijks € 0,04 mln. beschikbaar.
- 4.1.5. Dit budget is beschikbaar gesteld voor het organiseren van seminars etc. rondom gemeentefinanciën.
- 4.1.6. Het IPO budget ad € 2,40 mln. bestaat voor € 1,19 mln. uit lidmaatschapskosten (bijdrage IPO-bureau) en gezamenlijke voorzieningen (o.a. ICT), veelal wettelijke grondslagen en de structurele verhoging ad € 0,46 mln. zoals genoemd in de Memorie van Toelichting bij deze begroting. In 2020 tot en met 2022 is het productbudget € 0,75 mln. hoger. Dit betreft de bijdrage inzake oplossen Zeeland-problematiek.
- 4.1.7. Het budget voor Internationalisering bedraagt € 2,64 mln. Hiervan is € 2,5 mln. bestemd voor Europese cofinanciering en € 0,14 mln. voor intensivering van samenwerking met onze buurlanden.
- 4.1.8. De totale bijdrage Euregiobestuur, Managementautoriteit Interreg EMR bedraagt € 0,50 mln. deze bestaat uit: de bijdrage aan Euregio Maas-Rijn € 0,12 mln. Rijn-Maas-Noord € 0,05 mln.

en Rijn-Waal € 0,01 mln. De jaarlijkse lasten van de, bij de Provincie ondergebrachte management- en certificeringsautoriteit, bedragen € 0,32 mln. De baten € 0,29 mln. De overige geraamde baat betreft de vergoeding voor de werkzaamheden voor Interreg V Vlaanderen-Nederland ad € 0,11 mln.

- 4.1.9. Het budget voor Strategische Public Affairs bedraagt € 0,94 mln. Van dit bedrag is o.a. € 0,45 mln. beschikbaar voor strategisch relatiebeheer, € 0,08 mln. voor de Limburg Agenda en € 0,07 mln. als bijdrage aan het Huis in Brussel. In 2020 is het productbudget hoger door, met name, de ophoging voor herdenking 75 jaar bevrijding ad € 0,24 mln. en Koningsdag ad € 0,55 mln.
- 4.1.10. Voor Branding is € 0,95 mln. beschikbaar. Hiervan is € 0,75 mln. beschikbaar voor het uitzetten van 'calls' door de Adviescommissie Branding Limburg. € 0,20 mln. is beschikbaar voor inzet personele capaciteit.
- 4.1.13. Onder het budget Overige bestuurlijke zaken ad € 1,77 mln. vallen alle kosten van het bestuur, zoals kosten voor het wagenpark, protocol en decorum, representatie en reis- en verblijfkosten binnen en buitenland.

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Verbonden partijen
IPO
Stichting Euregio Maas-Rijn
Europese Groepering voor territoriale samenwerking

De in de tabel opgenomen Verbonden partijen dragen bij aan de doelen van programma 4.1. Bestuur. IPO behartigt de provinciale belangen op landelijk niveau en met de stichting Euregio Maas-Rijn wordt de positie van Limburg in de Euregio bestuurlijk verankerd. De Europese groepering voor territoriale samenwerking in de Euregio Maas-Rijn richt zich op het oplossen van problemen met een grensoverschrijdend karakter.

Zie voor nadere informatie de paragraaf Verbonden partijen.

4.2. Overhead

Onder dit product zijn alle kosten opgenomen die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Zoals:

- Huisvesting;
- ICT;
- Management;
- Facilitaire diensten;
- Financiën;
- P&O etc.

Om Provinciale Staten op eenvoudige wijze meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie en ook meer zeggenschap over die kosten te geven, is voorgeschreven dat in het programmaplan een apart overzicht moet worden opgenomen van de kosten van de overhead. In de programma's zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces (e.e.a. conform de notitie Overhead, commissie BBV, april 2016).

De loonkosten van medewerkers die voor meerdere taakvelden werken, zijn over deze meerdere taakvelden verdeeld. We hanteren een maximum aantal taakvelden van 5 waar de loonkosten van 1 medewerker aan toe worden bedeed. Taakvelden waar slechts een klein percentage (<10%) van de tijd aan wordt besteed, worden buiten beschouwing gelaten. De berekening van de toe te rekenen loonkosten is gebaseerd op de gemiddelde lasten per fte.

Wat mag het kosten?

4.2. Overhead	Begroting ná wiz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
€ x 1.000					
Lasten					
Overhead reguliere budgetten	17.376	17.514	17.918	18.203	18.978
<i>Personele lasten</i>	29.217	30.798	30.735	30.749	30.252
<i>Kapitaallasten</i>	3.336	3.443	3.182	2.452	2.113
Totaal lasten	49.928	51.756	51.835	51.404	51.343
Baten					
Overhead reguliere budgetten	453	458	463	468	474
Totaal baten	453	458	463	468	474
Totaal saldo van baten en lasten	-49.475	-51.298	-51.373	-50.936	-50.869
Mutatie reserves					
<i>Aanwending reserves</i>					
Reserve brutoering duurzaamheid provinciale gebouwen	118	118	118	118	118
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	138	138	138	138	138
	255	255	255	255	255
Saldo mutatie reserves	255	255	255	255	255
Resultaat	-49.220	-51.043	-51.117	-50.680	-50.614

Financiële toelichting

Overhead reguliere budgetten

Het bedrag ad € 17,51 mln. bestaat uit € 6,4 mln. facilitaire kosten, € 2,7 mln. overige personele kosten, € 3,1 mln. voor organisatie- en informatiemanagement, € 1,6 mln. onderzoeksbudget, € 0,6 mln. voor communicatie en € 0,8 mln. voor juridische kosten en kosten inkoop. Het restant is toe te schrijven aan operationele werkbudgetten.

Overhead personele lasten

De personele lasten bedragen in totaal € 30,80 mln. Dit bestaat uit:

- € 30,35 mln. zijnde 38% van de totale loonkosten, heeft betrekking op overhead;
- € 0,45 mln. betreft de kosten van niet actieven.

De aanwendungen van de (Bruterings)reserves dekken kapitaallasten uit eerdere investeringen in provinciale gebouwen (PS-besluit Jaarstukken 2010) en het Gouvernement (PS-besluit d.d. 13 juni 2013).

€ x 1.000

4.2. Overhead Investerings	Begroting na 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Uitgaven					
4.2.0. Overhead	3.306	0	0	0	0
Totaal uitgaven	0	0	0	0	0
Bijdragen					
4.2.0. Overhead	1.000	0	0	0	0
Totaal bijdragen	1.000	0	0	0	0

Toelichting investeringen/financiering

4.2.0. Betreft diverse lopende investeringen in gebouwen, ICT, meubilair etc.

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Onderhoud kapitaalgoederen	Financiering
Kasteel Groot Buggenum	Lening aan Stichting Kasteel Groot Buggenum
	Renteloze studievoorschotten
Gouvernement	

4.3. Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën

In dit onderdeel worden algemene financiële posten opgenomen zoals de post onvoorzien, stelposten, dividend, Provinciefonds, resultaten voorgaande dienstjaren naast de algemene dekkingsmiddelen.

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

4.3. Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën	Begroting ná wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Lasten					
Overige eigen middelen	911	980	1.051	1.096	945
Reservering nieuw beleid	3.215	16.950	37.868	39.082	0
Stelposten	-360	-360	-400	-400	-400
Reservering voor loon- en prijsstijgingen	2	1.404	2.806	4.208	5.610
Onderuitputting (algemeen)	-1.400	-1.400	-1.400	-1.400	-1.400
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0
Onvoorzien	50	50	50	50	250
Voorgaande dienstjaren	-4.485	0	0	0	0
Generieke taakstelling op beleid 2020-2023	0	0	-25	-11.494	0
<i>Personele lasten</i>	2.275	185	184	252	631
Totaal lasten	208	17.808	40.134	31.394	5.636
Baten					
Motorrijtuigenbelasting	109.398	109.398	111.505	113.611	115.718
Provinciefonds	145.508	151.617	157.828	161.789	166.511
Overige dividend	17.315	12.515	12.515	12.515	12.515
Overige eigen middelen	41.617	29.436	26.646	24.617	21.489
Totaal baten	313.838	302.965	308.493	312.532	316.233
Totaal saldo van baten en lasten	313.630	285.157	268.359	281.138	310.597
Mutatie reserves					
<i>Toevoeging reserves</i>					
Algemene reserve (egalisatie)	18.938	20.895	5.202	10.420	553
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	73.851	70.368	70.368	70.368	70.368
Risicoreserve financieel instrumentarium SiS	9.530	5.550	1.650	1.525	0
Immunisatiereserve	8.667	0	0	0	0
	110.986	96.813	77.220	82.313	70.921
<i>Aanwending reserves</i>					
Algemene reserve (egalisatie)	108.305	25.421	21.089	13.303	1.814
Immunisatiereserve	21.500	25.700	21.500	21.500	0
Reserve Transitiefonds	1.000	0	0	0	0
Risicoreserve grondexploitatie	600	0	0	0	0
Reserve DU externe veiligheid	283	0	0	0	0
	131.688	51.121	42.589	34.803	1.814
Saldo mutatie reserves	20.702	-45.692	-34.631	-47.510	-69.107
Resultaat	334.332	239.465	233.728	233.628	241.489

Opcenten motorrijtuigenbelasting

Medio 2020 is door de Belastingdienst de actuele opgave verstrekt van het wagenpark binnen de Provincie Limburg, zowel naar absolute aantallen als naar gewichtsklassen en soort brandstof. Op basis van deze opgave kan de theoretische opbrengst per opcent worden vastgesteld. De totaalopbrengst van de opcenten is het product van het aantal opcenten en opbrengst per opcent. De opbrengst per opcent is ten opzichte van 2019 toegenomen met 0,98% en bedraagt momenteel € 1,404 mln. Het huidige aantal opcenten is voor deze coalitieperiode door uw Staten vastgesteld op

77,9 voor de jaren 2020 en 2021. Vanaf 2022 wordt het aantal opcenten jaarlijks geïndexeerd op basis van de uitgangspunten van de meerjarenbegroting met 1,90%. Dit leidt ten opzichte van de huidige meerjarenraming 2020-2023 in de jaren 2020 tot en met 2023 tot een geraamde meeropbrengst van respectievelijk € 1,044 mln., € 1,044 mln., € 1,064 en € 1,084 mln. Voor 2024 wordt primitief een opbrengst geraamd van € 115,72 mln.

Provinciefonds

De meicirculaire 2020 vormt het uitgangspunt voor de ramingen. Voor 2021 verwachten wij € 206,08 mln. aan inkomsten uit het Provinciefonds. Het algemene deel ad € 183,74 mln. aan baten is deels terug te zien in de financiële tabel (€ 151,62 mln.) De overige € 32,12 mln. zijn functioneel toebedeeld. Daarnaast ontvangen wij € 22,34 mln. aan decentralisatie-uitkeringen. Ook deze zijn functioneel (binnen de begrotingsprogramma's) verantwoord. Voor een uitgebreid overzicht van de overdrachten van het Rijk, verwijzen wij naar deel 2 'Financiële begroting', onderdeel 2.5. Specificatie van de baten.

Overige eigen middelen

Onder de overige eigen middelen worden lasten en baten verantwoord uit deelnemingen en rente uit onze obligatieportefeuille en leningen. In 2021 wordt ruim € 41,95 mln. aan baten verwacht. Dat is minder dan in 2020. Toen was er sprake van een incidenteel resultaat op beleggingstransacties en bovendien is het dividend van Enexis bij de 1^e Afwijkingenrapportage 2020 voor 2021 en verder neerwaarts bijgesteld. Voor een nadere toelichting op de renteontwikkeling verwijzen wij naar de verplichte paragraaf 4. Financiering.

Reservering nieuw beleid

In de begroting is rekening gehouden met de intensiveringsmiddelen zoals opgenomen in het collegeprogramma. Voor 2021 is € 16,95 mln. beschikbaar voor het uitvoeren van de door PS vastgestelde kaders. Voor een gedetailleerd overzicht wordt verwezen naar deel 2 'Financiële begroting', onderdeel 5.1.

Stelposten

In de begroting 2021 en bijhorende meerjarenraming wordt rekening gehouden met stelposten met betrekking tot:

- onderuitputting (voordelig jaarlijks effect € 1,4 mln.);
- loon- en prijsstijgingen vanaf 2021 (€ 1,4 mln.). Deze post wordt jaarlijks met € 1,4 mln. verhoogd.

Taakstellingen

Om de beoogde begrotingsruimte te creëren, is in het collegeprogramma afgesproken invulling te geven aan een generieke taakstelling van € 50 mln. verdeeld over 4 jaar. Na verwerking van de 2^e Afwijkingenrapportage 2020 resteert nog 11,5 mln.

Vennootschapsbelasting

Vanaf 2016 is de Provincie als gevolg van de invoering van de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen in beginsel belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb). Publiekrechtelijke rechtspersonen en overheidsstichtingen dienen per activiteit te beoordelen of met de uitoefening van de betreffende activiteit een onderneming wordt gedreven in vennootschapsrechtelijke zin. Dit betekent dat Vpb afgedragen dient te worden over structureel winstgevende activiteiten.

Op basis van de definitieve cijfers 2016 is de conclusie dat de Provincie ten aanzien van alle activiteiten die zij uitvoert geen onderneming voor de Vpb drijft (geen Vpb-plicht), met uitzondering de commanditaire belangen in DCGV en TPN (vervlechting klavertje 4) welke geresulteerd hebben in een verlies. Hierover heeft in Q1 2020 finale afstemming met de Belastingdienst plaatsgevonden.

Ten aanzien van de definitieve cijfers 2017 en 2018 hebben wij geoordeeld dat de Provincie ten aanzien van alle activiteiten die zij uitvoert geen onderneming drijft. Er is dan ook geen sprake van Vpb-plicht en een nihil-aangifte is ingediend.

De beoordeling van de definitieve cijfers 2019 vindt momenteel plaats en vóór 1 november 2020 dient de eventuele vpb-aangifte te worden ingediend.

Het merendeel van de activiteiten die de Provincie uitvoert betreft geen onderneming voor de Vpb en zal dus niet leiden tot Vpb-plicht. Eventuele financiële consequenties zullen via een begrotingswijziging worden verwerkt.

Post onvoorzien

De reguliere post onvoorzien ad € 250.000 is bij de voorjaarsnota reeds voor € 200.000 meerjarig ingezet. Er resteert jaarlijks nog € 50.000 t/m 2023.

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Lokale heffingen	Weerstandvermogen en risicobeheersing	Financiering	Verbonden partijen
Opcenten MRB	Opbrengsten opcenten MRB		
	Uitkering Provinciefonds		
	Nazorg stortplaatsen	Lening Openbare Lich. Art. 1a FIDO	Fonds Nazorg Stortplaatsen Provincie Limburg
		FVA lening openbare lich. (Art. 1a FIDO) EMTN	
			Enexis Holding N.V.
		Lening aan Coöperatie Gedeelde Weelde	
			Vordering op Enexis B.V.
		Lening aan Enexis Holding N.V.	Cross Border Leases (CBL) Vennootschap B.V.
			Verkoop Vennootschap B.V.
			CSV Amsterdam B.V.
			Publiek Belang Elektriciteitsproductie (PBE) B.V.
		NWB 1e en 2e tranche	Nederlandse Waterschapsbank N.V.
		BNG 1e en 2e tranche	Bank Nederlandse Gemeenten N.V.
	Renterisico		
	Indexeringen loon- en prijscompensatie		

De deelnemingen voortvloeiend uit de verkoop van Essent worden aangehouden ter afronding van dit proces, met uitzondering van Enexis. Middels het aandeelhouderschap in Enexis wordt gestuurd op duurzaam beleid en stabiele dividend inkomsten.

De NWB en BNG zijn van belang in relatie tot de gemeentelijke financiering. Het fonds nazorg stortplaatsen is ingericht ter financiering van de eeuwigdurende nazorg van voormalige stortplaatsen.

Zie voor nadere informatie de paragraaf Verbonden partijen.

4.4. Provinciale Staten en Griffie

Wat mag het kosten?

€ x 1.000

4.4. Provinciale Staten en Griffie	Begroting ná wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Lasten					
Provinciale Staten en Griffie	1.863	1.723	1.750	1.786	1.815
<i>Personele lasten</i>	1.905	2.018	2.018	2.019	2.019
<i>Kapitaallasten</i>	22	22	12	0	0
Totaal lasten	3.789	3.763	3.781	3.805	3.834
Baten					
Totaal baten	0	0	0	0	0
Totaal saldo van baten en lasten	-3.789	-3.763	-3.781	-3.805	-3.834
Mutatie reserves					
Saldo mutatie reserves	0	0	0	0	0
Resultaat	-3.789	-3.763	-3.781	-3.805	-3.834

Financiële toelichting

4.4.1. Het jaarlijkse budget voor Provinciale Staten en Griffie bedraagt € 1,72 mln. Dit betreft o.a. € 0,74 mln. voor fractievergoedingen, € 0,33 mln. kosten Rekenkamer en € 0,63 mln. voor algemene bestuurlijke zaken PS zoals werkbudget controlecommissie, verslaglegging vergaderingen en reis- en verblijfkosten. De personele lasten ad € 2,02 mln. hebben voor € 0,93 mln. betrekking op vergoedingen statenlidmaatschap en voor € 1,09 mln. op salariskosten. In deze personele lasten is het voorstel uit de Memorie van Toelichting verwerkt.

Overige financiële aspecten in de verplichte paragrafen

Verbonden partijen

Zuidelijke Rekenkamer

De Zuidelijke Rekenkamer doet onderzoek naar doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het Provinciebestuur van Limburg en Noord-Brabant gevoerde bestuur.

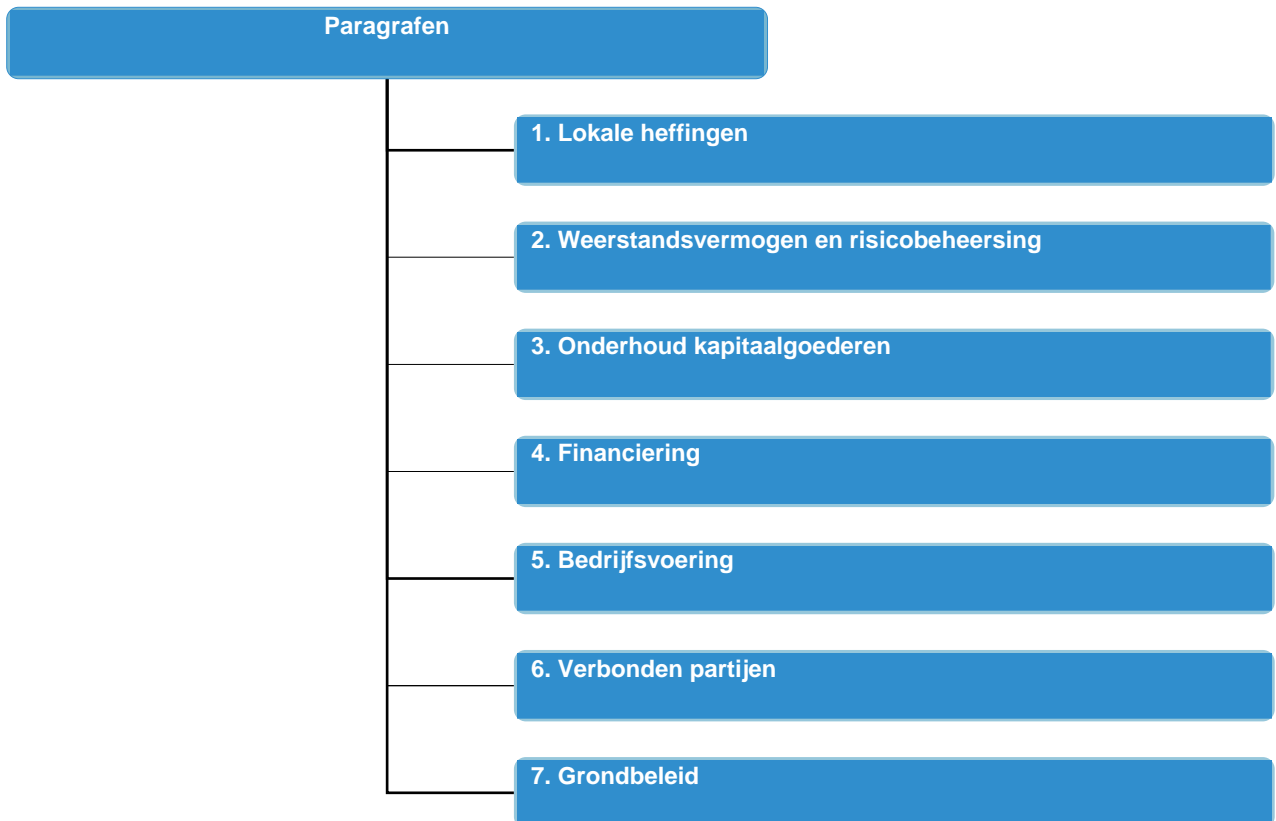

Verpflichte paragrafen

De paragrafen bevatten de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en de lokale heffingen. Aan de hand van deze paragrafen worden de beleidsuitgangspunten vastgesteld. De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de begroting. Er zijn zeven verplichte paragrafen. Het gaat in de paragrafen om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn (financieel, politiek of anderszins). In de paragrafen kunnen bedragen worden genoemd, maar ze worden niet apart geautoriseerd. Deze zitten verwerkt in de programmalijn budgetten. Daarom zijn in het kader van de autoriserende functie niet de drie W-vragen toegepast op de paragrafen.

Relatietabel programma's en projecten

Begrotingsprogramma	Code	Product	Lokale heffingen	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	Onderhoud kapitaalgoederen	Bedrijfsvoering	Financiering	Verbonden partijen	Grondbeleid	
1.1 Investeringsklimaat	1.1.1.	Economische samenwerking						MKB-L B.V. LBDF B.V.		
	1.1.2.	Acquisitie en LIOF					Lening aan Medace B.V. Lening aan Gerli Venlo B.V. Lening aan Data Valley Group B.V. Lening aan deelneming Limburgse Herstructureringsmaatschappij B.V.	N.V. Industriebank LIOF LHB B.V.		
	1.1.3.	MKB		Europese programma's						
	1.1.4.	Brightlands Kennis/As			Infrastructuur en panden MAA					
	1.1.5.	Maastricht Aachen Airport					Lening aan Land Development Aviation Valley Maastricht C.V. Lening aan deelneming Aviation Valley Commandiet B.V. Lening aan MAABI realisering Platform	Land Development AviationValley Maastricht N.V. Land Development AviationValley Maastricht C.V. Provincie Limburg AviationValley Commandiet B.V. N.V. ALTMMA N.V. Holding Businesspark Luchthaven Maastricht Chemelot Campus Vastgoed C.V. Chemelot Campus B.V. (dochter CH. Participaties B.V.) Chemelot Participaties B.V. Chemelot Ventures B.V. Enabling Technologies B.V. Chemelot Research Facilities B.V. (dochter CH. Participaties B.V.) Chemelot Scientific Participations B.V. Brightlands Maastricht Health Campus B.V.		
	1.2 Innovatiekracht	1.2.1.	Chemie en Materialen Brightlands Chemelot Campus							
		1.2.2.	Life Sciences Brightlands Maastricht Health Campus					Lening aan ZON PTC B.V.		
		1.2.3.	Greenport Venlo & Brightlands Campus Greenport Venlo					Lening aan B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo Lening aan Campus Vastgoed Greenport Venlo	B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo B.V./C.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo Brightlands Greenport Venlo B.V. Brightlands Agro/Food fonds	
		1.2.4.	Brightlands Smart Services Campus					Lening aan Californië Wijnen Geothermie B.V. Lening aan CHV B.V. Geldlening Campus Heerlen Huisvesting BV	CHV B.V. CMD B.V.	
		1.2.5.	Logistiek							
1.2.6.		Industrie								
1.2.7.		Toerisme en recreatie					Lening aan Toverland Holding B.V. Lening aan Gebru B.V. recreatiepark Kasteel Ooijen			
1.2.8.		Innovatieve landbouw								
1.2.9.		Regiodeal Noord-Limburg								
1.3 Onderwijs en arbeidsmarkt		1.3.1.	Arbeidsmarkt							
	1.3.2.	Onderwijs				SROI	Lening aan stichting HAS Lening aan Stichting Zuiderland MC (Atrium) Lening aan Stichting Beringe Buiten Lening aan Stichting Plattelandshoës			
2.1 Sociale agenda, zorg en veiligheid	2.1.1.	Sociale agenda en Zorg								
	2.1.2.	Veiligheid								
2.2 Cultuur	2.2.1.	Cultuur			(Provinciale) musea Voormalige Burgemeesterswoning Venlo					
	2.2.2.	Erfgoed								
	2.2.3.	Monumenten								
	2.2.4.	Archeologie								
	2.2.5.	Regionale Media								
2.3 Sport	2.3.1.	Sport								
	2.4.1.	Stedelijke ontwikkeling								
2.4 Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra	2.4.2.	Kwaliteitsimpuls Limburgse centra								
	2.4.3.	IBA						IBA-Parkstad		
	2.4.4.	Regiodeal transformatie Parkstad								
3.1 Openbaar vervoer en railagenda	3.1.1.	Openbaar vervoer en concessie management								
	3.1.2.	Railagenda		Omvorming Prorail naar een publiekrechtelijk ZBO	Stationsgebouw ZLSM		Lening aan Stichting Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij			
	3.2.1.	Vorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen								
3.2 Bereikbaarheid en mobiliteit	3.2.2.	Fiets								
	3.2.3.	Verkeersveiligheid								
	3.2.4.	Logistieke netwerken								
	3.2.5.	Onderhoud, beheer en rehabilitaties provinciale wegen			Provinciale wegen, drie steunpunten					
	3.2.7.	Project N280- West								
3.3 Wonen in Limburg	3.3.1.	Wonen in Limburg					Startersleningen voor huiseigenaren SvN Stimuleringsleningen Lening aan Stichting Happiness Transitiefonds compartiment 1a zakelijke financieringen Lening aan SineMetU Vastgoed B.V. Lening aan Stichting woonzorg Elisabeth Stif			

Begrotingsprogramma	Code	Product	Lokale heffingen	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	Onderhoud kapitaalgoederen	Bedrijfsvoering	Financiering	Verbonden partijen	Grondbeleid
3.4 Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit	3.4.1.	Omgevingsvisie							
	3.4.2.	Uitvoering ruimtelijk beleid					Lening aan Stichting Ontwikkelingsmaatschappij ENCI		
	3.4.3.	Werklocaties					Lening aan Parvus Avez B.V.		
	3.4.4.	Integrale gebiedsontwikkelingen landelijk gebied en stad-landzones							
					Grondbeleid			Lening aan deelneming Commandiet B.V./RvR Limburg beheer B.V.	Provincie Limburg Commandiet B.V.
								Garantie aan Ruimte voor Ruimte Limburg C.V.	RvR Limburg C.V.
								Garantie aan Ruimte voor Ruimte Limburg C.V. inzake rekening courant	Ruimte voor Ruimte Limburg Beheer B.V.
								Regresvordering Ruimte voor Ruimte	
									Laerbroeck
									IPS / Yard
									Grondbedrijf Californië II
									Marsna Paper
									Brunsum Centrumplan Noord
									Grondbedrijf Anticiperende Aankopen
								Erpacht railterminal Tradeport Noord	
								Erpachtgronden tuinbouwgebied Siberië	
								Erpachtgronden Trade Port Noord	
								Erpacht Watersley	
								Erpacht Natures Green	
								Erpacht Leeuwbrouwerij Valkenburg	
								Erpachtgronden vm Andeno terrein Venlo	
								Erpachtgronden restant krediet	
								Erpachtgronden Haven Wanssum	
								Voorraad ruilgronden/anticiperende aankopen	
3.5 Hoogwaterbescherming langs de Maas	3.5.1.	Programma Maasvallei							
	3.5.2.	Ooijen-Wanssum		Gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum					
3.6 Water	3.6.1.	Water	Grondwaterheffing Waterwet				Lening aan N.V. Waterleiding Maatschappij Limburg	N.V. WML	
3.7 Energie, circulaire economie en milieu	3.7.1.	Energie					Garantstelling aan LEF t.b.v. Mijnwater	Limburgs Energie Fonds (LEF) B.V.	
	3.7.2.	Duurzaamheid en Circulaire economie					Leningen aan drie sportverenigingen t.b.v. verduurzaming maatschappelijk vastgoed		
	3.7.3.	Milieu					Lening aan Block Materials B.V.		
	3.7.4.	Bodem en ondergrond		Bodemsanering			Lening aan Richochet B.V.		
	3.7.5.	Mijnbouwschade							
	3.7.11.	Coördinatie RUD						RUD Noord RUD Zuid-Limburg	
	3.7.12.	Vergunningen	Heffing ontgrondingen Omgevingsvergunningen						
	3.7.13.	Handhaving							
3.8 Natuur	3.8.1.	Natuur	Wet Natuurbescherming				Garantie aan Nationaal Groenfonds Lening aan Coöperatie Natuurlijk Limburg		Ontwikkelopgave Natuur
4.1 Bestuur	4.1.1.	Rijks- en veiligheids taken CdK							
	4.1.2.	Bestuurskracht en bestuurlijke organisatie							
	4.1.3.	Integriteit							
	4.1.4.	Coördinatie Interbestuurlijk toezicht							
	4.1.5.	Toezicht gemeentefinanciën							
	4.1.6.	IPO						IPO	
	4.1.7.	Internationalisering							
	4.1.8.	Euregiobestuur, Managementautoriteit Interreg EMR						Stichting Euregio Maas-Rijn Europese Groepering voor territoriale samenwerking	
	4.1.9.	Strategische Public affairs							
	4.1.10.	Branding							
4.1.13.	Overige bestuurlijke zaken								
4.2 Overhead	4.2.0.	Overhead			Kasteel Groot Buggenum Gouvernement		Lening aan Stichting Kasteel Groot Buggenum Renteloze studievoorschotten		
4.3 Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën	4.3.1.	MRB	Opcenten MRB	Opbrengsten opcenten MRB					
	4.3.2.	Provinciefonds		Uitkering Provinciefonds Nazorg stortplaatsen			Lening Openbare Lich. Art. 1a FIDO FVA lening openbare lich. (Art. 1a FIDO) EMTN	Fonds Nazorg Stortplaatsen Provincie Limburg	
								Enexis Holding N.V.	
							Lening aan Coöperatie Gedeelde Weelde	Vordering op Enexis B.V.	
							Lening aan Enexis Holding N.V.	Cross Border Leases (CBL) Vennootschap B.V. Verkoop Vennootschap B.V.	
								CSV Amsterdam B.V.	
								Publiek Belang Elektriciteitsproductie (PBE) B.V.	
							NWB 1e en 2e tranche BNG 1e en 2e tranche	Nederlandse Waterschapsbank N.V. Bank Nederlandse Gemeenten N.V.	
					Rentelrisico Indexeringen loon- en prijscompensatie				
		4.3.4.	Reservering nieuw beleid						
	4.3.5.	Stelposten							
	4.3.6.	Vennootschapsbelasting							
4.4 Provinciale Staten en Griffie	4.4.1.	Provinciale Staten en Griffie						Zuidelijke Rekenkamer	

1. § Lokale heffingen

Deze paragraaf geeft inzicht in de uitgangspunten voor de heffing van belastingen en rechten, de lokale lastendruk en de kwijtschelding.

Lokale heffingen zijn inkomsten die worden verkregen op grond van publiekrechtelijke regels (voornamelijk heffingen, onder te verdelen in belastingen en retributies) en betreffen de facto gedwongen bijdragen - voornamelijk van haar inwoners (in hoofdzaak de opcenten op de motorrijtuigenbelasting) en in mindere mate van het bedrijfsleven - aan de lokale overheid. Er zijn twee soorten lokale heffingen: heffingen waarvan de besteding wettelijk is gebonden en heffingen waarvan de besteding wettelijk ongebonden en daarom vrij besteedbaar is.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de totale inkomsten uit lokale heffingen verdeeld naar gebonden en ongebonden heffingen over de jaren 2019 tot en met 2024.

Inkomsten lokale heffingen (bedragen € x 1.000)

Heffingen	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Ongebonden						
Opcenten MRB	108.156	109.398	109.398	111.505	113.611	115.718
Leges	1.373	1.462	1.565	1.594	1.624	1.655
Gebonden						
Grondwaterheffing	1.006	977	995	1.014	1.034	1.053
Totaal	110.535	111.737	111.958	114.113	116.269	118.426

Provinciale Staten hebben, bij de vaststelling van de Programmabegroting 2020, besloten om het aantal opcenten op de motorrijtuigenbelasting in de jaren 2020 en 2021 gelijk te houden aan het niveau van 2019 en vervolgens met ingang van 2022 jaarlijks te indexeren op basis van de uitgangspunten van de begroting 2020-2023. Het aantal opcenten in de jaren 2020 en 2021 blijft ongewijzigd 77,9. Vanaf 2022 wordt dit tarief geïndexeerd met een jaarlijks percentage van 1,9%. Jaarlijks stelt de Belastingdienst medio van elk jaar een geactualiseerd overzicht ter beschikking omtrent de ontwikkeling van het wagenpark, zowel naar absolute aantallen als naar gewichtsklassen en soort brandstof. Opvallend bij de recente ontwikkelingen is het feit dat de afgelopen jaren sprake is van een zekere degressieve beweging van de autonome groei van het wagenpark binnen de Provincie (2017: 1,92%; 2018: 1,66%; 2019: 1,32% en 2020: 0,98%). De oorzaak van dit "minder meer" is toe te schrijven aan de groeiende markt van elektrische voertuigen die tot 2025 zijn vrijgesteld van de motorrijtuigenbelasting, de groei van de private lease markt in Nederland (de Provincie waar de leasemaatschappij is gevestigd en registratie van het voertuig plaatsvindt "onder de vlag" van de leasemaatschappij, is bepalend voor de opcenten heffing waarbij Limburg relatief weinig leasemaatschappijen binnen haar grenzen kent) en mogelijk een gewijzigd aanschafgedrag van motorvoertuigen in relatie tot de Coronacrisis.

Component uit het inmiddels vastgestelde "Klimaatakkoord", is het bevorderen van het gebruik van de elektrische auto. Aangezien de elektrische auto tot 2025 is vrijgesteld van motorrijtuigenbelasting betekent een toename van elektrische auto's in het wagenpark een toenemende inkomstenderving. Medio 2020 is het IPO in onderhandeling met het Rijk over compensatiemaatregelen voor de periode

tot 2025. De Raad voor het Openbaar Bestuur, die in het voorjaar 2020 een onderzoek heeft uitgevoerd op grond van artikel 2 Financiële Verhoudingswet stelt in haar advies de provincies in het gelijk in hun claim tot het verkrijgen van compensatie voor te derven inkomsten. Het betreft immers substantiële bedragen. In het najaar van 2020 wordt uitsluitend verwacht of het Rijk het advies van de Raad gaat overnemen. Momenteel lopen in IPO verband in samenwerking met het ministerie van BZK een aantal onderzoeken over de toekomst van het provinciaal belastinggebied. Er worden diverse scenario's uitgewerkt om met ingang van 2025 tot een mogelijke alternatieve belastingbron te komen. Voortzetting van de bestaande systematiek is ook nog een reële optie, maar dan zal de elektrische auto ook in de heffing worden betrokken. Het Rijk heeft overigens bij het vaststellen van het Klimaatakkoord de provincies te kennen gegeven dat het hebben van een autonoom provinciaal belastinggebied, met het oog op de open huishouding, geborgd is.

De mogelijke nieuwe vormen van belastingheffing zijn zeer uiteenlopend en hoeven niet direct gerelateerd te worden aan mobiliteit. Het betreft immers per definitie een algemeen dekkingsmiddel voor de provinciale begroting.

Beleid ten aanzien van de diverse provinciale heffingen

Het beleid van de volgende provinciale heffingen wordt hierna toegelicht, te verdelen in de onderdelen:

- opcenten op de motorrijtuigenbelasting en lokale lastendruk;
- leges en kostendekkendheid;
- grondwaterheffing;
- ontgrondingenheffing;
- regels en heffingsmaatstaven provinciale heffingen;
- kwijtscheldingsbeleid.

Opcenten op de motorrijtuigenbelasting en lokale lastendruk

Volgens de bestendige gedragslijn wordt het aantal opcenten op de motorrijtuigenbelasting jaarlijks geïndexeerd op basis van de uitgangspunten van de begroting. Op basis van het huidige collegeprogramma "Vernieuwend Verbinden" is het aantal opcenten voor de jaren 2020 en 2021 gefixeerd op 77,9 en vindt met ingang van 2022 jaarlijkse (prijs)indexering plaats. Op basis van de uitgangspunten bij de meerjarenbegroting 2021-2024 bedraagt de jaarlijkse indexering 1,90%. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van het aantal opcenten weergegeven voor de periode 2020 tot en met 2024.

Aantal opcenten MRB 2020-2024

Per 1 jan.	Van	Prijsindex		Mutatie
			Naar	
2020	77,9		77,9	0%
2021	77,9		77,9	0%
2022	77,9	1,90%	79,4	1,90%
2023	79,4	1,90%	80,9	1,90%
2024	80,9	1,90%	82,4	1,90%

Het aantal opcenten op de motorrijtuigenbelasting dat de Provincies mogen heffen is met ingang van 1 januari 2020 gemaximeerd op 115,0 en wordt voor elk kalenderjaar geïndexeerd met de tabelcorrectiefactor (betreft een indexatiefactor ergo inflatiecorrectie welke wordt gehanteerd voor diverse bedragen in de belastingwet- en regelgeving). Het definitieve maximum voor 2021 is op basis

van de nu bekende gegevens berekend op 116,8 (wordt definitief vastgesteld bij de septembercirculaire Provinciefonds). De meerjarige raming van de opbrengsten van de provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting 2021-2024 is gebaseerd op een opbrengst per opcent van ruim € 1,404 mln. De Provincie handhaaft een onbenutte belastingcapaciteit bij de opcentenheffing motorrijtuigenbelasting op basis van het verwachte maximaal te heffen aantal opcenten in 2021 van 116,8. De feitelijke heffing bedraagt 77,9. Onbenut blijven daardoor 38,9 opcenten oftewel een onbenutte belastingcapaciteit in 2021 van € 54,6 mln.

Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de lokale lastendruk zich verhoudt ten opzichte van de landelijke lastendruk. Hierbij is voornamelijk de hoogte van de opcenten van belang.

Ontwikkeling tarieven MRB (bedragen € x 1 mln.)

	2015	2016	2017	2018
Provincie Limburg	77,9	77,9	77,9	77,9
Landelijk gemiddelde	82,1	80,4	80,5	80,5
Wettelijk maximum	110,1	110,6	111	111,8
Limburg als % van het wettelijke maximum	70,8	70,4	70,4	69,7

Leges en kostendekkendheid

Provinciale leges worden geheven op grond van artikel 223 Provinciewet. Er bestaat een directe relatie met de hoogte van het in rekening te brengen legesbedrag en de kosten van de dienstverlening door de Provincie. Het beleid van de Provincie is gericht op een combinatie van volledige kostendekking en kruissubsidiëring, waarbij kruissubsidiëring met name is toegepast bij het bepalen van de tarieven in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) tussen de bouwwerken met hoge versus lage bouwkosten, respectievelijk kappen, uitritten en reclameactiviteiten.

Verder kan worden aangegeven dat sprake is van een directe verbinding tussen de hoogte van het legesbedrag en de kosten die gepaard gaan met de desbetreffende dienstverlening. Hiermee wordt bedoeld dat de Provincie Limburg geen winst maakt op al haar legesplichtige diensten die zij aanbiedt.

Met ingang van de begroting 2017 is het op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht om inzicht te geven in de mate van kostendekkendheid van de leges tarieven. Uit onderzoek blijkt dat de gemiddelde mate van kostendekking in 2021 voor de totale leges 74% bedraagt.

Recapitulatie Leges tarieventabel Provincie Limburg per 2021				
	Component overhead	Totale lasten	Opbrengsten	Percentage
Totaal	€ 544.891	€ 1.996.082	€ 1.483.619	74%
Vergunningen, ontheffingen e.d. op grond van provinciale en wettelijke voorschriften				-
ONTGRONDINGENWET	€ 97.676	€ 350.723	€ 273.778	78%
WATERWET	€ 12.237	€ 43.938	€ 36.136	82%
WET ALGEMENE BEPALINGEN OMGEVINGSRECHT	€ 265.387	€ 992.473	€ 608.604	61%
WET NATUURBESCHERMING	€ 169.592	€ 608.948	€ 565.101	93%

Ontgrondingenwet

De Ontgrondingenwet regelt het winnen van zand, grind, klei en andere materialen uit de Nederlandse bodem. Ontgrondingen mogen slechts plaatsvinden als onderdeel van projecten met een meervoudige doelstelling, bijvoorbeeld: hoog waterbeveiliging, natuurontwikkelingen en recreatie. Bedrijven die voor dat doel oppervlakte delfstoffen willen 'winnen', dienen een vergunning aan te vragen op basis van de Ontgrondingenwet.

Derhalve mag dan ook de Provincie Limburg voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van zo'n vergunning, conform hetgeen in de tarieventabel behorende bij de Legesverordening Limburg 2020 is opgenomen, leges heffen. Het beleid is dat de leges voor dit hoofdstuk maximaal kostendekkend zijn en dat tariefschommelingen enigszins worden beperkt.

Waterwet

De Waterwet regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater en verbetert ook de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. Daarnaast levert de Waterwet een bijdrage aan kabinetsdoelstellingen zoals vermindering van regels, vergunningstelsels en administratieve lasten. Met de Waterwet is het de bedoeling dat Rijk, waterschappen, gemeenten en provincies beter uitgerust zijn om wateroverlast, waterschaarste en waterverontreiniging tegen te gaan. Aangezien de Provincie Limburg het bevoegde gezag is, mag zij voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een Waterwetvergunning leges heffen. Het beleid is dat de leges voor dit hoofdstuk maximaal kostendekkend zijn en dat tariefschommelingen enigszins worden beperkt.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is per 1 oktober 2010 in werking getreden, waarbij een 25-tal vergunningstelsels zijn samengevoegd tot één 'omgevingsvergunning'. Dit betekent onder meer dat ook bouwgerelateerde legestarieven vallen onder de werking van de Wabo. Specifiek kan worden aangegeven dat in het kader van de Wabo de bewuste keuze is gemaakt om voor de wat kleinere bouwwerken, gelet op de omvang van de bouwkosten, een wat lager dan kostendekkend tarief te hanteren. Het beleid is dat de leges voor alle producten en diensten gezamenlijk binnen dit hoofdstuk maximaal kostendekkend zijn en dat tariefschommelingen enigszins worden beperkt.

Omgevingswet

Provincies zijn, samen met gemeenten, voor een groot deel verantwoordelijk voor de ruimtelijke ordening in Nederland. Momenteel wordt er gewerkt aan een fundamentele stelselherziening van het omgevingsrecht. Dit moet leiden tot de vaststelling van de Omgevingswet, waarin alle wetgeving ten aanzien van het fysieke domein wordt geïntegreerd, zowel inhoudelijk als procedureel. Deze wet gaat onder andere de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), Wet ruimtelijke ordening (Wro) en de Wet milieubeheer vervangen en moet leiden tot minder regels, heldere en snellere procedures en een aanzienlijke besparing in de kosten. De Provincies zijn voor een groot deel verantwoordelijk voor de ruimtelijke ordening in Nederland. De Omgevingswet raakt de provincies in de kern van hun functioneren. In het wetsvoorstel zijn de taken en bevoegdheden van de verschillende overheden voor de fysieke leefomgeving vastgelegd. Om de provincies in staat te stellen deze taken en bevoegdheden waar te maken, is een aantal kerninstrumenten opgenomen. Het gaat daarbij om instrumenten die de totstandkoming van het omgevingsbeleid ondersteunen (omgevingsvisie en programma's), instrumenten voor doorwerking (instructieregels en -besluiten) en regels en toestemmingen die zijn gericht tot initiatiefnemers (omgevingsverordening, -vergunning en projectbesluit). De vernieuwing van het Omgevingsrecht via de Omgevingswet is een belangrijk dossier, dat de provincies in de uitoefening van al haar kerntaken raakt. Daarmee is het een unieke

opgave. De wet raakt niet alleen de rol en het bijbehorende instrumentarium van provincies in hun verantwoordelijkheid. De komst van de Omgevingswet brengt voor de provincies een ingrijpende veranderopgave met zich mee. Inmiddels is de invoering van de Wet uitgesteld tot 2021 hetgeen de provincies de gelegenheid biedt zich nog meer te richten op het aanpassen van werkwijzen en werkprocessen, in lijn met de Omgevingswet.

Natuurbeschermingswet

Sinds medio juli 2016 is middels de eerste wijziging van de legesverordening bewerkstelligd dat het mogelijk is om als Provincie Limburg leges te vragen voor het in behandeling nemen van een aanvraag in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. In 2017 is deze wet vervangen door de Wet natuurbescherming. Het beleid is dat wordt gestreefd naar een kostendekkendheidsniveau van 100%. De kosten die gepaard gaan met de vergunningverlening en zodanig toerekenbaar zijn, worden dan ook verhaald middels de leges. Voor het voorliggende belastingjaar 2020 is dit beleid dan ook verder voortgezet. Van kruissubsidiëring binnen de aangeduide categorieën landbouw en overige, industrie en infrastructuur is dan ook geen sprake.

Grondwaterheffing

Onder de naam "grondwaterheffing" wordt een directe belasting op onttrekking van grondwater geheven ter bestrijding van de kosten als bedoeld in artikel 7.7 van de Waterwet. In het kader van belastingen kan worden aangegeven dat het gaat om een bestemmingsheffing. Deze heffing dient dan feitelijk en alleen ter dekking van de kosten die gepaard gaan met de grondwaterheffing. Op grond van de Waterwet mag de belastingopbrengst de daaraan gerelateerde kosten niet overschrijden.

Recapitulatie Grondwaterheffing Provincie Limburg per belastingjaar 2021			
Onderdeel	Baten ⁵	Lasten	Percentage
Grondwaterheffing	€ 995.367	€ 995.367	100%

⁵ Normaliter wordt een tekort gedekt uit de reserve. Voor 2020 vindt geen onttrekking aan de reserve plaats.

Ontgrondingenheffing

Sinds 1997 is de Heffingsverordening ontgrondingen van kracht. Per 1 januari 2009 is de heffing beperkt tot het bestrijden van de kosten van toe te kennen schadevergoedingen ten gevolge van een ontgrondingsbeschikking. De ontgrondingenheffing wordt geheven van houders van ontgrondingsvergunningen en machtigingen en bedraagt € 90 per vergunde hoeveelheid stoffen van 10.000 m³.

Regels en heffingsmaatstaven provinciale heffingen

De regels van de provinciale heffingen, evenals de toegepaste heffingsmaatstaven komen expliciet aan de orde bij de jaarlijkse vaststelling van de verschillende belastingverordeningen door Provinciale Staten. De uitgangspunten voor deze heffingen zijn opgenomen in de Programmabegroting 2020.

Kwijtscheldingsbeleid

Het provinciale kwijtscheldingsbeleid volgt het rijksbeleid op grond van artikel 232^e, tweede lid, van de Provinciewet. Uitzonderingen daarop zijn in daartoe voorkomende gevallen in de desbetreffende verordening opgenomen. Dit beleid wordt uitsluitend gehanteerd voor natuurlijke personen. Aan niet-natuurlijke personen wordt geen kwijtschelding verleend. Aangezien het leeuwendeel van de belastingplichtigen niet-natuurlijke personen betreft, is kwijtschelding niet of nauwelijks aan de orde.

2. § Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Met de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing doet de Provincie Limburg verslag van de risico's die zij mogelijk loopt bij de uitvoering van de beleidsdoelstellingen of die zij heeft opgelopen tijdens de beleidsbepaling in voorgaande jaren en die financieel niet zijn afgedekt. Deze paragraaf bevat minimaal een uiteenzetting van de wettelijk verplichte onderdelen:

- a) het beleid inzake de weerstandscapaciteit en de risico's;
- b) een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- c) een inventarisatie van de risico's;
- d) overzicht kengetallen financiële positie.

De Provincie Limburg presenteert daarnaast de confrontatie tussen de risico's en beschikbare weerstandscapaciteit en presenteert aan het begin van deze paragraaf de conclusie over het weerstandsvermogen.

Uit onderstaande tabel blijkt dat wij beschikken over voldoende weerstandsvermogen om de (onvoorziene) financiële risico's te dekken. Wij hebben een sterke vermogenspositie. Onze financiële positie is gezond. In algemene zin kan worden opgemerkt dat het risicoprofiel, zoals toegelicht in deze paragraaf is gedaald. Tegelijkertijd is bij de 2^e Afwijkingenrapportage 2020 de bufferfunctie van de risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking verhoogd om een mogelijke impact van de coronacrisis op te kunnen vangen. In de onderdelen b en c wordt onderstaande tabel toegelicht.

Tabel 2.1: Beslag op weerstandsvermogen per 1-1-2021 (begrote bedragen € x 1 mln.)

	Incidenteel	Structureel	Totaal 1-1-2021	Totaal 1-1-2020
Beschikbaar weerstandscapaciteit	954	55	1.009	1.048
Risico's (gewogen)	6	10	16	25
Surplus weerstandsvermogen	948	45	993	1.023
Beslag op weerstandsvermogen	1%	16%	2%	2%

Het beslag op het weerstandsvermogen (€ 16 mln.) is het saldo van de gewogen risico's die individueel bepaald zijn.

Ad a) Het beleid inzake weerstandscapaciteit en risico's

Als gevolg van externe en interne ontwikkelingen is risicomanagement belangrijk voor de Provincie Limburg.

De belangrijkste uitgangspunten van het risicobeleid en risicomanagement zijn:

- Risicomanagement is onderdeel van de reguliere planning- en control cyclus en levert een bijdrage aan het realiseren van bestuurlijk gewenste doelstellingen, beleidseffecten en prestaties van de Provincie Limburg;
- Risicomanagement heeft de functie om risico's op kansen en bedreigingen expliciet te maken en is erop gericht om de verworven kennis en ervaring met betrekking tot risico's te verankeren binnen de organisatie.

Als definitie voor het begrip Risicomanagement wordt gehanteerd: “*Het gestructureerd managen van de risico's, dat een organisatie om financiële dan wel niet-financiële redenen de beleidsdoelen niet of niet volledig realiseert*”. Hierbij is risicomanagement een methode voor het op systematische wijze identificeren, analyseren, evalueren, beheersen, monitoren en communiceren van de risico's die samenhangen met een activiteit, functie of proces met als doel het verschaffen van een redelijke mate van zekerheid dat de doelstellingen van de organisatie zullen worden gerealiseerd.

Als definitie voor het begrip 'Risico' wordt gehanteerd: ‘*onzekerheid dat een gebeurtenis zich voordoet, waarbij zowel positieve als negatieve effecten kunnen optreden, die van invloed zijn op het doelbereik*’.

De volgende maatregelen zijn in de afgelopen jaren ingevoerd op het gebied van risicopreventie en –signalering om het risicobewustzijn binnen de organisatie te stimuleren:

- Het permanent verbeteren van de administratieve organisatie en interne controle in nauw overleg met de huisaccountant;
- Het opstellen en jaarlijks updaten van een fraude-risicoanalyse;
- Het beheren van een convenant 'Horizontaal Toezicht' met de Belastingdienst, waarbij blijkt dat de Belastingdienst de fiscale beheersorganisatie als effectief heeft beoordeeld;
- Aanstellen van een integriteitsfunctionaris;
- Het hanteren van het beleidskader Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O). Met dit kader beschikt de Provincie over een integraal beleid op het gebied van Misbruik en Oneigenlijk gebruik van provinciale regelingen en voorzieningen en integriteit;
- Het formeren van een, multidisciplinair samengesteld, portfolioteam, dat zich nadrukkelijk bezighoudt met de beoordeling en beheersing van (project)initiatieven. Een van de producten is de nota “Sturing in samenwerking 2.0”, een beschrijving van het strategisch investerings-en uitvoeringskader. Dit doorontwikkelde sturingskader is door Provinciale Staten vastgesteld op 10 februari 2017; in het voorjaar van 2021 zal het kader “Sturing in Samenwerking 2.0” worden geëvalueerd en, waar nodig, aangepast.
- In 2019 is het compliance team Verbonden Partijen gestart met als doel een structurele inbedding, verbetering en professionalisering van de ‘checks and balances’ in de governance van de verbonden partijen te realiseren; De werkzaamheden van dit team worden vanaf 2021 geïncorporeerd in het nieuw te vormen Cluster Concerncontrol en -advies.
- Certificering van het grondverwervingsproces;
- In 2018 is het Informatiebeveiligingsbeleid herijkt (GS 11-12-2018) en middels een mededeling aan Provinciale Staten kenbaar gemaakt (2018/48553).

Om tot een meer centrale regie te komen op de verschillende initiatieven op het gebied van risicomanagement binnen de provinciale organisatie (juridisch, financieel, fiscaal, treasury, projecten e.d.) is een concernbreed control-raamwerk opgesteld. Het control-raamwerk geeft een duidelijk kader en is een sturingskompas voor de ambtelijke organisatie. Het moet leiden tot een verbeterd risicobewustzijn binnen de organisatie en een integraal periodiek inzicht in risicobeheersing. Het leidt tot een meer gestandaardiseerde wijze van het inbedden van risicomanagement in de organisatie, werkprocessen en rapportages. Met het invoeren van het control-raamwerk wordt invulling gegeven aan het advies van de accountant om risicomanagement verder te verbeteren.

De directie heeft in de organisatievisie 2020 aangekondigd de beheersing en control te willen versterken. Om dit doel te bereiken wordt de controlfunctie in onze organisatie anders ingericht. Er is gekozen om 3 systeemniveaus in te bouwen, ook wel het model van Three Lines of Defense (3LoD) genoemd:

- 1^e lijn:
Het lijn-/projectmanagement is primair zelf verantwoordelijk voor de beheersing, het resultaat en de informatievoorziening.
- 2^e lijn:
Het lijn- en projectmanagement wordt ondersteund door de Services-clusters (zoals JZI/FIN) die tevens zorgen voor tegenmacht en een kritische blik. Concreet voor control betekent dit bijvoorbeeld dat vanuit het cluster Financiën een projectcontroller aanspreekpunt is voor het projectteam. Deze controller draagt zorg voor alle control-zaken rondom het project. En dat is breder dan alleen financial en business control, het gaat ook om beleidscontrol, juridische control, P&O control, ICT-control etcetera.
- 3^e lijn:
Het team Concerncontrol en -advies zorgt voor een extra onafhankelijke blik op het totale systeem van control. Door middel van audits of steekproeven worden de control werkzaamheden binnen de eerste en tweede lijn getoetst op diverse aspecten (financieel, juridisch, planning, doelmatigheid, risico's etc.).

Vanaf januari 2021 zal het nieuwe Cluster Concerncontrol en –advies operationeel zijn.

Ad b) Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit betreft het vermogen om financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van de bestaande taken. Dit 'vermogen' is het geheel van middelen en mogelijkheden binnen de financiële positie van de Provincie, die zij als 'vrij aanwendbaar' wil aanmerken. Het betreft dus vrij aanwendbare middelen waar geen enkele verplichting tegenover mag staan en mogelijk nog te genereren (onbenutte) inkomsten.

In overeenstemming met het BBV maken wij bij de opbouw en samenstelling van de weerstandscapaciteit onderscheid tussen incidentele en structurele componenten.

Onder incidentele risico's wordt verstaan risico's welke een éénmalige last tot gevolg kunnen hebben.

Onder structurele risico's wordt verstaan risico's welke leiden tot structurele lasten (meerdere boekjaren). Onder incidentele weerstandscapaciteit wordt verstaan de middelen en mogelijkheden die éénmalig kunnen worden ingezet.

Onder structurele weerstandscapaciteit wordt verstaan de middelen en mogelijkheden welke structureel (meerdere boekjaren) kunnen worden ingezet.

Incidentele weerstandscapaciteit

De omvang van de beschikbare incidentele weerstandscapaciteit bedraagt, op basis van de balans per 1-1-2021 ruim € 954 mln. en is als volgt samengesteld:

Tabel 2.2: Inventarisatie incidentele weerstandscapaciteit (bedragen € x 1 mln.)

Capaciteit algemene reserve vrij aanwendbaar	25
Capaciteit Immunisatiereserve en overige reserves (onderdeel gebonden reserves)	983
Totaal capaciteit reserves	1.008
Correctie boekwaarde activa 'bijdragen in activa van derden'.	54
Totaal incidentele weerstandscapaciteit	954

De correctie van activaposten wordt gedaan omdat deze activaposten geen waarde vertegenwoordigen in het economisch verkeer, en dus niet kunnen worden ingezet voor het afdekken van financiële tegenvallers.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit is vooral van belang voor het opvangen van optredende risico's die over de tijd uitgestrekt effect hebben en om de incidentele weerstandscapaciteit aan te vullen na het optreden van risico's. De structurele middelen om risico's op te vangen bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit van € 55 mln.

Ad c) Een inventarisatie van de risico's

Het risicoprofiel van de Provincie is breder dan de risico's die wij in deze paragraaf presenteren. Risico's komen immers in alle soorten en maten voor. Vanuit begrotingsoogpunt zijn echter vooral de financiële risico's van belang. De risico's die we onderkennen hebben betrekking op: Verbonden partijen, leningen/garanties, debiteuren, het grondbeleid, groot onderhoud. En daarnaast op risico's die voortvloeien uit de uitoefening van de provinciale taken (zie tabel 2.3). De voorschriften uit het BBV geven aan dat, indien nodig, een voorziening moet worden getroffen. Daarnaast zijn er bestemmingsreserves ingesteld.

Tabel 2.3: Totaaloverzicht risico's (bedragen € x 1 mln.)

Aandachtsgebied	Inschatting (gewogen) risico's	Voorziening	Reserve	Opgenomen in weerstandsvermogen
Verbonden partijen (excl. Leningen)**	65		65	
Leningen/garanties **	19	8	11	
Debiteuren***	13	13		
Grondbeleid***	11	11		
Groot onderhoud***	4	4		
Overig (uitvoering programma's e.d.)	16			16
Totaal	128	36	76	16*

*Het totaalrisico ad € 16 mln., dat opgenomen is in het weerstandsvermogen, is (tekstueel) nader gespecificeerd in tabel 2.4.

**Conform de omvang van de reserve SIS Jaarstukken 2019.

***Conform Jaarstukken 2019.

Risicoprofiel

Tabel 2.4: Belangrijke risico's voor het weerstandsvermogen en risicobeheersing

Begrotingsprogramma		Risico
1.1. Investeringsklimaat	1.	Europese programma's*
3.1. Openbaar vervoer en railagenda	2.	Omvorming Prorail naar een publiekrechtelijke ZBO*
3.2. Bereikbaarheid en mobiliteit		
3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit	3.	Grondbeleid
3.5. Hoogwaterbescherming langs de Maas	4.	Gebiedsontwikkeling Ooijen Wanssum
3.7. Energie, circulaire economie en milieu.	5.	Bodemsanering
4.3. Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën	6.	Nazorg stortplaatsen
	7.	Renterisico*
	8.	Uitkering Provinciefonds*

Begrotingsprogramma		Risico
	9.	Opbrengsten opcenten MRB
	10.	Loon- en prijsindexatie

* Dit betreft de grootste risico's die gedetailleerd worden toegelicht in deze paragraaf.

De (gewogen) risico's in de begroting 2021, waarvoor nog geen maatregelen zijn getroffen en die van materieel belang zijn voor onze financiële positie, bedragen € 16 mln. (zie tabel 2.1). Dit is lager dan de risico-inschatting die gemaakt is bij de jaarrekening 2019 en de begroting 2020 (€ 22 mln. resp. € 25 mln.). Dit is met name veroorzaakt door het vervallen van de risico's inzake BPL en de afname van het renterisico.

Er is naar gestreefd om de risico's zoveel mogelijk gekwantificeerd in beeld te brengen, met in acht name van het wettelijke kader.

De belangrijkste risico's worden onderstaand gepresenteerd. Bij de uitwerking wordt ingegaan op een aantal relevante aspecten: de omschrijving van het risico, de mogelijke financiële impact, duidelijkheid over de hoogte van de financiële relatie, een schets van de belangrijkste ontwikkelingen en tot slot een overzicht van de belangrijkste beheersmaatregelen.

Gedeputeerde Staten zijn bevoegd gezag voor de uitvoering van de wettelijke taken vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de complexe inrichtingen, waaronder alle Brzo (Besluit risico zware ongevallen) inrichtingen, inrichtingen die vallen onder Europese Richtlijn Industriële Emissies (RIE) (IPPC-inrichtingen), inrichtingen met afvalverwerkende activiteiten en ontgrondingen. Met het stellen van voorwaarden en het houden van toezicht wordt gestreefd de kans van een incident tot een minimum te beperken. Het risico op een incident kan echter niet altijd worden voorkomen. In dat geval kan het zijn dat de kosten die verband houden met onze rol als bevoegd gezag uiteindelijk niet op de veroorzaker te verhalen zijn.

	Europese programma's
Financiële impact	Voor de periode 2014-2020 is wederom uitgegaan van een risico/weerstandsvermogen van € 4 mln. De programma's uit de periode 2007-2013 zijn inmiddels door Brussel definitief afgerekend. Over die periode zijn geen financiële claims ingediend.
Risico-omschrijving	<p>Het risico houdt verband met mogelijke correcties bij de eindafrekening van de EU bijdrage in Europese Programma's door Brussel en de rijkscofinancierings bijdrage door de lidstaat. De Provincie Limburg maakt zoveel mogelijk gebruik van subsidies vanuit de Europese structuurfondsen (o.a. OPZuid en de Interreg-A programma's). De EU-regelgeving stelt dat de 'Lead partner' van een project verantwoordelijk c.q. aansprakelijk is voor de financiële risico's van het gehele project, dus bijvoorbeeld in geval van een korting op de EFRO bijdrage. Een lagere vaststelling wordt in principe doorbelast aan de projectuitvoerder. Daar waar de Provincie Limburg 'Lead partner' is, geldt dus ook een terugbetalingsrisico wanneer EU-middelen niet conform de geldende wet- en regelgeving worden besteed. Datzelfde geldt voor de rijks cofinancieringsbijdrage. Op grond van historische gegevens kan gesteld worden dat het risico beperkt is.</p> <p>Vanaf 2007 is de provincie Noord Brabant aangewezen als Management Autoriteit voor het OPZuid Nederland. Mede gelet op mogelijke EU controles in de periode t/m</p>

	Europese programma's
	2023 blijft het wenselijk om het maximale risicobedrag op € 4 mln. te houden, temeer daar de samenwerkingspartners in het huidige college van GS meer en beter gebruik willen (blijven) maken van EU middelen.
Termijn duidelijkheid	De uiteindelijke financiële risico's van de programma 's 2014-2020 zullen pas na afloop van deze programma's, bij de eindafrekening in 2025-2026 bekend zijn.
Acties/beheersing	De (externe) uitvoeringsorganisaties van de EU programma's beoordelen de juridische aspecten van de EFRO-projectsubsidies. Voor wat betreft het aandeel provinciale cofinanciering zijn wij zelf verantwoordelijk voor de juridische toetsing. Sinds 2006 is er een uitgebreid systeem van verbeteringen en verbetermaatregelen doorgevoerd. Er is een set checklists ontwikkeld, welke door het programmamanagement van de structuurfondsenprogramma's wordt toegepast en waardoor de financiële risico's aanmerkelijk kleiner zijn geworden.

	Omvorming ProRail naar een publiekrechtelijk ZBO
Financiële impact	Omvorming ProRail naar een publiekrechtelijk zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) met eigen rechtspersoonlijkheid. Het risico voor het project Opwaardering Maaslijn wordt op maximaal € 43,8 miljoen ingeschat.
Risico-omschrijving	ProRail zal, zoals aangekondigd in het regeerakkoord 2017-2021 "Vertrouwen in de toekomst" d.d. 10 oktober 2017, worden omgevormd tot een ZBO met eigen rechtspersoonlijkheid. Een gevolg hiervan is dat de investeringskosten in de Nederlandse hoofdspoorweginfrastructuur (hswi) met 21% zullen stijgen als gevolg van het niet meer aftrekbaar zijn van de btw op de kosten aan de zijde van ProRail. In het jaarverslag van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2017) geeft de staatssecretaris aan dat het streven is dat ProRail tijdens deze kabinetsperiode wordt omgevormd tot een publiekrechtelijke zelfstandig bestuursorgaan met eigen rechtspersoonlijkheid en dat de instellingswet per 1 januari 2021 in werking moet treden. Naar alle waarschijnlijkheid zal door de latere behandeling de deadline voor de structuurwijziging van ProRail in januari 2021 niet worden gehaald. Voor de projecten Opwaardering Maaslijn en Spoorverdubbeling Heerlen-Landgraaf is dit risico in resp. de Bestuursovereenkomst met het Rijk onder artikel 7, lid 4b en in de Realisatieovereenkomst met ProRail onder artikel 18, lid 2 gemitigeerd. Onder verwijzing naar de toezegging van de staatssecretaris van het ministerie I&W in de kamerbrief d.d. 19 oktober 2018 (met kenmerk: IENW/BSK-2018/214092) waarbij aangegeven is dat als gevolg van de omvorming van ProRail de kosten stijgen alle financiële gevolgen van deze omvorming aan derden, zijnde de Provincie Limburg, volledig door het ministerie I&W aan de Provincie Limburg worden gecompenseerd. De insteek van het Ministerie is dat er geen nadelige effecten zullen optreden voor derden aan ProRail. Desondanks lopen de gesprekken met het Ministerie, IPO en VNG nog steeds. Indien het risico optreedt zullen partijen in overleg treden over de wijze waarop het Rijk de dan ontstane extra kosten zal compenseren. In de programmabegroting zijn de projecten Spoorverdubbeling Heerlen-Landgraaf en de opwaardering Maaslijn opgenomen onder railagenda (3.1.2).
Termijn duidelijkheid	Naar verwachting in 2021
Ontwikkeling/status	Ten aanzien van dit onderwerp heeft de Staatssecretaris op 23 november 2017 in een brief aan de Tweede Kamer (IENM/BSK-2017/281925) aangegeven dat de

Omvorming ProRail naar een publiekrechtelijk ZBO

omvorming van BV ProRail geen negatief effect voor derden mag hebben. Concreet geeft de Staatssecretaris aan dat de inzet van het kabinet is dat *“de kosten niet op de reizigers, de verladers, de vervoerders en de concessieverleners en de investeringen op het spoor worden afgewenteld”*.

Het College van GS heeft op 21 december 2017 een brief aan de Staatssecretaris van I&W gestuurd, waarin opgeroepen wordt om expliciet te bevestigen dat eventueel optredende financiële gevolgen van de omvorming van ProRail door het Rijk zullen worden gecompenseerd.

In de hoorzitting, die vooraf ging aan het Ambtelijk Overleg Spoorordering van 31 januari 2018 heeft portefeuillehouder Mackus ingesproken. Naar aanleiding van deze hoorzitting is de impact van de ZBO-status van ProRail intensief besproken in het AO Spoorordering. De Staatssecretaris heeft in dit debat aangegeven dat het de inzet van het kabinet is dat de kosten van de omvorming van ProRail niet op de reizigers, verladers, vervoerders en concessieverleners worden afgewenteld. Desgevraagd gaf de Staatssecretaris ook nog aan dat dit een randvoorwaarde is geweest bij het opnemen van dit aspect in het regeerakkoord.

In het jaarverslag van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2017) bevestigt de Staatssecretaris dat de inzet van het Kabinet is dat de eventuele kosten van deze omvorming niet op de reizigers, de verladers, de vervoerders (en de concessieverleners) en de investeringen op het spoor worden afgewenteld. Dit betekent dat de structurele effecten van de btw gemitigeerd moeten worden. Hiertoe bekijkt de Staatssecretaris de optie of ProRail in de toekomst (gedeeltelijk) btw-ondernemer kan blijven, zodat de effecten zich niet voordoen. Daarnaast bekijkt de staatssecretaris of een eventueel btw-effect op andere wijze kan worden gemitigeerd.

Het Interprovinciaal Overleg IPO heeft de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat in november 2018 (kenmerk IENW/BSK-2018/223268) een brief gestuurd waarin namens het IPO nogmaals een oproep wordt gedaan om – ondanks de herbevestiging dat de omvorming niet zal leiden tot hogere kosten voor derden – snel met definitieve duidelijkheid dient te worden gekomen voor de fiscale en financiële gevolgen die ook de toets van de Europese Commissie kunnen doorstaan. Het IPO roept op dat compensatie via het Provinciefonds werkbaar is, mits die is gekoppeld aan de investeringsomvang van de individuele provincies en de verdeling dus niet via de algemene verdeelsleutel tot stand komt. Tevens is op 13 december 2018 een motie van de leden Amaouch en Ziengs in de Tweede Kamer aangenomen waarin de regering wordt verzocht als onderdeel van de financiële paragraaf in kaart te brengen wat de gevolgen zijn voor lopende of toegekende spoorprojecten en de kostenstijging voor decentrale overheden, indien zij na 2021 opdrachtgever zijn voor ProRail.

Op 17 februari 2020 is een brief naar de Tweede Kamer verstuurd.. De 12 provincies en twee vervoerregio's hebben gezamenlijk gereageerd op de lagere regelgeving ter uitvoering van het wetsvoorstel publiekrechtelijke omvorming ProRail. De onderstaande punten zijn meegegeven:

- 1.adequaat uitvoeren afspraken over fiscale en financiële oplossing;
2. afspraken verdeling exploitatie-, onderhouds- en vernieuwingskosten en

	Omvorming ProRail naar een publiekrechtelijk ZBO
	<p>ontwikkeling verder effectueren; 3. uitwerken risicoafkoop en verstevigen sturingsrelatie met ProRail.</p> <p>Op donderdag 10 september organiseert de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat (IenW) van de Tweede Kamer der Staten-Generaal een rondetafelgesprek over de omvorming van ProRail tot zelfstandig bestuursorgaan. Ter voorbereiding op die wetsbehandeling zal de commissie zich verdiepen in de standpunten vanuit de spoorsector en brancheorganisaties en de inzichten van wetenschappers. Centrale vraag daarbij is wat de verwachtingen zijn ten aanzien van de voor- en nadelen van ProRail als ZBO ten opzichten van huidige status van ProRail als besloten vennootschap. Onderdeel daarvan zijn de te verwachten effecten voor de bedrijfsvoering van vervoerders en verladers, de te verwachten gevolgen voor de reiziger en de concrete verschillen in de bestuurlijke verhoudingen tussen het ministerie en ProRail. De commissie richt zich daarbij niet alleen tot het wetsvoorstel, maar is ook benieuwd naar de mogelijke consequenties van lagere regelgeving in dit kader.</p> <p>De regelgeving waarin de compensatie is opgenomen ligt momenteel nog ter consultatie voor. Raad van State moet nog adviseren.</p> <p>Verder zijn de fiscale gevolgen van de omvorming van ProRail nog niet bekend. ProRail is nog in gesprek met de Belastingdienst. Als deze overleggen zijn afgerond zou IPO de uitkomsten ontvangen. Onbekend is of het Rijk alle (extra) kosten zal compenseren. De toezeggingen zijn meermaals gedaan, maar een en ander is nog steeds niet verankerd in de wetgeving.</p>
Acties/beheersing	De portefeuillehouder blijft in gesprek met het Rijk om de nadelige consequenties van deze omvorming te voorkomen.

	Renterisico
Financiële impact	Het maximale structurele renterisico voor de uitstaande middelen is bepaald op € 2,7 mln.
Risico-omschrijving	<p>De (netto) rente-invloed op het resultaat wordt bepaald door het saldo van het rendement op de provinciale uitzettingen en de rentebijbeschrijving op de interne financieringsmiddelen. Met name de rente-invloed van de provinciale uitzettingen op de begroting is groot. De renteopbrengsten vormen immers een belangrijk structureel dekkingsmiddel voor de begroting.</p> <p>De Provincie heeft een aanzienlijk volume aan middelen uitstaan in obligaties en leningen u/g waarbij de rentevergoeding bij vrijval onderhevig is aan fluctuaties op de geld- en kapitaalmarkt. Ultimo eerste kwartaal 2020 bedraagt het totale volume aan uitgezette middelen € 1,08 miljard. Het betreft zowel middelen die uitstaan in het kader van de publieke taak (leningen) als middelen van de treasury portefeuille (m.n. obligaties). De negatieve geld- en kapitaalmarktrente is voor vrijvallende middelen een belangrijke risicofactor. De financiële impact daarvan is groot, gelet op het volume van de totale portefeuille.</p> <p>In de meerjarenraming renteopbrengst 2020-2034 is voor de te herbeleggen middelen uitgegaan van de huidige lage renteniveaus zoals deze gelden voor de middellange termijn. Indien de rentevergoeding bij Schatkistbankieren of uitzettingen in de vorm van leningen aan decentrale overheden lager is dan begroot, loopt de</p>

	Renterisico
	<p>provincie een renterisico. Indien de rente daalt met 25 basispunten (0,25%) is de rentederving € 2,7 mln., berekend op basis van de totale uitstaande middelen per ultimo 1^e kwartaal 2020 ad € 1,08 mld. Lagere renteopbrengsten kunnen deels worden gecompenseerd door uitzettingen in het kader van de publieke taak, echter de hoogte van deze uitzettingen is afhankelijk van het aantal toegekende financieringen na toetsing aan het Uitvoeringskader SIS 2.0.</p> <p>De obligatieportefeuille inclusief onderhandse leningen (€ 584 mln. nominaal per ultimo eerste kwartaal 2020) is belegd met een gemiddelde looptijd van 4 jaar. In 2020 wordt in deze portefeuille voor € 45,45 mln. regulier afgelost. De reguliere aflossingen in de financieringsportefeuille (publieke taak) bedragen in 2020 in totaal € 13,04 mln. Naast de geschetste negatieve impact van een lage marktrente zijn de mogelijkheden om optimaal op de markt te opereren ten aanzien van het genereren van renteopbrengsten beperkt sinds het verplicht Schatkistbankieren.</p> <p>Een rentestijging heeft behoudens voor herbelegging van vrijvallende posten in portefeuille geen impact op de begrotingsruimte omdat de portefeuille op nominale waarde is gewaardeerd.</p>
Termijn duidelijkheid	De hoogte van de rentederving is afhankelijk van de renteontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt. De inzet van de obligatieportefeuille in uitzettingen in het kader van publieke taak is afhankelijk van de besluitvorming ten aanzien van projecten.
Ontwikkeling/status	Betreft dynamische renteontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt.
Acties/beheersing	De renteontwikkeling in de markt is een exogene factor die niet te beïnvloeden is. Via de planning & control cyclus wordt de meerjarenraming renteopbrengst periodiek aangepast aan de renteverwachtingen en actuele investeringsplanning.

	De hoogte van de algemene uitkering provinciefonds
Financiële impact	<p>De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt bepaald door het accres, door overige ingrepen van het Rijk, door taakmutaties, door herverdelingen en vanaf 2015 de onder- of overschrijding van het BCF-plafond.</p> <p>Het accres wordt bepaald door de groei van de rijksuitgaven en varieert van jaar op jaar, maar ook met betrekking tot één jaar. Voor één jaar varieert een accres met maximaal 2 à 3 procentpunt. Het accresbedrag in het provinciefonds wordt bepaald door het accrespercentage te vermenigvuldigen met de bedragen die als algemene en decentralisatie-uitkeringen in het provinciefonds zitten. Door toevoeging van nieuwe bedragen in het provinciefonds neemt bij eenzelfde accrespercentage het accresbedrag toe. Dit is in sterke mate in 2016 gebeurd. Voor Limburg betekent dit dat de variatie in het accrespercentage in 2020 neerkomt op € 4 à 6 mln. (2015: € 2 à 3 mln.). Dit bedrag kan hoger worden als ook het accres van het voorgaande jaar nog wijzigt, want zo'n bijstelling werkt structureel door, en beide wijzigingen hetzelfde teken (+ of -) hebben. De financiële impact kan dan tot € 6 à 7 mln. oplopen.</p> <p>De systematiek om het accres te bepalen is ontwikkeld om het provinciefonds even snel te laten groeien of dalen als de rijksbegroting. Op deze wijze leveren provincies een evenredige bijdrage aan rijksbezuinigingen. Het Rijk voert echter toch ook op andere manieren bezuinigingen op het provinciefonds door. We noemen hier twee</p>

	De hoogte van de algemene uitkering provinciefonds
	<p>grote bezuinigingen: de structurele korting met € 300 mln. vanaf 2011 en de kortingen van € 66 mln. om het BTW- Compensatiefonds in stand te houden. Tot en met 2025 speelt nu de bezuiniging onder de naam 'Minder provincies'. Van 2015 tot en met 2021 is/wordt onder die noemer jaarlijks € 5 mln. structureel aan het provinciefonds onttrokken en van 2022 tot en met 2025 jaarlijks € 10 mln. structureel. Door deze bezuiniging komt het provinciefonds vanaf 2025 op een niveau dat € 75 mln. lager is. De budgettaire impact van dit soort bezuinigingen kan heel sterk variëren. In de regel moet jaarlijks rekening worden gehouden met een mogelijk financieel nadeel hierdoor van € 1 à 2 mln.</p> <p>Nieuwe taken of taken die bij de provincies verdwijnen leiden ook tot meer of minder middelen. Uitgangspunt is dat de middelen toereikend zijn om de taak uit te voeren. Een taakmutatie leidt dan wel tot een wijziging van de algemene uitkering of een decentralisatie-uitkering, maar niet tot een wijziging van de financiële ruimte. De financiële impact is nihil.</p> <p>Een nieuwe verdeling van de algemene uitkering, zoals in 2012, een definitiewijziging van een maatstaf, actualisering van de volumina van verdeelmaatstaven, maar ook elke verdeling van middelen via de maatstaven van het provinciefonds, welke middelen daarvoor op een andere manier werden verdeeld, kunnen leiden tot herverdeeleeffecten. Positieve herverdeeleeffecten betekenen meer middelen dan eerder, en negatieve minder middelen.</p> <p>Sinds 2017 heeft het provinciefonds een nieuw verdeelmodel. Het model zal uiterlijk in 2020 zijn geëvalueerd, waarna weer herverdeeleeffecten kunnen ontstaan.</p> <p>Vanaf 2015 heeft het BTW- Compensatiefonds (BCF) een plafond. Overschrijden de BTW- claims van provincies en gemeenten het plafond, dan wordt de overschrijding gekort op het provincie- en gemeentefonds. Omgekeerd leidt een onderschrijding van het plafond tot een toevoeging aan het provincie- en gemeentefonds. Voorlopig gaan we ervan uit dat de financiële impact € 1 mln. (incidenteel) kan zijn.</p> <p>In totaliteit moeten we met een maximale financiële impact van € 10 mln. per jaar rekening houden.</p> <p>Hoe is het beeld voor 2020 en verder met betrekking tot de uitkeringen?</p> <p>Door middel van het informerend stuk Meicirculaire Provinciefonds 2020, brief GS van 16-6-2020 (GS 2020-24397), zijn Provinciale Staten reeds geïnformeerd. De meicirculaire 2020 bevat de stand van zaken met betrekking tot het provinciefonds, nadat het kabinet de Voorjaarsnota 2020 heeft opgemaakt. Dit betekent in de periode van de huidige begroting 2020 en meerjarenraming 2021-2023 per saldo een voordelig effect van € 6.900.000,00. Daarmee stijgt het volume van de algemene uitkering van € 176.600.000 in 2020 naar € 193.100.000 in 2023.</p> <p>De meicirculaire meldt daarnaast de volgende relevante maatregelen als gevolg van de coronacrisis:</p> <ol style="list-style-type: none"> A. Het bevriezen van de accessen zoals gepresenteerd in de Voorjaarsnota 2020 voor de jaren 2020 en 2021; daarna zal met een nieuw kabinet in overleg worden getreden over hoe in de toekomst met het accres om te gaan. Daarbij zal ook de evaluatie rondom de normeringssystematiek een

	De hoogte van de algemene uitkering provinciefonds
	<p>rol spelen.</p> <p>B. Naar analogie van het accres zal ook het plafond van het BTW compensatiefonds (BCF) worden bevroren.</p> <p>Dit leidt er toe dat de kans op sterke fluctuaties op korte termijn afneemt. Fluctuaties die wel op kunnen treden zijn het gevolg van veranderingen in de maatstaven, zoals het inwonersaantal. Zoals ook uit de decembercirculaire 2019 blijkt dat een daling van het aantal inwoners in Limburg kan leiden tot een afname van het relatieve aandeel in de verdeling, met een groter structureel nadeel als gevolg.</p>
Risico-omschrijving	Zie bij financiële impact.
Termijn duidelijkheid	De uitkering 2020 wordt definitief vastgesteld in de meicirculaire 2021.
Acties/beheersing	Via IPO is er een constant overleg over de voorstellen van het Rijk.

Wijzigingen

Ten opzichte van de jaarstukken 2019/ begroting 2020 zijn geen nieuwe risico's opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. De risico's inzake Buitenring Parkstad zijn opgenomen in de reserve Bereikbaarheidsmiddelen en derhalve niet meer opgenomen in deze paragraaf.

Ad d) Overzicht kengetallen financiële positie.

Met ingang van de begroting 2016 is in het BBV voorgeschreven dat in deze paragraaf een set van zes verplichte kengetallen wordt opgenomen. Naast de set van kengetallen wordt een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen. De kengetallen en de beoordeling geven gezamenlijk inzicht over de financiële positie van de provincie. Met ingang van de begroting 2017 dienen eveneens de geprognostiseerde balansen te worden opgenomen in de begroting en de meerjarenraming. Hierdoor krijgen Provinciale Staten meer inzicht in de ontwikkeling van onder andere de investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte. Op basis van de (geprognostiseerde) balansen kunnen de voorgeschreven kengetallen worden berekend voor 2019 - 2024. Wij merken op dat er (landelijk) geen normen voor kengetallen zijn benoemd.

De zes voorgeschreven kengetallen zullen achtereenvolgens worden beschreven en toegelicht.

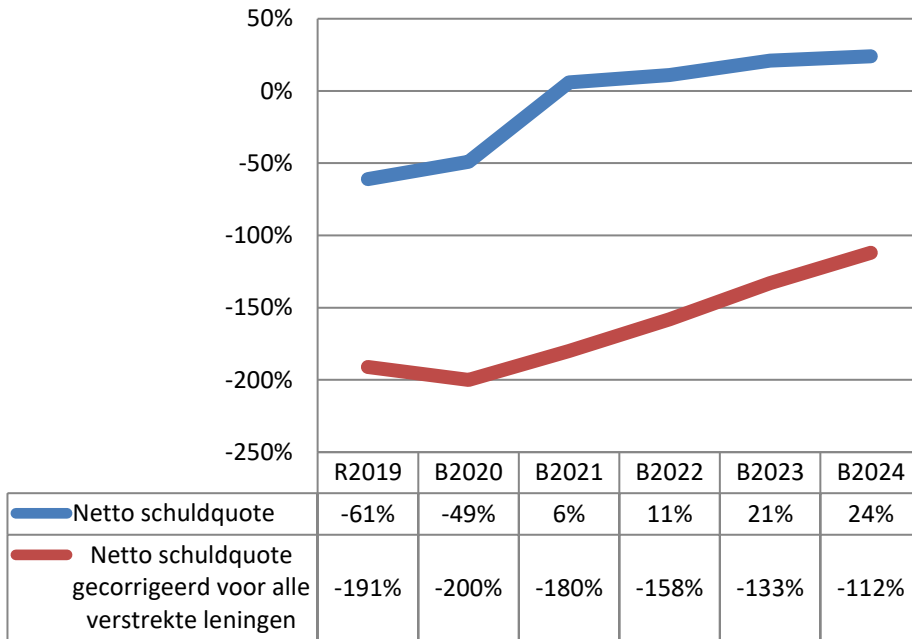
Netto schuldquote.

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Het wordt berekend als het verschil tussen de eigen middelen en de schulden gerelateerd aan de baten exclusief de mutaties in de reserves.

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er ook sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk aangegeven wat het aandeel is van de verstrekte leningen en de betekenis daarvan voor de schuldenlast.

Schuldquote

Toelichting:

Een negatieve schuldquote betekent dat er sprake is van een overschot aan middelen. Dat is bij de Provincie Limburg het geval. Het overschot neemt van 2019 tot en met 2024 af door de investeringen in projecten. Vanaf 2021 is er sprake van een tekort. Dit komt overeen met het beeld dat geschetst is in de voorjaarsnota 2020.

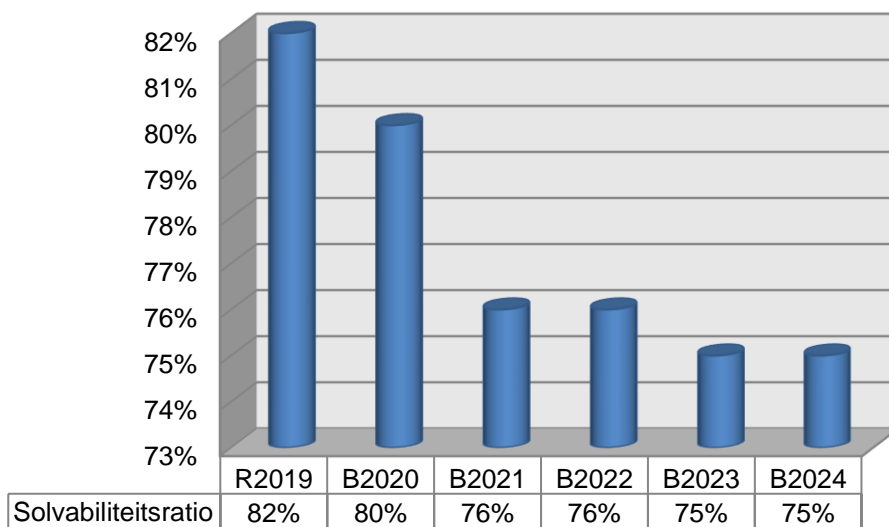
Door de netto schuldquote weer te geven inclusief de doorgeleende gelden verkrijgen we inzicht in hoeverre er sprake is van doorlenen. Zo blijkt wat het aandeel is van de verstrekte leningen en wat dit betekent voor de schuldenlast. Logisch gevolg is dat de overschotten stijgen. Als we beide schuldquotes vergelijken blijkt dat er sprake is van een significante omvang van doorlenen.

Solvabiliteitsratio

Deze ratio geeft inzicht in de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het geeft het eigen vermogen weer als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

Solvabiliteitsratio

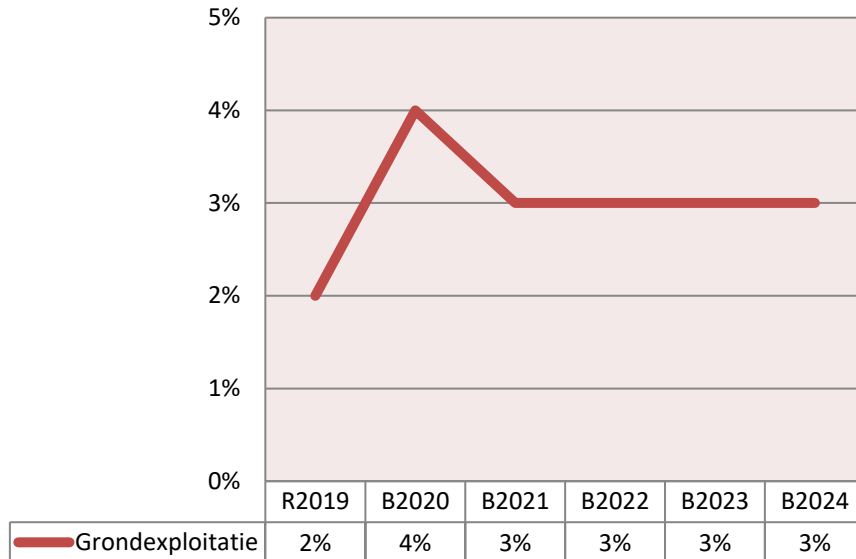
Toelichting:

De solvabiliteitsratio is een maat voor de weerbaarheid van de provincie. De mate van weerbaarheid in combinatie met de andere kengetallen geeft een indicatie over de financiële positie van de provincie. Als we het vreemd vermogen beschouwen zien we dat dit met name bestaat uit overlopende passiva. Dit betreffen voor een substantieel deel beschikte subsidies. Gezien de hoogte van het vreemd vermogen kunnen we concluderen dat de berekende ratio voldoende is om aan de financiële verplichtingen te voldoen.

Kengetal grondexploitatie.

Uit het verleden is gebleken dat de grondexploitaties een forse impact kunnen hebben op de financiële positie van provincies. De boekwaarde van de grondposities zijn van belang. Deze moeten worden terugverdiend bij verkoop. De omvang van de boekwaarde van de gronden wordt gerelateerd aan de baten exclusief de mutaties in de reserves.

Grondexploitatie

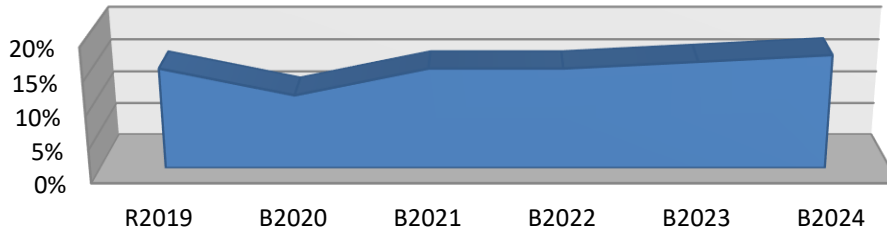
Toelichting:

De omvang van de grondexploitatie is bij de provincie gering. Dit betekent een klein risico voor de financiële positie.

Structurele exploitatieruimte.

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting is het onderscheid tussen structurele en incidentele baten/lasten van belang. We spreken van incidentele baten/lasten als het gaat om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal 3 jaar voordoen. Het onderscheid tussen structureel en incidenteel is vastgelegd in een notitie van commissie BBV. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves gedeeld door de totale baten exclusief mutatie reserves.

Structurele exploitatieruimte

	R2019	B2020	B2021	B2022	B2023	B2024
■ Structurele exploitatieruimte	15%	11%	15%	15%	16%	17%

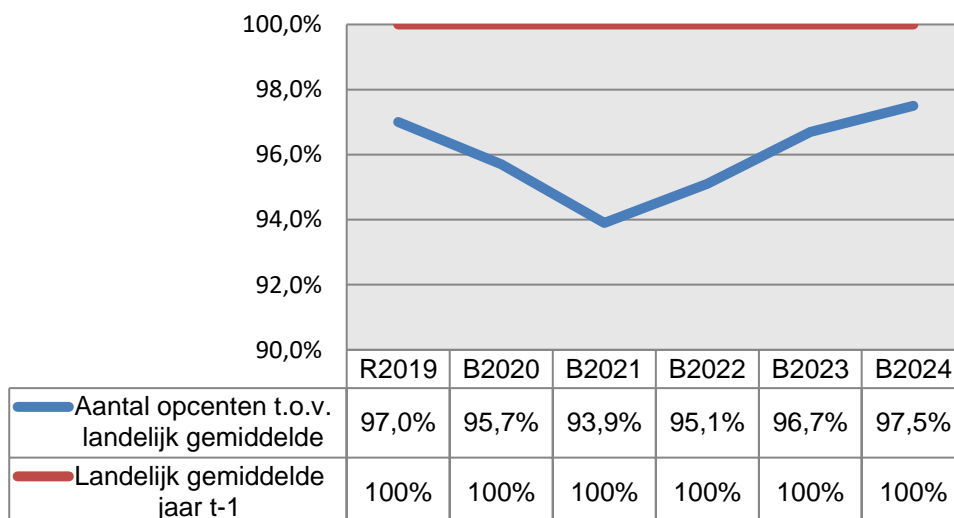
Toelichting:

Een positief kengetal betekent dat we een positief saldo hebben tussen de structurele baten/lasten en de onttrekking/ toevoegingen aan de reserves. Het betekent dat er flexibiliteit zit in de begroting.

Belastingcapaciteit.

Een provincie heeft de mogelijkheid het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal te heffen aantal opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. De belastingcapaciteit van provincies wordt berekend door het aantal opcenten in jaar t (het begrotingsjaar) te relateren aan het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage.

Aantal opcenten

Toelichting:

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de provincie Limburg onder het landelijk gemiddelde zit qua heffen van provinciale opcenten. In de aanloop naar 2022 blijkt wel dat het verschil met het landelijke gemiddelde geringer wordt. Voor 2021 bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit € 55 mln.

Conclusie en samenvatting.

De kengetallen netto schuldquote, netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte geldleningen, de solvabiliteitsratio en het kengetal grondexploitatie hebben betrekking op de balans.

Uit bovenstaande overzichten blijkt dat de overschotten aan middelen afnemen. De solvabiliteitsratio geeft aan dat er een goede mate van weerbaarheid bestaat en het financieel risico met betrekking tot de grondexploitatie is minimaal te noemen.

De kengetallen structurele exploitatieruimte en de belastingcapaciteit hebben betrekking op de exploitatie. Uit de berekening van de kengetallen blijkt dat de structurele baten voldoende zijn en dat er nog ruimte is om de structurele baten te verhogen. De onbenutte belastingcapaciteit bedraagt € 55 mln.

Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de financiële positie van de Provincie Limburg als voldoende kan worden bestempeld.

3. § Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn van belang voor de realisatie van provinciale programma's. Zo speelt een goed onderhouden infrastructuur een belangrijke rol in economie en sociaal leven. Een integrale afweging tussen aanwezigheid van kapitaalgoederen, kwaliteitsniveau, onderhoud en visie is van strategisch belang voor de Provincie en voor haar financiële positie. Met de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen in de begroting stellen Provinciale Staten kaders voor onderhoud van infrastructuur, wegbeheer en gebouwen.

3.1. Infrastructuur

Inleiding

Infrastructuurvoorzieningen zijn belangrijke kapitaalgoederen en hebben effect op diverse uitvoeringsprogramma's. Ze zijn van essentieel belang voor de Limburgse economie en zorgen ook voor verbindingen tussen mensen. Daarom willen wij bereikbaarheid en doorstroming in Limburg maximaal faciliteren en onze infrastructuurvoorzieningen ook vanwege de veiligheid in optimale conditie houden.

Beleid

Het beleid voor het onderhouden van infrastructuur is opgenomen in diverse kaders. Binnen deze kaders draagt de Provincie zorg voor het beheer en onderhoud van de weginfrastructuur en een gedeelte van de railinfrastructuur nodig voor de exploitatie van de Zuid Limburgse Stoomtrein Maatschappij (ZLSM). De Provincie is eigenaar van infrastructuur bestaande uit globaal 455 km weg (inclusief naastgelegen voorzieningen), de railinfrastructuur ZLSM en is wettelijk verantwoordelijk voor het beheren, onderhouden en rehabiliteren hiervan. Dit gebeurt conform de door Provinciale Staten op 14 februari 2020 vastgestelde 'Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen Provincie Limburg 2020'. Dit geactualiseerde kader handhaaft het voorzieningenniveau van de provinciale wegen met kwaliteitsniveau 'BASIS'. Met dit kwaliteitsniveau is een goed functionerend provinciaal (wegen)netwerk geborgd en is het risico op het ontstaan van achterstallig onderhoud beheersbaar. Op dit moment is er geen sprake van achterstallig onderhoud. Het uitgangspunt is dat beheer van kapitaalgoederen basisonderhoud vóór nieuwe mobiliteitsopgaven en -ambities gaat.

Daarnaast kunnen noodzakelijke reconstructies van de provinciale infrastructuur ook voortkomen uit provinciale programma's. Deze integrale benadering werkt door in geplande rehabilitaties (reconstructieve projecten en vervangingen van assets) en wordt verder uitgewerkt in het Integraal Programma Mobiliteitsopgaven Limburg 2020 – 2024 (IPML).

Beheer en onderhoud van nieuwe infrastructuur

Realisatie van nieuwe infrastructuur is mede afhankelijk van procedures. De ingebruikname markeert het punt, waarbij overdracht aan de wegbeheerder aan de orde is. De kosten voor het beheer en onderhoud zullen op het moment van ingebruikname ten laste worden gebracht van de provinciale begroting. In onderstaande tabel is het moment van ingebruikname van deze nieuwe infrastructuur opgenomen.

Tabel 3.1. Oplevering projecten

Project	Periode
1. N280 West - deelproject Weert Leudal	2023
2. N280 West - deelproject Roermond	2021

Door de uitbreiding van het (weg)areaal en of andere categorisering is er een structurele ophoging van het huidige voorzieningenniveau noodzakelijk. Zodra de financiële consequenties bekend zijn, worden deze opgenomen in het IPML en vertaald in de begroting. Er is niet alleen sprake van uitbreiding van het (weg)areaal. Een aantal onderdelen van de provinciale (weg)infrastructuur worden vanwege de functie in het totale infrastructuurnetwerk op termijn overgedragen aan derde partijen. De eventuele financiële gevolgen hiervan voor het beheer en onderhoud worden separaat aan het college voorgelegd.

Rehabilitatie projecten

De investeringskredieten voor reconstructieve projecten in de begroting 2021 en bijhorende meerjarenraming t/m 2024 zijn gebaseerd op een vast bedrag. Projecten worden naast de reguliere investeringskredieten ook gefinancierd uit bijdragen van derden. Onderstaande projecten zijn reeds gepland in 2021 vanwege de constructieve veiligheid.

Tabel 3.2. Overzicht raming rehabilitatie projecten 2020 (bedragen € x 1.000)

Weg-nummer	Naam	Werkzaamheden	Aard van het werk	Bruto bedrag Investering
N271	Venlo – Nijmegen	N271 Fietspad reconstructie + constructief onderhoud Plasmolen-Mook	CB/RB	1.850
N280	Weert – Roermond	N280 Deelproject West-Leudal (incl. reconstructie aansluiting N280/N279 rotonde en carpoolplaats Kelpen)	CB/RB	4.400
N281	Nijswiller – Hoensbroek	N281 Rehabilitatie 4-baans gedeelte gem. Heerlen (fundering en verharding, km 22- 32)	CB	11,164
OMOP verhardingen				472
Vervangingsinvesteringen				3.004
Kleinschalige investeringen: incidentele investeringen/projectstudies/verkeersveiligheid				297
Totaal				21.187

Het totaal benodigde krediet ad € 21,187 mln. wordt volledig gedekt uit de Bereikbaarheidsmiddelen.

Financiële consequenties

Financiële consequenties van beheerplannen en de planning uit het IPML zijn vertaald in de begroting 2021 en bijhorende meerjarenraming. Een koppeling is gemaakt met het begrotingsprogramma 3.2.5. Bereikbaarheid en mobiliteit. Onderstaande tabellen (3.3. en 3.4.) geven inzicht in de gerealiseerde exploitatiekosten 2019 en investeringen van het beheer en onderhoud aan het provinciale wegennet 2019 en daarnaast de verwachte exploitatiekosten en investeringslasten 2020-2024.

Tabel 3.3 Exploitatiebudget (bedragen € x 1.000)

Omschrijving	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Exploitatielasten *	17.444	17.595	17.940	18.280	18.626	19.479

* Incl. steunpunten wegen.

Tabel 3.4 Rehabilitatie projecten en vervangingsinvestering wegmeubilair (bedragen € x 1.000)

Omschrijving	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Rehabilitatie projecten	6.909	9.571	17.968	16.541	18.327	17.737
Kunstwerken	35	5.965	0	7.200	0	0
Vervangingsinvesteringen wegmeubilair	946	3.239	3.301	3.063	3.626	4.468
Totaal	7.890	18.775	21.269	26.804	21.953	22.205

Onderhoudsvoorziening

De toepassing van een doelmatigere planning en fasering in combinatie met een meer integrale scopevorming bij uitvoeringsprojecten maakt het noodzakelijk om aanvullende afspraken te maken over de best passende financiële instrumenten, zoals eventueel een egaliserende voorziening of reserve. Eventuele hieruit voortvloeiende fluctuaties mogen het saldo uit de exploitatiebegroting niet beïnvloeden.

Middelen gladheidsbestrijding

Voor de gelijkmatige belasting van de exploitatierekeningen met de kosten van de gladheidsbestrijding is de Egalisatiereserve Gladheidsbestrijding ingesteld. Deze reserve wordt aangewend als dekking voor de overschrijding van de begrote kosten voor gladheidsbestrijding. Overschotten op het budget worden aan betreffende reserve toegevoegd.

De maximale hoogte van deze reserve is € 0,45 mln. Het saldo per 1-1-2019 bedroeg € 0,29 mln. In 2019 is het overschot op het budget gladheidsbestrijding ad € 0,02 mln. aan deze reserve toegevoegd, waarmee de stand van deze reserve per 1-1-2020 € 0,31 mln. is. Bij een budgetoverschrijding kan over deze reserve worden beschikt.

1.2. Gebouwen

Inleiding

De Provincie Limburg heeft een aantal gebouwen in eigendom. Dit zijn het Gouvernement aan de Maas, drie steunpunten voor provinciale wegen (Hulsberg, Sittard en Nederweert), drie provinciale musea (Bondefantenmuseum Maastricht, Limburgs Museum Venlo en het Museumplein Limburg Kerkrade), Kasteel Groot Buggenum te Grathem, de voormalige burgemeesterswoning te Venlo, Cargoloods Maastricht-Airport en het stationsgebouw met loods, werkplaats, watertoren en seinhuisjes van de Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij Sijpeveld.

Kwalitatief goed onderhoud is belangrijk voor de representativiteit, maar ook voor de functionaliteit en dus ook voor de uitvoering van de provinciale programma's. Het doel is het waarborgen van het vastgestelde onderhoudsniveau (representativiteit en functionaliteit) van alle provinciale gebouwen.

Beleid

Voor alle gebouwen is een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) opgesteld. Dit plan is de basis voor het vormen van een voorziening groot onderhoud inclusief de jaarlijkse dotaties. Het MJOP 2019-2034 is met Statenstuk G-19-031 op 13 december 2019 vastgesteld.

In het plan worden de beleidskaders op hoofdlijnen aangegeven:

- een eenduidige financiering voor het onderhoud van de provinciale gebouwen (duurzaam financieel beleid);
- formuleren van een meerjarige onderhoudsplanning met als doelstelling het waarborgen van de representativiteit en functionaliteit (onderhoudsniveau);
- opname van beschreven activiteiten in de planningscyclus;
- voldoen aan de verplichting tot het formuleren van een meerjarenonderhoudsplan door de accountant en het Ministerie van BZK middels het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) als toezichthouder. Met een zichtbare aansluiting tussen onderhoudsplannen en de financiële administratie en situatie.

Het plan wordt jaarlijks geactualiseerd en eenmaal in de vier jaar herzien op basis van een herinspectie van alle (bouw)elementen. Deze herziene versie wordt ter vaststelling aan Provinciale Staten voorgelegd. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud. Het groot onderhoud wordt waar mogelijk gelijktijdig en projectmatig uitgevoerd.

4. § Financiering

Bij financiering gaat het om de vraag hoe de Provincie regelt dat ze tijdig kan beschikken over de benodigde liquide middelen zodat ze te allen tijde in staat is om aan haar betalingsverplichtingen te voldoen. Dit kan door te lenen bij liquiditeitstekorten en te sparen en te beleggen bij liquiditeitsoverschotten. Het inkomens- en rendementsmotief vormt hiertoe de basis en draagt er zorg voor dat de uitgezette overtollige middelen een stabiele en evenwichtige verdeling van de jaarlijkse opbrengsten genereren, met gebruikmaking van een liquiditeitsprognose. De provinciale obligatieportefeuille moet adequaat worden beheerd om de kosten en de risico's te beperken. Dit vormt de eerste pijler van treasury: het beheer van 'tijdelijk overtollige middelen'. De tweede pijler omvat de uitzettingen in het kader van de publieke taak: leningen en garantstellingen, waarbij het aanvraag- en beheerproces conform de provinciale kaders wordt ingevuld. Vanwege de ingezette offensieve investeringsstrategie vormen deze uitzettingen een steeds belangrijker onderdeel van treasury. De impact van deze strategie wordt eveneens in deze paragraaf belicht.

Tot slot geeft deze paragraaf inzicht in de beleidsvoornemens ten aanzien van de totale financieringsportefeuille.

Deze paragraaf geeft inzicht in:

- 4.1. Algemene ontwikkelingen;
- 4.2. Uitzettingen tijdelijk overtollige middelen;
- 4.3. Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak;
- 4.4. Financieringen (aantrekken van middelen);
- 4.5. Beleidsplan 2021.

4.1. Algemene ontwikkelingen

Intern

De provinciale obligatieportefeuille is deels bij OHV in beheer ondergebracht en deels in eigen beheer. Vrijvallende middelen worden conform Regeling Schatkistbankieren bij het Rijk gestald tot het moment dat de middelen worden ingezet voor de publieke taak. Als alternatief voor Schatkistbankieren kunnen leningen aan decentrale overheden buiten de eigen provincie worden verstrekt. Bestaande obligatieleningen mogen onder de overgangsregeling tot aflossingsdatum in de portefeuille aangehouden worden. De laatste positie in de obligatieportefeuille vervalt in 2029. De reguliere vrijval van obligatieleningen bedraagt in 2021 € 15,75 mln. Door het beschikbare vermogen te spreiden wordt voldaan aan de liquiditeitseis en wordt gestreefd naar een zo optimaal mogelijk rendement. Op basis van de actuele liquiditeitsprognose bedraagt het verwacht gemiddeld beleggingsvolume in 2021 € 366 mln. In meerjarig perspectief wordt gezien de vermogenspositie geen structureel liquiditeitstekort verwacht. De geprognosticeerde liquiditeitsvolumes zijn in tabel 4.1.1 weergegeven, exclusief inzet van beleidsintensiveringsmiddelen waarover nog geen besluit is genomen. Gezien de totale omvang van het beschikbaar vermogen eind 2020 zijn voldoende liquide middelen aanwezig voor de geraamde investeringen inclusief mutatie kasmiddelen (in totaal € 346 mln.) tot en met 2024. Rekening houdend met deze uitgaven en met aflossingen op verstrekte leningen in het kader van de publieke taak (inclusief hybride leningen BNG) resteert eind 2024 afgerond € 150 mln. in

obligatieportefeuille. De omvang van de portefeuille neemt daarmee materieel af afgezet tegen de verwachte omvang van de obligatieportefeuille zoals geprognostiseerd bij de begroting 2020: daarbij werd verwacht dat eind 2023 circa € 425 mln. in de obligatieportefeuille zou resteren (huidige prognose eind 2023 € 258 mln.). Het verschil wordt met name veroorzaakt door besluitvorming over inzet van beleidsintensiveringsmiddelen en over financieringen en projecten zoals Enexis en LEF. De impact van het collegeprogramma op de liquide middelen inclusief voortzetting van de offensieve investeringsstrategie wordt daarmee duidelijk. Net zoals in voorgaande jaren wordt in de liquiditeitsprognose geen rekening gehouden met inzet van beleidsintensiveringsmiddelen waarover nog geen besluit is genomen (€ 101 mln. in periode 2020-2023). Zodra besluitvorming hierover door het college resp. Provinciale Staten is genomen wordt deze inzet in de liquiditeitsprognose verwerkt. Bij volledige inzet van de gereserveerde beleidsintensiveringsmiddelen en uitvoering van de geplande investeringen resteert eind 2024 een obligatieportefeuille van slechts € 50 mln.

Zoals hiervoor vermeld, is in de liquiditeitsprognose rekening gehouden met aflossing van de hybride leningen verstrekt aan BNG en NWB. Indien deze leningen niet op eerste call-datum worden afgelost, zullen de leningen worden verlengd. Het initiatief voor aflossing ligt bij BNG resp. NWB waarbij vooraf goedkeuring dient te worden verkregen van DNB. Bij verlenging nemen de renteopbrengsten van de Provincie toe, tegelijkertijd zal dit in de komende jaren dan voor een liquiditeitstekort zorgen.

Tabel 4.1.1. Gemiddeld liquiditeitsvolume 2020-2024 (bedragen x € 1 mln.)

	2020	2021	2022	2023	2024
Totaal volume	540	366	316	280	235

Het geraamd gewogen gemiddeld rendement over 2021 bedraagt 4,9% (2020: 4,27%). Dit rendement is berekend op basis van de ontvangen couponopbrengsten ten opzichte van de nominale waarde en geeft daarmee een vertekend beeld. Vanwege Schatkistbankieren is herbeleggen van middelen niet langer mogelijk waardoor de huidige obligatieportefeuille in feite een sterfhuisconstructie is. De obligatieleningen die nog in portefeuille zijn opgenomen, zijn langlopende obligaties met een relatief hoge couponrente. Het effectief rendement van de obligatieportefeuille ligt bij de huidige, negatieve marktrentes fors lager en bedraagt voor de portefeuille in beheer circa 0%. Het effectief rendement geeft het verwachte totale rendement weer indien een obligatie tot einddatum wordt aangehouden. De renteopbrengsten zijn een belangrijk onderdeel van de algemene dekkingsmiddelen van de provinciale begroting. Het aandeel van de treasury renteopbrengsten wordt de komende jaren lager gelet op de vrijval in de obligatieportefeuille in combinatie met de liquiditeitsprognose. Uit de prognose blijkt dat een deel van de tijdelijk overtollige middelen in de komende jaren wordt benut voor de publieke taak. Toch blijft de provinciale begroting gevoelig voor bewegingen in de rentemarkt. Een rentedaling van 0,25% betekent voor de meerjarenbegroting een inkomstenderving van afgerond € 2,7 mln. per jaar. Een rentestijging heeft uiteraard het omgekeerde effect. De resterende obligaties in portefeuille hebben een gemiddelde looptijd van 4 jaar en vallen de komende jaren in tranches vrij. Een rentestijging of -daling heeft alleen voor het kortlopende deel van de beleggingen (circa 7% van de obligatieportefeuille) direct gevolgen voor de begroting voor zover de vrijvallende middelen niet revolverend worden ingezet voor de publieke taak.

De Provincie richt haar beleid steeds meer op het gezamenlijk participeren met partners in projecten of initiatieven, in plaats van of naast subsidiëren. Dit beleid is bij PS besluit van 10 februari 2017 vastgelegd in het Uitvoeringskader Sturing in Samenwerking 2.0 (SIS2.0). Dit beleid leidt tot een toenemende transformatie van obligaties naar uitzettingen in het kader van de publieke taak. Eén van deze instrumenten is het verstrekken van geldleningen of garanties, kortweg financieringen, waarover in deze paragraaf wordt gerapporteerd. Voorwaarde bij inzet van de obligatieportefeuille is dat de

renteopbrengsten meerjarig op een (minimaal) gelijk niveau liggen, rekening houdend met het vaak hogere risicoprofiel dat inherent is aan uitzettingen in het kader van de publieke taak. Vanwege de offensieve investeringsstrategie zijn dergelijke uitzettingen fors toegenomen.

In de provinciale begroting is geen renteomslag gebruikt bij het toerekenen van rente aan investeringen. De werkelijke renteomslag bedraagt 0%, de Provincie financiert nauwelijks extern.

Extern

De Provincie belegt binnen de voor haar toepasselijke wet- en regelgeving (Wet fido, Ruddo) en binnen de kaders van de Financiële Verordening Provincie Limburg 2020 en de daaruit voortvloeiende uitvoeringsregeling: het Treasurystatuut. Het rendement van de obligatieportefeuille wordt bij herbelegging grotendeels bepaald door het renteniveau op de geld- en kapitaalmarkt. Op grond van de Wet fido en Ruddo dient de Provincie vanwege de Regeling Schatkistbankieren (SKB) tijdelijk overtollige middelen te stallen bij het Rijk. Obligatieleningen dienen bij aflossing naar het Rijk te worden gestort. Obligatieleningen die de Provincie al in portefeuille had bij invoering van SKB mogen op basis van de overgangsregeling tot aflossingsdatum in portefeuille blijven. Als alternatief voor Schatkistbankieren is het wettelijk toegestaan om leningen aan andere decentrale overheden te verstrekken mits geen sprake is van een toezichtrelatie. Als gevolg van inperking van de mogelijkheid tot herbeleggen in de obligatiemarkt vanwege SKB wordt het debiteurenrisico in de provinciale obligatieportefeuille op termijn gereduceerd tot nihil, zodra alle middelen bij het Rijk of bij gemeenten zijn ondergebracht. Het debiteurenrisico is alleen nog zeer beperkt aanwezig binnen de bestaande obligatieportefeuille.

Vanwege de Coronacrisis hebben centrale banken wereldwijd ingegrepen door steunmaatregelen, waaronder het verlagen van de beleidsrentes. Ook zijn obligatie-opkoopprogramma's gestart om de benodigde liquiditeit in het systeem te waarborgen en kapitaalmarktrentes te drukken. Deze 'Quantitative Easing' (QE) programma's zijn groter en uitgebreider dan tijdens de financiële crisis van 2008/2009. Het resultaat is dat kapitaalmarktrentes flink zijn gedaald. Hierdoor bedraagt het effectief rendement van de provinciale obligatieportefeuille ultimo 2^e kwartaal 0%. De verwachting is dat de beleidsrentes van centrale banken nog lang laag blijven, tot eind volgend jaar worden geen wijzigingen verwacht.

De marktvoorspellingen (rentevisie) voor het jaar 2021 zoals opgenomen in de volgende tabel zijn gebaseerd op de rentevisie van Rabobank d.d. 6 juli 2020. Ter vergelijking: de 3 maands Euribor noteert per 6 juli 2020 -/- 0,43% en de 10 jaars swaprente -/- 0,16%.

Tabel 4.1.2. Rentevisie 2021 Rabobank geld- en kapitaalmarkt

Soort rente	Rentevisie 1e helft 2021	Rentevisie 2e helft 2021
3-maands Euribor	-/- 0,37%	-/- 0,34%
10-jaars swaprente	-/- 0,20%	-/- 0,10%

De obligatierente in de markt is in 2^e kwartaal 2020 flink gedaald. De Duitse 10-jarige staatsobligatie noteert eind juni -/- 0,46%, een kwart procent lager dan eind 2019. Niet alleen de centrale banken zorgen voor lage kapitaalmarktrentes. Vanwege de vlucht naar 'veilige havens' heeft een massale kapitaalstroom naar obligaties de rentes op veilig geachte staatsobligaties gedrukt. Zolang de werkloosheid als gevolg van de Coronacrisis hoog blijft, is er weinig reden om opwaartse druk op de inflatie te verwachten. De verwachting is dan ook dat kapitaalmarktrentes nog lang laag zullen blijven. De-globalisering zou tot enige prijsdruk op bepaalde goederen kunnen leiden, maar niet tot een

significante stijging van het algemene prijspeil. Het opkoopprogramma van de ECB van € 1.350 miljard zal naar verwachting later dit jaar worden uitgebreid.

4.2. Uitzettingen tijdelijk overtollige middelen

In het Treasurystatuut zijn de doelstellingen van het treasurybeleid opgenomen. Tevens is beschreven onder welke voorwaarden uitzettingen van tijdelijk overtollige middelen dienen te worden gedaan.

Samenstelling uitzettingen

Ter verkrijging van een jaarlijkse renteopbrengst is de obligatieportefeuille zodanig opgebouwd dat er sprake is van een zo optimaal mogelijke spreiding naar kredietwaardigheid, looptijden en debiteuren. Enerzijds worden de uitzettingen gedaan ter dekking van de geplande investeringen en hieraan gekoppeld de liquiditeitsplanning. Anderzijds zorgen de uitzettingen er voor dat voldaan kan worden aan de doelstelling om langjarig renteopbrengsten te genereren. Naast de algemene doelstelling met betrekking tot het garanderen van een zo stabiel mogelijke vaste jaarlijkse inkomstenbron als algemeen dekkingsmiddel voor de begroting is de liquiditeitseis een belangrijke factor in het treasurybeleid. De Provincie moet immers te allen tijde aan haar betalingsverplichtingen kunnen voldoen. De obligatieportefeuille zal, net als in afgelopen jaren, dalen mede als gevolg van de (revolverende) inzet van middelen vanwege de offensieve investeringsstrategie. In plaats van het beleggen van middelen binnen de kaders van de Wet fido (beleggingsfunctie) worden de middelen al dan niet revolverend ingezet voor de publieke taak.

De verwachte samenstelling van de portefeuille 'tijdelijk overtollige middelen' in 2021 is als volgt:

Tabel 4.2.1. Uitzettingen 'tijdelijk overtollige middelen' (bedragen x € 1 mln.)

Uitgezette gelden	Bedrag	Gemiddeld rendement
Stand per 1 januari 2021	392	
Stand per 31 december 2021	340	4,9%
Specificatie stand 1-1-2021:		%-aandeel in portefeuille
1. SKB	17	4,3 %
2. Kasgeldlening	0	0 %
3. Leningen decentrale overheden	194,0	49,5 %
4. Obligatieportefeuille beheer ASR	181,0	46,2 %
		100,0%
nieuwe uitzettingen (+)	0	
vervallen uitzettingen (-/-)	15,75	

Rendement op uitzettingen in obligaties en financieringen u/g

Vrijvallende middelen zullen in 2021 naar verwachting nog steeds in een negatief renderende geld- en kapitaalmarkt belanden (zie rentevisie 2021 in tabel 4.1.2). Dit geeft een drukkend effect op de renteopbrengsten. Het plaatsen van middelen in de schatkist zal in 2021 nihil zijn gelet op de actuele liquiditeitsprognose. Herbelegging in leningen aan decentrale overheden vindt op basis van de actuele liquiditeitsprognose naar verwachting pas plaats vanaf 2024. De begrote renteopbrengsten voor 2021 ad € 28,5 mln. zijn opgebouwd uit renteopbrengsten op uitzettingen in het kader van de publieke taak en renteopbrengsten uit de obligatieportefeuille, rekening houdende met beleggingskosten.

In tabel 4.2.2 is de renteprognose voor de komende jaren weergegeven. Bij de begrote renteopbrengsten is rekening gehouden met een rente van 0% bij SKB en een herbeleggingsrente van 0,25% voor nieuwe leningen aan decentrale overheden vanaf jaar 2024.

De beleggingskosten bestaan grotendeels uit beheerkosten van SVn met betrekking tot de verstrekte startersleningen en leningen Duurzaam Thuis. Daarnaast zijn in de beleggingskosten de kosten voor beheer van de treasury portefeuille (inclusief bewaring) van circa € 90.000 verwerkt.

Tabel 4.2.2. Renteprognose 2020-2024 (bedragen x € 1.000)

Soort renteopbrengst	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Rente financieringen u/g	12.567	12.645	10.852	9.744	8.447
Renteopbrengst beleggingen	18.917	16.790	15.794	14.873	13.042
Kosten beleggingen	-/- 826	-/- 900	-/- 971	-/- 1.016	-/- 945
Totale renteopbrengst	30.658	28.535	25.675	23.601	20.544

Naast de begrote renteopbrengsten vanuit de obligatieportefeuille is de komende jaren sprake van vrijval gedeerde rente uit de in voorgaande jaren ingestelde reserve vanwege obligatieverkoop in de jaren 2017 t/m 2020. Bij de vrijval gedeerde rente vanwege de verkoop in 2020 is rekening gehouden met de te ontvangen rente op de Enexis lening. De jaarlijkse vrijval is vermeld in onderstaande tabel.

Tabel 4.2.3. Vrijval reserve gedeerde rente 2020-2024 (bedragen x € 1.000)

Vrijval soort reserve	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Vrijval reserve 2017-2021	629	214	0	0	0
Vrijval reserve 2018-2022	1.795	613	63	0	0
Vrijval reserve 2019-2023	2.450	2.394	2.208	608	0
Vrijval reserve 2020-2025	931	1.284	141	-395	-553
Totale vrijval	5.805	4.505	2.412	213	-553

4.3. Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak

Kredietrisico's op verstrekte gelden

De Provincie richt haar beleid steeds meer op het gezamenlijk participeren met partners in projecten of initiatieven, in plaats van of naast subsidiëren. Eén van de instrumenten hierbij is het verstrekken van geldleningen of garanties, kortweg financieringen. Voor adequate sturing en monitoring van de ingezette middelen zijn in het kader van het portfoliomanagement processen geïmplementeerd en is een financieel systeem ingericht.

In dit onderdeel worden de verstrekte financieringen vermeld, waarbij onderscheid is gemaakt naar financieringen aan Verbonden partijen, garantstellingen en financieringen aan derden. Tevens zijn de verwachte mutaties in 2021 opgenomen. Omwille van de leesbaarheid worden alleen de nieuwe of (in 2020) gewijzigde financieringen bij iedere tabel toegelicht. Voor financieringen waarbij geen sprake is van een wijziging anders dan de regulier overeengekomen aflossing wordt verwezen naar de toelichting op de betreffende financiering in eerdere jaarrekeningen. In de rapportage met betrekking tot financieringen als onderdeel van de reguliere treasuryrapportages is een integraal overzicht van alle verstrekte financieringen opgenomen.

Financieringen aan Verbonden partijen

Tabel 4.3.1. Verstrekte financieringen aan Verbonden partijen (bedragen x € 1 mln.)

Financieringen aan Verbonden partijen	Met/zonder zekerheid	Datum GS/PS besluit	Restant schuld ultimo 2020	Mutatie 2021
AvationValley Commandiet B.V.	Zonder	PS 13-2-2009	4,893	0
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) 1 ^e en 2 ^e tranche	Zonder	PS 9-10-15 en 8-7-16 GS 1-9-15 en 21-6-16	100,000	-/- 50,000
B.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo inz. Raad van Arbeid	Met	PS 29-9-2017 GS 29-8-2017	1,100	-/- 0,044
B.V. Campus Vastgoed GPV *)	Met	PS 4-10-19/GS 27-8-19	7.500	-/- 0,150
CHV B.V.	Zonder	PS 31-10-2014/ GS 9-6-2015	2,630	-/- 0,090
Enexis Holding N.V. *)	Zonder	PS 29-6-2020/ GS 12-5-20 en 14-7-20	80,639	0
GPV B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo (vast deel)	Met	PS 16-12-2016 GS 24-1-2017	35,000	0
GPV B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo (variabel deel)	Met	PS 16-12-2016 GS 24-1-2017	1,000	0
Land Development AviationValley Maastricht CV	Met	PS 12-10-2012 GS 13-11-2012	4,397	0
Limburgse Herstruct.maatschappij Bedrijventerreinen (LHB) B.V.	Zonder	PS 29-5-2009 GS 14-4-2009	6,100	0
MAABI B.V.	Met	PS 9-10-15 GS 8-9-15 en 15-12-15	1,786	-/- 0,059
Nederlandse Waterschapsbank (NWB) 1 ^e en 2 ^e tranche	Zonder	PS 6-2-15 en 8-7-16 GS 16-12-14 en 21-6-16	100,000	0
NV Waterleiding Maatschappij Limburg (WML)	Zonder	PS 21-12-2013 GS 22-10-2013	10,000	0
Provincie Limburg Commandiet B.V./RvR Limburg beheer B.V.	Zonder	PS 5-7-2002	4,785	0
RvR BV inz. regresvordering *)	Zonder	GS 21-1-2020	4.000	0
Vordering op Enexis (bruglening)	Zonder	PS 17-4-2009 GS 12-5-2009	0	0
Totaal			363,830	-/- 50,343

*) Nieuw in 2020 dan wel gewijzigd in 2020 (anders dan reguliere aflossing)

- BV Campus Vastgoed GPV
Aan deze B.V. is in juli 2020 de eerste tranche van leningfaciliteit 2 ad € 3 miljoen verstrekt. Faciliteit 2 bedraagt maximaal € 13,2 mln. en is bestemd voor financiering van de organisatie en campusontwikkeling. In dezelfde overeenkomst is leningfaciliteit 1 opgenomen ad € 4,5 mln. welk bedrag uiterlijk op 1 oktober 2020 dient te zijn opgenomen. Faciliteit 1 dient ter financiering van rendabele investeringen. Beide faciliteiten kennen een looptijd van 30 jaar en voor beide faciliteiten is een 1^e hypothecaire zekerheid gesteld ten gunste van Provincie Limburg.
- Enexis Holding N.V.
Aan Enexis is eind juli 2020 een lening verstrekt van afgerond € 80,64 miljoen voor de benodigde versterking van het eigen vermogen vanwege investeringen in de energietransitie. De lening heeft een looptijd van 10 jaar. Verlenging van de lening of conversie naar aandelen is mogelijk

indien de rating van Enexis onder een bepaalde vooraf vastgelegde waarde zakt.

- RvR B.V. inzake regresvordering

Op 31 januari 2020 is uit hoofde van de geldleningsovereenkomst tussen RvR en NWB, d.d. 14 december 2012, en de regresovereenkomst tussen RvR en Provincie Limburg, d.d. 12 december 2012, een regresvordering van de Provincie Limburg op deze entiteit ontstaan van € 4 miljoen in verband met de financiering van een liquiditeitstekort voor de aflossingsverplichting 2020 van RvR aan NWB, met een verwachte looptijd van 3 jaar.

Garantstellingen en gewaarborgde geldleningen

Tabel 4.3.2. Gewaarborgde geldleningen (bedragen x € 1 mln.)

Garantstellingen	Met/zonder zekerheid	Datum GS/PS besluit	Garantstelling ultimo 2020	Mutatie 2021
Mijnwater B.V.	zonder	GS 21-05-19 PS 21-06-19	24.000	0
Nationaal Groenfonds	zonder		3,293	0
Ruimte voor Ruimte Limburg CV	zonder	PS 12-10-12 GS 27-11-12	8,000	-/- 4,000
RvR Limburg CV inzake rek cour.	zonder	GS 26-3-19 PS 18-4-19	1.500	0,500
Totaal			36,793	-/- 3,500

*) Nieuw in 2020 dan wel gewijzigd in 2020 (anders dan reguliere vermindering)

Geldleningen aan derden

Het uitstaand volume leningen aan derden bedraagt ultimo 2020 geraamd circa € 167 mln. inclusief de verstrekte financieringen vanuit het Transitiefonds Limburgse Woningmarkt (TLW).

Tabel 4.3.3. Verstrekte geldleningen aan derden (bedragen x € 1 mln.)

Instelling/omschrijving	Met/zonder zekerheid	Datum GS/PS besluit	Restant schuld ultimo 2020	Mutatie 2021
ABrunCh B.V. (TLW**)	met	GS 19-1-2016	0,344	-/- 0,016
Block Materials *)	met	GS 30-6-20	0,138	-/- 0,024
Californië Wijnen Geothermie B.V.	met	GS 4-1-2011 PS 10-2-2011	1,439	0
Claassen Vastgoed B.V. (TLW**)	met (gar.)	GS 26-8-2014	0,718	-/- 0,017
Coöperatie Gedeelde Weelde B.A.	met	GS 22-05-2019	0,030	0
Coöperatie Natuurlijk Limburg U.A.	zonder	GS 23-6-2015	0,892	-/- 0,150
Data Valley Groep B.V. *)	met (concerngar.)	GS 3-3-2020	0,250	0
Feisan Parkstad B.V. (TLW**)	zonder	GS 22-12-16	0	0
Gebru B.V. recreatiepark Kasteel Ooijen	Gedeeld met ABN AMRO	GS 18-12-18	2,500	0
Gerli Venlo B.V./Cabooter	met	GS 27-1-2015	0,355	-/- 0,100
HAS Hogeschool Venlo	zonder	GS 5-12-2017	2,500	0
Medace B.V.	met (2e pandrecht)	GS 30-4-2019	0,511	0,240
Parvus Avez B.V.	met	GS 2-5-2017	1,623	0

Instelling/omschrijving	Met/zonder zekerheid	Datum GS/PS besluit	Restant schuld ultimo 2020	Mutatie 2021
Pilot 'Verantwoord verduurzamen m'lijk vastgoed' (3 leningen) *)	met (verpanding)	GS 17-12-19	0,032	-/- 0,004
Renteloze studievoorschotten	zonder		0,004	-/- 0,001
SineMetU Vastgoed B.V.	met (2 ^e hyp.)	GS 23-6-2015	0,050	0
Startersleningen SVn	met	PS 14-12-12	47,723	0
Stichting Beringe Buiten *)	met (gar.gem.)	GS 10-10-2017	0,400	0
Stichting Happiness	pandrecht	GS 14-5-2019	0,200	0
Stichting Ontwikkelingsmij Enci	zonder	1-3-2011	0	0
Stichting Kasteel Groot Buggenum	zonder	3-11-2009	0,824	-/- 0,039
Stichting Plattelandshoés	met	GS 15-11-2016	0,255	-/- 0,015
Stichting Woonzorg Elisabeth Stift	met	GS 1-3-2016	0,420	-/- 0,010
Stichting Zuyderland MC (Atrium)	zonder	PS 11-2-2011 GS 1-3-2011	5,000	0
SVn stimuleringsleningen	zonder	PS 5-2-2016 GS 25-10-2016 PS 15-06-2018	92,200	+ 18,000
Toverland	zonder	PS 9-10-2015 GS 27-10-2015	1,000	-/- 0,200
Toverland 2018	zonder	GS 22-08-2017	2,000	-/- 0,200
ZLSM	zonder	GS 11-12-2012	0,067	-/- 0,025
ZON PTC		GS 26-07-2016	5,345	0
Totaal			166,820	+ 17,439

*) Nieuw in 2020 dan wel gewijzigd in 2020 (anders dan reguliere aflossing)

- **Block Materials**
De lening is verstrekt om de uitbetaling van subsidies komende uit het NWB Interreg-project Digital DeConstruction te overbruggen. De lening heeft een looptijd van 3 jaar en wordt lineair afgelost. Ter meerdere zekerheid zijn alle inkomsten, waaronder te ontvangen subsidies, verpand aan de Provincie.
- **Data Valley Groep B.V.**
De lening is verstrekt ten behoeve van de financiering van de realisatie van een datacenter. Het betreft een lening van € 0,25 mln. met een looptijd van 2 jaar. Aflossing van de lening geschiedt volledig twee jaar na verstrekingsdatum. Ter meerdere zekerheid voor de Provincie is naast (tweede) pandrecht op het intellectuele eigendom tevens een concerngarantie voor de volledige leensom verkregen.
- **Pilot 'Verantwoord verduurzamen maatschappelijk vastgoed'**
Onder deze pilot zijn tot en met medio 2020 drie leningen verstrekt aan de volgende sportaccommodaties: Football Club Hoensbroek, Hockey Club Nova en RKS Groene Ster voor een totaal bedrag van € 0,034 mln. De leningen worden lineair afgelost in vijf resp. tien jaar. Ter meerdere zekerheid voor de Provincie is pandrecht verstrekt.
- **Stichting Beringe Buiten**
De eerste tranche van de lening is medio 2020 verstrekt ten behoeve van het realiseren van een open beweeg- en ontmoetingspark Beringe Buiten te Beringe. De omvang van de totale lening is maximaal € 0,4 mln. De lening is volledig gegarandeerd door de gemeente Peel en Maas met

een looptijd tot en met 1 januari 2044.

Vervallen financieringen

Er worden naar verwachting in 2020 geen financieringen vervroegd afgelost, tevens zullen geen garantstellingen vervallen.

Financieringen volledig voorzien

De financieringen aan Californië Wijnen Geothermie B.V. (€ 1,439 miljoen), Richochet B.V. inzake Raywaver (€ 250.000) en Stichting Ontwikkelingsmaatschappij Enci (€ 250.000) zijn in eerdere jaren volledig voorzien.

4.4. Financieringen

Gelet op de solide liquiditeitspositie van de Provincie zoals opgenomen in tabel 4.1.1. 'Gemiddeld liquiditeitsvolume 2020-2024' is de verwachting dat geen structureel externe financiering nodig zal zijn in de komende jaren. Deze verwachting kan wijzigen in het geval de hybride leningen verstrekt aan BNG en NWB niet op call-datum aflossen maar verlengd worden. Zodra meer informatie beschikbaar is over de aflossing resp. verlenging van de hybride leningen wordt dat in deze paragraaf opgenomen.

Flottende schuld

Een belangrijke doelstelling van de Wet fido is het vermijden van grote schommelingen in de rentelasten van openbare lichamen. Om een grens te stellen aan de korte financiering is de kasgeldlimiet bepalend. Als grondslag van de wettelijk toegestane omvang van de kasgeldlimiet geldt de omvang van de jaarbegroting per 1 januari voor het gehele begrotingsjaar. De toegestane omvang van de kasgeldlimiet (plafond voor korte financiering < 1 jaar) wordt vastgesteld op het geldende percentage dat bij ministeriële regeling wordt vastgesteld (in 2020 7,0%). Tenslotte wordt het aldus berekende bedrag getoetst aan de werkelijke omvang van de kasgeldlimiet.

Tot medio 2020 is voor enkele maanden een kasgeldlening aangetrokken. Voor de periode 2021-2024 wordt niet verwacht dat structureel kortlopende leningen moeten worden aangetrokken.

In onderstaande tabel is de beschikbare ruimte voor 2020 onder de kasgeldlimiet weergegeven. De Provincie Limburg had in het eerste en tweede kwartaal 2020 een ruimte beschikbaar van € 135,5 mln. resp. € 130,04 mln. De kasgeldlimiet is daarmee in de eerste helft van 2020 niet overschreden. Voor het 2^e halfjaar 2020 worden geen of in beperkte mate kasgeldleningen voorzien, waardoor de kasgeldlimiet ook in het 2^e halfjaar naar verwachting niet wordt overschreden.

Tabel 4.4.1. Toets kasgeldlimiet 1e halfjaar 2020, bedragen in € mln.

Toets kasgeldlimiet 2020	Q1 2020	Q2 2020	Q3 2020	Q4 2020
Omvang begroting 2020: € 584,1 mln. (= grondslag)				
Toegestane kasgeldlimiet in % van de grondslag	7%	7%	7%	7%
in bedrag (1)	40,89	40,89	40,89	40,89
Omvang vlottende schuld (2)	0	50,00	0	0
Omvang vlottende middelen (3)	94,63	139,16	n.t.b.	n.t.b.
Netto schuld (+) of overschot (-) (2-3 = 4)	- 94,63	- 89,16	n.t.b.	n.t.b.
Ruimte (+)/Overschrijding (-) (1-4)	135,52	130,04	n.t.b.	n.t.b.

Vaste schuld

Het renterisico op de vaste schuld wordt berekend door te bepalen welk deel van de portefeuille aan vaste schuld in enig jaar geherfinancierd moet worden via het aangaan van nieuwe leningen behorend tot de vaste schuld (herfinanciering) en voor welk deel van de vaste schuld de geldnemer een wijziging van de rente op basis van de leningsu.nl voorwaarden niet kan beïnvloeden (renteherziening).

De renterisiconorm is 20% van de provinciale begroting met betrekking tot het betreffende jaar. Het renterisico op de vaste schuld mag de renterisiconorm niet overschrijden. De rente op de ultimo 2020 uitstaande leningen is voor alle leningen tot einddatum gefixeerd (zie 'leningenportefeuille'). Zoals uit onderstaande tabel blijkt wordt de renterisiconorm in de komende jaren niet overschreden.

Tabel 4.4.2. Toets renterisiconorm, bedragen in € mln.

Stap	Renterisiconorm 2020	2020	2021	2022	2023
(1)	Renteherzieningen	0	0	0	0
(2)	Aflossingen	3,29	3,29	3,29	3,29
(3)	Renterisico (1+2)	3,29	3,29	3,29	3,29
(4)	Renterisiconorm = 20% van begroting 2020 (€ 584,1 mln.)	116,82	116,82	116,82	116,82
(5a) = (4>3)	Ruimte (+) onder renterisiconorm	113,53	113,53	113,53	113,53

Leningenportefeuille

In 2004 heeft de Provincie de geldlening van de (voormalige) Stichting Symbiose overgenomen met betrekking tot het pand Mercator. Verkoop van dit pand heeft in 2005 plaatsgevonden. Vanwege de hoogte van het agio op deze lening is in 2005 niet tot vervroegde aflossing overgegaan. Indien de kapitaalmarktrente substantieel gaat stijgen, zal tot vervroegde aflossing worden overgegaan. Op deze lening wordt jaarlijks € 180.600 afgelost, de einddatum is 2027.

In het kader van de beëindiging van de activiteiten van LIOF Bedrijventerreinen per 1 juni 2016 heeft de Provincie eind 2016 een geldlening van LIOF overgenomen ad € 15,882 mln. na instemming door Provinciale Staten d.d. 30 september 2016 met de overname van de grondexploitatie industriepark Swentibold. In het ondertekende addendum behorende bij de Samenwerkingsovereenkomst d.d. 12 oktober 2000, in navolging van het collegebesluit d.d. 29 november 2016, is vastgelegd dat het Ministerie van Economische Zaken de Provincie voor het gedeelte van de lening dat overeenkomt met het negatieve exploitatieresultaat bij afsluiting van het project kwijtschelding verleent tot een maximum van het leenbedrag. De looptijd van de lening is tot 31 december 2023 of zoveel eerder als de gronden volledig zijn uitgegeven. Over de lening is de Provincie geen rente verschuldigd aan EZ.

In het eerste kwartaal 2019 is door de Provincie een lening ad € 10 mln. aangetrokken bij de Europese Investeringsbank (EIB) ten behoeve van de verstrekking van Stimuleringsleningen Duurzaam Thuis. Deze leningtranche wordt in 5 jaar lineair afgelost, de rentevast periode is 5 jaar tegen een tarief van 0,08%. In het vierde kwartaal 2019 is door de Provincie een tweede leningtranche ad € 10 mln. bij de EIB aangegaan tegen een rente van 0% met lineaire aflossing in 9 jaar.

Tabel 4.4.3. Leningenportefeuille (bedragen x € 1 mln.)

Instelling	Met/zonder zekerheid	Restant schuld Ultimo 2020	Aflossing 2021
Lening EIB tranche Q1 2019	zonder	8,000	-/- 2,000
Lening EIB tranche Q4 2019	zonder	8,889	-/- 1,111
Lening voormalige Stichting Symbiose	zonder	1,266	-/- 0,181
Lening EZ inzake Industriepark Swentibold	met	15,882	0,000

Instelling	Met/zonder zekerheid	Restant schuld Ultimo 2020	Aflossing 2021
Totaal		34,037	-/- 3,292

EMU-saldo

In het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen van 23 mei 2018 jl. is de regeling *vaststelling gelijkwaardige inspanning decentrale overheden inzake het EMU-saldo* voor de jaren 2019 tot en met 2022 per 1 januari 2019 in werking getreden. De EMU-referentiewaarden voor decentrale overheden is -0,4 procent van het bruto binnenlands product (BBP) per jaar voor de jaren 2019-2022. In de septembercirculaire 2019 is de referentiewaarde voor Provincies (0,08% van BPP) voor 2020 vermeld. De vertaling hiervan levert naar verwachting voor de Provincie Limburg een referentiewaarde op van circa min € 51,1 mln.

Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat aan overschrijding van de referentiewaarde geen sanctie is verbonden.

Conform de afspraak in het Bestuurlijk Overleg met het ministerie van BZK wordt het EMU-saldo over het voorafgaande jaar (jaar t-1), het actuele jaar (jaar t) en het volgende jaar (jaar t+1) opgenomen. Zie onderstaande tabel.

Tabel 4.4.2. EMU-saldo (bedragen x € 1.000)

	€ x 1.000		
	2020*	2021	2022
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-126.156	-24.346	-20.427
Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	20.026	25.194	25.428
Mutaties (im)materiële vaste activa	146.457	42.857	111.233
Mutaties voorzieningen	824	824	824
Mutaties voorraaden	35.507	789	-961
Verwachte boekwinst bij verkoop effecten			
Berekend EMU-saldo	-287.270	-41.974	-104.446

*2020 is berekend op basis van begroting ná wijzigingen 2020, 2e Afwijkingenrapportage 2020 (PS-begrotingswijziging 4)

4.5. Beleidsplan 2021

Het beleidsplan 2021 bestaat in hoofdlijnen uit:

- optimalisatie liquiditeitsplanning in samenwerking met concern control;
- portfoliomanagement: periodiek updaten financieel systeem door financieel adviseurs;
- monitoring obligaties in treasury portefeuille;
- advisering bij financieringsaanvragen publieke taak en monitoring risico's in het kader van beheer van de verstrekte financieringen;
- verbreden werkwijze Treasurycommissie en uitbreiding treasury rapportages;
- onderhouden netwerk financiële instellingen en intermediairs.

5. § Bedrijfsvoering

Deze paragraaf geeft inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens inzake de bedrijfsvoering. Bedrijfsvoering is erop gericht de realisatie van de beleidsdoelstellingen, zoals opgenomen in het programmaplan te sturen, beheersen en ondersteunen. Het bevat onder meer zaken als personeelsbeleid, inhuur, informatie(voorziening), planning en control, communicatie, Social Return on Investment en de rapportage over de voortgang van de onderzoeken naar de doelmatigheid en doeltreffendheid (art. 217a Provinciewet).

Inleiding

Hieronder lichten we een aantal beleidsvoornemens op bedrijfsvoeringsaspecten voor het nieuwe begrotingsjaar nader toe. Dit zijn achtereenvolgens:

- 5.1. Personeel- en organisatieontwikkeling;
- 5.2. Sturing P-budget, inhuur en opdrachten;
- 5.3. Informatiemanagement;
- 5.4. Planning & Control;
- 5.5. Voortgang onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid (art. 217a);
- 5.6. Communicatie;
- 5.7. Facilitaire Diensten;
- 5.8. Social Return on Investment;
- 5.9. Subsidies;
- 5.10. Gegevensbeheer.

5.1. Personeel- en Organiseatieontwikkeling

De flexibiliteit van de organisatie en de medewerkers is in 2020 door de Coronacrisis behoorlijk op de proef gesteld. De opgedane ervaringen met het werken in Coronatijd zullen worden geëvalueerd en, daar waar deze waardevol zijn gebleken voor de organisatie, worden benut voor toekomstig beleid. Deze onverwachte wending en onzekerheid hebben in elk geval duidelijk gemaakt dat van onze medewerkers en van de organisatie de nodige flexibiliteit en aanpassingsvermogen worden gevraagd. Zowel ten aanzien van flexibiliteit en prioritering van het werk, als ten aanzien van het omgaan met gewijzigde arbeidsomstandigheden, waaronder thuiswerken en digitale communicatiemiddelen. De in de organisatievisie 2020 genoemde doelstellingen: flexibiliteit, versterking van het ambtelijk vakmanschap en terugdringing van personele inhuur hebben hierdoor in 2020 mogelijk nog meer aan belang gewonnen.

Eén van de belangrijkste verworvenheden van de crisissituatie in 2020 is dat we hebben kunnen vaststellen dat onze medewerkers over het algemeen in staat zijn verantwoordelijkheid te nemen voor hun werkzaamheden en beschikken over een grote mate van flexibiliteit. Deze kwaliteiten vormen belangrijke pijlers van het geactualiseerde HRM-beleid van onze organisatie dat, uitgaande van de Organisatievisie 2020, het kompas vormt voor het handelen van iedereen in de organisatie. Handelen dat gericht is op het realiseren van impact in de buitenwereld.

Strategisch HRM

Het HRM-beleidskader 2020-2023 'Samen Sterk voor Limburg' is de basis voor de hieronder genoemde beleidsvoornemens voor 2021. Het beleid stelt de volgende HRM-thema's centraal:

1. Professionaliteit door vakmanschap;
2. Flexibeler inzet van talent;
3. HRM in control;
4. Aantrekkelijk en inclusief werkgeverschap;
5. Verbindend en faciliterend leiderschap.

De belangrijkste beleidsvoornemens per thema worden hieronder toegelicht, na een korte schets van de arbeidsmarkt.

Arbeidsmarkt

De Coronacrisis heeft grote gevolgen voor de arbeidsmarkt in Limburg. Zowel landelijk als in Limburg is de werkloosheid tussen maart en mei 2020 met 22% gestegen. Van het aantal nieuwe werklozen is 68% jonger dan 25 jaar. Dit laatste wordt veroorzaakt door het grote aantal flexibele contracten onder jongeren. Deze cijfers zullen naar verwachting in de tweede helft van 2020 nog verder oplopen. En hoewel Limburg een goede uitgangspositie kent, zal de economische en sociale veerkracht in onze provincie behoorlijk op de proef worden gesteld. Ook voor ons als werkgever zal de dynamiek die er toch al was te verwachten, niet minder groot worden. De grote uitstroom van pensioengerechtigden (10% de komende 5 jaar) blijft een belangrijk gegeven. We zullen dan ook moeten blijven investeren in nieuwe (jonge) aanwas én in het behoud en doorstroom van talentvolle medewerkers. De eerste helft van 2020 liet al een toename van het aantal vacatures en tijdelijke interne opdrachten van 60% zien in vergelijking met de eerste helft van 2019 (79 respectievelijk 49). In oktober 2020 kunnen we een realistische schatting maken van het te verwachten aantal vacatures in 2021 op basis van de clusterjaarplannen. Dit aantal zal naar verwachting op het niveau van 2020 blijven of nog hoger worden. Dé grote uitdaging is om deze kwalitatief en kwantitatief goed te kunnen invullen. Een eventuele positief gevolg van de toenemende onzekerheid op de arbeidsmarkt is een mogelijk toenemende belangstelling voor het werken in de publieke sector.

Strategische thema's HRM-beleid:

1. Professionaliteit door vakmanschap

Het vak van de publieke professional vraagt continu aandacht van medewerkers en leidinggevenden voor het verwerven van nieuwe kennis en vaardigheden. Naast inhoudelijke kennis gaat het om basiskennis over het vak van ambtenaar en om vaardigheden zoals het kunnen vormgeven van (strategische) partnerschappen, het ontwikkelen van integraal beleid en het kunnen aansturen van projecten.

Voor 2021 staan de volgende zaken op het programma:

- Aanbieden van het leertraject Persoonlijk Leiderschap voor de publieke professional (start sept 2020) via het leerplatform van de Limburg Academie. In dit leertraject staan het samen leren van vaardigheden (soft skills), persoonlijk leiderschap (houding & gedrag) en de organisatiecontext (rolopvatting, toegevoegde waarde) centraal. Dit traject richt zich op de junior/medior medewerkers. Met de ontwikkeling van dit leertraject breiden we het interne leeraanbod zodanig uit, dat er voor alle medewerkers een passend aanbod is;
- Aanbieden leerlijn Ambtelijk Vakmanschap; de in 2020 in huis ontwikkelde basismodules zijn eind 2020 getest in een pilotgroep en worden in 2021 aangeboden op het digitale leerplatform.

Het gaat om basismodules Overheid en Democratie, Provincie als middenbestuur, publieke middelen, bestuurlijk-ambtelijk samenspel, maatschappelijke impact, efficiënt werken, digitalisering en projectmatig werken.

- Doorontwikkeling van de Limburg Academie: implementeren van een digitaal leerplatform waar medewerkers op een overzichtelijke wijze relevant leeraanbod kunnen vinden als antwoord op hun leer- en ontwikkelvragen, alsmede instrumenten om richting te geven aan hun loopbaan en vitaliteit. Het leerplatform biedt ook de mogelijkheid kennis onderling te delen en het ondersteunt het administratieve proces rondom persoonlijk opleidingsbudget (POB).
- Met bovenstaande voornemens beogen we de benutting van het POB te verhogen. De licht stijgende lijn die hierin begin 2020 zichtbaar was, lijkt door Corona weer enigszins afgezwakt. Over het totaal bezien, blijft de benutting fors achter bij de beoogde doelstellingen (ca. 37%).

2. Flexibeler door inzet van talent

De veranderingen in de samenleving en de politieke dynamiek in onze organisatie vragen een grote mate van flexibiliteit van de medewerkers. 2021 staat dan ook in het teken van versterking van de regie van de medewerker op de eigen loopbaan en talentontwikkeling én op het optimaal inzetten van dit talent voor onze opgaven.

In 2021 zetten we daarvoor in op:

- Door ontwikkelen *Loopbaan Matching Centrum (LMC)*; in 2021 wordt het in 2020 geïntroduceerde LMC verder uitgebouwd en bredere bekendheid gegeven onder medewerkers. Naast loopbaantrajecten en coaching kunnen medewerkers zelf online aan de slag met loopbaaninstrumenten en het opbouwen van een e-portfolio. Ook kan de medewerker zijn of haar belangstelling aangeven voor een andere functie of (tijdelijke) opdracht.
- Actualiseren van het *werving- en selectieproces*; hierbij zijn en blijven gelijke kansen en transparantie belangrijke uitgangspunten. De actualisatie is onder meer gericht op het mogelijk maken van meer flexibiliteit.
- *Recruitment en proactieve werving*
Behalve investeren in de doorontwikkeling van eigen talent, willen we de juiste expertise en competenties 'uit de markt' kunnen halen als dat nodig is. In 2020 is een start gemaakt met proactieve externe werving voor moeilijk vervulbare functies. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een doelgroependashboard dat data verschaft en het gericht recruterende van professionals mogelijk maakt. In 2021 wordt dit verder geprofessionaliseerd. Daarnaast gaan we actiever potentiële kandidaten benaderen, onder meer door het actief aanbieden van stageopdrachten en profilering bij onderwijsinstellingen. Hiertoe zal de passende arbeidsmarktcommunicatiestrategie worden aangepast.
- *Traineeship RichtingZuid*
In september 2020 zijn er 18 nieuwe trainees van start gegaan. Zij doorlopen het tweejarig traineesprogramma Richting Zuid waar naast de Provincie Limburg 6 gemeenten en meerdere maatschappelijke organisaties zoals Politie en WML aan deelnemen. Daarnaast zijn er in september 2020 19 trainees uitgestroomd waarvan 13 een reguliere of zgn. springplankfunctie hebben verworven. Daarmee is onze organisatie versterkt met nieuwe goed voorbereide jonge medewerkers. Springplankfuncties zijn functies voor een jaar waarmee we jong talent in onze organisatie een opstap bieden naar een vaste formatieplaats.

3. HRM in control (zie ook P-budget 5.2)

We ontwikkelen ons organisch naar een organisatie die steeds beter is toegerust voor onze opgaven. Dit betekent dat er sprake kan zijn van organisatie-ontwikkeltrajecten voor organisatieonderdelen. In 2020 betrof dit de ombouw van het cluster Ontwikkeling naar de clusters Programma's en Projecten en Grond en Vastgoed en de clusters Concernstaf, Wegaanleg, Mobiliteit en Wegbeheer. De implementatie van de organisatievisie met onder meer het 'van buiten naar binnen organiseren', vergroting van de slagkracht en flexibiliteit, staat hierbij centraal. In 2021 gaan deze cluster volgens de nieuwe opzet werken.

Om de organisatie tijdig met de juiste mensen toe te rusten, gaan we vanaf 2021 werken met strategische clusterjaarplannen met een ontwikkelgerichte capaciteitsparagraaf. Dit belangrijke onderdeel van het jaarplan geeft inzicht in de personele behoeften als gevolg van de opgaven op zowel cluster- als op concernniveau en stelt ons in staat, binnen de kaders van de personele begroting, tijdig te anticiperen door middel van ontwikkeling van medewerkers en de inzet van recruitment. In 2021 zal tevens de implementatie van een nieuw E-HRM systeem plaatsvinden. Dit nieuwe systeem gaat ons ondersteunen bij deze strategische planning door actuele sturingsinformatie (in de vorm van halfjaarlijkse rapportages) en zal tevens de medewerker meer inzage en wijzigingsmogelijkheden bieden in de eigen persoonsgegevens.

Verzuim

Verzuim is een belangrijke factor als het gaat om inzetbaarheid van de capaciteit. De verzuimcijfers geven informatie over de mate van ziekteverzuim en een nadere analyse, naar o.a. de verzuimoorzaken brengt beïnvloedbaar verzuim in beeld. In 2021 wordt de verzuimaanpak die in 2017 is geïmplementeerd en succesvol verloopt, voortgezet. Dit betekent dat we ons richten op het gedrag rondom verzuim (hoe ga je om met verzuim) en iemands functionele inzetbaarheid (wat kan wel nog) in plaats van op de ziekte of beperking zelf. Deze aanpak is ook de kern van de aanbesteding voor een nieuwe arbodienst die na de zomer van 2020 is gestart en vanaf medio 2021 van kracht is.

We houden vinger aan de pols als het gaat om het verzuimpercentage. Het ziekteverzuim is begin 2020 licht gestegen; het verzuimpercentage in 2019 bedroeg 4,08%. In januari 2020 was dit 5,1%. Een dergelijke stijging treedt meestal op vanwege een toenemende aantal griepgevallen tijdens de wintermaanden. In het voorjaar, tijdens de Coronacrisis, is het verzuim weer geleidelijk gedaald tot 4,5% (juni 2020). In hoeverre hier een verband ligt met het thuiswerken en de daardoor mogelijk toegenomen functionele inzetbaarheid, is (nog) niet duidelijk. Naast de samenwerking met de Arbodienst wordt er in 2021 op basis van een hernieuwd vitaliteitsbeleid een vitaliteitsmenu voor medewerkers in alle levensfasen aangeboden via het leerplatform. Dit varieert van aandacht voor kennisoverdracht, positieve gezondheid tot voortzetting van de levensfaseregeling. Ook nieuw geformuleerde uitgangspunten voor Tijd- en Plaats Bewust Werken (TPBW) maken hier deel van uit. In 2020 starten we met de voorbereiding voor een aanbesteding van de Arbodienst.

4. Aantrekkelijk en inclusief werkgeverschap

Zowel voor het behoud van gemotiveerde eigen medewerkers als voor het aantrekken van nieuwe collega's is het bieden van goed werkgeverschap van belang. Onze arbeidsvoorwaarden zijn op orde; de zekerheid die een publieke organisatie doorgaans biedt, is een pré in het aantrekken van talent. Waar we echt het verschil mee kunnen maken ten opzichte van andere publieke werkgevers, zijn, naast de maatschappelijke impact, de 'zachte' aspecten van ons werkgeverschap: een prettig werkklimaat met aandacht voor de diversiteit van onze werknemerspopulatie, waar ieders talent gewaardeerd en gestimuleerd wordt en er aandacht is voor medewerkers in alle levensfasen.

De samenwerking tussen de verschillende generaties, kennisdeling en -overdracht en vitaliteit en inzetbaarheid krijgen in 2021 volop aandacht en worden in de vorm van concrete producten onder de aandacht gebracht bij de medewerkers.

Communicatie

In het kader van goed werkgeverschap en goed werknemerschap is in de tweede helft van 2020 een handzame handout als afgeleide van het strategisch HRM-beleid aan alle medewerkers aangeboden. Deze geeft handvatten voor de invulling van het werkgever- en werknemerschap op basis van de vijf HRM-thema's en stimuleert de medewerker om vooral zelf betekenis te geven aan goed werknemerschap in interactie met collega's en leidinggevende. Ook helpt het de medewerker om de juiste instrumenten te vinden die hem kunnen ondersteunen bij zijn ontwikkeling. In 2021 zullen we de communicatie met de medewerker langs deze thema's blijven vormgeven in afstemming met het cluster Communicatie.

5. Verbindend en faciliterend leiderschap

Bovenstaande voorgenomen activiteiten vragen een bepaalde wijze van sturing en leidinggeven. Het behalen van resultaat, het versterken van de regie van de medewerker, het persoonlijk leiderschap, groei en ontwikkeling, het vraagt allemaal een vorm van leiderschap die niet vanuit hiërarchie wordt gestuurd maar vanuit intrinsieke motivatie en oprechte interesse in de medewerker. Directie en managers zijn belangrijke cultuurdragers en faciliteren medewerkers in hun ontwikkeling waarbij de koers van de organisatie nooit uit het oog wordt verloren. Aan de hand van Management Development bijeenkomsten en HRM-ronde tafel gesprekken worden HRM-thema's uitgediept, gedeeld en eigen gemaakt door het management. In 2021 hebben we het voornemen te starten met een derde editie van het Fast Forward Leadership programma dat talentvolle medewerkers voorbereidt op een sleutelpositie in de organisatie. Van de 44 deelnemers aan de eerste 2 edities is inmiddels de helft doorgestroomd naar een andere positie.

5.2. Sturing P-budget, inhuur en opdrachten

In de Organisatievisie 2020 heeft de Directie versterking van de eigen organisatie én daarmee het terugdringen van inhuur als belangrijkste organisatiedoelstelling opgenomen. Via een proces van strategische capaciteitsplanning zal vanaf 2021 de sturing op de personele begroting worden verstevigd. Deze wijze van sturing richt zich op vaste formatie, inhuur van personeel en opdrachten waarmee personele capaciteit is gemoeid. Dit is in lijn met de vastgestelde, informerende notitie inzake externe inhuur en opdrachtverstrekking (GS 30-10-2018) waarin is besloten om de rapportage voor externe inhuur uit te breiden, zodat er integraal gerapporteerd wordt over de P-begroting, de inhuur en de opdrachten.

P-begroting

In aansluiting op de afspraken, die wij met de directie in 2016 hebben gemaakt, wordt jaarlijks een bedrag beschikbaar gesteld voor de inzet van Personeel. Het bedrag wordt door uw Staten bij de begroting vastgesteld.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de totale loonsom van de Provincie.

€ x 1.000

Totale lasten in exploitatie	Begroting	2021	2022	2023	2024
	2020 na wijziging				
Organisatie	79.161	78.287	78.128	78.158	76.877
GS	1.102	1.102	1.102	1.102	1.102
Griffie	1.058	1.085	1.085	1.085	1.085
PS	792	793	793	793	794
Voormalig personeel/niet-actieven	445	445	445	445	445
Voormalig bestuur	375	375	375	375	375
	82.933	82.087	81.928	81.958	80.678
Totale lasten t.l.v. Infra projecten (incl. rehabilitaties)					
Organisatie	1.725	1.725	1.725	1.725	1.725
Totaal loonsom	84.658	83.812	83.653	83.683	82.403

Om flexibiliteit te borgen is bij de inzet van medewerkers niet de formatieomvang leidend, maar de financiële middelen die bij de begroting voor personeel beschikbaar zijn gesteld (sturen op geld). In de Voorjaarsnota 2016 hebben we u daarover geïnformeerd en aangegeven dat bij voortgangsrapportages, begroting en jaarrekening vanaf dat moment vanuit financiële invalshoek aan uw Staten gerapporteerd wordt.

Ingeleend personeel (externe inhuur)

Huidige kader voor inhuur

Zoals aangegeven in de informerende notitie inhuur en opdrachten (GS 30-11-2018) is de definitie van inhuur: "Het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van de Provincie als opdrachtgever door een private organisatie met winstoogmerk middels tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid waarop door of namens de opdrachtgever gestuurd wordt". (ter vergelijking: **Uitbesteden** is het kopen van een resultaat of product).

Onder externe inhuur worden alleen die personen gecategoriseerd, *die onder aansturing van een medewerker van de Provincie Limburg werken*. Opdrachten, waarbij een vastomlijnd product wordt opgeleverd, vallen niet onder de huidige Rijks en Provinciale definitie".

Bij de categorieën van inhuur die wij hanteren is aansluiting gezocht bij de Rijksdefinities en IPO richtlijnen⁶.

Deze zijn:

- 35100: Inhuur, vervanging (bij ziekte, afwezigheid e.d.);
- 35101: Inhuur, kwantitatief (extra boven eigen formatie);
- 35102: Inhuur, kwalitatief eenmalig (extra kennis, niet huis gewenst);
- 35103: Inhuur, kwalitatief lerend (extra kennis, huis gewenst).

Binnen deze categorieën is de WNT (Wet Normering Topinkomens) van toepassing.

⁶ Externe Inhuur is het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de Rijksoverheid in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, middels het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, waarop door de opdrachtgever mede wordt gestuurd.

Norm

Met motie 770 (Schaminée en Vaessen, 2017) hebben uw Staten ons College opgeroepen de kosten van tijdelijke inhuur omlaag te brengen tot maximaal 10% van het personeelsbudget binnen de provinciale organisatie. In de mededeling portefeuillehouder d.d. 11 oktober 2016 hebben wij aangegeven, dat wij ons committeren aan het streven om de externe inhuur naar beneden bij te stellen. Wij hebben aangegeven daarbij 10% van het actuele personeelsbudget als streefnorm te hanteren, rekening houdend met het feit dat inhuur van externen veelal fors duurder is, te vertalen in een factor 1,6. Voor zover wij deze norm overschrijden, zullen wij dat voor uw Staten tijdig toelichten en inzichtelijk maken conform de motie.

Ontwikkelingen van de inhuur in de periode 2013-2021

€ x 1.000

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (realisatie t/m juli)	2021
Totaal gerealiseerde inhuur (exclusief trainees)	11.100	12.300	13.100	11.200	12.000	13.000	10.900	5.300	-
Norm	22.000	22.000	21.000	12.500	12.600*	12.400*	12.800*	12.900*	12.800*

* Norm gebaseerd op goedgekeurde personeelsbudget inclusief het budget voor investeringsprojecten

Externe inhuur per categorie

€ x 1.000

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (realisatie t/m juli)
Realisatie totaal	11.100	12.300	13.100	11.200	12.000	13.000	10.900	5.300
Inhuur, vervanging (bij ziekte, afwezigheid, e.d.)	1.300	1.800	2.000	1.700	2.000	2.500	2.200	800
Inhuur, kwantitatief (extra boven eigen formatie)	6.200	6.300	8.200	7.100	7.800	8.100	6.600	3.700
Inhuur, kwalitatief eenmalig (extra kennis, niet huis gewenst)	2.800	3.000	1.500	1.300	1.200	1.700	1.400	400
Inhuur, kwalitatief lerend (extra kennis, huis gewenst)	800	1.200	1.400	1.100	1.000	700	700	400

Overige goederen en diensten (opdrachten)

Huidig kader voor opdrachten

Zoals blijkt uit de definitie van inhuur is er naast inhuur, sprake van personele kosten bij opdrachtverstrekkingen. Onderstaand de opdrachten 2018-2020.

€ x 1.000

Naam	Totaal exploitatie	Totaal balansmutaties	Totaal
Overige goederen en diensten (opdrachten) 2018	51,6	21,5	73,1
Overige goederen en diensten (opdrachten) 2019	47,1	10,9	58,0
Overige goederen en diensten (opdrachten) 2020 t/m juli	21,0	5,3	26,3

5.3. Informatiemanagement

Strategisch Informatiebeleid en Projectenportfolio

Eind 2020 wordt een nieuw Strategisch Informatiebeleidsplan van de Provincie Limburg (SIBL) opgesteld. Input voor dit nieuwe plan is het collegeprogramma Vernieuwend Verbinden 2019-2023, de evaluatie van het SIBL 2016-2019 en technologische, maatschappelijke en overheidsontwikkelingen. Het nieuwe SIBL is kaderstellend en richtinggevend voor de ontwikkeling van de informatievoorziening binnen de Provincie Limburg in de komende Statenperiode.

In 2021 zullen een aantal al eerder gestarte projecten worden voortgezet:

- door de invoering van de Omgevingswet wordt het wettelijke kader voor burgers, ondernemers en overheden inzichtelijker en ontwikkeling en beheer van de leefomgeving beter beheersbaar. Het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) ondersteunt zowel de informatie-uitwisseling met inwoners en bedrijven als ook de processen voor planvorming, vergunningverlening, toezicht en handhaving bij de overheid zelf. De Omgevingswet treedt op 1 januari 2022 in werking, één jaar later dan oorspronkelijk gepland. De laatste voorbereidingen hierop zullen in 2021 getroffen worden;
- de - samen met gemeenten, RUD's en veiligheidsregio's aangeschafte gemeenschappelijke informatievoorziening voor Vergunningen, Toezicht en Handhaving (WABO+) - zal in 2021 bij een groot aantal deelnemers aan het samenwerkingsverband geïmplementeerd worden. Ook het beheer van de informatievoorziening zal in 2021 verder vormgegeven worden. Deze informatievoorziening is voorbereid op de in werkingtreding van de Omgevingswet. De Provincie Limburg treedt op als penvoerder en regisseur van dit unieke samenwerkingsproject op provinciale schaal, dat belangrijke voordelen biedt doordat middels dit project ketengericht samengewerkt gaat worden waarmee de dienstverlening aan de Limburgse burgers en bedrijven sterk verbeterd wordt;
- continue aandacht voor informatiebeveiliging is onontbeerlijk voor een organisatie die informatie als een strategisch bedrijfsmiddel ziet. Ook in 2021 zal invulling gegeven worden aan het verder implementeren van het in 2020 geactualiseerde en door GS vastgestelde Informatiebeveiligingsbeleid van de Provincie Limburg. Eén van de onderdelen hiervan zal bestaan uit het continueren van de aandacht voor het vergroten van het bewustzijn van de medewerkers op het gebied van informatieveiligheid. Daarnaast zal er ook aandacht zijn voor het doorvoeren van verbeteringen op het gebied van techniek en procedurele afspraken. Dit laatste past binnen de interprovinciale afspraak dat alle provincies vóór 2022 gereed zullen zijn voor ISO27001-certificering (de ISO-standaard voor Informatiebeveiliging);
- nadat in 2019 en 2020 de concernbrede uitrol van SharePoint van het organisatiebrede veranderproject Digitalisering Documentaire Informatievoorziening (DDI) heeft plaatsgevonden, zal 2021 in het teken staan van het migreren van het geïmplementeerde informatiesysteem naar de Cloud. De migratie is een logische ontwikkeling binnen de productontwikkeling van Microsoft, waardoor een toekomstbestendig fundament wordt gelegd onder deze belangrijke provinciale informatievoorziening t.b.v. digitaal samenwerken en digitale dossier- en archivering. Ook wordt het informatiesysteem hierdoor eenvoudiger toegankelijk van buiten de provinciale gebouwen en systemen en vanuit andere devices (smartphone, tablet etc.). Ook in 2021 zal veel aandacht uitgaan naar de houdings- en gedragscomponent, want deze is cruciaal voor de navolging van de gemaakte afspraken en daarmee voor de compleetheid van onze digitale dossiers.

5.4. Planning & Control

Kaderstelling Statenperiode 2019-2023

Om ervoor te zorgen dat op een consequente en transparante wijze wordt omgegaan met de middelen, zoals deze ter beschikking staan, zijn de spelregels uit het collegeprogramma en het voorstel van de Herfstbrief 2019 leidend. Onderstaand treft u deze aan.

A. Algemene kaders

Als algemene kaders voor de collegeperiode 2019-2023 gelden:

- de Financiële verordening 2020
- Uitvoeringskader sturing in samenwerking 2.0.

B. Financiële spelregels statenperiode 2019-2023

1. Provinciale Staten verlenen Gedeputeerde Staten mandaat voor het 'naar voren halen' van intensiveringsmiddelen in de meerjarenbegroting ten behoeve van concrete activiteiten mits een structureel sluitende meerjarenraming verzekerd blijft en een gedegen inhoudelijke onderbouwing aanwezig is. Deze wijzigingen zullen worden verzameld en periodiek aan Provinciale Staten worden aangeboden bij de voortgangsrapportage en de jaarstukken. Via actieve informatieplicht worden Provinciale Staten hierover zo spoedig mogelijk geïnformeerd. De middelen mogen maximaal 1 jaar naar voren worden gehaald en dan pas, nadat de budgetten van het lopende boekjaar zijn ingezet.

- a) Bestedingen groter dan € 1 mln. vergen een vooraf door Provinciale Staten inhoudelijk en financieel vastgesteld kader;
- b) Het onder 1 a. gestelde geldt niet als Gedeputeerde Staten achteraf kunnen motiveren dat er een groot maatschappelijk belang is gediend bij het afzien van het vooraf voorleggen van een besluit aan Provinciale Staten;
- c) Overschrijding van een door Provinciale Staten vastgesteld kader, zowel wat betreft extra bestedingen als het doel waarvoor de Staten een kader hebben vastgesteld, vergen zo mogelijk besluitvorming vooraf door Provinciale Staten.

2. Beleidsintensiveringsmiddelen (stelposten nieuw beleid):

- a) De beleidsintensiveringsmiddelen, zoals benoemd in het collegeprogramma 2019-2023 zijn beschikbaar voor deze statenperiode. De in enig jaar niet benutte middelen blijven in principe beschikbaar voor volgende jaren;
- b) Voor de inzet van deze beleidsintensiveringsmiddelen zal per beleidsintensivering een beleidsplan/uitvoeringsplan/kader worden opgesteld door het college ter vaststelling door Provinciale Staten;
- c) Besluitvorming over het opgestelde beleidsplan/uitvoeringsplan/kader over de inzet van beleidsintensiveringen vindt in principe op twee momenten per jaar plaats (bij de voorjaarsnota- en de begrotingsbehandeling);
- d) De beleidsintensiveringsmiddelen worden vervolgens eerst ingezet op basis van een collegebesluit;
- e) Alvorens de intensiveringsmiddelen worden aangesproken dienen de beschikbare middelen in de huidige begroting en meerjarenraming (zie hierboven) ingezet te worden;
- f) We hebben een totaal budget beschikbaar van € 26 mln. voor procesmiddelen, voor het binnenhalen van cofinancieringsmiddelen Europa en voor onvoorzien. De procesmiddelen zijn bestemd voor het ondersteunen en aanjagen van projecten/processen onderdeel uitmakende van de prioriteiten zoals genoemd in het collegeprogramma. Via de reguliere P&C-cyclus worden Provinciale Staten over de inzet geïnformeerd. Ter stimulering van het binnenhalen van Europese

cofinancieringsmiddelen is de afspraak dat voor 30% gebruik kan worden gemaakt van de intensiveringsmiddelen “Europese middelen”. De overige provinciale bijdrage (70%) benodigd om Europese middelen te genereren wordt vanuit het project/programma ingebracht. Voor het onderdeel Onvoorzien geldt dat deze middelen pas worden aangesproken indien de overige intensiveringsmiddelen geheel zijn ingezet. Deze middelen zijn bestemd voor onvoorziene zaken en niet voor het afdekken van tekorten. Bij inzet hiervan is Provinciale Staten besluitvorming aan de voorkant vereist.

3. In de Voorjaarsnota 2016 is het kader gesteld voor toekomstige besluitvorming inzake de inzet van bereikbaarheidsmiddelen. Deze lijn zetten wij voort. Daarbij zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De vroegere BDU-inkomsten worden voor langere tijd (over de statenperiode heen) beschikbaar gehouden voor “bereikbaarheid” ondanks dat het vanaf 2016 onderdeel is van het provinciefonds; Wij zullen geen exploitatiebijdragen voor rail-infraprojecten en railterminals verstrekken;

Als kader hanteren wij;

- Op basis van de uitgangspunten is een meerjarige doorkijk gemaakt tot 2033 van de beschikbare ruimte voor de bereikbaarheids-/mobiliteitsmaatregelen. De te beheren onderhoudsmiddelen én nieuwe initiatieven worden daarbinnen gewogen. Alle voorstellen worden hiertoe getoetst aan het hiervoor ontwikkelde “afwegingskader Mobiliteitsopgaven en –ambities” (GS 25-9-2018);
- In aanvulling op de 1e bullit kan bij nieuwe projecten c.q. aanpassingen van bestaande projecten slechts via herprioritering van projecten die vastgesteld zijn onder regulier en actuele projecten dekking hiervoor worden aangewezen;
- Besluitvorming omtrent toekennen van middelen voor nieuwe projecten c.q. aanpassing van bestaande projecten vindt plaats indien deze daadwerkelijk besluitvormingsgereed zijn;
- Nieuwe projecten ingediend door het College of Provinciale Staten worden pas in behandeling genomen indien deze vergezeld zijn van een volledig dekkingsvoorstel;
- Voordelige afrekeningen van projecten gefinancierd binnen dit kader blijven binnen dit kader beschikbaar.

4. Immunisatiereserve

- a) De Immunisatiereserve mag deze statenperiode niet onder de € 900 mln. zakken.
- b) De eindejaarsopbrengsten worden toegevoegd aan de Immunisatiereserve.
- c) Voor wat betreft de Immunisatiereserve zal, zonder dat daarvoor bedragen worden gereserveerd of gelabeld, als achtervang gebruikt worden voor risico's waar de Provincie vanuit de wet wordt aangesproken om zorg te dragen voor opruiming c.q. voor herstelmaatregelen en voor het ramingsproces bij grote projecten waarbij de zogenaamde P50 en P85 systematiek speelt.
- d) Bij revolverende investeringen geldt de risico-reserveringssysteematiek zoals beschreven in SIS 2.0, waarbij wordt opgemerkt, dat mocht er sprake zijn van exceptionele investeringen, wij voor maatwerkoplossingen in dit kader met een voorstel naar Provinciale Staten komen (bijvoorbeeld financieringen vanuit EIB of Invest-NL).
- e) Indien de Immunisatiereserve als gevolg van toevoegingen van de eindejaarsopbrengsten boven de € 986 mln. uitkomt, dan geldt dat deze middelen in eerste instantie binnen de Immunisatiereserve blijven. Te zijner tijd zal eventuele inzet van het meerdere overwogen kunnen worden.
- f) Het verlies aan renteopbrengsten ten gevolge van uitgaven uit de Immunisatiereserve wordt niet gecompenseerd.

5. De meerjarige begrotingsruimte mag worden belast met de jaarlasten van structuurversterkende projecten.

6. Bij een eventuele herziening van de decentralisatie-uitkeringen via het Provinciefonds, zullen de negatieve gevolgen binnen de betreffende beleidsterreinen zelf opgevangen moeten worden. Het netto-effect van een mogelijke meevaller zal in eerste instantie terugvloeien naar het beleidsveld en zal ter overweging door het college aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

7. We voorkomen in principe de stapeling van provinciale subsidies.

8. Budgetten worden in beginsel niet naar een volgend begrotingsjaar 'doorgeschoven' tenzij:

- a) er een PS-/GS-verplichting schriftelijk en termijngebonden aan ten grondslag ligt of,
- b) het doorschuiven noodzakelijk is ter afronding van een door PS of GS in het lopende jaar genomen besluit (uitvoering is dus wel al gestart of aantoonbaar voorbereid). Het doorschuiven van budgetten is dan ook geen vanzelfsprekendheid en elk voorstel zal expliciet door het college besloten worden. De zaken die worden 'doorgeschoven', worden verzameld en aan PS aangeboden ter besluitvorming bij de jaarstukken.

9. Toekomstige tekorten en overschotten in de risicoreserve Financieringen & Garanties worden in onderstaande volgorde gedekt of vallen vrij:

- a) Jaarrekeningresultaat;
  - i. Inclusief rente opbrengsten;
  - ii. Inclusief bijzondere baten (bijvoorbeeld dividend);
- b) Begrotingsruimte binnen de statenperiode;
- c) Deel Immunisatiereserve boven de € 900 mln.;
- d) Taakstellingen.

De voorgaande methodiek willen wij een maal per vier jaar laten toetsen door een externe partij. Dit zal plaatsvinden medio deze Statenperiode.

5.5. Voortgang onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid (art. 217a)

Conform de "Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid Provincie Limburg 2020" rapporteren Gedeputeerde Staten in de bedrijfsvoeringsparagraaf van de begroting en jaarstukken over de voortgang van de onderzoeken naar de doelmatigheid en doeltreffendheid.

Het voor 2020 geplande onderzoek in het kader van artikel 217a PW "Onderzoek naar de doelmatigheid van de VTH-taken RUD's Limburg" is in uitvoering en zal naar verwachting eind dit jaar zijn afgerond. Een voorstel voor een 217a onderzoek voor 2021 zal eind november sonderend aan Provinciale Staten (Controlecommissie) worden voorgelegd.

Voortgang onderzoek 2017

Het onderzoek "Doelmatigheid en doeltreffendheid provinciaal beleid om Europese subsidies binnen te halen" is door omstandigheden vertraagd, maar wordt naar verwachting eind 2020 afgerond. Publicatie is voorzien in 1^e kwartaal 2021.

5.6. Communicatie

Het cluster Communicatie ondersteunt in 2021 de tien thema's uit het collegeprogramma 2019-2023. Een structurele integrale aanpak en proactieve samenwerking met partijen binnen en buiten de ambtelijke organisatie vanuit een intensieve verbinding met het college van Gedeputeerde Staten (GS) ligt hieraan ten grondslag. Communicatie positioneert zich als een intern communicatie- 'adviesbureau', dat een regierol in communicatievraagstukken op zich neemt en tevens tot een zeker niveau operationele communicatieactiviteiten zelfstandig afwikkelt. Communicatie adviseert en helpt daarnaast andere clusters, project- en programmamanagers zich verder te ontwikkelen in hun communicerend vermogen.

De Provincie wil zichtbaar zijn voor en verantwoording afleggen aan de Limburgse samenleving. In 2021 bouwen we de huidige crossmediale contentstrategie - hetzelfde verhaal op meerdere communicatiekanalen – verder uit naar het gewenste hoge niveau, door in te zetten op een zogenoemde transmediale contentstrategie. Daarin plaatsen we niet overal hetzelfde bericht, maar vertelt elk kanaal zijn eigen unieke deel van het hoofdverhaal. Wij richten ons met deze strategie op een krachtige activatie, dus prioriteit, bij het positioneren van het eigen verhaal via eigen (owned) media.

De monitoring van de resultaten en effecten van onze (social) media inspanningen hebben we geprofessionaliseerd door zo gericht mogelijk haalbare doelen te stellen per thema/project en meetplannen hierop te baseren en uit te voeren. GS en (interne) samenwerkingspartners nemen we periodiek mee in deze wijze van verantwoording over resultaten en verbeterpunten.

De prioriteit ligt op de eigen communicatiekanalen, dit neemt echter niet weg dat er structureel een professionele en goede relatie wordt onderhouden met de (regionale en lokale) media. Door de introductie van een Communicatie dagstart orkestreert het cluster vraagstukken als (media)timing, samenhang met PA inspanningen, actualiteiten en termijnplanning.

Een extra inspanning levert het cluster op het terrein van de interne communicatie. De geactualiseerde organisatievisie is daarvoor het vertrekpunt. Samen met o.a. de directie en HRM levert Communicatie een interne communicatiestrategie op, passende bij de veranderopgave, rekening houdend met de maatregelen die de Corona-uitbraak van ons vraagt, en voert de regie over de voorgestelde activiteiten.

Er is continue aandacht en zorg voor het op de juiste manier toepassen van de huisstijl, waarmee een consistent beeld van de Provincie Limburg wordt uitgedragen.

5.7. Facilitaire Diensten

Het cluster Facilitaire Dienstverlening organiseert en regisseert de interne facilitaire dienstverlening en de huisvesting. Het cluster heeft zich ontwikkeld tot een dynamische en strategische partner in facilitaire dienstverlening door op een klantgerichte, resultaatgerichte en flexibele manier te werken. Taken worden uitgevoerd op onderstaande gebieden:

- gebouwen;
- servicedesk;
- contractbeheer;
- evenementenbureau;
- grafisch centrum;

- hospitality.

Zestig procent van de facilitaire dienstverlening wordt uitbesteed, dertig procent gebeurt in eigen beheer en tien procent is regisseren en procesborging. De organisatiestructuur van het cluster is 'smal' ingevuld, omdat op basis van regievoering wordt gewerkt.

In de vastgestelde klimaatakkoorden worden de ambities en de te nemen maatregelen aangegeven met betrekking tot de verdere verduurzaming van de provinciale gebouwen.

Geregeld vinden gesprekken plaats met aan de Provincie gelieerde instellingen met als doel te onderzoeken of en in hoeverre deze organisaties gebruik kunnen maken van de kennis en ervaring op facilitair gebied.

Bij alle contracten vormt duurzaamheid en de circulaire economie het uitgangspunt voor de opdrachtverlening.

De Servicedesk ontwikkelt zich naar een provinciale Front Office. Het huidige dienstverleningsconcept en de samenwerkingsverbanden van de Servicedesk worden in 2021 uitgebreid. Ook het Grafisch Centrum maakt deel uit van de provinciale Front Office.

De kanaalstrategie, die toegepast wordt om de interne en externe klant te sturen om gebruik te maken van een bepaald kanaal om zijn product of dienst te kiezen, wordt verder doorontwikkeld. Digitaal wordt daarbij de nieuwe standaard.

Door de ontwikkelingen in de multimediatoepassingen neemt de vraag naar digitale producten toe. Het Grafisch Centrum vervult een scharnierfunctie richting het cluster Communicatie in verband met de revitalisering van de huisstijl; een schakel tussen de interne klanten en het cluster Communicatie.

Evenementen

Op de netwerkalender 2021 zijn onder andere strategische netwerkevenementen opgenomen. Deze netwerkevenementen worden gecoördineerd en uitgevoerd door het Evenementenbureau in samenwerking met beleidsclusters. Belangrijk hierbij is dat de corporate identity wordt uitgedragen. Het strategische evenementenbeleid wordt nog verder geoptimaliseerd.

5.8. Social Return on Investment

De Provincie voert een actief beleid op het gebied van Social Return On Investment (SROI). Door het opnemen van sociale voorwaarden, eisen en wensen in inkoop-, aanbestedings- en subsidieverleningstrajecten aan leveranciers en aan subsidieontvangers, bevordert de Provincie Limburg de arbeidsparticipatie en het behoud van vakmanschap. Vanaf 2008 heeft de Provincie een integrale aanpak opgezet, die in de daaropvolgende jaren steeds verder is doorontwikkeld.

Vanaf 2015 is sterk ingezet op het nog verder verbeteren van de monitoring en de inbedding van SROI in de provinciale organisatie om daarmee de toepassing van SROI nog verder te vergroten en te verscherpen. De samenwerking met externe partners bijv. UWV, gemeentes, onderwijs en werkgevers verloopt goed. Op basis van deze samenwerking wordt SROI vanaf 2019 nog meer als middel ingezet om vraag en aanbod bij elkaar te krijgen. Er wordt gebruik gemaakt van duurzame constructies binnen o.a. de bouw, groen en zorg sector waarbij werk en opleiding gecombineerd worden. Hiermee draagt SROI bij aan de invulling van de 8.000 leerwerkplekken, zoals opgenomen in het collegeprogramma 2019-2023. SROI is inmiddels een instrument dat (nauwelijks) geen uitleg meer behoeft bij opdrachtgevers en opdrachtnemers.

In 2021 zal opnieuw de afstemming met de regiofunctionarissen gezocht worden om te komen tot nieuwe ideeën en voortzetting van bestaande initiatieven, die de gewenste resultaten bieden (zoals de convenanten).

Verder zal er gekeken worden naar een (al dan niet gezamenlijk) monitoringssysteem, waardoor we nog beter zicht hebben op de resultaten en die we ook meer kunnen delen met zowel opdrachtgever, opdrachtnemer als andere betrokkenen en geïnteresseerde partijen.

SROI is ondergebracht in het actieplan Maatschappelijk Verantwoord inkopen, speerpunt 1; mens. Het (inkoop)beleid voor SROI wordt gecontinueerd, zoals ook in het collegeprogramma 'Vernieuwend Verbinden' vermeld staat.

5.9. Subsidies

Door het ontwikkelen en monitoren van subsidiebeleid; het geven van advies over het al dan niet inzetten van het subsidie-instrument om organisatiedoelstellingen te behalen; door het uitvoeren en continu verbeteren van het proces en de ondersteunende systemen; en door het leveren van juridische/rechtmatige en financieel goed onderbouwde subsidiebeschikkingen, wordt door het cluster Subsidies een stevige bijdrage geleverd aan het behalen van (strategische) organisatiedoelstellingen. Subsidieaanvragen worden daarbij zo spoedig mogelijk en binnen de wettelijke termijnen afgehandeld.

In 2020 is een nieuwe vak-applicatie voor het subsidieproces geïmplementeerd. Belangrijke vernieuwing is dat het nieuwe systeem een digitaal klantportaal met zich meebrengt. Aanvragers kunnen hierin op ieder moment van de dag zien wat de status van hun aanvraag is en ook de bijbehorende documenten inzien. Er wordt zorg gedragen voor koppelingen aan bestaande andere systemen zoals Sharepoint (systeem waar dossiers en documenten worden aangemaakt, gedeeld en gearchiveerd) en mogelijk ook naar het financiële systeem. De koppeling naar Sharepoint dient eind 2020/begin 2021 gerealiseerd te zijn.

Ook in 2021 zullen we ons blijven richten op vereenvoudiging maar ook op vermindering van administratieve- en uitvoeringslasten, voor zowel de Provincie Limburg als de (potentiële) subsidieontvanger. Continu aandachtspunt daarbij is en blijft versimpelen, dus begrijpelijke taal, duidelijke subsidieregelingen, eenvoudige procedures en een goede vindbaarheid van de subsidiemogelijkheden op de website. In het kader van de versimpeling zijn de uitgaande brieven reeds aangepast op klantvriendelijkheid.

Met de komst van het klantportaal is het van belang dat de Provincie Limburg digitaal aanvragen actief stimuleert. Alle subsidieaanvragen zullen digitaal kunnen worden ingediend middels eHerkenning of DigiD.

Het cluster Subsidies zal zich eveneens actief inzetten voor het verstevigen van de samenwerking met de verschillende beleidsclusters, dit o.a. door een betere informatiedeling. Verder zal het cluster Subsidies, samen met de beleidsclusters, de interactie met de burger, bedrijven en instellingen actief opzoeken.

Begin 2019 is gekozen om in de vorm van een pilot negen maatschappelijke organisaties en de sporttakplatforms (in totaal samen ongeveer € 2 mln. aan subsidies) vrij te stellen van het indienen van een (goedkeurende) controleverklaring door een onafhankelijke accountant over de jaarrekening. Een handtekening door alle bestuurders van de financiële stukken bij de eindverantwoording komt hiervoor in de plaats. In het kader van de pilot zal de Provincie zelf een vorm van financiële controle

moeten initiëren en financieren. In 2021 wordt op basis van een evaluatie van de pilot bekeken hoe deze doelgroepen eventueel kunnen worden uitgebreid.

Kennisdeling/afstemming met andere provincies zal plaatsvinden binnen reguliere overleggen van de IPO werkgroep Subsidies. Het cluster Subsidies zal naast de afstemming met andere provincies, actief inzetten op meer samenwerking met Limburgse gemeenten om daar waar mogelijk processen op elkaar af te stemmen en om ervaringen en knelpunten binnen het subsidieproces te bespreken.

5.10. Gegevensbeheer

De Provincie Limburg voert een privacybeleid waarin wordt uitgesproken dat een adequaat niveau van Privacy- en Informatiebeveiliging wordt nagestreefd waarbij, voor het reduceren van risico's, voortdurend afwegingen worden gemaakt om de juiste balans te vinden tussen relevante wetgeving, de taakstelling van de organisatie, een praktische manier van werken en de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen.

Het privacybeleid kenmerkt zich door een cyclisch proces dat voldoet aan een gestandaardiseerd patroon met daarin de elementen: voorbereiden, ontwikkelen, goedkeuren, communiceren, uitvoeren, implementeren en evalueren. Dit houdt in dat er sprake is van een terugkoppelmechanisme waarbij - door inzicht in de uitvoering het beleid kan worden bijgestuurd en gecorrigeerd.

De Functionaris voor de Gegevensbescherming (FG) fungeert als interne privacy toezichthouder en rapporteert rechtstreeks aan de algemeen directeur over zijn werkzaamheden. Per 1 juli 2020 is een nieuwe (interne) functionaris voor de gegevensbescherming aangewezen.

Voor 2021 staan o.a. de volgende zaken op het programma:

- implementatie van standaard voor gegevensbeschermingseffectbeoordelingen bij risicovolle verwerkingen;
- het afronden van de inrichting van een toetsingsmodel voor het cyclische privacy-proces en het aantoonbaar halen van volwassenheidsniveau drie op het terrein van Privacybescherming;
- opstellen van een anonimiseringsprotocol;
- evalueren en indien noodzakelijk aanpassen Privacybeleid.

6. § Verbonden partijen

Deze paragraaf geeft inzicht in diverse aspecten van de verbonden partijen. Bij de uitwerking van deze paragraaf is enerzijds rekening gehouden met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en anderzijds met de informatie die voor de gebruikers van deze jaarrekening het meest relevant is.

1 Belangrijkste ontwikkelingen in het boekjaar

In het lopende boekjaar, 2020, is in totaal voor € 18,6 mln. geïnvesteerd in de Provinciale deelnemingen. De investering valt uiteen in € 3,2 mln. in Provinciale fondsen, € 11,8 mln. in de Brightlands Campussen en € 3,6 mln. in de luchthaven.

2 Verwachtingen begrotingsjaar 2021

In 2021 zullen met name resterende kredieten worden uitgeboekt. Bij een aantal van de fondsen loopt ofwel de uitzettingstermijn af in 2021 of is de verwachting dat de fondsmiddelen in 2021 uitgeput zullen zijn.

3 Visie en beleidsvoornemen deelnemingen

Het aangaan van een deelneming, alsmede het behouden daarvan dient voort te vloeien uit tenminste de navolgende drie uitgangspunten:

- Er is sprake van een strategisch Provinciaal belang
- Een permanente rol en betrokkenheid wordt wenselijk of noodzakelijk geacht.
- De Provincie wil actief kunnen sturen

De aansluiting bij deze principes verschilt per deelneming en wordt toegelicht in de Factsheets per verbonden partij. Alle overwegingen ten aanzien van het aangaan en beheer van verbonden partijen zijn opgenomen in hoofdstuk 5 van Sturing in Samenwerking 2.0.

4 Interpretatie

Voor de interpretatie van deze paragraaf zijn de volgende zaken van belang: De opgenomen subsidie betreft enkel de structurele subsidies dan wel subsidie bij oprichting. Volledigheid van de financiële gegevens is afhankelijk van het moment van vaststelling van de jaarrekening van de externe partij. Het belang zoals vermeld in het organogram is het belang van de bovenliggende entiteit. Dochtervennootschappen worden enkel separaat opgenomen als deze niet worden meegeconsolideerd in de directe deelneming van de Provincie. De boekwaarde zoals vermeld in de Factsheet betreft de boekwaarde per 31 december 2019 (na evt. afwaarderingen). De grafiek provinciale investeringen in de Factsheet geeft de bruto investering (na evt. afwaardering) weer voor het betreffende boekjaar.

5 Regeling Grote Projecten

Diverse verbonden partijen vallen onder de Regeling Grote Projecten. Conform deze Regeling worden periodiek gedetailleerde voortgangsrapportages opgesteld en met uw Staten gedeeld. In deze voortgangsrapportage wordt onder meer gerapporteerd over doelbereik, GS/PS-besluiten, financiën en risico's.

6 Verloopoverzicht boekwaarde per Verbonden partij

Verbonden Partij	31-12-2019	Mutatie boekjaar	31-07-2020*	
1 Enexis Holding N.V.	€ 6.202.544	€ -	€ 6.202.544	Essent
2 Vordering op Enexis B.V.	€ 3.220	€ -	€ 3.220	
3 Cross Border Leases (CBL) Vennootschap B.V.	€ 3.220	€ -	€ 3.220	
4 Verkoop Vennootschap B.V.	€ 3.220	€ -	€ 3.220	
5 CSV Amsterdam B.V.	€ 3.220	€ -	€ 3.220	
6 Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.	€ 1	€ -	€ 1	Brightlands
7 Chemelot Campus Vastgoed C.V.	€ 60.995.266	€ 1.000.000	€ 61.995.266	
8 Chemelot Participaties B.V.	€ 25.194.800	€ 2.000.000	€ 27.194.800	
9 Chemelot Campus B.V.	€ -	€ -	€ -	
10 Chemelot Research Facilities B.V.	€ -	€ -	€ -	
11 Chemelot Scientific Participations B.V.	€ 1	€ 4.427.500	€ 4.427.501	
12 Enabling Technologies B.V.	€ 2.325.000	€ -	€ 2.325.000	
13 Brightlands Maastricht Health Campus B.V.	€ 2.263.717	€ 644.833	€ 2.908.550	
14 Campus Heerlen Huisvesting B.V.	€ -	€ -	€ -	
15 Campus Heerlen Management Development B.V.	€ -	€ 300.000	€ 300.000	
16 Greenport Venlo Campus Vastgoed B.V.	€ 12.350.307	€ 3.170.000	€ 15.520.307	
17 Greenport Venlo Campus Vastgoed C.V.	€ 8.096.693	€ -	€ 8.096.693	
18 Greenport Venlo Ontwikkelbedrijf B.V.	€ 27.200.000	€ -	€ 27.200.000	
19 Brightlands Campus Greenport Venlo B.V.	€ -	€ 290.000	€ 290.000	
20 N.V. Holding Businesspark Luchthaven Maastricht	€ 16.072.048	€ 3.631.100	€ 19.703.148	
21 N.V. Aangewezen Luchtvaartterrein Maastricht-Aachen Airport	€ 1	€ -	€ 1	
22 Provincie Limburg AviationValley Commandiet B.V.	€ 1.668.000	€ -	€ 1.668.000	
23 Land Development AviationValley Maastricht C.V.	€ -	€ -	€ -	
24 Land Development AviationValley Maastricht N.V.	€ 18.000	€ -	€ 18.000	
25 N.V. Industriebank LIOF	€ 42.877.738	€ -	€ 42.877.738	MAA
26 MKB-Leningenfonds (MKB-L) B.V.	€ 15.154.058	€ 155.429	€ 15.309.487	
27 Limburg Business Development Fonds (LBDF) B.V.	€ 12.483.943	€ 1.669.227	€ 14.153.170	
28 Chemelot Ventures B.V.	€ 5.089.964	€ 1.171.008	€ 6.260.971	Fondsen
29 Brightlands Agrofood Ventures B.V.	€ 410.599	€ 188.111	€ 598.710	
30 Limburgs Energie Fonds (LEF) B.V.	€ 52.671.651	€ -	€ 52.671.651	
31 Provincie Limburg Commandiet B.V.	€ -	€ -	€ -	RvR
32 RvR Limburg Beheer B.V.	€ -	€ -	€ -	
33 RvR Limburg C.V.	€ -	€ -	€ -	
34 Bank Nederlandse Gemeenten N.V.	€ 22.689	€ -	€ 22.689	Overig
35 Nederlandse Waterschapsbank N.V.	€ 3.063	€ -	€ 3.063	
36 N.V. Waterleiding Maatschappij Limburg	€ 132.458	€ -	€ 132.458	
37 Limburgse Herstructureringsmaatschappij voor Bedrijven terreinen B.V.	€ 66.000	€ -	€ 66.000	
38 IBA Parkstad B.V.	€ -	€ -	€ -	
39 Stichting Euregio Maas-Rijn	€ -	€ -	€ -	
40 Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking	€ -	€ -	€ -	
41 RUD Zuid-Limburg	€ -	€ -	€ -	
42 RUD Limburg-Noord	€ -	€ -	€ -	
43 Fonds Nazorg Stortplaatsen Provincie Limburg	€ -	€ -	€ -	
44 Het Interprovinciaal Overleg	€ -	€ -	€ -	
45 Zuidelijke Rekenkamer	€ -	€ -	€ -	
Totaal	€ 291.311.420	€ 18.647.208	€ 309.958.629	

*Voor afwaardering

1. Enexis Holding N.V.

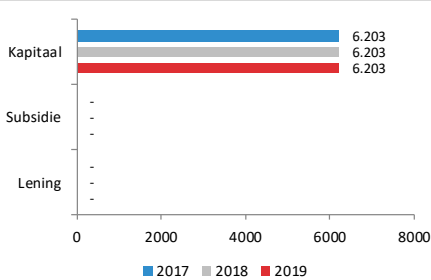
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Naamloze Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 6.202.544
Belang provincie:	16,12%
Zeggenschap provincie:	16,12%
Betrokkenen:	6 Provincies en > 100 gemeenten

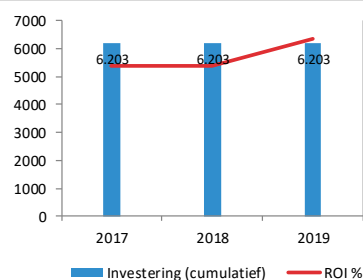
Doelstelling

Enexis is een netwerkbedrijf in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland. Voor 2,8 miljoen huishoudens en bedrijven verzorgt Enexis de distributie van energie. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt (ACM). Enexis beheert, onderhoudt en vernieuwt het energienetwerk waarover de leverancier elektriciteit en/of gas bij de consument of bij het bedrijf brengt en ophaalt.

Provinciale investeringen (€ 000.)

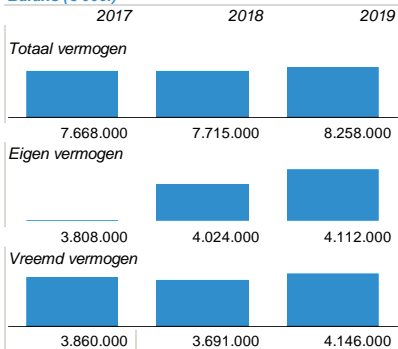
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

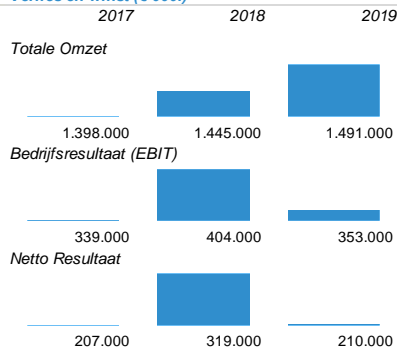
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	6.203	6.203	6.203
Onvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Onvangen dividend in periode € 000.	16.662	16.692	19.683
ROI %	269%	269%	317%

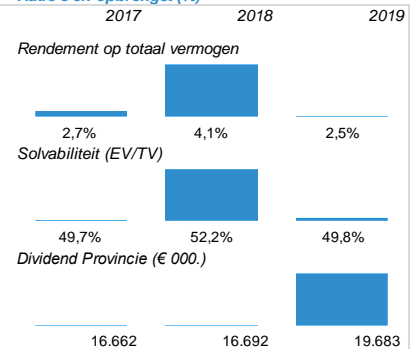
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Het publiek belang van deelname is gelegen in het waarborgen van een excellent netbeheer: een betrouwbare, duurzame en publieksgerichte energievoorziening in haar verzorgingsgebied, waaronder Limburg. De tweede pijler van het Strategisch plan betreft Enexis haar rol in de energietransitie: het versnellen van de energietransitie door samen met lokale partners Nederlandse klimaatdoelen te realiseren alsmede innovatieve, schaalbare oplossingen om te energietransitie te versnellen. Voor deze laatste opgave komt er de komende 10 jaren een enorme extra investeringsopgave op Enexis af, waarvoor Enexis aan haar aandeelhouders een lening van € 500 mln. heeft gevraagd.

Visie en beleidsvoornemens

Ons College heeft uw Staten op 27 juli 2015 haar visie en beleidsvoornemens omtrent deze deelneming kenbaar gemaakt, bestaande uit 4 kemelementen: a. Ondersteuning van het Strategisch Plan van Enexis met de kernwaarden: betrouwbaarheid, betaalbaarheid, klantgerichtheid en duurzaamheid. b. De Provincie hecht veel belang aan een goed functionerend netwerk. Via het aandeelhouderschap zet de Provincie ook in op de ontwikkeling van smart grids zodat duurzame energietoepassingen verbonden kunnen worden. Energie-investeringen versterken op die manier ook de economische ontwikkeling. c. We hechten belang aan een stabiel en voorspelbaar jaarlijks dividend. d. De Provincie koestert haar aandelenbelang maar zal niet overgaan tot een significante uitbreiding.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

De strategie van Enexis bestaat uit 2 pijlers: excellent netbeheer en versnellen van de energietransitie. In 2019 slaagde Enexis erin om haar netbeheer op het vereiste niveau te houden, waarvoor in 2019 € 657 miljoen aan investeringen werd gedaan. De energietransitie vergt dat de netten verzaaid worden, waarbij de netbeheerders steeds meer tegen capaciteitsproblemen aanlopen. Voor deze opgave moet Enexis de komende (10) jaren fors investeren, waarbij Enexis een beroep heeft gedaan op de aandeelhouders. In juli 2020 hebben aandeelhouders een lening verstrekt aan Enexis van € 421 mln. Middels een 2e tranche zal in november getracht worden het totaal van € 500 mln. te realiseren. De nettowinst 2019 kwam uit op € 210 mln., en ligt boven het "streefniveau". Bij een pay-out van 50%, heeft dit tot een dividend voor Provincie Limburg van ruim € 16,7 mln. geleid.

Provinciaal Risico

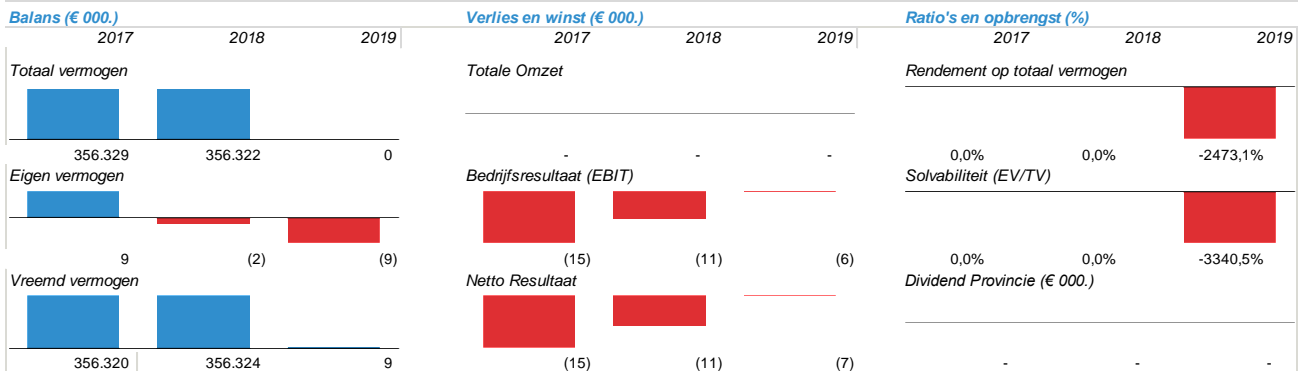
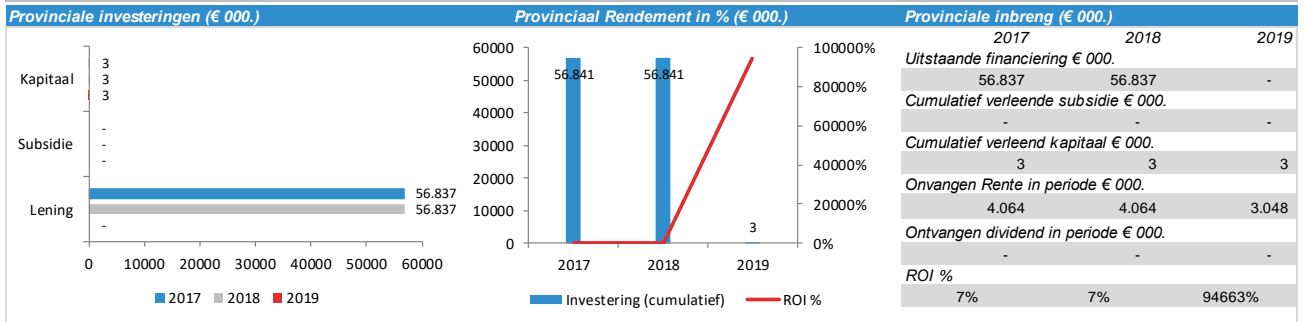
Het risico bestaat dat de boekwaarde á € 6,2 mln. moet worden afgewaardeerd. Momenteel achten wij de kans dat dit risico materialiseert zeer klein. De dividendverwachtingen komen steeds meer onder druk te staan door de zeer lage rentestanden (WACC). Met ingang van de nieuwe reguleringsperiode (2022) geldt een veel lagere, in de tarieven op te nemen, WACC en zal de verwachte nettowinst structureel met circa € 50 mln. per jaar afnemen.

Daarnaast worden, op basis van de huidige reguleringsystematiek van de ACM (Autoriteit Consument en Markten), kosten als gevolg van grote investeringen in de energietransitie, met een (aanzienlijke) vertraging in de tarieven verwerkt.

2. Vordering op Enexis B.V.

Basis Informatie	
Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 3.220
Belang provincie:	16,12%
Zeggenschap provincie:	16,12%
Betrokkenen:	6 Provincies en > 100 gemeenten

Doelstelling
 Bij de splitsing in een Netwerkbedrijf en een Productie- en Leveringsbedrijf zijn de gas- en elektriciteitsnetten verkocht aan Enexis tegen de geschatte fair market value. Omdat Enexis over onvoldoende cash beschikte om de koopprijs hiervoor te betalen, is deze verschuldigd gebleven en omgezet in een bruglening aan Essent Nederland B.V. Deze is uit hoofde van de splitsingswet bij de verkoop van Essent aan RWE, overgedragen aan de aandeelhouders. De SPV beheerde deze bruglening van € 1,8 miljard aan Enexis, waarvan per 1 oktober 2019 de laatste tranche (tranche D) is afgelost. In 2020 zal liquidatie van deze vennootschap plaatsvinden.

Publiek belang
 Het publiek belang is (was) gelegen in het feit dat door het verstrekken van deze (zogenaamde) brugleningen de verkoop van Essent aan RWE mede werd mogelijk gemaakt en financieel afgewikkeld kon worden.

Visie en beleidsvoornemen
 De vordering is vastgelegd in een leningsovereenkomst bestaande uit 4 tranches (A t/m D), welke inmiddels geheel is afgelost.

Aandachtspunten en ontwikkelingen
 Leningdeel tranche D is per 1 oktober 2019 geheel, conform overeenkomst, afgelost.

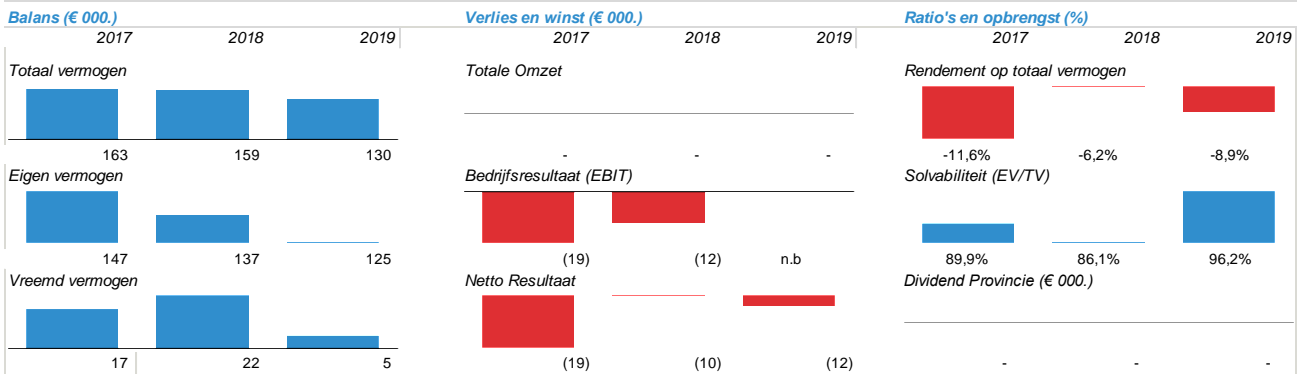
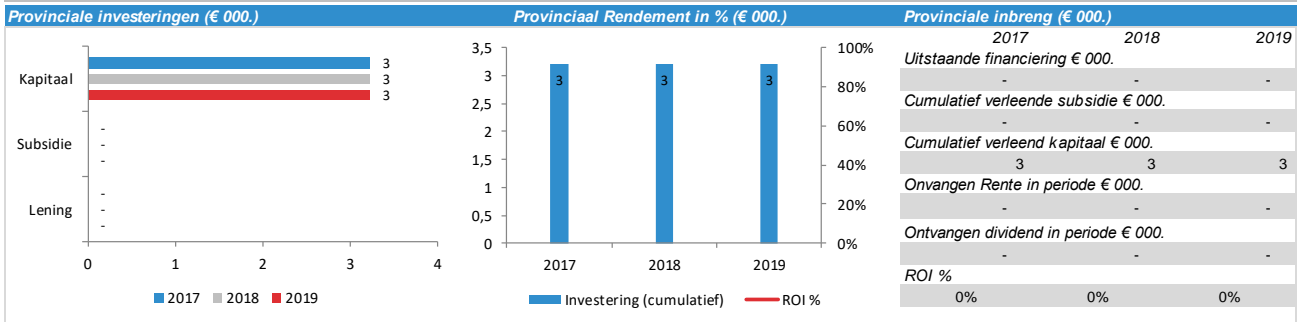
Provinciaal Risico
 De Provincie Limburg loopt geen risico's meer. Uit de liquidatie van de verschillende SPV's komen voldoende middelen beschikbaar ter dekking van de (overigens geringe) boekwaarden.

3. Cross Border Leases (CBL) Vennootschap B.V.

Basis Informatie	
Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 3.220
Belang provincie:	16,12%
Zeggenschap provincie:	16,12%
Betrokkenen:	6 Provincies en > 100 gemeenten

Doelstelling
 Het vertegenwoordigen van de Verkopende Aandeelhouders Essent als medebeheerder van het CBL Fonds, dat is ingesteld ten behoeve van de afwikkeling van de bestaande Cross-border Lease contracten van Essent. In 2020 zal naar verwachting liquidatie van deze vennootschap plaatsvinden.

Publiek belang
 CBL Vennootschap B.V. creëert de randvoorwaarden voor maximalisatie van de verkoopopbrengst van Essent en een optimale (financiële) risicoafdekking voor eventuele aansprakelijkheid van de publieke aandeelhouders. Daarnaast is het efficiënter om de belangen van de vele aandeelhouders te bundelen. Het publiek belang is ook gediend met het bestaan van het CBL Fonds omdat dit het risico jegens de wederpartijen van de CBL's deels beperkt en leidt tot een heldere en eenvoudige (50%-50%) aansprakelijkheidsverdeling (voor het bedrag dat in het fonds is opgenomen) van CBL risico's tussen Verkopende Aandeelhouders en RWE.

Visie en beleidsvoornemen
 Deze deelneming wordt tijdelijk aangehouden om de verkoop van Essent aan RWE af te wikkelen. In 2012 zijn verder alle CBL contracten vervoegd beëindigd.

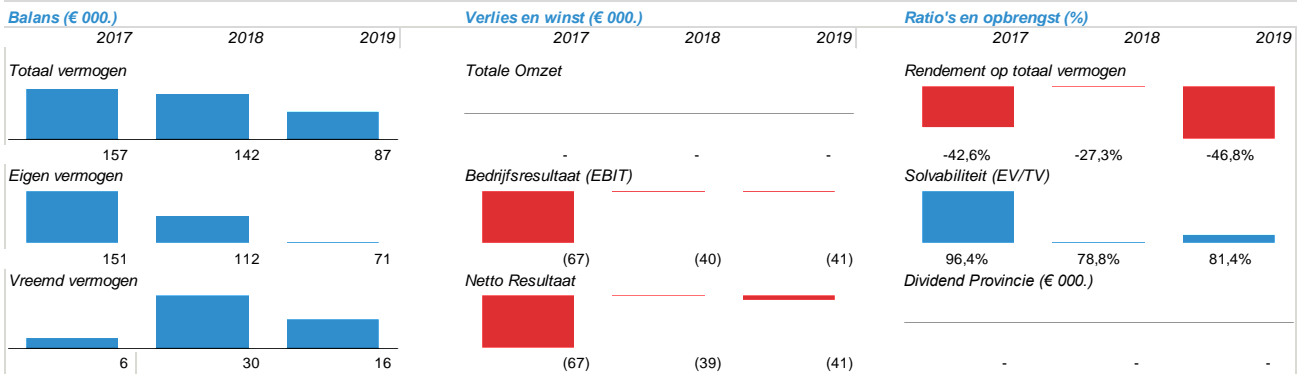
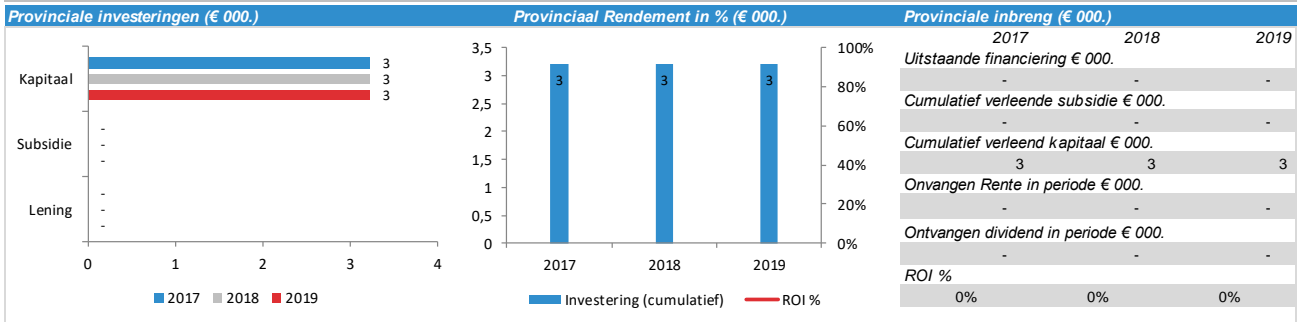
Aandachtspunten en ontwikkelingen
 Het initieel vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln. Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap. Het bestuur van de vennootschap is in 2019 een proces gestart om tot ontbinding van de contracten en de vennootschap over te gaan, hetgeen naar verwachting in 2020 zal worden afgerond.

Provinciaal Risico
 Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.81 BW. De Provincie Limburg loopt het risico (een deel van) de boekwaarde ad € 3.220 te moeten afwaarderen. Uit de liquidatie van de verschillende SPV's komen voldoende middelen beschikbaar ter dekking van de (overigens geringe) boekwaarden.

4. Verkoop Vennootschap B.V.

Basis Informatie	
Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 3.220
Belang provincie:	16,12%
Zeggenschap provincie:	16,12%
Betrokkenen:	6 Provincies en > 100 gemeenten

Doelstelling
 Verkoop Vennootschap B.V. heeft vrijwel alle garanties onder de verkoopovereenkomst Essent-RWE overgenomen van de verkopende aandeelhouders en zal eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RWE. Daarnaast treedt Verkoop Vennootschap B.V. op als vertegenwoordiger van de verkopende aandeelhouders met betrekking tot het geven van instructies aan de escrow agent wat betreft het beheer van het bedrag dat in escrow wordt gestort. In 2020 zal naar verwachting liquidatie van deze vennootschap plaatsvinden.

Publiek belang
 Deze deelneming wordt tijdelijk aangehouden om de verkoop van Essent aan RWE af te wikkelen. Specifiek dient de door Verkoop Vennootschap B.V. beheerde escrow ter verzekering van eventuele schadeclaims.

Visie en beleidsvoornemen
 Deze deelneming wordt tijdelijk aangehouden om de verkoop van Essent aan RWE af te wikkelen. De looptijd van deze B.V. is afhankelijk van de periode dat claims onder deze escrow kunnen worden ingediend en afgewikkeld. De uiterste datum voor het indienen van claims door RWE was 30 september 2015.

Aandachtspunten en ontwikkelingen
 Afwikkeling van de claims heeft inmiddels in juli 2016 plaatsgevonden, met de definitieve afwikkeling van de escrow. Uiteindelijk is in totaliteit € 29,8 miljoen (van de in 2009 gevormde escrow ad € 800 miljoen) uitgekeerd aan claims. In 2015 is in totaal € 327 mln. aan agio (zijnde een deel van de escrow) terugbetaald, waardoor het eigen vermogen is gedaald. In 2016 is het restant uitgekeerd. Ondanks het feit dat de escrow is afgewikkeld, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is een proces gestart om de contractuele verplichtingen te beëindigen en de vennootschap op te heffen, hetgeen in 2020 naar verwachting zal worden afgerond.

Provinciaal Risico
 De Provincie Limburg loopt, na afwikkeling van de escrow in juli 2016, geen risico meer (een deel van) de boekwaarde ad € 3.220 te moeten afwaarderen. Uit de liquidatie van de verschillende SPV's komen voldoende middelen beschikbaar ter dekking van de (overigens geringe) boekwaarden.

5. CSV Amsterdam B.V.

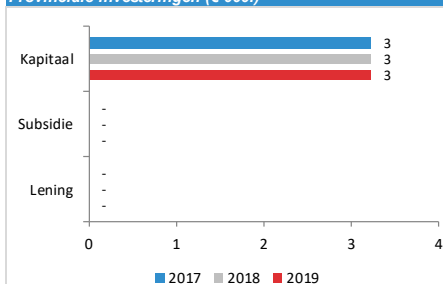
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 3.220
Belang provincie:	16,12%
Zeggenschap provincie:	16,12%
Betrokkenen:	6 Provincies en > 100 gemeenten

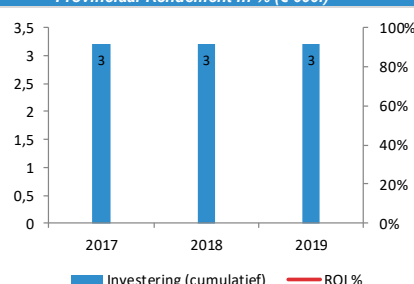
Doelstelling

CSV Amsterdam B.V. is betrokken bij de verkoop van Attero Holding N.V. door de voormalige publieke aandeelhouders aan Waterland. De verkopers hebben hun resterende rechten en verplichtingen (waaronder het beheer van de escrow) overgedragen aan deze vennootschap.

Provinciale investeringen (€ 000.)

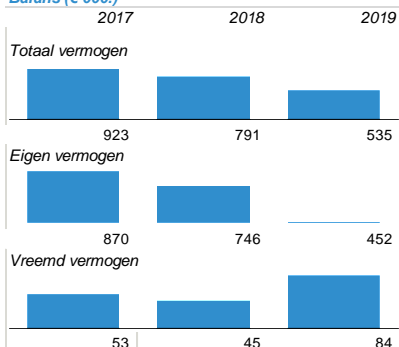
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

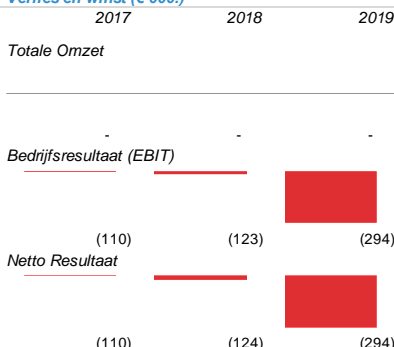
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	3	3	3
Onvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Onvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

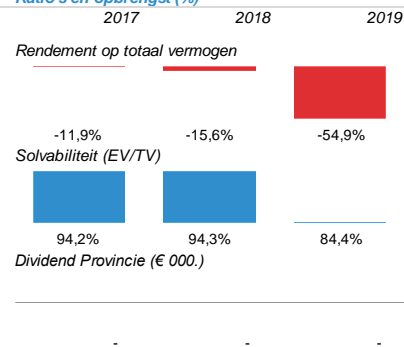
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Deze deelneming wordt tijdelijk aangehouden om de verkoop van Attero aan Waterland af te wikkelen. CSV Amsterdam B.V. creëert de noodzakelijke randvoorwaarden voor maximalisatie van de verkoopopbrengst van Attero een optimale risicoafdekking voor de publieke aandeelhouders.

Visie en beleidsvoornemen

Deze deelneming wordt tijdelijk aangehouden om (in eerste instantie) de verkoop van Essent aan RWE af te wikkelen alsmede de verkoop van Attero aan Waterland. Eventuele claims kunnen door Waterland worden ingediend. Na afwikkeling van deze eventuele claims van Waterland zal de escrow-rekening worden opgeheven en het restant op deze rekening kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Het saldo van de escrow Attero is per 31 december 2019 nog ruim € 8 miljoen. Er zijn in 2019 geen claims gehonoreerd. In 2020 is de escrow afgewikkeld en deze afrekening heeft geleid tot een vrijval van bijna de gehele escrow. Provincie Limburg heeft hiervan € 1,3 mln. ontvangen. Nu afwikkeling van de escrow kan deze vennootschap geliquideerd worden, hetgeen na verwachting nog in 2020 zal plaatsvinden.

Provinciaal Risico

De Provincie Limburg loopt geen risico (een deel van) de boekwaarde ad € 3.220 te moeten afwaarderen. Uit de liquidatie van de verschillende SPV's komen voldoende middelen beschikbaar ter dekking van de (overigens geringe) boekwaarden.

6. Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.

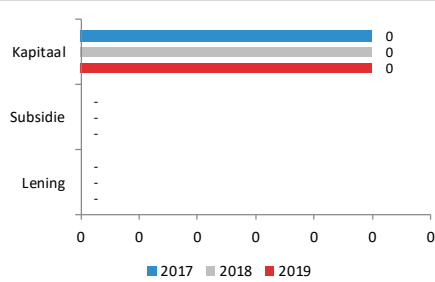
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 1
Belang provincie:	16,12%
Zeggenschap provincie:	16,12%
Betrokkenen:	6 Provincies en > 100 gemeenten

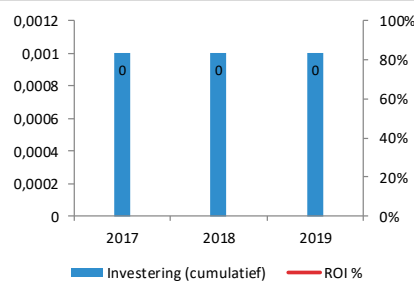
Doelstelling

PBE B.V. heeft op 30 september 2011 de aandelen ERH en daarmee indirect het 50% belang in EPZ (kerncentrale Borssele) geleverd aan RWE. Daarmee is een einde gekomen aan de primaire opdracht van PBE, zijnde het behartigen van het 50%-belang in EPZ. PBE zal als tijdelijke vennootschap de resterende rechten en verplichtingen afwikkelen, in het bijzonder die rechten en verplichtingen die voortvloeien uit het Convenant en aanvullend Convenant dat is overeengekomen met de Staat.

Provinciale investeringen (€ 000.)

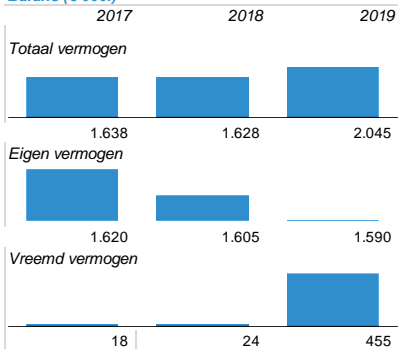
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

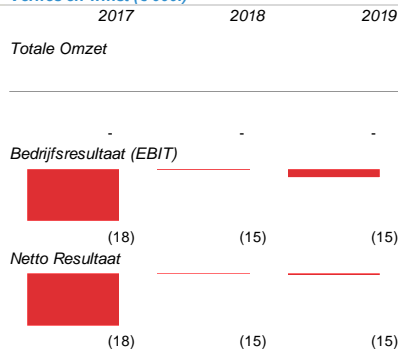
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	0	0	0
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

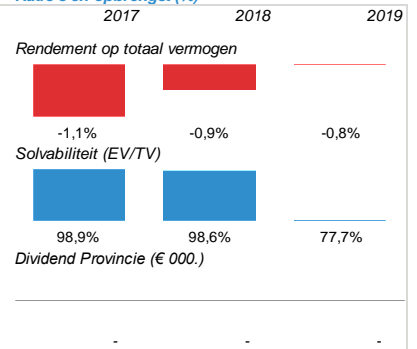
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

De deelneming wordt aangehouden om aan formele rechten en verplichtingen jegens de Staat, vastgelegd in een Convenant, te voldoen.

Visie en beleidsvoornemen

Het aandeelhouderschap wordt aangehouden omdat PBE, als gevolg van gemaakte afspraken met de Staat en vastgelegd in een Convenant, rechten en verplichtingen heeft voor een periode van 8 jaren na ondertekening van de EPZ SPA (30 september 2011). PBE is sinds eind 2011 slechts een praktisch lege B.V. om een aantal zaken af te wikkelen.

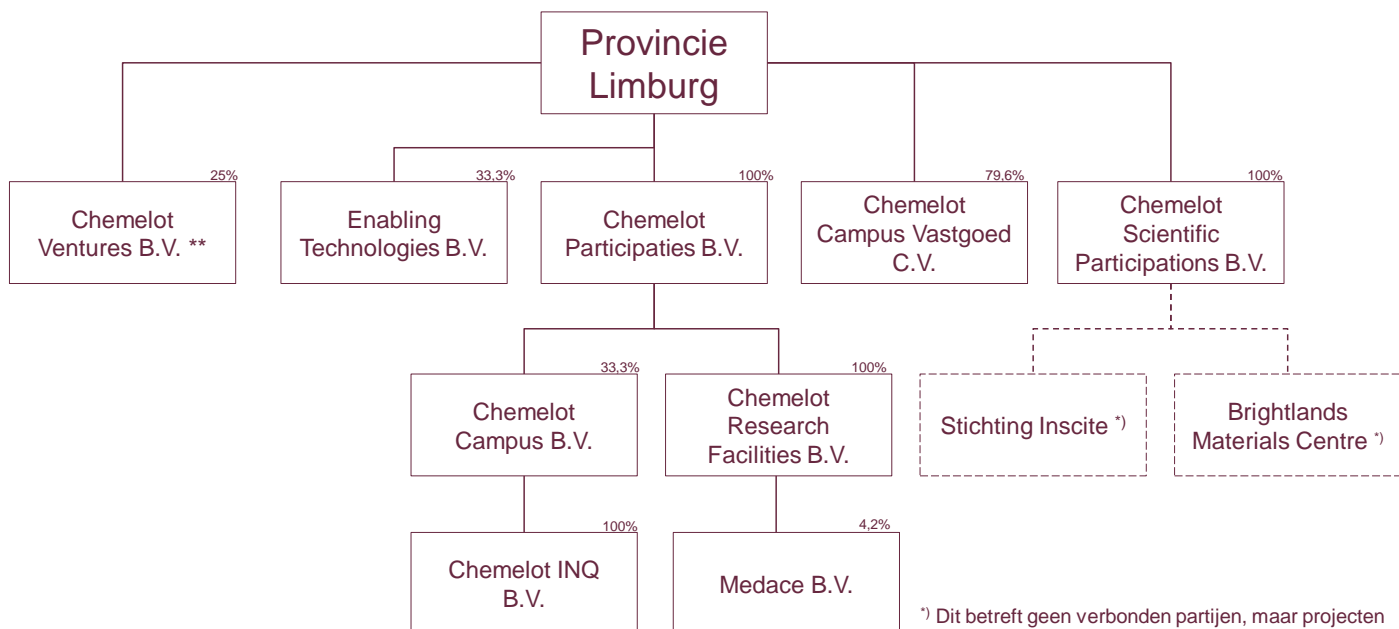
Aandachtspunten en ontwikkelingen

Het bestuur van de vennootschap is een proces gestart om het Convenant met de Staat te beëindigen en de vennootschap op te heffen. Er zijn verder geen aandachtspunten en ontwikkelingen te melden.

Provinciaal Risico

De Provincie loopt geen risico, omdat de boekwaarde in een eerdere fase al is afgeboekt naar € 1.

Brightlands Chemelot Campus

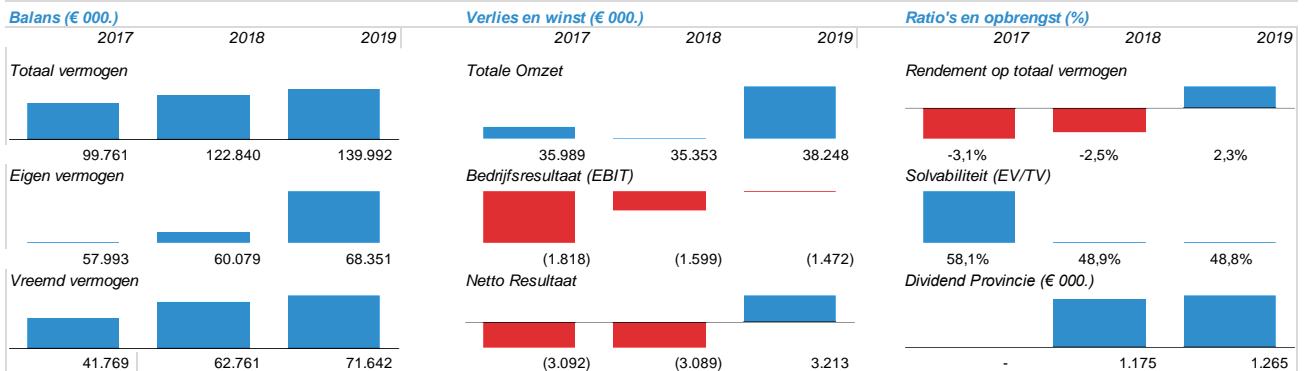
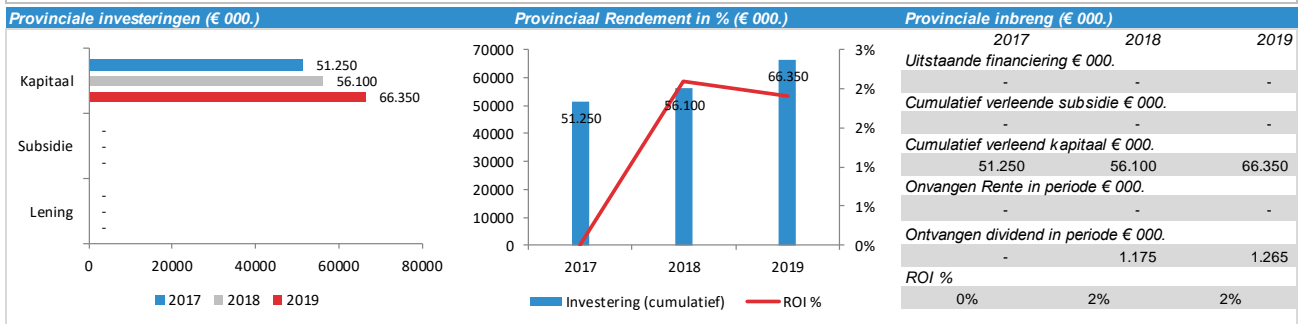
) Dit betreft geen verbonden partijen, maar projecten

**) Chemelot Ventures B.V. wordt bij de fondsen in een afzonderlijke Factsheet toegelicht.

7. Chemelot Campus Vastgoed C.V.

Basis Informatie	
Rechtsvorm:	Commanditaire Venootschap
Boekwaarde (€)	€ 60.995.266
Belang provincie:	79,60%
Zeggenschap provincie:	33,00%
Betrokkenen:	DSM, UM, Provincie Limburg

Doelstelling
Chemelot Campus Vastgoed CV is een van de belangrijke facilitators in de ontwikkeling van Chemelot Campus. Het ontwikkelt, koopt, realiseert en exploiteert vastgoed en research faciliteiten op de Chemelot Campus passend bij de vraag van (potentiele) campus bewoners.

Publiek belang
De campusontwikkeling is een instrument om innovatie te versnellen, waardoor de bestaande werkgelegenheid behouden blijft, nieuwe werkgelegenheid wordt gecreëerd, een betere aansluiting tussen onderwijs en bedrijfsleven ontstaat en de positie van de UM versterkt wordt. Met als uiteindelijke doel het realiseren van een excellent vestigingsklimaat voor Limburg.

Visie en beleidsvoornemen
Het versterken van de economische structuur in Limburg door het aantrekken en creëren van nieuwe soorten van bedrijvigheid en door de verdere ontwikkeling van de maak- en kennisindustrie in de regio. Bij uitwerking Brainport 2020 vormt Chemelot Campus een belangrijke bijdrage om de doelstelling te betrekken op kennis-economie met triple-helix. De Provincie wilt blijven inzetten op de campusontwikkeling.

Aandachtspunten en ontwikkelingen
Op basis van de gerealiseerde en geplande investeringen is Chemelot Campus Vastgoed C.V. op het einde van 2019 tegen zowel de fysieke (uitbreidings)grenzen als de financiële grenzen aangelopen. Samen met de directie van de campus en overige partijen worden mogelijke additionele financieringsmogelijkheden voor de financiering van het nieuw te bouwen vastgoed onderzocht. Verdere ontwikkelingen zijn opgenomen in de voortgangsrapportage grote projecten.

Provinciaal Risico
De Provincie loopt risico op de volgende onderdelen:
De doelstellingen met betrekking tot de verhuur (opbrengst) danwel de exploitatie (kosten) van het vastgoed worden niet gehaald waardoor de winstverwachting van de C.V. wellicht lager is dan begroot en waardoor het rendement op het door de provincie additioneel kapitaal onder druk komt te staan. Door COVID-19 neemt het risico van lagere huuroopbrengsten danwel niet inbare debiteuren toe. Op langere termijn kan een en ander tot gevolg hebben dat de boekwaarde van de deelneming (deels) moet worden afgewaardeerd. Er zijn momenteel geen aanleidingen om hierin actie te ondernemen. Risicobeheersing maakt onderdeel uit van de voortgangsrapportage grote projecten.

8. Chemelot Participaties B.V.

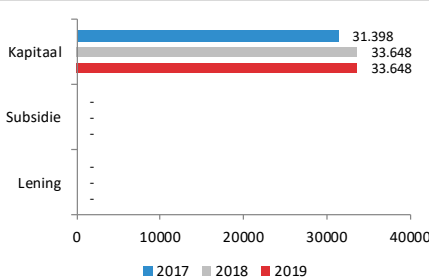
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 25.194.800
Belang provincie:	100,00%
Zeggenschap provincie:	100,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg

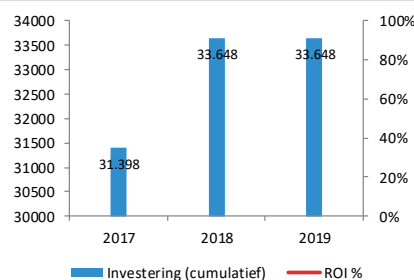
Doelstelling

Chemelot Participaties B.V. is opgericht om deel te nemen in de diverse op de Chemelot Campus op te richten of reeds opgerichte vennootschappen en daarmee de directe aansprakelijkheidsrisico's van de Provincie Limburg te beperken.

Provinciale investeringen (€ 000.)

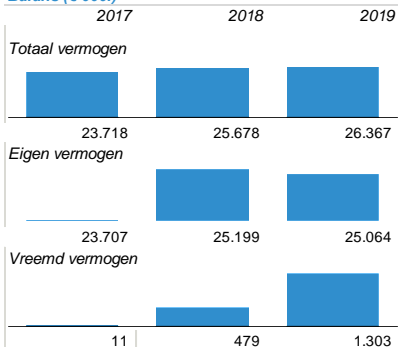
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

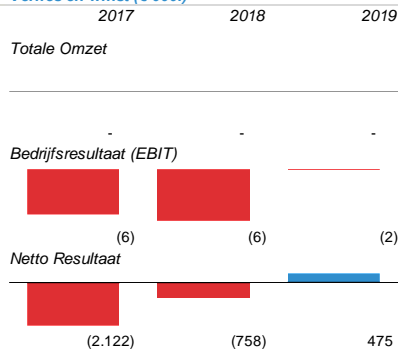
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	31.398	33.648	33.648
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

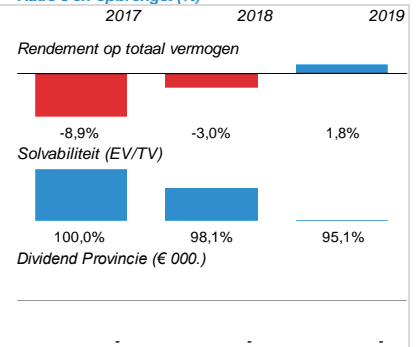
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Na een intensieve startperiode groeit de campusorganisatie door en ontwikkelt zij nieuwe activiteiten in bedrijvenontwikkeling en bedrijfsvestiging. Chemelot Participaties B.V. geeft middels haar aandeel in de Chemelot Campus B.V. en Chemelot Research Facilities B.V. mede sturing aan deze ontwikkeling en dient voornamelijk vanuit een governance optiek het publiek belang.

Visie en beleidsvoornemen

Chemelot Participaties B.V. is opgericht om deels de provinciale deelneming in de campus-governance vorm te geven. Chemelot Participaties B.V. is 1/3e deel aandeelhouder van Chemelot Campus B.V. en zal mogelijk in de toekomst het provinciaal aandeel in Chemelot Campus Vastgoed C.V. overnemen, mits dit geen grote negatieve fiscale consequenties heeft. Daarnaast fungeert Chemelot Participaties B.V. als aandeelhouder van Chemelot Research Facilities (CRF) B.V. In CRF B.V. zijn de miniplant activiteiten ondergebracht. Chemelot Participaties B.V. zal hiertoe in totaal € 46 mln. investeren, waarvan 50% revolverend (4%) dient te zijn. Mogelijke toekomstige participaties zullen eveneens via Chemelot Participaties B.V. kunnen verlopen, waardoor de Provincie niet meer rechtstreeks aandeelhouder wordt in de afzonderlijke vennootschappen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Chemelot Participaties B.V. beheert de aandelen van zowel Chemelot Campus B.V. als Chemelot Research Facilities (CRF) B.V. Van beide ondernemingen is in deze paragraaf Verbonden Partijen separaat aangegeven welke aandachtspunten en ontwikkelingen er momenteel zijn. Tot en met 31 december 2019 heeft Chemelot Participaties B.V. in totaal € 32,7 mln. agio gestort. Daarmee resteert nog ruim € 13 mln. van het beschikbare krediet. In het voorjaar 2020 is een besluit genomen over de uitbreiding (grondexploitatie) op Chemelot Noord, waarbij de financiering van deze uitbreiding plaatsvinden vanuit de resterende kredieten, beschikbaar binnen Chemelot Participaties B.V.

Provinciaal Risico

Het provinciaal risico betreft afwaardering van (een deel van) de boekwaarde van € 25,1 mln., welke is gerelateerd aan de deelneming van Chemelot Participaties B.V. in zowel CRF B.V. als Chemelot Campus B.V. Van het totaal beschikbare krediet van 46 mln. is 50% als niet revolverend aangemerkt. Momenteel is er geen aanleiding om af te wijken van deze inschatting.

9. Chemelot Campus B.V.

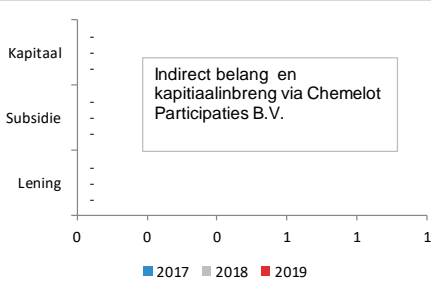
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ -
Belang provincie:	33,00%
Zeggenschap provincie:	33,00%
Betrokkenen:	DSM, UM, Provincie Limburg

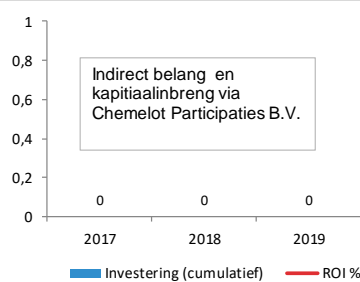
Doelstelling

De B.V. heeft als doel het stimuleren van open innovatie ten behoeve van kennisbehoud en kennisontwikkeling in de regio Zuid-Limburg, met als doel aansluiting en verbreding van de as onderwijs-onderzoek -business. Hiertoe wordt een campus ecosysteem van kennisinstututen, research faciliteiten en innovatiecommunities ontwikkeld. Bij het verrichten van haar werkzaamheden zal de vennootschap mede rekening houden met de overige opgerichte Brightlands campussen.

Provinciale investeringen (€ 000.)

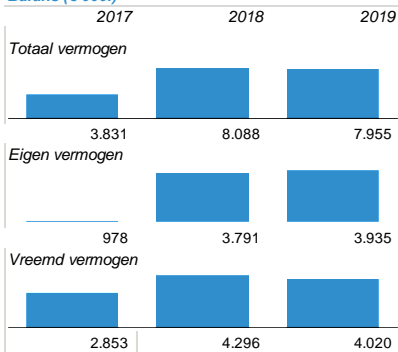
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

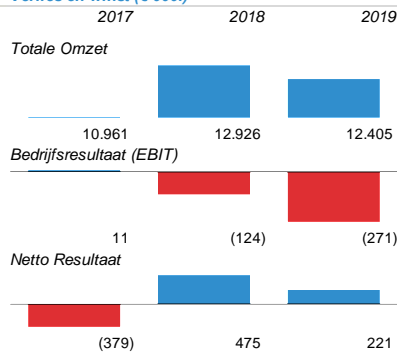
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	-	-	-
Onvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Onvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	na	na	na

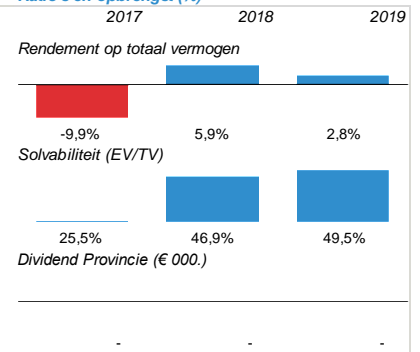
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

De campusontwikkeling is een instrument om innovatie te versnellen, waardoor de bestaande werkgelegenheid behouden blijft, nieuwe werkgelegenheid wordt gecreëerd, een betere aansluiting tussen onderwijs en bedrijfsleven ontstaat en de positie van de UM versterkt wordt. Met als uiteindelijke doel het realiseren van een excellent vestigingsklimaat voor Limburg.

Visie en beleidsvoornemen

Het versterken van de economische structuur in Limburg door het aantrekken en creëren van nieuwe soorten van bedrijvigheid en door de verdere ontwikkeling van de maak- en kennisindustrie in de regio. Bij uitwerking Brainport 2020 vormt Chemelot Campus een belangrijke bijdrage om de doelstelling te betrekken op kennis economie met triple-helix. De Provincie wilt blijven inzetten op de campusontwikkeling.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

In het huidige strategisch plan 2017-2020 wordt nadere focus aangebracht in de inhoudelijke positionering: sustainable materials en sustainable processes met een sterke nadruk op verduurzaming en digitalisering. Begin 2017 heeft het college van GS ingestemd met de hoofdlijnen van dit strategisch plan. Verdere ontwikkelingen zijn opgenomen in de voortgangsrapportage grote projecten. Door de verdere doorgroei van de campus is op het einde van 2019 de fysieke begrenzing van de campus bijna bereikt. Derhalve is in het voorjaar van 2020 een besluit worden genomen over de verdere (grondexploitatie) uitbreiding van de campus op Chemelot Noord. CRF B.V. zal deze grondexploitatie financieren uit bestaande middelen. De directie van Chemelot Campus BV is inmiddels een traject gestart om nieuwe partners/financiers te vinden voor de vastgoedontwikkeling op Chemelot Noord.

Provinciaal Risico

De onderstaande risico's kunnen er toe leiden dat Chemelot Campus B.V. niet is staat is haar verdienmodellen te realiseren: (1) Aantal kenniswerkers, aantal bedrijven en kennisinstellingen blijft achter; (2) Door COVID-19 stagneert de groei op de campus c.q. verdwijnen er bedrijven (huurders); (3) De directie slaagt er niet of onvoldoende in om de financiering van het te ontwikkelen vastgoed op Chemelot Noord (verticale exploitatie) te realiseren; (4) Onenigheid tussen aandeelhouders; (5) Concurrentie van vergelijkbare campussen.

10. Chemelot Research Facilities B.V.

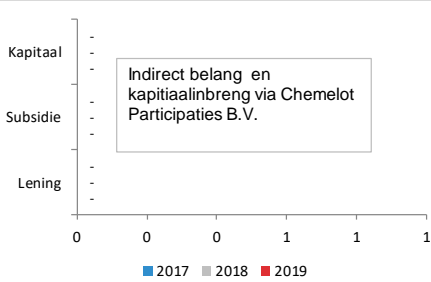
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	n.v.t.
Belang provincie:	100,00%
Zeggenschap provincie:	100,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg

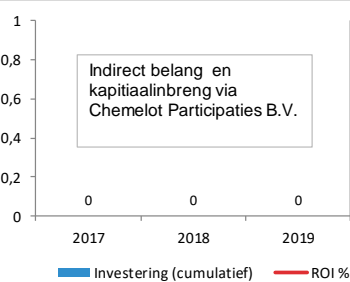
Doelstelling

Inrichten van pilotplants met o.a. groeifaciliteiten voor startende ondernemers en onderzoekers als tussenstap naar grootschalige productie en een productieplant voor het onderzoekscampus InSciTe, alsmede voor biomedische activiteiten op de campus en in de regio. Hiermee worden significante pilot plant faciliteiten van grote spelers naar Chemelot Campus getrokken.

Provinciale investeringen (€ 000.)

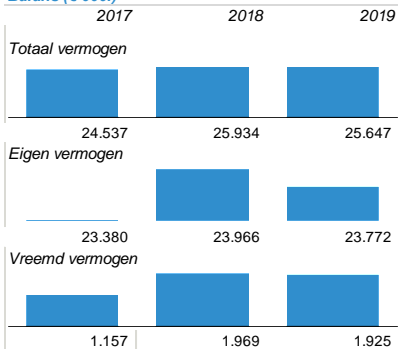
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

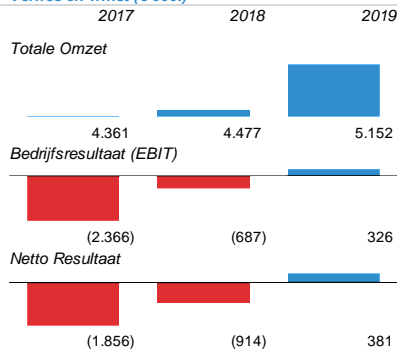
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	-	-	-
Onvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Onvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	na	na	na

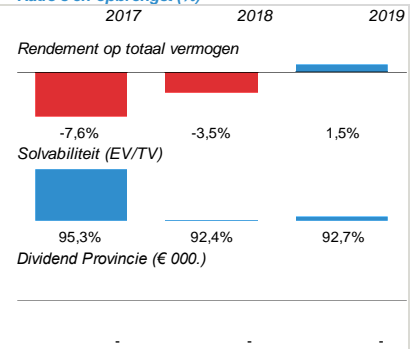
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

In deze vennootschap zijn de provinciale middelen geplaatst ten behoeve van de Pilot- en Miniplantfaciliteiten op de Chemelot Campus. Omdat CRF geen directe deelneming is van de Provincie, maar van Chemelot Participaties B.V. zijn hier geen bedragen opgenomen bij de Provinciale investering en Provinciaal rendement. Het ontwikkelen van dergelijke onderzoekscampus c.q. proeflabrieken op Chemelot Campus geeft een sterke impuls aan de verdere ontwikkeling van de campus en is een belangrijke factor in de opwaardering van de propositie van de campus voor nieuwe innoverende bedrijven.

Visie en beleidsvoornemen

Het project Pilot- en Miniplants maakt deel uit van de "Businesscases Structuurversterkende Projecten" waarmee PS d.d. 7 februari 2014 hebben ingestemd. Middels het inrichten van een pilotplant met o.a. groeifaciliteiten voor startende onderzoekers als tussenstap naar grootschalige productie en een productieplant voor het onderzoekscampus InSciTe, alsmede een voor biomedische activiteiten op de campus en regio beoogt de Provincie significante pilot plant faciliteiten naar de Chemelot campus te trekken.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Chemelot Research Facilities B.V. is eind 2014 gestart met haar activiteiten en heeft ultimo 2019 in totaal € 32,7 mln. aan agio afgeroepen. In 2020 is een interimdividend uitgekeerd aan Chemelot Participaties B.V. van € 653.600. Dit staat het uitgangspunt dat op basis van de huidige prognoses de verwachting gehandhaafd blijft dat 50% van het totale krediet, zijnde € 23 mln., als revolverend kan blijven aangemerkt. In het voorjaar 2020 is een besluit genomen om de resterende kredietmiddelen ter grootte van € 13,32 mln. in te zetten voor de financiering van de grondexploitatie op Chemelot Noord (GREX Noord). Hierdoor krijgt Chemelot Campus de mogelijkheden om verder door te groeien.

Provinciaal Risico

Provinciaal risico betreft het niet realiseren van de rendementseis op het verstrekte eigen vermogen, alsmede het afwaarderen van de boekwaarde, verantwoord binnen Chemelot Participaties B.V., als gevolg van achterblijvende financiële resultaten van de Pilot- en Miniplant faciliteiten. De huidige prognoses geven momenteel, ondanks COVID-19, geen aanleiding om hierop actie te ondernemen. De rendementverwachtingen ten aanzien van GREX Noord liggen hoger dan de rendementseis welke, bij de originele businesscase, op 7 februari 2014 als uitgangspunt gold.

11. Chemelot Scientific Participations B.V.

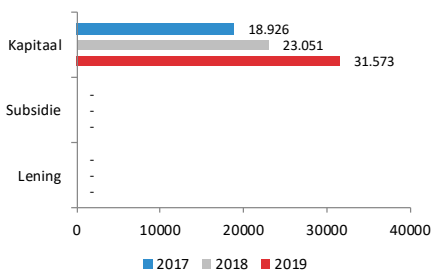
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 1
Belang provincie:	100,00%
Zeggenschap provincie:	100,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg

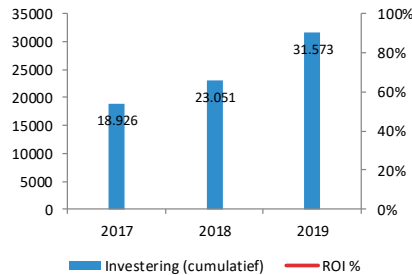
Doelstelling

In deze vennootschap worden de provinciale middelen (middels agiostortingen) ten behoeve van de kennisinstututen Stichting InSciTe en Brightlands Materials Center (BMC) geplaatst. Vanuit deze vennootschap worden door de directie projectvoorstellen beoordeeld, toegekend en bewaakt.

Provinciale investeringen (€ 000.)

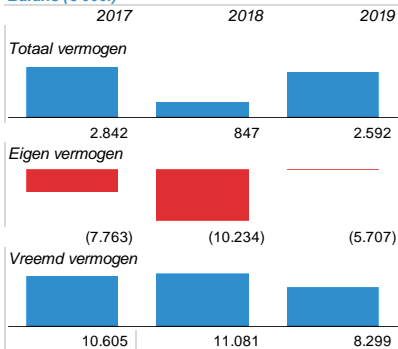
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

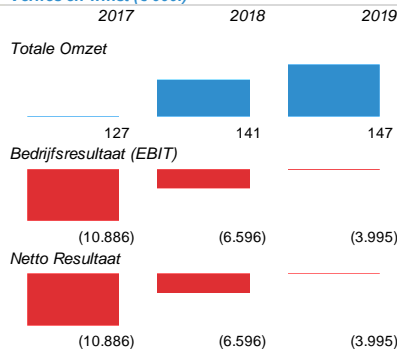
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	18.926	23.051	31.573
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

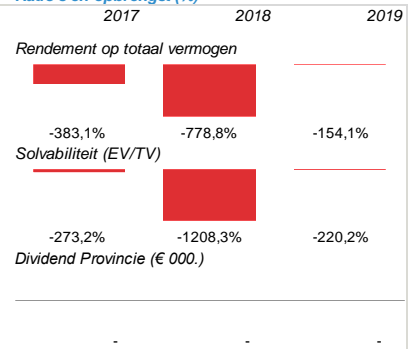
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Het ontwikkelen van onderzoekscentra is van fundamenteel belang voor de verdere ontwikkeling van Campus Chemelot. De onderzoekscentra fungeren als fysiek aanwezige publiek-private samenwerkingen en vormen de lijm tussen de bedrijven en academische instellingen op de Campus. Deze centra zijn een belangrijk element in het open innovatie ecosysteem en hebben een sterke magneetfunctie op bedrijven en kenniswerkers om zich te vestigen op de Campus.

Visie en beleidsvoornemen

De participatie in de kennisinstututen Institute for Science & Technology (onderzoeks instituut InSciTe) en Brightlands Materials Centre (BMC) maken deel uit van de Businesscases Structuurversterkende Projecten waarmee PS d.d. 7 februari 2014 hebben ingestemd. CSP B.V. vervult vanuit een governance perspectief een belangrijke rol in de realisatie van deze projecten.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Het gerapporteerde verlies en daaruit voortvloeiend negatief eigen vermogen vindt zijn grondslag in de via CSP B.V. verstrekte bijdrage aan Stichting InSciTe en Brightlands Materials Centre. In totaal is tot en met Q2 2020 Euro 36 mln door de Provincie gestort in CSP B.V. van de totale toezegging van Euro 48 mln. (Stichting InSciTe Euro 30 mln en BMC Euro 18 mln = 15+3). De kapitaalstortingen zijn voorzichtigheidshalve volledig afgeschreven. Begin 2020 heeft PS voor BMC een vervolfinanciering van Euro 3 mln goedgekeurd voor de periode 2020+2021 en een aanvullende financiering van Euro 3 mln voor 2022+2023. Aan deze laatste financiering zijn wel twee condities gesteld (TNO rapport eind 2020 en extern onderzoek in 2021 inzake haalbaarheid externe financiering).

Provinciaal Risico

Bijdragen voor CSP B.V. ten behoeve van InSciTe en BMC zijn door uw Staten als niet-revolverend aangemerkt. Er is dus geen provinciaal risico voor een mogelijke afwaardering ten aanzien van de boekwaarde van de deelneming. Hoewel de totale bijdrage van de beide projecten middels een aandelenstorting c.q. inbreng van agio bij CSP B.V. wordt ingebracht, is op het einde van het boekjaar de boekwaarde bijgesteld naar Euro 1.

12. Enabling Technologies B.V.

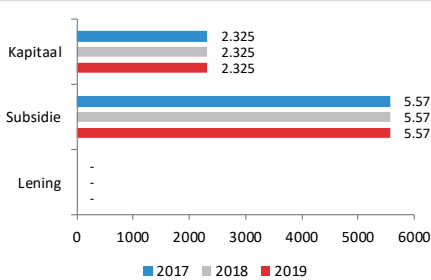
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 2.325.000
Belang provincie:	33,33%
Zeggenschap provincie:	33,33%
Betrokkenen:	Provincie Limburg, DSM, Maastricht UMC

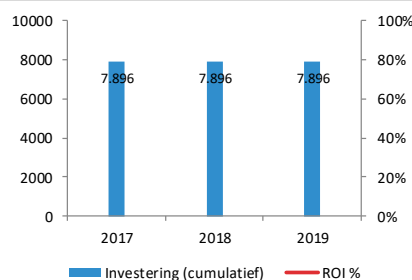
Doelstelling

Het faciliteren van een voor een campus randvoorwaardelijke R&D infrastructuur door kostenneutraal geavanceerde analyse apparatuur voor materialen, chemische stoffen en humane cellen (life sciences) ter beschikking te stellen.

Provinciale investeringen (€ 000.)

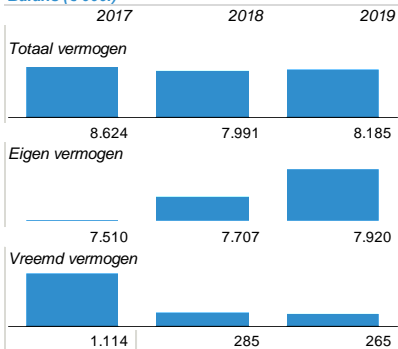
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

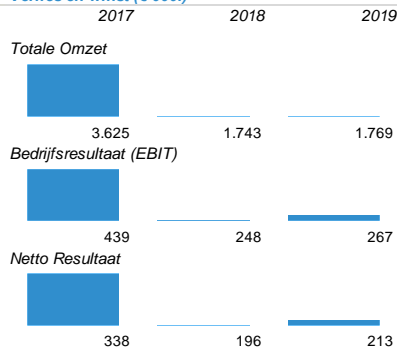
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	5.571	5.571	5.571
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	2.325	2.325	2.325
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

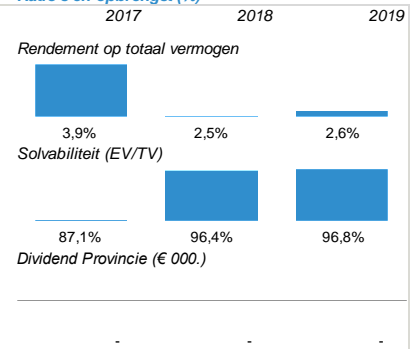
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Het mede sturing geven aan de ontwikkelingen van de Chemelot Campus en de Maastricht Health Campus en verbinden van deze twee campussen. Door het toegankelijk maken van geavanceerde apparatuur ondersteunt Enabling Technologies B.V. realisatie van de campusdoelstellingen door het vervullen van een essentiële randvoorwaarde.

Visie en beleidsvoornemen

De Provincie Limburg heeft als doelstelling het ontwikkelen van de kennisbasis, het ondersteunen van start ups en MKB en het stimuleren van de groei van kenniswerkers. Het financieel steunen van dit initiatief draagt bij aan het realiseren van deze doelstelling. Het initiatief moet leiden tot een groei van 100 fte kenniswerkers additioneel in de regio in de 1e 10 jaar van Enabling Technologies B.V. De Provincie Limburg heeft het doel na 10 jaar (medio 2023) uit Enabling Technologies B.V. te stappen zodat de markt verder haar werking kan hebben.

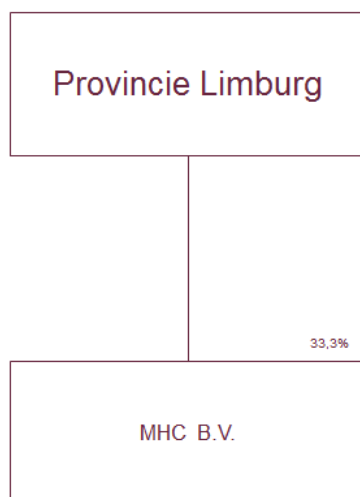
Aandachtspunten en ontwikkelingen

Het operationeel bedrijfsresultaat voor belastingen (EBITDA) van de vennootschap over 2019 is positief (Euro 267k), en dat is beperkt hoger dan voorgaand boekjaar.

Provinciaal Risico

Provinciaal risico betreft het afwaarderen van de boekwaarde van Euro 2.325.000 vanuit een financieel perspectief. Daarnaast bestaat het risico dat de gestelde doelen niet behaald worden binnen de termijn van 10 jaar.

Brightlands Maastricht Health Campus

13. Brightlands Maastricht Health Campus B.V.

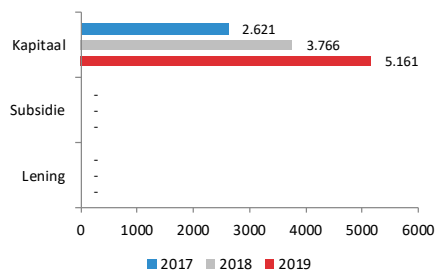
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 2.263.717
Belang provincie:	33,30%
Zeggenschap provincie:	33,30%
Betrokkenen:	Provincie Limburg, MUMC Holding B.V.

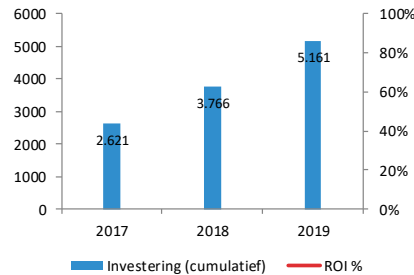
Doelstelling

Brightlands MHC BV fungeert als een facilitator tussen de partijen binnen de Maastricht Health Campus met als doel het realiseren van een internationaal gerespecteerde en gespecialiseerde valorisatiecampus, waar bedrijvigheid wordt ontwikkeld vanuit medisch en gezondheidswetenschappelijk onderzoek.

Provinciale investeringen (€ 000.)

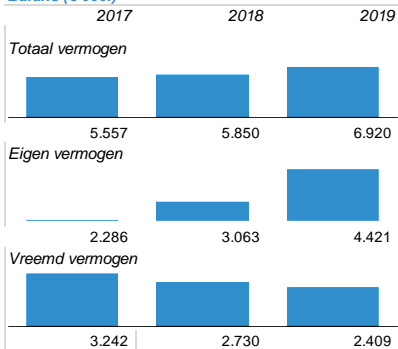
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

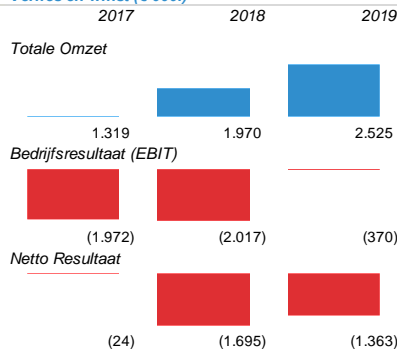
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	2.621	3.766	5.161
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

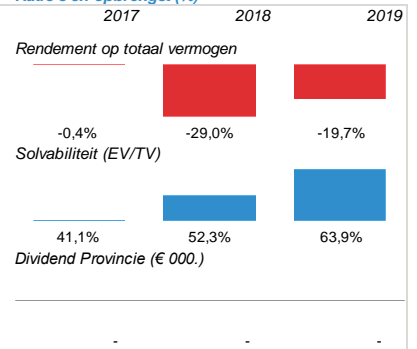
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Provincie Limburg wilt een bijdrage leveren aan het realiseren van werkgelegenheid en het versterken van het Limburgse vestigingsklimaat en de Limburgse concurrentiekracht. Brightlands MHC BV bevordert en stimuleert de campusontwikkeling met als uiteindelijk doel realiseren van werkgelegenheid en een sterke economie.

Visie en beleidsvoornemen

Brightlands MHC BV fungeert als een facilitator tussen de partijen binnen de Maastricht Health Campus met als uiteindelijk doel het realiseren van additionele arbeidsplaatsen door middel van aantrekken van bedrijven (acquisitie), tot waarde brengen van R&D resultaten (valorisatie) en realiseren van 40 spin-off bedrijven in 10 jaar. Brightlands MHC BV moet toegroeien naar de positie van sterk element in het Brightlands-concept.

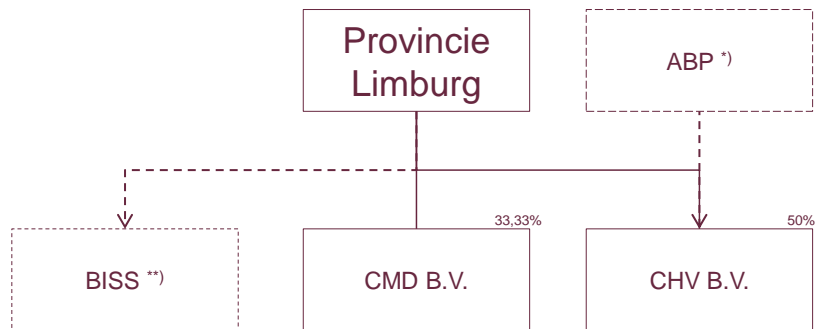
Aandachtspunten en ontwikkelingen

Brightlands MHC BV heeft haar targets reeds behaald. In 2019 zijn er 9 bedrijven bijgekomen, maar er zijn ook 15 bedrijven verhuisd of opgeheven. Eind 2019 zijn er 120 bedrijven op de campus gevestigd. Tezamen zijn de bedrijven goed voor 1.374 arbeidsplaatsen, een daling van 358 ten opzichte van 2018, maar nog altijd ruim boven target. De incubators van MHC zitten nagenoeg vol, en de financiële targets van de incubator zijn behaald. Daarnaast zijn in 2019 5 patenten gefiled. Het Knowledge Transfer Fund (KTF) van UM en MUMC+ heeft haar portfolio afgeslankt en de drempel om nieuwe octrooien te filen aangescherpt. De Provincie heeft eenmalig € 5 mln. revolverend gereserveerd, met dit geld worden spin off bedrijven gefinancierd. Hiervan is per 1 juli 2020 € 1.250.000 afgeroepen. De komende jaren staat het koers op een "self supporting" organisatie per 2023 centraal.

Provinciaal Risico

Financiële en inhoudelijke risico's zijn: Het niet realiseren van additionele arbeidsplaatsen en spin off s; Geen bijdrage kunnen leveren aan versterking van het Limburgse vestigingsklimaat en concurrentiekracht;

Brightlands Smart Services Campus

*) ABP is eigenaar van het gebouw

**) Dit betreft geen verbonden partij

14. Campus Heerlen Huisvesting B.V.

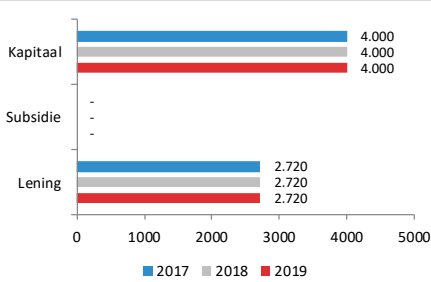
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ -
Belang provincie:	50,00%
Zeggenschap provincie:	50,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg en APG Deelnemingen N.V.

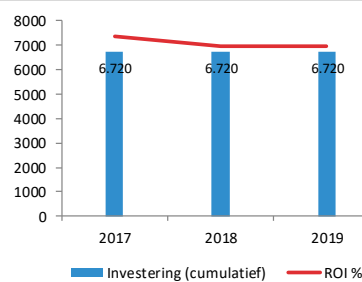
Doelstelling

Het primaire doel van CHV BV is het behalen van een volledige en rendabele bezetting van het Campusgebouw (17.903 m2) door onderhuurders, binnen een zo kort mogelijke periode na oprichting van CHV BV (31 juli 2015) in overeenstemming met de businesscase CHV.

Provinciale investeringen (€ 000.)

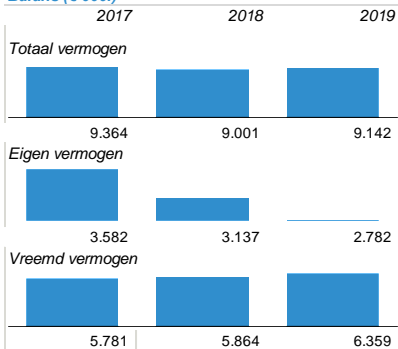
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

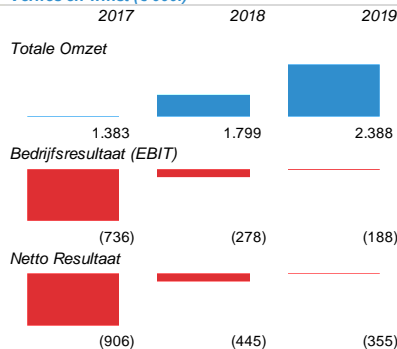
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.			
2.720	2.720	2.720	2.720
Cumulatief verleende subsidie € 000.			
-	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.			
4.000	4.000	4.000	
Ontvangen Rente in periode € 000.			
86	82	82	
Ontvangen dividend in periode € 000.			
-	-	-	
ROI %			
1%	1%	1%	

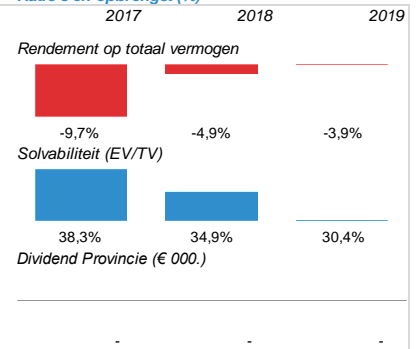
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

CHV BV is een van de drie pijlers van de Smart Services Campus, naast de kennisinstellingen en CMD BV. De pijlers zijn onlosmakelijk onderling met elkaar verbonden. De ontwikkeling van een Smart Services Campus zorgt voor een versnelling en versterking van de regionale economische structuur en voor binding van talent aan de regio.

Visie en beleidsvoornemen

De BV is medio 2015 opgericht met het oog op provinciale betrokkenheid, samen met de andere founding fathers (t.w. APG en UM), gedurende 10 jaar. De Smart Service Campus zal 2.000 à 2.500 nieuwe arbeidsplaatsen opleveren en er zullen 1.600 studenten studeren. Dat zijn de doelstellingen voor 2025. Per 1/1/20 waren er 564 arbeidsplaatsen en 1081 studenten actief.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

De huisvestingslasten worden met de huidige bezetting nog niet gecompenseerd door de opbrengst uit de onderverhuur. In 2018 zijn o.a. investeringen in de signing gepleegd om de zichtbaarheid en vindbaarheid te vergroten. Begin 2020 bedroeg de bezettingsgraad reeds 87% desalniettemin is het gezien de herijkte ramingen niet waarschijnlijk dat het aandelenkapitaal waarde heeft in het economische verkeer derhalve heeft er 31-12-2019 een duurzame afwaardering plaatsgevonden van het aandelen kapitaal op de provinciale balans.

Provinciaal Risico

Het risico vanuit financieel perspectief is voornamelijk gelegen in het werven van voldoende bewoners (huurders) en deelnemers om een sluitende businesscase te houden. Dan loopt de Provincie het risico de boekwaarde van de leningen te moeten afwaarderen.

15. Campus Heerlen Management Development B.V.

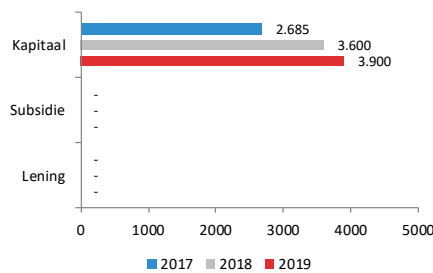
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ -
Belang provincie:	33,33%
Zeggenschap provincie:	33,33%
Betrokkenen:	Provincie Limburg, Maastricht University Holding B.V. en APG Deelnemingen N.V.

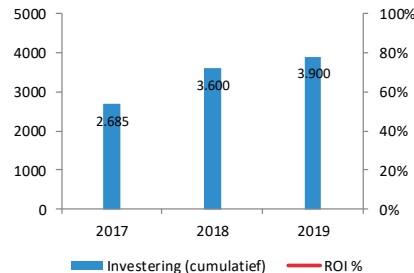
Doelstelling

Leiding over de samenwerking binnen de Brightlands Smart Services Campus en de verdere bevordering van de ontwikkeling daarvan.

Provinciale investeringen (€ 000.)

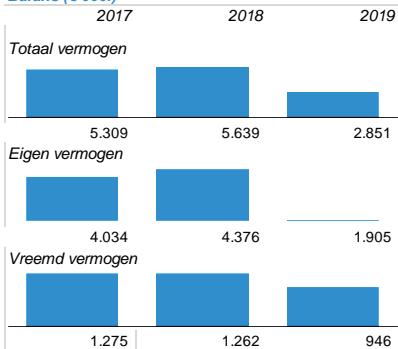
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

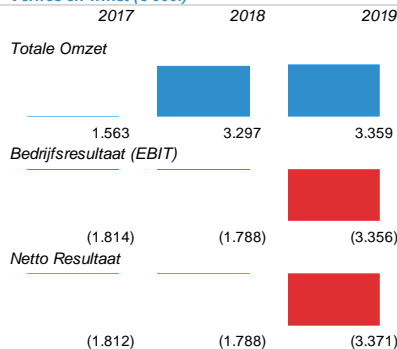
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	2.685	3.600	3.900
Onvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Onvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

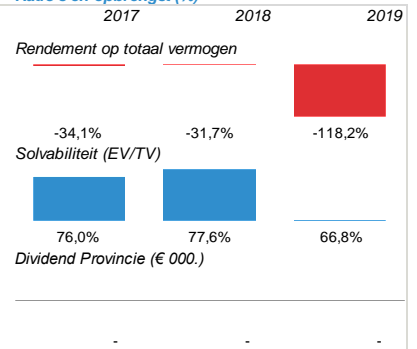
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

CMD BV is een van de drie pijlers van de Brightlands Smart Services Campus, naast de kennisinstellingen en CHV BV. De pijlers zijn onlosmakelijk onderling met elkaar verbonden. De ontwikkeling van een Smart Services Campus zorgt voor een versnelling en versterking van de regionale economische structuur en voor binding van talent aan de regio.

Visie en beleidsvoornemen

Het project Brightlands Smart Services Campus Heerlen beoogt de realisatie van een campus met internationale allure op het gebied van smart services. 'Smart services' zijn slimme product- en dienstinnovaties die als gevolg van het effectief en innovatief gebruik van informatie en data een bron zijn van economische meerwaarde voor organisaties en hun klanten.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

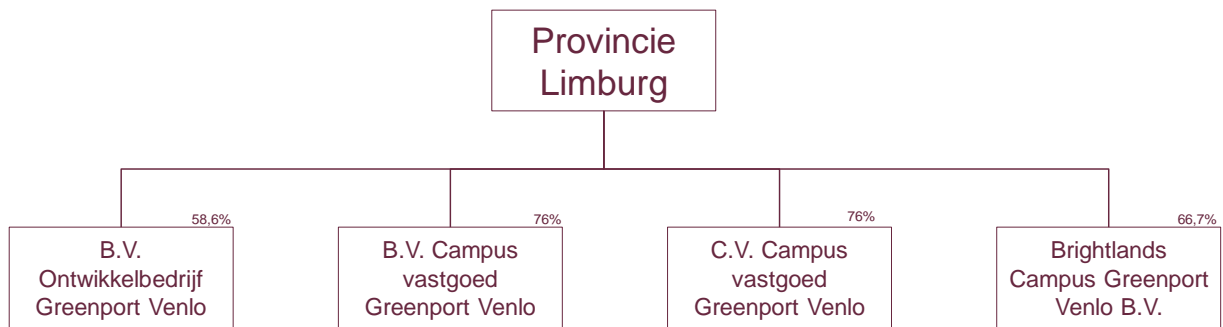
In maart 2020 is de herijkingstrategie goedgekeurd en ingevoerd, hierbij zijn de focusgebieden verscherpt en beperkt de campusorganisatie tot een faciliterende rol. Door zich te beperken tot de faciliterende rol is de verwachting dat er een kostenreductie zal plaatsvinden. De focusgebieden; smart operations, smart customer interaction en smart product and services, zijn geformuleerd in samenwerking met de kennisinstellingen en sluiten naar verwachting beter aan bij de vraag vanuit de markt.

Provinciaal Risico

Het risico vanuit financieel perspectief is voornamelijk gelegen in het werven van voldoende campusdeelnemers om een sluitende businesscase te houden. Dit loopt momenteel achter ten opzichte van de planning. Daarmee loopt de Provincie het risico extra agiostortingen te moeten doen om het weerstandsvermogen van de campusorganisatie positief te houden. Daarnaast vergen de verschillende innovatieprogramma's separate financiering.

Brightlands Greenport Venlo

16. Greenport Venlo Campus Vastgoed B.V.

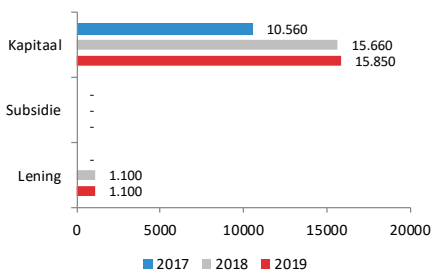
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 12.350.307
Belang provincie:	76,00%
Zeggenschap provincie:	76,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg, Gemeente Venlo

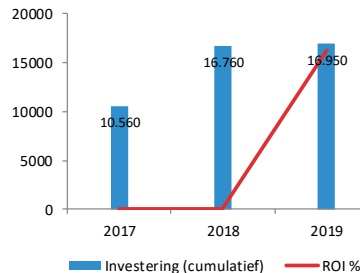
Doelstelling

Het exploiteren en ontwikkelen van de Innovatoren, Villa Flora en omliggende campus gronden. Daarnaast treedt de B.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo op als beherend vennoot van de C.V. Greenport Venlo Campus Vastgoed.

Provinciale investeringen (€ 000.)

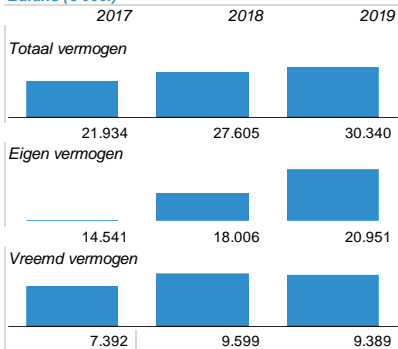
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

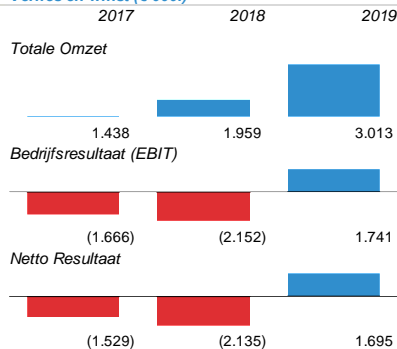
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.			
-	-	1.100	1.100
Cumulatief verleende subsidie € 000.			
-	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.			
-	10.560	15.660	15.850
Ontvangen Rente in periode € 000.			
-	-	-	41
Ontvangen dividend in periode € 000.			
-	-	-	-
ROI %			
-	0%	0%	0%

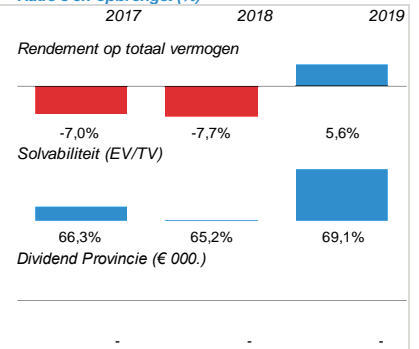
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Greenport Venlo staat voor een kansrijke economische structuur en duurzame ontwikkeling van de regio Noord-Limburg. De Provincie Limburg en de gemeenten Horst aan de Maas, Venray en Venlo hebben de ambitie om het Klavertje 4-gebied te ontwikkelen tot een goed ontsloten (fysiek) werklandschap met een hoge (ruimtelijke) kwaliteit.

Visie en beleidsvoornemen

PS hebben bij besluit d.d. 31 oktober 2014 ingestemd met de in het Plan van aanpak programma Greenport Venlo vervatte ambitie om te komen tot een aantrekkelijk en wervend kennislandschap waaronder begrepen de koers inzake de vervechting van DCGV en TPN (en Venlo Greenpark) en de inrichting van één uitvoeringsorganisatie. Dit is gerealiseerd per 1 februari 2017 met de formele oprichting van B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo en de B.V./C.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo. In de B.V. en C.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo zijn het vastgoed en de omliggende campusgronden ingebracht.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Bij de voorjaarsnota 2018 en separaat in de vergadering van PS december 2018 zijn additionele middelen ter beschikking gesteld ten behoeve van de langjarige financiering van de campus vastgoed ontwikkeling. Het betrof een kapitaal bijdrage van EUR 6,8 mln. (niet rendabel) en een financiering van EUR 4,5 mln (herfinanciering). Naar aanleiding van de hoge bezettingsgraad van de Villa Flora en de Innovatoren is in 2019 besloten om een 3e campus gebouw (Bright House) te realiseren. Aanvang van de bouw heeft plaats gevonden in het voorjaar van 2020 en de afgeronde realisatie wordt verwacht in april 2021.

Provinciaal Risico

De Provincie Limburg loopt het risico (een deel van) de boekwaarde van de deelneming te moeten afwaarderen, ingevolge achterblijven huuropbrengsten, waardevermindering van het vastgoed of een achterblijvende exploitatie van de campusgronden.

17. Greenport Venlo Campus Vastgoed C.V.

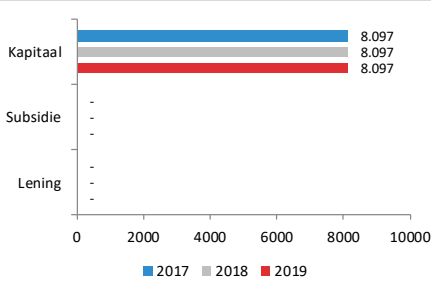
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Commanditaire Venootschap
Boekwaarde (€)	€ 8.096.693
Belang provincie:	76,00%
Zeggenschap provincie:	76,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg, Gemeente Venlo

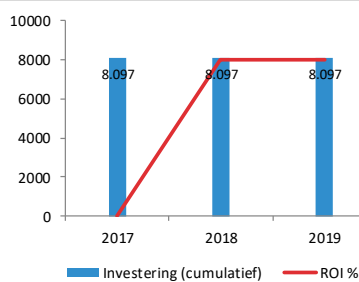
Doelstelling

De Innovatoren is ondergebracht in de C.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo. De beheertaken worden uitgevoerd door de B.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo

Provinciale investeringen (€ 000.)

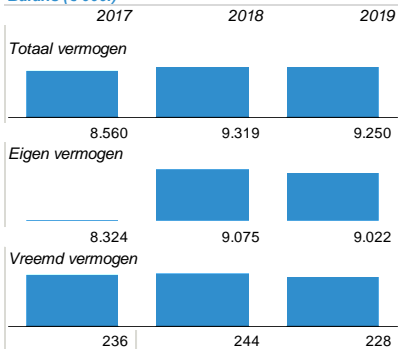
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

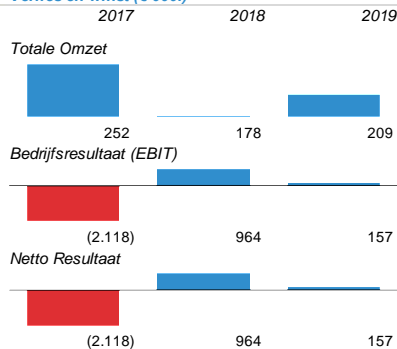
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	8.097	8.097	8.097
Onvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Onvangen dividend in periode € 000.	-	162	162
ROI %	0%	2%	2%

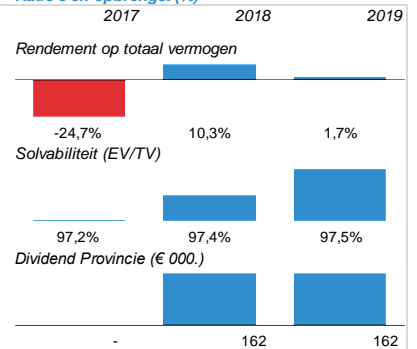
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Greenport Venlo staat voor een kansrijke economische structuur en duurzame ontwikkeling van de regio Noord-Limburg. De Provincie Limburg en de gemeenten Horst aan de Maas, Venray en Venlo hebben de ambitie om het Klavertje 4-gebied te ontwikkelen tot een goed ontsloten (fysiek) werklandschap met een hoge (ruimtelijke) kwaliteit. Daarbij is ervoor gekozen om het gebied te ontwikkelen onder de regie van één gebiedsautoriteit.

Visie en beleidsvoornemen

PS hebben bij besluit d.d. 31 oktober 2014 ingestemd met de in het Plan van aanpak programma Greenport Venlo vervatte ambitie om te komen tot een aantrekkelijk en wervend kennislandschap waaronder begrepen de koers inzake de vervechting van DCGV en TPN (en Venlo Greenpark) en de inrichting van één uitvoeringsorganisatie. Dit is gerealiseerd per 1 februari 2017 met de formele oprichting van B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo en de B.V./C.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo. In de C.V. is de innovatoren ondergebracht.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Als onderdeel van de algehele structurering is de Innovatoren ondergebracht in de Greenport Venlo Campus Vastgoed C.V., waarbij de operationele activiteiten middels een masterlease overeenkomst belegd zijn bij Greenport Venlo Campus Vastgoed B.V.. De financiële stromen zijn daarmee beperkt tot een vaste huursom en de waardeverandering van het vastgoed. De deelneming keert jaarlijks een dividend uit van ca. 2% op het geïnvesteerd vermogen.

Provinciaal Risico

De Provincie Limburg loopt het risico (een deel van) de boekwaarde van de deelneming te moeten afwaarderen, ingevolge waardevermindering van het vastgoed.

18. Greenport Venlo Ontwikkelbedrijf B.V.

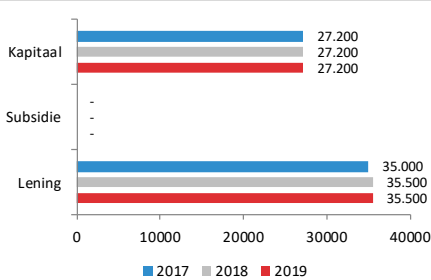
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 27.200.000
Belang provincie:	58,60%
Zeggenschap provincie:	58,60%
Betrokkenen:	Provincie Limburg, Horst a/d Maas, Venlo, Venray

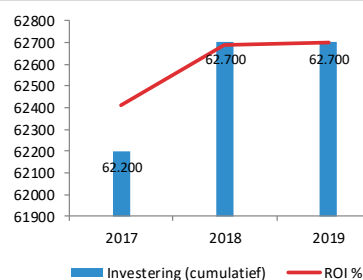
Doelstelling

Op 31 oktober 2014 hebben Provinciale Staten ingestemd met de in het Plan van Aanpak Programma greenport Venlo vervatte koers en acties. Een van de onderdelen van het Plan van aanpak is de programmalijn werklandschap. Deze heeft als doel het realiseren van een goed geoutilleerd werklandschap met concurrerende grondprijzen vanuit één gebiedsautoriteit. De B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo is hier toe opgericht.

Provinciale investeringen (€ 000.)

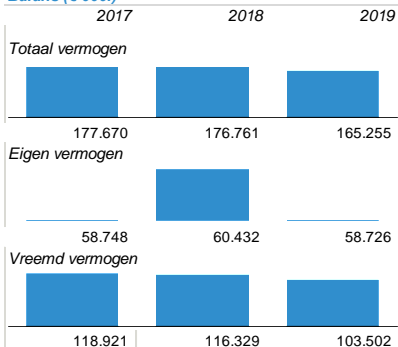
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

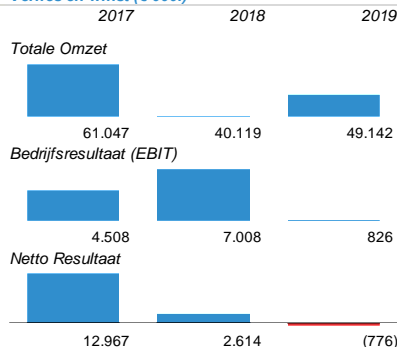
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.			
35.000	35.000	35.500	35.500
Cumulatief verleende subsidie € 000.			
-	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.			
27.200	27.200	27.200	
Onvangen Rente in periode € 000.			
1.063	1.103	1.127	
Onvangen dividend in periode € 000.			
-	544	544	
ROI %			
2%	3%	3%	

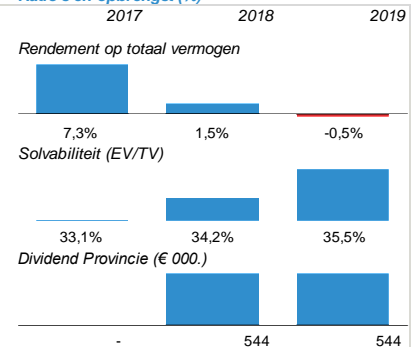
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Greenport Venlo staat voor een kansrijke economische structuur en duurzame ontwikkeling van de regio Noord-Limburg. De Provincie Limburg en de gemeenten Horst aan de Maas, Venray en Venlo hebben de ambitie om het Klavertje 4-gebied te ontwikkelen tot een goed ontsloten (fysiek) werklandschap met een hoge (ruimtelijke) kwaliteit. Daarbij is ervoor gekozen om het gebied te ontwikkelen onder de regie van één gebiedsautoriteit.

Visie en beleidsvoornemen

PS hebben bij besluit d.d. 31 oktober 2014 ingestemd met de in het Plan van aanpak programma Greenport Venlo vervatte ambitie om te komen tot een aantrekkelijk en wervend kennislandschap waaronder begrepen de koers inzake de vervechting van DCGV en TPN (en Venlo Greenpark) en de inrichting van één uitvoeringsorganisatie. Dit is gerealiseerd per 1 februari 2017 met de formele oprichting van B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo en de B.V./C.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo. In het ontwikkelbedrijf is de grondexploitatie van het werklandschap ondergebracht.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

In 2019 zijn minder gronden uitgegeven dan begroot, echter beter dan voorzien in het plan bij oprichting en meer dan in 2018. De afwijking met de begroting is met name ontstaan als gevolg van het doorschuiven van verkopen die niet in 2019 maar later plaatsvinden.

In de exploitatie zit een eenmalige negatieve mutatie welke veroorzaakt wordt door een mutatie in de grondwaardering. Desondanks is er sprake van een positief netto resultaat. Vanuit een geconsolideerd campus perspectief is hiermee dan ook wederom sprake van een positief resultaat, dat ook in de meerjarenraming stand houdt.

Provinciaal Risico

De Provincie loopt het risico de boekwaarde te moeten afwaarderen als gevolg van marktontwikkelingen, kostenstijging en verlengen van de looptijd. Bij de vervechting is een risicoreserve gevormd ter dekking van deze risico's.

19. Brightlands Campus Greenport Venlo B.V.

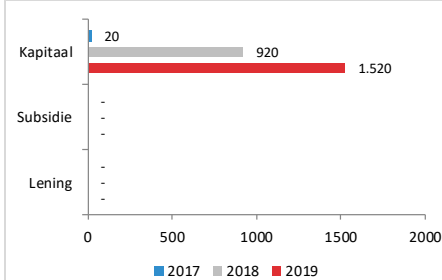
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ -
Belang provincie:	66,00%
Zeggenschap provincie:	66,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg en Universiteit Maastricht.

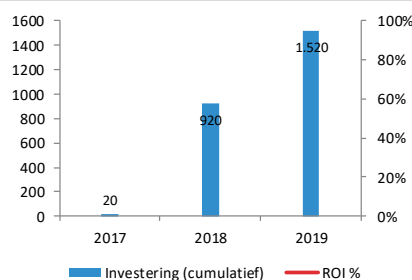
Doelstelling

Het stimuleren van open innovatie ten behoeve van kennisbehoud en kennisontwikkeling in de regio, met als doel aansluiting en verbreding van de as onderwijs -onderzoek (wetenschappelijk en toegepast) - business. Een belangrijke taak van de vennootschap is het ontwikkelen van de Brightlands Campus Greenport Venlo tot een R&D Campus door middel van Business development en Community activiteiten waaronder ook acquisitie en acceleratie. Hierbij dient mede rekening gehouden te worden met de overige Brightlands campusorganisaties (Brightlands Chemelot Campus, Brightlands Maastricht Health Campus en Brightlands Smart Services Campus), welke elk hun eigen doelstelling hebben doch met het gezamenlijk doel uiteindelijk één krachtige Brightlands Campus te ontwikkelen.

Provinciale investeringen (€ 000.)

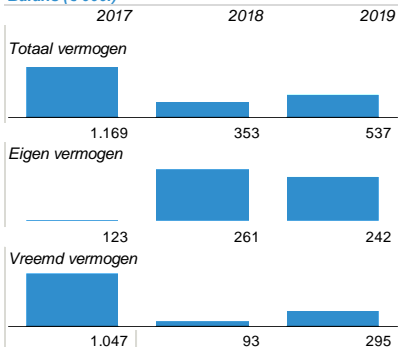
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

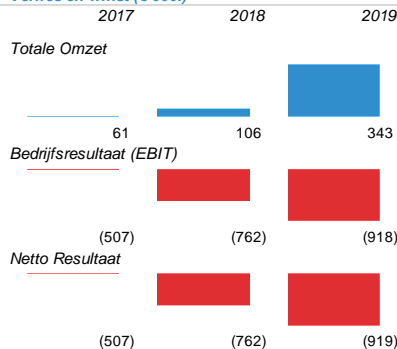
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	20	920	1.520
Onvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Onvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

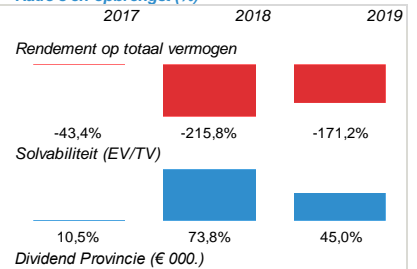
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

De ontwikkeling van een sterke campus in de regio Venlo die middels h et stimuleren van open innovatie kennisbehoud en kennisontwikkeling in de regio faciliteert.

Visie en beleidsvoornemen

De Brightlands Campus Greenport Venlo is eind 2017 opgericht en voor 3 jaren gefinancierd. In 2019 is besloten om de financiering van de campusorganisatie voor de komende 5 jaren voort te zetten. Dit is vastgelegd in de nieuwe aandeelhoudersovereenkomst met ook de nieuwe derde aandeelhouder BASF.

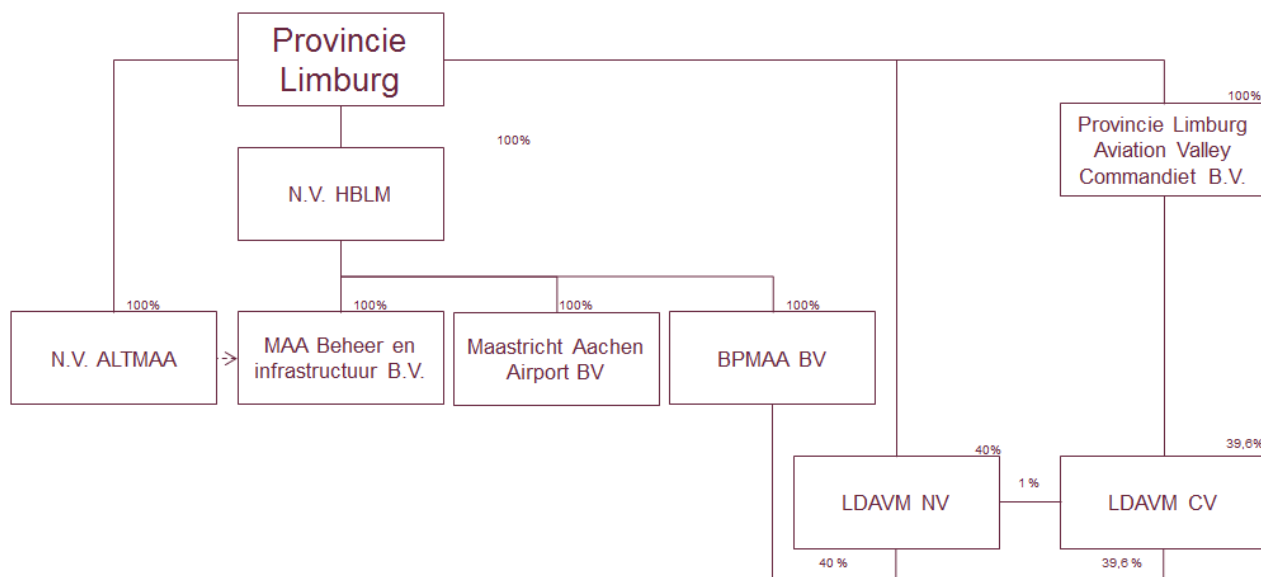
Aandachtspunten en ontwikkelingen

In 2019 is een derde aandeelhouder gevonden zijnde BASF. Tevens is het nieuwe Strategische plan in concept uitgewerkt in samenwerking met de Campus Vastgoed eniteit. Verdere afstemming tussen partijen zal nog moeten plaatsvinden alvorens een definitieve versie kan worden vastgesteld door de aandeelhouders.

Provinciaal Risico

Het Provinciaal risico is hoofdzakelijk een beleidsinhoudelijk risico. Bij de oprichting zijn de kapitaalstortingen reeds als niet revolverend aangemerkt. Het resterende financiële risico is daarmee de tijd waarin een zelfstandig verdienmodel gerealiseerd kan worden. Beleidsinhoudelijk vormt de acquisitietaak het grootste risico, die ook zijn weerslag heeft op de positie van de Greenport Campus Vastgoed B.V. Hierin vormt het vinden van een sterke derde aandeelhouder momenteel de primaire uitdaging.

Maastricht-Aachen Airport

¹⁾ Dit betreft het beheer van de erfpachtovereenkomst

20. N.V. Holding Businesspark Luchthaven Maastricht

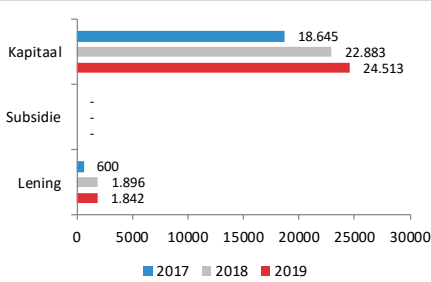
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Naamloze Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 16.072.048
Belang provincie:	100,00%
Zeggenschap provincie:	100,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg

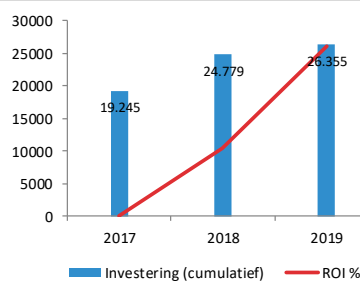
Doelstelling

Het (doen) exploiteren van een luchthavenbedrijf (tot 1 juli 2016). Vanaf 1 juli 2016 moedermaatschappij van BP MAA B.V. en MAA Beheer & Infra B.V., welke laatste de concessie-overeenkomst met de concessienemer beheert. Per 1 november 2019 heeft N.V. HBLM de aandelen van MAA B.V., de exploitant van de luchthaven overgenomen en is MAA B.V. ook een dochtervennootschap van HBLM geworden.

Provinciale investeringen (€ 000.)

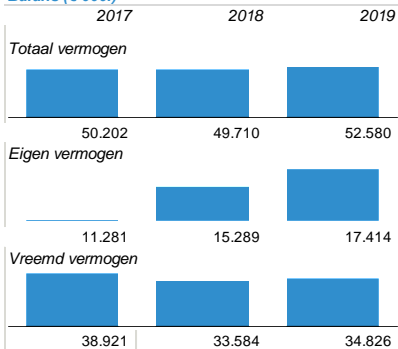
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

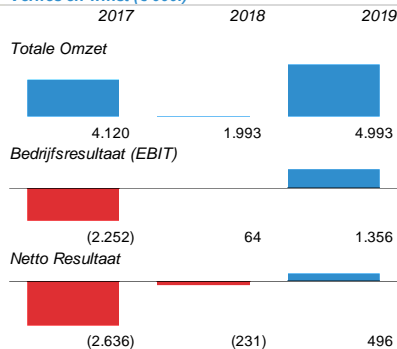
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	600	1.896	1.842
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	18.645	22.883	24.513
Onvangen Rente in periode € 000.	-	30	80
Onvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

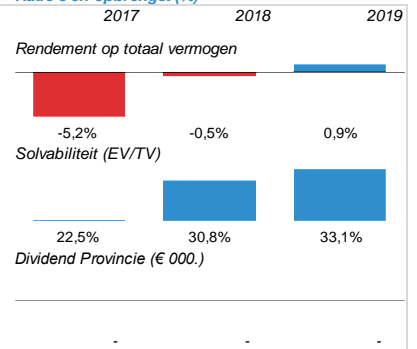
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

De luchthaven MAA is van belang voor een sterk leef- en vestigingsklimaat en heeft relevante sociaal-economische effecten op de schaal van Limburg. MAA kan niet uitsluitend op eigen benen staan en heeft zonder substantiële steun van de overheid geen toekomstperspectief. Dat geldt overigens voor vrijwel alle regionale luchthavens in Europa.

Visie en beleidsvoornemen

Het duurzaam hebben van een luchthaven is wezenlijk van belang voor een goede bereikbaarheid van de regio, draagt bij aan een sterk leef- en vestigingsklimaat van de regio en heeft relevante sociaal-economische (waaronder werkgelegenheid) effecten. In 2016 is de exploitatie (periode van 0 jaar) aan een private partij verleend.

Per 1 november 2019 is echter, op aangeven van de aandeelhouders van MAA B.V. in onderling overleg, besloten om de aandelen van MAA B.V. door N.V. HBLM over te nemen voor € 1, terwijl tevens een lening van € 1,1 mln werd overgenomen. De afspraken uit de concessieovereenkomst blijven onverminderd van kracht tussen MAA B.V. en MAABI B.V. Door investeringen en goed onderhoud dient er een infrastructuur te worden gerealiseerd die toekomstbestendig is en die een goede basis vormt voor de exploitatie.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

N.V. HBLM is vanaf 1 nov. 2019 verantwoordelijk voor de infrastructuur als exploitatie van het vliegveld. De concessie-overeenkomst, overeengekomen tussen MAA BV en MAABI BV blijft onverminderd van kracht. De begroting 2020 toont aan dat prognoses m.b.t. tot vrachtovervoer nog altijd positief zijn, hoewel de markt volatiel. De realisatie van begin 2020 laten lagere gerealiseerde vrachtonnages zien en de impact van het coronavirus, alsmede een mogelijke invoering van een vrachttax zal een forse negatieve impact hebben voor MAA B.V. Specifieke rapportages Hierover worden opgenomen in de Voortgangsrapportage Regeling Grote projecten. Tot slot zijn de veiligheidskosten door een extern adviesbureau herijkt en op basis hiervan hebben uw Staten op 12 dec. 2019 ingestemd met het verhogen van de NEDAB bijdragen met € 1,2 mln. op jaarbasis.

Provinciaal Risico

Het financieel risico is met name gelegen in het exploiteren van de luchthaven. De ter beschikking gestelde kredieten zijn niet als revolverend bestempeld, met uitzondering van de verstrekte lening en de aanschaf (en hieraan gekoppelde verhuur) van de cargoterminal. Tegenover de middelen agio verstrekte kredieten staat een reserve voor afwaardering. Het maatschappelijk risico zit in het mogelijk failliet gaan van de luchthaven en daarmee gepaard gaande verlies aan directe en indirecte werkgelegenheid. Door COVID-19 zijn de risico's voor het exploiteren van de luchthaven aanmerkelijk toegenomen.

21. N.V. Aangewezen Luchvaartterrein Maastricht-Aachen Airport

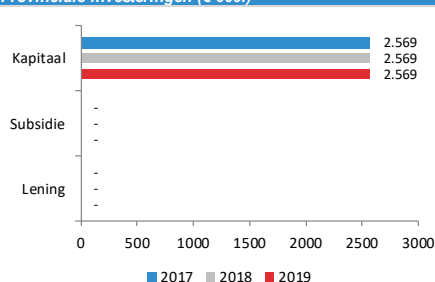
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Naamloze Vennootschap
Boek waarde (€)	€ 1
Belang provincie:	100,00%
Zeggenschap provincie:	100,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg

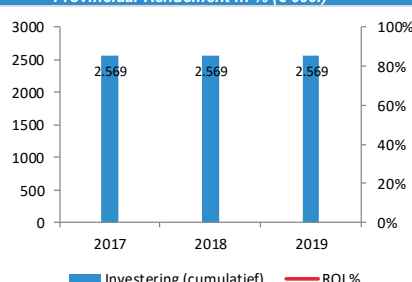
Doelstelling

Het beheer van het erfpachtcontract van het als zodanig aangewezen luchvaartterrein Maastricht-Aachen Airport alsmede de afwikkeling van de aandelenkoopovereenkomst van N.V. Holding Businesspark Luchthaven Maastricht.

Provinciale investeringen (€ 000.)

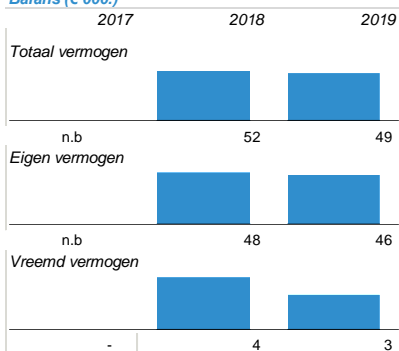
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

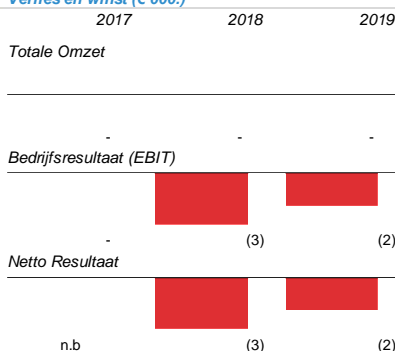
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	2.569	2.569	2.569
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

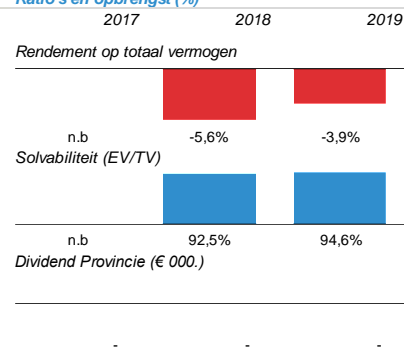
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

De aanwezigheid van het luchvaartterrein draagt bij aan het verbeteren van de (grensoverschrijdende) bereikbaarheid en mobiliteit en is een randvoorwaarde voor het waarmaken van de provinciale economische ambities.

Visie en beleidsvoornemen

De aanwezigheid van het luchvaartterrein draagt bij aan het verbeteren van de (grensoverschrijdende) bereikbaarheid en mobiliteit en is een randvoorwaarde voor het waarmaken van de provinciale economische ambities. In de AvA van 6 november 2013 is een besluit genomen over de overname van de aandelen van de overige aandeelhouders door de Provincie. De formele afhandeling van de notariële overdracht is medio 2014 afgerond. De Provincie zal als 100% (enig) aandeelhouder het beheer van het erfpachtcontract met MAA B.V. voortzetten. NV ALTMAA kan als juridische entiteit mogelijk nog ingezet worden bij de realisatie van een duurzame toekomst voor MAA.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Er zijn geen aandachtspunten of ontwikkelingen te melden.

Provinciaal Risico

Er zijn nauwelijks nog financiële verplichtingen in NV ALTMAA. De aanwezige financiële middelen zijn toereikend en de boekwaarde in de provinciale begroting is teruggebracht naar € 1.

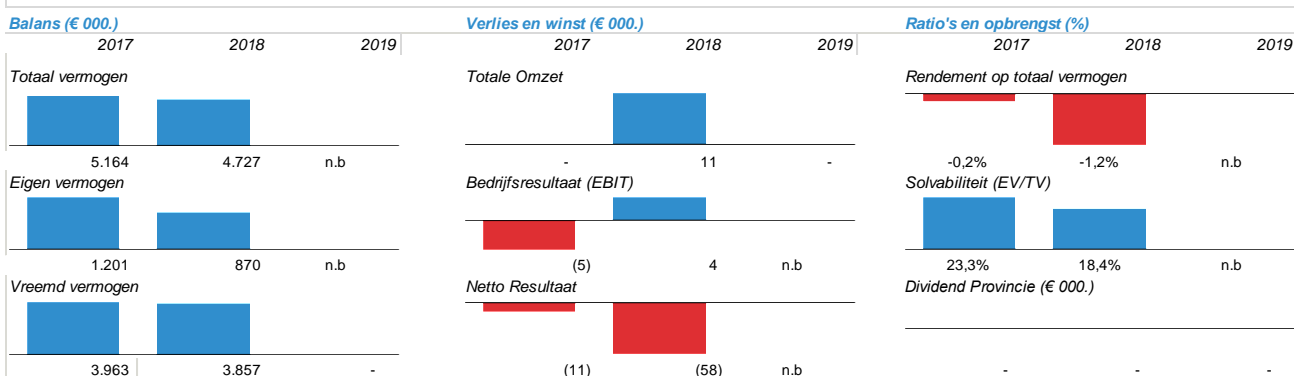
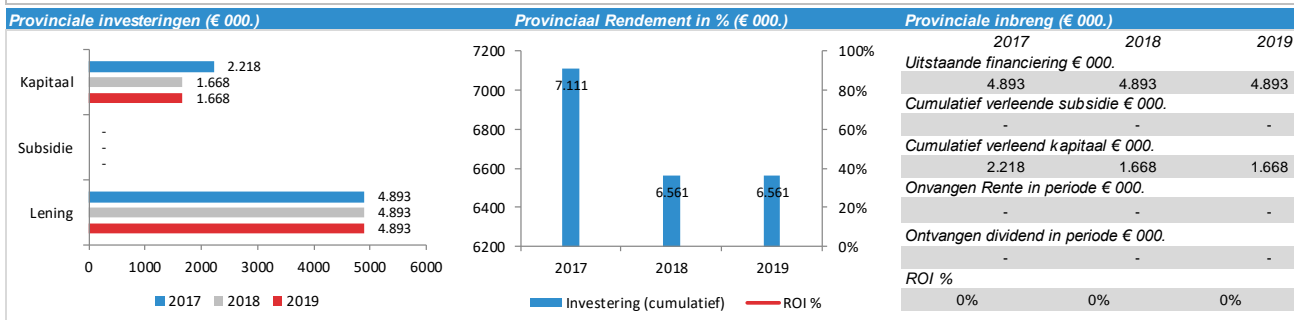

22. Provincie Limburg AviationValley Commandiet B.V.

Basis Informatie	
Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 1.668.000
Belang provincie:	100,00%
Zeggenschap provincie:	100,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg

Doelstelling

Het als commanditair vennoot deelnemen in, het financieren van, het samenwerken met en het verlenen van adviezen en andere diensten aan de commanditaire vennootschap Land Development AviationValley Maastricht C.V., teneinde de realisatie van het bedrijventerrein BPMAA te Beek/Meersen te bewerkstelligen.

Publiek belang

Door als commanditair vennoot deel te nemen in Land Development Aviation Valley Maastricht C.V. draagt Provincie Limburg Aviationvalley Commandiet B.V. bij aan haar doelstellingen en de realisatie van het bedrijven terrein BPMAA.

Visie en beleidsvoornemen

Door middel van de activiteiten van de LDAVM C.V. komen tot stimulering van de aantrekkingskracht van de luchthaven en het geven van een impuls voor de (regionale) werkgelegenheid (bevorderen vestigingsklimaat).

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Zie ontwikkelingen binnen LDAVM C.V.. De PLAC B.V. voert geen operationele activiteiten. Het ingebracht kapitaal in LDAVM C.V. loopt via deze entiteit. In 2018 is EUR 550.000 aan agio teruggestort naar de Provincie Limburg.

Provinciaal Risico

De Provincie Limburg loopt het risico (een deel van) de boekwaarde van de onderneming te moeten afwaarderen. Moment van aflossing van de lening is afhankelijk van ontvangst van winstuitkeringen vanuit de LDAVM CV. De LDAVM CV kent 2 hoofd risico's: Vertraging uitgifte en verlaging uitgifteprezen. Jaarlijks worden met de actualisatie van het businessplan de risico's geïnventariseerd en geanalyseerd.

23. Land Development Aviation Valley Maastricht C.V.

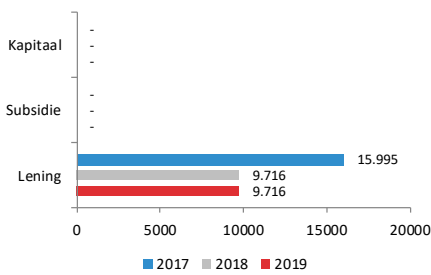
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Commanditaire Venootschap
Boekwaarde (€)	n.v.t.
Belang provincie:	40,00%
Zeggenschap provincie:	40,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg, BPMAA B.V., Dura Vermeer en Aviation Logistics Development Company

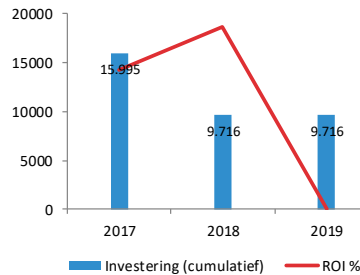
Doelstelling

Uitvoering te geven aan zowel het Master- en Businessplan, dat door de aandeelhouders is vastgesteld. Het te ontwikkelen bedrijventerrein BPMAA (groot circa 110 hectare bruto), gelegen binnen de gemeente Beek en de gemeente Meerssen, is een van de in het POL aangewezen locaties voor de realisatie van een bedrijventerrein. Het gebied wordt ontwikkeld als hoogwaardige en duurzame kwaliteitslocatie met een landschappelijke inpassing in de omgeving.

Provinciale investeringen (€ 000.)

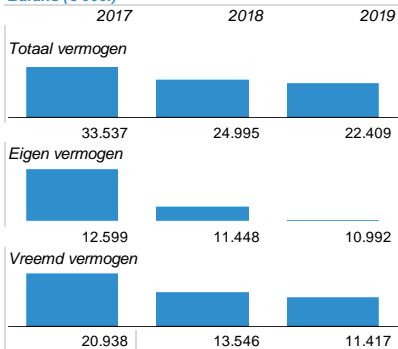
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

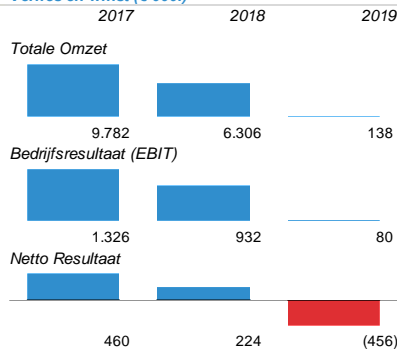
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.			
15.995	15.995	9.716	9.716
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	-	-	-
Ontvangen Rente in periode € 000.			
800	800	633	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	5%	7%	0%

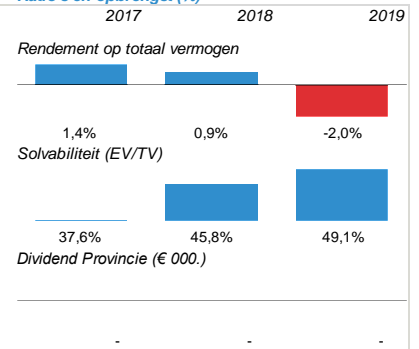
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

De bedrijventerrein ontwikkeling rondom de luchthaven draagt bij aan de werkgelegenheid, positie van Limburg in de logistieke sector en is van strategische waarde in relatie tot de ontwikkeling van de luchthaven.

Visie en beleidsvoornemen

Het te ontwikkelen bedrijventerrein BPMAA staat voor de stimulering van de aantrekkingskracht van de luchthaven op lange termijn en tevens als impuls voor de (regionale) werkgelegenheid. De ontwikkelingen in BPMAA overschrijden de gemeentegrenzen van de gemeenten Beek en Meerssen. De N.V./C.V. is instrumenteel een waarborg om maatschappelijk en economisch rendement te realiseren.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

De grondexploitatie van LDAVM C.V. is ingevolge de verkoop van een groot perceel in 2018 sterk verbeterd. Dit heeft ook geleid tot een verkorting van de verwachte looptijd. Per jaareinde 2019 was 35,8 van de 62 ha uitgeefbaar terrein uitgegeven.

Provinciaal Risico

Hoewel de feitelijke werkzaamheden en de activa in LDAVM C.V. zitten, zit het financieel risico in de Provincie Limburg Aviation Valley Commandiet B.V. ten aanzien van de deelneming. Ten aanzien van de financiering loopt de Provincie het risico dat deze niet kan worden afgelost. De huidige grondexploitatie sluit nochtans positief.

24. Land Development AviationValley Maastricht N.V.

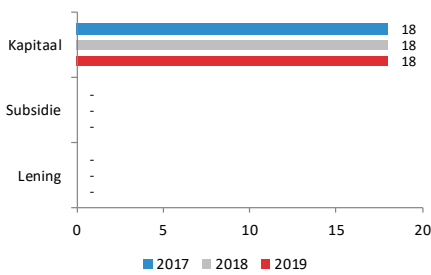
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Naamloze Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 18.000
Belang provincie:	40,00%
Zeggenschap provincie:	40,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg, BPMAA B.V., Dura Vermeer. en Aviation Logistics Development Company

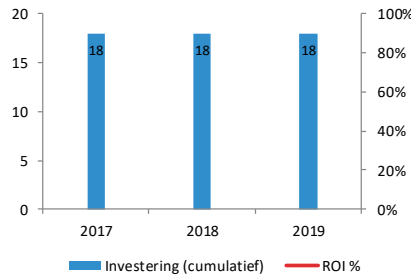
Doelstelling

Uitvoering te geven aan zowel het Master- en Businessplan, dat door de aandeelhouders is vastgesteld. Het te ontwikkelen bedrijventerrein BPMAA, gelegen binnen de gemeente Beek en de gemeente Meerssen, is een van de in het POL aangewezen locaties voor de realisatie van een bedrijventerrein. Het gebied wordt ontwikkeld als hoogwaardige en duurzame kwaliteitslocatie met een landschappelijke inpassing in de omgeving.

Provinciale investeringen (€ 000.)

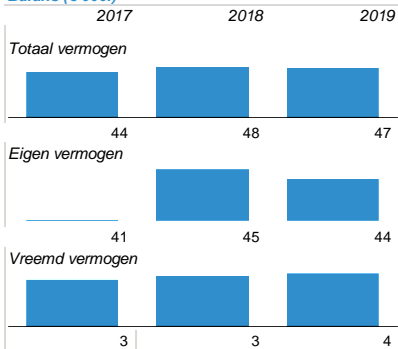
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

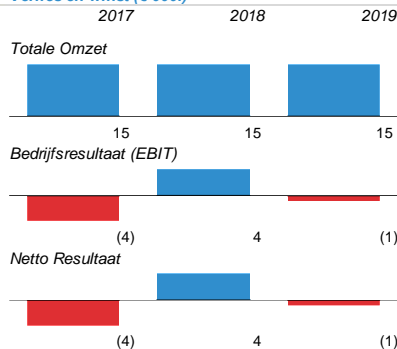
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	18	18	18
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

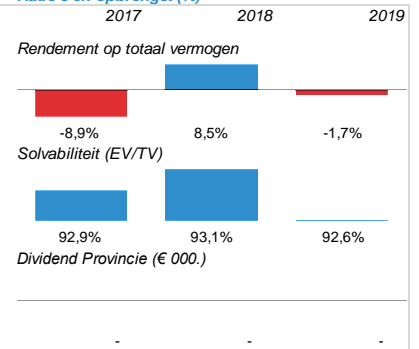
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

De bedrijventerrein ontwikkeling rondom de luchthaven draagt bij aan de werkgelegenheid, positie van Limburg in de logistieke sector en is van strategische waarde in relatie tot de ontwikkeling van de luchthaven.

Visie en beleidsvoornemen

Het te ontwikkelen bedrijventerrein BPMAA staat voor de stimulering van de aantrekkingskracht van de luchthaven op lange termijn en tevens als impuls voor de (regionale) werkgelegenheid. De ontwikkelingen in BPMAA overschrijden de gemeentegrenzen van de gemeenten Beek en Meerssen. De N.V./C.V. is instrumenteel een waarborg om maatschappelijk en economisch rendement te realiseren.

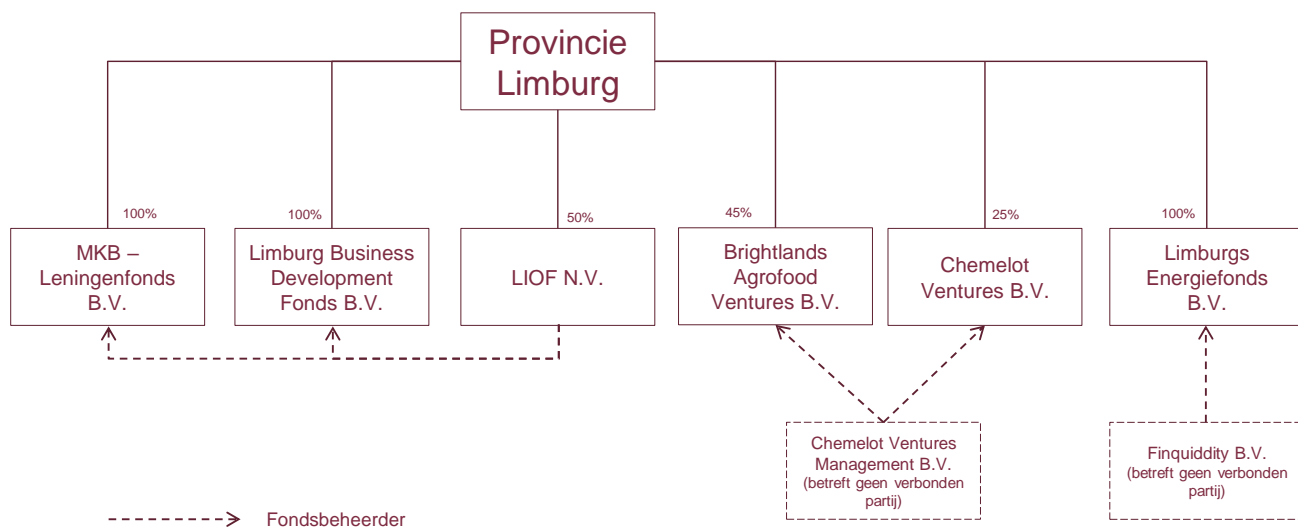
Aandachtspunten en ontwikkelingen

Zie ontwikkelingen benoemd bij LDAVM C.V.. LDAVM N.V. is beherend venoot en draagt geen risico ten aanzien van de onderliggende exploitatie in de C.V.

Provinciaal Risico

De Provincie Limburg loopt het risico (een deel van) de boekwaarde van de onderneming ad € 18.000 te moeten afwaarderen. Daarnaast loopt de onderneming (en daarmee indirect de Provincie) een risico ten aanzien van vertraging in de uitgifte en verlaging uitgifteprezen. Jaarlijks worden met de actualisatie van het businessplan de risico's geïnventariseerd en geanalyseerd.

Regionale ontwikkeling en fondsen

25. N.V. Industriebank LIOF

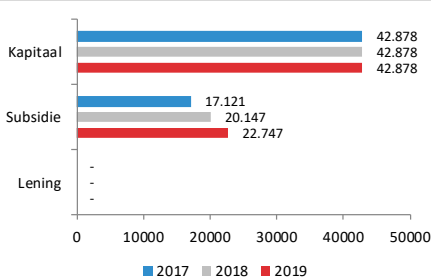
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Naamloze Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 42.877.738
Belang provincie:	50,00%
Zeggenschap provincie:	50,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg en Ministerie EZ

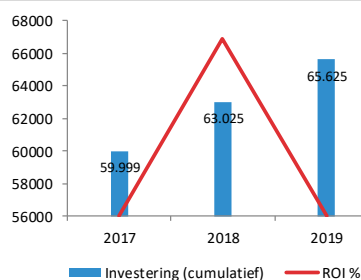
Doelstelling

Industriebank LIOF is de Limburgse ontwikkelingsmaatschappij. LIOF draagt bij aan de welvaart van de Provincie Limburg door de (sociaal-) economische structuur verder te versterken en werkgelegenheid te verbeteren. De activiteiten die LIOF ontplooit binnen elk van deze taakgebieden dienen te passen binnen de kaders van het provinciaal economisch beleid.

Provinciale investeringen (€ 000.)

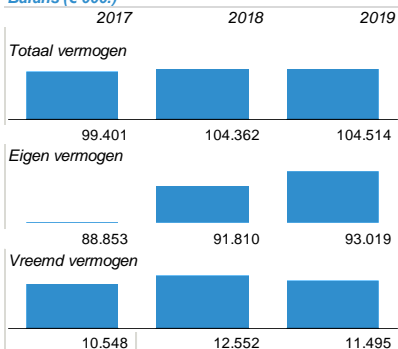
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

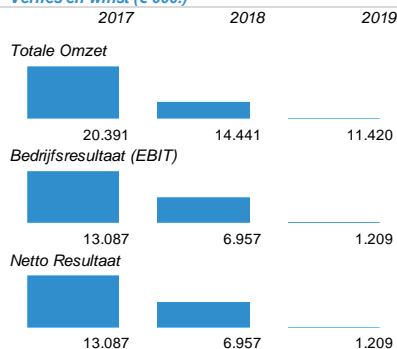
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	17.121	20.147	22.747
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	42.878	42.878	42.878
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	2.000	-
ROI %	0%	3%	0%

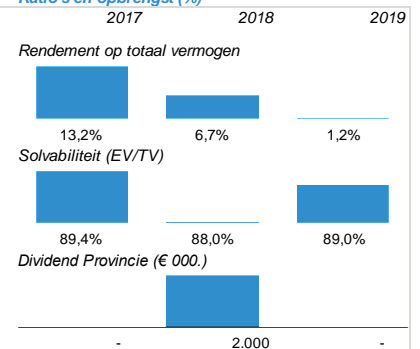
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

LIOF draagt bij aan de welvaart van de Provincie Limburg door de (sociaal-) economische structuur verder te versterken en werkgelegenheid te verbeteren. De kerntaken betreffen Acquisitie, Participatie, en Ontwikkeling/Innovatie. De activiteiten die LIOF ontplooit binnen elk van deze taakgebieden dienen te passen binnen de kaders van het provinciaal economisch beleid.

Visie en beleidsvoornemen

Gezien de uitbreiding van het Provinciaal belang in LIOF zal LIOF functioneren als de uitvoeringsorganisatie voor het regionaal economisch beleid voor de Provincie Limburg, gericht op ondersteuning van groei en innovatie in het MKB.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Over boekjaar 2019 is een resultaat gerealiseerd van € 1,2 mln. Dit is lager dan eerdere jaren die gekenmerkt werden door bijzonder hoge boekwinsten. Om dit ook naar de toekomst toe te kunnen bestendigen is een stevig investeringvolume noodzakelijk. LIOF beoogt € 10 mln. per jaar te investeren.

Provinciaal Risico

Vanuit de subsidierelatie is het risico het niet uitvoeren van de activiteiten / voorwaarden zoals opgenomen (of onderliggend) aan de subsidiebeschikking. Dit kan leiden tot een afbreukrisico voor de Provincie. Vanuit de aandeelhoudersrelatie bestaat het risico dat het LIOF onvoldoende fungeert als ontwikkelingsbedrijf voor de Provincie, of dat financiële resultaten onvoldoende zijn met als resultaat afwaardering van de boekwaarde.

26. MKB-Leningenfonds (MKB-L) B.V.

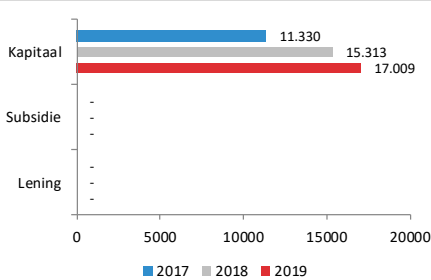
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 15.154.058
Belang provincie:	100,00%
Zeggenschap provincie:	100,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg en LIOF NV

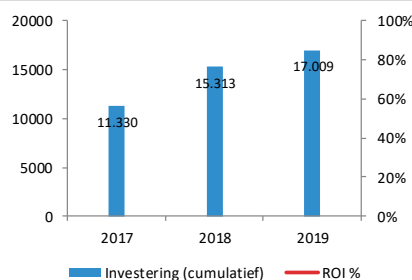
Doelstelling

MKB-L BV geeft invulling aan het MKB-Leningenfonds. Dit fonds biedt financiering voor MKB-ondernemers. Het MKB-Leningenfonds is een breed fonds dat open staat voor MKB-ondernemers uit een scala aan sectoren en verscheidene ontwikkelstadij van een onderneming.

Provinciale investeringen (€ 000.)

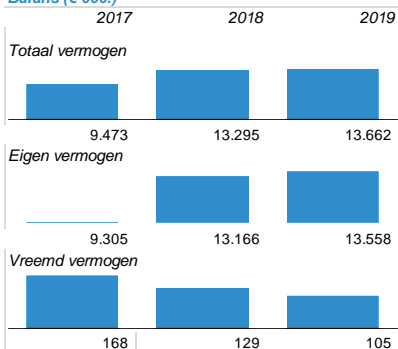
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

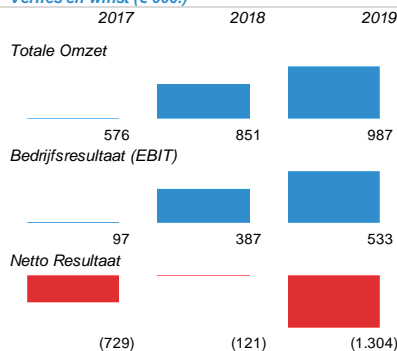
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	11.330	15.313	17.009
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

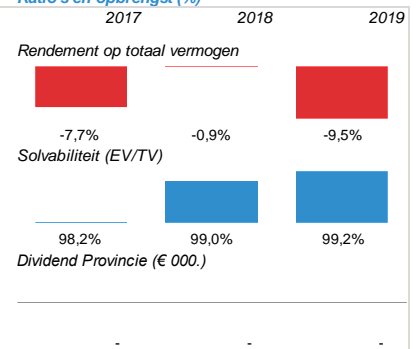
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Het MKB in Limburg meer financieringsmogelijkheden bieden, zodat de economische groei, welvaart en werkgelegenheid gestimuleerd worden.

Visie en beleidsvoornemen

Inzet van het MKB-Leningenfonds is gedurende haar looptijd (9 jaar) gericht op het financieren van 40 ondernemingen. Er zijn slechts enkele harde criteria; het betreft een MKB-onderneming, gevestigd in Limburg, dan wel een onderneming waarvan de effecten van de lening in een belangrijke mate neerslaan in de Provincie. Het fonds verstrekt leningen van € 150.000 tot € 1 miljoen. Er is initieel totaal € 20 mln. door PS beschikbaar gesteld. Dit is eind 2017 verhoogd met maximaal € 10 miljoen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

MKB-leningenfonds BV is 1 mei 2015 opgericht. Ultimo 2019 zijn er 49 leningen uitgezet voor een totaal van € 19,8 mln. Naar aanleiding van een motie van uw staten is de uitzettingstermijn en looptijd van het fonds verlengd met 1 jaar. Dit geeft het fonds extra tijd om de beschikbare middelen uit te zetten. Daarna zal de beheerfase starten, in lijn met de aflossingstermijn van de uitgezette leningen.

Provinciaal Risico

Er kunnen vier typen risico's worden onderscheiden: beleidsinhoudelijke, financiële, juridische en fiscale risico's. Wat betreft het financiële risico is dat het bedrag van de inbreng in het fonds zijnde maximaal € 30 mln. en het bedrag aan rendement dat mogelijk niet gerealiseerd wordt. Bij het oprichten en het inrichten van het fonds zijn beheersmaatregelen voor de genoemde risico's geïmplementeerd.

27. Limburg Business Development Fonds (LBDF) B.V.

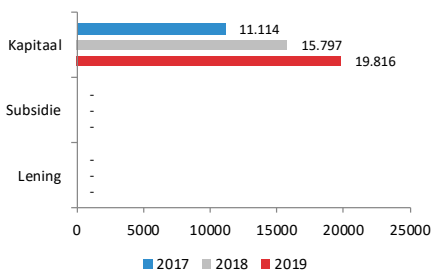
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 12.483.943
Belang provincie:	100,00%
Zeggenschap provincie:	100,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg en LIOF NV

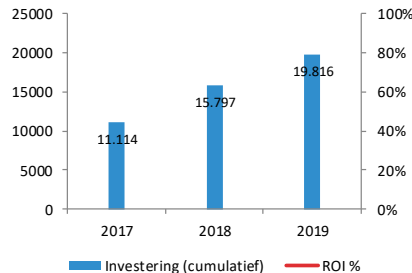
Doelstelling

Het Limburg Business Development Fonds (LBDF) biedt financiering voor de ontwikkeling van ideeën naar product naar onderneming. Het fonds zal de verschillende stadia met verschillende instrumenten financieren.

Provinciale investeringen (€ 000.)

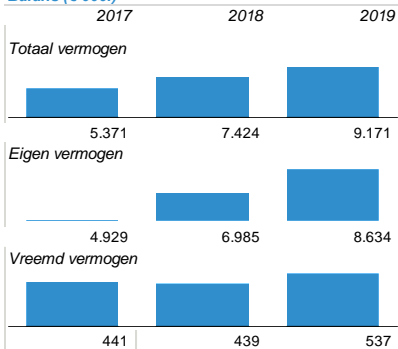
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

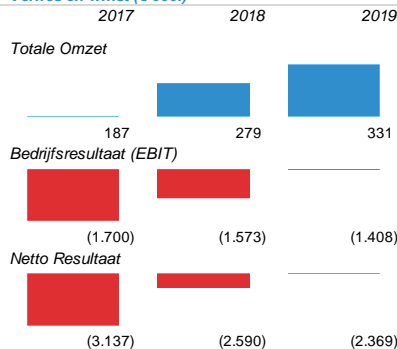
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	11.114	15.797	19.816
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

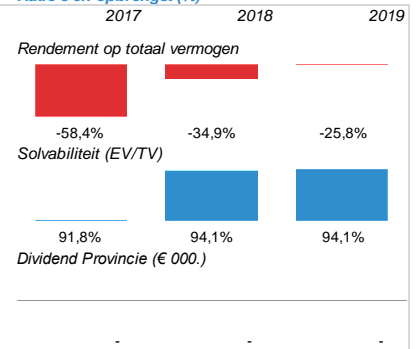
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Het innovatieve MKB in Limburg meer mogelijkheden bieden voor financiering zodat de economische groei, welvaart en werkgelegenheid gestimuleerd worden middels het: 1) Proof-of-Principle fonds (PoP): van idee naar een proof-of-principle, ideeën toetsen op technologische en/of commerciële haalbaarheid; 2) Proof-of-Concept fonds (PoC): opwerking van producten die een eerste technologische en/of markttoets hebben doorstaan tot een volwaardig product- en of dienstenconcept; 3) Seed fonds: dekt de financieringsbehoefte in de laatste fase van het business development traject tot een volwaardige onderneming.

Visie en beleidsvoornemen

Inzet van het LBDF leidt over de tijdshorizon van 6 jaar tot 180 beproefde ideeën, die worden doorontwikkeld tot 75 businessplannen, om uiteindelijk te resulteren in 42 businesses. Op basis van een verwachte personeelsomvang van 5 tot 10 fte per business, bieden deze 42 businesses naar verwachting ruim 300 fte directe werkgelegenheid en ten minste eenzelfde aantal fte indirecte werkgelegenheid. Er is in totaal € 29,7 mln. door PS beschikbaar gesteld.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

LBDF heeft per jaareinde 2019 voor € 24,8 mln. aan investeringen geëncmitteerd. Daarmee bedraagt de uitzetting van de subfondsen POP (subsidies), POC (leningen) en Seed (kapitaal) respectievelijk 70%, 90% en 100%. Op basis van de meerjarenprognose verwacht LBDF nog steeds te kunnen voldoen aan de bij oprichting gestelde revolverendheid doelstellingen.

Provinciaal Risico

Er kunnen vier typen risico's worden onderscheiden: beleidsinhoudelijke, financiële, juridische en fiscale risico's. Wat betreft het financiële risico is dat het bedrag van de inbreng in het fonds zijnde € 29,7 mln. en het bedrag aan rendement dat mogelijk niet gerealiseerd wordt. Bij het oprichten en het inrichten van het fonds zijn beheersmaatregelen voor de genoemde risico's geïmplementeerd.

28. Chemelot Ventures B.V.

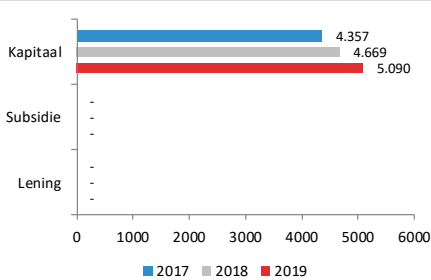
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 5.089.964
Belang provincie:	25,00%
Zeggenschap provincie:	25,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg, DSM Nederland B.V., Particon B.V., Industriebank LIOF N.V., Rabobank

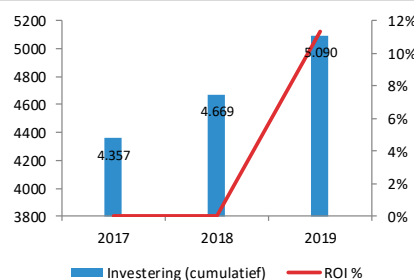
Doelstelling

Het al dan niet risicodragend, investeren in andere vennootschappen en ondernemingen, met name in vennootschappen en ondernemingen werkzaam op het gebied van (bio)chemische, (bio)medische en (bio)technologische materialen en life science.

Provinciale investeringen (€ 000.)

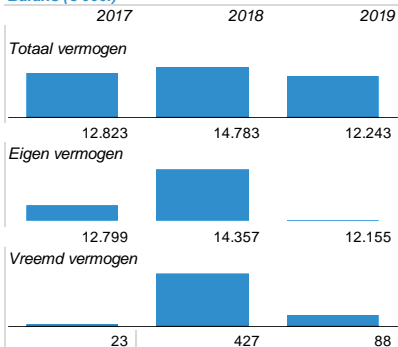
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

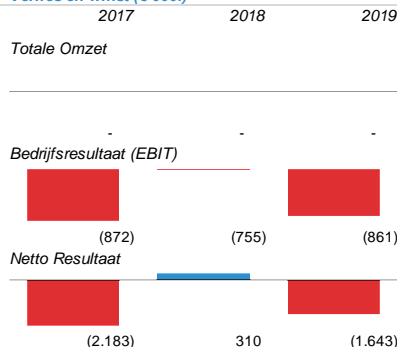
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	4.357	4.669	5.090
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	576
ROI %	0%	0%	11%

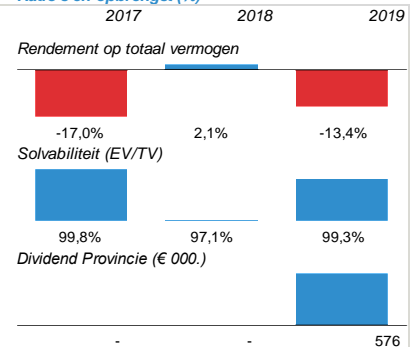
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Beschikbaarheid van durfkapitaal is een randvoorwaarde voor innovatie en campus ontwikkeling. Hiermee draagt Chemelot Ventures B.V. bij aan de ontwikkeling van de regionale economie via de doelstellingen van de Chemelot Campus.

Visie en beleidsvoornemen

In het Masterplan Chemelot Campus is afgesproken dat het gezamenlijk belang voor DSM, UM en Provincie Limburg in de samenwerking, het bevorderen van een sterk CHEMaterials cluster is. De samenwerking is gericht op het stimuleren van open innovatie ten behoeve van kennisbehoud en kennisontwikkeling in de regio. Om deze beoogde innovaties te financieren hebben startende en snel groeiende ondernemingen behoefte aan (durf) kapitaal. Het tekort aan aandelenkapitaal (durfkapitaal) legitimeert de deelname van de overheid in een venture capital fonds. De participatie van de overheid in het fonds heeft een stimulerende werking naar mogelijke andere investeerders met als resultaat dat particulier kapitaal wordt gemobiliseerd. Via de aandeelhoudersrelatie zal toezicht worden gehouden op het functioneren van de organisatie en de wijze waarop de gestelde doelstellingen worden gerealiseerd.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Chemelot Ventures heeft per jaareinde 2019 voor € 20,3 mln. aan investeringsbesluiten genomen, verdeeld over 15 doelondernemingen. In 2019 wordt een verlies gerealiseerd van € 1.643.000. In 2018 werd een positief resultaat behaald van € 309.567 ingevolge de verkoop van een van de participaties met een boekwinst van € 2,3 mln. De boekwinst leidde tot de uitkering van een dividend in 2019 aan Provincie Limburg van € 576.000.

Provinciaal Risico

Financieel gezien de bijdrage van € 10 mln. (Totaal krediet, boekwaarde is hetgeen tot nog toe gestort). Daarnaast nog politiek risico en afbreuk risico als door vennootschap verkeerde investeringen worden verricht. Vanuit een balans perspectief bestaat het risico op afwaardering van de boekwaarde van € 5,1 mln. Door COVID-19 is het risico op afwaarderingen op participaties en daarmee afwaardering van de boekwaarde toegenomen.

29. Brightlands Agrofood Ventures B.V.

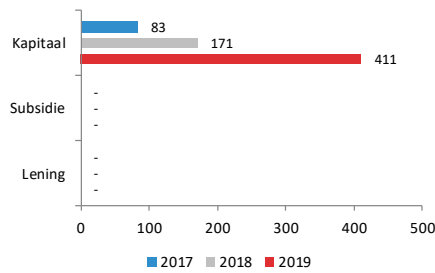
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 410.599
Belang provincie:	35,00%
Zeggenschap provincie:	35,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg, Coöperatieve Rabobank U.A., N.V. LIOF, Bright Venture Partners BV, LLTB, Van Herk, Fresh Valley

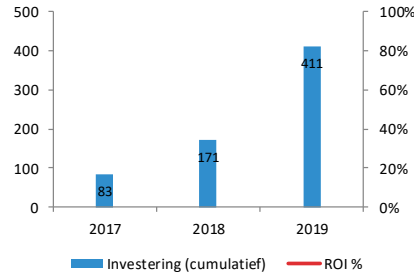
Doelstelling

Het financieren van technologie gedreven start-ups in de agrofood sector.

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	83	171	411
Onvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Onvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

Balans (€ 000.)

	2017	2018	2019
Totaal vermogen	6	89	n.b.
Eigen vermogen	6	7	n.b.
Vreemd vermogen	-	82	-

Verlies en winst (€ 000.)

	2017	2018	2019
Totale Omzet	-	-	-
Bedrijfsresultaat (EBIT)	(179)	(296)	n.b.
Netto Resultaat	(179)	(296)	n.b.

Ratio's en opbrengst (%)

	2017	2018	2019
Rendement op totaal vermogen	-3045,7%	-333,6%	n.b.
Solvabiliteit (EV/TV)	100,0%	7,4%	n.b.
Dividend Provincie (€ 000.)	-	-	-

Publiek belang

Door de positieve economische ontwikkelingen neemt ook de dynamiek op de Brightlands Campus Greenport Venlo toe. Een ontwikkeling die wij ondersteunen. Om ook voor het MKB op deze campus risicokapitaal ter beschikking te hebben, hebben wij in onze rol van aandeelhouder de andere partners van Chemelot Ventures gevraagd de scope van het fonds uit te breiden met agro/food. Dit heeft tevens geleid tot cofinanciering vanuit de partners.

Visie en beleidsvoornemen

Op basis van de geïnvesteerde middelen á EUR 5 mln. en de cofinanciering gedurende de periode 2018-2022 investeren, met een exit en follow-on investeringsperiode van 2023-2028

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Het fonds is eind 2017 opgericht. In de loop van 2018 zijn drie private investeerders toegetroten. De totale fondsomvang bedraagt daarmee EUR 20,1 mln. In 2019 zijn de eerste twee participaties aangegaan en in het eerste halfjaar van 2020 is een derde investering gerealiseerd.

Provinciaal Risico

Het risico bestaat dat de Provinciale investering bij het uitblijven van voldoende exits met een hoge multiple haar ingebracht kapitaal verliest.

30. Limburgs Energie Fonds (LEF) B.V.

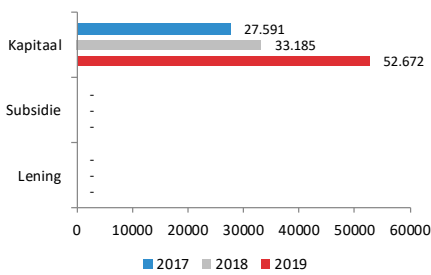
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 52.671.651
Belang provincie:	100,00%
Zeggenschap provincie:	100,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg en Finquiddity Vermogensbeheer B.V.

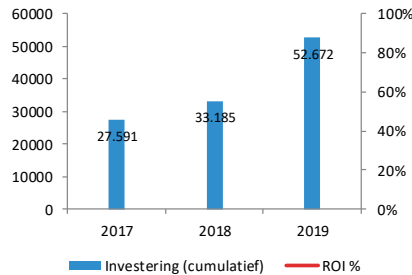
Doelstelling

Het langjarig beheren van haar vermogen, waarbij zij haar financiële middelen uitzet op revolverende basis ter versterking van de ontwikkeling en toepassing van duurzame energieopwekking, energiebesparing en de circulaire economie voor en met name in de Provincie Limburg.

Provinciale investeringen (€ 000.)

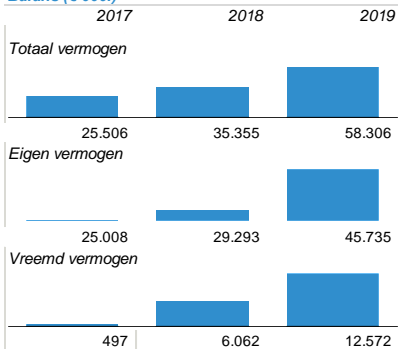
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

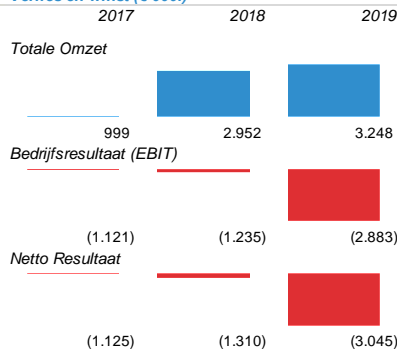
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	27.591	33.185	52.672
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

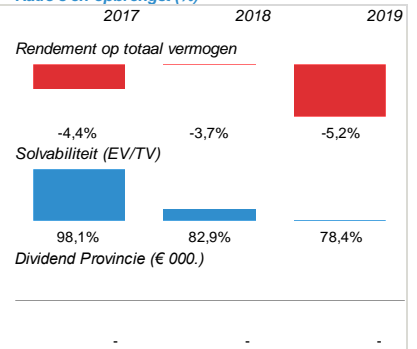
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Het publiek belang volgt uit de motie van PS van 4 november 2011 waarbij uw Staten hebben opgeroepen tot oprichting van een revolverend fonds en de Kadernota Energiefonds, vastgesteld door PS op 8 juni 2012. Via investeringen in duurzame projecten draagt het LEF bij aan het Limburgse leefklimaat.

Visie en beleidsvoornemen

De provinciale visie is gevat in de kadernota Energiefonds, vastgesteld door PS op 8 juni 2012. Het Energiefonds zal zich richten op financiële ondersteuning van initiatieven gericht op energiebesparing, duurzame energieopwekking, innovaties op het gebied van duurzame energie en de circulaire economie. Doelgroepen zijn bedrijven en non-profitorganisaties. Overkoepelende doelstelling is CO2-reductie in combinatie met het realiseren van effecten op het gebied van werkgelegenheid, innovatie, lastenverlichting of bevorderen aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Het betreft een revolverend fonds dat teruggevloede middelen weer zal inzetten voor nieuwe initiatieven.

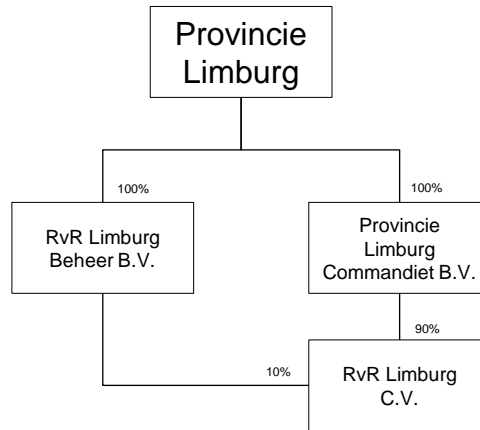
Aandachtspunten en ontwikkelingen

Aangevuld met de EIB financiering bedraagt de totale fondsomvang € 90 mln. Het geïmmiteerd kapitaal bedraagt € 78,8 mln. per einde Q1 2020. Dit staat gelijk aan 67 windmolens CO2 besparing (2,3 mw). De pijplijn is goed gevuld, veelal met projecten met een grote financieringsvraag. Dit kan betekenen dat begin 2020 de initiële € 90 mln. volledig is uitgezet. Dit jaar wordt het resultaat gedrukt door een tweetal bijzondere waardeverminderingen. PS heeft inmiddels besloten het fonds uit te breiden tot een omvang van € 268 mln. onder voorwaarde van cofinanciering.

Provinciaal Risico

Belangrijkste risico voor LEF B.V. is dat er onvoldoende (goede) projecten worden aangereikt, dan wel in aanmerking komen voor financiering o.b.v. de gehanteerde fondscriteria. Het primaire financieel risico is gelegen in faillissement of afwaardering van de aangelegane financieringen en/of participaties. Secundair financieel risico is een langere uitzettingsperiode, omdat zo lang het kapitaal niet volledig is uitgezet de fondskosten onevenredig zwaar op het resultaat drukken.

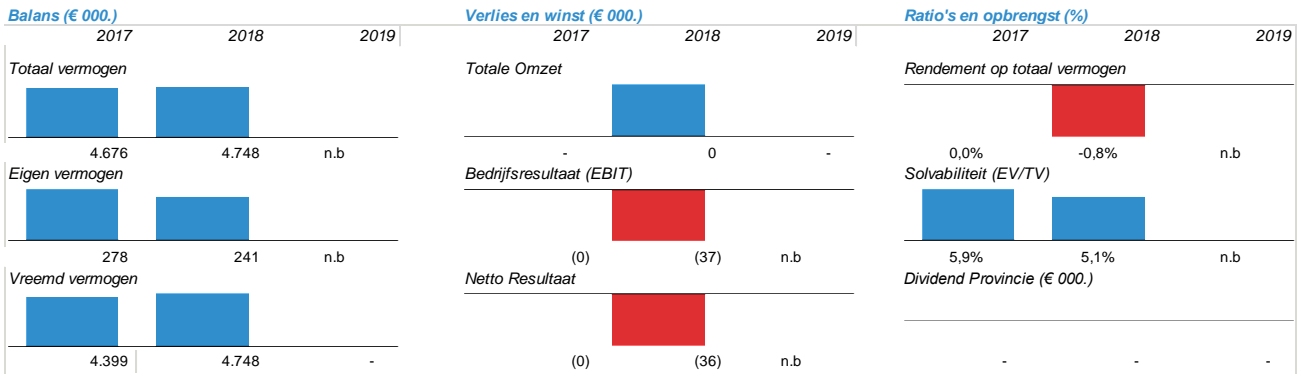
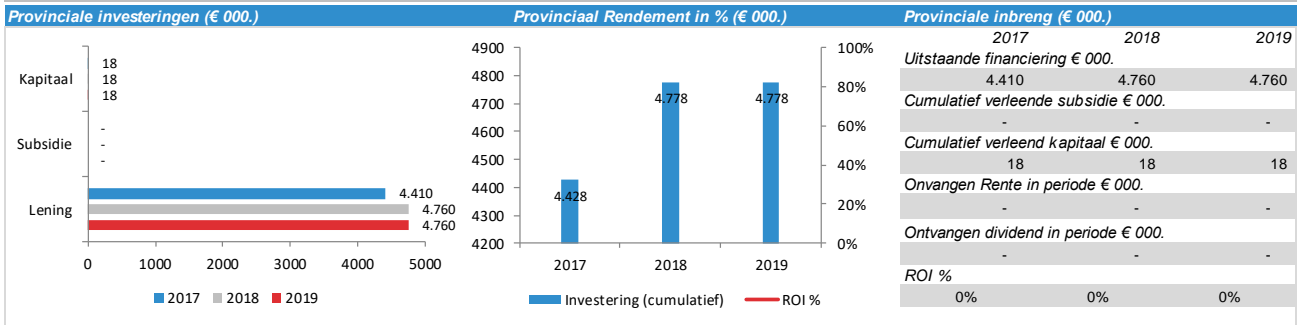
Ruimte voor Ruimte

31. Provincie Limburg Commandiet B.V.

Basis Informatie	
Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ -
Belang provincie:	100,00%
Zeggenschap provincie:	100,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg

Doelstelling
 Het als commanditair vennoot deelnemen in, het financieren van, het samenwerken met en het verlenen van adviezen en andere diensten aan de commanditaire vennootschap Ruimte voor Ruimte Limburg C.V., teneinde de sloopvergoeding van € 36,3 mln. terug te verdienen, die de Provincie in het kader van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV), tweede tranche, heeft betaald aan het Rijk

Publiek belang
 Door de uitvoering van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV) en de Ruimte voor Ruimte (RvR)-regeling is een ruimtelijke kwaliteitsverbetering van het landelijk gebied bewerkstelligd (er zijn subsidies verstrekt voor het inleveren van mestrechten en het slopen van veestallen). Hiermee is de primaire doelstelling behaald. Beoogd wordt deze operatie voor de Provincie budgettair neutraal te laten verlopen door de opbrengsten van de, door RvR Limburg C.V., gerealiseerde en nog te realiseren woningbouw kavels. Het publiek belang is derhalve nu gelegen in de budgettair neutrale afwikkeling.

Visie en beleidsvoornemen
 In juli 2012, bij de besluitvorming in PS inzake de noodzakelijke herfinanciering van RvR, is door de Staten meegegeven dat in 2023 het RvR-project zou moeten zijn beëindigd c.q. dat de € 36,3 mln. aan sloopvergoedingen, die zijn uitbetaald in verband met de ontmanteling van de stallen, middels de verkoop van 785 woningbouw kavels, dan terugverdiend zouden moeten zijn. De vastgoedmarkt trekt weer aan, hetgeen ook tot uitdrukking komt in de aantallen kaververkopen in de jaren 2015, 2016, 2017, 2018 en 2019. Ultimo 2019 moeten nog circa 178 van de 785 kavels verkocht worden (2018: 240). Per 17 augustus 2020 zijn er nog 145 te verkopen kavels. De verbetermogelijkheden van het resultaat die RvR na de overname van het belang van BPD nog verwacht (zoals zonnevelden, uitbreiding aantal kavels van 785 naar 900, MOB-complex) zijn niet in de GREX verwerkt.

Aandachtspunten en ontwikkelingen
 In 2018 heeft de Provincie Limburg op afroep van Ruimte voor Ruimte C.V. het restant ad. € 0,8 mln. van de in 2015 verstrekte lening ter hoogte van € 5,1 mln. volgestort via de Provincie Limburg Commandiet BV. Verder zijn bij Provincie Limburg Commandiet BV de van BPD Ontwikkeling overgenomen vermogensbestanddelen ondergebracht. Het betreft een achtergestelde ad € 5 mln. aan aandelen in Ruimte voor Ruimte CV ter waarde van € 0,1 mln.

Provinciaal Risico
 Met de overname van het 50% belang in RvR Limburg Beheer BV/CV van BV Bouwfonds Ontwikkeling B.V. staat de Provincie Limburg per 1 januari 2019 volledig garant voor de langlopende lening van de NWB (hoofdsom ad € 24 mln., restant per juli 2020 € 8 mln.) De Provincie heeft in het kader deze garantstelling in 2020 de aflossing van de jaartermijn 2020 ad € 4 mln. op zich genomen om deze als regresvordering in 2023 te verhalen op RvR. Ook heeft de Provincie Limburg zich na de overname garant gesteld voor een variabel krediet van NWB aan RvR Limburg Beheer tot een maximum van € 7,5 mln. per juli 2020 is het saldo van dit krediet € 1,5 mln. Additioneel loopt de Provincie risico ten aanzien van de verstrekte achtergestelde lening ad € 5,1 mln. De waarde van het kapitaalbelang in de CV/BV ad. € 29.000,- is inmiddels afgeboekt. Voor de risico's die de Provincie Limburg loopt ten aanzien van RvR zijn voldoende middelen opgenomen in de Provinciale Risicoresene.

32. RvR Limburg Beheer B.V.

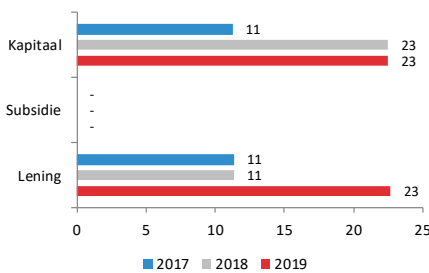
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ -
Belang provincie:	100,00%
Zeggenschap provincie:	100,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg en Bouwfonds Property Development (BPD) Ontwikkeling B.V.

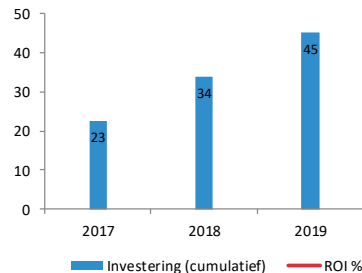
Doelstelling

Door middel van grondexploitatie terugverdienen van € 36,3 mln. slooovergoeding die de onderneming aan de Provincie heeft vergoed en die de Provincie aan het Rijk heeft betaald.

Provinciale investeringen (€ 000.)

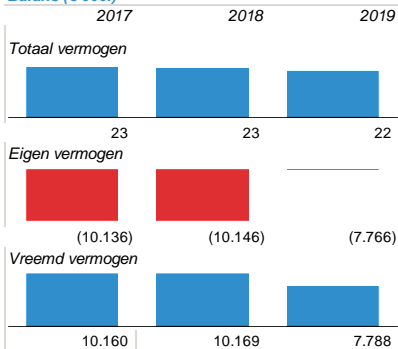
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

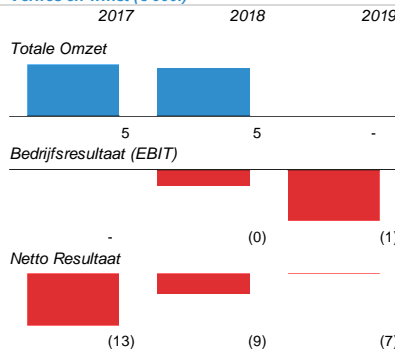
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.			
11	11	23	
Cumulatief verleende subsidie € 000.			
-	-	-	
Cumulatief verleend kapitaal € 000.			
11	23	23	
Ontvangen Rente in periode € 000.			
-	-	-	
Ontvangen dividend in periode € 000.			
-	-	-	
ROI %			
0%	0%	0%	

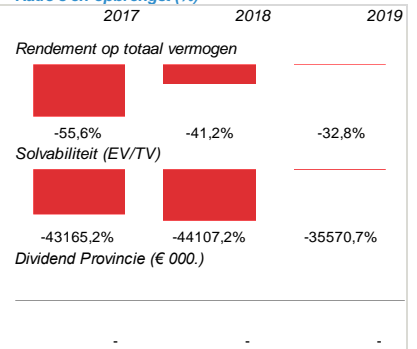
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Door de uitvoering van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV) en de Ruimte voor Ruimte (RvR)-regeling is een ruimtelijke kwaliteitsverbetering van het landelijk gebied bewerkstelligd (er zijn subsidies verstrekt voor het inleveren van mestrechten en het slopen van veestallen). Hiermee is de primaire doelstelling behaald. Beoogd wordt deze operatie voor de Provincie budgettair neutraal te laten verlopen door de opbrengsten van de, door RvR Limburg gerealiseerde en nog te realiseren woningbouw kavels. Het publiek belang is derhalve nu gelegen in de budgettair neutrale afwikkeling.

Visie en beleidsvoornemen

In juli 2012, bij de besluitvorming in PS inzake de noodzakelijke herfinanciering van RvR, is door de Staten meegegeven dat in 2023 het RvR-project zou moeten zijn beëindigd c.q. dat de € 36,3 mln. aan slooovergoedingen, die zijn uitbetaald in verband met de ontmanteling van de stallen, middels de verkoop van 785 woningbouw kavels, dan terugverdiend zouden moeten zijn. De vastgoedmarkt trekt weer aan, hetgeen ook tot uitdrukking komt in de aantallen kaververkopen in de jaren 2015, 2016, 2017, 2018 en 2019. Ultimo 2019 moeten nog circa 178 van de 785 kavels verkocht worden (2018: 240). Per 17 augustus 2020 zijn er nog 145 te verkopen kavels. De verbetermogelijkheden van het resultaat die RvR na de overname van het belang van BPD nog verwacht (zoals zonnevelden, uitbreiding aantal kavels van 785 naar 900, MOB-complex) zijn niet in de GREX verwerkt.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

De bijgestelde grondexploitatie van RvR sluit ultimo 2019 op € 8,7 mln. (2018: 12,3 mln.), met name als gevolg van het in exploitatie nemen van een groot project (Boswaard te Weert). Naar verwachting zal aan het einde van het project in 2023 een negatieve eigen vermogenspositie van de C.V. resteren van € 8,7 mln. (2018: € 12,3 mln.). In 2020 heeft de Provincie Limburg in het kader van de garantstelling jegens NWB de aflossing van de jaartermijn 2020 ad € 4 mln. op zich genomen om deze als regresvordering in 2023 te verhalen op RvR. De vooruitzichten voor de rest van 2020 zijn qua verkoopverwachtingen positief gezien het aantal opties en tekenafspraken per 17 augustus 2020. Het resterende vrije voor verkoop beschikbare aanbod aan kavels is geslonken tot 13 kavels. De prioriteit van RvR ligt in de ontwikkeling van nieuwe projecten.

Provinciaal Risico

Met de overname van het 50% belang in RvR Limburg Beheer BV/CV van BV Bouwfonds Ontwikkeling B.V. staat de Provincie Limburg per 1 januari 2019 volledig garant voor de langlopende lening van de NWB (hoofdsom ad € 24 mln., restant per juli 2020 € 8 mln.). De Provincie heeft in het kader deze garantstelling in 2020 de aflossing van de jaartermijn 2020 ad € 4 mln. op zich genomen om deze als regresvordering in 2023 te verhalen op RvR. Ook heeft de Provincie Limburg zich na de overname garant gesteld voor een variabel krediet van NWB aan RvR Limburg Beheer tot een maximum van € 7,5 mln. per juli 2020 is het saldo van dit krediet € 1,5 mln. Additioneel loopt de Provincie risico ten aanzien van de verstrekte achtergestelde lening ad € 5,1 mln. De waarde van het kapitaalbelang in de CV/BV ad. € 29.000,- is inmiddels afgeboekt. Voor de risico's die de Provincie Limburg loopt ten aanzien van RvR zijn voldoende middelen opgenomen in de Provinciale Risicoresene.

33. RvR Limburg C.V.

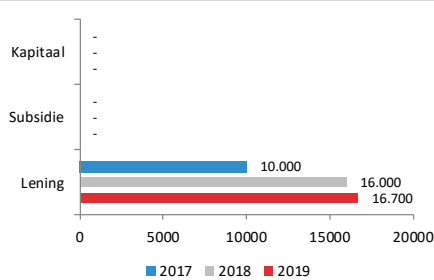
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Commanditaire Venootschap
Boekwaarde (€)	n.v.t.
Belang provincie:	100,00%
Zeggenschap provincie:	100,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg en Bouwfonds Property Development (BPD) Ontwikkeling B.V.

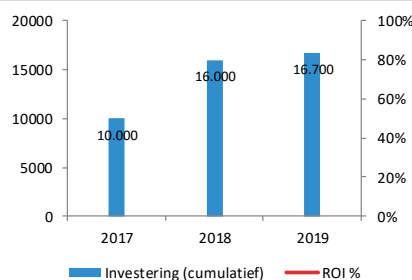
Doelstelling

Door middel van grondexploitatie terugverdienen van € 36,3 mln. sloopvergoeding die de onderneming aan de Provincie heeft vergoed en die de Provincie aan het Rijk heeft betaald.

Provinciale investeringen (€ 000.)

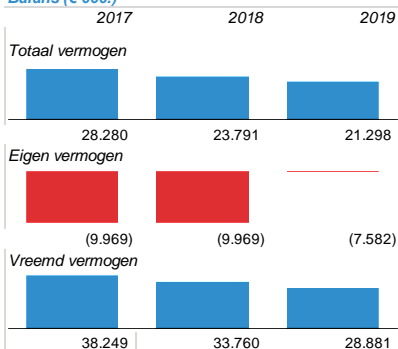
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

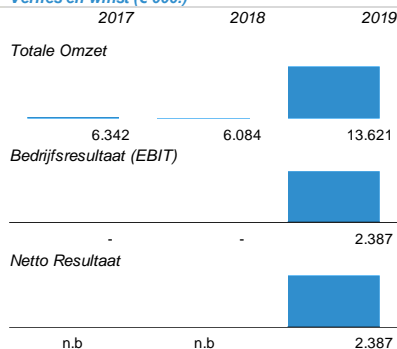
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.			
10.000	16.000	16.700	
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	-	-	-
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

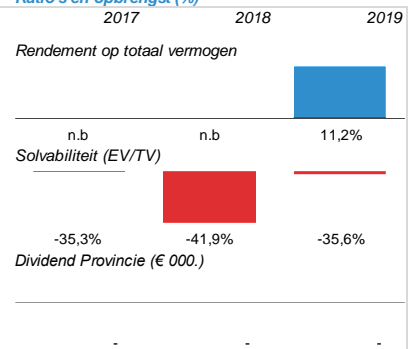
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Door de uitvoering van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV) en de Ruimte voor Ruimte (RvR)-regeling is een ruimtelijke kwaliteitsverbetering van het landelijk gebied bewerkstelligd (er zijn subsidies verstrekt voor het inleveren van mestrechten en het slopen van veestallen). Hiermee is de primaire doelstelling behaald. Beoogd wordt deze operatie voor de Provincie budgettair neutraal te laten verlopen door de opbrengsten van de, door RvR Limburg C.V., gerealiseerde en nog te realiseren woningbouw kavels. Het publiek belang is derhalve nu gelegen in de budgettair neutrale afwikkeling.

Visie en beleidsvoornemen

In juli 2012, bij de besluitvorming in PS inzake de noodzakelijke herfinanciering van RvR, is door de Staten meegegeven dat in 2023 het RvR-project zou moeten zijn beëindigd c.q. dat de € 36,3 mln. aan sloopvergoedingen, die zijn uitbetaald in verband met de ontmanteling van de stallen, middels de verkoop van 785 woningbouw kavels, dan terugverdiend zouden moeten zijn. De vastgoedmarkt trekt weer aan, hetgeen ook tot uitdrukking komt in de aantallen kavelvekoop in de jaren 2015, 2016, 2017, 2018 en 2019. Ultimo 2019 moeten nog circa 178 van de 785 kavels verkocht worden (2017: 240). Per 17 augustus 2020 zijn er nog 145 te verkopen kavels. De verbetermogelijkheden van het resultaat die RvR na de overname van het belang van BPD nog verwacht (zoals zonnevelden, uitbreiding aantal kavels van 785 naar 900, MOB-complex) zijn niet in de GREX verwerkt.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

De bijgestelde grondexploitatie van RvR sluit ultimo 2019 op € 8,7 mln. (2018: 12,3 mln.), met name als gevolg van het in exploitatie nemen van een got project (Boswaard te Weert). Dit zal naar verwachting aan et einde vn het project in 2023 een negatieve eigen vermogenspositie van de C.V. opleveren van € 8,7 mln. (2018: ad € 12,3 mln.). In 2020 heeft de Provincie Limburg heeft in het kader van de garantstelling jgens NWB de aflossing van de jaartermijn 2020 ad € 4 mln. op zich genomen om deze als regresvordering in 2023 te verhalen op RvR. De vooruitzichten voor de rest van 2020 zijn qua verkoopverwachtingen positief gezien het aantal opties en tekenafspraken per 17 augustus 2020. Het resterende vrije voor verkoop beschikbare aanbod aan kavels is geslonken tot 13 kavels. De prioriteit van RvR ligt in de ontwikkeling van nieuwe projecten.

Provinciaal Risico

Met de overname van het 50% belang in RvR Limburg Beheer BV/CV van BV Bouwfonds Ontwikkeling B.V staat de Provincie Limburg per 1 januari 2019 volledig garant voor de langlopende lening van de NWB (hoofdsom ad € 24 mln., restant per juli 2020 € 8 mln.) De Provincie heeft in het kader deze garantstelling in 2020 de aflossing van de jaartermijn 2020 ad € 4 mln. op zich genomen om deze als regresvordering in 2023 te verhalen op RvR. Ook heeft de Provincie Limburg zich na de overname garant gesteld voor een variabel krediet van NWB aan RvR Limburg Beheer BV/CV tot een maximum van € 7,5 mln. per juli 2020 is het saldo van dit krediet € 1,5 mln. Additioneel loopt de Provincie risico ten aanzien van de verstrekte achtergestelde lening ad € 5,1 mln. De waarde van het kapitaalbelang in de CV/BV ad. € 29.000,- is inmiddels afgeboekt. Voor de risico's die de Provincie Limburg loopt ten aanzien van RvR zijn voldoende middelen opgenomen in de Provinciale Risicoreservé.

34. Bank Nederlandse Gemeenten N.V.

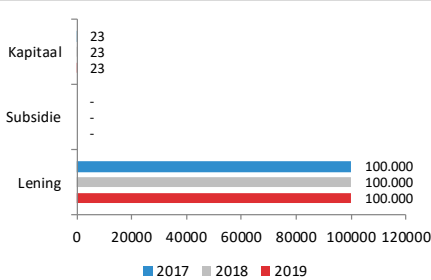
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Naamloze Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 22.689
Belang provincie:	0,00%
Zeggenschap provincie:	0,00%
Betrokkenen:	Gemeenten, Provincies en de Staat

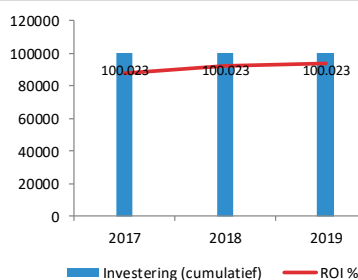
Doelstelling

BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

Provinciale investeringen (€ 000.)

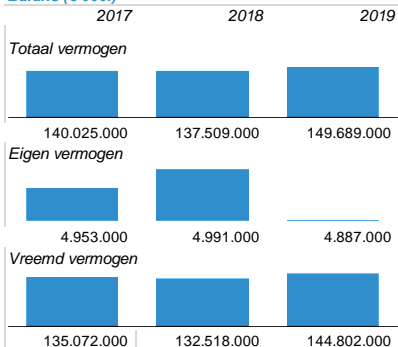
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

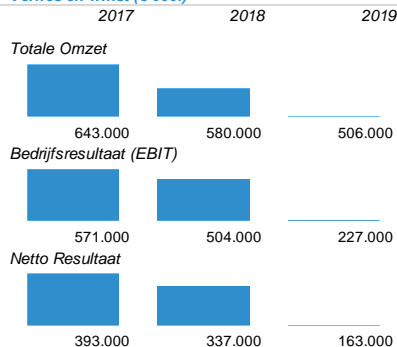
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.			
Uitstaande financiering	100.000	100.000	100.000
Cumulatief verleende subsidie € 000.			
Cumulatief verleende subsidie	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.			
Cumulatief verleend kapitaal	23	23	23
Ontvangen Rente in periode € 000.			
Ontvangen Rente in periode	3.390	3.450	3.450
Ontvangen dividend in periode € 000.			
Ontvangen dividend in periode	256	395	445
ROI %			
ROI %	4%	4%	4%

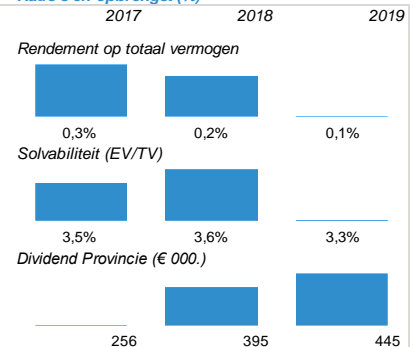
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Publiek belang is om in de sectorbanken zodanig te participeren dat zij in staat blijven de decentrale overheden tegen aantrekkelijke voorwaarden te faciliteren. Daarnaast is het jaarlijks dividend, historisch beschouwd, relatief hoog.

Visie en beleidsvoornemen

Deze deelneming past in het begrotingsprogramma Algemene dekkingsmiddelen waarbij het doel is het voeren van een financieel duurzaam meerjarig beleid dat het mogelijk maakt samen met partners te investeren in kansrijke ontwikkelingen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

In het kader van de publieke taak zijn per 16 november 2015 en per 28 juli 2016 aan de Bank Nederlandse Gemeenten NV hybride leningen (elk groot € 50 miljoen) verstrekt ter versterking van het Tier-1 kapitaal van de bank. De bank is hiertoe genoodzaakt vanwege de hogere kapitaalseisen die vanuit "Basel III" worden opgelegd. Het publieke belang voor de Provincie is gelegen in het feit dat de bank de decentrale overheden binnen de Provincie faciliteert in aantrekkelijke financieringsmogelijkheden. Bij besluit van 7 juli 2016 is een 2e tranche van € 50 mln. verstrekt ook in de vorm van een hybride lening.

Provinciaal Risico

De Provincie Limburg loopt het risico (een deel van) de boekwaarde van de deelneming ad € 22.689 te moeten afwaarderen. Tevens loopt de Provincie een risico ten aanzien van twee hybride leningen, elk groot € 50 miljoen. Dit risico wordt meegenomen vanuit de paragraaf financieringen.

35. Nederlandse Waterschapsbank N.V.

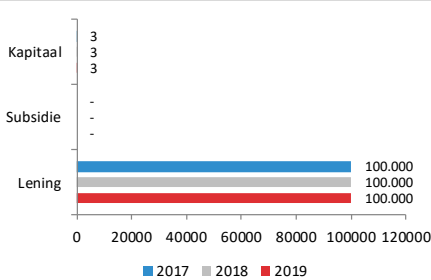
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Naamloze Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 3.063
Belang provincie:	0,00%
Zeggenschap provincie:	0,00%
Betrokkenen:	Provincies, Waterschappen en de Staat

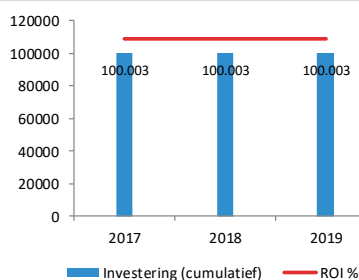
Doelstelling

De Nederlandse Waterschapsbank (NWB) richt haar diensten exclusief op de overheidssector. Zij draagt zorg voor de financiering van Provincies, gemeenten en waterschappen. Doelstelling van de bank is het zo gunstig mogelijk en exact op maat aanbieden van de gewenste financieringen. Maatschappelijke relevantie, hoge kwaliteit, een sterke financiële positie en integriteit zijn de hoekstenen van het beleid van de bank.

Provinciale investeringen (€ 000.)

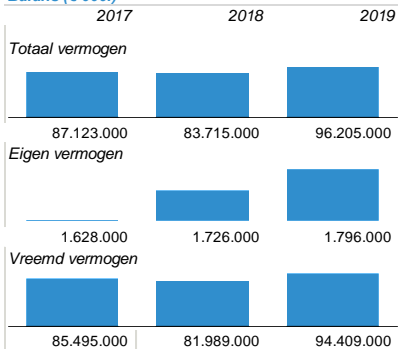
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

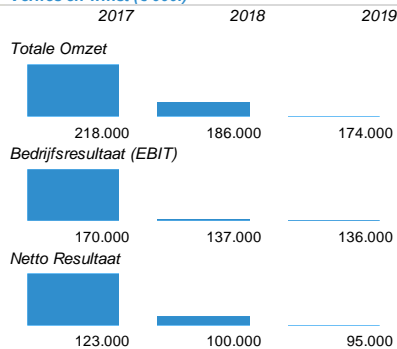
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.			
100.000	100.000	100.000	100.000
Cumulatief verleende subsidie € 000.			
-	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.			
3	3	3	
Ontvangen Rente in periode € 000.			
2.720	2.720	2.720	
Ontvangen dividend in periode € 000.			
-	-	11	
ROI %			
3%	3%	3%	

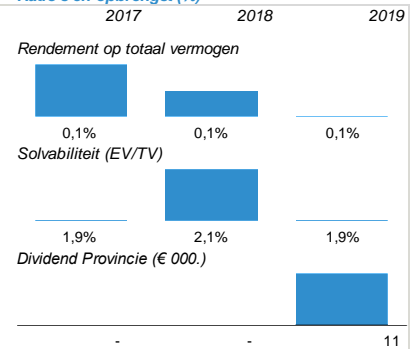
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Publiek belang is om in de sectorbanken zodanig te participeren dat zij in staat blijven de decentrale overheden tegen aantrekkelijke voorwaarden te faciliteren. Daarnaast is het jaarlijks dividend, historisch beschouwd, relatief hoog.

Visie en beleidsvoornemen

Deze deelneming past in het begrotingsprogramma Algemene dekkingsmiddelen waarbij het doel is het voeren van een financieel duurzaam meerjarig beleid dat het mogelijk maakt samen met partners te investeren in kansrijke ontwikkelingen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

In het kader van de publieke taak zijn per 1 september 2015 en per 12 augustus 2016 aan de Nederlandse Waterschapsbank NV een tweetal hybride leningen verstrekt, elk groot € 50 miljoen, ter versterking van het Tier-1 kapitaal van de bank. De bank is hiertoe genoodzaakt vanwege de hogere kapitaalseisen die vanuit "Basel III" worden opgelegd. Het publieke belang voor de Provincie is gelegen in het feit dat de bank de decentrale overheden binnen de Provincie faciliteert in aantrekkelijke financieringsmogelijkheden.

Provinciaal Risico

De Provincie Limburg loopt het risico (een deel van) de boekwaarde van de deelneming ad € 3.063 te moeten afwaarderen. Tevens loopt de Provincie een risico ten aanzien van de hybride lening. Dit risico wordt meegenomen vanuit de paragraaf financieringen.

36. N.V. Waterleiding Maatschappij Limburg

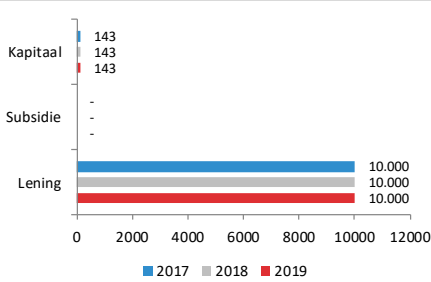
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Naamloze Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 132.458
Belang provincie:	21,80%
Zeggenschap provincie:	21,80%
Betrokkenen:	Provincie Limburg en de Limburgse gemeenten.

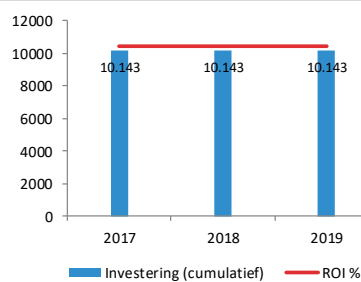
Doelstelling

Het produceren en leveren van drinkwater en andere doeleinden en daarmee samenhangende diensten in de Provincie Limburg.

Provinciale investeringen (€ 000.)

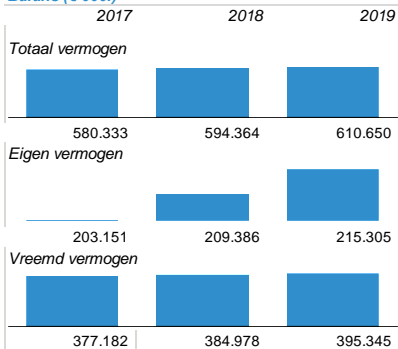
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

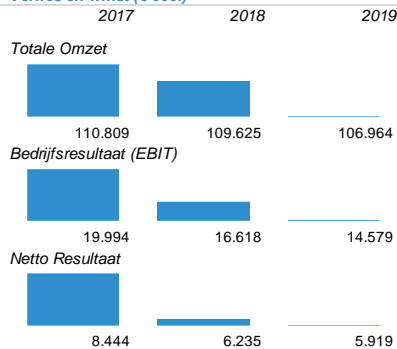
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.			
Uitstaande financiering	10.000	10.000	10.000
Cumulatief verleende subsidie € 000.			
Cumulatief verleende subsidie	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.			
Cumulatief verleend kapitaal	143	143	143
Onvangen Rente in periode € 000.			
Onvangen Rente in periode	309	309	309
Onvangen dividend in periode € 000.			
Onvangen dividend in periode	-	-	-
ROI %			
ROI %	3%	3%	3%

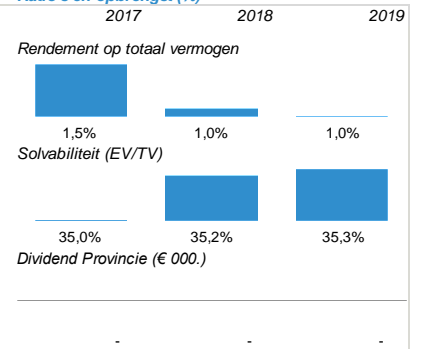
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Teneinde de continuïteit van de drinkwatervoorziening te borgen is in de Drinkwaterwet bepaald dat de waterleidingbedrijven, waaronder WML een monopolie hebben op de drinkwaterlevering in hun verzorgingsgebied en dat aandelen van waterleidingbedrijven enkel door overheden kunnen worden gehouden.

Visie en beleidsvoornemen

De Provincie streeft naar een duurzame drinkwatervoorziening met een hoge mate van zelfvoorziening van het drinkwatergebruik in Limburg, waarbij er voldoende water beschikbaar is tegen een redelijke prijs (POL 2014 en Provinciaal Waterplan). Provincie wil deelname in WML voortzetten teneinde de continuïteit van de drinkwatervoorziening te borgen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Vanwege een historisch geclusterde aanleg van het leidingennetwerk, is er op korte termijn een grote investering noodzakelijk om het leidingennet te vervangen. WML heeft hierop geanticipeerd en middelen gereserveerd. Om verder te gaan verduurzamen heeft WML besloten om 2 windmolens te gaan bouwen en exploiteren. Hiervoor gaat de WML een separate BV oprichten. Op 15 februari 2019 heeft de AvA besloten in te stemmen met oprichting van de BV WML Wind en aanbesteding van de 2 windmolens.

Provinciaal Risico

Bij faillissement van WML is provinciaal risico in financiële zin het moeten afboeken van € 132.457 (nominale waarde aandelen). In dat geval zal ook de op dat moment uitstaande financiering moeten worden afgeboekt. Provinciaal risico in maatschappelijke zin is dat de continuïteit van de drinkwatervoorziening in gevaar komt. Deze risico's worden nihil geschat aangezien WML monopolist is en alleen overheden als aandeelhouders kent.

37. Limburgse Herstructureringsmaatschappij voor Bedrijven terreinen B.V.

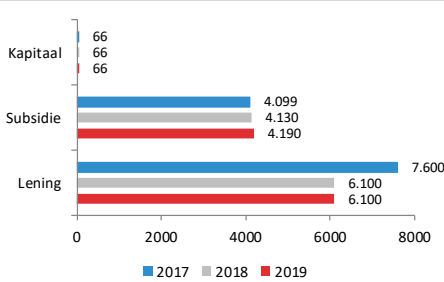
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	€ 66.000
Belang provincie:	66,67%
Zeggenschap provincie:	66,67%
Betrokkenen:	Provincie Limburg en LIOF

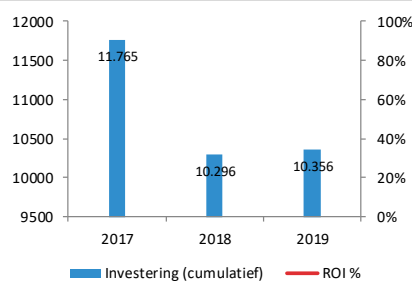
Doelstelling

Het - in samenwerking met publieke en private partijen - stimuleren, ondersteunen en bijdragen aan het op een duurzame wijze realiseren van 1.000 hectare aan herstructureringsprojecten op Limburgse bedrijventerreinen in de periode 2012-2020, met het doel zorgvuldig ruimtegebruik te bewerkstelligen en een goed economisch vestigingsklimaat voor ondernemers te (doen) waarborgen.

Provinciale investeringen (€ 000.)

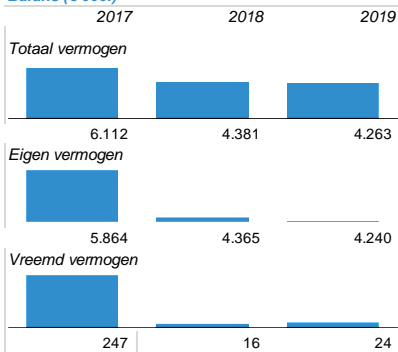
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

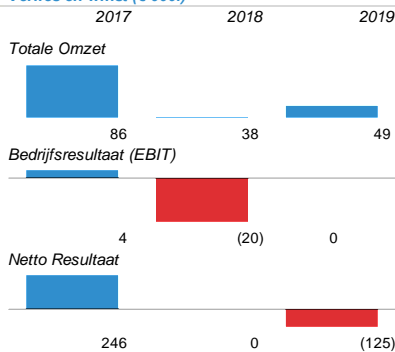
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	7.600	6.100	6.100
Cumulatief verleende subsidie € 000.	4.099	4.130	4.190
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	66	66	66
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

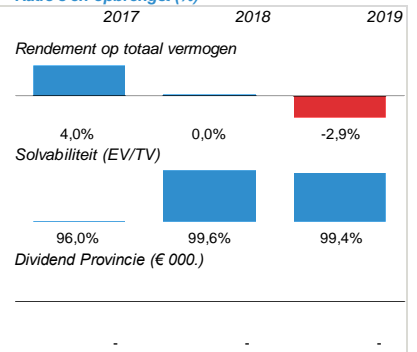
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Realisatie van de maatschappelijke doelstelling om in de periode tot en met 2020 in totaal 1.000 ha aan bedrijventerrein in Limburg te herstructureren. Waarmee een bijdrage wordt geleverd aan het Limburgse vestigingsklimaat. Deze wordt uitgaande van de huidige investeringsportefeuille gerealiseerd.

Visie en beleidsvoornemen

In maart 2014 is besloten dat in het toekomstige provinciale beleid minder prioriteit zal worden gegeven aan herstructurering bedrijventerreinen. Dat betekent dat er geen nieuwe geldlening beschikbaar wordt gesteld en dat de LHB wordt afgebouwd. Momenteel loopt een traject om te komen tot een goede afwikkeling van de lopende projecten. Eind 2015 is LHB afgebouwd tot een beheersorganisatie voor een 6 tal lopende projecten, die door LHB uitbeheerd zullen worden. Daarmee is het beheer van activiteiten toegevoegd aan de doelstelling van de BV. LHB mag geen nieuwe activiteiten meer oppakken. Behalve de projecten is ook de personele organisatie afgebouwd. Vooralnog gaan we ervan uit dat de beheersorganisatie uiterlijk 2022 zal worden geliquideerd.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Als onderdeel van bovengenoemde koerswijziging is begin 2016 de LHB omgevormd naar een beheersorganisatie. 6 lopende projecten zijn ondergebracht in de beheersorganisatie LHB. Ter uitvoer van deze lopende projecten heeft de LHB in 2016 de laatste trekking gedaan uit de beschikbaar gestelde renteloze financiering die daarmee € 7,6 mln. bedraagt. Dit is momenteel geïnvesteerd in 1 deelneming á € 1,3 mln., 1 lening á € 1 mln. en 3 participaties á 3,0 mln. (Bedragen zijn boekwaarden). De verwachting is dat LHB ruim kan voldoen aan haar revolverendheidsdoelstelling.

Provinciaal Risico

De Provincie Limburg loopt het risico (een deel van) de boekwaarde van de deelneming ad € 66.000 te moeten afwaarderen en het verschuldigd blijven van een lening van maximaal € 10 mln., waarvan eind 2018 € 6.100.000 uit staat. Bij oprichting werd er van uit gegaan dat 50% van de lening afgewaardeerd diende te worden. Op basis van de huidige vooruitzichten zal dit gunstiger uitvallen.

38. IBA Parkstad B.V.

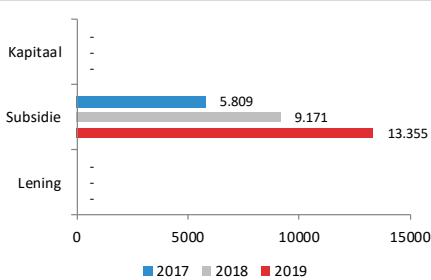
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Besloten Vennootschap
Boekwaarde (€)	n.v.t.
Belang provincie:	50,00%
Zeggenschap provincie:	50,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg en de Parkstad gemeentes

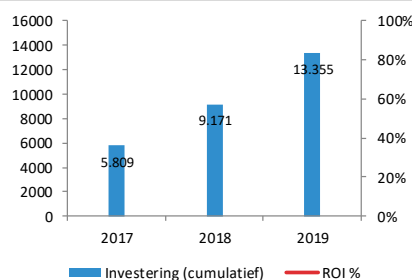
Doelstelling

Het uitvoering geven aan de realisatie en ontwikkeling van de Internationale Bau Ausstellung Parkstad 2020 zoals nader is uitgewerkt in het IBA boek waarin de transformatieopgave voor Parkstad vanuit het Regioprogramma is neergelegd. De kern van de IBA bestaat uit een reeks van spraakmakende en hoogwaardige projecten die Parkstad transformeren en vernieuwen. De allerbeste projecten worden in 2021 tijdens de slotmanifestatie tentoongesteld.

Provinciale investeringen (€ 000.)

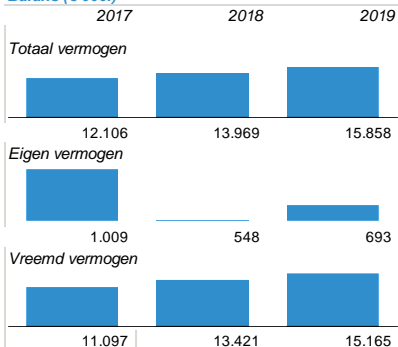
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

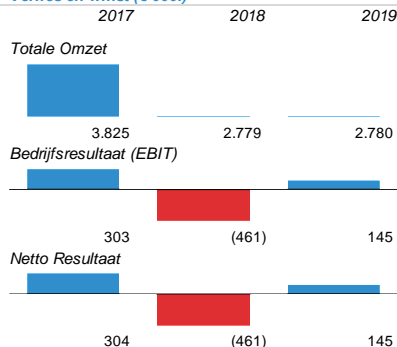
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	5.809	9.171	13.355
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	-	-	-
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

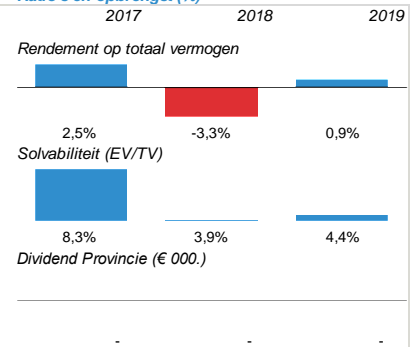
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Het publiek belang is gelegen in de aanpak van de transformatieopgave voor Parkstad, waar de projecten voortvloeiend uit het IBA Parkstad initiatief invulling aan kunnen geven.

Visie en beleidsvoornemen

Met IBA Parkstad wordt, in de periode 2013-2020, invulling gegeven aan een aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat in Zuid-Limburg. Tevens wordt invulling gegeven aan verschillende provinciale programma's zoals wonen, herstructurering, leefbaarheid, zorg, duurzaamheid, structuurversterking, onderwijs en arbeidsmarkt, OV en landschap. Tot 2020 functioneert IBA als een laboratorium en is het een motor voor vernieuwende ideeën en toonaangevende projecten. Een succesvolle IBA betekent dat IBA een bijdrage heeft geleverd aan projecten die vervolgens een structurele bijdrage leveren aan de gebieds transformatie van Parkstad. De primaire focus voor de Provincie ligt op het doen realiseren van IBA initiatieven en verknopen met provinciale projecten. De gewenste effecten zijn: Beter woon-, werk-, leefklimaat; Actievere en gezondere bewoners; Meer duurzaamheid; Grensoverschrijdende samenwerking; Bijdrage aan trots en identiteit.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

IBA bevindt zich in de uitvoeringsfase. In de periode juni 2016 - juli 2020 heeft de AvA ingestemd met 21 programmavoorstellen (ca. 40 projecten) met een investeringsvolume van ca. € 243 mln., waarvoor aan IBA een bijdrage werd gevraagd van in totaal € 24 mln., waarvan 50% gedekt door de Provincie. Hiermee werd een financieringsmultiplier gerealiseerd van ca. 10,1. Deze multiplier voldoet hiermee aan de in het IBA beleidskader geformuleerde minimumeis van 3.

Provinciaal Risico

Door het gekozen governance-model en de wijze waarop de financiering is geregeld is er geen sprake van risicodragende deelname in projecten. Derhalve is het risico met name gelegen in het realiseren van kwantitatief en kwalitatief voldoende projecten om de gestelde doelen te realiseren. Besluitvorming in de aandeelhoudersvergadering ten aanzien van projectvoorstellen wordt voorbereid in GS. Eventuele toekenning van middelen, buiten de reguliere begrotingsposten om, verloopt via PS.

39. Stichting Euregio Maas-Rijn

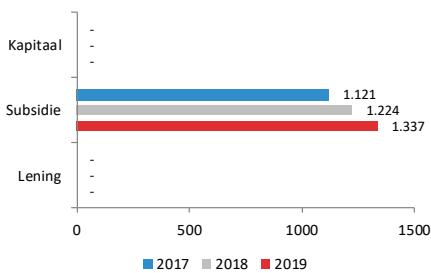
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Stichting
Boekwaarde (€)	n.v.t.
Belang provincie:	0,00%
Zeggenschap provincie:	0,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg, Provincies Luik en Limburg (B), Duitstalige Gemeenschap van België, Zweckverband Region Aachen

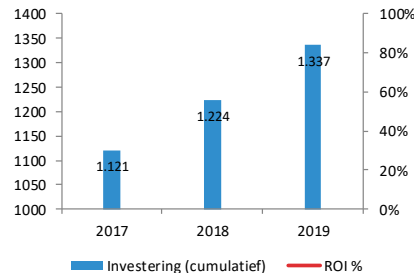
Doelstelling

De stichting heeft ten doel om binnen het gebied van de EMR grensbelemmeringen af te bouwen; sociaal economische factoren te verbeteren; contacten tussen burgers te leggen en te bevorderen; en de samenwerking tussen instellingen, bedrijven en organisaties te bevorderen.

Provinciale investeringen (€ 000.)

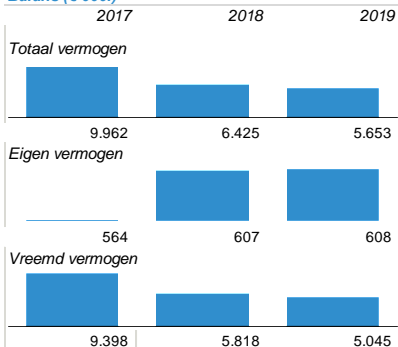
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

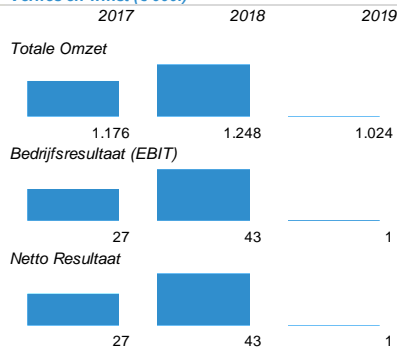
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	1.121	1.224	1.337
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	-	-	-
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

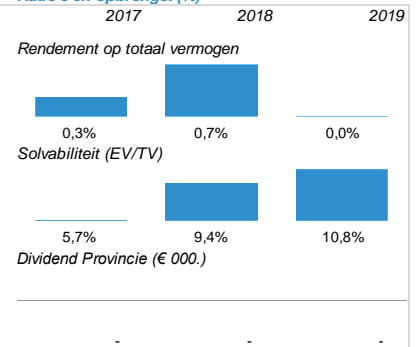
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Voor het oplossen van problemen met een grensoverschrijdend karakter is het onderhouden van een goed contact in Euregionaal verband, met de overheden uit de aangrenzende regio's in België en Duitsland, van groot belang. De samenwerking tussen de overheden initieert en stimuleert ook niet-overheden uit de vijf partnerregio's van de EMR (burgers, organisaties, instellingen, bedrijfsleven) om zaken samen op te pakken.

Visie en beleidsvoornemen

Het realiseren van grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio. Samen met de andere partnerregio's wordt gezamenlijk gewerkt aan de uitvoering van de euregionale toekomststrategie EMR 2020.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Geen bijzondere aandachtspunten.

Provinciaal Risico

De 5 partners van de EMR moeten borg staan voor correcte, tijdige en rechtmatige besteding van de gelden die de EMR aan de projecten uitbetaald heeft. In geval van een tekort in de stichting is de Provincie mede aansprakelijk.

40. Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking

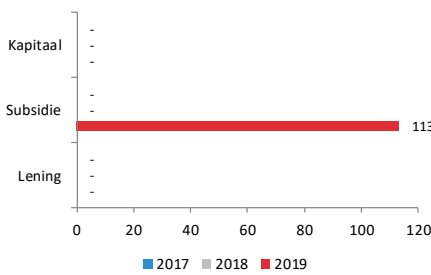
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Anders namelijk...
Boekwaarde (€)	n.v.t.
Belang provincie:	20,00%
Zeggenschap provincie:	20,00%
Betrokkenen:	

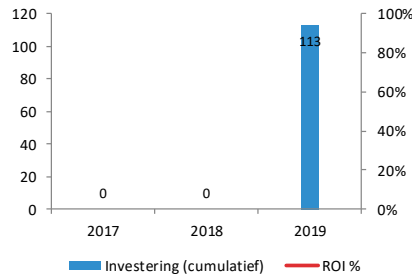
Doelstelling

De EGTS heeft ten doel om binnen het gebied van de Euregio Maas-Rijn grensbelemmeringen af te bouwen; sociaal economische factoren te verbeteren; contacten tussen burgers te leggen en te bevorderen en de samenwerking tussen instellingen, bedrijven en organisaties te bevorderen.

Provinciale investeringen (€ 000.)

Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	113
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	-	-	-
Onvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Onvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	na	na	0%

Balans (€ 000.)

	2017	2018	2019
Totaal vermogen	n.b.	n.b.	426
Eigen vermogen	-	-	-
Vreemd vermogen	-	-	399

Verlies en winst (€ 000.)

	2017	2018	2019
Totale Omzet	-	-	720
Bedrijfsresultaat (EBIT)	-	-	-
Netto Resultaat	n.b.	n.b.	27

Ratio's en opbrengst (%)

	2017	2018	2019
Rendement op totaal vermogen	n.b.	n.b.	6,4%
Solvabiliteit (EV/TV)	n.b.	n.b.	n.b.
Dividend Provincie (€ 000.)	-	-	-

Publiek belang

Voor het oplossen van problemen met een grensoverschrijdend karakter is het onderhouden van een goed contact in Euregionaal verband met de overheden uit de aangrenzende regio's in België en Duitsland van groot belang. De samenwerking tussen overheden initieert en stimuleert ook niet-overheden uit de vijf partnerregio's van de Euregio Maas-Rijn (burgers, organisaties, instellingen, bedrijfsleven) om zaken samen op te pakken.

Visie en beleidsvoornemen

Het realiseren van grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Maas-Rijn. Samen met andere partnerregio's wordt gewerkt aan de uitvoering van de Euregionale toekomststrategie.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

EGTS neemt voor het grootste deel de taken van de Stichting Euregio Maas-Rijn over. Alleen de operationele taken blijven bij de Stichting

Provinciaal Risico

41. RUD Zuid-Limburg

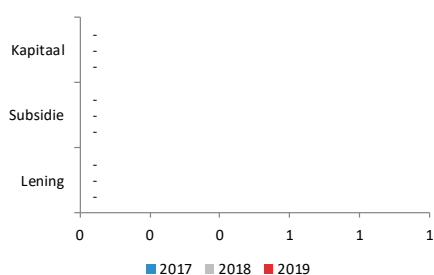
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling
Boekwaarde (€)	n.v.t.
Belang provincie:	0,00%
Zeggenschap provincie:	0,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg en de 18 gemeenten in Zuid-Limburg..

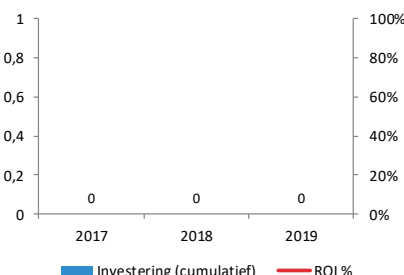
Doelstelling

Algemeen overheidsbestuur met als doel het op afstand plaatsen van de uitvoeringstaken van de Provincie, specifiek: vergunningverlening, toezicht en handhaving in het fysieke domein.

Provinciale investeringen (€ 000.)

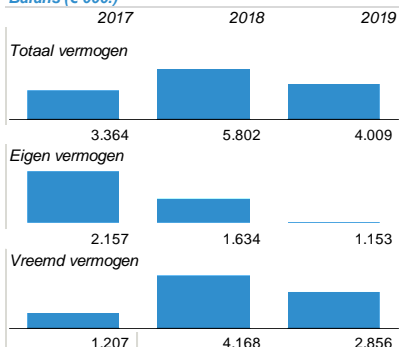
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

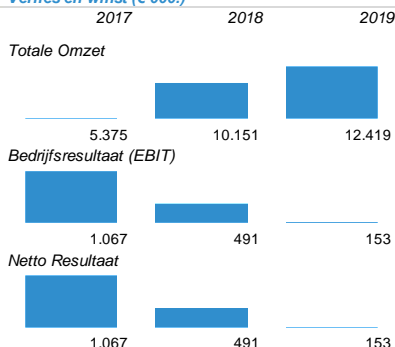
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	-	-	-
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	na	na	na

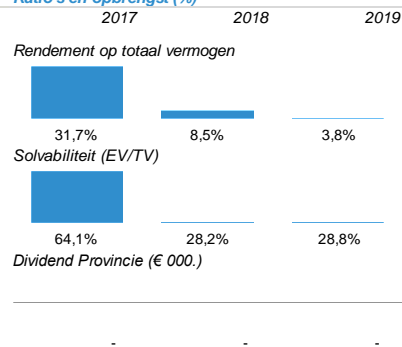
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Het leveren van kwaliteit voor de leefomgeving voor inwoners en bedrijven in Zuid-Limburg door samenwerking, door het uitvoeren van haar wettelijke taken.

Visie en beleidsvoornemen

Een efficiënte en kwalitatieve uitvoering van wettelijke taken in het fysieke domein. De RUD Zuid-Limburg is 1 januari 2013 afgesplitst van de Provincie. Deze rol op afstand en wettelijke taken zullen als zodanig worden voortgezet.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Met ingang van 1 maart 2018 is een gedeelte van het personeel van de provincie Limburg en de grootste gedeelte van de partner gemeenten formeel in dienst getreden van de RUD-Zuid Limburg. De provincie Limburg heeft de taken die uigevorderd dienen te voeren bij de gemeenten die vallen onder de RUD Limburg Noord ondergebracht bij de RUD Zuid-Limburg. Daarnaast zijn ook de meetdiensten inclusief apparatuur overgebracht van de provincie Limburg naar de RUD Zuid-Limburg.

Provinciaal Risico

Het risico is gelegen in het doelmatig en efficiënt uitvoeren van de taken, binnen de daartoe gestelde kaders.

De partners zijn gezamenlijke verantwoordelijke voor eventuele tekorten. Provincie Limburg is de grootste partner in deze verbonden partij (ca. 57%)

42. RUD Limburg-Noord

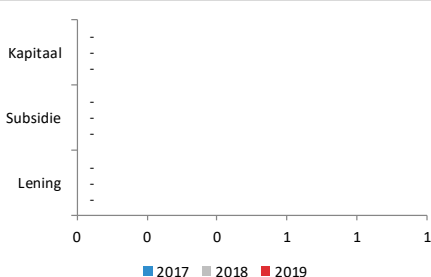
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling
Boekwaarde (€)	n.v.t.
Belang provincie:	0,00%
Zeggenschap provincie:	0,00%
Betrokkenen:	Provinciale bijdrage is voor 2018 vastgesteld op € 79.738,00

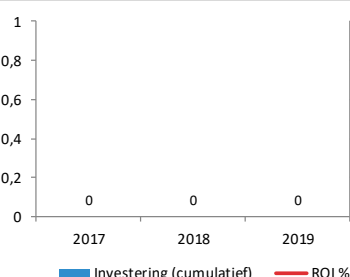
Doelstelling

Algemeen overheidsbestuur met als doel het op afstand plaatsen van de uitvoeringstaken van de Provincie, specifiek: vergunningverlening, toezicht en handhaving in het fysieke domein.

Provinciale investeringen (€ 000.)

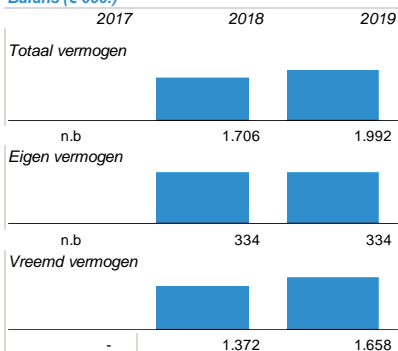
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

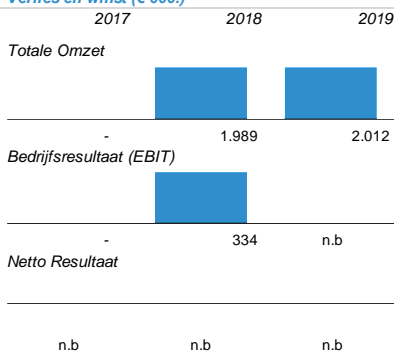
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	-	-	-
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	-	-	-
Onvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Onvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	na	na	na

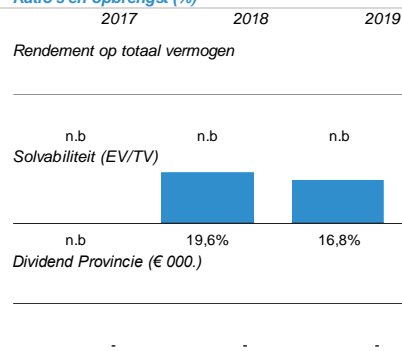
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

het leveren van kwaliteit voor de leefomgeving voor de inwoners en bedrijven in Noord Limburg door samenwerking en door het uitvoeren van haar wettelijke taken.

Visie en beleidsvoornemen

De GR RUD-Limburg-Noord is een innovatieve, slagvaardige en efficiënte organisatie, die bijdraagt aan de verbetering van de kwaliteit, gezondheid en veiligheid van de leefomgeving en aan de verbetering van de dienstverlening aan burgers en bedrijven. De dienstverlening wordt o.a. verbeterd door:

1. Een "level playing field"(gelijke benadering en behandeling onder de GR RUD LN)
2. Minder toezichtslasten door efficiënte en innovatie toezichtmethoden.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Naar aanleiding van wijziging in de wetgeving omtrent gemeenschappelijke regelingen is een wetsvoorstel aangenomen dat alle RUD's omgevormd moeten worden tot een Gemeenschappelijke Regeling per 1-1-2018. Dit is geëffectueerd middels de oprichting van RUD Limburg-Noord.

Provinciaal Risico

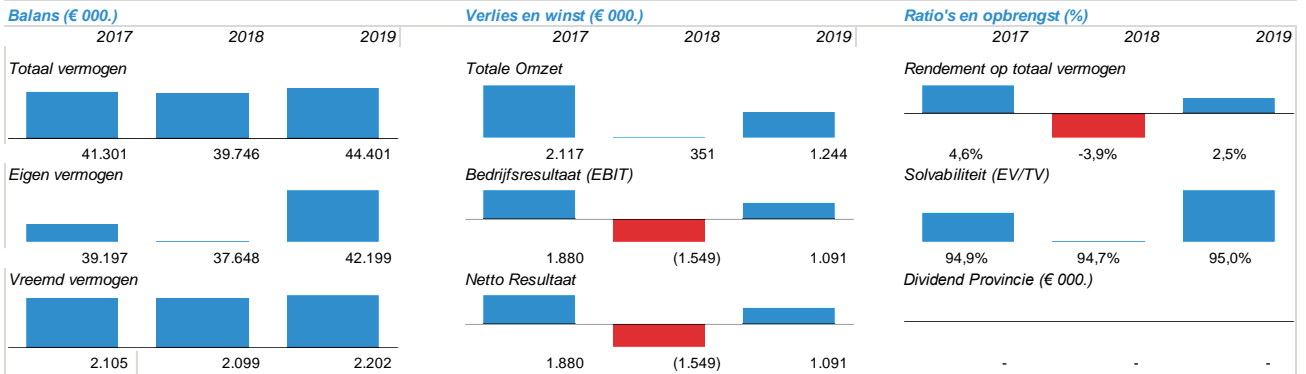
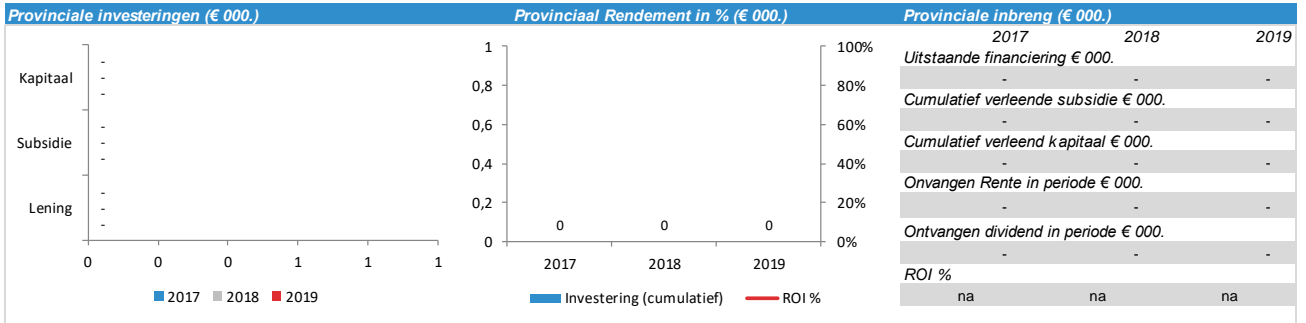
De provincie heeft een aantal taken overgedragen aan de RUD Limburg-Noord. Het risico bestaat dat de taken niet, te laat of kwalitatief onder de maat zijn. Het risico van de provincie Limburg is beperkt tot vooraf bepaalde provinciale bijdrage. Eventuele financiële mee of tegenvallers zijn voor de overige partner gemeenten.

43. Fonds Nazorg Stortplaatsen Provincie Limburg

Basis Informatie	
Rechtsvorm:	Anders namelijk...
Boekwaarde (€)	n.v.t.
Belang provincie:	100,00%
Zeggenschap provincie:	100,00%
Betrokkenen:	Provincie Limburg en Attero

Doelstelling

Het waarborgen en financieren van de eeuwigdurende nazorg van stortplaatsen gesloten na 1996, zoals bedoeld in artikel 8.49 van de wet Milieu beheer. Dit geschiedt door het onderhouden en in stand houden van de voorzieningen die milieurisico's ten aanzien van de stortplaatsen voorkomen.

Publiek belang

Het publiek belang is gelegen in het beheersen en voorkomen van milieu risico's voortvloeiend uit het gestorte en afgedekte afval op de stortplaatsen. Hierin vervult het fonds haar wettelijke taak.

Visie en beleidsvoornemen

Het nazorgfonds voert een wettelijke taak uit, gericht op de eeuwigdurende nazorg. De provinciale visie loopt synchroon met deze wettelijke taak. De drie kerntaken, belastingheffing, vermogensbeheer en financiering van het onderhoud zullen worden voortgezet om de eeuwigdurende nazorg te waarborgen.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Naarmate meer stortplaatsen gesloten worden en daarmee de risico's en de verantwoordelijkheden overgaan van de exploitant naar Provincie verandert het risicoprofiel. Momenteel is enkel de Louisegroeve gesloten, maar naar de toekomst toe zal hiermee de rol en de aard van deze deelneming wijzigen. Momenteel vloeit de rechtspersoonlijkheid van het nazorgfonds voort uit de milieuwet. Verwachting is dat in de loop van 2019 het nazorgfonds zal worden ondergebracht in een separate entiteit. Dit zal geen gevolgen hebben voor het resultaat of het risico van de Provincie.

Provinciaal Risico

Het provinciaal risico is gedurende de exploitatie van de stortplaatsen beperkt tot het debiteuren risico ten aanzien van de exploitant. Hiervoor zijn contractuele waarborgen richting Attero vastgelegd. Na sluiting loopt de Provincie het risico dat het behaalde rendement lager is dan verondersteld bij het vaststellen van het definitief doelvermogen of dat de werkelijke nazorgkosten de doelvermogens overstijgen. Daaruit voortvloeiende tekorten zijn voor rekening van de Provincie Limburg. Hiertoe zal een nieuwe ALM studie worden uitgevoerd.

44. Het Interprovinciaal Overleg

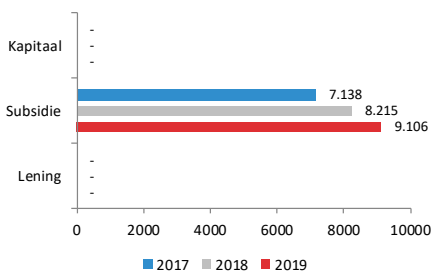
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Anders namelijk...
Boekwaarde (€)	n.v.t.
Belang provincie:	0,00%
Zeggenschap provincie:	0,00%
Betrokkenen:	De Nederlandse Provincies

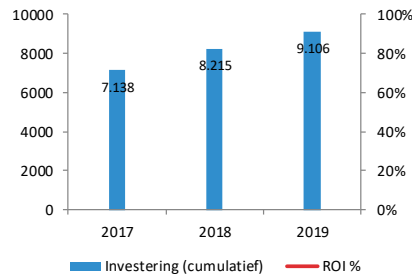
Doelstelling

Platform voor belangenbehartiging van de twaalf Provincies

Provinciale investeringen (€ 000.)

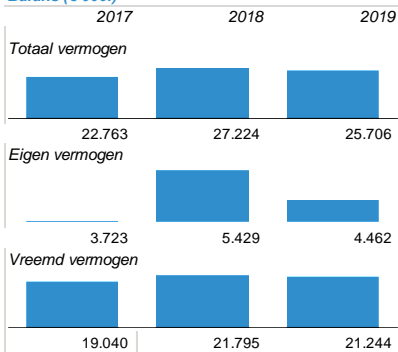
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

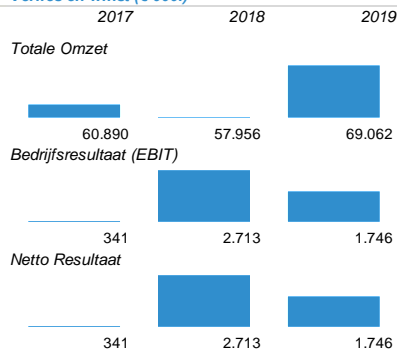
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	7.138	8.215	9.106
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	-	-	-
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

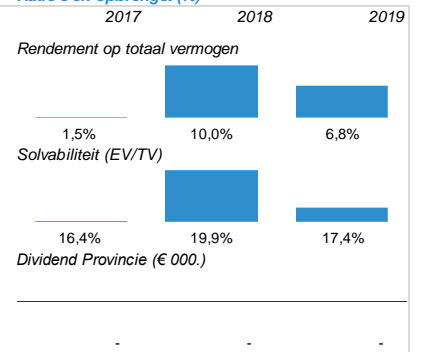
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

Dit samenwerkingsverband tussen de twaalf Provincies bevordert coördinatie en efficiëntie van het middenbestuur.

Visie en beleidsvoornemen

Belangenbehartiging in Den Haag in samenwerking met de andere Provincies.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

Geen bijzondere aandachtspunten

Provinciaal Risico

Zeer gering risico

45. Zuidelijke Rekenkamer

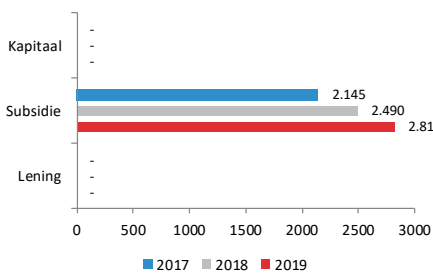
Basis Informatie

Rechtsvorm:	Gemeenschappelijke regeling
Boekwaarde (€)	n.v.t.
Belang provincie:	0,00%
Zeggenschap provincie:	0,00%
Betrokkenen:	Provinciale Staten van Limburg en Brabant

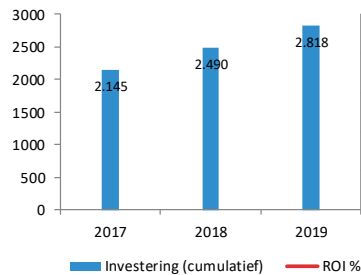
Doelstelling

Het onderzoeken van de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid van het door het Provinciebestuur van Limburg en Noord-Brabant gevoerde bestuur. Provinciale Staten van de provincie Limburg en Noord-Brabant sturen deze verbonden partij aan.

Provinciale investeringen (€ 000.)

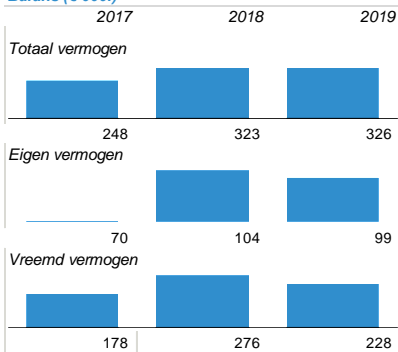
Provinciaal Rendement in % (€ 000.)

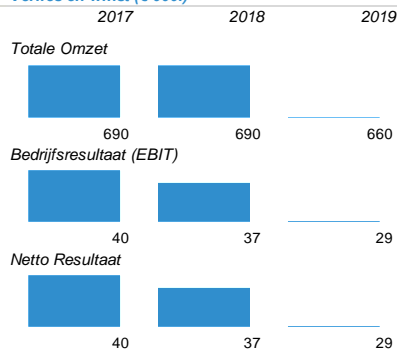
Provinciale inbreng (€ 000.)

	2017	2018	2019
Uitstaande financiering € 000.	-	-	-
Cumulatief verleende subsidie € 000.	2.145	2.490	2.818
Cumulatief verleend kapitaal € 000.	-	-	-
Ontvangen Rente in periode € 000.	-	-	-
Ontvangen dividend in periode € 000.	-	-	-
ROI %	0%	0%	0%

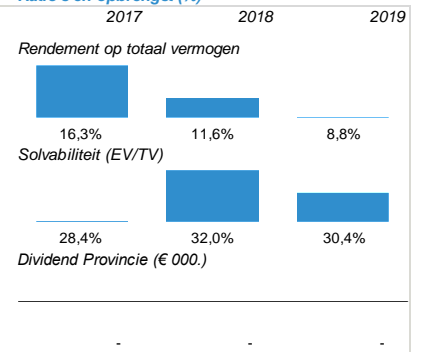
Balans (€ 000.)

Verlies en winst (€ 000.)

Ratio's en opbrengst (%)

Publiek belang

De zuidelijke rekenkamer als onafhankelijk controlerend orgaan waarborgt goed en rechtmatig bestuur en dient daarmee direct het publiek belang.

Visie en beleidsvoornemen

Het houden van een onafhankelijke rekenkamer betreft een wettelijke taak.

Aandachtspunten en ontwikkelingen

De Zuidelijke Rekenkamer wordt aangestuurd door Provinciale Staten. Gedeputeerde Staten hebben in deze verbonden partij geen rol. Beoordeling van begroting en jaarstukken dient plaats te vinden door Provinciale Staten.

Provinciaal Risico

Zeer gering risico

7. § Grondbeleid

De paragraaf Grondbeleid geeft inzicht in de visie op het provinciale grondbeleid ter ondersteuning van de provinciale programma's en de wijze waarop dat beleid wordt uitgevoerd. Tevens is een actuele prognose van de te verwachten resultaten opgenomen en worden de mogelijke risico's van de totale grondexploitatie in beeld gebracht.

7.1 Beleid in relatie tot de in de begroting opgenomen programma's

In het besluit van 29 juni 2007 (kenmerk J-857) hebben Provinciale Staten ervoor gekozen om een actief grondbeleid te voeren, al of niet middels participatie in een PPS-constructie (Publiek-Private Samenwerking en/ of participatie in deelnemingen), waarbij dan veelal sprake is van een "Verbonden partij". Dus: niet alleen subsidiëren en toezien op afstand, doch daadwerkelijk projecten mee initiëren. Deze ontwikkelingsgerichte rol wordt met name op ruimtelijk economisch gebied (selectief) opgepakt voor die locaties in Limburg waar een integrale aanpak vanwege het grote economische belang noodzakelijk is. Daarbij zijn onder meer de door Provinciale Staten vastgestelde kaders van kracht: het Erfpachtkader (15 december 2017, kenmerk G-17-046) en Sturen in samenwerking 2.0., (10 februari 2017, kenmerk G-16-057).

Diverse externe ontwikkelingen leiden tot de vraag of de ontwikkelingsgerichte rol ook voor andere doeleinden (o.m. mobiliteits-, sociale en duurzaamheidsvraagstukken) kan worden ingezet. In antwoord op die rolkeuze is in 2018 de herijking van de uitvoering van het Grondbeleid tot stand gekomen en zijn Provinciale Staten daarover geïnformeerd middels een mededeling portefeuillehouder (8 januari 2019, kenmerk 2019/218).

Binnen de bestaande PS kaders - wordt ingezet op het verder ontwikkelen van een actief grondbeleid door de inrichting van een actief provinciaal ontwikkelbedrijf. Uitvoering wordt gegeven aan het grondbeleid om:

- tot een snellere realisatie van projecten te kunnen komen;
- de haalbaarheid van projecten te bevorderen;
- een hogere kwaliteit in een gebied te realiseren.

De actieve investeringsstrategie van de Provincie Limburg, gericht op structuurversterkende (majeure) projecten, vraagt om een daadkrachtige en betrouwbare overheid. Door zelf, of indirect door middel van deelneming in een rechtspersoon/verbonden partij, initiatief te nemen, positie te nemen en risicodragend te participeren in projecten kunnen overheid en markt meer naar elkaar toegroeien en kan de overheid een impuls geven om projecten te realiseren. De schaalgrootte en problematiek van projecten vragen om bundeling van krachten, zowel ten aanzien van financiële mogelijkheden als van inbreng van expertise.

De Provincie Limburg beschikt over een omvangrijke grond- en vastgoedportefeuille. Naast een goed beheer van het bezit, is het de opgave om de grond- en vastgoedportefeuille in financiële zin beter te laten renderen. Zowel bij de aan- en verkoop als bij de exploitatie van grond en vastgoed wordt actief gestuurd op het bereiken van een optimaal financieel resultaat.

Begin 2021 zal een nieuwe Nota Grond- en Vastgoed beleid ter besluitvorming aan PS worden voorgelegd, waarin ook de aanbevelingen van de Zuidelijke Rekenkamer, inzake het onderzoek fabriekscomplex Meerssen meegenomen worden.

7.2 Uitvoering van het beleid

Met het innemen van grondposities, geeft het eigendomsrecht andere juridische (privaatrechtelijke) mogelijkheden dan het publiekrecht. Waar het publiekrecht vooral de juridische voorwaarden schept voor bestemmingswijzigingen, geeft het eigendomsrecht de Provincie de mogelijkheid regie te voeren om projecten daadwerkelijk te realiseren.

Uitkomsten van de (majeure) structuurversterkende opgaven zijn uiteindelijk concrete op uitvoering gerichte projecten. Afhankelijk van de aard en opgave van deze projecten is het de vraag of de Provincie hierin participeert. Op basis van een concrete businesscase worden de benodigde kredieten/ dekking bij PS georganiseerd, alvorens de uitvoering ter hand wordt genomen. Aankopen van gronden en/of vastgoed vindt plaats met inachtneming van hetgeen beschreven in de Nota Uitvoering Grond en Vastgoedbeleid, waarover PS in juni 2020 is geïnformeerd.

Anticiperende aankopen

Door PS is er een revolverend krediet beschikbaar gesteld van € 22,1 mln. voor het verrichten van anticiperende aankopen. Met deze middelen worden “warme” gronden aangekocht, met als insteek het aanjagen van toekomstige projecten en ontwikkelingen. Dit kunnen gronden zijn die mogelijk direct benodigd zijn voor toekomstige projecten dan wel indirect benodigd zijn als ruilgrond. Deze gronden worden in voorkomende gevallen voor marktconforme prijzen gekocht (zuiver vermogenswaarde, dus geen volledige schadeloosstelling cf. Onteigeningswet).

Aankopen in relatie tot ontwikkelopgave natuur

Op 20 december 2013 is een vaststellingsovereenkomst gesloten tussen de Provincie en het Rijk. Op basis van deze overeenkomst en een in 2016 gesloten notariële akte is de Provincie eigenaar van een groot areaal aan gronden (benodigd ten behoeve van de realisatie van de ontwikkelopgave natuur die de Provincie van het Rijk gekregen heeft). In het kader van de aanpak stikstof worden de afspraken met het Rijk ten aanzien van natuurrealisatie herzien en aangevuld. Dit kan leiden tot vergroting van de opgave in zowel kwantitatieve als kwalitatieve zin. De wijze van realisatie blijft vooralsnog ongewijzigd. In het kader van stikstofreductie in de landbouw is een landelijke regeling in voorbereiding voor het gericht opkopen van veehouderijbedrijven nabij stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. De Provincie Limburg zal een keuze maken op welke wijze deze regeling ingezet zal worden.

Per 1 januari 2020 bedraagt de grondvoorraad 1.423 ha. Van deze gronden “ligt 611 ha op de goede plek” en is daarmee gerealiseerde goudgroene natuur. De overige gronden betreffen inzetbare ruilgronden (812 ha). Met de verkoopopbrengst van deze ruilgronden wordt de realisatie van de resterende natuuropgave gefinancierd.

Voor de ontwikkelopgave natuur heeft Provinciale Staten op 20 december 2013 € 203 mln. beschikbaar gesteld. De Ontwikkelopgave natuur dient in 2027 gereed te zijn. Realisatie dient overigens budgettair neutraal te verlopen. Bij de herijking van de ontwikkelopgave (2^e

Afwijkingenrapportage 2017 PS 3 november 2017) is het beschikbare krediet bijgesteld naar € 192 mln. (i.v.m. gewijzigde berekeningswijze).

Er zijn meerdere sporen waarmee invulling wordt gegeven aan de realisatie van de resterende opgave:

- a. aankoop, afwaardering en inrichting wordt door en voor rekening van de Provincie bekostigd;
- b. aankoop, afwaardering en inrichting door terrein beherende instanties op basis van partner- of projectcontracten via de SKNL-regeling (Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap);
- c. zelfrealisatie via particulier initiatief door middel van afwaardering en inrichting met de SKNL-regeling.

Waar de Provincie de afgelopen jaren een passief aankoopbeleid voerde, en natuur met name werd gerealiseerd via de sporen b en c, is met de vaststelling van de herijking op 26 februari 2019 door GS (kenmerk 19/15779) ingezet op actieve verwerving van de ten behoeve van de instandhouding en verbetering van Natura 2000 essentiële gronden. Hierbij is het krediet bijgesteld naar € 197,8 mln. De restantopgave bedraagt per 1 januari 2020 1.134 ha functieverandering en 1.458 ha inrichting. Nadat gronden zijn ingericht en transformatie tot natuur heeft plaatsgevonden worden gronden in principe middels een openbare inschrijving verkocht, dit uiteraard onder gestanddoening dat natuurwaarden worden geborgd (middels een kwalitatieve verplichting).

Verkoop gronden

De bij de Provincie in bezit zijnde ruilgronden worden ingezet voor provinciale doelrealisatie. Een belanghebbende (in een provinciaal project / opgave) kan ervoor kiezen om in plaats van een schadeloosstelling vervangende grond (ruilgrond) toebedeeld te krijgen, uiteraard onder marktconforme condities. Door de inzet / verkoop van deze gronden, kan dit als smeermiddel werken voor het aanjagen van o.m. provinciale grondexploitaties. Een en ander in lijn met hetgeen beschreven onder de paragraaf “anticiperende aankopen”.

De gronden welke geen inzet hebben/krijgen (dus ook niet als ruilgrond) worden openbaar verkocht (tegen marktwaarde). De werkwijze staat beschreven in de Nota Uitvoering Grond- en Vastgoedbeleid.

Beheer gronden

Met uitzondering van de openbare infrastructuur met bijbehorende tankstations, erfpachtgronden en deelnemingen is het in eigendom hebben van gronden / vastgoed vooral van tijdelijke aard.

Het beheer van deze gronden en opstallen is voor het overgrote deel (behoudens enkele huur-, pachtovereenkomsten en jachthuren) geënt op dit tijdelijke karakter. Waarbij veelal gebruik wordt gemaakt van flexibele, kortdurende pacht, huur en gebruiksovereenkomsten. Eind 2020 zal Provinciale Staten over het nieuwe pacht- en beheerbeleid geïnformeerd worden.

Overige ontwikkelingen

De Provincie is (deels) eigenaar van het in de gemeente Bergen gelegen landgoed Wellsmeer (oppervlakte circa 382 ha onderdeel uitmakende van de ruilgronden aankoopopgave natuur). Op deze gronden wenst de gemeente Bergen een grootschalig energielandschap te realiseren. Door middel van een intentieovereenkomst (d.d. 26 september 2018) met de gemeente Bergen heeft de Provincie zich bestuurlijk gecommitteerd aan het project. Partijen hebben de intentie om samen te werken om te onderzoeken of de realisatie van het Energielandgoed Wellsmeer technisch, financieel en ruimtelijk haalbaar is. In 2019 heeft de gemeente de planvorming verder uitgewerkt tot een door de

gemeenteraad van Bergen vastgesteld Masterplan (ruimtelijk kader). In 2020 is het Masterplan uitgewerkt naar een ruimtelijk planologisch kader waarna de procedure hiervan is gestart. 2021 zal in het teken staan van de pré-realisatie en zal de overdracht van de provinciale eigendommen plaatsvinden.

Daarnaast worden momenteel de (on)mogelijkheden verkend om de provinciale gronden (ca 11 ha), op de Oostflank in Brunssum te ontwikkelen, in exploitatie te nemen of te verkopen c.q. verhuren. Deze percelen betreffen restkavels die vanuit het project Buitenring Parkstad Limburg (BPL) zijn overgebleven en maken momenteel onderdeel uit van de “gebiedsontwikkeling Oostflank Brunssum”. De Provincie Limburg, gemeente Brunssum en de Stadsregio Parkstad trekken gezamenlijk op om een solide businesscase voor de gehele gebiedsontwikkeling op te stellen. De Provincie heeft daarvoor € 0,5 mln. gereserveerd en de gemeente Brunssum € 0,7 mln.

7.3 Boekwaarden en te verwachten resultaten van de lopende projecten

In tabel 1 zijn de boekwaarden voor de lopende projecten opgenomen, met inbegrip van de prognoses voor toekomstige kosten en opbrengsten en daaraan gerelateerd het verwachte resultaat.

Tabel 1 Overzicht boekwaarden en verwachte resultaten lopende projecten

€ x 1.000

	Beschikbaar gestelde kredieten	Boekwaarde per 1-1-2020	Toekomstige kosten	Toekomstige opbrengsten	Verwacht resultaat einde project
In exploitatie genomen bouwgronden					
Laerbroeck (PS 29-5-2010)	15.500	12.694	0	1.800	- 10.894
IPS/Yard	18.500	9.710	0	0	0
Totaal in exploitatie genomen bouwgronden	34.000	22.404	0	1.800	-10.894
Overige grondvoorraden					
Californië II (PS 23-6-2011)	20.000	6.593	0	6.593	0
Brunssum Centrum Noord (PS 1-7-2011)	3.000	1.708	0	2.100	392
Voorraad ruilgronden/anticiperende aankopen	22.100	6.585	0	6.585	0
Totaal overige grondvoorraden	45.100	14.886	0	15.278	392
Onderhanden werk Ontwikkelopgave Natuur					
Ontwikkelopgave Natuur	197.938*	15.125	92.507	107.632	0
Totaal onderhanden werk Ontwikkelopgave Natuur	197.938	15.125	92.507	107.632	0

*betreft stand na herijking 12/2/2019

Toelichting in exploitatie genomen bouwgronden

Laerbroeck

Het noordelijk deel van het plangebied Hout-Blerick / Laerbroeck, was tot ruim tien jaar geleden een glastuinbouwgebied, waarbij de kassen in het stroomgebied van de Maas lagen. De Provincie Limburg heeft indertijd het voortouw genomen in de sanering van de aanwezige glasopstanden. Dit heeft destijds geresulteerd in een gedeeltelijk uitgevoerde gebiedsontwikkeling: de sanering van de kassen is afgerond. De herontwikkeling van het gebied, waaruit ook de kosten gedekt zouden worden, is niet uitgevoerd. De Provincie Limburg is bij de sanering eigenaar geworden in het gebied (omvang eigendom 36 ha.

2021 zal in het teken staan van het vormgeven van het programma voor de gebiedsontwikkeling tezamen met de betrokken partners, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en de gemeenten Venlo en Peel & Maas. Het doel van de gebiedsontwikkeling is vanuit Provincie perspectief gezien te omschrijven als het terugverdienen van door Provincie gedane investeringen en programmatisch (programma passend binnen de provinciale beleidskaders van o.a. hoogwaterbescherming en kwaliteitsverbetering) borgen van de herontwikkeling van het gebied en daarbij invulling geven aan de gedane toezegging in het Bestuurlijk Overleg MIRT november 2019 (bijdrage van € 1 mln. t.b.v. kwaliteitsverbetering van het gebied).

Voor het project is een voorziening getroffen, zoals besloten door PS (Jaarrekening 2010 en 2013). De voorziening bedraagt per 1 januari 2019 € 10,90 mln. Daarmee resteert een resultaat per saldo van € 1,79 mln., welk bedrag minimaal gelijk is aan de agrarische waarde van deze gronden 36 ha. à € 5 per m².

IPS/Yard

De grondexploitatie wordt naar verwachting eind 2020 gesloten als de resterende gronden verkocht worden aan VDL/ Nedcar. Het verwachte resultaat van € 3,4 mln. (minus eventuele verrekening kosten PFAS sanering) komt toe aan het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat op basis van de met het Rijk overeengekomen leningsovereenkomst. Over de definitieve afrekening wordt PS geïnformeerd middels de Jaarstukken 2020.

Toelichting boekwaarden en verwachte resultaten strategische gronden

Californië II

De in voorraad zijnde gronden Californië worden op basis van gemaakte afspraken met Californië B.V., op kostprijsbasis (oorspronkelijk verwervingskosten met toeslag voor rente en apparaatskosten) doorverkocht. Aan de afspraken ligt een afnameverplichting ten grondslag.

Brunssum Centrumplan Noord

Inzake de gronden en opstallen Brunssum Centrumplan Noord is met de gemeente Brunssum overeengekomen dat deze voor € 2,1 mln. worden overgenomen. Financiële afwikkeling is voorzien in het laatste kwartaal van 2020.

Voorraad ruilgronden / anticiperende aankopen

De boekwaarde van de voorraad anticiperende aankopen bedraagt per 1 januari 2020 € 6,59 mln. Deze hoofdzakelijk agrarische gronden met inbegrip van enkele opstallen omvatten in totaal 120,7 ha. Dit resulteert in een gemiddelde grondwaarde van € 5,46 per m². De verwachting is dat deze gemiddeld genomen minimaal tegen deze waarde verkocht kunnen worden.

Toelichting onderhanden werk Ontwikkelopgave Natuur

Voor de toelichting van dit onderdeel, zie titel "Aankopen in relatie tot ontwikkelopgave natuur".

7.4 Risico's en risicoreserve

Jaarlijks wordt een inschatting gemaakt van de (financiële) risico's die binnen het grondbeleid spelen. Als definitie voor het begrip 'risico' wordt gehanteerd: 'onzekerheid dat een gebeurtenis zich voordoet, waarbij zowel positieve als negatieve effecten kunnen optreden, die van invloed zijn op het doelbereik'. Om risico's af te dekken is er binnen de begroting een Risicoreserve financieel instrumentarium SIS 2.0 waar het grond- en vastgoedinstrumentarium integraal onderdeel van uitmaakt. Derhalve is er geen afzonderlijke Risicoreserve Grondexploitatie nodig en komt de huidige Risicoreserve Grondexploitatie in de Jaarstukken 2020 te vervallen.

De huidige risico-inschatting van de lopende projecten wordt nihil ingeschat. Het betreft de volgende lopende projecten en kan het volgende opgemerkt worden:

Laerbroeck

Bij het project Laerbroeck is door het treffen van een voorziening de restwaarde van de verworven gronden teruggebracht tot de agrarische waarde. Het risico voor de Provincie is verwaarloosbaar.

Grondbedrijf Californië II

De in voorraad zijnde gronden ten behoeve van Californië II zullen door Californië B.V. tegen kostprijs (oorspronkelijke verwervingskosten met toeslag voor rente en apparaatskosten) worden afgenomen. Het risico voor de Provincie is derhalve nihil.

Marsna paper

Er is momenteel € 4,14 mln. van de risicoreserve grondexploitatie geoormerkt voor een bijdrage in de kosten van achterstallig onderhoud en brandveiligheid van Marsna Paper (conform PS besluit 29 juni 2018). Vanaf 2021 maakt deze reserve onderdeel uit van de Risicoreserve financieel instrumentarium SIS 2.0.

Anticiperende aankopen

De boekwaarde van de voorraad ruilgronden/ anticiperend verworven gronden bedraagt gemiddeld € 5,46 per vierkante meter, gelijk aan de agrarische waarde.

Op basis van de huidige stand van zaken worden de risico's van deze projecten op nihil ingeschat.

Deel 2
Financiële
begroting

Financiële begroting

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) luidt dat de begroting ten minste bestaat uit:

- beleidsbegroting;
- de financiële begroting.

In de financiële begroting zijn de financiële aspecten uit het programmaplan (3de W-vraag ‘Wat mag het kosten?’) integraal gepresenteerd. De begroting, de meerjarenraming en de uitvoeringsinformatie dienen ‘duidelijk en stelselmatig de omvang van alle geraamde baten en lasten, alsmede het saldo ervan’ weer te geven, conform het BBV. Daarnaast dient de begroting tevens een duidelijk en stelselmatig inzicht te geven in de financiële positie.

De artikelen 17 t/m 23 van het BBV bevatten de wettelijke eisen waaraan de financiële begroting en meerjarenraming moeten voldoen. In dit hoofdstuk zijn deze verplichte elementen verwerkt. Om de vergelijking tussen jaren zo goed mogelijk in beeld te brengen, net als vorige jaren, presenteren wij de tabellen en de toelichtingen voor het begrotingsjaar 2021 enerzijds en de meerjarenraming 2022 - 2024 anderzijds integraal, waarbij een compleet meerjarig beeld wordt gegeven.

De volgende onderwerpen komen aan orde in dit hoofdstuk:

- overzicht baten en lasten (meerjarig) en toelichting over de ramingen;
- incidentele baten en lasten;
- investeringen;
- financiële positie;
- geprognosticeerde balans en het EMU-saldo;
- uitvoeringsinformatie.

1. Uitgangspunten, gronden en motiveringen voor de ramingen in de begroting en meerjarenraming

1.1. Samenvatting belangrijkste uitgangspunten

In onderstaande tabel zijn de belangrijkste financiële uitgangspunten van de begroting 2021 en bijhorende meerjarenraming samengevat.

	2021	2022	2023	2024
<u>Loonontwikkeling</u>				
peildatum formatie	1-7-2020	1-7-2020	1-7-2020	1-7-2020
salarispeil	1-1-2021	1-1-2021	1-1-2021	1-1-2021
stelpost cao-ontwikkelingen	ja	ja	ja	ja
<u>Prijzontwikkeling</u>				
inschatting prijsstijging (bron: Centraal Economisch Plan 2020)	1,90%	1,90%	1,90%	1,90%
<u>Gesubsidieerde instellingen</u>				
compensatie voor loon- en prijsstijging (raming)	1,90%	1,90%	1,90%	1,90%
<u>Beleggingen (x € mln.)</u>				
gemiddeld beleggingsvolume (paragraaf financiering)	366	316	280	235
<u>Provinciale belastingen, leges en rechten</u>				
prijsindexverhoging MRB	0,00%	1,90%	1,90%	1,90%
aantal opcenten per 1-1 (paragraaf lokale heffingen)	77,9	79,4	80,9	82,4
opbrengst provinciale opcenten (x€ mln.)	109,40	111,50	113,61	115,72
opbrengst per provinciale opcent (x€ mln.)	1,40	1,40	1,40	1,40
legestarieven	1,90%	1,90%	1,90%	1,90%
tarief grondwaterheffing	1,90%	1,90%	1,90%	1,90%
<u>Onvoorziene uitgaven (x € mln.)</u>				
	0,05	0,05	0,05	0,25
<u>Verwacht achterblijven van uitgaven (x € mln.)</u>				
onderuitputting algemeen	1,40	1,40	1,40	1,40
<u>Uitgavenstelposten (x € mln)</u>				
Loon- en prijsstijging (cumulatief)	1,40	2,80	4,20	5,60
<u>Dividenden (x € mln.)</u>				
Enexis Holding NV	12,12	12,12	12,12	12,12
Bank Nederlandse Gemeenten	0,40	0,40	0,40	0,40
<u>Investerings (x € mln.)</u>				
totaal investeringen in (lm)materiële vaste activa	108,73	165,64	133,38	74,08
waarvan reguliere vervangingsinvesteringen	10,98	11,19	11,40	11,62
Ontwikkelopgave Natuur	9,99	8,22	8,17	8,09

Bestaand beleid

Onze begroting is opgebouwd op basis van bestaand beleid, uitwerking van door Provinciale Staten vastgestelde beleidskaders, autonome ontwikkelingen, overige ontwikkelingen, methodieken en regelgeving. Ten opzichte van de primitieve begroting 2020 heeft op basis van de nieuwe financiële verordening 2020 een schattingswijziging plaatsgevonden met betrekking tot vaste activa, waarbij de nieuwe afschrijvingstermijnen zijn gehanteerd, in lijn met de heroverwegingen mobiliteit en de Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen Provincie Limburg 2020.

Bestaand beleid vormt de belangrijkste basis voor deze programmabegroting. Met 'bestaand beleid' in financiële zin bedoelen wij de budgetten en investeringskredieten, die reeds door Provinciale Staten zijn geautoriseerd dan wel nog ter besluitvorming voorliggen. Dat betekent dat alle PS-besluitvorming tot en met de 1^e Afwijkingenrapportage 2020 (Begrotingswijziging 3; PS 29-6-2020) is verwerkt, aangevuld met de structurele doorwerking van de voorstellen uit de 2^e Afwijkingenrapportage 2020.

1.2. Autonome ontwikkelingen

Ieder jaar doen zich (financiële) ontwikkelingen voor die zich buiten de invloedssfeer van de Provincie bevinden, maar die wel van invloed zijn op onze begroting. Wij noemen de volgende:

Ontwikkelingen Provinciefonds meicirculaire 2020

In onze ramingen van het Provinciefonds gaan wij uit van de meicirculaire 2020. Het begrotingsproces en de termijnen, waarbinnen de begroting aan Provinciale Staten moet worden aangeleverd, maken het niet mogelijk om de verwachte effecten van de septembercirculaire 2020 in de begroting te kunnen verwerken. Dit zal gebeuren aan de hand van een begrotingswijziging, welke verwerkt zal worden in de Financiële Eindejaarsbijstelling 2020.

In de ramingen maken wij onderscheid tussen het Provinciefonds en decentralisatie-uitkeringen. Het Provinciefonds is ondergebracht onder Hoofdstuk 4.3. 'Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën'. Decentralisatie-uitkeringen hebben wij functioneel ondergebracht onder de begrotingsprogramma's, waarop de uitkering betrekking heeft, evenals specifieke bedragen voor Verkeer en Vervoer, Natuur en Besluit Risico's Zware ondernemingen.

Personele begroting

De doorberekende personele kosten zijn tegen constante lonen (peildatum formatie 1-7-2020, peildatum salarispeil 1-1-2021) opgenomen in de begroting. In de begroting en meerjarenraming is een stelpost opgenomen voor toekomstige loonontwikkelingen (nieuwe CAO-provincies en premiestijgingen). Deze stelpost is met € 1,4 mln. structureel verhoogd. (zie "a. Loonontwikkeling" in de tabel met uitgangspunten).

Wij merken daarnaast op dat wij personele kosten toerekenen aan wegenprojecten. Voorheen werden de kosten van inhuur op deze projecten geboekt.

Ontwikkelingen groei aantal motorrijtuigen

De berekening van de zogenaamde theoretische opbrengst van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting is gebaseerd op het product van het aantal opcenten (autonoom beleid van Provinciale Staten) en opbrengst per opcent als exogeen gegeven (betreft samenstelling van het wagenpark in de Provincie verdeeld naar gewichtsklassen en soort brandstof).

Zoals vermeld in het collegeprogramma is het aantal opcenten in de periode 2020-2021 "bevroren" op 77,9. Jaarlijks stelt de belastingdienst een geactualiseerd overzicht ter beschikking van de

ontwikkeling van het wagenpark. Voor meer toelichting verwijzen wij naar de paragraaf Lokale heffingen.

Overige indexeringen

De verwachte effecten van algemene prijsinflatie zijn gebaseerd op de meicirculaire 2020 en het centraal planbureau en bedragen gemiddeld 1,9% (zie “b. Prijsontwikkeling” en “e. Provinciale belastingen, leges en rechten” in de tabel met uitgangspunten). Dit in lijn met de Programmabegroting 2020.

1.3. Methodieken en regelgeving

Het “Besluit Begroting en Verantwoording” vormt eveneens een grondslag voor de ramingen in onze begroting. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waar ze betrekking op hebben.

Daarnaast geven wij inzicht in hoe overige ramingen tot stand zijn gekomen c.q. wat de uitgangspunten zijn.

Balans

Investerings in Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschafwaarde, en indien van toepassing verminderd met investeringssubsidies of bijdragen van derden. De afschrijvingen worden bepaald op basis van de verwachte economische levensduur en worden berekend volgens de lineaire methode. De afschrijvingstermijn van de immateriële vaste activa mag volgens de voorschriften maximaal 5 jaar bedragen.

Bij het activeren van kosten van onderzoek en ontwikkeling geldt als randvoorwaarde dat de kosten alleen dan worden geactiveerd als de plannen uitvoerbaar zijn en de kosten al redelijk omljnd en in te schatten zijn. Daarbij is het ook van belang dat het daadwerkelijk om kosten ter voorbereiding van een nog te realiseren investering gaat.

Bijdragen aan activa van derden worden geactiveerd conform PS-besluit. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode, waarin het betrokken actief van de derde bijdraagt aan de publieke taak.

Investerings in Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschafwaarde, verminderd met (extra) afschrijvingen. Bijdragen van derden, die in directe relatie staan met een actief, worden in de regel hierop in mindering gebracht.

De afschrijvingen worden berekend volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur.

Het BBV schrijft voor dat de materiële vaste activa worden onderscheiden in de categorie economisch nut of maatschappelijk nut.

- Maatschappelijk nut

Materiële vaste activa met een maatschappelijk nut worden gewaardeerd voor het bedrag van de investering. Bijdragen uit reserves worden niet in mindering op een actief gebracht. Bijdragen van derden, voor zover deze een directe relatie met het actief hebben, worden op de waardering in mindering gebracht.

Voor het project Ooijen-Wanssum worden investeringen gedaan die uiteindelijk leiden tot activa met maatschappelijk nut. Als gevolg van de notitie Materiële Vaste Activa (2020) wordt een deel van de

investeringen rechtstreeks in de exploitatie verantwoord. Het betreft dat gedeelte van het project dat niet voldoet aan de activeringscriteria en daarmee in de exploitatie verantwoord wordt. Deze werkwijze ligt in lijn met voorgaande jaren. Deze exploitatielasten worden gedekt uit de reserve DU-Ooijen-Wanssum. Het restant van de investeringen welke leiden tot een materieel vast actief kan bij vaststelling van de Programmabegroting 2021 nog niet worden verdeeld naar de uiteindelijke objecten die elk een eigen afschrijvingstermijn hebben. Dit zal pas bij oplevering plaatsvinden, omdat er dan pas duidelijkheid is welke activa aan welke partij worden toegerekend en overgedragen worden. Op het moment van opmaak van deze programmabegroting, is daar met alle partijen nog geen verdeling aangebracht en afgesproken. De afschrijvingen starten daarom pas na moment van oplevering en worden in lijn met het kredietbesluit Ooijen-Wanssum gedekt uit de reserve DU-Ooijen-Wanssum. Van de aangekochte gronden kan eveneens niet worden vastgesteld of deze deel uitmaken van de projectonderdelen die overgedragen worden aan derden of dat deze in bezit blijven van de Provincie. Daarom worden ook deze gronden voorlopig op de balans opgenomen onder de categorie Gronden en terreinen, totdat de verdeling is aangebracht en afgesproken.

- Economisch nut

Materiële vaste activa met een economisch nut worden bruto geactiveerd. Het verschil met investeringen met maatschappelijk nut is dat bestemmingsreserves gelijkmatig, gedurende de afschrijvingsperiode, in het resultaatbestemmende gedeelte ten gunste van de exploitatie worden gebracht.

Investeringsplanningen

De bestaande investeringsplanningen in vaste activa zijn geactualiseerd. De grondslag voor de bestaande investeringen zijn gebaseerd op door Provinciale Staten vastgestelde kredietbesluiten. Wij merken op dat wij voor uitvoering van investeringsprogramma's afhankelijk kunnen zijn van partners, zoals gemeenten, maar ook van juridische procedures. Dit heeft tot gevolg dat er sprake kan zijn van verschuivingen van kapitaallasten in de tijd. In de reguliere planning- en controlcyclus wordt dit jaarlijks herijkt.

Daarnaast zijn er nieuwe (vervangings)investeringen opgenomen in de begroting 2021 tot en met 2024 (zie "c. Volume nieuwe/vervangingsinvesteringen" in de tabel met uitgangspunten). Het gaat hier om jaarlijkse terugkerende investeringen in de provinciale wegen.

Erfpacht

De in erfpacht uitgegeven gronden zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij de eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen).

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige leningen u/g en (overige) uitzettingen zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van N.V.'s en B.V.'s (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingprijs zal afwaardering plaatsvinden.

De obligatieportefeuille is gewaardeerd tegen de verwachte aflossingswaarde.

Flottende activa

Vorraden

De nog niet in exploitatie genomen bouwgronden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, dan wel lagere marktwaarde.

De overige grond- en hulpstoffen (magazijnvoorraden) worden gewaardeerd tegen de betaalde inkoopprijs.

De als onderhanden werk opgenomen bouwgronden zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat die kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. Winsten uit grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden.

Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Passiva

Eigen vermogen

Wij maken bij onze reserves (eigen vermogen) onderscheid in:

- de algemene reserve. Dit is in principe een vrije reserve die kan worden ingezet als algemeen dekkingsmiddel. Met ingang van het vigerende coalitieakkoord is alle vrije ruimte toegevoegd aan de Immunisatiereserve. De functie van de Algemene Reserve is daarmee beperkt tot een egaliserende, om faseringen over jaarschijven mogelijk te maken;
- bestemmingsreserves. Middelen zijn geormerkt voor het realiseren van een doelstelling. Daarbij maken we onderscheid tussen vrij aanwendbare reserves en gebonden bestemmingsreserves, op grond van de mate van beleidsvrijheid om de bestemming te wijzigen.

Voorzieningen

Voorzieningen worden tegen nominale waarde of contante waarde gewaardeerd.

- Risicovoorzieningen en Voorzieningen voor toekomstige verplichtingen.
Deze voorzieningen worden gevormd voor concrete of specifieke risico's c.q. verplichtingen die op de balansdatum bestaan en waarvan de omvang onzeker is doch redelijkerwijs in te schatten.
- Lastenegaliserende voorzieningen.

Deze voorzieningen worden gevormd voor kosten die in volgende begrotingsjaren worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het (voorafgaande) begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.

In de begroting 2021 wordt, net als bij voorgaande jaren uitgegaan van bestaande reeksen. Voor wat betreft onze onderhoudsvoorzieningen ligt er planvorming aan ten grondslag. In de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen wordt nader inzicht hierin gegeven.

Ook is een storting in de voorziening APPA ten behoeve van verplichte pensioenverplichtingen rondom (voormalige) GS-leden meerjarig opgenomen. Uitgangspunt is een gemiddelde van de stortingen van de afgelopen 5 jaar (was 3 jaar, maar is bijgesteld bij de 1^e Afwijkingenrapportage 2018).

Kaders reserves en voorzieningen, onderdeel Sturing in Samenwerking 2.0

Het kader voor reserves en voorzieningen is geïntegreerd in het financiële beleidskader “Sturing in Samenwerking 2.0” vastgesteld d.d. 10-2-2017. Conform dit kader worden de uitgangspunten voor toevoegingen en aanwendungen van reserves en voorzieningen vastgelegd in door Provinciale Staten vastgestelde instellingsbesluiten. In deze besluiten staat aangegeven wat het doel van de reserve of voorziening is, hoe deze gevoed wordt, hoe besteed gaat worden, wat de maximale omvang is en of er rente aan een reserve wordt toegevoegd om deze waarde vast te houden. Wij schrijven in beginsel geen rente toe aan onze reserves, tenzij uitdrukkelijk anders is besloten door Provinciale Staten. Deze uitgangspunten zijn eveneens gehanteerd in de Programmabegroting 2021.

Conform het beleidskader Sturing in Samenwerking 2.0 worden de reserves en voorzieningen bij de jaarstukken doorgelicht op nut en noodzaak. Op dat moment wordt bepaald of er vrijval of extra stortingen moeten plaatsvinden.

Exploitatie

Interne rente

Dankzij de gunstige financieringspositie bedraagt de interne rentevoet 0% (zie “d. Beleggingen” in de tabel met uitgangspunten). De Provincie hoeft op dit moment geen vreemd vermogen aan te trekken om uitgaven te dekken. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf Financiering.

Kapitaallasten

De kapitaallasten volgen uit de investeringen en bestaan in principe uit afschrijvingen en rente. Omdat de interne rentevoet 0% bedraagt, zijn alleen de afschrijvingen opgenomen. Deze zijn functioneel toebedeeld in de begroting. De afschrijvingstermijnen liggen vast in de vigerende financiële verordening. In principe worden investeringen zoveel mogelijk afgedekt, zodat zij de toekomstige begrotingsruimte zo min mogelijk belasten. Daartoe worden (bruterings)reserves gevormd om de toekomstige afschrijvingen te kunnen dekken.

Toerekening van personele lasten

De toerekening van de personele lasten vindt plaats op basis van de voorschriften van het BBV, waarbij overhead apart inzichtelijk is gemaakt in de begroting. De loonkosten van medewerkers die voor meerdere taakvelden werken, zijn over deze meerdere taakvelden verdeeld. We hanteren een maximum aantal taakvelden van 5 waar de loonkosten van 1 medewerker aan toe worden bedeed. Ook taakvelden waar slechts een klein percentage (<10%) van de tijd aan wordt besteed, worden buiten beschouwing gelaten. De berekening van de toe te rekenen loonkosten is gebaseerd op de gemiddelde lasten per fte.

Subsidies

Lasten met betrekking tot subsidies werden in de begroting genomen op het moment van beschikken. N.a.v. een handreiking Financiële verantwoording subsidies moeten subsidies worden toegerekend aan het jaar waarin de prestatie is geleverd. Vanwege de praktische complicaties wordt dit nog nader bekeken en zal er een wijziging volgen van de Financiële Verordening. Dit heeft geen gevolgen voor de huidige ramingen en het begrotingsresultaat.

Dividenden

Dividenden in de begroting zijn verwerkt in het jaar, waarop wij verwachten dat de Algemene vergadering van Aandeelhouders een besluit neemt tot uitkering van het (interim-)dividend.

Renteopbrengsten

In de begroting is uitgegaan van actuele inzichten in onze portefeuille volgens meerjarige prognoses. Daarbij is rekening gehouden met de effecten van Schatkistbankieren. In de paragraaf Financiering wordt e.e.a. nader toegelicht.

Stelposten

In de begroting is rekening gehouden met stelposten voor loon- en prijsontwikkeling en onderuitputting (zie “g. Verwacht achterblijven van uitgaven” en “h. Uitgavenstelposten” in de tabel met uitgangspunten). Inzet van intensiveringsmiddelen, zoals opgenomen in het vigerende collegeprogramma, zijn in deze begroting verwerkt op basis van de door PS vastgestelde beleidskaders. Dit betekent dat de middelen volgens de kaders in de begroting zijn opgenomen als budget bij het betreffende programma. De nog resterende intensiveringsmiddelen zijn opgenomen onder 4.3 ‘Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën’.

Onvoorzien

In de begroting wordt in lijn met eerdere jaren rekening gehouden met een post onvoorzien (zie “f. Onvoorzienne uitgaven” in de tabel met uitgangspunten). Voor inzet van deze post gelden de drie O’s: Onvoorzien, Onvermijdbaar en Onuitstelbaar.

Begrotingsresultaat

Het begrotingsresultaat wordt bepaald met inachtneming van de vermelde waarderingsgrondslagen. Baten worden verantwoord in het jaar dat zij gerealiseerd zijn. Lasten worden verantwoord in het jaar, waarin deze voorzienbaar zijn. Volgens de voorschriften van het BBV dient eerst een saldo van baten en lasten te worden bepaald. Vervolgens vinden toevoegingen en onttrekkingen aan reserves plaats, waarna het resultaat ontstaat.

Risico's

De risico's worden periodiek (via de planning- en controlcyclus) doorlopen en daarmee geeft het risicoprofiel bij de begroting de laatste stand van zaken aan. Gelet op ons weerstandsvermogen zijn er op dit moment geen stortingen nodig om de bufferfunctie van het eigen vermogen op peil te houden. Voor meer informatie verwijzen wij naar de verplichte paragraaf 2. ‘Weerstandsvermogen en risicobeheersing’ van dit document.

Financiële positie samengevat

Zoals in de inleiding aangegeven is onze financiële positie gezond.

Een gezonde financiële positie komt tot uitdrukking in een sluitende begroting met een structureel evenwicht en voldoende weerstandsvermogen.

De begroting 2021 en bijhorende meerjarenraming 2022-2024 zijn sluitend en kennen een structureel evenwicht. Dit is in lijn met de Jaarstukken 2019 en de Programmabegroting 2020.

Wij beschikken over voldoende weerstandsvermogen om de financiële risico's te dekken.

Op basis van de berekende kengetallen (verplichte paragraaf 2 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing') wordt ook geconcludeerd dat de financiële positie van de Provincie voldoende is.

Zoals in de Voorjaarsnota 2020 (PS 26-6-2020) aangegeven is:

"Hoewel de hierboven beschreven risicoreserve in combinatie met de eigen vermogen positie van de provincie een voldoende waarborg biedt voor financiële stabiliteit en continuïteit van de provincie heeft deze inzet wél geleid tot een nieuwe financiële werkelijkheid. Er is bewust ingeteerd op reserves die niet meer aangezuiverd kunnen worden, met een direct gevolg in de vorm van een kleinere financiële buffer en een indirect effect in de vorm van een lager belegd vermogen en daarop te behalen rendement. Meer dan voorheen vormt de begrotingsruimte een harde limiet omdat tekorten moeilijker gedekt kunnen worden uit beschikbare reserves én meer dan voorheen zijn de financiële kaders van SIS 2.0 cruciaal om het verdienvermogen van het belegd vermogen in stand te houden.

...

Naast de beweging van de actieve investeringsstrategie zijn er ook een aantal externe factoren die van invloed zijn op onze provinciale begroting en balans. Zo worden we geconfronteerd met een historisch lage rente op de kapitaalmarkt, nemen dividenden van Enexis af als gevolg van investeringen die de netwerkbeheerders moeten doen in het kader van het klimaatakkoord en ontstaat er onzekerheid over de opbrengsten opcenten MRB als gevolg van afspraken die gemaakt zijn in het klimaatakkoord en de verdere opkomst van private leasemaatschappijen."

2. Overzicht baten en lasten

In het onderstaande overzicht zijn de lasten, baten en het saldo van de begroting 2021, conform artikel 17 van BBV gepresenteerd. Daarnaast is ook de meerjarige raming 2022-2024 van de programma's in het overzicht weergegeven. Dit overzicht sluit aan bij de overzichten behorende bij de 3e W-vraag "Wat mag het kosten?" uit deel 1 'Programmplan' van deze programmabegroting en geeft een totaalbeeld van alle lasten en baten van deze programmabegroting.

€ x 1.000

Begrotingsprogramma	Begroting 2021			Begroting 2022			Begroting 2023			Begroting 2024		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
1.1 Investeringsklimaat	14.171	896	-13.275	14.015	905	-13.109	13.326	915	-12.411	10.701	925	-9.776
1.2 Innovatiekracht	12.435	2.600	-9.835	8.667	0	-8.667	6.586	0	-6.586	3.945	0	-3.945
1.3 Onderwijs en arbeidsmarkt	2.151	372	-1.779	2.225	372	-1.854	1.726	372	-1.354	1.008	372	-636
2.1 Sociale agenda, zorg en veiligheid	15.717	0	-15.717	16.374	0	-16.374	12.393	0	-12.393	9.403	0	-9.403
2.2 Cultuur	44.811	5.518	-39.294	39.239	5.518	-33.722	38.552	5.518	-33.035	34.835	5.518	-29.318
2.3 Sport	4.635	0	-4.635	4.655	0	-4.655	4.669	0	-4.669	1.825	0	-1.825
2.4 Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra	3.015	0	-3.015	1.386	0	-1.386	1.387	0	-1.387	1.315	0	-1.315
3.1 Openbaar vervoer en railagenda	76.166	16.188	-59.978	85.116	27.875	-57.241	68.399	8.417	-59.983	70.915	8.452	-62.463
3.2 Bereikbaarheid en mobiliteit	62.782	1.021	-61.761	54.324	566	-53.757	50.305	573	-49.733	50.572	579	-49.993
3.3 Wonen in Limburg	2.065	0	-2.065	2.039	0	-2.039	1.939	0	-1.939	902	0	-902
3.4 Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit	7.795	1.770	-6.025	7.439	1.547	-5.892	7.198	1.574	-5.624	6.516	1.602	-4.913
3.5 Hoogwaterbescherming langs de Maas	1.765	10.328	8.563	663	0	-663	664	0	-664	653	0	-653
3.6 Water	16.444	4.522	-11.923	6.001	1.014	-4.987	6.755	1.034	-5.721	2.735	1.053	-1.682
3.7 Energie, circulaire economie en milieu	16.972	3.087	-13.885	16.496	2.356	-14.140	16.522	2.386	-14.137	16.537	2.416	-14.120
3.8 Natuur	33.284	31.217	-2.067	28.513	31.174	2.661	26.015	31.174	5.159	24.165	31.174	7.009
4.1 Bestuur	18.158	406	-17.752	18.213	406	-17.806	15.046	407	-14.639	15.261	407	-14.854
4.2 Overhead	51.756	458	-51.298	51.835	463	-51.373	51.404	468	-50.936	51.343	474	-50.869
4.3 Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën:												
Motorrijtuigenbelasting		109.398	109.398		111.505	111.505		113.611	113.611		115.718	115.718
Provinciefonds		151.617	151.617		157.828	157.828		161.789	161.789		166.511	166.511
Overige dividend		12.515	12.515		12.515	12.515		12.515	12.515		12.515	12.515
Vennootschapsbelasting	0		0	0		0	0		0	0		0
Onvoorzien	50		-50	50		-50	50		-50	250		-250
Overige algemene middelen	17.758	29.436	11.678	40.084	26.646	-13.438	31.344	24.617	-6.727	5.386	21.489	16.103
4.4 Provinciale Staten en Griffie	3.763	0	-3.763	3.781	0	-3.781	3.805	0	-3.805	3.834	0	-3.834
Totaal baten lasten en saldo	405.692	381.346	-24.346	401.116	380.690	-20.427	358.085	365.368	7.283	312.100	369.204	57.104
Mutatie reserves												
1.1 Risicoreserve financieel instrumentarium SiS	2.994		-2.994	3.591		-3.591	1.590		-1.590	1.590		-1.590
Bestemmingsreserve NEDAB Luchthaven MAA	4.048	4.048	0	4.048	4.048	0	3.648	3.648	0			0
1.2 Immunisatiereserve		1.889	1.889		1.045				0			0
Risicoreserve financieel instrumentarium SiS	4.595		-4.595	2.445		-2.445	1.800		-1.800	300		-300
Reserve Campusorganisatie Chemelot		750	750		0	0			0			0
Reserve DU bodemsanering		60	60		60	60			20	20		0
2.2 Bruteringsreserve Limburgs Museum		206	206		206	206			206	206		206
Reserve bruteringsreserve Creative City Limburg		706	706		706	706			706	706		706
Reserve bruteringsreserve duurzaamheid prov. gebouwen		83	83		83	83			83	83		83
3.1 Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	8.065	67.650	59.585	8.099	64.513	56.414	8.134	67.341	59.207	8.169	69.873	61.704
Bestemmingsreserve ZLSM	34		-34	34		-34	34		-34	34		-34
3.2 Bestemmingsreserve Overdracht Napoleonsweg		1.965	1.965		1.965	1.965			1.965	1.965		0
Bestemmingsreserve realisatie N280		1.672	1.672		2.043	2.043			2.226	2.226		2.593
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen		23.008	23.008		15.400	15.400			11.126	11.126		10.529
Bruteringsreserve VDL Nedcar		1.021	1.021		1.021	1.021			1.021	1.021		1.021
Risicoreserve Bereikbaarheidsmiddelen	8.359		-8.359	8.830		-8.830	9.381		-9.381	9.728		-9.728
3.3 Reserve Transitiefonds			0		100	100			0			0
3.5 Reserve DU-uitkering gebiedsontw. Ooijen-Wanssum	10.328	1.100	-9.228			0			0			0
3.6 Reserve DU Zoetwatermaatregelen	33	5.907	5.874			0			0			0
Reserve DU-uitkering bodemsanering		50	50		50	50			25	25		0
Reserve stikstof & N2000		4.000	4.000		0	0			0	0		0
3.7 Reserve DU Najil-effecten mijnbouw		714	714			0			0			0
3.8 Reserve stikstof & N2000	9.390	3.311	-6.079	9.390		-9.390	9.390		-9.390	9.390		-9.390
4.2 Reserve bruteringsreserve duurzaamheid provinciale gebouwen		118	118		118	118			118	118		118
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen		138	138		138	138			138	138		138
4.3 Algemene reserve (egalisatie)	20.895	25.421	4.526	5.202	21.089	15.887	10.420	13.303	2.883	553	1.814	1.261
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	70.368		-70.368	70.368		-70.368	70.368		-70.368	70.368		-70.368
Immunisatiereserve		25.700	25.700		21.500	21.500			21.500	21.500		0
Risicoreserve financieel instrumentarium SiS	5.550		-5.550	1.650		-1.650	1.525		-1.525			0
Totaal mutatie reserves	144.659	169.518	24.859	113.658	134.085	20.427	116.290	123.427	7.136	100.133	87.081	-13.051
Totaal en resultaat	550.351	550.863	512	514.774	514.774	0	474.375	488.795	14.420	412.233	456.285	44.052

Uit het overzicht blijkt dat de primitieve begroting 2021 en de bijhorende meerjarenraming sluitend zijn met voordelige saldi.

De begrotingsresultaten voor de begroting 2021 en meerjarige raming 2022-2024 zijn als volgt:

€ x 1.000

	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024
Begrotingsresultaat	512	0	14.420	44.052

Het verwachte overschot van 2021 bedraagt € 0,51 mln. Vanaf 2023 neemt het begrotingsresultaat toe en is beschikbaar voor de volgende Statenperiode 2023-2027.

De gepresenteerde resultaten van de begroting 2021 en de bijhorende meerjarenraming zijn niet alleen sluitend, maar kennen ook een structureel evenwicht, een belangrijke indicator voor een gezonde financiële positie. In onderstaande tabel zijn de meerjarige structurele begrotingssaldi gepresenteerd.

€ x 1.000

	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024
Begrotingsresultaat	512	0	14.420	44.052
Incidentele lasten en toevoegingen reserves	177.946	138.213	92.276	25.312
Incidentele baten en aanwendungen reserves	121.298	81.829	48.198	8.366
Structurele saldo	57.159	56.384	58.498	60.998

In het hoofdstuk 2 'Incidentele baten en lasten' wordt dit verder toegelicht.

2.1. Programmaplan financieel

De financiële middelen worden ingezet om de doelen en de resultaten van het Programmaplan 2021 te kunnen realiseren. De inzet gebeurt door middel van door Provinciale Staten geautoriseerde programmabudgetten, reeds geautoriseerde investeringsbesluiten en nieuwe vervangingsinvesteringen met betrekking tot provinciale wegen.

Het programmaplan bestaat uit 16 inhoudelijke beleidsprogramma's, die opgebouwd zijn uit beleidsproducten. Daarnaast zijn er drie overige begrotingsposten: 'Overhead', 'Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën' en 'Provinciale Staten en Griffie'. Deze drie begrotingsposten richten zich niet direct op maatschappelijke doelen, maar zij dragen wel bij aan de uitvoering en maken deel uit van de begrote lasten en baten.

De begrotingsstructuur van de programma's 2021 is grotendeels ongewijzigd t.o.v. begrotingsjaar 2020. Bij de verdeling van de producten zijn er een aantal wijzigingen, zoals aangegeven is in bijlage 2 van dit document.

Onderstaande tabel is een beknopte weergave van de middeleninzet en bijbehorende baten/bijdragen van derden in 2021 per begrotingsprogramma, exclusief de mutaties van de reserves.

€ x 1.000

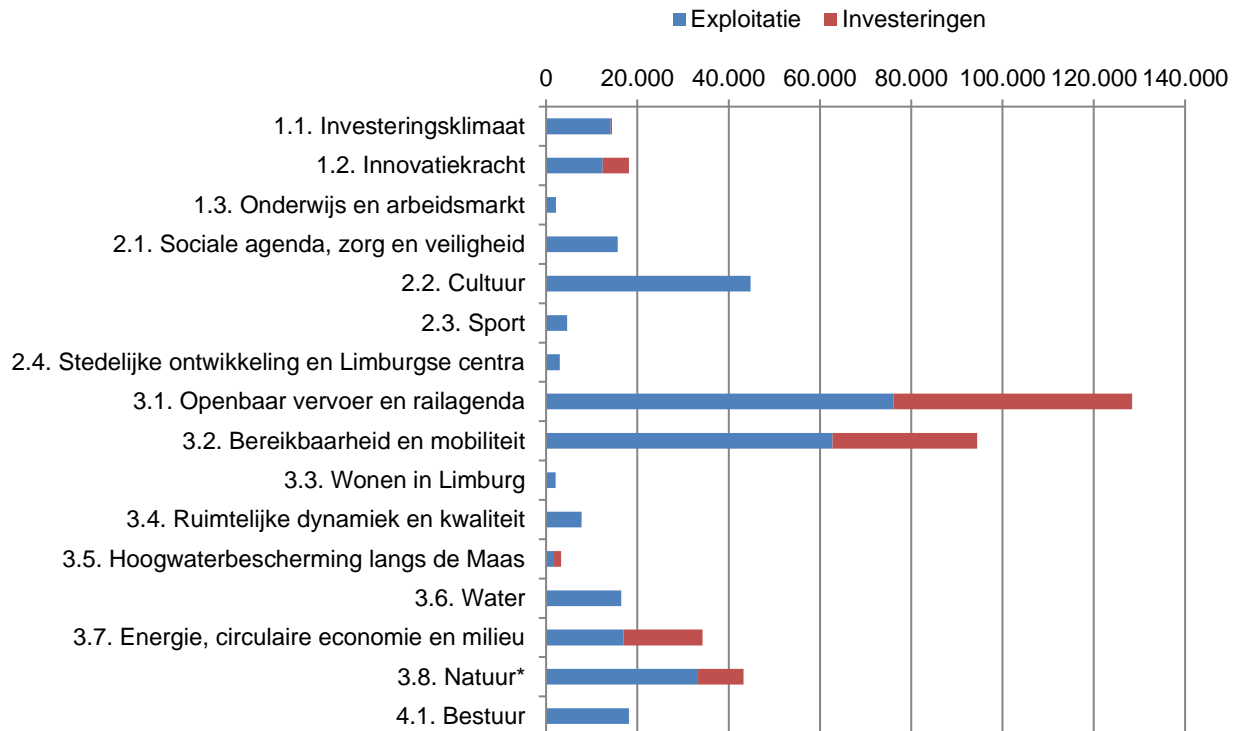
Begrotingsprogramma	Exploitatie		Investeringen	
	Lasten	Baten	Uitgaven	Bijdragen
1.1. Investeringsklimaat	14.171	896	282,0	
1.2. Innovatiekracht	12.435	2.600	5.745	
1.3. Onderwijs en arbeidsmarkt	2.151	372		
2.1. Sociale agenda, zorg en veiligheid	15.717	0		
2.2. Cultuur	44.811	5.518		
2.3. Sport	4.635	0		
2.4. Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra	3.015	0		
3.1. Openbaar vervoer en railagenda	76.166	16.188	52.232	16.853
3.2. Bereikbaarheid en mobiliteit	62.782	1.021	31.658	24.181
3.3. Wonen in Limburg	2.065	0		
3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit	7.795	1.770		
3.5. Hoogwaterbescherming langs de Maas	1.765	10.328	1.500	1.500
3.6. Water	16.444	4.522		
3.7. Energie, circulaire economie en milieu	16.972	3.087	17.309	2.489
3.8. Natuur*	33.284	31.217	9.986	9.197
4.1. Bestuur	18.158	406		
4.2. Overhead	51.756	458		
4.3. Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën	17.808	302.965		
4.4. Provinciale Staten en Griffie	3.763	0		
	405.692	381.346	118.712	54.220

*Investeringen betreffen onderhanden werk ontwikkelopgave Natuur

In het programmaplan 2021 (deel 1 van dit document) zijn de exploitatiebudgetten en de investeringen per begrotingsprogramma (derde W-vraag "Wat mag het kosten?") gepresenteerd en toegelicht.

In onderstaande grafiek is de middeleninzet (bedragen € x 1.000) per inhoudelijk begrotingsprogramma weergegeven. Zo ontstaat een duidelijk beeld op hoofdlijnen waar de Provincie haar geld in 2021 aan uitgeeft.

€ x 1.000

* Bij programma 3.8 Natuur is ook de Ontwikkelopgave Natuur als investering gepresenteerd.

In de verplichte paragraaf 5. 'Bedrijfsvoering', onderdeel 5.4. Planning en Control van de Programmabegroting 2021 zijn de afspraken (spelregels) tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten opgenomen over inzet van middelen.

2.2. Vergelijking begroting 2021 met 2019 en 2020

De structuur 2021 op programmaniveau is vrijwel gelijk aan die van begrotingsjaar 2019 en 2020. Dit maakt de vergelijking op de hoofdlijnen mogelijk.

In onderstaande tabel zijn ter vergelijking de cijfers uit:

- Jaarstukken 2019;
- lopende begroting 2020 tot en met de 2^e Afwijkingenrapportage 2020 (Begrotingswijziging 4), welke tegelijk met deze begroting behandeld wordt in de vergadering van PS van 6 november 2020;
- nieuwe begroting 2021 met bijhorende meerjarenraming 2022-2024 opgenomen.

€ x 1.000

Begrotingsprogramma*	Realisatie 2019		Begr.ná wijz.2020		Begroting 2021		Begroting 2022		Begroting 2023		Begroting 2024	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1.1 Investeringsklimaat	20.963	2.695	31.838	4.837	14.171	896	14.015	905	13.326	915	10.701	925
1.2 Innovatiekracht	43.588	3.018	37.551	3.145	12.435	2.600	8.667	0	6.586	0	3.945	0
1.3 Onderwijs en arbeidsmarkt	14.421	2	4.423	384	2.151	372	2.225	372	1.726	372	1.008	372
2.1 Sociale agenda, zorg en veiligheid	14.076	50	17.203	0	15.717	0	16.374	0	12.393	0	9.403	0
2.2 Cultuur	47.898	5.765	48.751	5.518	44.811	5.518	39.239	5.518	38.552	5.518	34.835	5.518
2.3 Sport	5.301	0	5.624	0	4.635	0	4.655	0	4.669	0	1.825	0
2.4 Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra	17.125	13.234	42.164	13.077	3.015	0	1.386	0	1.387	0	1.315	0
3.1 Openbaar vervoer en railagenda	64.529	17.467	115.902	26.133	76.166	16.188	85.116	27.875	68.399	8.417	70.915	8.452
3.2 Bereikbaarheid en mobiliteit	89.882	3.124	64.255	3.381	62.782	1.021	54.324	566	50.305	573	50.572	579
3.3 Wonen in Limburg	9.316	491	3.968	0	2.065	0	2.039	0	1.939	0	902	0
3.4 Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit	16.401	8.969	34.284	20.493	7.795	1.770	7.439	1.547	7.198	1.574	6.516	1.602
3.5 Hoogwaterbescherming langs de Maas	49.407	50.294	37.346	40.426	1.765	10.328	663	0	664	0	653	0
3.6 Water	7.418	5.354	10.529	4.509	16.444	4.522	6.001	1.014	6.755	1.034	2.735	1.053
3.7 Energie, circulaire economie en milieu	20.559	6.942	27.427	5.793	16.972	3.087	16.496	2.356	16.522	2.386	16.537	2.416
3.8 Natuur	41.922	42.149	46.571	31.313	33.284	31.217	28.513	31.174	26.015	31.174	24.165	31.174
4.1 Bestuur	16.116	448	18.176	483	18.158	406	18.213	406	15.046	407	15.261	407
4.2 Overhead	47.825	977	49.928	453	51.756	458	51.835	463	51.404	468	51.343	474
4.3 Algemene dekkingsmiddelen en overige finciën	-6.681	319.389	208	313.838	17.808	302.965	40.134	308.493	31.394	312.532	5.636	316.233
4.4 Provinciale Staten en Griffie	3.525	24	3.789	0	3.763	0	3.781	0	3.805	0	3.834	0
Totaal baten lasten	523.591	480.392	599.939	473.783	405.692	381.346	401.116	380.690	358.085	365.368	312.100	369.204
Mutatie reserves												
Toevoeging aan reserves	355.325		230.832		144.659		113.658		116.290		100.133	
Onttrekking aan reserves		425.983		360.632		169.518		134.085		123.427		87.081
Totaal ná mutatie reserves	878.916	906.375	830.771	834.415	550.351	550.863	514.774	514.774	474.375	488.795	412.233	456.285
Resultaat	27.459		3.644		512		0		14.420		44.052	
Totaal	906.375	906.375	834.415	834.415	550.863	550.863	514.774	514.774	488.795	488.795	456.285	456.285

*In het overzicht worden de benamingen van de begrotingsprogramma's uit de begroting 2021 opgenomen. Op een aantal plekken wijzigen deze t.o.v. 2019.

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat er sprake is van grote verschillen tussen de jaarschijven 2019, 2020 en de nu voorliggende begroting 2021 e.v. Een substantieel deel van onze begroting kent een incidenteel karakter door de programmatische en projectmatige aanpak. Daarnaast is de omvang van de afschrijvingen/ afwaarderingen op investeringen van invloed voor toename van de lasten in een jaar t.o.v. het andere.

2.3. Ramingen van de lasten en baten

De ramingen in de begroting 2021 e.v. zijn opgesteld conform de uitgangspunten, zoals opgenomen in hoofdstuk 1. 'Uitgangspunten, gronden en motiveringen voor de ramingen in de begroting en meerjarenraming'.

Daarnaast zijn in deze begroting de volgende punten uit het Collegeprogramma 2019-2023 verwerkt:

- motorrijtuigenbelasting (MRB) wordt de eerste twee jaar gelijk gehouden aan het niveau van 2019 en vanaf 2022 wordt deze geïndexeerd;
- de invulling van de generieke taakstelling op beleid van € 50 mln. ;
- de nog in te zetten beleidsintensiveringsmiddelen zijn onder 4.3.4. Reservering nieuw beleid van het programmaplan opgenomen. Een specificatie van deze middelen is gepresenteerd onder punt 5.1 'Beleidsintensiveringsmiddelen' van dit hoofdstuk.

Conform de uitgangspunten zijn aan deze begroting toegevoegd:

- de financiële meerjarige vertaling van de Voorjaarsnota 2020 (PS 29-06-2020);
- de effecten van de Meicirculaire Provinciefonds 2020, incl. indexeringen van budgetten;
- nieuwe faseringen en actualiseringen van de investeringsplanning en de effecten op de kapitaallasten;
- actualisering/ faseringen van exploitatiebudgetten binnen de kaders van overboekingsvoorstellen, zoals opgenomen in de § Bedrijfsvoering van de programmabegroting;
- autonome ontwikkelingen;
- inzet van de intensiveringsmiddelen, conform de reeds door PS vastgestelde beleidskaders;
- meerjarige effecten van GS-besluitvorming in het kader van de 2^e Afwijkingerapportage 2020;
- besluiten van Gedeputeerde Staten met betrekking tot de begroting 2021 tot en met de GS-vergadering van 15-09-2020 verwerkt.

Bestaand en nieuw beleid

Met bestaand beleid in financiële zin wordt bedoeld: budgetten en investeringskredieten, die reeds door Provinciale Staten zijn geautoriseerd. (Besluiten van PS tot en met de 1^e Afwijkingenrapportage 2020 en de Voorjaarsnota 2020, besluiten van PS van 29 juni 2020). Middelen nieuw beleid zijn de aanvullende budgetten die nu verwerkt zijn in de begroting ná het vaststellen door PS van de 1^e Afwijkingenrapportage 2020 incl. de financiële vertaling daar van.

Voor de kaderstellende functie van de begroting is het beschikbaar stellen van nieuwe middelen een belangrijk onderdeel van het budgetrecht van Provinciale Staten.

Onderstaande tabel geeft inzicht in het bestaande en nieuwe beleid in de lasten van de begroting en meerjarenraming. In dit overzicht zijn de ramingen van de baten en lasten opgenomen, exclusief de mutaties van de reserves.

	2021		2022		2023		2024	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
Bestaand beleid (ramingen bij de 1e Afwijkingenrapportage 2020)	408.932	377.189	405.637	376.698	375.330	362.432	324.851	367.969
Nieuw beleid cf. BBV (mutaties ná 1e AWR 2020 incl. Voorjaarsnota 2020)	-3.240	4.157	-4.521	3.992	-17.245	2.936	-12.751	1.235
Totaal	405.692	381.346	401.116	380.690	358.085	365.368	312.100	369.204

€ x 1.000

Onder 'middelen nieuw beleid' zijn met name de mutaties vanuit het Collegeprogramma 2019-2023 opgenomen, waaronder opvoering van de beleidsintensiveringsmiddelen (zie specificatie bij punt 4.1.1 Beleidsintensiveringsmiddelen van dit hoofdstuk) en de bezuinigingstaakstelling van € 50 mln. voor deze periode. Daarnaast zijn de posten met betrekking inzet van intensiveringsmiddelen uit de doorwerking naar begroting 2021 van de 2^e Afwijkingenrapportage 2020 (PS 6-11-2020) verwerkt in deze reeks. In onderstaande tabel wordt een financieel-technische specificatie van de bedragen 'Nieuw beleid cf. BBV' weergegeven:

	Datum besluit	2021		2022		2023		2024	
		lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
Doorwerking 2e Afwijkingenrapportage 2020	GS 15-9-2020	-12.863	4.157	-8.292	3.992	-18.527	2.936	-14.344	1.235
Voorjaarsnota 2020	PS 26-6-2020	2.200		2.200		-300			
Dossier mijnbouwschade	GS 15-9-2020	714							
Versterking cultureel aanbod Noord- en Midden Limburg	GS11-8-2020	585		597		608		619	
Inframaatregelen Weert-Hamont	GS 17-12-2019	4.000							
Bijstelling voorziening APPA	GS 15-9-2020	374		374		374		374	
Presidium 28-8-2020 vergoeding Statenlidmaatschap	P 28-8-2020	140		140		140		140	
Oranjerie Roermond	GS 15-9-2020	1.000							
Procesmiddelen Fiberverbindingen Zuid-Limburg	GS 15-9-2020	150							
Verhoging IPO-begroting	GS 15-9-2020	460		460		460		460	
Totaal		-3.240	4.157	-4.521	3.992	-17.245	2.936	-12.751	1.235

€ x 1.000

Voor de ruimte nieuw beleid verwijzen wij naar het hoofdstuk 5.1. 'Begrotingsruimte', waarin de beleidsintensiveringsmiddelen gespecificeerd zijn.

Algemene dekkingsmiddelen

In het programmaplan respectievelijk het overzicht van de baten en lasten (punt 2 van dit hoofdstuk) is een begrotingsprogramma 'Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën' opgenomen. Bij alle beleidsprogramma's zijn de specifieke baten, zoals bijdragen van partners, decentralisatie uitkeringen van het Rijk, leges en heffingen enz. geraamd.

Het saldo tussen baten en lasten van een begrotingsprogramma wordt gecompenseerd door onttrekkingen uit de reserves (conform het vastgestelde doel van de reserve) of de algemene dekkingsmiddelen. In deze begroting zijn de algemene middelen als volgt te specificeren:

	Begroting 2021	Meerjarenraming		
		2022	2023	2024
Motorrijtuigenbelasting	109.398	111.505	113.611	115.718
Algemene uitkering uit provinciefonds	81.248	87.459	91.421	96.142
Specifiek bedrag voor uitkering Verkeer & vervoer*	70.368	70.368	70.368	70.368
Renteopbrengsten	29.436	26.646	24.617	21.489
Dividenden	12.515	12.515	12.515	12.515
Totaal	302.965	308.493	312.532	316.233

€ x 1.000

* Wij merken hier op dat dit specifiek bedrag vanuit het Provinciefonds wordt toegevoegd aan de gelijknamige reserve en dit bedrag maakt geen deel uit van het algemene dekkingsplan van deze begroting. Deze uitkering is onderdeel van de bereikbaarheidsmiddelen, welke alleen worden ingezet bij de betreffende begrotingsprogramma's.

2.4. Specificatie van lasten

In onderstaande tabel/ diagram is de verdeling van de begrote lasten in 2021, gerubriceerd conform de indeling bij de 3^e W-vraag 'Wat mag het kosten?' van het programmaplan (deel 1) van de programmabegroting.

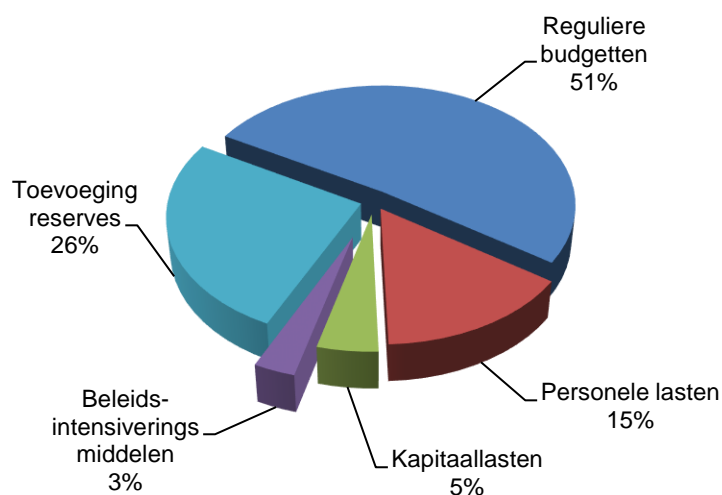
Bij het opstellen van het financiële programmaplan maken wij onderscheid in de lasten in de volgende categorieën:

- reguliere middelen: alle exploitatie-uitgaven voor het realiseren van de beleidsdoelen c.q. jaarresultaten;
- personele lasten: de loonsom verdeeld over de begrotingsprogramma's;
- kapitaallasten: jaarlijkse afschrijvingen van de provinciale investeringen.

Daarnaast zijn de nog in te zetten beleidsintensiveringsmiddelen van deze Statenperiode voor het jaar 2021 apart weergegeven (voor een specificatie zie onderdeel 5.1.1 van dit hoofdstuk).

Lasten per categorie	€ x 1.000
Reguliere budgetten	281.322
Personele lasten	82.226
Kapitaallasten	25.194
Beleidsintensiveringsmiddelen	16.950
Totaal lasten in programma's	405.692
Toevoeging reserves	144.659
Totaal lasten	550.351

Het percentage in onderstaand cirkeldiagram is berekend ten opzichte van de totaal begrote lasten 2021 ad € 550,35 mln.

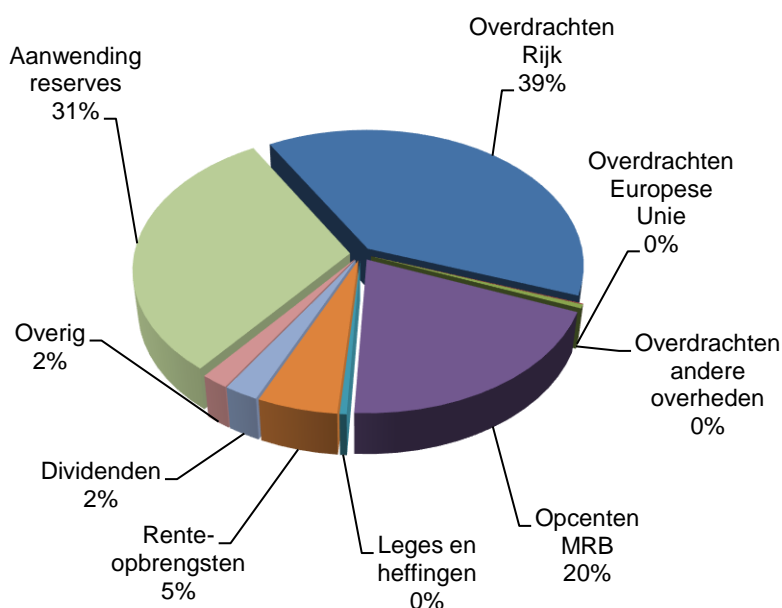

2.5. Specificatie van baten

In onderstaande tabel/ diagram is de verdeling van de begrote baten 2021 zichtbaar, gerubriceerd naar de te onderscheiden baten-categorieën, inclusief aanwending van reserves. In deze categorieën zijn de grootste inkomstenbronnen voor de begroting van de Provincie Limburg opgenomen. Een aanzienlijk deel van de baten heeft het karakter van algemeen dekkingsmiddel. Dit zijn baten die vrij besteedbaar zijn. Hieronder vallen de opcenten MRB, provinciefonds, renteopbrengsten, dividenden en overige opbrengsten.

Baten per categorie	€ x 1.000
Overdrachten Rijk	214.377
Overdrachten Europese Unie	444
Overdrachten andere overheden	2.630
Opcenten Motorrijtuigenbelasting	109.398
Leges en heffingen	2.560
Renteopbrengsten	29.436
Dividenden	12.515
Overig	9.987
Totaal baten in programma's	381.346
Aanwending reserves	169.518
Totaal baten	550.863

Het percentage in onderstaand cirkeldiagram is berekend ten opzichte van de totaal begrote baten ad € 550,86 mln.

Onder 'Overdrachten Rijk' valt met name het Provinciefonds, dat bestaat uit de algemene uitkering en decentralisatie-uitkeringen.

Vanaf 2017 wordt het provinciefonds met een nieuw model over de provincies verdeeld. De structurele decentralisatie-uitkeringen Verkeer en vervoer, Natuur en BRZO (Besluit Risico Zware Ondernemingen) zijn in het nieuwe model onderdeel van de algemene uitkering. De ramingen voor 2021 e.v. zijn gebaseerd op de Meicirculaire Provinciefonds 2020. Op het moment van schrijven is de Septembercirculaire 2020 nog niet gepubliceerd.

Daarnaast hebben wij via het Provinciefonds nog verschillende decentralisatie-uitkeringen zoals monumentenzorg, zoetwatermaatregelen enzovoorts.

Ten slotte hebben wij in de begroting 2021 een aantal toezeggingen/ afspraken met het Rijk opgenomen (zie het laatste gedeelte van de onderstaande tabel).

€ x 1.000

	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024
Algemene uitkering provinciefonds	81.248	87.459	91.421	96.142
Specifiek bedrag Verkeer & Vervoer	70.368	70.368	70.368	70.368
Specifiek bedrag voor Natuur en PAS	31.359	31.359	31.359	31.359
Specifiek bedrag BRZO	760	0		
	183.736	189.187	193.148	197.870
DU Projecten Verkeer & Vervoer	6.258	6.258	6.258	6.258
DU Zoetwatermaatregelen	3.168	0	0	0
DU Monumentenzorg	1.939	1.939	1.939	1.939
DU Ooijen-Wanssum	10.328	0	0	0
DU Na-ijlende effecten mijnbouw	647	647	647	647
Subtotaal meicirculaire provinciefonds	206.076	198.031	201.992	206.714
SPUK Snelfietsroutes 2020-2022*	461	0	0	0
Station Maastricht Noord fase II	2.840	0	0	0
Tram Maastricht Hasselt Rijksbijdrage	5.000	19.493	0	0
Subtotaal	8.301	19.493	0	0
Totaal overdrachten Rijk	214.377	217.524	201.992	206.714

*De specifieke uitkering (SPUK) van het Rijk moet elk jaar financieel verantwoord worden door de provincie aan het Rijk via de SiSa bijlage van de jaarstukken.

De overige posten in het cirkeldiagram hebben betrekking op:

- onder de post renteopbrengsten zijn baten begroot, welke gerealiseerd worden door het uitzetten van de financiële middelen;
- voor een toelichting op de ramingen van opcenten MRB en leges verwijzen naar de verplichte paragraaf 1. 'Lokale heffingen';
- onder dividend zijn de jaarlijkse dividenden van de Bank voor Nederlandse Gemeenten en van Enexis Holding NV opgenomen;
- onder 'Overige' zijn baten van verschillende kleinere posten opgenomen zoals: huren, kostenvergoedingen, pachten en opbrengsten uit grondverkoop.

3. Incidentele baten en lasten

Een structureel evenwicht is een maatstaf voor de gezondheid van onze financiële huishouding. Structurele lasten moeten worden gedekt door structurele baten. De begroting 2021 en bijhorende meerjarenraming zijn structureel in evenwicht.

Door het begrotingssaldo te schonen van incidentele componenten wordt het structurele evenwicht in de begroting zichtbaar. Incidentele lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo positief en incidentele baten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo negatief.

Samengevat bedraagt het structurele saldo van de begroting 2021-2024:

€ x 1.000

	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024
Saldo baten lasten	-24.346	-20.427	7.283	57.104
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	24.859	20.427	7.136	-13.051
Begrotingsresultaat	512	0	14.420	44.052
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	56.647	56.384	44.078	16.946
Structureel begrotingssaldo	57.159	56.384	58.498	60.998

Zoals eerder opgemerkt in punt 1.2 'Vergelijking begroting 2021 met 2019 en 2020' kent een substantieel deel van onze begroting een incidenteel karakter door de programmatische en projectmatige aanpak. Het uitgangspunt hierbij is dat zoveel mogelijk van het beleid van een Statenperiode een incidenteel karakter heeft, zodat de flexibiliteit van de begroting en de begrotingsruimte voor de volgende Staten zo groot mogelijk zijn.

In bijlage 4 'Incidentele baten en lasten 2021-2024' van dit document is een meerjarig overzicht van de incidentele baten en lasten per begrotingsprogramma opgenomen. In dit overzicht zijn de incidentele baten en lasten per programma toegelicht door middel van een specificatie van de posten. Voor inhoudelijke toelichtingen verwijzen wij naar de betreffende toelichtingen op de 3e W-vraag "Wat mag het kosten?" van het programmaplan (deel 1 van de Programmabegroting).

Daarnaast specificeren wij per begrotingsprogramma de structurele en incidentele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves, conform het BBV:

€ x 1.000

Toevoeging reserves		Begroting	Meerjarenraming			Totaal
		2021	2022	2023	2024	
Incidenteel						
1.1	Risicoreserve fin. instrumentarium SiS	2.994	3.591	1.590	1.590	9.765
1.1	Bestemmingsreserve NEDAB	4.048	4.048	3.648		11.744
1.2	Risicoreserve fin. instrumentarium SiS	4.595	945	300	300	6.140
3.5	Reserve DU Ooijen-Wanssum	10.328				10.328
3.6	Reserve DU Zoetwatermaatregelen	33				33
4.3	Risicoreserve fin. instrumentarium SiS	5.550	3.150	3.025		11.725
4.3	Algemene reserve (egalisatie)	20.895	5.202	10.420	553	37.070
		48.443	16.936	18.983	2.443	86.805
Structureel						0
3.1	Bestemmingsreserve ZLSM	34	34	34	34	136
3.1	Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	8.065	8.099	8.134	8.169	32.466
3.2	Risicoreserve Bereikbaarheidsmiddelen	8.359	8.830	9.381	9.728	36.298
3.8	Reserve stikstof & N2000	9.390	9.390	9.390	9.390	37.560
4.3	Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	70.368	70.368	70.368	70.368	281.474
		96.216	96.721	97.307	97.689	387.934
Totaal toevoeging reserves		144.659	113.658	116.290	100.132	474.738

Onderstaand overzicht biedt inzicht in de onttrekkingen aan reserves gespecificeerd naar incidentele en structurele mutaties:

€ x 1.000

Aanwending reserves		Begroting 2021	Meerjarenraming			Totaal
			2022	2023	2024	
Incidenteel						
1.1	Bestemmingsreserve NEDAB Luchthaven MAA	4.048	4.048	3.648		11.744
1.2	Immunisatiereserve	1.889	1.045			2.934
1.2	Reserve Campusorganisatie Chemelot	750				750
2.1	Reserve DU bodemsanering	60	60	20		140
3.2	Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	20.218	12.123	7.381	6.196	45.918
3.2	Bestemmingsreserve Overdracht Napoleonsweg	1.965	1.965	1.965		5.895
3.3	Reserve Transitiefonds		100			
3.5	Reserve DU gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum	1.100				1.100
3.6	Reserve DU Zoetwatermaatregelen	5.907				5.907
3.6	Reserve DU-uitkering bodemsanering	50	50	25		125
3.6	Reserve stikstof & N2000	4.000				4.000
3.7	Reserve DU Naijl-effecten mijnbouw	714				
3.8	Reserve stikstof & N2000	3.311				3.311
4.3	Immunisatiereserve	25.700	21.500	21.500		68.700
4.3	Algemene reserve (egalisatie)	25.421	21.089	13.303	1.814	61.627
		95.134	61.980	47.842	8.010	212.151
Structureel						
2.2	Bruteringsreserve Limburgs Museum	206	206	206	206	824
2.2	Reserve bruteringsduurzaamheid provinciale gebouwen	83	83	83	83	332
2.2	Reserve bruteringsduurzaamheid Creative City Limburg	706	706	706	706	2.824
3.1	Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	67.650	64.513	67.341	69.873	269.377
3.2	Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	2.790	3.277	3.745	4.334	14.146
3.2	Bestemmingsreserve realisatie N280	1.672	2.043	2.226	2.593	8.534
3.2	Bruteringsreserve VDL Nedcar	1.021	1.021	1.021	1.021	4.084
4.2	Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	138	138	138	138	552
4.2	Reserve bruteringsduurzaamheid provinciale gebouwen	118	118	118	118	462
		74.384	72.105	75.584	79.072	300.791
Totaal aanwending reserves		169.517	134.085	123.426	87.081	512.942

4. Investerings

Naast de exploitatiemiddelen, die wij inzetten om onze doelen te bereiken, worden ook investeringskredieten ingezet. Deze investeringen komen terecht op de provinciale balans en zijn vervolgens zichtbaar via kapitaallasten (afschrijvingen) in de exploitatiebegroting.

Conform de vigerende Financiële verordening 2020 worden investeringen met zowel economisch als maatschappelijk nut geactiveerd en afgeschreven, conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. Investeringsprojecten met een verkrijgings- of vervaardigingsprijs lager dan het grensbedrag ad € 50.000 worden in beginsel niet geactiveerd.

In de planning is rekening gehouden met reeds gevoteerde kredieten en nieuwe investeringskredieten 2020 en toekomstige investeringen die jaarlijks terugkomen zoals vervangingsinvesteringen. De openstaande kredieten zijn doorgelicht en de financiële planning is geactualiseerd. De investeringen in de periode 2021-2024 zijn samengevat in onderstaande tabellen.

€ x 1.000

Totaal <i>Investerings</i>	Begroting na wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Uitgaven					
1.1. Investeringsklimaat	25.593	282	394	0	0
1.2. Innovatiekracht	37.166	5.745	1.997	4.132	0
2.2. Cultuur	33	0	0	0	0
3.1. Openbaar vervoer en railagenda	15.213	52.232	115.190	74.000	4.065
3.2. Bereikbaarheid en mobiliteit	162.926	31.658	23.213	30.402	54.039
3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit	750	0	0	0	0
3.5. Hoogwaterbescherming langs de Maas	12.849	1.500	0	0	0
3.7. Energie, circulaire economie en milieu	0	17.309	24.843	24.843	15.975
4.2. Overhead	3.306	0	0	0	0
Totaal uitgaven	257.837	108.726	165.637	133.377	74.079
Bijdragen					
1.2. Innovatiekracht	15.939	0	0	0	0
3.1. Openbaar vervoer en railagenda	5.490	16.853	27.168	24.266	0
3.2. Bereikbaarheid en mobiliteit	28.531	24.181	0	173	0
3.4. Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit	750	0	0	0	0
3.5. Hoogwaterbescherming langs de Maas	12.849	1.500	0	0	0
3.7. Energie, circulaire economie en milieu	0	2.489	0	0	0
4.2. Overhead	1.000	0	0	0	0
Totaal bijdragen	64.560	45.024	27.168	24.439	0

Voor een toelichting op de investeringen verwijzen wij naar de individuele producten in het programmaplan (deel 1) van deze programmabegroting.

€ x 1.000

Totaal <i>Investeringen</i>	Begroting na wijz. 2020	Begroting 2021	Meerjarenraming		
			2022	2023	2024
Uitgaven					
Economisch nut	3.669	0	0	0	0
Maatschappelijk nut	167.795	28.158	17.713	30.402	54.039
Overige (deelnemingen, activa derden)	86.374	80.568	147.924	102.975	20.040
Totaal uitgaven	257.837	108.726	165.637	133.377	74.079
Bijdragen					
Economisch nut	1.000	0	0	0	0
Maatschappelijk nut	42.130	25.681	0	173	0
Overige (deelnemingen, activa derden)	21.429	19.342	27.168	24.266	0
Totaal bijdragen	64.560	45.024	27.168	24.439	0

5. Samenvatting financiële positie

De begroting 2021 en bijhorende meerjarenraming zijn structureel sluitend (zie hoofdstuk 2). Wij beschikken over voldoende weerstandsvermogen om financiële risico's te dekken en over een substantiële onbenutte belastingcapaciteit. Dit blijkt uit de cijfers van de Programmabegroting 2021.

5.1. Begrotingsruimte

Beleidsintensiveringen

Overeenkomstig de vorige statenperiode is in het Collegeprogramma 2019-2023 gekozen om te werken met beleidsintensiveringsmiddelen. In de begroting zijn de beschikbare beleidsintensiveringsmiddelen opgenomen onder het financiële onderdeel "Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën" als stelposten, gereserveerd voor nieuw beleid. Het uitgangspunt voor deze stelposten, met uitzondering van procesmiddelen, is dat deze slechts worden ingezet nadat een beleidskader is vastgesteld.

Hieronder zijn de nog gereserveerde beleidsintensiveringsmiddelen voor deze statenperiode gepresenteerd:

€ x 1.000

Beleidsintensiveringen	Begroting ná	Begroting	Meerjarenraming		
	wijz. 2020	2021	2022	2023	2024
Intensivering projecten IBA 2016-2019	194				
Intensivering binnenstedelijke ontwikkelingen 2016-2019	65				
Stelpost Limburgs aanbod	28				
Intensivering Duurzaamheid en Energie		3.828	7.714	8.500	
Intensivering Natuur, Landschap, Water etc.			5.012	3.305	
Intensivering Landbouw		26	4.750	4.700	
Intensivering Monumenten			883	1.016	
Intensivering Cultuur en Erfgoed			4.980	6.000	
Intensivering Bestuurlijke vernieuwing	430	430	430	500	
Intensivering Veiligheid en Groene Brigade		49	125	325	
Intensivering Economie, Onderwijs en Arbeid	-750	3.939	5.077	5.640	
Intensivering procesmiddelen onvoorzien etc		2.479	2.698	2.896	
Intensivering Kwaliteit Limburgse Centra	3.248	6.200	6.200	6.200	
Totaal	3.215	16.950	37.868	39.082	0

*De beleidsintensiveringsmiddelen voor mobiliteit (€ 25 mln. per jaar) maken deel uit de reserve Bereikbaarheidsmiddelen.

Begrotingsresultaten

Het begrotingsoverschot in 2021 bedraagt € 0,51 mln.

In de onderstaande tabel zijn de begrotingsresultaten voor de jaren daarna weergegeven:

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	wijz. 2020	2021	2022	2023	2024
Begrotingsresultaat	3.644	512	0	14.420	44.052

€ x 1.000

Op basis van het collegeprogramma “Vernieuwend verbinden 2019-2023” wordt uitgegaan van ruimte voor de nieuwe Staten van € 14,7 mln. Op basis van autonome ontwikkelingen binnen de algemene uitkering provinciefonds is een deel van deze ruimte hieraan toegevoegd en bedraagt nu € 15,28 mln. Volgens de standen van het begrotingsresultaat is er tot en met 2023 cumulatief € 18,58 mln. begrotingsresultaat. Er resteert daarmee € 3,30 mln.

Resultaattruimte Statenperiode 2020-2023	2023
Totaal saldi volgens meerjarenraming 2020-2023	18.576
Waarvan voor nieuwe statenperiode 2023 ev	15.278
Resultaattruimte Statenperiode 2020-2023	3.298

x € 1.000

In 2024 bedraagt de beschikbare begrotingsruimte € 44,1 mln.

Ruimte in de reserves

Conform het Collegeprogramma 2019-2023 is vanuit de Immunisatiereserve € 86 mln. toegevoegd aan de beleidsintensiveringsmiddelen om een extra impuls te geven aan Economie, Energiebeleid, Natuur en Landschap en Sociale agenda. Hierbij is afgesproken dat in deze statenperiode de Immunisatiereserve niet onder € 900 mln. mag zakken.

De overige reserves, die jaarlijks bij de Jaarstukken worden doorgelicht op nut en noodzaak bieden op dit moment geen extra begrotingsruimte.

5.2. Post onvoorzien

In de begroting wordt in lijn met eerdere jaren rekening gehouden met een jaarlijkse post onvoorzien van € 250.000. Bij de Voorjaarsnota 2020 (PS 29-6-2020) is reeds € 200.000 meerjarig ingezet. Er resteert nog € 50.000 per jaar voor de periode 2021-2023. Vanaf 2024 is deze stelpost weer op € 250.000 geraamd.

	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024
Stelpost onvoorzien	50	50	50	250

€ x 1.000

Voor inzet van deze post gelden de drie O's: Onvoorzien, Onvermijdbaar en Onuitstelbaar.

5.3. Taakstellingen

In het collegeprogramma 2019-2023 is een generieke bezuinigingstaakstelling op beleid van € 50 mln. opgelegd voor deze statenperiode. In de begroting is de taakstelling evenredig verdeeld over de Statenperiode, dus € 12,5 mln. per jaar. Voor de jaren 2020 en 2021 is de taakstelling al gerealiseerd.

€ x 1.000

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	ná wijz. 2020	2021	2022	2023	2024
Generieke bezuinigingen collegeprogramma 2019-2023	-12.500	-12.500	-12.500	-12.500	0
Bijdragen aan detaakstelling	12.500	12.500	12.475	1.006	0
Nog te realiseren taakstelling	0	0	-25	-11.494	0

Zoals uit de bovenstaande tabel blijkt resteert in totaal € 11,5 mln. te realiseren taakstelling in deze Statenperiode (onder voorbehoud van vaststelling van de 2e Afwijkingenrapportage 2020 door PS, waarin is € 5,03 mln. als voorstel opgenomen).

5.4. Overige stelposten

In de meerjarenraming is rekening gehouden met ruimte voor loon- en prijsstijgingen van € 1,4 mln. per jaar cumulatief, conform de uitgangspunten van de begroting. (zie loonontwikkeling in de tabel met uitgangspunten, hoofdstuk 1 van deel 2 Financiële begroting).

€ x 1.000

	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024
Stelpost loon- en prijsstijgingen	1.404	2.806	4.208	5.610

Daarnaast houden wij structureel rekening met mogelijk voordelige resultaten van afrekeningen voorgaande dienstjaren, conform de uitgangspunten van de begroting.

€ x 1.000

	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024
Stelpost resultaten voorgaande dienstjaren	-1.400	-1.400	-1.400	-1.400

5.5. Weerstandsvermogen en onbenutte belastingcapaciteit

Het weerstandsvermogen geeft de robuustheid van de Programmabegroting 2021 aan. Ook dit is een belangrijke indicator in de beoordeling van de financiële positie.

De Provincie Limburg presenteert daarom de confrontatie tussen de risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit. Onderstaande tabel geeft inzicht in het beslag op het weerstandsvermogen:

	Incidenteel	Structureel	Totaal 1-1-2021	Totaal 1-1-2020
Beschikbaar weerstandscapaciteit	954	55	1.009	1.048
Risico's (gewogen)	6	10	16	25
Surplus weerstandsvermogen	948	45	993	1.023
Beslag op weerstandsvermogen	1%	16%	2%	2%

Het beslag op het weerstandsvermogen (€ 16 mln.) is het saldo van de gewogen risico's die individueel bepaald zijn.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is om de (gewogen) risico's af te dekken. Het (incidentele) weerstandsvermogen heeft een zodanig groot surplus, dat dit ruim voldoende is om meerjarig als buffer te dienen voor het benodigde weerstandsvermogen, dankzij de sterke positie van het provinciale Eigen Vermogen.

Een andere indicator voor de mogelijkheden om risico's op te vangen is de onbenutte belastingcapaciteit van € 54,6 mln. In bovenstaande tabel is dat terug te zien in de beschikbare structurele weerstandscapaciteit.

Voor een uitgebreide beschrijving van het provinciale weerstandsvermogen en hoe wij met de risico's omgaan, verwijzen we naar de verplichte paragraaf 2. "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" van de Programmabegroting 2021.

6. Geprognosticeerde balans en EMU-saldo

Volgens het BBV dient de meerjarige geprognosticeerde balans en de meerjarige ontwikkeling van het EMU-saldo in de begroting opgenomen te worden. Deze moeten meer inzicht bieden in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en in de financieringsbehoefte. De prognose is gebaseerd op:

- de laatste door PS vastgestelde balans: de jaarstukken 2019;
- reeds genomen besluiten en vastgestelde investeringskredieten door PS;
- toekomstige vervangingsinvesteringen;
- de stand van de begroting ná wijzigingen 2020 van de 2^e Afwijkingenrapportage 2020 (begrotingswijziging 4);
- primitieve begroting 2021 en meerjarenraming 2022-2024;
- geplande treasury mutaties.

De geprognosticeerde balans sluit aan bij de presentatie van de balans van de jaarstukken, maar kent niet dezelfde mate van detail. Volgens de regels is van belang dat deze balans in ieder geval voldoende informatie bevat om meerjarig inzicht te bieden in de ontwikkeling van het EMU-saldo en de kengetallen. De kengetallen (zie de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in deze begroting) geven Provinciale Staten meer inzicht in de financiële positie. Het opnemen van de ontwikkelingen van de kengetallen voor de jaren na de begroting 2021 draagt bij aan deze doelstelling.

6.1. Geprognosticeerde balans

In de onderstaande tabel zijn de standen van de balansrubrieken per 31 december van elk begrotingsjaar gepresenteerd. Er is vanuit gegaan dat de eindbalans van elk jaar gelijk is aan de beginbalans volgend jaar.

€ x 1.000

Activa	Ultimo2019	Ultimo 2020	Ultimo 2021	Ultimo 2022	Ultimo 2023	Ultimo 2024
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	39.199	54.748	92.298	182.329	226.212	223.341
Materiële vaste activa	369.123	480.005	460.118	455.892	464.986	497.323
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	291.311	338.131	358.978	386.212	415.187	431.161
Financiële vaste activa: Leningen	622.911	709.379	644.104	560.836	502.223	414.174
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	439.543	314.591	298.841	268.541	268.541	204.793
Totaal vaste activa	1.762.087	1.896.854	1.854.339	1.853.810	1.877.149	1.770.792
Vlottende activa						
Vorraden: onderhanden werk en grond	41.512	77.019	77.808	76.847	75.839	74.752
Vorraden: gereed product en handelsgoederen	46	46	46	46	46	46
Uitzettingen < 1 jaar	156.508	0	15.044	0	0	161.080
Liquide middelen	14.768	0	0	0	0	0
Overlopende activa	38.448	33.708	32.576	31.552	31.552	31.552
Totaal vlottende activa	251.282	110.773	125.474	108.445	107.437	267.430
Totaal activa	2.013.369	2.007.627	1.979.813	1.962.255	1.984.586	2.038.222
Passiva						
Vaste passiva						
Resultaat (cumulatief)	27.459	3.644	4.156	4.156	18.576	62.628
Reserves	1.615.772	1.513.431	1.488.572	1.468.146	1.461.010	1.474.061
Voorzeningen	13.310	14.134	14.958	15.782	16.606	17.430
Vaste schuld	39.917	46.625	42.333	38.041	17.867	13.575
Totaal vaste passiva	1.696.458	1.577.834	1.550.019	1.526.125	1.514.059	1.567.694
Vlottende passiva						
Vlottende schuld	65.654	178.536	178.536	184.872	219.270	219.270
Overlopende passiva	251.257	251.257	251.257	251.257	251.257	251.257
Totaal vlottende passiva	316.911	429.793	429.793	436.129	470.527	470.527
Totaal passiva	2.013.369	2.007.627	1.979.812	1.962.255	1.984.586	2.038.222

In het overzicht zijn de financiële gegevens in miljoenen euro's gepresenteerd en hierdoor kunnen afrondingsverschillen optreden.

De prognosebalans laat enerzijds een stijgende lijn van toename van de materiële en immateriële vaste activa en de kapitaalverstrekking aan de deelnemingen zien. En anderzijds een afname van onze financiële middelen: de uitzettingen zowel op een korte als op een lange termijn. Dit is een logisch gevolg van de investeringsstrategie van de Provincie zoals opgenomen in SIS 2.0. De reserves nemen ook af, maar blijven op een relatief hoog niveau. Een deel van onze reserves heeft een bruteringsfunctie, namelijk het dekken van de toekomstige kapitaallasten in de begroting van de komende jaren. Daarnaast blijft de Immunisatiereserve boven de afgesproken ondergrens van € 900 mln. voor deze Statenperiode, conform het Collegeprogramma 2019-2023.

6.2. EMU-saldo

De BBV-notitie 'Geprognosticeerde balans en EMU-saldo' stelt dat het EMU-saldo op twee manieren kan worden berekend:

- via de reële transacties in de exploitatie en in de balans;
- via de mutaties in de financiële activa en de financiële passiva op de balans.

In dit onderdeel worden de meerjarige berekeningen, volgens deze twee manieren van het geprognosticeerde EMU-saldo van de Provincie gepresenteerd.

De eerste systematiek is opgenomen in de verplichte paragraaf 4. 'Financiering' (zie tabel 4.4.2.) van deze programmabegroting. Deze berekening is vanuit de uitgaven, ongeacht of deze in de exploitatie of op de balans plaatsvindt. *'Om het EMU-saldo vanuit het exploitatiesaldo te berekenen moeten correcties worden doorgevoerd. Enerzijds moet het exploitatiesaldo worden gecorrigeerd voor lasten en baten die geen transacties met derden betreffen, zoals afschrijvingen en dotaties aan de voorzieningen. Dit zijn immers lasten die niet tot daadwerkelijke uitgaven leiden. Anderzijds moet het exploitatiesaldo worden gecorrigeerd voor transacties met derden die niet in de exploitatie zijn opgenomen, zoals investeringen in de (im)materiële vaste activa die direct op de balans worden geactiveerd en/of mutaties in de voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen.'*

	€ x 1.000				
	2020*	2021	2022	2023	2024
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-126.156	-24.346	-20.427	7.283	57.104
Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	20.026	25.194	25.428	26.987	28.638
Mutaties (im)materiële vaste activa	146.457	42.857	111.233	79.963	58.104
Mutaties voorzieningen	824	824	824	824	824
Mutaties voorraaden	35.507	789	-961	-1.008	-1.087
Verwachte boekwinst bij verkoop effecten					
Berekend EMU-saldo	-287.270	-41.974	-104.446	-43.861	29.549

*2020 is berekend op basis van begroting ná wijzigingen 2020, 2e Afwijkingenrapportage 2020 (PS-begrotingswijziging 4)

Daarnaast wordt hieronder de berekening van het EMU-saldo conform de tweede manier van de notitie commissie BBV weergegeven. Deze manier is via de mutaties in de financiële activa en de financiële passiva op de balans:

Mutaties			€ x1000				
			2020	2021	2022	2023	2024
Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekingen en leningen	-133.288	44.428	56.034	29.638	72.075
		Uitzettingen > 1 jaar	124.952	15.750	30.300	0	63.748
	Vlottende activa	Uitzettingen < 1 jaar	156.508	-15.044	15.044	0	-161.080
		Liquide middelen	14.768	0	0	0	0
		Overlopende activa	4.740	1.132	1.024	0	0
			167.680	46.266	102.402	29.638	-25.257
Passiva	Vaste passiva	Vaste schuld	-6.708	4.292	4.292	20.174	4.292
	Vlottende passiva	Vlottende schuld	-112.882	0	-6.336	-34.398	0
		Overlopende passiva	0	0	0	0	0
			-119.590	4.292	-2.044	-14.224	4.292
EMU-saldo			287.270	41.974	104.446	43.861	-29.549
EMU-saldo referentiewaarde*			51.111	51.111	51.111	51.111	51.111
Verschil			236.159	-9.137	53.335	-7.250	-80.660

* De opgenomen referentiewaarden zijn conform Septemercirculaire Provinciefonds 2019: 'Individuele EMU-referentiewaarden provincies 2020'. Op moment van schrijven is de Septemercirculaire Provinciefonds 2020 nog niet gepubliceerd, daardoor worden hier de referentiewaarden 2019 hier gepresenteerd.

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat het geprognosticeerde EMU-saldo de norm in 2021 niet overschrijdt. Voor verdere toelichting over het EMU-saldo verwijzen wij naar de verplichte paragraaf 4.Financiering (onderdeel 4.4).

7. Vermogenspositie

Voor het inzicht in de financiële positie is ook onze vermogenspositie van belang. Uit onderstaande specificaties blijkt dat er sprake is van een solide vermogenspositie en voldoende weerstandsvermogen.

7.1. Reserves en voorzieningen begroting 2021

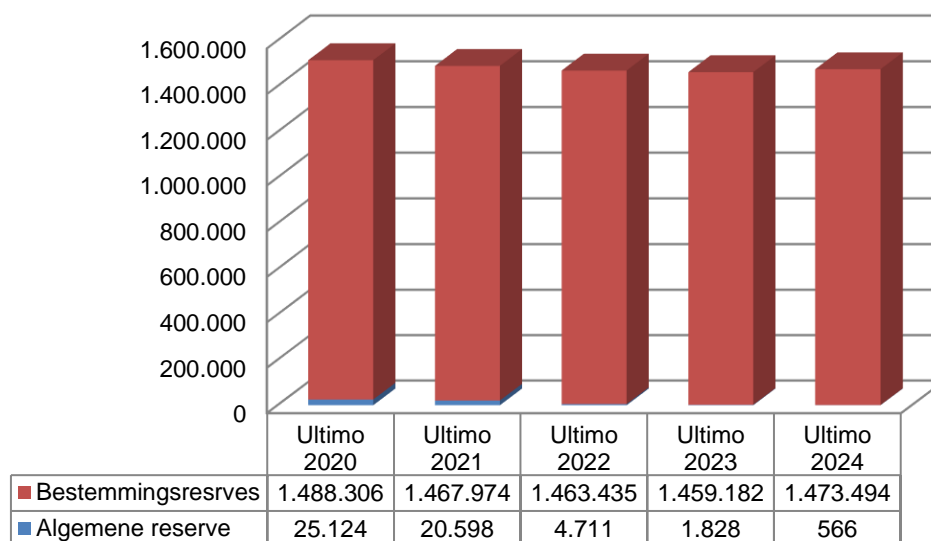
Hieronder de ontwikkeling van het totaal van de reserves en voorzieningen in het begrotingsjaar 2021:

€ x 1.000

Reserves	Begin 2021	Vermeerdering	Vermindering	Eind 2021
Algemene reserve	25.124	20.895	25.421	20.598
Bestemmingsreserves	1.488.306	123.764	144.097	1.467.974
Totaal reserves	1.513.431	144.659	169.518	1.488.572
Voorziening voor toekomstige verplichtingen	10.616	824	0	11.439
Lasten-egaliserende voorzieningen	3.518	4.946	4.946	3.518
Totaal voorzieningen	14.134	5.770	4.946	14.957

Voor een meerjarige specificatie van de ontwikkeling van reserves en voorzieningen verwijzen wij naar bijlage 3: "Overzicht stand en verloop van de reserves en voorziening begroting 2021".

In onderstaande grafiek treft u de ontwikkeling van de reserves conform de begroting aan (bedragen x € 1.000):

7.2. Financiering

Gelet op de solide liquiditeitspositie van de Provincie zoals opgenomen in de verplichte paragraaf 4 'Financiering' is de verwachting dat geen structureel externe financiering nodig zal zijn in de komende jaren. Meer informatie over de financieringspositie, leningenportefeuille, beleggingen en treasurybeheer is terug te vinden in deze verplichte paragraaf.

8. Uitvoeringsinformatie

8.1. Verdelingsprincipe taakvelden

De Programmabegroting 2021 heeft 16 begrotingsprogramma's, naast de posten 'Overhead', 'Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën' en 'Provinciale Staten en Griffie'.

De begrotingsprogramma's zijn onderverdeeld in meerdere producten, waarbinnen de beschikbare middelen verder worden uitgesplitst in budgetten op unieke grootboeknummers. Wij maken onderscheid in 3 soorten budgetten: toegekende reguliere budgetten, doorverdeelde personele lasten en berekende kapitaallasten. Deze unieke grootboeknummers zijn vervolgens toebedeeld aan de taakvelden, conform de regeling van Ministerie van BZK en Iv3-informatievoorschrift 2020 Provincies. De Uitvoeringsinformatie is een overzicht van toedeling van de begrote baten en lasten van de begrotingsprogramma's naar de betreffende taakvelden.

Op basis van de indeling in deze structuur in het financiële informatiesysteem worden de rapportages t.b.v. regeling Iv3 gevuld.

8.2. Totaaloverzicht baten en lasten per taakveld begroting 2021

€ x 1.000

		Begroting		
		Baten	Lasten	Saldo
0.	Algemene dekkingsmiddelen			
0.1	Uitkering provinciefonds	206.076	0	206.076
0.2	Opbrengst provinciale belastingen	109.398	0	109.398
0.3	Geldleningen en uitzettingen	29.436	1.820	27.616
0.4	Deelnemingen	12.515	0	12.515
0.5	Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	0	17.583	-17.583
0.6	Overhead	273	51.756	-51.483
0.7	Vennootschapsbelasting	0	0	0
0.8	Mutaties reserves	169.518	144.659	24.859
0.9	Resultaat	0	512	-512
	Totaal 0.Algemene dekkingsmiddelen	527.215	216.329	310.886
1.	Bestuur			0
1.1	Provinciale Staten	0	3.763	-3.763
1.2	Gedeputeerde Staten	0	3.018	-3.018
1.3	Kabinetszaken	5	176	-171
1.4	Bestuurlijke organisatie	0	216	-216
1.5	Interbestuurlijk toezicht op de regio	0	568	-568
1.6	Openbare orde en veiligheid	0	2.502	-2.502
1.9	Bestuur, overige baten en lasten	401	11.746	-11.345
	Totaal 1.Bestuur	406	21.989	-21.582
2.	Verkeer en vervoer			0
2.1	Landwegen	956	53.437	-52.482
2.2	Waterwegen	0	0	0
2.3	Openbaar vervoer	10.047	76.569	-66.522
2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	65	13.044	-12.979
	Totaal 2.Verkeer en vervoer	11.067	143.050	-131.983
3.	Water			0
3.1	Waterkeringen	38	416	-377
3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	0	12.384	-12.384
3.3	Kwantiteit grondwater	995	959	36
3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	0	2.126	-2.126
3.5	Kwaliteit grondwater	310	907	-597
3.9	Water, overige baten en lasten	0	1.396	-1.396
	Totaal 3.Water	1.344	18.188	-16.845
4.	Milieu			0
4.1	Bodembescherming	0	802	-802
4.2	Luchtverontreiniging	0	0	0
4.3	Geluidhinder	8	155	-147
4.4	Vergunningverlening en handhaving	1.311	12.032	-10.721
4.5	Ontgronding	330	1.090	-760
4.6	Duurzaamheid	0	1.397	-1.397
4.9	Milieu, overige baten en lasten	0	1.387	-1.387
	Totaal 4.Milieu	1.650	16.865	-15.215

€ x 1.000

		Begroting		
		Baten	Lasten	Saldo
5.	Natuur			0
5.1	Natuurontwikkeling	0	11.352	-11.352
5.2	Beheer natuurgebieden	48	19.380	-19.331
5.3	Beheer flora en fauna	0	730	-730
5.9	Natuur, overige baten en lasten	293	2.139	-1.846
	Totaal 5.Natuur	341	33.601	-33.260
6.	Regionale economie			0
6.1	Agrarische aangelegenheden	0	3.476	-3.476
6.2	Logistiek	488	1.037	-549
6.3	Kennis en innovatie	2.600	14.019	-11.419
6.4	Recreatie en toerisme	283	699	-416
6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	372	6.213	-5.841
	Totaal 6.Regionale economie	3.743	25.443	-21.701
7.	Cultuur en maatschappij			0
7.1	Cultuur	3.579	44.376	-40.798
7.2	Maatschappij	0	16.899	-16.899
7.9	Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	0	3.066	-3.066
	Totaal 7.Cultuur en maatschappij	3.579	64.341	-60.762
8.	Ruimte			0
8.1	Ruimtelijke ordening	588	3.594	-3.006
8.2	Volkshuisvesting	0	2.065	-2.065
8.3	Stedelijke vernieuwing	0	2.071	-2.071
8.9	Ruimte, overige baten en lasten	932	3.327	-2.395
	Totaal 8.Ruimte	1.520	11.057	-9.537
	Totaal	550.863	550.863	0

Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht baten en lasten 2020-2024

€ x 1.000

Begrotingsprogramma	Begroting ná wijz.2020			Begroting 2021			Begroting 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
1.1 Investeringsklimaat	31.838	4.837	-27.002	14.171	896	-13.275	14.015	905	-13.109	13.326	915	-12.411	10.701	925	-9.776	
1.2 Innovatiekracht	37.551	3.145	-34.406	12.435	2.600	-9.835	8.667	0	-8.667	6.586	0	-6.586	3.945	0	-3.945	
1.3 Onderwijs en arbeidsmarkt	4.423	384	-4.039	2.151	372	-1.779	2.225	372	-1.854	1.726	372	-1.354	1.008	372	-636	
2.1 Sociale agenda, zorg en veiligheid	17.203	0	-17.203	15.717	0	-15.717	16.374	0	-16.374	12.393	0	-12.393	9.403	0	-9.403	
2.2 Cultuur	48.751	5.518	-43.233	44.811	5.518	-39.294	39.239	5.518	-33.722	38.552	5.518	-33.035	34.835	5.518	-29.318	
2.3 Sport	5.624	0	-5.624	4.635	0	-4.635	4.655	0	-4.655	4.669	0	-4.669	1.825	0	-1.825	
2.4 Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra	42.164	13.077	-29.087	3.015	0	-3.015	1.386	0	-1.386	1.387	0	-1.387	1.315	0	-1.315	
3.1 Openbaar vervoer en railagenda	115.902	26.133	-89.769	76.166	16.188	-59.978	85.116	27.875	-57.241	68.399	8.417	-59.983	70.915	8.452	-62.463	
3.2 Bereikbaarheid en mobiliteit	64.255	3.381	-60.874	62.782	1.021	-61.761	54.324	566	-53.757	50.305	573	-49.733	50.572	579	-49.993	
3.3 Wonen in Limburg	3.968	0	-3.968	2.065	0	-2.065	2.039	0	-2.039	1.939	0	-1.939	902	0	-902	
3.4 Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit	34.284	20.493	-13.791	7.795	1.770	-6.025	7.439	1.547	-5.892	7.198	1.574	-5.624	6.516	1.602	-4.913	
3.5 Hoogwaterbescherming langs de Maas	37.346	40.426	3.080	1.765	10.328	8.563	663	0	-663	664	0	-664	653	0	-653	
3.6 Water	10.529	4.509	-6.019	16.444	4.522	-11.923	6.001	1.014	-4.987	6.755	1.034	-5.721	2.735	1.053	-1.682	
3.7 Energie, circulaire economie en milieu	27.427	5.793	-21.634	16.972	3.087	-13.885	16.496	2.356	-14.140	16.522	2.386	-14.137	16.537	2.416	-14.120	
3.8 Natuur	46.571	31.313	-15.258	33.284	31.217	-2.067	28.513	31.174	2.661	26.015	31.174	5.159	24.165	31.174	7.009	
4.1 Bestuur	18.176	483	-17.692	18.158	406	-17.752	18.213	406	-17.806	15.046	407	-14.639	15.261	407	-14.854	
4.2 Overhead	49.928	453	-49.475	51.756	458	-51.298	51.835	463	-51.373	51.404	468	-50.936	51.343	474	-50.869	
4.3 Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën:																
Motorrijtuigenbelasting		109.398	109.398		109.398	109.398		111.505	111.505		113.611	113.611		115.718	115.718	
Provinciefonds		145.508	145.508		151.617	151.617		157.828	157.828		161.789	161.789		166.511	166.511	
Overige dividend		17.315	17.315		12.515	12.515		12.515	12.515		12.515	12.515		12.515	12.515	
Vennootschapsbelasting		0	0		0	0		0	0		0	0		0	0	
Onvoorzien		50	-50		50	-50		50	-50		50	-50		250	-250	
Overige algemene middelen		158	41.617	41.459	17.758	29.436	11.678	40.084	26.646	-13.438	31.344	24.617	-6.727	5.386	21.489	16.103
4.4 Provinciale Staten en Griffie		3.789	0	-3.789	3.763	0	-3.763	3.781	0	-3.781	3.805	0	-3.805	3.834	0	-3.834
Totaal baten lasten en saldo	599.939	473.783	-126.156	405.692	381.346	-24.346	401.116	380.690	-20.427	358.085	365.368	7.283	312.100	369.204	57.104	
Mutatie reserves																
1.1 Risicoreserve financieel instrumentarium SIS	3.783		-3.783	2.994		-2.994	3.591		-3.591	1.590		-1.590	1.590		-1.590	
Bestemmingsreserve NEDAB Luchthaven MAA	3.532	4.248	717	4.048	4.048	0	4.048	4.048	0	3.648	3.648	0			0	
Egalisatiereserve DU-uitkeringen bedrijventerreinen		60	60			0			0			0			0	
Reserve aandelentransactie LIOF		262	262			0			0			0			0	
1.2 Immunitatieserve		12.913	12.913		1.889	1.889		1.045	1.045			0			0	
Risicoreserve financieel instrumentarium SIS	7.745		-7.745	4.595		-4.595	2.445		-2.445	1.800		-1.800	300		-300	
Reserve Campusorganisatie Chemelot		1.000	1.000		750	750		0	0			0			0	
Reserve Stikstof & N2000		88	88			0			0			0			0	
2.1 Risicoreserve financieel instrumentarium SIS	104		-104			0			0			0			0	
Reserve DU bodemsanering		60	60		60	60		60	60		20	20		0	0	
2.2 Bestemmingsreserve Culturele kansen		218	218			0			0			0			0	
2.2 Bruteringsreserve Limburgs Museum		206	206		206	206		206	206		206	206		206	206	
Reserve bruting Creative City Limburg		706	706		706	706		706	706		706	706		706	706	
Reserve bruting duurzaamheid prov. gebouwen		81	81		83	83		83	83		83	83		83	83	
2.4 Immunitatieserve		2.570	2.570			0			0			0			0	
Reserve DU Regiodeal Parkstad		13.077	9.872	-3.205		0			0			0			0	
3.1 Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	17.910	101.808	83.898	8.065	67.650	59.585	8.099	64.513	56.414	8.134	67.341	59.207	8.169	69.873	61.704	
Reserve realisatie N266		3.900	3.900			0			0			0			0	
Bestemmingsreserve ZLSM		34	115	81	34	-34	34		-34	34		-34	34		-34	
3.2 Bestemmingsreserve Overdracht Napoleonsweg		1.965	1.965		1.965	1.965		1.965	1.965		1.965	1.965			0	
Bestemmingsreserve realisatie N280		5.100	1.082	-4.018		1.672	1.672		2.043	2.043		2.226	2.226		2.593	
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen		7.867	34.134	26.266		23.008	23.008		15.400	15.400		11.126	11.126		10.529	
Bruteringsreserve VDL Nedcar			10	10		1.021	1.021		1.021	1.021		1.021	1.021		1.021	
Reserve realisatie N266			4.099	4.099			0		0			0			0	
Risicoreserve Bereikbaarheidsmiddelen		8.147	-8.147	8.359		-8.359	8.830		-8.830	9.381		-9.381	9.728		-9.728	
3.3 Reserve Transitiefonds			951	951		0		100	100			0			0	
3.4 Risicoreserve grondexploitatie		615	4.136	3.520		0			0			0			0	
Bestemmingsreserve herontwikkeling Tapijnkazeme			1.000	1.000		0			0			0			0	
Bruteringsreserve VDL Nedcar			2.735	2.735		0			0			0			0	
Immunitatieserve			64	64		0			0			0			0	
Reserve stikstof & N2000			2.250	2.250		0			0			0			0	

Begrotingsprogramma	Begroting ná wijz.2020			Begroting 2021			Begroting 2022			Begroting 2023			Begroting 2024		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
3.5 Reserve DU-uitkering gebiedsontw. Ooijen-Wanssum	38.926	21.234	-17.692	10.328	1.100	-9.228			0			0			0
Reserve Waterveiligheid Maas		3.000	3.000			0			0			0			0
3.6 Reserve grondwaterbeheer		393	393			0			0			0			0
Reserve DU Zoetwatermaatregelen	5.941	5.337	-604	33	5.907	5.874			0			0			0
Reserve DU-uitkering bodemsanering		150	150		50	50		50	50		25	25			0
Reserve stikstof & N2000			0		4.000	4.000		0	0		0	0			0
3.7 Risicoreserve financieel instrumentarium SiS	48		-48			0			0			0			0
Reserve DU-uitkering externe veiligheid	283	283	0			0			0			0			0
Reserve DU-uitkering bodemsanering		1.880	1.880			0			0			0			0
Reserve DU Najil-effecten mijnbouw			0		714	714			0			0			0
3.8 Reserve stikstof & N2000	4.000	7.698	3.698	9.390	3.311	-6.079	9.390		-9.390	9.390		-9.390	9.390		-9.390
Reserve Natuur		615	615			0			0			0			0
Reserve DU-uitkering bodemsanering		300	300			0			0			0			0
4.2 Reserve bruterij duurzaamheid provinciale gebouwen		118	118		118	118		118	118		118	118		118	118
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen		138	138		138	138		138	138		138	138		138	138
4.3 Algemene reserve (egalisatie)	18.938	108.305	89.367	20.895	25.421	4.526	5.202	21.089	15.887	10.420	13.303	2.883	553	1.814	1.261
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	73.851		-73.851	70.368		-70.368	70.368		-70.368	70.368		-70.368	70.368		-70.368
Immunisatiereserve	8.667	21.500	12.833		25.700	25.700		21.500	21.500		21.500	21.500			0
Reserve Transitiefonds		1.000	1.000			0			0			0			0
Risicoreserve financieel instrumentarium SiS	9.530		-9.530	5.550		-5.550	1.650		-1.650	1.525		-1.525			0
Risicoreserve grondexploitatie		600	600			0			0			0			0
Reserve DU externe veiligheid		283	283			0			0			0			0
Totaal mutatie reserves	230.832	360.632	129.800	144.659	169.518	24.859	113.658	134.085	20.427	116.290	123.427	7.136	100.133	87.081	-13.051
Totaal en resultaat	830.771	834.415	3.644	550.351	550.863	512	514.774	514.774	0	474.375	488.795	14.420	412.233	456.285	44.052

Bijlage 2: Wijzigingen begrotingsstructuur t.o.v. 2020

Wijzigingen in de structuur van de begroting 2021:

Met als uitgangspunt dat de politieke herkenbaarheid zoveel mogelijk in stand moet worden gehouden, hebben een aantal wijzigingen van de structuur plaatsgevonden om het collegeprogramma zo goed mogelijk te vertalen. Dit heeft geleid tot onderstaande aanpassingen.

De structuur van de programmabegroting blijft grotendeels in tact. Echter: op basis van ontwikkelingen wordt de structuur van de Programmabegroting 2021 op enkele punten aangepast:

- Nieuw product 1.2.9. Regiodeal Noord-Limburg. In februari 2020 heeft het Kabinet hierover besloten en in juli 2020 is de overeenkomst tussen Regio, Provincie en Rijk ondertekend. Dit product kent vanwege de centrale ambitie om de brede welvaart in Noord-Limburg te bevorderen, veel doelstellingen en resultaatafspraken die grote raakvlakken hebben met andere producten in deze begroting. Vergelijkbaar met de Regiodeal Transformatie Parkstad (2.4.4.) is er vanuit transparantie naar uw Staten én vanuit de financiële verantwoordingsplicht van de Provincie als ‘kassier’ richting Rijk gekozen voor een separaat nieuw product.
- De namen van onderstaande producten wordt aangepast:
  - 1.2.3. Brightlands Greenport Campus Venlo wordt 1.2.3.Greenport Venlo & Brightlands Campus Greenport Venlo, omdat het product meer bestrijkt dan de campus.
  - 1.2.4. Services en Brightlands Smart Services Campus is aangepast in 1.2.4. Brightlands Smart Services Campus, omdat het product juist alleen betrekking heeft op de campus.
- Onderstaande wegenproducten komen te vervallen:
  - 3.2.6. Project Buitenring Parkstad Limburg. Dit project is afgerond. De lasten van onderhoud en kapitaallasten worden vanaf 2021 verantwoord onder 3.2.5. Onderhoud, beheer en rehabilitaties provinciale wegen en de verplichte paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.
  - 3.2.8. Project N266 is ten opzichte van de initiatieffase na de heroverwegingen in een afgeslankte vorm geprogrammeerd en vormt in dit kader geen groot project meer dat vanwege financiële omvang en betekenis apart vermeld hoeft te worden. Verantwoording gaat analoog aan andere wegenprojecten vanaf 2021 via product 3.2.5. Onderhoud, beheer en rehabilitaties provinciale wegen en de verplichte paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.

Bijlage 3: Overzicht reserves en voorzieningen 2020-2024

€ x 1.000

	2020				2021				2022				2023				2024	
	Balansstand 31-12-2019	Resultaat 2019	Vermeer- dering	Vermin- dering	Begin saldo	Vermeer- dering	Vermin- dering	Vermeer- dering	Vermin- dering	Eind saldo	Vermeer- dering	Vermin- dering	Vermeer- dering	Vermin- dering	Eind saldo	Vermeer- dering	Vermin- dering	Eind saldo
Algemene reserve	89.594	24.897	18.938	108.305	25.124	20.895	25.421	20.598	5.202	21.089	4.711	10.420	13.303	1.828	553	1.814	566	566
Algemene reserve (egalisatie)	89.594	24.897	18.938	108.305	25.124	20.895	25.421	20.598	5.202	21.089	4.711	10.420	13.303	1.828	553	1.814	566	566
Bestemmingsreserves																		
Limunisatiereserve	1.006.546	2.562	8.667	34.477	983.297	0	27.589	955.708	0	22.545	933.163	0	21.500	911.663	0	0	911.663	911.663
Risicoreserve fin. instrumentarium S/S	76.067	0	21.210	0	97.277	13.138	0	110.416	7.686	0	118.102	4.915	0	123.017	1.890	0	124.907	124.907
Reserve knelpunten Economisch beleid	772	0	0	0	772	0	0	772	0	0	772	0	0	772	0	0	772	772
Risicoreserve Grondexploitatie	4.191	0	615	4.736	71	0	0	71	0	0	71	0	0	71	0	0	71	71
Egalisatie reserve Gladheidsbestrijding	312	0	0	312	0	0	0	312	0	0	312	0	0	312	0	0	312	312
Reserve aandeeltransactie LIOf	5.306	0	0	282	5.044	0	0	5.044	0	0	5.044	0	0	5.044	0	0	5.044	5.044
Egalisatie reserve DU bedrijventerreinen	575	0	0	60	515	0	0	515	0	0	515	0	0	515	0	0	515	515
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	151.772	0	99.629	136.079	115.322	78.433	90.795	102.960	78.467	80.050	101.377	78.502	78.604	101.275	78.537	80.540	99.273	99.273
Risicoreserve Bereikbaarheidsmiddelen	0	0	8.147	0	8.147	8.359	0	16.506	8.830	0	25.336	9.381	0	34.717	9.728	0	44.445	44.445
Bestemmingsreserve Napoleonsbaan	7.862	0	0	1.985	5.897	0	1.965	3.932	0	1.965	1.967	0	1.965	2	0	0	2	2
Reserve grondwaterbeheer	627	0	0	393	234	0	0	234	0	0	234	0	0	234	0	0	234	234
Reserve DU Zoetwaterruimtelijke	5.337	0	5.941	5.337	5.941	33	5.907	67	0	0	67	0	0	67	0	0	67	67
Reserve DU Gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum	48.687	0	38.926	21.234	66.379	10.328	1.100	75.607	0	0	75.607	0	0	75.607	0	0	75.607	75.607
Reserve Campusorganisatie Chemelot	3.804	0	0	1.000	2.804	0	750	2.054	0	0	2.054	0	0	2.054	0	0	2.054	2.054
Reserve Waterveiligheid Maas	3.000	0	0	3.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve zilver brons groene natuur	199	0	0	199	0	0	0	199	0	0	199	0	0	199	0	0	199	199
Bruteringsreserve duurzaamheid gebouwen	2.876	0	0	199	2.677	0	201	2.476	0	201	2.274	0	201	2.073	0	201	1.872	1.872
Bruteringsreserve Limburgsmuseum Venlo	2.423	0	0	206	2.217	0	206	2.011	0	206	1.805	0	206	1.599	0	206	1.393	1.393
Bruteringsreserve Creative City	11.300	0	0	706	10.594	0	706	9.887	0	706	9.181	0	706	8.475	0	706	7.769	7.769
Bruteringsreserve VDL Nedcar	25.465	0	2.735	10	28.190	0	1.021	27.169	0	1.021	26.149	0	1.021	25.128	0	1.021	24.107	24.107
Bruteringsreserve ontscotten Gouvernement	1.413	0	0	1.413	0	0	1.413	0	0	1.413	0	0	1.413	0	0	1.413	1.413	1.413
Reserve POB cao provincie	1.978	0	0	1.978	0	0	1.978	0	0	1.978	0	0	1.978	0	0	1.978	1.978	1.978
Bestemmingsreserve realisatie N280	103.877	0	5.100	1.082	107.894	0	1.672	106.222	0	2.043	104.179	0	2.226	101.953	0	2.593	99.359	99.359
Reserve DU externe veiligheid	283	0	283	566	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve ZLSM	116	0	34	115	34	34	0	68	34	0	102	34	0	136	34	0	170	170
Reserve Natuur	875	0	0	615	260	0	0	260	0	0	260	0	0	260	0	0	260	260
Reserve Slikstof & Natura 2000	25.786	0	4.000	10.036	19.750	9.390	7.311	21.829	9.390	0	31.220	9.390	0	40.610	9.390	0	50.000	50.000
Bestemmingsreserve Culturele kansen	218	0	0	218	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve Transitiefonds	8.188	0	0	4.521	3.667	0	0	3.667	0	100	3.567	0	0	3.567	0	0	3.567	3.567
Reserve NEDAB	717	0	3.532	4.248	0	4.048	4.048	0	4.048	4.048	0	3.948	3.648	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve realisatie N266	7.999	0	0	7.999	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve DU-uitkering bodemsanering	7.200	0	0	2.390	4.810	0	110	4.700	0	110	4.590	0	45	4.545	0	0	4.545	4.545
Herontwikkeling Taplinkazerne	1.000	0	0	1.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve DU najij-effecten mijnbouw	1.695	0	0	1.695	0	0	714	981	0	0	981	0	0	981	0	0	981	981
Reserve DU Regionaal Parkstad	7.712	0	13.077	9.872	10.917	0	0	10.917	0	0	10.917	0	0	10.917	0	0	10.917	10.917
Totaal	1.526.178	2.562	211.894	252.328	1.488.306	123.764	144.097	1.467.974	108.456	112.996	1.463.435	105.870	110.124	1.459.182	99.580	85.267	1.473.494	1.473.494
	1.615.772	27.459	230.832	360.632	1.513.431	144.659	168.518	1.488.572	113.658	134.085	1.468.146	116.290	123.427	1.461.009	100.133	87.081	1.474.061	1.474.061

€ x 1.000

	2020			2021			2022			2023			2024			
	Beginstand balans 2019	Vermeer- dering	Vermin- dering	Begin saldo	Vermeer- dering	Vermin- dering	Eind saldo	Vermeer- dering	Vermin- dering	Eind saldo	Vermeer- dering	Vermin- dering	Eind saldo	Vermeer- dering	Vermin- dering	Eind saldo
Voorzieningen voor toekomstige verplichtingen, verliezen en risico's																
Voorziening APPA	9.691	824		10.515	824		11.338	824		12.162	824		12.986	824		13.810
Voorziening sociaal plan 2011-2016	101			101			101			101			101			101
	9.792	824	0	10.616	824	0	11.439	824	0	12.263	824	0	13.087	824	0	13.911
Laster-egaliserende voorzieningen																
Voorziening onderhoud provinciale gebouwen	3.518	4.642	4.642	3.518	4.946	4.946	3.518	4.986	4.986	3.518	5.027	5.027	3.518	5.069	5.069	3.518
	3.518	4.642	4.642	3.518	4.946	4.946	3.518	4.986	4.986	3.518	5.027	5.027	3.518	5.069	5.069	3.518
Totaal	13.310	5.466	4.642	14.134	5.770	4.946	14.957	5.810	4.986	15.781	5.851	5.027	16.605	5.892	5.069	17.429

Bijlage 4: Overzicht incidentele baten en lasten 2021-2024

Programmalijn	Begroting 2021		Begroting 2022		Begroting 2023		Begroting 2024	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1.1 Investeringsklimaat								
<i>Kennis-As project ITEM</i>	700		600		500		400	
<i>Procesmiddelen PLAC BV</i>	6							
<i>Nieuwe missiegedreven initiatieven</i>	92		210		200			
<i>Brightlands procesmiddelen</i>	280		270		50			
<i>MIT-regeling</i>	1.000		1.000		1.000			
<i>Ondernemingen</i>	60		60		100			
<i>Acquisitie</i>	190		185		185			
<i>Grensoverschrijdende ecosystemen</i>	8		8		8			
<i>Grensoverschrijdend Ondernemen</i>	18		18		18			
<i>Internat.Economische Relaties</i>	35		35		35			
<i>Fiberbindingen ZL</i>	150							
	2.538		2.385		2.095		400	
1.2 Innovatiekracht								
<i>AM Institute for Biobased Materials (AMBM)</i>	1.332		1.272					
<i>BC Healthy Eating and Food Innovation</i>	844							
<i>Big Data Centre Heerlen</i>	400		400					
<i>Vrijval Leegstandsfonds Chemelot</i>		2.600						
<i>Kennis-As-Project De Maastricht Studie</i>	500		500		125			
<i>Vakmanschap op peil</i>	125		125		125			
<i>Bruisend Ecosysteem</i>	850		850		843			
<i>Toeristische marketing</i>	500		500		500			
<i>Brightsite</i>	2.000		2.000		2.000		1.000	
<i>Transitie GLB-POP naar GLB-NSP</i>	2.857							
	9.408	2.600	5.647		3.593		1.000	
1.3 Onderwijs en arbeidsmarkt								
<i>CHILL</i>	500		500					
<i>Kwalitatief toekomstbest. onderwijs</i>	160		110		110			
<i>Veerkrachtige beroepsbevolking</i>	250		250		250			
<i>Economische aantrekkelijkheid</i>	125		200		200			
<i>Amend. 64 prim. en voortgez. onderw</i>	100		150		150			
	1.135		1.210		710			
2.1 Sociale agenda, zorg en veiligheid								
<i>Subsidieregeling opruimen drugsafval Limb.</i>	60		60		20			
<i>Jongerendialoog en -debat</i>	70		70					
<i>SAL '20-'23 lijn 1 Opgroeien en ontplooiën</i>	2.007		2.007		407			
<i>SAL '20-'23 lijn 2 Kans op ontwik. en werk</i>	1.027		1.027		227			
<i>SAL '20-'23 lijn 3 Vitaal meedoen</i>	108		631		360			
<i>SAL '20-'23 lijn 4 Vitale gemeenschappen</i>	1.257		1.257		325			
<i>SAL 2020-2023 amendement 50 LHBTI's</i>	100		100		100			
<i>SAL 2020-2023 amendem. 52 Laaggeletterdheid</i>	300		300		300			
<i>SAL 2020-2023 amendement 52 Armoede</i>	375		375		375			
<i>Uitvoeringskst. subsidie gemeenschapsaccomm</i>	9		9		9			
<i>Beleidsbrief Integratie</i>	100		100		100			
<i>Subsidie Gemeenschapsaccommodaties '20-'23</i>	420		420		210			
<i>Georganiseerde aanpak tegen ondermijning</i>	400		400		250			
<i>Preventie en veilige wijken</i>	200		225		175			
<i>Veilig buitengebied</i>	275				250			
	6.708		7.230		3.108			
2.2 Cultuur								
<i>Creatieve Industrie</i>	200							
<i>Beleidskader cultuur (opdrachten)</i>	715							
<i>Filmfonds Limburg</i>	350							
<i>Partnerschap Stichting voordekunst</i>	35							
<i>DOOR! Masterplan Muziekonderwijs Limburg</i>	250							
<i>Intensivering beleid musea</i>	225							
<i>Subsidieregeling festivals en evenementen</i>	500							
<i>Grensoverschrijdende culturele samenwerking</i>	275							
<i>Subsidieregeling Subinfrastructuur</i>	1.020		1.020					
<i>Erfgoedlab</i>	40		40		40			
<i>Kerkenprogramma</i>	1.950		1.950		1.950			
<i>Bijdrage aan grote projecten</i>	600		600		600			
<i>Ondersteunen gemeentelijk erfgoedbeleid</i>	50		50		50			
<i>Inspelen op incidentele ontwikkelingen</i>	685		685		685			

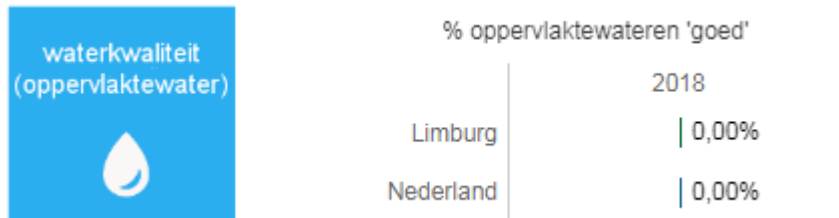
Programmalijn	Begroting 2021		Begroting 2022		Begroting 2023		Begroting 2024	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
<i>Cultuureducatie met Kwaliteit 2017-2020</i>	565							
<i>Publieksfunctie De Vondst</i>	80		80					
<i>Schutterijwezen (opdrachten)</i>	85							
<i>Stichting Popmuziek Limburg</i>	415							
<i>Subsidieregel restauratieopgaven monumenten</i>	484		484		484			
<i>Cultuurtank Limburg</i>	65							
<i>Ondersteunen klein erfgoed</i>	250							
<i>Stim regeling bovenlok. evenementen '20-'23</i>	375		75		75			
<i>Beleidsprogramma Archeologie 2020-2021</i>	750							
<i>Brede Participatieregeling</i>	100							
<i>Coöperatie Erfgoed Limburg</i>	120							
<i>Digitalisering erfgoed</i>	70							
<i>Subsidieregeling streekmusea</i>	150							
<i>Erfgoed breed</i>	95							
<i>Restauratiekwaliteit en behoud vakmanschap</i>	50		50		50			
<i>Duurzaamheid en toegankelijkheid</i>	125		125		125			
	10.674		5.159		4.059			
2.3 Sport								
<i>Sportakplatforms</i>	1.965		1.965		1.965			
<i>Sportevenementen</i>	279		304		304			
<i>Kansrijke vernieuwingen</i>	17							
<i>Infrastructuur gehandicapten sport</i>	240		240		240			
<i>Sport en bewegen voor senioren</i>	250		250		250			
<i>Sport en bewegen voor jeugd</i>	125		125		125			
	2.876		2.884		2.884			
2.4 Stedelijke ontwikkeling en Limburgse centra								
<i>Oranjerie Roermond</i>	1.000							
	1.000							
3.1 Openbaar vervoer en railagenda								
<i>OV Concessie 2016-2031 Wensbus</i>					145		600	
<i>Station Maastricht Noord fase II</i>	3.090	2.840						
<i>Tram Maastricht Hasselt Rijksbijdrage</i>	5.000	5.000	19.493	19.493				
<i>Haltes THM</i>	1.000							
<i>Inframaatregelen Weert-Hamont</i>	4.000							
	13.090	7.840	19.493	19.493	145		600	
3.2 Bereikbaarheid en mobiliteit								
<i>Logistiek</i>	13							
<i>Uitbreiding Bargeterminal Venlo</i>			2.500					
<i>Proceskosten EGTC Rhine-Alpine Corridor</i>	10		10		10			
<i>Limburg bereikbaar (BO MIRT)</i>	1.700		1.700					
<i>Minder Hinder Aanpak (BO MIRT)</i>	100		100					
<i>Nat. Agenda Laadinfrastructuur (BO MIRT)</i>	400		300					
<i>Digitalisering (BO MIRT)</i>	200		150					
<i>Procesmiddelen Goederencorridor (BO MIRT)</i>	100		100		100			
<i>Model shift aanpak (BO MIRT)</i>	80		80					
<i>Clean Energie Hubs (BO MIRT)</i>	100		100					
<i>Beleidskader Fiets: Fietsprojecten</i>	10.147							
<i>Beleidskader Fiets: gedragsbeïnvloeding</i>	625		625		625			
<i>Beleidskader Fiets: onderzoek</i>	375							
<i>Verkeerseducatiebeleid Noord- en M-Limburg</i>	151	65	151	65	151	65	151	65
<i>SPUK Snelfietsroutes 2020-2022</i>	461	461						
	14.462	526	5.816	65	886	65	151	65
3.3 Wonen in Limburg								
<i>Gebiedsontwikkeling Rolduckerveld TLW</i>			100					
<i>Subsidieregels Stimulering Wonen 2020-2023</i>	962		862		862			
<i>Versnellen - Limburgse Agenda Wonen</i>	75		50		50			
<i>Fundament - Limburgse Agenda Wonen</i>	100		100		100			
<i>Uitvoeringskst. Regeling Stimulering Wonen</i>	11		11		11			
	1.148		1.123		1.023			
3.4 Ruimtelijke dynamiek en kwaliteit								
<i>Grensparken</i>	80		80		25			
<i>Landschapfond</i>	100							
<i>RivierParkMaasvallei (S.O.K.)</i>	86		86					
<i>Procesmiddelen Grensgebied de Kempen</i>	25		25					
<i>Bijdr. proj. Ontwikkelogg. Natuur (onvoorz)</i>	-73		-73		-25			
<i>Propositie Heuvelland</i>	250	250						
<i>Landschapsinterventies</i>	600		600		600			
<i>POP3 Leader organisatiekosten</i>	84		84					
	1.153	250	803		600			
3.5 Hoogwaterbescherming langs de Maas								
<i>Provinciefonds: DU Ooijen-Wanssum</i>		10.328						
<i>Uitgaven OW - Ooijen Wanssum exploitatie</i>	1.100							
	1.100	10.328						

Programmaliijn	Begroting 2021		Begroting 2022		Begroting 2023		Begroting 2024	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
3.6 Water								
<i>Deltafonds Limburg</i>	10.672							
<i>POP3-water</i>	1.870							
<i>Provinciefonds: DU zoetwatermaatregelen</i>		3.168						
<i>Interreg VA project LIVES EMR</i>	104	48						
<i>Grondwaterbeschermingsgebieden</i>	840	310						
<i>Waterprogramma</i>	750		3.250		4.000			
	14.236	3.526	3.250		4.000			
3.7 Energie, circulaire economie en milieu								
<i>Provinciefonds: DU BRZO</i>		760						
<i>Asbestsanering VDL Castings Weert</i>			117					
		760	117					
3.8 Natuur								
<i>Stichting Het Limburgs Landschap</i>	976		995		1.013		1.033	
<i>Stichting Milieufederatie Limburg</i>	410		418		426		434	
<i>Consulentschap NME/IVN</i>	231		235		240		244	
<i>Natuurhistorisch Genootschap</i>	105		107		109		111	
<i>Rente en aflossing convenantlening</i>	840		840		840			
<i>Bijdrage uit project Ontwikkelopgave Natuur</i>	-2.500							
<i>Bijdr. proj. Ontwikkelopg. Natuur (onvoorz)</i>	-91		-54		-54		-38	
<i>Decentralisatie-uitkering Natuur</i>	6.910		6.910		6.910		6.910	
<i>Natuur en landschap: Natuurgebiedenbeheer</i>	6.362		5.918		5.058		8.658	
<i>Natuur en landschap: agrarisch natuurbeheer</i>	50		10					
<i>Natuur en landschap: SNL monitoring beheer</i>	180		180		290		350	
<i>Natuur en landschap: organisatiekosten</i>	1.251		1.163		818		818	
<i>Stikstof & N2000: onderzoeken</i>	106							
<i>Wet Natuurbescherming</i>	1.574		1.633		1.648		1.662	
<i>Uitvoeringskosten POP3</i>	1.400		1.400					
<i>Natuur en landschap: POP3</i>	3.125							
<i>Interreg Europe Wildlife Economy</i>	50	43						
<i>Actieve soortenbescherming</i>	393		375		375			
<i>Natuurgebiedenbeheer SVNL</i>	4.243		4.030		4.030		234	
<i>Natuurgebieden kleine beheerders</i>	30							
<i>Stikstof & N2000: maatr. gebiedsanalyse</i>	205							
<i>Inhuur ivm subsidieregeling soortenbeheer</i>	8							
<i>Eén miljoen bomenplan</i>	250		250		250			
<i>Subsidieregeling 1 miljoen bomenplan</i>	250		250		250			
<i>Kwaliteitslag natuur SKNL openstelling</i>	3.000							
	29.356	43	24.661		22.202		20.415	
4.1 Bestuur								
<i>Management Autoriteit Interreg VA EMR</i>	321	291	321	291	321	291	304	291
<i>Bijdrage oplossen 'Zeelandproblematiek'</i>	754		754					
<i>Stichting Karlspreis</i>	15							
<i>Europese cofinanciering</i>	2.500		2.500					
	3.591	291	3.576	291	321	291	304	291
4.3 Algemene dekkingsmiddelen en overige financiën								
<i>Stelposten beleidsintensiveringsmiddelen</i>	16.950		37.868		39.082			
<i>Rentekorting levensloopbestendigheidsmatr.</i>	80		80		80			
<i>Generieke taakstelling op beleid 2020-2023</i>			-25		-11.494			
	17.030		37.923		27.668			
Totaal baten lasten	129.503	26.164	121.277	19.849	73.293	356	22.869	356
Mutatie reserves								
<i>Algemene reserve (egalisatie)</i>	20.895	25.421	5.202	21.089	10.420	13.303	553	1.814
<i>Immunisatiereserve</i>		27.589		22.545		21.500		
<i>Reserve Bereikbaarheidsmiddelen</i>		20.218		12.123		7.381		6.196
<i>Reserve overdracht Napoleonsweg</i>		1.965		1.965		1.965		
<i>Reserve Campusorganisatie Chemelot</i>		750						
<i>Aanwending reserve DU bodemsanering</i>		110		110		45		
<i>Reserve stikstof & N2000</i>		7.311						
<i>Reserve Transitiefonds</i>				100				
<i>Reserve DU Ooijen-Wanssum</i>	10.328	1.100						
<i>Bestemmingsreserve NEDAB</i>	4.048	4.048	4.048	4.048	3.648	3.648		
<i>Reserve DU Zoetwatermaatregelen</i>	33	5.907						
<i>Reserve DU Najil-effecten mijnbouw</i>		714						
<i>Risicoreserve fin. instrumentarium SiS</i>	13.138		7.686		4.915		1.890	
Totaal mutatie reserves	48.443	95.134	16.936	61.980	18.983	47.842	2.443	8.010
Totaal	177.946	121.298	138.213	81.829	92.276	48.198	25.312	8.366

Bijlage 5: Benchmark dashboard BBV⁷

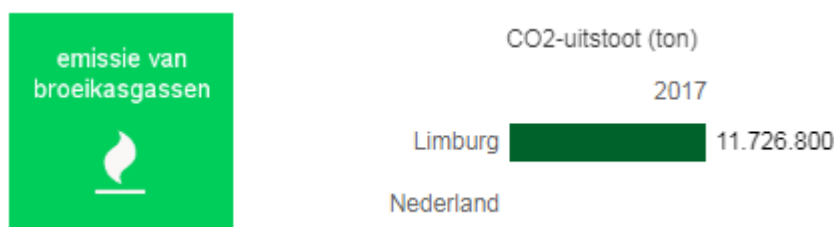

Waterkwaliteit (oppervlaktewater) (product 3.6.1. Water)

De ecologische toestand van oppervlaktewateren is beoordeeld volgens de beoordelingsmethode van de Europese Kaderrichtlijn Water. De cijfers geven het percentage oppervlaktewateren weer waarvan de waterkwaliteit de beoordeling 'goed' heeft gekregen.

Weergegeven zijn de cijfers van alle oppervlaktewateren die in het beheer van de verschillende waterschappen zijn. Het gebied van een waterschap kan provincie overstijgend zijn. De cijfers van een waterschap die in twee provincies ligt worden in beide provinciecijfers opgenomen. Bijvoorbeeld: De wateroppervlaktebeoordelingen van waterschap Noorderzijlvest worden bij zowel Drenthe als Friesland opgeteld.

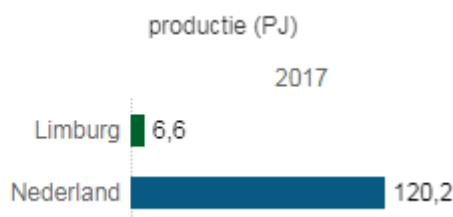
Beoordelingen van oppervlaktewateren in het beheer van Rijkswaterstaat zijn niet weergegeven.

Emissie van broeikasgassen (product 3.7.3. Milieu)

De emissie van broeikasgassen wordt uitgedrukt in uitstoot van CO₂. De CO₂-uitstoot wordt berekend door de energiedragers (bijvoorbeeld kWh elektriciteit, m³ gas, liters benzine) te vermenigvuldigen met de emissiefactor van die energiedrager. Deze emissiefactoren variëren per jaar, afhankelijk van de brandstofmix van de elektriciteitsproductie, de hoeveelheid bijgemengde biobrandstof en de calorische waarde en koolstofinhoud van aardgas.

⁷ Dashboard BBV-indicatoren. (z.j.). Geraadpleegd op 15 september 2020, webpagina: <http://www.waarstaatjeprovincie.nl/Paginas/BBV/Benchmark-dashboard-BBV.aspx>

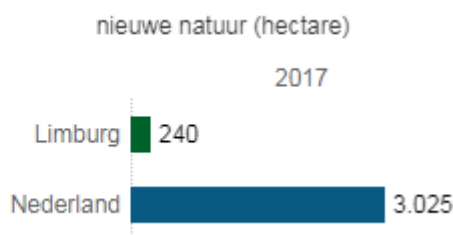

Hernieuwbare energie (product 3.7.1. Energie)

De meeste productiegegevens hernieuwbare energie komen tot stand door nationale totalen te verdelen over gemeenten aan de hand van verdeelsleutels, de top down-methode, omdat voor de bottom upmethode onvoldoende gegevens beschikbaar zijn. Alleen voor Hernieuwbare Energie uit stortgas, geothermie en meestook van biomassa in elektriciteitscentrales zijn bottom-up gegevens beschikbaar. Deze methode leidt voor het overgrote deel van de Hernieuwbare Energie-opties tot schattingen. De Klimaatmonitor bevat jaarlijks 88 tot 90 % van de Nederlandse Hernieuwbare Energie. In veel gemeenten zal het percentage hoger zijn, omdat de missende 10-12 % zich concentreert in enkele gemeenten of op de Noordzee, waar een significant deel van de Nederlandse windproductie plaatsvindt.

Alleen voor Hernieuwbare Energie uit Stortgas zijn bottom-up gegevens beschikbaar. De gegevens zijn dus niet via een verdeelsleutel tot stand gekomen, maar daadwerkelijk gemeten.

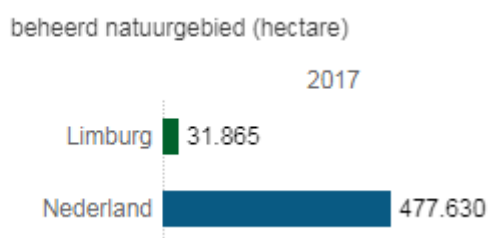
Bron: Klimaatmonitor; bewerking: Tympan

Ontwikkelde nieuwe natuur (product 3.8.1. Natuur)

Dit betreft het oppervlakte verworven en ingerichte natuur in hectare. Bij verworven natuur gaat het om het aantal hectares blijvend beschikbare grond voor natuur, inclusief nieuwe natuur als gevolg van functiewijziging (bijvoorbeeld doordat boerenland als natuurland wordt aangeboden). Onder inrichting worden gebieden verstaan waar inrichtingsmaatregelen zijn uitgevoerd die noodzakelijk zijn voor de realisatie van het natuurdoel. Als er geen inrichtingsmaatregelen nodig zijn, wordt het gebied ook beschouwd als ingericht.

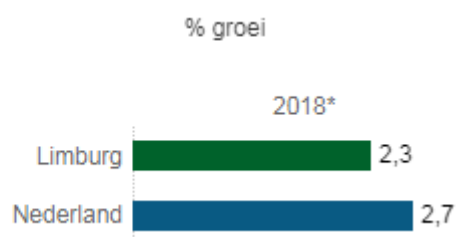
De cijfers zijn afkomstig uit de Voortgangsrapportages Natuur (publicatie IPO/BIJ12). De Provincies zijn sinds 2013 verantwoordelijk voor het natuurbeleid en het Natuurnetwerk Nederland (exclusief Rijkswateren). Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied.

Beheerde natuur (product 3.8.1. Natuur)

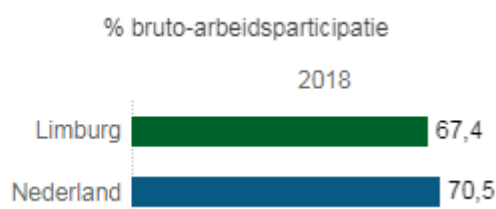
Dit betreft het oppervlakte grondgebied dat in beheer is als natuurgebied. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt in beheer met contract en zonder contract. Bij beheer met contract is er een beheercontract vallend onder het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) of een voorloper van SNL. Bij natuurbeheer zonder contract betreft het gebieden vallend onder de Natuurschoonwet (NSW), waterleidingmaatschappijen, defensie, TBO's, RWS, gemeentes, natuureigenaren die entree heffen, particulieren die hun gebied niet openstellen.

De cijfers zijn afkomstig uit de Voortgangsrapportages Natuur. De Provincies zijn sinds 2013 verantwoordelijk voor het natuurbeleid en het Natuurnetwerk Nederland (exclusief Rijkswateren). Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied.

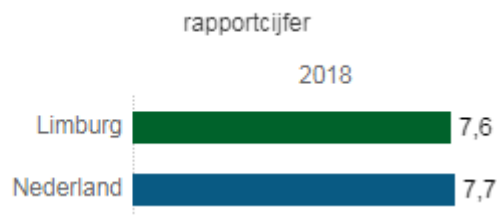
Bruto regionaal product (bbp) (product 1.1.2. Acquisitie en LIOF)

Dit betreft het bruto binnenlands product (tegen marktprijzen) in de Provincie, een maat voor de omvang van de economie. De verandering van het volume van het brp in een bepaalde tijdsperiode is een maat voor de groei (of krimp) van de economie. Het bruto regionaal product tegen marktprijzen is het eindresultaat van de productieve activiteiten van ingezetene productie-eenheden.

Bruto-arbeidsparticipatie (product 1.3.1. Arbeidsmarkt)

Werkgelegenheid wordt hier uitgedrukt in het percentage bruto-arbeidsparticipatie: het aandeel van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking in de totale bevolking van 15-75 jaar.

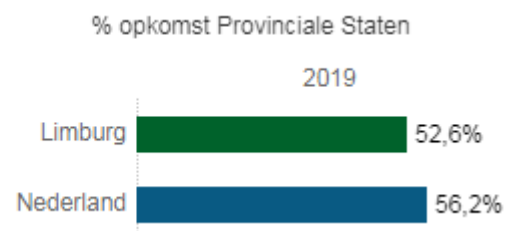
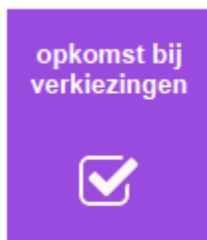
Waardering openbaar vervoer (product 3.1.1. Openbaar vervoer en concessie management)

Dit betreft het gemiddelde waarderingscijfer (algemene oordeel) voor het regionaal openbaar vervoer per Provincie weergegeven. Dit cijfer is gebaseerd op de OV Klantenbarometer: een jaarlijks terugkerend onderzoek naar de mening van reizigers in het stads- en streekvervoer. De weergegeven cijfers hebben betrekking op de vervoersgebieden, waarvoor de Provincie de concessie heeft afgegeven. De vervoersgebieden van de metropoolregio's blijven dus buiten beschouwing.

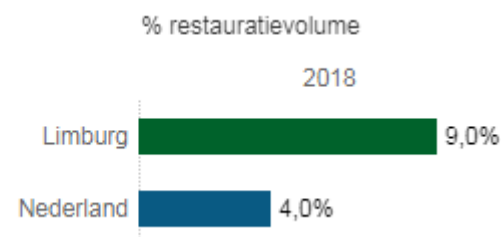
Preventief financieel toezicht (product 4.1.5. Toezicht gemeentefinanciën)

Gemeenten staan onder preventief financieel toezicht van de provinciale toezichthouder als er sprake is van een niet meer structureel en reëel sluitende begroting bij een gemeente.

Opkomst bij verkiezingen (product 4.4.1. Provinciale Staten en Griffie)

Opkomst verkiezingen.

Restauratievolume (product 2.2.3. Monumenten)

Restauratievolume.

Bijlage 6: Legesverordening Provincie Limburg 2021

LEGESVERORDENING LIMBURG 2021 MET BIJBEHORENDE TARIEVENTABEL 2021

Artikel 1 Aard van de heffing en belastbaar feit

Onder de naam leges worden rechten geheven, als bedoeld in artikel 223, lid 1, sub b van de Provinciewet, ter zake van het door of vanwege de provincie verlenen van de diensten, bedoeld in deze verordening en in de daarbij behorende tarieventabel.

Artikel 2 Belastingplicht

De leges worden geheven van de aanvrager dan wel van degene ten behoeve van wie de dienst wordt aangevraagd.

Artikel 3 Tarieven

1. De leges worden geheven naar de tarieven, opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.
2. Voor de berekening van de leges wordt een gedeelte van een in de tabel genoemde eenheid als een volle eenheid gerekend.

Artikel 4 Wijze van heffing

De heffing van leges geschiedt door middel van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, waaronder mede wordt begrepen een stempelafdruk, zegel, nota of andere schriftuur.

Artikel 5 Tijdstip van betaling

De leges moeten worden betaald ingeval de kennisgeving als bedoeld in artikel 4:

- a. mondeling wordt gedaan: op het moment van het doen van de kennisgeving;
- b. schriftelijk wordt gedaan: op het moment van het uitreiken van de kennisgeving;
- c. wordt toegezonden: binnen 2 weken na de dagtekening van de kennisgeving.

Artikel 6 Teruggaaf

1. Indien een aanvraag van een vergunning, ontheffing enz., als bedoeld in de tarieventabel, wordt geweigerd of de aanvraag op grond van artikel 4:5 Algemene wet bestuursrecht niet verder wordt behandeld, vindt restitutie plaats van 50% van de geheven leges, met dien verstande dat:
  - a. een minimumbedrag van € 75,- niet wordt gerestitueerd;
  - b. geen restitutie plaats vindt van leges, indien een bij de desbetreffende dienstverlening behorend tarief € 75,- of minder bedraagt;
2. Indien de aanvraag van een vergunning, ontheffing, enz. als bedoeld in de tarieventabel, wordt ingetrokken alvorens daarop is beschikt, vindt
  - a. indien het verzoek tot intrekking is gedaan voordat er een ontwerpbesluit is genomen, restitutie plaats van 75% van de leges.
  - b. indien het verzoek tot intrekking is gedaan nadat er een ontwerpbesluit is genomen, doch voordat er een definitief besluit is genomen, restitutie plaats van 50% van de leges.
  - c. indien het verzoek tot intrekking is gedaan voordat er een definitief besluit is genomen, restitutie plaats van 50% van de leges.

Het in het eerste lid van dit artikel onder a en b bepaalde is eveneens van toepassing.

3. Indien van een ontgrondingsvergunning of een omgevingsvergunning voor de activiteit bouwen in het geheel nog geen gebruik is gemaakt en het besluit tot intrekking van die vergunning onherroepelijk is geworden, vindt op schriftelijk verzoek van de belanghebbende of diens rechtverkrijgende – mits gedaan binnen een jaar na datum van verlening van de vergunning – teruggaaf plaats van 50% van de geheven leges, met dien verstande, dat de leges, berekend volgens het algemene tarief, indien begonnen is met de uitvoering van de bouwwerkzaamheden, niet worden gerestitueerd.
Het in het eerste lid van dit artikel onder a en b bepaalde is eveneens van toepassing.

Artikel 7 Vrijstellingen

Leges worden niet geheven voor:

- a. stukken aangevraagd in het openbaar belang door of vanwege openbare besturen, met dien verstande dat dit slechts geldt voor stukken genoemd in de tarieventabel, onder 1.1 t/m 1.3, en dat aan dezelfde aanvrager niet meer dan één exemplaar van hetzelfde stuk wordt afgegeven.
- b. de stukken, genoemd in de tarieventabel, onder 1.2.1, desgevraagd verstrekt aan politieke groeperingen, welke zijn ingeschreven krachtens artikel G2 van de Kieswet en waarvan het bij de laatst gehouden verkiezingen behaalde aantal stemmen niet lager is dan 75% van de kiesdeler, bedoeld in artikel P5 van die wet, voor ten hoogste vijf exemplaren.
- c. de stukken, genoemd in de tarieventabel, onder 1.2.1, verstrekt aan organen van regionale, provinciale en landelijk werkende publiciteitsmedia, voor ten hoogste één exemplaar.
- d. aanvragen in het kader van de Wet natuurbescherming betrekking hebbende op evenementen en het beheer van een Natura 2000-gebied.

Artikel 8 Grens kennisgeving

1. Heffing blijft achterwege indien het verschuldigde bedrag per belastingplichtige een bedrag van € 5,- niet te boven gaat.
2. Het bepaalde onder lid 1 geldt niet voor de te heffen leges, genoemd in de tarieventabel, onder 1.1.1, 1.1.2 en 1.2.1.

Artikel 9 Vermindering

Een onjuiste kennisgeving kan door de in artikel 227a, lid 2, sub b van de Provinciewet bedoelde provincieambtenaar ambtshalve worden verminderd.

Artikel 10 Overgangsrecht

1. De Legesverordening 2020, vastgesteld bij besluit van Provinciale Staten van 8 november 2019 (Provinciaal Blad 2019, nummer 7573) wordt ingetrokken met dien verstande zij van kracht blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Indien de datum van inwerkingtreding van deze verordening ligt na de in artikel 11, tweede lid, opgenomen datum van ingang van heffing, blijft de in het eerste lid genoemde verordening gelden voor de in de tussenliggende periode plaatsvindende belastbare feiten voor zover de heffing van de leges hiervoor in die periode plaatsvindt.

Artikel 11 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking op de eerste dag volgende op die van uitgifte van het Provinciaal Blad, waarin de verordening wordt afgekondigd.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2021.
3. De genoemde UAV 2012 en de NEN norm 2699 zoals opgenomen in het hoofdstuk Wet algemene bepalingen omgevingsrecht worden bekendgemaakt door terinzagelegging in het provinciehuis van de provincie Limburg.

Artikel 12 Citeertitel

Deze verordening kan worden aangehaald als: "Legesverordening Limburg 2021"

Tarientabel voor het jaar 2021 behorende bij en deel uitmakende van de Legesverordening Limburg 2021

		Tarief in €
1	Reproductie (algemeen)	
1.1	Het tarief bedraagt voor het verstrekken van:	
1.1.1	een gewaarmerkt afschrift van een bij een provinciaal bestuursorgaan berustend document, al dan niet op basis van de Wet Openbaarheid van Bestuur	
	a. voor de eerste pagina, A4-formaat	2,55
	b. voor elke volgende pagina, A4-formaat	0,80
1.1.2	een reproductie (daaronder begrepen drukwerk) van een bij een provinciaal bestuursorgaan berustend document, al dan niet op basis van de Wet Openbaarheid van Bestuur, of van enig ander schriftelijk stuk	
	a. voor minder dan 100 kopieën: gratis	
	b. voor 100 of meer kopieën, per kopie (te rekenen vanaf de eerste kopie)	0,45
	c. voor elke reproductie van een ander formaat dan A4, bedragen de kosten een veelvoud van de kosten per A4-formaat	
	d. voor lichtdrukmetaal (kaarten en tekeningen), per afdruk (alle formaten)	11,45
1.2	Het tarief bedraagt voor het verstrekken van:	
1.2.1	verslagen, rapporten, studies e.d. inclusief bijbehorend kaartmetaal, indien voorradig en voor zover niet elders genoemd op basis van de werkelijke kostprijs met een opslag van 30%	
1.3	Het tarief bedraagt voor het verstrekken van:	
1.3.1	de onder 1.1.2 en 1.2.1 bedoelde informatie in digitale vorm, indien aanwezig en zonder nadere bewerking op cd-rom	25,55
1.4	Boven de voorgenoemde en hierna te noemen tarieven worden ook de kosten van verzending van de onderwerpelijke stukken, overeenkomstig de officiële posttarieven, in rekening gebracht, indien de bescheiden op verzoek worden toegezonden.	

		Tarief in €
2	Vergunningen, ontheffingen e.d. op grond van provinciale en wettelijke voorschriften	
	ONTGRONDINGENWET	
2.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van:	
2.1.1	een vergunning, of een verlenging daarvan, op grond van de Ontgrondingenwet:	
	a. een algemeen tarief per vergunningsbesluit	126,25
	b. daarenboven, afhankelijk van de hoeveelheid te ontgronden vaste stoffen ⁸ :	
	van 1 tot 10.000 m ³	512,45
	van 10.000 tot 25.000 m ³	2.287,20
	van 25.000 tot 50.000 m ³	4.677,00
	van 50.000 tot 75.000 m ³	9.834,90
	van 75.000 tot 150.000 m ³	19.690,20
	van 150.000 tot 250.000 m ³	29.766,25
	van 250.000 tot 1.000.000 m ³	35.264,80
	van 1.000.000 tot 5.000.000 m ³	87.155,85
	van 5.000.000 tot 10.000.000 m ³	175.103,05
	van 10.000.000 tot 25.000.000 m ³	438.499,50
	van 25.000.000 tot 50.000.000 m ³	877.968,60
	50.000.000 m ³ of meer	1.756.639,60
2.1.2	een wijziging van een vergunning op grond van de Ontgrondingenwet: indien als gevolg van de wijziging de hoeveelheid te ontgronden vaste stoffen niet toeneemt, wordt afhankelijk van de hoeveelheid nog resterende te ontgronden vaste stoffen het volgende tarief in rekening gebracht:	
	van 1 tot 10.000 m ³	239,85
	van 10.000 tot 25.000 m ³	899,30
	van 25.000 tot 150.000 m ³	1.798,30
	150.000 m ³ of meer	6.495,45
	Indien als gevolg van de wijziging de hoeveelheid te ontgronden vaste stoffen toeneemt, wordt over de extra hoeveelheid te ontgronden vaste stoffen het in artikel 2.1.1 genoemde tarief in rekening gebracht.	

⁸ Gelet op de Heffingsverordening ontgrondingen wordt de hoeveelheid te ontgronden vaste stoffen als volgt gedefinieerd: De hoeveelheden vaste stoffen gemeten in profiel van de ontgraving. Dit zijn bruto hoeveelheden. Alle vaste stoffen, die op basis van een vergunning vergraven kunnen worden, worden meegeteld. Naast de verhandelbare vaste stoffen tellen ook de niet verhandelbare teelaarde, dekgronden, mors e.d. mee.

Tarief in €

2.1.3	een vergunning, verlenging of wijziging van een vergunning op grond van de Ontgrondingenwet waarbij geen uniforme openbare voorbereidingsprocedure, als bedoeld in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht, wordt toegepast	768,55
WATERWET		
2.2	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van:	
2.2.1	een vergunning, zoals bedoeld in artikel 6.4 van de Waterwet of een wijziging van de jaarhoeveelheid en/of locatie en/of pakket van de onttrekking, met uitzondering van een wijziging van een vergunning inhoudende een vermindering van de vergunde hoeveelheid:	
	a. afhankelijk van de (nieuwe) hoeveelheid te onttrekken grondwater per jaar:	
	Van 0 tot 50.000 m ³	3.899,75
	Van 50.000 tot 100.000 m ³	5.849,50
	Van 100.000 tot 200.000 m ³	9.742,50
	Van 200.000 tot 500.000 m ³	11.692,40
	Van 500.000 tot 1.500.000 m ³	13.642,15
	1.500.000 m ³ of meer	15.486,25
	b. De bovenstaande tarieven zoals opgenomen onder 2.2.1a worden vermeerderd met € 1.347,50 wanneer toetsing aan de M.E.R. aanmeldnotitie noodzakelijk is om de ingediende aanvraag voor de vergunning op grond van de Waterwet nader in behandeling te nemen	
2.2.2a	een vergunning voor het onttrekken en infiltreren van grondwater ten behoeve van een bodemenergiesysteem (ontwikkelen duurzame energie) tot 100.000 m ³ per jaar of een wijziging van een dergelijke vergunning of vergunningsvoorschriften	1.504,50
2.2.2.b	een vergunning voor het onttrekken en infiltreren van grondwater ten behoeve van een bodemenergiesysteem (ontwikkelen duurzame energie) boven de 100.000 m ³ per jaar, waarbij enkel en alleen de vergunningvoorschriften dienen te worden gewijzigd, worden de leges zoals opgenomen in het onderdeel 2.2.1a verminderd met 75%	

WET ALGEMENE BEPALINGEN OMGEVINGSRECHT

Begripsbepalingen

Bouwkosten: de aannemingsom, exclusief omzetbelasting, als bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, van de Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatiewerken 2012 (UAV 2012; Stcrt. 2012, 1567)⁹, voor het uitvoeren van werk, of voor zover deze ontbreekt een raming van de kosten die voortvloeien uit aangegane verplichtingen ten behoeve van de fysieke realisatie (het bouwen) van de bouwwerken¹⁰, exclusief omzetbelasting. Indien het bouwen geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschiedt wordt in deze titel onder bouwkosten verstaan: de prijs die aan een derde in het economisch verkeer zou moeten worden betaald voor het tot stand brengen van het bouwwerk waarop de aanvraag betrekking heeft (exclusief omzetbelasting).

Ter bepaling van de legeskosten dient bij de aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het bouwen een begroting te worden ingediend.

Omgevingsvergunning

2.3

Het tarief bedraagt ter zake van het in ontvangst nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor een project: de som van de verschuldigde leges voor de verschillende activiteiten of handelingen waaruit het project geheel of gedeeltelijk bestaat en waarop de aanvraag betrekking heeft en de verschuldigde leges voor de extra toetsen die in verband met de aanvraag moeten worden uitgevoerd, berekend naar de tarieven en overeenkomstig het onder titel 2.3 bepaalde. In afwijking van de vorige volzin kan ook per activiteit, handeling of andere grondslag een legesbedrag worden gevorderd.

---

⁹ De genoemde UAV 2012 normen zoals opgenomen in het hoofdstuk Wet algemene bepalingen omgevingsrecht worden bekendgemaakt door terinzagelegging in het provinciehuis van de provincie Limburg.

¹⁰ De NEN norm 2699 wordt bekendgemaakt door terinzagelegging in het provinciehuis van de provincie Limburg.

		Tarief in €
2.3.1.1	<p>Bouwactiviteiten</p> <p>Voor een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid onder a van de Wabo, bedraagt het tarief (met inbegrip van vooroverleg):</p>	
	a. indien de bouwkosten minder of gelijk zijn aan € 20.000	775,45
	b. indien de bouwkosten meer dan € 20.000 doch maximaal € 50.000 bedragen	1.959,10
	c. indien de bouwkosten meer dan € 50.000 doch maximaal € 100.000 bedragen	3.860,40
	d. € 3.860,40 vermeerderd met 2,6% van de bouwkosten voor zover de bouwkosten meer bedragen dan € 100.000 doch niet hoger dan € 400.000	
	e. € 11.808,60 vermeerderd met 1,65% van de bouwkosten voor zover de bouwkosten meer bedragen dan € 400.000 doch niet hoger dan € 1.000.000	
	f. € 21.898,25 vermeerderd met 0,44% van de bouwkosten voor zover de bouwkosten meer bedragen dan € 1.000.000 doch niet hoger dan € 5.000.000	
	g. € 39.831,60 vermeerderd met 0,09% van de bouwkosten voor zover de bouwkosten meer bedragen dan € 5.000.000.	
2.3.1.2	Indien na een expliciete beoordeling op verzoek blijkt dat de aanvraag vergunningsvrij is betreft het tarief:	122,00
2.3.2.1	<p>Welstandsadvies</p> <p>Onverminderd het bepaalde in onderdeel 2.3.1 bedraagt het tarief voor een welstandadvies:</p>	
	a. indien de bouwkosten minder of gelijk zijn aan € 20.000	231,00
	b. indien de bouwkosten meer dan € 20.000 doch maximaal € 55.000 bedragen	231,00
	c. indien de bouwkosten meer dan € 55.000 doch maximaal € 110.000 bedragen	231,00
	d. indien de bouwkosten meer dan € 110.000 doch maximaal € 440.000 bedragen	404,15
	e. indien de bouwkosten meer dan € 440.000 doch maximaal € 1.100.000 bedragen	404,15
	f. indien de bouwkosten meer dan € 1.100.000 doch maximaal € 5.500.000 bedragen	750,80
	g. indien de bouwkosten meer dan € 5.500.000 doch maximaal € 27.500.000 bedragen	750,80
	h. indien de bouwkosten meer dan € 27.500.000 bedragen	750,80
2.3.2.2	Indien zich tijdens de beoordeling van de aanvraag wijzigingen voordoen in het bouwplan (onderdeel 2.3.1) en daarvoor een nieuwe welstandstoets noodzakelijk is, zijn de tarieven zoals opgenomen in onderdeel 2.3.2.1 overeenkomstig van toepassing.	

		Tarief in €
2.3.3	<p>Beoordeling bodemrapport Onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk bedraagt het tarief, indien krachtens wettelijk voorschrift voor de in dat onderdeel bedoelde aanvraag een bodemrapport wordt beoordeeld:</p> <p>a. Voor de beoordeling van een milieukundig bodemrapport</p> <p>b. Voor de beoordeling van een archeologisch bodemrapport</p>	<p>600,85</p> <p>600,85</p>
2.3.4	<p>Beoordeling aanvullende gegevens Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van aanvullende gegevens die worden ingediend nadat de aanvraag tot het verstrekken van een vergunning voor het bouwen van een bouwwerk als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo al in behandeling is genomen</p>	<p>256,75</p>
2.3.5	<p>Uitvoeren werk of werkzaamheden Het tarief bedraagt voor een aanlegactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder b, van de Wabo voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden, in gevallen waarin dat bij bestemmingsplan, beheersverordening of voorbereidingsbesluit is bepaald</p>	<p>781,20</p>
2.3.6	<p>Planologisch strijdig waarbij al dan niet tevens sprake is van een bouwactiviteit Het tarief bedraagt voor een activiteit waarbij sprake is van planologisch afwijkend gebruik als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder c van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht:</p> <p>a. indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1°, van de Wabo wordt toegepast (binnenplanse afwijking)</p> <p>b. indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2°, van de Wabo wordt toegepast (buitenplanse kleine afwijking of tijdelijke afwijking)</p> <p>c. indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3°, van de Wabo wordt toegepast (buitenplanse afwijking)</p> <p>d. indien artikel 2.12, eerste lid, onder b, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van exploitatieplan)</p> <p>e. indien de aanvraag een project van provinciaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.1, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van provinciale regelgeving)</p>	<p>365,90</p> <p>365,90</p> <p>3.376,10</p> <p>365,90</p> <p>609,85</p>

	Tarief in €
f. indien de aanvraag een project van nationaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.3, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van nationale regelgeving)	365,90
g. indien artikel 2.12, eerste lid, onder d, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van voorbereidingsbesluit)	365,90
2.3.7	
Activiteiten met betrekking tot monumenten of beschermde stads- of dorpsgezichten	
Het tarief bedraagt voor activiteiten met betrekking tot monumenten of beschermde stads- of dorpsgezichten:	
a. indien de aanvraag betrekking heeft op activiteiten met betrekking tot monumenten of beschermd stads- en dorpsgezicht als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder f, van de Wabo voor het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van een beschermd monument op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht	305,00
b. indien de aanvraag betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder h, van de Wabo voor het slopen van een bouwwerk in een beschermd stads- of dorpsgezicht	305,00
c. indien de aanvraag betrekking heeft op activiteiten als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder b, 1° en 2°, van de Wabo voor het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van een krachtens provinciale of gemeentelijke verordening aangewezen monument, of het herstellen, gebruiken of laten gebruiken daarvan op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht	305,00
d. indien de aanvraag betrekking heeft op activiteiten als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder c, van de Wabo voor het slopen van een bouwwerk dat krachtens provinciale of gemeentelijke verordening is aangewezen als beschermd stads- of dorpsgezicht	305,00
2.3.8	
Sloopactiviteiten	
Het tarief bedraagt:	
a. Indien de aanvraag betrekking heeft op een sloopactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder g, van de Wabo voor het slopen van een bouwwerk waarvoor een omgevingsvergunning wordt verleend indien het gaat om vrijkomend puin met een inhoud tot 100 m ³	243,90
b. gelijk of hoger dan 100 m ³	609,85
c. indien bij de aanvraag sprake is van een bouwwerk waarin asbest of een asbesthoudend product aanwezig is wordt het tarief verhoogd met een bedrag van	243,90

		Tarief in €
2.3.9	<p>Aanleggen of verandering brengen in een weg Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een vergunning als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder d, van de Wabo in samenhang met de provinciale verordening/reglement of de APV van de gemeente voor het aanleggen of brengen van verandering in de wijze van aanleg van een weg, voor zover daarvoor tevens een verbod geldt als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder b, van de Wabo</p>	305,00
2.3.10	<p>Uitweg/inrit Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een vergunning als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder e, van de Wabo in samenhang met de provinciale verordening of de APV van de gemeente voor het maken, hebben, veranderen of veranderen van het gebruik van een uitweg</p>	122,00
2.3.11	<p>Handelingen in of nabij Natura 2000-gebieden/gevolgen voor habitats en soorten Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder i, Wabo voor het realiseren van een project of het verrichten van een andere handeling als bedoeld in artikel 2.2aa, onder a, Besluit omgevingsrecht</p>	4.334,05
2.3.11.1	<p>In afwijking van artikel 2.3.11 bedraagt het tarief voor een eerder afgegeven vergunning voor de desbetreffende locatie die wordt gewijzigd en conform wet- en regelgeving als wijziging dient te worden aangemerkt</p>	2.887,35
2.3.12	<p>Andere activiteiten Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag als bedoeld in:</p> <p>a. artikel 2.1, eerste lid, onder i, van de Wabo voor het verrichten van een andere activiteit die behoort tot een bij AMvB aangewezen categorie activiteiten die van invloed kunnen zijn op de fysieke leefomgeving</p> <p>b. artikel 2.2, tweede lid, van de Wabo voor het verrichten van een activiteit die geheel of gedeeltelijk bestaat uit andere activiteiten en die behoren tot een bij provinciale, gemeentelijke of waterschapsverordening aangewezen categorie activiteiten die van invloed kunnen zijn op de fysieke leefomgeving</p>	122,00
		122,00

		Tarief in €
2.3.13	<p>Omgevingsvergunning in twee fasen</p> <p>Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning op verzoek in twee fasen plaatsvindt, als bedoeld in artikel 2.5, eerste lid, van de Wabo, bedraagt het tarief voor elke fase het bedrag dat voortvloeit uit toepassing van de tarieven voor de activiteiten waarop de fase betrekking heeft.</p>	
2.3.14	<p>Wijziging omgevingsvergunning als gevolg wijziging project</p> <p>Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het wijzigen van een omgevingsvergunning als gevolg van een, naar de omstandigheden beoordeeld, geringe wijziging in het project</p>	256,75
2.3.15	<p>Verstrekking bodeminformatie</p> <p>Voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van bodeminformatie waarvoor dossieronderzoek noodzakelijk is, is per dossier een tarief verschuldigd van</p>	50,00
2.4	<p>Wet natuurbescherming</p> <p>Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een vergunning, voor het realiseren van projecten of het verrichten van andere handelingen als bedoeld in artikel 2.7, tweede lid, Wet natuurbescherming</p>	4.334,05
2.4.1	<p>In afwijking van artikel 2.4 bedraagt het tarief voor een eerder afgegeven vergunning voor de desbetreffende locatie die wordt gewijzigd en conform wet- en regelgeving als wijziging dient te worden aangemerkt</p>	2.887,35
3	<p>Overige diensten</p>	
3.1	<p>Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van een andere, vergunning of ontheffing of tot het nemen van een andere beschikking, voor zover niet afzonderlijk genoemd</p>	256,75

Deze tarieventabel 2021 behoort bij en maakt deel uit van de Legesverordening Limburg 2021.

6 november 2020 Maastricht,

Bijlage 7: Grondwaterheffingsverordening Provincie Limburg 2021

DE GRONDWATERHEFFINGSVERORDENING LIMBURG 2021

Artikel 1 Begripsbepalingen

In deze verordening wordt verstaan onder:

- a. infiltratie: brengen van water in de bodem, ter aanvulling van het grondwater, in samenhang met het onttrekken van grondwater;
- b. onttrekking: onttrekken van grondwater door middel van een onttrekkingsinrichting;
- c. onttrekkingsinrichting: inrichting of werk, bestemd voor het onttrekken van grondwater;
- d. register: register van onttrekkingen als bedoeld in artikel 5.8.1 van de Omgevingsverordening Limburg 2014;
- e. retourbemaling: onmiddellijk in de bodem brengen van onttrokken grondwater, ter compensatie of vermindering van de gevolgen van de onttrekking.

Artikel 2 Aard van de heffing

1. Onder de naam "grondwaterheffing" wordt een directe heffing op onttrekking van grondwater geheven ter bestrijding van de kosten als bedoeld in artikel 7.7 van de Waterwet.
2. Geen grondwaterheffing wordt geheven in die gevallen waarin onttrekking van grondwater ingevolge artikel 7.1 van het Waterbesluit is vrijgesteld van grondwaterheffing.

Artikel 3 Heffingsplicht

Indien ingevolge artikel 2 grondwaterheffing op onttrekking van grondwater wordt geheven, is heffingsplichtig de houder van een onttrekkingsinrichting die gedurende het belastingjaar of een deel daarvan is ingeschreven in het register.

Artikel 4 Belastingjaar

Het heffingsjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 5 Maatstaf van heffing

1. De heffing wordt geheven naar de onttrokken hoeveelheid grondwater, gemeten in kubieke meters per heffingsjaar.
2. Als water wordt geïnfilteerd of retourbemaling plaats vindt, wordt de in de bodem gebrachte hoeveelheid voor de helft in mindering gebracht op de onttrokken hoeveelheid.

Artikel 6 Tarief

Het tarief per kubieke meter onttrokken grondwater bedraagt € 0,01688.

Artikel 7 Wijze van heffing

De heffing wordt geheven bij wege van aanslag.

Artikel 8 Aangifte

De ambtenaar als bedoeld in artikel 227a, tweede lid, sub b, van de Provinciewet verstrekt aan de heffingsplichtige op verzoek of ongevraagd een aangiftebiljet.

Artikel 9 Tijdstip van betaling

1. Een aanslag wordt betaald in twee gelijke termijnen, die vervallen op de laatste dag van de eerste en de derde maand die volgen op de maand waarin het aanslagbiljet is gedagtekend.
2. Een navorderingsaanslag wordt betaald binnen één maand na dagtekening.

Artikel 10 Vrijstelling

De heffing wordt niet geheven over onttrekkingen ten behoeve van beregening of bevoeiing of overige onttrekkingen van 10.000 m³ of minder per jaar.

Artikel 11 Vermindering

Een onjuiste belastingaanslag kan door gedeputeerde staten ambtshalve worden verminderd.

Artikel 12 Overgangsrecht

De Grondwaterheffingsverordening Limburg 2020 (Provinciaal Blad 2019, nummer 7546) wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 13, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

Artikel 13 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van de dag na die van de bekendmaking.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2021.

Artikel 14 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als Grondwaterheffingsverordening Limburg 2021.

Bijlage 8: Lijst met afkortingen

A

AAC	ambtelijke adviescommissies
AB	Algemeen Bestuur
ACC	Aviation Competence Center
AMIBM	Aachen-Maastricht Institute for Biobased Materials
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
APG	Algemene Pensioen Groep
AV	Algemene Vergadering
AVA	Algemene Vergadering van Aandeelhouders

B

BAC	bestuurlijke adviescommissies
BBP	bruto binnenlands product
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BCC	Brightlands Chemelot Campus
BCI	Buck Consultants International
BCGV	Brightlands Campus Greenport Venlo
BD	Business Development
BDU	Brede doeluitkering
BISCI	Brightlands Institute for Supply Chain Innovation
BIS	basisinfrastructuur
BISS	Business Intelligence & Smart Service
BL-MHC	Brightlands Maastricht Health Campus
BMC	Brightlands Materials Center
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BO-MIRT	Bestuurlijk Overleg - Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
BP	Business Plan
BPD	Bouwfonds Property Development
BPL	Buitenring Parkstad Limburg
BPO	Bestuurlijk Platform Omgevingsrecht
BReIN	Brightlands e-Infrastructure for Neurohealth
BRO	Basisregistratie ondergrond
BRP	Basisregistratie Personen
BRT	Bus Rapid Transit
BRZO	Besluit Risico Zware Ondernemingen
BRZO	Besluit Risicovolle en Zware Ongevallen
BSSC	Brightlands Smart Service Campus
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

C

CCD	Code Culturele Diversiteit
CdK	Commissaris van de Koning
CEF	Connecting Europe Facility

CHILL	Chemelot Innovation and Learning Labs
CHV	Campus Heerlen Huisvesting B.V.
CIP	Chemelot Industrial Park
CM&D BV	Campus Heerlen Management & Development B.V.
COM	Communicatie
CRF	Chemelot Research Facilities
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek
CSP	Chemelot Scientific Participations
CVGV	Campus Vastgoed Greenport Venlo

D

DB	Dagelijks Bestuur
DCGV	Development Company Greenport Venlo
DDI	Digitalisering Documentaire Informatievoorziening
DHZ	Deltaplan Hoge Zandgronden
DNB	De Nederlandse Bank
DPRA	Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
DSM	Dutch State Mines
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet

E

EC	Europese Commissie
EC	Europe Calling
ECB	Europese Centrale Bank
ECRN	European Chemical Regions Network
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EGTS	Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking
EHL	'European Heritage Label'
EIB	Europese Investeringsbank
EIPA	European Institute of Public Administration
EMR	Euregio Maas-Rijn
EMU	Europese Economische en Monetaire Unie
ENCI	Eerste Nederlandse Cement Industrie
ERMN	Euregio Rijn-Maas-Noord
ERW	Euregio Rijn Waal
ESFRI	European Strategy Forum on Research Infrastructures
ESZL	Economische Samenwerking Zuid-Limburg
EU	Europese Unie
EV	Eigen Vermogen
EZ	Economische Zaken
EZK	Ministeries van Economische Zaken en Klimaat

F

FFFL	Fast Forward Leadership Programma
FG	Functionaris voor de Gegevensbescherming
FISS	Financieel Instrumentarium Sturing en Samenwerking
FPC	Fair Practice Code

G

GCC	Governance Code Cultuur
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GOML	Gebiedsontwikkeling Midden-Limburg
GREX	Grondexploitatie
GROS	Grensoverschrijdende Samenwerking
GS	Gedeputeerde Staten
GOVI	Grenzeloze Openbaar Vervoer Informatie
GOW	Gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum

H

HBLM	Holding Businesspark Luchthaven Maastricht
HBO	Hoger beroepsonderwijs
HEFI	Healthy Eating and Food Innovation
HNP	Huis van de Nederlandse Provincies
HRM	Human Resource Management
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma

I

IBA	Internationale Bau Ausstellung
IBP	Interbestuurlijk Programma
IBP	InterBestuurlijke Proeftuinen
'Ibrahym'	Integraal Beheergebieddekkend Regionaal Hydrologisch Modelinstrumentarium
IBT	Interbestuurlijk Toezicht
i-DOP	Integrale dorpsontwikkeling
InSciTe	Institute for Science & Technology
IOV	Impuls Omgevingsveiligheid
IP	Industrial Park
IPML	Integraal Programma Mobiliteitsopgave Limburg
IPO	Interprovinciaal overleg
IRM	Integraal Rivier Management
ITEM	Institute for Transnational and Euregional cross border cooperation and Mobility
IVN	Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid
I&W	Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat

K

KB	Koninklijk Besluit
KLC	Kwaliteit Limburgse Centra
KPI's	Kritieke Prestatie Indicatoren

KRW Kader Richtlijn Water
kWh kilowattuur

L

LBDF Limburg Business Development Fonds
LDAVM Land Development AviationValley Maastricht
LEF Limburgse Energie Fonds
LHB Limburgse Herstructureringsmaatschappij Bedrijventerreinen
LHS Landelijke Handhavingsstrategie
LIFE L'Instrument Financier pour l'Environnement
LINK Limburg Investeert in Kenniseconomie
LIOF Limburgs Instituut voor Ontwikkeling en Financiering
LIT Limburgse Interbestuurlijk Toezicht
LLTB Limburgse Land- en Tuinbouwbond
LMC Loopbaan Matching Centrum
LNV Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit
LOOT Landelijke Organisatie Onderwijs en Topsport
LSBMHC Life Sciences Brightlands Maastricht Health Campus
LTAR Lange Termijn Ambitie Rivieren

M

MA Managementautoriteit
MAA Maastricht Aachen Airport
MAAB&I Maastricht Aachen Airport Beheer & Infrastructuur
MaaS Mobility as a Service
MBO Middelbaar beroepsonderwijs
MEB Missiegedreven Economisch Beleidskader
MECC Maastricht Expositie & Congres Centrum
MED Maastricht Europe Days
MER Milieueffectrapportage
MEZK Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
MFK Meerjarig Financieel Kader
MIRT Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MIT MKB-Innovatiestimulering-Topsectoren
MJOP Meerjarenonderhoudsplan
MKB Midden- en Klein Bedrijf
MKB-L Midden- en Klein Bedrijf - Leningenfonds
MLNV Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
MMB Maastricht Maintenance Boulevard
MRB Motorrijtuigenbelasting
MUMC Maastricht Universitair Medisch Centrum
MVWS Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
MWoE Maastricht Working on Europe

N

N2000	Natura 2000
NBTC	Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen
NDW	Nationale Databank Wegverkeersgegevens
NEDAB	Niet economische diensten van algemeen belang
NEN	Nederlandse Norm
NEET	"Not in Education, Employment or Training"
NFIA	Netherlands Foreign Investment Agency
NLZL	Nationaal Landschap Zuid-Limburg
NMBS	Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
NNN	Nationaal Natuur Netwerk
NNP	Natte Natuurparels
NOC*NSF	Nederlands Olympisch Comité * Nederlandse Sport Federatie
NOVI	Nationale omgevingsvisie
NRW	Nordrhein Westfalen
NSW	Natuurschoon Wet
NWB	Nederlandse Waterschapsbank
NWO	Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek

O

OGV	Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo
OM	Openbaar Ministerie
OU	Open Universiteit
OV	Openbaar Vervoer
OVL	Omgevingsverordening Limburg
OvV	Onderzoeksraad voor Veiligheid
Ow	Omgevingswet
OW	Ontgrondingenwet

P

PA	Public Affairs
PAF	Public Affairs Forum
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PDB	Platform Defensie Bedrijfsleven
PES	Provinciale Energie Strategie
PFAS	Poly- en perfluoralkylstoffen
PIP	Provinciaal Inpassingsplan
POB	Persoonlijk Ontwikkel Budget
POL	Provinciaal Omgevingsplan Limburg
POP-3	Plattelandsontwikkelingsprogramma
POVI	Provinciale Omgevingsvisie
PPS	Publiek Private Samenwerking
PS	Provinciale Staten
PSI	Provinciale Stuurgroep Integriteit
PTC	Protonen Therapie Centrum

Q

QE 'Quantitative Easing'

R

R&D Research and Development
REBIS Regionaal economisch bedrijventerreinen-informatiesysteem
RES Regionale Energie Strategieën
RGP Regeling Grote Projecten
RIEC Regionale Informatie- en Expertise Centrum Limburg
RLN Ruimte, Landbouw en Natuur
RMC's Regionale Meld- en Coördinatiepunten
RO Ruimtelijke Ordening
ROVL Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Limburg
RSW Regionale Structuur Warmte
RTP Regiodeal Transformatie Parkstad
RUD Regionale Uitvoerings Diensten
RUD-ZL Regionale Uitvoerings Diensten Zuid Limburg
RUD-LN Regionale Uitvoerings Diensten Limburg Noord
RVO Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RvR Ruimte voor Ruimte
RvS Raad van State
RWE Rheinisch-Westfälisches Elektrizitätswerk
RWS Rijkswaterstaat
RZ Richting Zuid

S

SES Sociaal Economische Status
SHL Spoorverdubbeling Heerlen Landgraaf
SIBL Strategisch Informatiebeleid Limburg
SILG Subsidieverordening Inrichting Landelijk Gebied Limburg
SIS Smart Industry Services
SKB Schatkistbankieren
SKNL Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap
SNL Subsidiestelsel Natuur en Landschap
SOK Samenwerkingsovereenkomst
SPA Strategische Public Affairs
SROI Social Return On Investment
SSiL Samen Sterk in Limburg
SVn Stimuleringsfonds Volkshuisvesting

T

TBO Terrein Beherende Organisatie
T-EN Trans- Europees Netwerk
TEN-T Trans Europese Transport Netwerken
TLW Transitiefonds Limburgse Woningmarkt
TNO Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek

TPBW Tijd- en Plaat Bewust Werken
TPN Trade Port Noord
TT Topsport Talentschool

U

UAV Uniforme Administratieve Voorwaarden
UM Universiteit Maastricht
UvW Unie van Waterschappen
UWV Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen

V

VNG Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Vpb Wet op de vennootschapsbelasting
VRR Verkeersbund Rhein Ruhr
VSG Vereniging Sport en Gemeenten
VSV Voortijdig Schoolverlaten
VTH Vergunningen, Toezicht en Handhaving
VVV Vereniging voor Vreemdelingen Verkeer

W

Wabo Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wgr Wet gemeenschappelijke regelingen
WHVBZ Wet Hygiëne en Veiligheid Badinrichtingen en Zwemgelegenheden
WL Waterschap Limburg
WM Wet Milieubeheer
WML Waterleiding Maatschappij Limburg
Wnb Wet natuurbescherming
Wnt Wet Normering Topinkomens
WO Wetenschappelijk onderwijs
Wrgt Wet revitalisering generiek toezicht
Wro Wet ruimtelijke ordening
WW Waterwet

Z

ZLSM Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij

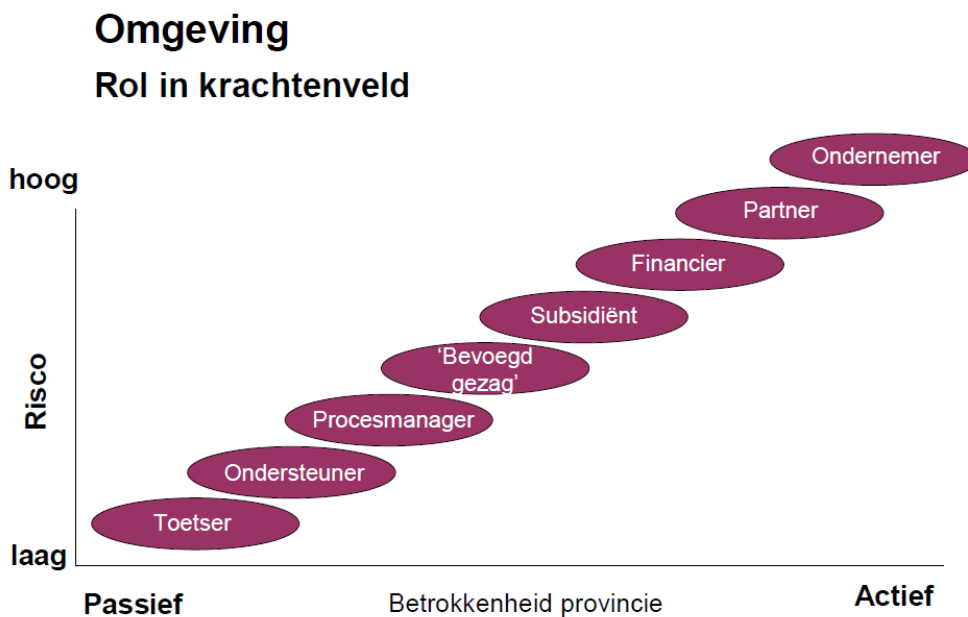

Bijlage 9: Rollen Provincie

De rol van de Provincie in het externe krachtenveld

De rol van de Provincie in een project, proces of programma is erg divers.

In dit schema wordt de mogelijke rol van de Provincie in projecten geschetst:

Dit schema is uiteraard niet volledig en kan met een beetje creativiteit worden aangevuld: denk maar aan de rol die de Provincie bijvoorbeeld kan vervullen voor het op de agenda zetten van maatschappelijke vraagstukken. Het gaat erom dat de Provincie zich bewust is van haar rol, daar helderheid over verschaft en het gedrag aanpast aan zijn rol. De inhoudelijke opgave van de Provincie wordt in hoge mate bepaald door de positie die zij inneemt. Deze positie kan overigens per fase verschillen.

Bijlage 10: Aangenomen moties en amendementen

Motie Rechtvaardige Verkoopregeling Heierhoeve

Provinciale Staten van Limburg in vergadering bijeen op 26 juni 2020;

Gelezen G-20-032 Statenvoorstel Voorjaarsnota 2020, brief GS van 12-5-2020 (GS 2020-19385).

Constateernde dat:

- Provinciale Staten op 28 september het Provinciaal Inpassingsplan vaststelde ten behoeve van de plaatsing van 9 windturbines nabij het buurtschap Heierhoeve
- Het College de opdracht kreeg om te komen tot "ruimhartige maatwerkoplossingen"
- Het College de uitwerking van de maatwerk regeling heeft laten uitwerken door het Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo in een verkoopregeling met verschillende voorwaarde
- De provincie Limburg een meerderheidsbelang heeft in het Ontwikkelbedrijf
- Meerdere woningen een verkoopgarantie hebben gekregen voor een bedrag ruim onder de WOZ waarde
- Voor alle huizen geldt dat er -5% wordt betaald op de taxatiewaarde
- De WOZ waarde de bedrag basis is voor de OZB belasting die geheven wordt door de lokale overheid
- Het geplande moment van in gebruik name pas in het eerste kwartaal van 2023

Van mening zijnde dat:

- Het ontwikkelbedrijf niet een lagere waarde mag hanteren dan dat de lokale overheid hanteert ten behoeve van de waarde die gebruikt wordt ter vaststelling van de OZB
- De bewoners van Heierhoeve langere tijd moeten kunnen ervaren of zij het wenselijk vinden om gebruik te maken van de verkoopregeling nadat alle turbines in gebruik genomen zijn
- De WOZ een minimumnorm is en het begrip ruimhartig impliceert dat er meer gedaan moet worden dan de norm.

Roepen het college van Gedeputeerde Staten op

- Haar invloed in te zetten om de verkoopregeling aan te passen of aan te vullen tot een ruimhartig niveau.
- Een aanbod te realiseren van minimaal de WOZ-waarde, met als peildatum 1 januari 2018 plus jaarlijkse marktwaarde stijging.
- Bij de woningen die een hogere taxatiewaarde hebben dan de WOZ met peildatum 1 januari 2018 uit te gaan van taxatiewaarde plus marktwaarde stijging.
- De optie om gebruik te maken van de verkoopregeling geldig te laten zijn tot minimaal 2 jaar nadat alle turbines volledig draaien en stroom leveren aan het netwerk

En gaan over tot de orde van de dag

Partij van de Arbeid J. Kuntzelaers	Partij voor de Dieren P. Plusquin	Forum voor Democratie N. Vinken	50PLUS A. Fischer-Otten
GroenLinks T. Jetten	D66 M. Jenneskens	SP Y. Claessens-Schepers	

Gewijzigde Motie "Uitwerken en door vertalen propositie voor Limburg"

Provinciale Staten van Limburg, in vergadering bijeen op vrijdag 6 november 2020
Gelezen G-20-065 Statenvoorstel Programmabegroting 2021 (GS 2020-37677)

Constateerende dat:

- De nieuwe adviescommissie branding van de Provincie Limburg binnenkort van start gaat met de promotie van Limburg nieuwe stijl.
- Deze commissie daarbij zorg moet dragen dat via een mix van allerlei initiatieven uit de samenleving voor de promotie van Limburg wordt gezorgd.
- Dat daarvoor in 2018 een propositie voor Limburg is geschreven met een aantal bouwstenen die als inhoudelijke paraplu kan dienen voor de afwegingen die de commissie maakt.
- Dat deze propositie dus nog duidelijk van vóór het Corona-tijdperk is.
- Dat deze propositie met name gericht is op bezoekers van Limburg en minder op het aantrekkelijk zijn van de provincie als (economische) vestigingsplaats.
- Dat deze propositie tot nu toe nog niet herkenbaar is door vertaald naar het beleid van de provincie op het gebied van arbeidsmarkt, bereikbaarheid wonen en recreatie.
- Dat de Corona periode bij veel mensen heeft gezorgd voor meer thuiswerk, dat dit ook een blijvend karakter lijkt te hebben en zo leidt tot een herwaardering van kwaliteit van de leefomgeving.
- Dat kwaliteit van leven en de leefomgeving juist een kernkwaliteit van Limburg is.

Van mening zijnde dat:

Het nú de tijd is om propositie voor Limburg te actualiseren in een overkoepelende boodschap voor mensen om voor Limburg te kiezen. Een boodschap die vervolgens niet alleen als leidraad voor de nieuwe adviescommissie branding, maar ook voor de hele provincie Limburg, zou moeten dienen zodat er één krachtig, herkenbaar, positief beeld van Limburg uitgestraald wordt.

Roepen het college van Gedeputeerde Staten op om:

- De bestaande propositie voor Limburg in nauwe samenwerking met de adviescommissie branding en mogelijk andere stakeholders te actualiseren en deze leidend te laten zijn voor de activiteiten van de adviescommissie branding;
- Deze propositie ook te vertalen naar het strategisch communicatiebeleid van de provincie Limburg op het gebied van arbeidsmarkt, bereikbaarheid, wonen en recreatie om zo de aantrekkelijkheid van Limburg als plek om je te vestigen extra onder de aandacht te brengen;
- Met de nieuwe propositie in de hand een doorlopend lobbytraject op te starten waarin herwaardering van de regio en de kracht van Nederland als één metropoolregio centraal staan.

En gaan over tot de orde van de dag

Karin Straus
VVD

Ingediend in de vergadering van Provinciale Staten van 6 november 2020

GEWIJZIGD Motie 2639

Gewijzigde Motie Fietsbewegwijzering grensgebieden met Duitsland

Provinciale Staten van Limburg, in vergadering bijeen op 6 november 2020

Gelezen G-20-065 Statenvoorstel Programmabegroting 2021 (GS 2020-37677)

Constateernde dat:

- De Duitse buren in de grensstreek hun utilitaire fietsbewegwijzering (dus los van knooppunten) al meer dan 15 jaar op orde hebben, zowel in de kernen als het buiten- en grensbosgebied
- Deze fietsbewegwijzering ook afgestemd is op dorpen en steden in Limburg
- Er aan de Nederlandse kant in Limburg op veel plekken hoegenaamd niets gebeurd is voor wat betreft Euregionale (fiets)bewegwijzering

Overwegende dat:

- Fietsen gezond is en de provincie Limburg dit op allerlei manieren bevordert
- Fietsen geen grenzen kent

Van mening zijnde dat:

- De fietsbewegwijzering in Limburg aan de Nederlandse kant van de grens aangesloten moet worden, vanwege de bevordering van euregionale toerisme, gastvrijheid en horecabezoek

Roepen het college van Gedeputeerde Staten op:

- Te onderzoeken wat er gedaan kan worden om de ontbrekende fietsbewegwijzering aan de Nederlandse grens in Limburg te verbeteren, met name in de buitengebieden
- Hierbij een regisserende, faciliterende rol aan te nemen
- De (grens)gemeenten, Routebureau's en de overige stakeholders hierbij te betrekken
- Provinciale Staten vóór de voorjaarsnota 2021 te informeren over de resultaten

En gaan over tot de orde van de dag

Raimond Franssen
Lokaal-Limburg

Marlou Jenneskens
D66

Gewijzigde Motie Hop hop, gas erop!

Provinciale Staten van Limburg, in vergadering bijeen op 6 november 2020

Gelezen G-20-065 Statenvoorstel Programmabegroting 2021 (GS 2020-37677)

Constateerende dat:

- De logistiek een belangrijke economische sector in Limburg is;
- Limburg een groot en structureel tekort aan vrachtwagenparkeerplaatsen heeft;
- Vrachtwagenparkeerplaatsen daardoor overvol zijn en vrachtwagenchauffeurs daarom ook parkeren in woonwijken, op parkeerplaatsen langs provinciale wegen en soms zelfs langs snelwegen;
- Deze vrachtwagenchauffeurs geen sanitaire voorzieningen hebben en noodgedwongen hun behoeften doen in het openbaar groen;
- In 2015 in de "Intentieovereenkomst Vrachtwagenparkeren Limburg" is afgesproken om deze problemen structureel op te lossen, maar dat die structurele oplossing na vijf jaar nog steeds niet is gerealiseerd;
- De Provincie Limburg werkt aan de voorbereiding en realisatie van een provincie dekkend netwerk van drie locaties voor vrachtwagenparkeren in Noord-, Midden- en Zuid-Limburg, maar dat de realisatie van deze parkeerplekken op zijn vroegst medio 2023 gereed is;
- De coronamaatregelen ervoor zorgen dat vrachtwagenchauffeurs hun warme maaltijd niet meer in een wegrestaurant mogen nuttigen;

Overwegende dat:

- Het noodgedwongen wildparkeren van vrachtwagenchauffeurs voor overlast, sociale en verkeersonveiligheid en criminaliteit zorgt;
- De VN het recht op water en sanitatie erkent als een mensenrecht dat voortvloeit uit het recht op een behoorlijke levensstandaard in artikel 11 lid van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten;
- Goede persoonlijke hygiëne in deze coronapandemie van groot belang is.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om:

- De aanleg van vrachtwagenparkeerplaatsen in Noord-, Midden- en Zuid-Limburg met de grootst mogelijk spoed te versnellen en uiterlijk Q1 2021 een plan aan Provinciale Staten voor te leggen;
- Samen met gemeenten waar wildparkerende vrachtwagenchauffeurs structureel voor overlast zorgen voor het einde van 2020 een noodoplossing te treffen met fatsoenlijke sanitaire voorzieningen en rustlocaties;
- Bij het rijk te lobbyen voor het vervroegd en coronaproof openstellen van wegrestaurants voor vrachtwagenchauffeurs, zodat zij na een lange dag werken een warme maaltijd kunnen nuttigen buiten hun cabine.

En gaan over tot de orde van de dag.

Berghorst
PvdA

Megens
PVV

Heldens
VVD

Ingediend in de vergadering van Provinciale Staten van 6 november 2020

**Limburgs
Parlement**

2^e GEWIJZIGD Motie 2651

2^e Gewijzigde Motie Samen naar een duurzame toekomst van Chemelot in 2050

Provinciale Staten van Limburg, in vergadering bijeen op 6 november 2020

Gelezen G-20-065 Statenvoorstel Programmabegroting 2021 (GS 2020-37677)

Constateerende dat:

- Chemelot een belangrijke regionale werkgever is en van grote waarde is voor de Limburgse economie;
- De Provincie Limburg de bedrijven op de Chemelot Industrial park en de Brightlands Chemelot campus regelmatig met leningen en subsidies helpt in hun ontwikkeling en ook een belangrijke aandeelhouder is van de Brightlands Chemelot Campus;
- Binnen het project "European Circular Hub" door Chemelot Industrial Park en de Brightlands Chemelot Campus, samen met onderwijs en overheid, wordt gewerkt aan de ambitie om in 2050 een circulaire, duurzame en volledig klimaat neutrale chemiesite te zijn;
- Omwonenden van Chemelot Industrial Park regelmatig ernstige overlast ervaren van de activiteiten op de site, ondanks dat bedrijven hun uiterste best doen om overlast tot een minimum te beperken en veiligheid van omwonenden te garanderen.

Overwegende dat:

- Overlast een negatief effect kan hebben op het gevoel van veiligheid bij omwonenden en het draagvlak voor de activiteiten op de Chemelot Industrial Park kan ondermijnen;
- De ontwikkelingen naar een klimaatneutrale chemiesite een belangrijke en goede ontwikkeling is, maar ook een ontwikkeling die bij omwonenden voor andere en nieuwe overlast kan zorgen;
- In de regio het gevoel leeft dat Chemelot met het gezicht naar de Provincie en met de rug naar de gemeenten staat;
- Draagvlak, haalbaarheid en betaalbaarheid belangrijke voorwaarden zijn waaronder de Provincie Limburg investeert in projecten om klimaatverandering tegen te gaan;
- Zeggenschap, participatie en lokaal profijt belangrijke instrumenten kunnen zijn om het draagvlak voor een ontwikkeling te vergroten;
- Onder de rook van Chemelot, in de gemeenten Sittard-Geleen, Beek en Stein, ruim 133.000 Limburgers leven¹.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om:

- Samen met haar partners binnen de "European Circulaire Hub" een plan te ontwikkelen om omwonenden actief te betrekken bij de toekomst duurzame toekomst van Chemelot;
- Samen met de omliggende gemeenten, de bedrijven op de Chemelot Industrial Site en de Brightlands Chemelot Campus een leefbaarheidsfonds op te richten voor de directe omwonenden van Chemelot Industrial Park;

¹ CBS, 1 januari 2020, [Bevolkingscijfers gemeenten Sittard-Geleen, Stein en Beek](#)

- 1 miljoen te reserveren voor een Leefbaarheidsfonds Chemelot om zo een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de leefbaarheid voor de directe omwonenden van Chemelot Industrial Park;
- Bij iedere toekomstige subsidie aan bedrijven op Chemelot Industrial Park of de Brightlands Chemelot Campus ten minste 5% van de totale investering in het Leefbaarheidsfonds Chemelot. Een besluit te nemen over de voeding van het fonds.
- Inwoners van Sittard-Geleen, Stein en Beek invloed en zeggenschap te geven in de verdeling van de middelen uit het Leefbaarheidsfonds, naar het voorbeeld van de Burgerbegroting Antwerpen.²

En gaan over tot de orde van de dag.

Berghorst
PvdA

Fischer-Otten
50PLUS

Westen
GroenLinks

Wolters-Gregório
SP

---

² [Burgerbegroting Antwerpen](#)

4^e Gewijzigde Motie: Samen weer Fit en Gezond na COVID19

Provinciale Staten van Limburg, in vergadering bijeen op 06-11-2020

Gelezen G-20-065 Statenvoorstel Programmabegroting 2021 (GS 2020-37677) en G-20-062 Statenvoorstel 2e Afwijkingenrapportage 2020, brief GS van 16-9-2020 (GS 2020-37671)

Constaterende dat:

- De werkplannen in het beleidskader Sport in 2020 door de Coronamaatregelen niet geheel uitgevoerd zijn (Pagina 41 2^e afwijkingenrapportage 2020);
- Mensen die een COVID19 besmetting hebben gehad langzaam herstellen en vaak langdurig nog klachten hebben en minder fit zijn;
- Senioren de meest kwetsbare en getroffen groep door COVID19 zijn;
- Er niet voor iedereen genoeg begeleiding is na een COVID19 besmetting om weer fit te worden omdat veel mensen buiten de 1e lijn zorg vallen (Herstelzorg);
- De reguliere herstelzorg net zoals de overige zorg momenteel zwaar belast is en niet iedereen in aanmerking komt voor deze 1^e lijn zorg;
- De 1^e lijn herstelzorg alleen tijdelijk vergoed wordt in het basispakket van de zorgverzekering voor mensen welke ernstige COVID19 klachten hebben gehad;
- Het MUMC op hun website adviezen geeft aan mensen welke besmet waren met COVID19 op gezondidee.mumc.nl/revalidatie-na-corona en daar spreekt over "Revalidatie is Topsport".

Overwegende dat:

- Door het uitblijven van de uitvoering van een deel van de werkplannen in het beleidskader Sport er mogelijk budget en personele middelen over zijn om in te zetten voor mensen die moeten herstellen van een COVID19 besmetting;
- Organisaties binnen het beleidskader Sport gespecialiseerd zijn in sport en bewegen;
- Een Fitheidstraject verzorgd door organisaties in het beleidskader sport in samenspraak met zorginstellingen en diverse medische centra een uitkomst kunnen bieden voor senioren die moeten herstellen van een COVID19 besmetting maar buiten de boot vallen in de 1^e lijn zorg;

Van mening zijnde dat:

- We samen COVID19 moeten bestrijden en wellicht middelen en personeel/organisaties anders moeten gaan inzetten dan voorheen vastgesteld;
- Senioren welke besmet waren met COVID19 die geen officieel revalidatietraject kunnen volgen ook verdienen dat ze weer sneller Fit en gezond zijn;
- Het welzijn van mensen van groot belang is bij het herstel van onze maatschappij in deze crisis;
- Organisaties binnen het beleidskader Sport van grote meerwaarde kunnen zijn in het herstel van senioren welke besmet waren met COVID19;
- Door het opzetten van een Fitheidstraject binnen het beleidskader sport de reguliere zorg ook ontlast kan worden omdat deze senioren nu regelmatig de huisarts bezoeken met de klachten en vervolgens met gepast advies de straat op worden gestuurd;

Ingediend in de vergadering van Provinciale Staten van 06-11-2020

- Het tijd is om nu actie te ondernemen omdat het na 8 maanden te leven in het Corona tijdperk wel duidelijk is welke schade COVID19 achterlaat bij mensen. .

Roepen het college van Gedeputeerde Staten op om :

- Sportorganisaties genoemd in het beleidskader sport in samenwerking met de zorginstellingen en medisch centra te bewegen een Fitheidstraject op te zetten gericht op bewegen voor senioren welke besmet waren met COVID19 die buiten de boot vallen in de 1^e lijn zorg;
- Een samenwerking op te zetten met diverse partners om ervoor te zorgen dat het Fitheidstraject de omschreven doelgroep op de juiste wijze bereikt;
- Ook de vrijwilligers van de diverse sportverenigingen bij dit traject te betrekken;
- Dit Fitheidstraject conform de Corona maatregelen die van kracht zijn op dat moment uitvoerbaar te maken.
- Voor einde 2020 terugkoppeling te geven aan Provinciale Staten over de voortgang van het Fitheidstraject.
- Via het werkplan Team Limburg Sport de totstandkoming van dit initiatief te ondersteunen zo mogelijk samen met de Sociale Agenda.

En gaan over tot de orde van de dag

PVV
H.M. van Bijnen

Partij voor de Dieren
P. Loomans

PvdA
J. Kuntzelaers

D66
M. Jenneskens

Motie Stop baanpolarisatie

Provinciale Staten van Limburg, in vergadering bijeen op 6 november 2020,

Gelezen G-20-065 Statenvoorstel Programmabegroting 2021 (GS 2020-37677)

Constateerende dat:

- Er een paradox is ontstaan door de keuzes in de programmabegroting op het gebied van “investeren in technologische innovaties”, “investeren in arbeidsgelegenheid, vooral voor lager opgeleiden” en de focus op ‘Leven lang ontwikkelen’.
- De paradox bijdraagt aan het vergroten van de kloof tussen kansarm en kansrijk, temeer leid tot baanpolarisatie.
- Uit diverse onderzoeken¹ blijkt dat door de technologische innovaties competentie-dualisering en Skills-bias ontstaan.

Van mening zijnde dat:

- Het uitgangsprincipe ‘Iedereen in staat is om te blijven ontwikkelen’ voor de gehele bevolking dient te gelden.
- Het beleid van de provincie baanpolarisatie dient te voorkomen

Roepen het college van Gedeputeerde Staten op om

- Zich tot het uiterste in te spannen om de ontstane paradox door de gemaakte keuzes in de programmabegroting op het gebied van “investeren in technologische innovaties”, “investeren in arbeidsgelegenheid, vooral voor lager opgeleiden” en de focus op ‘Leven lang ontwikkelen’ op te lossen
- Het beleid indien nodig aan te passen, waardoor de (onbedoelde) baanpolarisatie verdwijnt.
- Te erkennen dat niet iedere burger in staat is om zich te blijven ontwikkelen en hierop ook passend beleid te voeren.

En gaan over tot de orde van de dag

René Claassen
PVV

---

¹ TNO, Bruegel/ZEW, SER (bronnen opvraagbaar)

Motie: Waardering zorgmedewerkers mag niet langer op zich laten wachten

Provinciale Staten van Limburg bijeen in vergadering op 6 november 2020;

Gelezen G-20-065 Statenvoorstel Programmabegroting 2021 (GS 2020-44055).

Constateerende dat

- Ook in Limburg door oplopende besmettingen met het coronavirus de druk op de zorg opnieuw ernstige vormen aanneemt;
- Van zorgverleners opnieuw maximale inzet gevraagd wordt in de bestrijding van het coronavirus en zij die ook leveren;
- Al in maart 2020 landelijk het voorstel is aangenomen om de zorgverleners van wie nu nogmaals extra inzet wordt gevraagd in de bestrijding van het coronavirus, als blijk van waardering, een bonus toe te kennen;
- Er onrust is ontstaan onder zorgverleners over wie nu wel en wie niet in aanmerking komt voor de zorgbonus;
- het aanwijzen van wie in aanmerking komt voor een bonus tot extra bureaucratie gaat leiden voor zorgaanbieders;
- Deze bonus nog altijd niet is uitgekeerd door de overheid en daarom zorginstellingen in Limburg, onder andere het Laurentius Ziekenhuis, VieCuri MC en Cicero Zorggroep over zijn gegaan tot uitbetaling vanuit eigen middelen;

Van mening zijnde dat

- De buitengewone prestaties die zorgverleners leveren, behalve een welgemeend applaus ook een financiële blijk van waardering zouden mogen opleveren;
- De zorgbonus geen vechtbonus moet worden die tot verdeeldheid leidt in plaats van tot waardering van zorgverleners;
- Het onacceptabel is dat incidentele beloningen aan overheidsambtenaren wel uitbetaald zijn en zorgmedewerkers nog altijd wachten;

Roepen het college van Gedeputeerde Staten op om:

- Bij minister De Jonge aan te dringen op spoedige uitbetaling van de zorgbonus;
- Daarbij aan te geven dat de Provincie Limburg het van het grootste belang vindt de financiële waardering voor zorgmedewerkers zo snel mogelijk en in ieder geval voor het einde van dit jaar uit te keren;

En gaan over tot de orde van de dag

M. van Caldenberg
SP

S. Kerseboom
Forum voor Democratie

Gewijzigde Motie: Coronials & kansengelijkheid

Provinciale Staten van Limburg, in vergadering bijeen op 6 november 2020

Gelezen G-20-065 Statenvoorstel Programmabegroting 2021 (GS 2020-37677)

Constateerende dat:

- De 'intelligente lockdown' in het voorjaar van 2020 en alle maatregelen ter controle van Covid-19 sindsdien, grote gevolgen hebben gehad voor alle Limburgers;
- Scholieren en studenten tot op de dag van vandaag aangepast onderwijs volgen, andere en minder stage- en leerwerkplekken ter beschikking hebben en zij ook bij verenigingen en in hun omgeving niet hun normale leer- en leefervaringen kunnen opdoen;
- Deze periode in hun ontwikkeling niet meer terugkomt en de gevolgen van deze maatregelen daarmee voor deze generatie niet alleen bepalend zijn voor hun heden maar ook voor hun kansen voor de toekomst;

Overwegende dat:

- De Educatieve Agenda Limburg op basis van de Onderwijsmonitor Limburg concludeert dat leerlingen in 2020 onzekerder zijn over het halen van hun diploma en hun kansen op de arbeidsmarkt dan voorgaande jaren en aangeven school, andere leerlingen en buitenschoolse ervaringen te hebben gemist;⁽¹⁾
- Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) concludeert dat Limburg ongeveer 1500-1000 stage- en leerwerkplekken tekort komt het MBO;
- Afhankelijk van aanwezige ondersteuning vanuit thuis, school en omgeving, grote verschillen in kansen tussen jongeren kunnen ontstaan;

Van mening zijnde dat:

- Iedereen in Limburg het verdient zijn talent ten volle te ontwikkelen, zowel in onderwijs, op de arbeidsmarkt als in het samenleven met anderen;
- Niet waar je vandaan komt maar waar je wil komen in Limburg bepalend moet zijn voor je toekomst;

Verzoeken het College om:

- Met het Limburgse voortgezet onderwijs, MBO, HBO en WO te inventariseren:
  1. wat de gevolgen zijn geweest van de genomen maatregelen en welke belemmeringen en uitdagingen zij op dit moment ervaren in het verzorgen van goed onderwijs aan hun studenten of leerlingen;
  2. Bij (een vertegenwoordiging van) jongeren tussen 14 en 24 jaar welke belemmeringen zij zelf ervaren voor hun ontwikkeling in breedste zin des woords;
- Op basis hiervan te komen tot een gericht actieplan interventies om belemmeringen voor jongeren in onderwijs en ontwikkeling weg te nemen en een impuls te geven aan het bevorderen van de kansen voor deze generatie in deze uitzonderlijke tijd;

Ingediend in de vergadering van Provinciale Staten van 6 november 2020

- Op zo kort mogelijke termijn in 2021 te starten met concrete interventies om deze belemmeringen waar mogelijk weg te nemen en hiervoor voorlopig 0,5 miljoen aan benodigde middelen te reserveren vanuit het missiegedreven economisch beleidskader en/of vanuit nog niet belegde intensiveringsmiddelen voor het kalenderjaar 2021.

En gaan over tot de orde van de dag

D66	<u>50PLUS</u>	<u>SP</u>	<u>PvdA</u>
Jenneskens	<u>Fischer-Otten</u>	<u>Van Caldenberg</u>	<u>Kuntzelaers</u>

---

[1]

https://www.educatieveagendalimburg.nl/application/files/4815/9782/7666/Factsheets_Limburgse_VO-leerlingen_en_corona_6.pdf

Gewijzigde Motie anticiperen op economische omstandigheden.

Provinciale Staten van Limburg, in vergadering bijeen op 6 november 2020,

Gelezen G-20-065 Statenvoorstel Programmabegroting 2021 (GS 2020-37677)

Constateerende dat:

- De gevolgen van corona niet alleen merkbaar zijn in de gezondheidszorg, maar ook in onze economie;
- Het College stelt dat zij in het kader van 'vernieuwend verbinden' beoogt om de effectiviteit van haar beleid en middelen te vergroten;
- Het IMF uitgaat van ten minste 5% economische krimp over 2020;
- Dit een stuk boven het mondiale gemiddelde ligt;
- Komend jaar de werkloosheid verwacht wordt naar 7,3% te stijgen

Overwegende dat:

- Limburg door haar positie en economische samenstelling extra kwetsbaar zou kunnen zijn voor de economische gevolgen van corona;
- De nationale ondersteuningsplannen niet toereikend blijken voor alle ondernemers en werknemers;
- De economische gevolgen van corona nu al merkbaar zijn voor huishoudens, gezinnen en families.

Van mening zijnde dat:

- Het hebben van een baan de zingeving in het leven vergroot;
- Financieel zelfstandige Limburgers een positieve bijdrage zijn aan onze maatschappij;
- In tijden van economische krapte de overheid extra zorg moet dragen voor een goede afweging tussen inkomsten en uitgaven;
- Het investeren in economie en werkgelegenheid een investering is die op de lange termijn zichzelf terugbetaald;
- Een hogere liquiditeit bijdraagt aan slagvaardigheid en reactiesnelheid van een orgaan.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om:

- Een aparte "corona" post aan te leggen waarnaar besparingen en overschotten tot tenminste jaareinde 2021 terugvloeien;
- Onvoorziene financiële baten tevens naar deze post te laten vloeien;
- Deze post te gebruiken voor het ondersteunen en opvangen van de economische en conjuncturele schade als gevolg van corona;
- Deze post liquide te houden zodat de middelen snel ingezet kunnen worden mocht dit nodig zijn.
- Onder voorbehoud dat deze post pas gevuld zal worden op het moment aan de verplichting voldaan is om de immunisatiereserve te indexeren.

En gaan over tot de orde van de dag

Forum voor Democratie
Ruby Driessen

